Nagy-Ugrócz. T. 6017.

Középütt látjuk a fellobogózott kastélyt, mely előtt négy alak járkál, mig a tón a hid közelében hattyu uszkál. Fölötte az Einfahrt és a Thor der Schloss-Kirche, alatta pedig a Seite gegen den Teich és a Seite gegen den Pfarrhof képei nyertek elhelyezést. Felirata:

NAGY-UGRÓCZ.

alól balra: Gez. u. lith. v. J. Zürnich.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelichs Wwe.

Kny., alányomással, mér. az arany keretnek 46.3: 36.5 cm.

Szn. 563-98 és 230-900.
112-98-1624és 690-900-5.

Zürnich, J.

Nagy-Ugrócz. T. 6042.

A fellobogózott kastélyon innen balra egy asszony megy a dobogón át, mig az előtérben a hid közelében egy hattyú uszkál. A háttérben a házak mögötti hegyen kálvária van. Felirata:

NAGY UGRÓCZ.

alól balra: Lith. v. Jos. Zürnich.
jobbra: Gedr. b. J. Höfelichs Wwe.

Kny., alányomással, mér. a vk. 18.1: 24.5 cm.
Kubinyi és Vahot: Magyarország és Erdély Képekben, Pest 1853.

140-95

J. Zurnich

Nagy Ugrócz
Kösmet folio
sárga alapy.

Jelz. Gez. u. lith.
v. Fenti.

MATHIAS ZÜNDT, grafikus

Nyugat-Európa grafikusai csak Bécs 1529-es ostroma óta mutattak érdeklődést a török háborúk eseményei iránt. De Szigetvár 1566-os ostromáról már számos német, olasz, francia grafikus ábrázolás ismeretes. Zrinyi Miklósnak a vár hősi védőjének arcképét az olasz Niccolo Nelli és a nürnbergi Mathias Zündt örökitette meg a katasztrófa évében . 57.old. 6.jegyz

CENNINGHÉ WILHELMB GIZELLA: Báthory Zsigmond moldvai hadjáratának egykorú grafikai emlékei 57.old

FOLIA HISTORICA, A M.N.M. évkönyve, Bp. 1973

M.D.K.

Mang Zürth, órásm.

Győri órás. Lásd: Mangvet név alatt. 346.o.

Jenei Ferenc: Régi győri órásmesterek. 345.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1965. Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr.

Mathias Fündt

1566. évi hadiszemészeket megörökítő rajzmetszetű térkép

Cennerné: A Friuji család 1966 4.o.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Mathias Jündt

1498-1572 több ízben megválasztatta a török harcokat

Cennerné: A Frinzi család 1966 4.r.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Mathias Fündt

rézkarca „Zrínyi Miklós a szigetvári hős"

repr.

Csanerné: A Zrínyi család 1966. 3.o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Mathias Jündt

az események tragikus kimenetelről Frinyi Miklós arképén emlékezett meg

Csanczné: A Frinyi család 1966 4.o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Mathias Zündt

Részkarca Sziget 1566.évi ostromáról,1566 ?.Laffrery és Colonnával rokon rajza a harcok idejéről,de ez is csak képzeletbeli elgondolás.11.kép. Fekete repr.

Papp László:Szigetvár XVI-XVII.századi erősség rendszere és ábrázolásai.234.o.

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve,1965. Pécs,1966

MM D

M.D.K.

Mathias Zündt

Sziget pusztulása.Részlet az ő rézkarcáról.1566.
Zrinyi kirohanását megelőző epizód rajza.12.kép.
Fekete repr.

~~Zrinyixkirohanásátxmegelőzőxepizódxrajzax~~

Papp László:Szigetvár XVI-XVII.századi erősség
rendszere és ábrázolásai.235.o.

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve,1965
Pécs,1966

Matthias Zündt, rézmetsző M.N.K.

Zrinyi Miklósról rajza 1566-ból. Custos ezt felhasználta saját rajzánál. 241.o.

Gizella Cenner Wilhelmb: Der augsburger Kupferstecher Dominicus Custos und Ungarn. 227.o.

Folia Archaeologica. XVIII. 1966/67. Bpest. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

ZÜNDT, Mathias rézkarcoló M.K.
/ 1498?- 1572./

Szigetvár ostroma. / rézkarc./ 1566. repr.

Z rinyi Miklós,a szigetvári hős arcképe. 1566. repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Magyarország történetének képeskönyve 896-1949. Bp. 1962 94,95.l.

M.D.K.

Mathias Zündt, grafikus

Ahmed Feridun pasa Szigetvár ostromáról szóló munkájának egyik miniatúráján kivehető a nyugati metszetek hatása, igy Zündtnek Sziget ostromát bemutató rézkarcának hatása is. 220.o.134.jegyz. A miniatura lapszáma: 32/b-33/a. Méret: 305+225.mm. Topkapu Saravi Múz. Istanbul. Hasine. H.1339.

Kováts Valéris: Sziget Várának kutatástörténetéhez 207.o.

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve. 1966./6os. 1967 Somogymegyei Nyomdaipari Váll. Kaposvár

M.D.K.

Mathias Zündt.grafikus

Az ő metszete után készült/1566/metszet ismeretlen né-met mestertől XVI.sz. 220.o.7.kép.Zrinyi Miklós Múz.Szigetvár.Fekete repr.

Kovács Valéria: Sziget várának kutatástörténetéhez 207.o.

Janus Pannonius Múz.Évkönyve. 1966. Pécs . 1967
Somogymegyei Nyomdaipari Váll. Kaposvár

M.D.K.

Mathias Zündt, grafikus

1566-ban ké zült rézkarca Szigetvárról. Ez után készit tett egy német mester egy variánst, ami igen el volt terjedve. Itt a belső vár két várrészből áll. 7. kép. 220.o.

Kováts Valéria: Sziget várának kutatástörténetéhez 207.o.

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve. 1966. Pécs. 1967
Somogymegyei Nyomdaipari Váll. Kaposvár

N.D.K.

Mathias Zündt, grafikus

Ahmed Feridun pasa Szigetvár ostromáról szóló munkájának egyik miniatúráján kivehető a nyugati metszetek hatása, így Zündté is. A török hadak elhelyezkedése Sziget erősségé körül 1566-ban. XVI.sz.-i török miniatúra. Topkapi Sarayi Múz. Istanbul. 8.kép. 221.o.134. jegyz. Fekete repr.

Kováts Valéria: Sziget Várának kutatástörténetéhez 207.o.

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve. 1966. Pécs. 1967
Somogymegyei Nyomdaipari Váll. Kaposvár

Zündt, Matthias, (1498?-1572) M.D.K.

nürnbergi ötvös és rézmetsző, 1541-ből származó, latin feliratú Magyarországi térképén Buda és Pest igen kicsi méretű látképei szerepelnek. Későbbi kiadásai, nagyobb képtérben 1566, 1587 és 1594-ben, Prágában jelentek meg.

Rézsa György: Budapest régi látképei /1493-1800/

Bp. 1963. 328-29. old.

MDK

Zündt Mátyás, nürnbergi metsző

Ambcsata 68 l.

Varsányi Pál. sz.Bp. 1902. MDK

Varsányi Pál grafikusmv. kiállitása. 1958.ápr.

Ernst Muz.

Zündt Mathias MDK
megh. 1572

metszete

a gyulai várról 1570 körül

44.o.

és 46.o.

DÉTSHY MIHÁLY: Az egri vár ábrázolásai a gyulai vár XVI-XVII. századi vedutáin.

Müv. Ért. 1959. VIII. évf. 1. sz. 44-47.

Zündt, Mathis

rečn

l. Gruła vara

Harsányi

33. 9. 22.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Žind Matyás

lásd

Žyndt Mátyás

alatt

Bugacri ásatás VI. 161.

Zündt Mátyás

vérm.

1.

Veress Gyulaváros

V.

156. Brescian iskola, XVI. sz.: Gr. Terenc álma. Vászon, olaj, 98×84·5 cm.

Gerevich: PA, 238 l.
Brescian iskola: Hegedülő angyal éji zenéjét hallgató Gr. Terenc. XVI. sz.

Téri kiállítás 1930, Ipoly: 104. szám

Zündt, Mathis

nürnbergi rézm

Gyula látképe 1566

repr

Scherer

I. 86. l. után

Közvetlen elbeszélés

után rajzolta meg

képzeletből a város

képét

Hogyan lehet, hogy

topografiai szempontból

amégis sokszor hiváthatik

e mátrixetre?

Szenes Piroska

SZENES PIROSKA REGÉNYEI

Csillag a homlokán

Egyszer élünk

Jedviga kisasszony

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Szerda

6

Izaiás próféta

Csütörtök

7

Ciril és Metód

Péntek

8

Erzsébet kir.

Szombat

9

Veronika sz.

<Züricvölgyi gerencsérség>

Dr Kós Károly: A < >

Dunántúli Szemle

1944. 3–4. 4.

Ngs

Dr Szentiványi Gyulané
úrnőnek

Budapest

XI Lágymányos u. 16

mdk

Lüris völgyi gerencsérek

voltak a Vas megyei falvak mesterei a Dél-Dunántúl nagy részét főleg Somogy m. látták el fűzálló edénnyel. 1. ábra A fazekasság multja a 14 századba nyulik vissza. Cél is volt de utóbb házi iparszerűen dolgoztak

Kresz Mária: Magyar népi mesterségek Néprajzi Múzeum Évkönyve 1961, 143. l

Zürnich József

litográfus

Nagy-Ugróci

kastély látképe.

repr.

Kubinyi Ferenc

és Vahot Imre

Magy-ar- és Erdély-

ornáj képekben.

Pest, 1854. III. k.

120. l. után

Szatra becsi

litografia

vol. V. fasc. I.

1878. 1.–26. U. U.o., vol. VI. fasc. I.

Címzett:

dr. Szentiványi Gyula

Budapest XI

Lágymányosi utca 7 14.

Feladó: Mihalik S. Bp VIII. Múzeum krt 14-16
Múzeum

Züllich Rudolf

Recskemeti Ka-
tona József - sobor

Róna József

Örmélet.

II. k 468. l.

Kecskemét 1830 táján. Egykorú metszet

Katona József szülőháza Kecskeméten.
Most Forgalmiadóhivatal

borozgatva-mulatozva s egy napon, mikor holmi víg muri után befelé indul hivatalába, a városháza küszöbén egyszerre szívéhez kap, összerogy, szörnyet hal, harminckilenc éves korában. A másik csoda, a nagyobb: a munkája. Sok mindent próbálgatott, de van egy drámája, melyet huszonöt éves korában írt meg, puszta szeszélyből, — nem tudni hogyan és miért, — elődök, példák, ösztönzés nélkül, nehézrozsdás-nemes nyelven, súlyos jambusokban. Ezt éppúgy nem veszik észre, mint őt magát. Remekmű, de az erdélyi mágnások hirdette pályázaton, még jutalmat se nyer. Akkoriban inkább kellett az édes limonádé, mint az ilyen vad ital. A cenzúra sem engedte előadni. Később azt lobbantották szemére, hogy túlontúl érzik rajta Shakespeare hatása. Mi azonban tudjuk, hogy Shakespeare csak úgy hatott rá, mint Shakespeare-re Marlowe s egyéb kortársai, akiktől nyelvét kölcsönözte, aztán a görög, latin történetírók és az olasz krónikások, akiknek a meséiért adós. Shakespeare mégis eredeti író és Katona József is az. Egy költő azáltal költő, hogy egyéni varázst áraszt magából.

Ámulva szemléljük ezt a két csodát, melyet elénk tár: az élete tragédiáját s a tragédiája életét. Nálunk nem terem kő és márvány. Házainkat ezeknek hijján fából, vályogból, téglából ragasztgatják össze. A kecskeméti drámaíró sziklákból épített valami szilárdat, keményet, komoran-örökkévalót. Rokontalanul szökell az égnek a homokon, a buckákon ez a pompás építmény, oly rokontalanul, amint ő élte le ott földi pályáját. Ezen a sík földön ma is ez a magasság: a tragédia.

Katona József szobra, Züllich Rudolf műve, amely eredetileg a budapesti Nemzeti Színház előtt állott s most a Kecskeméti Műkertben van elhelyezve

Katona József régi síremlékének maradványa a Kecskeméti Múzeumban

Uj Idők 1930. 16.

Az Álmok Háza

— Elbeszélés —

Irta: **Huguette Garnier**

Laurence abbahagyta kézimunkáját és jókedvűen ujságolta:

— Képzeld, találtam függönyöket!

Philippe, ecsettel a kezében megfordult és nevetve kérdezte:

— Milyenek?

— Régi csipkéből készültek. Frissek és egyszerűek, éppen a mi kis házunkhoz valók.

A festőt nem érdekelte a függönyök ára. Nem törődött vele. Tudta, hogy a régi csipkefüggöny nem terheli meg állandóan üres pénztárcáját. Ez is, mint sok más egyéb, majd a képzelet világában találkozik a selyembútorokkal s a kínai porcellánokkal, melyekkel felesége álmaik házát bebútorozta.

Véletlenül, sétaközben fedezték fel, egy gyönyörű napsütéses nyári napon. Két sor fa közül, melyek majdnem eltakarták, egy kis ház bukkant ki. Alacsony volt, falusias, szalmafödéllel. Falait a futónövények egészen elborították. Körülötte a közeli kis patak üde, tavaszi illata lengett.

Laurence közelebb simult Philippe-hez és halkan felsóhajtott.

— De jó volna itt lakni.

Nem párizsiaknak való ház volt. Városi kényelmet nem lehetett benne találni. Az ablakra szegezett hirdetés senkit sem csábított. Mégis, mikor hazaértek a műterembe, mely egy nagy bérház tetején volt, — az egyetlen helyiség, mellyel meg kellet elégedniök — a szerelmesek nem tudták elfelejteni a falusi házacskát. Folyton róla beszéltek, gondolatban feldíszítették. Laurence sóhajtva mondta:

— Ha a miénk lehetne! . . .

És mikor a nyitott ablakon keresztül felhangzott az utca zaja, Philippe is felsóhajtott:

— Milyen jó lehet ott, az öreg kút mellett . . .

Érdeklődtek. A ház már régen eladó volt. Tízezer frankot kértek érte.

Tízezer frank nem olyan óriási vagyon, hogy álmodni ne lehessen róla. Hátha meglesz egy napon! Most, hogy az árát megtudták, bár egy fillérjük sem volt, a ház már nem tünt fel olyan elérhetetlennek. Laurence elhatározta, hogy takarékoskodni fog anélkül, hogy tudta volna, miből . . . Philippe nagyszerű megrendelésekről álmodozott.

Egy gazdag műbarát felfedezi! Belép és megáll egy csendélet előtt:

— Mennyibe kerül ez a vászon?

— Hatszáz frank.

— Csúfolódni akar? Egy Philippe Leceigne! Én tudom, mennyit ér egy jó festmény: adok érte tízezer frankot.

Odaadják és a mecénás, hóna alatt a képpel elragadtatva megy el. Laurence tapsol . . .

Nem is lett volna olyan csodálatos! Hitt Leceigne tehetségében. Addig is, miután a valóságban a legkisebb dolgot se tudta megvenni, avval vigasztalta magát, hogy képzeletben rendezte be ízlése szerint jövendő lakásukat. És ilyenkor soha sem számolt.

— Nevet kell neki választani — mondta egy reggel Philippe-nek.

Ez a kérdés valóban fontos volt. Szép nevet akartak adni vágyaik házának. Sokáig vitatkoztak:

— „Az álmok háza?"

— „Az erdei kunyhó?"

Lassankint teljesen berendezték. A folyosó falait bemeszeltetik, a nagy szobát kifestetik kékre vagy sárgára. Ezt majd a helyszínen határozzák el.

Itt volt az ideje, hogy házőrző kutyáról gondoskodjanak. Philippe nem feledkezett meg róla, hisz már valóban nagy szükség volt rá.

— Dán kutya legyen?

— Nem. Bernáthegyi.

Feldíszítve, befestve, névvel és kutyával felszerelten a ház már készen állt. Mindössze még csak a pénz hiányzott, hogy megvehessék.

Sokáig beszéltek róla, anélkül, hogy újra megnézték volna. A ház bűvös emléke kisértette Laurence-t. Gondolt rá, átrendezte, kis részleteket változtatott rajta.

— Mégse lesz jó a régi csipkefüggöny; szebb volna tüllből . . .

Egyszer anélkül, hogy okát tudták volna adni, Philippe-et nem szórakoztatta többé ez a játék. Nemsokára már egyáltalán nem érdekelte. Ha Laurence habozva kikérte véleményét egy kárpit, vagy valamilyen bútordarab felől, szórakozottan válaszolta:

— Hát igen . . . a ház . . .

Laurence egyedül álmodozott tovább.

Lassankint könnyebb lett életük. Philippe festményeit venni kezték. Társaságba kellett járnia, kötelezettségei támadtak és ő nem panaszkodott miattuk. Ha hazament, feleségét otthon találta. Nem látta meg, hogy arcocskája szomorú.

Az évad végén egy műkereskedő kiállítást rendezett műveiből. Majdnem mindegyiket megvették. Tizezer frankot keresett.

Mikor a pénzt az asztalra tette, a fiatal asszony az izgalomtól sápadtan várt. Philippe rendelkezett. Fel fogják frissíteni ruhatárukat. Egypár kellemetlen adósságukat kifizetik. Más negyedbe mennek lakni.

— És az . . . Álmok háza? — kérdezte félénken Laurence.

Philippe már nem is gondolt rá. Mégis, mikor látta kis pajtásának fájdalmas tekintetét, szánakozva, abban reménykedve, hogy a házat már úgyis eladták, így szólt:

— Mit szólnál, ha elmennénk megnézni?

Esős, szürke őszi délután mentek el. Alig ismerték fel a tájat, mely tavasszal úgy megfogta szívüket. A földön, a szürke ég alatt, száraz falevelek feküdtek víztócsákban. A nap nem sütött. A ház elvesztette minden báját. Ódon régisége kopottsággá változott. Mint szerelmesek kívánták meg és most, mint vevők vizsgálták. Szétfoszlott annak az időnek a varázsa.

Philippe megnézte óráját és fázósan gombolta be felöltőjét.

— Mi lesz? — kérdezte.

Laurence nem válaszolt. Kétségbeesetten nézte a házat, amely többé már nem volt vágyai háza.

Leceigne sajnálta az időt. Csak ennyit mondott:

— Milyen illuziói vannak néha az embernek . . .

Csendben mentek vissza a város felé.

Laurence elszorult szívvel önmagát vizsgálta.

Csak a napsütés változott meg? Nem. Lelkük mélyén is meghalt valami. Szerelmük mindent megszépítő ragyogását vesztette el.

Az eső megeredt.

Egy asszony a kislányát hívta:

— Siess vissza Mélie, a szél megfordult!

Csakugyan megfordult a szél és most a kopasz faágakon süvített keresztül. A fiatalok siettek. Szívük nehéz volt a fájdalmas emléktől.

Laurence igyekezett könnyeit visszatartani. Valami összeomlott. Valami megsemmisült.

Semmi sem maradt meg az Álmok Házából . . .

Franciából fordította: SZEKERES BLANKA

Züllich Rudolf

szobrász

Katona József író szobra. Tomori Anasztáz költségén készült s egyszer a Nemzeti Szinház udvarán állott. Ez a szobor került Kecskemétre (??), hol 1861-ben leplezték le. (Vagy más a kecskeméti Katona-szobor alkotója?)

Ha azonos, Z. irodalmához:

Emléklap Katona József emlékszobrának Kecskeméten 1861 évi május 20-kán történt leleplezési ünnepélyéről. Kecskemét, 1861

Gent (598)

cég szabályszerüen elfogadja,/:el-
sen az is,ha maga a cég irásban vagy
rat felmutatása mellett a kifizetést:/
éterrel kötött szerződés az abból e-
gát eleve ki nem zárja,vagy ily ren-
s,ha a tek.Igazgatóság az átruházha-
kivánja - teljesen perfekt és jogi-
az engedményezett összegnek az enged-
alása - feltéve természetesen,hogy az
etelés egyébként mind jogalap,mind
kifogástalan,- és végül feltéve,hogy
yek javára birói vagy közigazgatási
zetés joghatályával teljesithető,va-
óságot minden kötelezettség alól

.junius 28.

jogügyi főtanácsos.

Züllich Rudolf, szobrász
Katona József

Lyka Károly: Szoborkalandok. Uj Idők, 1934. épr. 8. 15.sz. 518-519 l.

Vasárnapi Ujság V. Zakariás
1858. X.17.- 493 l.

Katona József szobra a Nemzeti Szinház előtt. Fametszet / Zülli ch Rudolf müve, Tomory Anasztáz ajándéka. /

Lyka: Nem. nr. 250. **Züllich.** Sz. 194.

Tomasi Anastás matematika-tanár a Nemzeti Szinhás elé akarta állítani Katona József bronzszobrát a ennek megmintázását elég szerencsétlenül Züllich Rudolfra bízta. A szobrát fel is állítatták, de ez olyan tökéletlen volt, hogy el kellett távolítani s 1860-ban átvitték a szinhás udvarát a. Itt már nem bonmantolta a közönséget, annál inkább a szinészeket, akik nem voltak hajlandók sokáig elviselni ezt a látványt. Végül a szobor a kecskeméti Múzeumba került, ahol ma is látható. Ugyanaz a Tomasi gutain a Nem. Szinhás elé Lendvai Márton szobrát állíttatta, Dunaiszky László kifogástalan, de plantikailag közömbös munkáját. (1860.)

ZÜLLICH RUDOLF /1813-1890/

készitette Katona József kisméretü, álló alaku bronzszobrát /müemlékjellegü, Kecskemét, Katona József tér/, 1857-58-ban, Tomory Anasztáz müpártoló megrendelésére. Eredetileg Budapesten a régi Nemzeti Szinház előtti kis kertben állitották fel 1858. junius 8-án. Innen az 1860-as években Tomory Anasztáz Gomba községben levő,birtokára vitette, majd 1881-ben Kecskemétnek ajándékozta. A szobrot 1883-ban a Mükertben a főkertész lakása előtti virágos kertben állitották fel, majd 1954-ben került a sokat hányatott szobor a mai helyére.

Entz Géza - Genthon István - Szappanos Jenő: Kecskemét. Bp. 1961. Müszaki könyvkiadó. - 183 l. /Városképek - Müemlékek sorozat./ - 111. l., 172. l. /215. jegyz./

Züllich Rudolf

Katona József vobra.
Elvitették a Nemzeti Hinház
elől Kecskemétre.

Liber Bpest vobrai

67. l.

68. l. 71. l.

ÁNT E

festőmu

EMÉNYE

rcius 24-t

Belépőd

tó: Schmidek Tibor dr.

< Zülich >

szobrász Katona József
nagy szobrának tervét már
bevégezte

<>. Vas. Ujs. 1857. 322. l

Jullich

[Katona József szobra], mely Tomory Anasztár úr megrendelése folytán Jullich mühelyéből Erdélyi, folyó hó 8-án a nemzeti szinhaz előtti kis kertben fölállíttatott.

[] Vas. Ujs 1858.
285-l

Zublicki Rudolf

Kapitatta a Nemzeti
Hrubaz előtt állt
Katona József
szobrot?

Ez a szobor most
a Kecskeméti mükert-
ben áll.

Wed

BPP II 345 l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifiz

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Zülich Rudolf

Irod

Katona Zoisef (1792–1830). Vas. Tip 1858.

42. Szám Katona Zoisef Hobrának jamotszetű ábrájával!

Züblich Rudolf

Grod

Katona Stobra, Divat
Csarnok. 1858, 236 l
és 381. l

Vasárnapi Ujság 21-ik számához 1861.

Katona József emlékezete.

(Katona József emlékszobrának leleplezésére. — Kecskemét, május 20-án.)

Nem ez, nem ez lesz néki szobra,
Mit érczből önte a müvész;
Min a koszoru lenge fodra
Egy őszt ha ér, azzal kivész;
A lombot szél letépi róla
S sivány homok mit rája hord,
S havas eső mintegy gunyolva —
Csapdossa majd szegény szobort!

Igy tán megáll egy század évig,
Ha megkiméli harcz s vihar;
Ha hű kezek őrizve védik,
Mig négy-öt nemzedék kihal . . . .
— De mig daczolhat az idővel,
Melynek szolgája az anyag?
Majd e szobor roskadva dől el,
Hol őrizői porlanak. . . .

Ne ily emléket Katonának!
Reá ne ilyen koszorút!
Néki ön-kezei fonának
Dicsőbb füzért, örök korút!
Magának Ő állita szobrot,
Mit sors s idő meg nem emészt;
S midőn körül minden leomlott:
Az áll, — mosolygva még a vészt!

Ne panaszold, hogy sirja puszta,
Hogy elfeledte őt e kor;
S az ősz minden lombot lefoszta,
Tavasz nem lelt' azt, jöttekor;
Ne panaszold, hogy háladatlan
Hozzá, a melynek élt, a hon;
S azért állt dombja elhagyottan,
Emléktelenül, parlagon. . . . .

Szüksége arra néki nem volt,
Hogy megjelöljék sirlakát.
— Avagy jelöld meg fenn a mennybolt
Örök világu csillagát!
Sőt szemedet hiába hunyod,
Rád süt, felnyitja az a láng.
Igy lángol, hol Katona szunyad:
Lelkének fénysugára — *Bánk!*

Mint Isten a magyart teremté,
Ő Bánkot ugy festette le.
Szivét, nézd, mint szakitja ketté:
Hölgyé, honé, egy-egy fele!
És hű szerelmén kint ha váltott
S fölötte vér és láng csap át:
Erős meggyőzni sorsot, átkot,
Erős meggyőzni önmagát!

A mit dühöngve mond Petur-bán
Az ő szivének átka az:
Hogy karja kötve, kardja csorbán,
S hazáján nem segit panasz.
Szegény öreg Tiborcz keserve,
Övé az is, jól érti ő!
— Köny s veriték, vérrel keverve . . .
Oh rosz napok! oh gyász idő!

De nem jön-e az árnyhoz is fény?
Nem érzed? — enyhe nyári lég, —
Bokorban, fényes holdas estén,
Hogy dallanak a fülmilék . . .
Az a szelid, szép, hű Melinda . . .
Oly tiszta, s oly boldogtalan!
Letépve, mint a gyönge inda
És sárral undokitva van . . .

Nagy alakok! Dicsők, sötétek,
Mint történelmed, oh hazám!
A szűz erény nyomán a vétek, —
Bitor bün a hűk igazán!
A hermelinpalást, — s a vérfolt!
A hős, — és martir homloka! . . .
— S mind a mi fényes vagy sötét volt,
Ő abból egyet alkota!

Ez lesz az ő emléke! Ez lesz,
Mit sors s idő el nem sodor!
Oh milyen törpe volna ehhez
A legmagasb, legszebb lobor!
De mégis, mégis, — mit a hála
E sirra tesz, hadd álljon itt!
Legalább róla megtalálja
Bánk lelke, hüve hamvait.

Nem fog bolyogni, mint bolyonga
Sokáig, néma éjjelen.
Sátrát az éj ha összevonta:
E sir fölött Bánk megjelen.
Körüle lesznek gyülve mind, a
Kik vele voltak hűk, nagyok,
Petur, Tiborcz, Mikhál s Melinda
Bús árnyain holdfény ragyog.

S a mig mi fekszünk ágyainkon
Némán, álmot sem látva tán, —
Vagy majd, ha rejt a néma sirhon, —
S majd század s század év után:
Elásott kincs gyanánt kigyulva
Fölkelnek éj felére itt;
S nagy árnyak játszszák ujra s ujra
Bánk bánnak jelenéseit!

Szász Károly.

Irodalom és müvészet.

\+ *Heckenast Gusztáv* a következő országgyülési iratokra nyit előfizetést: 1) „*A képviselőház naplója,*“ melynek tartalma: a képviselőházban tartott beszédek az országgyülési gyorsirók följegyzései nyomán. 1-sö folyam 100 iv; ára 5 ft, póstán bérmentesen küldve 7 ft. — 2) „*Az országgyülési iromány ok,*“ melynek tartalma: törvényjavaslatok, okiratok, törvényczikkek stb. 1-sö folyam 100 iv; ára ugyanaz, a mi az előbbinek.

\+ (*Pályázati eredmény.*) A Katona-szobor leleplezése alkalmával elolvasandó költeményekre hirdetett pályázat eredménye következő: Pályázott összesen 13 költemény. A birálóválasztmány átalános becscsel bírónak egyet sem talált. Miután azonban a jutalom mindenesetre kiadandó volt, első helyen jutalmazandónak találta a VII., s második helyen az I. számu pályamüvet. Amannak szerzője *Garay Alajos*, ki 10, ez utóbbié *Marikovszky Gábor*, ki 6 aranynyal jutalmaztatott. Dicséretet nyert a VI. számu, „Más csak levelenkint szerzi a borostyánt. Neked egyszerre koszorut kell adni“ jeligés költemény. — A birálók sajnálatukat fejezik ki afelett, hogy elsőrangu költőink nem pályáztak. Vajjon honnan tudják ezt, ha szabad kérdenünk?

\+ (*Balassa-Gyarmatról „Sréter Kálmán költeményei“*) czimü kis verses füzetkét vettünk, mely még 1859-ben jelent meg, de mint szerző értesit, a német kormány által lefoglaltatván, a tárnok ur által csak most szabaditatott fel. Nincs benne semmi országvilágháboritó. Ára 50 kr.

\+ *Osterlamm Károly „Az 1861-ik évi magyar országgyülés“* czimü vállalatot inditott meg, külön-külön magyar és német nyelven. Az elő füzet a napokban jelent meg. E műre, mely időhöz nem kötött ötives füzetekben jelenik meg, előfizetés is nyittatik, s pedig egyelőre csak a 6 füzetet teendő első kötetre, 2 ft 40 krjával.

\+ *Gyulai Gaal Vilma*, előfizetést nyit boldogult férje „*Gaal Miklós magyar honvédtábornok emlékirataira,*“ melyeket a dicsőült vértanu aradi várfogsága alatt irt, s melyek az 1848—49-iki hadjárat pontos leirását foglalják magukban. A munka mintegy 40—42 ivből álló 5 kötetet teend, melyekhez csatatervrajzok és az összes honvédhadsereg jelmezképei lesznek mellékelve, toldalékkal a főbb szereplők eredeti levelezéseiből. Az emlékiratokat Balázs Sándor rendezte sajtó alá. Előfizetési ár mind az 5 kötetre 5 ft. szinezett rajzokkal 7 ft, mely összeg az özvegy tábornokné czime alatt Nagy-Abonyba julius 1-ig küldendő be. A nagybecsü munka kétségkivül legmelegebb pártolásban részesülend.

\+ (*Két röpirat*) jelent meg közelebb; egyik czime: „Alkotmányos életadó, vagy a magyar-osztrák kérdés megoldása nemzetgazdászati szempontból.“ Irta *Ultimátum*. A másik czime: „Magyarország alkotmánya és az egyenjoguság.“ Irta *Bosko Lajos*.

\+ (*Két röpirat.*) Egyik Brassóban jelent meg e czim alatt: „Az erdélyi oláh nemzetről szóló országos törvényczikkek az unioval szemben és ezekről értekezlet egy magyar és egy oláh közt.“ A másik Pesten jelent meg s még hosszabb czime igy hangzik: „Észrevételek a magyarországi szlávok, különösen az oroszok kivánalmaira, mennyiben azok eddig a nyilvánosság előtt megjelentek, s az alkotmányozó hongyülés egyik tárgya leendenének.“ Ára 40 kr.

\+ (*„Kipfelhauser költeményei.“*) Krämmer urnak, szerző „kedves Vetterének“ ajánlva, s hű arczképével diszitve megjelentek. A 79 lapnyi füzetke 36 verset tartalmaz, benne van Kipfelhauser Szózata is, melynek nehány strófáját kiirjuk kóstolóul:

„Ez a föld, melyen annyiszor,
Annyi sok tinta folyt,
A hova annyi sok nevet
Egy-egy Dekrét csatolt.

„Itt vivtak egy kis gázsiért
Bachnak a hadai,
Itt exequálták az adót
Zsandárok karjai.

„Systém! Systém! itt hordozák
Stemplis zászlóidat!
S elszöktenek legjobbjaink
Egy oktober alatt.

„És annyi restauratio
S Katzenmuzik után,
Megfogyva bár, de él finánez
S Adjunkt még e hazán.“

\+ (*Hartleben „Olvasó-tárából“*) megjelentek a 67—70 füzetek. A négy füzet egy munkát tesz; czime: „*Egy szegény leány története.* (Villemer marquis.)“ Irta *Georges Sand*. Forditotta *Ács Antal*.

\+ (*Jámbor Pál, „Párisi emlékek“*) czimü érdekes munkájának 2-ik kötete is megjelent. Ára 1 ft.

\+ Megjelent: „*Magyar-szent-mártoni Árvizkönyv.* A vizkárosult magyar-szent-mártoniak némi fölsegélésére irta *Berecz Imre*. I. Füzet.“ Tartalma az előbeszéden kivül elbeszélésekből áll.

\+ (*Uj lap.*) Gömörben egy „Megyei Közlöny“ czimü lapot akarnak meginditani.

\+ „*Zeitbilder*“ czim alatt s *Siegmund Vilmos* szerkesztése és kiadása mellett, Pesten junius elejével egy uj német hetilap induland meg. Előfizetési ára egész évre 8, félévre 4, negyedévre 2 ft. Szerkesztői szállás: Kalaputcza 6. sz. a.

\+ *Jámbor Endre* szabómester „Férfidivat-Közlönyének“ nyári illetménye, egy igen csinos, nagy divatképpel és szabásrajzokkal megjelent.

\+ (*Molnár szintársulata Budán*) e hó 17. és 18-án Szigligeti ‘,II. Rákóczy Ferencz fogsága“ czimü drámáját hozta szinre, nagy közönség előtt.

\+ (*Döme József, „Fájdalom-hangok“*) czimü, zongorára szerzett zenemüre előfizetést nyit 80 krjával. A pénzek jun. 1-ig szerző lakására (Pest, magyar-utcza 34. sz. a.) küldendők. A tiszta jövedelem harmada a Petőfi-szoborra szenteltetik.

— (*Kérelem.*) Minthogy az irói segélyalap és Petőfi-szobor javára kiadandó költeményeimre még folyvást gyülnek az aláirók és többen gyüjtőim közöl azon kéréssel fordultak hozzám, hogy halaszszam még kis ideig azok kiadatását, nehogy nehány távolabb lakók a honfiui czélhoz való járulhatástól megfosztassanak, ennélfogva valamint azon t. cz. gyüjtőket, kik e czélra aláirókat szerezni sziveskedtek, iveik mi előbbi beküldésére felkérem, ugy t. előfizetőimnél a czél érdekében még pár heti türelemért esdek, mig a már sajtó alatt levő füzet megjelenend. — *Gróf Niczky Tarnóczy Malvina.*

Ipar, gazdaság, kereskedés.

+ (*Buda város legközelebbi közgyülésében*) az iparviszonyok rendezésével megbizott bizottmány jelentése olvastatott fel. E jelentés a Klauzál-féle iparrend elfogadása mellett szól, változtatni kivánván az 51. §-t, mely azt rendeli, hogy a mesteri jogot kivánók, folyamodványaikat az évnegyedes czéhgyülésekre adják be. A bizottmány inditványa elfogadtatott.

— (*Selyemtenyésztési pályadijak*) kitüzése a kis termesztők számára. A hazai selyemtenyésztés emelése érdekében Ő Felsége által 6 egymásután következő évre 2000 o. é. forintokban legkegyelmesebben megajánlott ösztöndijak kiirásával és szétosztásával a f. 1861-ik évre, a nm. magyar királyi helytartótanács f. é. aprilis 3-kán 14,475. sz. a. kelt leirata értelmében a Magyar Gazdasági Egyesület bizatván meg, az egyesületi igazg. választmány f. é. május 4-kén tartott üléséből kapott utasitás folytán ezennel szerencsém van a folyó évre kitüzött selyemtenyésztési jutalmakra a pályázatot, s ennek föltételeit köztudomásra juttatni, nevezetesen :

1) A f. 1861-ik évben, összesen 2000 oszt. ért. forintra menő pályadijak 5, 10, 15, 20, 25 és 50 forintos jutalmakban fognak kiosztatni.

2) Ezen jutalmakérti pályázásra első sorban a kis termesztők vannak hivatva, s emellett különös tekintet leend :

a) oly pályázókra, kik kimutatják, hogy selyembogaraik étetését saját termesztésü eperfalevelekkel eszközlik;

b) oly népiskola-tanitókra, kik a selyem- és eperfatenyésztés emelése, vagy az ezen téreni oktatás körül dicséretes szolgálataikat kimutatják;

3) A jutalmakra pályázóknak ki kell mutatniok :

a) Illető lelkészeik bizonyitványa által a termelt selyemgubók s a plántált eperfák vagy bokrok számát.

b) Az eladott gubóknak a beváltó által bizonyitott mennyiségét s minőségét, a beváltási áraknak bejelentése mellett.

c) Oly iskolatanitóknak, kiknek érdemük főleg oktatásadásban áll, ezt illető lelkészeik bizonyitványa által kell igazolniok.

4) A pályázóknak a fönnebbi kimutatásokkal kisért (bélyegtelen) kérvényeiket f. évi oktober 15-ik napjáig Pesten a Magyar Gazdasági Egyesületnél kell benyujtaniok.

5) A jutalmak kiosztása a Magyar Gazdasági Egyesület által történik.

6) A jutalmazottak nevei nyilvánosan közzététetnek.

Pesten 1861. május 17-kén. — *Morócz István* a m. gazd. Egyesület titoknoka.

— (*Izzó tüzet kitartó téglák*) kaphatók Fazekas Zaluzsányban (Gömörmegyében, utolsó posta Rimabrezó) az alólirottnál. — Világszerte hiresek levén a Fazekas-Zaluzsányi tüz-kitartó kemény téglák és cserépzsindelyek, bizton kezeskedik az alólirott ezeknek erős minőségéről, melyek egy évig a legkeményebb gyári tüzet kiállják. Azonban ne egyes Fazekas-Zaluzsányi lakosokhoz történjék ezután a felhivás, hanem egyenesen az iskolatanitóhoz, kinek neve *Horváth József*.

+ (*Pécsett iparegyletet*) akarnak állitani, mely „Széchenyi-iparegylet“ nevet fogna viselni.

+ (*Váltóeke-próba.*) Incselben e hó 9-én több kalotaszegi gazda jelenlétében kisérlet tétetett azon uj váltóekével, melyet *Gyarmath* Miklós hazánkfia talált fel. A kisérlet sikerült. Ezen ekében megvan a gazdasági eszköz főkelléke, az egyszerüség és czélszerüség. Falusi faragó is megcsinálhatja; meredeken is könnyen szánt. Főelőnye az időnyerés : az ökrök befordulása elég, sőt sok az átalakitásra. Figyelmeztetjük rá gazdáinkat.

+ (*Az első gőzszántógépet*) az osztrák birodalomban Schulhof József bánsági állam-urodalmi bérlő rendelte meg. E gép Angolországban Fowlernél készült, 16,000 ftba került, s valódi remekműnek mondják. A géppel Bécs közelében nyilvános próbaszántást tesznek.

+ Ausztria az uj pénzügyi szerződés létrejötte óta a „W. Ztg.“ szerint 135,592,000 ft értékü ezüst pénzt, 1,000,000 ft ezüst váltópénzt s 142,724,000 ft rézpénzt veretett; ehhez járul még 11,342,000 ft értékü levantei tallér, és 557 egész-, 242,701 félkorona- és 482,077 d. arany. (Ezért van hát annyi aranyunk és ezüstünk!) A ki a „W. Ztg“-nak nem hisz, szabadságában áll megolvasni.

+ (*Az osztrák hajóskapitányok panaszkodnak*), hogy a politikai viszonyok bizonytalansága következtében csak bajosan tudnak szállitmányhoz jutni az idegen kikötőkben, mert az *osztrák lobogót* nem tartják eléggé biztosnak. Az osztrák hitelt elhegedülte szent Dávid, meg — a bécsi miniszterek.

+ (*A párisi világkiállitásra*) 8000 darab festmény küldetett be, melyek közől azonban a választmány 5000-et visszautasitott. Az elfogadott 3000 közt Madarász Viktor nagytehetségü fiatal művészhazánkfiának négy festménye is foglaltatik, névszerint : Hunyady a sirboltban; Zach Feliczián; Zrinyi Ilona, és a negyedik I. Napoleon életéből tárgyaz egy érdekes jelenetet.

turára nézve. Alapos okokkal bizonyitotta be, hogy a természettudományok nomenclaturájának magyaritása se nem kivánatos, se nem czélszerü, s hogy gyakorlatilag ki sem volna vihető, a mint azt más nemzeteknél történt, de nem igen sikerült kisérletek is bizonyitják. A nomenclatura magyaritásában tehát bizonyos határokat kell szabnunk; a közönséges tárgyakat nevezzük el magyarul, s használjuk a nép ajkán élő szókat is; de az átalános érdeklésen tul fekvő tárgyaknál tartsuk meg a közműnyelv elnevezését. — Szabó kifejtett nézeteihez Nendtvich, Kovács Gyula, Gönczy Pál, Frivaldszky Imre s mások csatlakozván, a titkár inditványozá, hogy az értekezést a természettudományi és nyelvészeti osztályok külön tárgyalás alá vegyék, miszerint aztán jelentést tevén az Akademiának, ez a dologban határozhasson. Az inditvány elfogadtatott.

+ (*A budai országos tébolyda épitése*), mely még folyvást a bécsi kormány kezében van, daczára annak, hogy a kivetett költségek folyóvá tétettek, ujabban csaknem egészen fennakadt. Miután ez idők szerint — irja a „Sürgöny“ — magyar épitési igazgatóság vagy épitési hatóság nem létezik, de egy ilyet nemsokára föl kell állitani; a legczélszerübb lenne, ott két alkalmas magánmérnököt alkalmazni, kik további rendelkezésig a pesti és budai városi épitészhivatal bizottmányának ellenőrsége alatt fognának állani. E kérdés a jelen országgyülés figyelmét is megérdemlené, már csak azért is, nehogy az eddigi terjedelmes épitmény, mely 1,155,000 ftba kerül, a télen át fedél nélkül hagyatva megrongáltassék. (Az épület rajzát közölni fogjuk.)

— (*A kisdedóvó intézeteket*) Magyarországban terjesztő egyesület által fentartott óvoda ismét egy nagylelkü ajándékban részesült. Nagymélt. *Szaniszló* Ferencz nagyváradi püspök ur 40 frt o. é. kegyeskedett az intézet gyámolitására adományozni, melyért a legforróbb köszönetet van szerencsém nyilvánitani. — *Ney Ferencz* mint a kisdedóvó-egylet pénztárnoka.

+ (*A magyarországi összes vasutak hivatalnokai*) a jövő hó 1-én magyar egyenruhát kapnak; a mit a „P. N.“ ugy kommentál, hogy az oktoberi diploma szellemében, az eddigi rokkok megmaradnak, csakhogy megzsinóroztatnak, s az eddigi gyikleső helyett kardot kapnak.

Balesetek, elemi csapások.

— (*Borzasztó gyilkosság.*) Pankota, máj. 18. Mai nap reggelén, e kis városi közönség borzasztó gyilkolási hirre ébredt fel, mi a mult éjjeli 11—12 óra között történt. A meggyilkoltatott *Lutyhen Márton* özvegye, s ennek unokahuga, egy 15 éves leányka, ki Harczfeldről (Zsimbolya) vagyonos nagyapja által, hat hét előtt, a magyar nyelv és női munkák tanulmányozása végett küldetett, rokonaihoz Pankotára. Ezek lettek a gyilkosok áldozataivá. — A gyilkosok a szoba ablakát betörve, a vasrostélyt kifeszitve, hatoltak a szobákba; az özvegy nőt több helyen késsel felhasgatták, fejét ugy összetörték, hogy az agyvelőnek egy része, onnan kifordult. — A leányka nyakát keresztül vágták, nyaka csigáján több szurást okozva, az ágy alá rejtvén, dunnával betakarták. — Az özvegy nő, egy 7 éves s egy 3 éves gyermekeit nem bántalmazták máskép, csak a 3 éves gyermeket, édes anyja vérében megfürösztötték. — Ágyiruhákat, több iratot, ruhanemüeket, a szoba közepére szórtak, többeket magukkal elraboltak. — A gyilkosság befejezése után, a gyilkosok, a sertéseket rekeszeikből kiereszték; mire a tornáczon alvó 16 éves férficseléd fölébredt, az utczára menekült. Miközben, az őrt álló gyilkos, őt leszurni akarta, de a menekülőt utól nem érhetvén, nagy kését utána hajitotta, mely a cseléd feje felett védelmi állapotban tartott karjába csontig vágódott. — A cseléd lármájára, a másnap tartandó hetivásárra összegyült vidékiek, a szinhelyre csődültek; de a gyilkosok a kerteken keresztül menekültek. — A rohanó nép az utczaajtóban egy bundát, paplant, több női öltönyt talált, mit a rablók egy része a menekülés között elhullatott. — A meggyilkolt nő háza, a város szélén áll. — A gyilkosok pankotai és zarándi román ajku lakosok, kiknek vezetője a meggyilkolt özvegy nő szomszédságában lakó urasági tiszt cselédje volt. — A rablók kifürkészésében, a kerületi helyettes csendbiztos, igen nagy tapintatlanságot árult el, — mert a neki feljelentett gyilkost elfogatta ugyan, de annak udvarát, házát és háza környékét ki nem motoztatta. — Valamint a többi rablók elfogatása végett Zarándra is egész pompával, legényeivel együtt, kocsikon csak d. u. 5—6 óra között ment; midőn a rablók vezetőjük elfogatásáról már értesülve voltak, és a bekövetkezendő motoztatáshoz jó eleve készülhettek. — *A madarakat nem szokták kolomppal fogdosni.* — Közli *Kállay József*.

— (*Jégverés.*) F. hó 15-én Vecsésen, 19—20-án N.-Abonyban, 19-én Ócsán (Pestmegyében) tetemes kárt okozott a jég. Ha már most oly hideg időben megkezdődött a jégverés, mennyivel inkább félhetnek e csapástól a gazdák a melegebb hónapokban. A termesztők emlékezzenek vissza, mily temérdek kárt tett mindenfelé a jég s siessenek terményeiket biztositni, természetesen a hazai biztositó intézetnél.

Mi ujság?

— (*Az ország képviselőháza*) pünkösd utáni szerdán folytatá nehány napi szünet után üléseit. A szőnyegen levő tárgy — a felirat feletti vita — ismét több alapos és megragadó szónoklatot hozott napvilágra, melyeket élvezettel hallgatott a mindig nagyszámu hallgatóság, s szintoly lelkesedéssel fog olvasni az egész ország. A szerdai és csütörtöki szónokok ezek valának : Németh Albert, Klauzál Gábor, b. Simonyi Lajos, Trefort Ágoston, Buzna Lajos; — gr. Andrássy Gyula, Szaplonczay József, Szentiványi Károly, Grabarics Ernő, Gorove István, Kállay Ödön, gr. Széchenyi Béla.

Züllich Rudolf

zvód
?

Tonellipestbud

97. l.

Old

Fő

Dugattyu átmérő	50
„ „ löket	65
Hajtókerék átmérő	160
Futókerék „ „	104
Engedélyezett gőzfeszély	1
Legnagyobb vonóerő	820
Rostély felület	
Tüzcsövek száma	21
„ „ hossza a csőfalak között	380
„ „ külső átmérője	5
„ „ vizzel érintett fütőfelülete	130
A tüzszekrény fütőfelülete	12

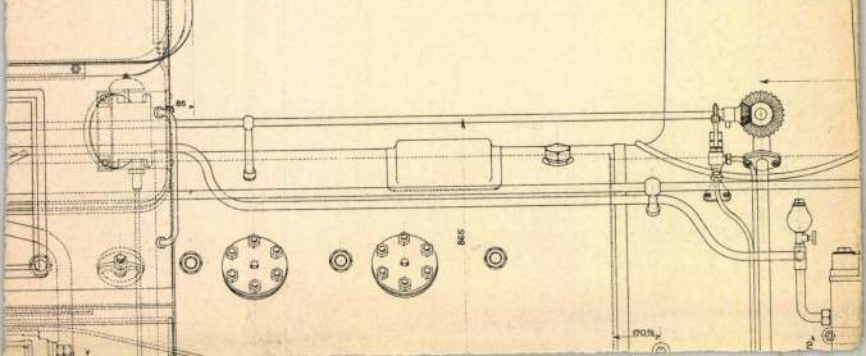

Zülich Rudolf

vrd

Haeufler 1854

I. 153. l.

GYÖNGYHÁ

Jézus születése,
alul Angyali üdvözlet.
Kerek gyöngyházdombormű, XVIII. század.

Jézus születése.
Kerek gyöngyházdombormű, XVIII. század.

Szent Ferenc és Árpádházi Szent Erzsébet.
Kerek gyöngyházdombormű, XVIII. század.

ÓRÁK ÉS I

ZSEBÓRA,
réz, XVI. század

ÓRA,
keresztben, alatta üveg alatt zománcos Pieta-csoport, zománcos talp.
Mag. 18·5 cm.
Olasz munka, XVII. század.

SZEKRÉNYÓRA,
fémből, XVIII. század.

ÓRA,

314	35.000	360	1.000	411	0.000	462	4.000
315	50.000	361	40.000	412	1.500	463	2.000
316	120.000	362					
317	3.000	363	1				
318	18.000	364					
319	2.000	365					
320	15.000	366					
321	2.500	367	4				
322	1.000	368					
323	25.000	369					
324	8.000	370					
325	6.000	371					
326	2.500	372	15				
327	5.000	373	3				
328	20.000	374	1				
329	400	375	1				
330	400	376	1				
331	1.500	377					
332	1.500	378					
333	20.000	379					
334	15.000	380					
335	23.000	381					
336	5.000	382					
336a	50.000	383					
336b	10.000	384					

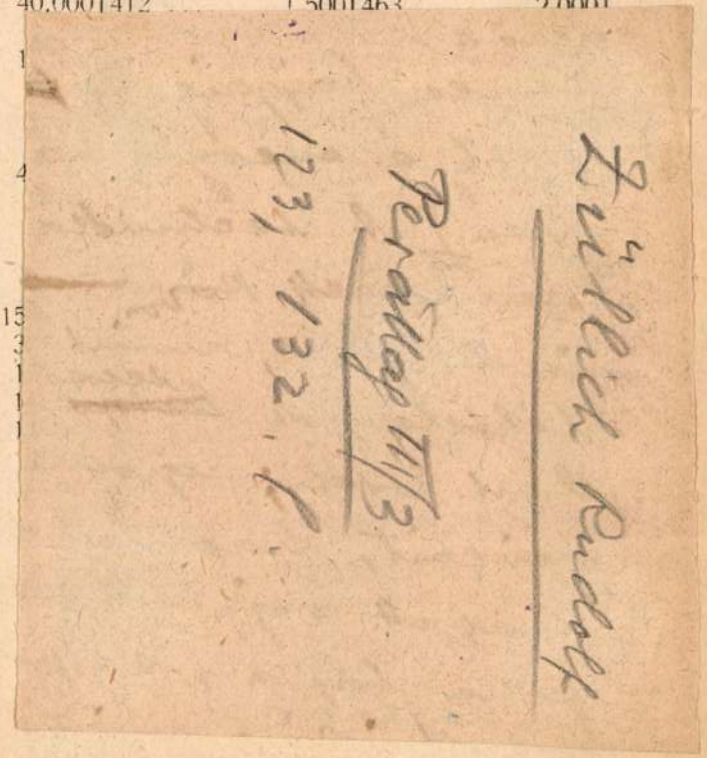

514	....	5.000	565	....	15.000	616	....	20.000	667	....	40.000
515	....	2.000	566	....	2.000	617	....	5.000	668	....	80.000
516	....	2.000	567	....	2.000	618	....	5.000	669	....	1.500
517	....	2.000	568	....	125.000	619	....	3.000	670	....	1.000
518	....	2.000	569	....	500	620	....	8.000	671	....	1.500
519	....	2.000	570	....	500	621	....	13.000	672	....	6.000
520	....	2.500	571	....	1.000	622	....	10.000	673	....	1.000
521	....	2.500	572	....	500	623	....	5.000	674	....	10.000
522	....	2.500	573	....	500	624	....	15.000	675	....	6.000
523	....	2.500	574	....	1.000	625	....	13.000	676	....	5.000
524	....	3.500	575	....	500	626	....	20.000	677	....	1.300
525	....	100	576	....	500	627	....	60.000	678	....	5.000
526	....	1.500	577	....	1.000	628	....	7.500	679	....	9.000
527	....	1.500	578	....	1.000	629	....	150.000	680	....	12.500
528	....	1.500	579	....	1.000	630	....	200.000	681	....	35.000
529	....	1.500	580	....	1.000	631	....	500	682	....	150.000
530	....	1.500	581	....	10.000	632	....	500	683	....	3.500
531	....	1.500	582	....	2.000	633	....	5.000	684	....	1.000
532	....	1.500	583	....	25.000	634	....	5.000	685	....	9.000
533	....	1.500	584	....	65.000	635	....	1.000	686	....	11.000
534	....	1.500	585	....	25.000	636	....	5.000	687	....	20.000
535	....	1.500	586	....	25.000	637	....	10.000	688	....	24.000
536	....	1.500	587	....	3.600	638	....	1.500	689	....	4.000
537	....	1.500	588	....	2.300	639	....	1.300	690	....	12.000

Zülich Gelkuti Rudolf

wód

Életképek 1847.
I félév. 845. l.

Hunyadi János

c. márvány
nobrázol

Züllich (Gelkuti)
Rudolf

Ney Ferenc. Negredik
közlemény a szobor-
műegyleti irdekében.
Életkepek. 1847. I.
félév. 524, 525. l.

Az eltő 3 cikk úgy-
látszik 1946 ban
jelent meg!

Hunyadi János c.
szobrárol szól a cikk

Hey!

Züllich Rudolf

1857

l.

Szinnyei X

1001. l.

Zullich Rudolf

zvód

z

Élesképek 1845.

II. cif. 2. sz. 483–

484. l. (Szobornik.)

Czélkuti Züllich

Rudolf

l.

Biró Erdmüv

152. l.

Czélkúti Züllich

Rudolf

~~Vod.~~ l.

Lechner Jenő dr

A Magyar Nemzeti Muzeum épülete.

1836 – 1926.

Bp. 1927

57. l.

VÁCI UCCA 11.

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

Dr. Genthon István ur

Budapest.
Iparmüvészeti Muzeum

CZÉLKUTI. I. *Züllich.*

RÖVIDÍTÉ

A	= földszint.	r
jelz.	= jelzéssel.	s
kőny.	= kőnyomat.	s
mezzot.	= mezzotinto.	s
papir.	= papiros.	s

Czélkuti (Züllich) R

Ltáb II. 114
IV. 131

Crélkuti

l.

Lykanomzromantika

136, 169. 238. l.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Czelkuti

l.

LykaMagyműI300-50

247.525.l.

Czélkuti Zütlich
Rudolf
vobrász

Gentmüenil
48, 100. l.

zmegye legujabb névtárát a tek.
sználatra megküldöm.
évi április hó 14-én
r rendeletéből:

István
osztálytanácsos.

Czélkúti

~~Célkúti~~ (Züllich

Rudolf

Wód

2

Kampisujabbm. Wohr

50 l.

(Czélkuti Zülch Rudolf)

Veress Endre: ( )
szobrász élete és
munkái. Kny.
Erdélyi Museum.
8-r. 30 kép. 70
l. Kolozsvár, 1911.

Gyut (2316)

... competente
avea lor si mai
viului.-
ericesc aducand spre
scünţia faptul acesta
i ce respundere pentru
suri de nefericire.-
comitetului biseri.

in 4. Ianuarie 1913

Pavilă Malaiu
preot gr: cath.

Züllich Rudolf

Kolsaiz

16

i 45: 73·5 cm.
eluöli: lalaj bl.

377. Roelandt Saverij. Szü~~letett~~

rechtben 1639-ben.

Tájkép folyó

Balra a széles folyó
tunk s a part
melyeken halászok
vonták, ~~a melyek~~
ból halakat hord
val szedi ki azo
rába, kinek tár
madához a vizla
két talyiga ötlik
s a másikat a k
fa tövében sátort
rül hárman sürü
fujja, a másik a
ság harmadik de n
dalán a hálót
egyike guggol.
Terül el, ~~hol~~ a

482

Züllich Rudolf

Hobrain

Gentmüeml.

48.100

Züllich (Czélkuti) Rudolf

MAGYAR MŰVÉSZET
1925 504
1926. 253-4

LEVELEZŐLAP

Feladó:

VILÁGOSSÁG RT.

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Z ü l l i c h R u d o l f

szobrász

Lyka Károly: Szoborkalandok. Uj Idők. 1934.ápr.8. (Képekkel.)

Züllich Rudolf
- Szabász

der ungar 1844. ápr. 1.
(Salon für Theater, Kunst und Literatur.)

Kalmár

Züllich Rudolf

l.

Weisz Anna.

Izsó Miklós, élete és műveszete. Bpest, 1939. 43. l.

Zsillich Rudolf

Veress Endre: Czélkúti-Zsillich Rudolf
szobrász élete és munkái.

Kvg. Erdélyi Múzeum
8°, 30K, 70L, Kolozsvár, 1911

Czélkuti Rudolf szobrász Jüllich

sütetett gyulafehérvárt. Ismeretes munkája Madonna mellszobra. i.)

i.) Pesti Divatlap. 1846. évf. 575 l.

Züllich Rudolf

(Egy magyar szobrász) Züllich Rudolf, ekerett a napokban Párisból fővárosunkba. Alig van Párisban megfordult magyar, ki ne ismerné őt, mintán hosszu ideig volt burgó elmöke a párizsi magyar egyletnek. Züllich Párisban főleg szépen vésett kameái által vivott ki előjös nevet magamak.

(7. Vas. Ujs 1875.

397 l

Zullich

und

Nagykelet 1858 ist
384 l.

Czélkuti Jüllich
Rudolf

Nobrán

lásd. Ev
Erdélyi Muzeum

1911. évf
Veress Endre
cikket.

Célkuti az I sö
Évtetembe beveendö.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....

vagy helyettesének
irása.

— Endrényi Imre, Szeged.

MDK

Züllich Rudolf, szobrász

ki Czélkutira magyarositotta nevét, Rómából küldözgette szobrait Magyarországra.
Döbrentei és barátai oly nagyra becsülték képességeit, hogy - a tehetségét biztositéknak véve- Nemzeti szobrocsarnokot alapitottak ,"történetileg kitünt egyének" szobrainak felállitására. 1846-ban Hunyadi János szobrának elkészitésére kapott megbizást.1847-ben egy Berzsenyi szoborra.

Pogány [illegible]: [illegible] szobrászat a 19.sz. első felében.
Bp.1939. [illegible] 33,34.1.

Züllich Rudolf M. D. K

1857: Tinódi Sebestyén nobra
Soknoritásra nem került.
Sokat élt külföldön

Soós gy. hagyar tört. kisplanti 2a a 19. n. vaus
hüv. tört.-ért. 1954 1 n. 96

-1- M.D.K

ZÜLLICH Rudolf, Czélkuti szobrász

1813 – 1890.

1916. Junó (1846) Ltsz.: 3659.

1917. Kisfaludy Sándor mellszobra Ltsz.: 56.729-N.

1918. Madonna, mellszobor (1845) Ltsz.: ~~Szécheny~~ 3390. /.

A M.N. Galéria állagjegyzéke T./b. rész Bp. 1959. 316-317. l.

— 2. — M. D. K.

ZÜLLICH Rudolf, Czélkuti szobrász

1919. „Széchenyi" Ltsz.: 56.730-N

1920. Vörösmarty Mihály mellszobro. Ltsz.: 52.109.

(MÉH leletmentés 1951.)

A M. N. Galéria állagjegyzéke T./b. rész

Bn. 1959. 317-318. l.

ZDK

Züllich /Czélkuty/ Rudolf

Kisfaludy Sándor, vas

Széchenyi István, "

Petőfi Sándor, "

Reformkor művészete. Föv. Képt. 36. kiáll. 1948. jul. 11. l.

M.D.K.

Züllich Rudolf /1813-1890/

1119. Kisfaludy Sándor képmása. Szobor. 7.5 cm mag. bronz.

Elveszett. /Fővárosi Képtár/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet. 79. l.
MUMOK. Bp. 1952.

Róma. Züllich Rudolf.

Magyar Müvészet 1925. 497-523. o.
Berzeviczy A.: Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Züllich Rudolf lásd Czélkuty Rudolf

Züllich Rudolf szobrász

lásd Czélkúti Züllich Rudolf alatt

Magyar Művészet, 1926

251-263.o.

Petrovics Elek: A hépművészeti Museum modern magyar kolrai.

Züllich Rudolf

lásd Czélkuti-Züllich Rudolf

~~Szobrászok, XIX. sz.~~

Züllich Rudolf, szobrász, XIX. sz.

Szépművészeti Darnok, 1862. X. 4.

1. m. 10.0.

Szobrászatunk.

Züllich Rudolf (Madonna-szobor.)

Religio, 1855. maj 8. 415-416.o

Vegyesek.

M.D.K.

Züllich Rudolf, rabrás

nevét abban az összefüggés-
ben említi a nevező, hogy Kauser
József, párisi tanulmányi évei
alatt szoros baráti kapcsolatban
állott Munkácsy Mihállyal és az
erdélyi származású Züllich Ru-
dolf rabrással.

Lechner Jenő dr.: Kauser József emlé-
kezete

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.
1921. 55. köt. 124. old.

Friedrich Preußler, Maler

Preußler, Friedrich, Maler
Geb. 22. Okt. 1872 in Prag, gest. 1947 in Wien

MDK

Züllich Rudolf

Gerevich László cikke. Corvina. 1939, május.
418-425 l.

ZÖLLICH Rudolf

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980
2. XVIII, 1981 95.

Haraszti erdő alatt hegyes, Bolond völgy hegyes, Tolnai uti felsö hegyes Tolnai uti alsó hegyes határos Szegzárd Mvárossal, Hegyre dülő hegyes szinte határos Szegzárd Mvárossal, Vízre dülő lapályos Palánki pusztával határos, Hajdu lapalyos határos Szegzárd Mvarossal Kerék tó lapályos szinte Szegzárd Mvárossal határos, Alsó Kender föld lapalyos, Belső földek lapalyos, a községet a Kapos és Sio vize környezi.

Utzák nevei

Öreg utza
Hideg utza
Uj utza

Komlosi György Biro

Kelt Agárdon Tolna Megyében
April 9-én 864

Züllich Rudolf

Sz. M. 19. 2.

Apja Katrina

Kúfaludy S. balatonfüredi bronzszobráát, melyet utóbb beolvasztottat, Züllich Rudolf 5000 Ft. Zapott (1860).

Szeplőtlen-szűz. (életnagyságú-gipsz) Nadert számára - 275 Ft.

Apró szobráát (Cink Szécheny.) 20 Ft, kámeoi 3-30 Ft.

1861 apró kámeot 100-1200 Ft. (Ly. N. r. 153.)

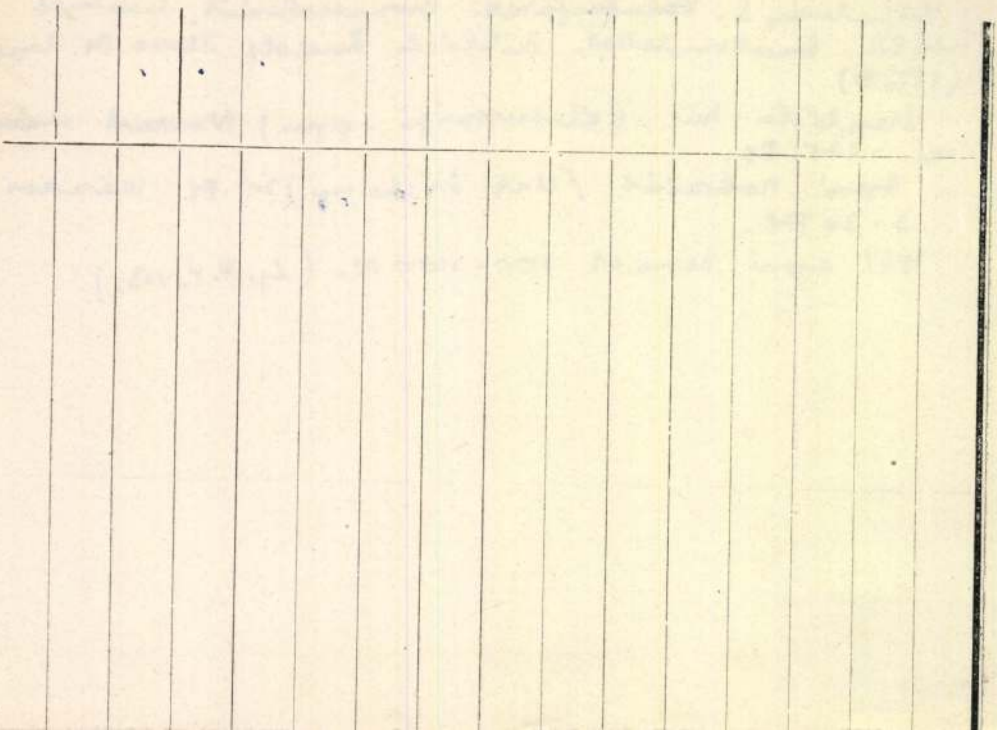

M.D.K.

Züllich-Czélkuti

Müve a Szépmüvészeti Muzeum szoborgyüjteményébe.

A Szépmüvészeti Muzeum 1906-1956. Bp. 1956

Lyka: Wern. rom. 136. Róma. 19. h.

a gyulafehérvári Zullich Rudolf. Mi idéig a Czélkuti nevet hannálta, de ettől a „rebellis" eljárástól 1852-ben a bécsi Külügyminiszter eltiltalta. 1850-tal nyitvá apró kamérok vésetéből elt, amelyeket Pestre szuldörgetett ismerénekmek csekély pénzert. A jószívű szoldatiks segítette nagy nyomorába, amely végre Pestre hajtotta (1855)

ZÜLLICH Rudolf szobrász

105. jún. 16. 1859	Züllich Rudolf szobrásznak megengedtetik a régiségosztályi porcellán-szobrocskákat lemásolni és kijavitani. —

94.

M. Ét. 1991. 1-2.

M D K

Züllich szobrász

Lyka Károly : Történeti festészetünk az elnyomatás korában. Uj Idők 1942.nov.7. 45. sz. 542. l.

MDK

Zöllich L.

Kossuth emlékkiáll. Nemz.Muz. kiáll.II. Bp. 1924.

24 l.

MDK

Züllich

l.: Célkuti (Züllich)

városi Szemle, Bp. 1928. 402. l.

MDK

Züllich Rezső

Horváth Henrik:Árpádházi Szent Margit siremléke és egyéb tanulmányok. Bp. 1944. 184-199 l.

Lyka: Neum. Szm. 251. Züllich. Sz. 19.

Nádasdy Lipót gr. számára mársányrandelló díszül kérített egy dombormüvet: Kálmán király elaltja a bonaszkángmáglyat. (1855)

1855. kiállítatta Pesten Hunyadi gipszabrat

1858 Petőfiert.

1855. Szeplőtlen szüz életnagyságu szabra Nádasd (Szénász

1 Vörös nagy

Züllich Rudolf

szül 1813 júl. 13 – 1890 jan. 13.

(P. S.) Egy elfeledett magyar művész. Budapesti Hirlap 1911. dec. 2

U. 84

Veres Endre könyvének megjelenése alkalmából pályájának ismertetése.

Züllich Rudolf

Revai lex. 1914. 721. l.

Müvészeti lex. 843 l.

(Czélkuti), zobráz zül. 1813 VII. 3. Gyulafehérvárott, megh. 1890 I. 13. Kairóban, Bécsben és Rómában tanult, azután Olaszországban † Párisban s végül Kairóban élt. Művei: Hera c. márvanyszobor (Szépmüvészeti Muzeum) Katona József szobra Pesten, Kisfaludy ~~Károly~~ Sándor szobra Balaton füreden (az utóbbi kettőt hamarosan eltávolítottak). Több mellszobrot és számos kámeát készített.

† Pesten, Kolozsvárt

1888 : XI . 176

A . 153 -

Züllich Rudolf

zobrazia

Higgisson J. W. I. 76.

Érkezett 1905 júl. 5.

602/1905 sz. (Kassa, 1905 júl. 4. 188 sz. a.)

Mihalik József beterjeszti az előlegképen kapott 300 K elszámolását, kéri a túlköltség utalványozását, bártfai tartózkodása idejére napidíjainak felemelését és julius havi utiköltségére előlegképen 496 K kiutalványozását. (Válasz VII-18. e. i. 457/1905)

Züllich von Zulborn, Rudolf

Hobrász.

geb. zu Karlsburg in Siebenbürgen 1813. Sohn des k. k. Hauptmannes Johann Züllich von Zülborn aus dessen Ehe mit Johanna geborenen Török de Kadicsfalva. Rudolf machte seine Studien an der k. k. Akademie der bildenden Künste in Wien, wo er sich der Bildhauerkunst zuwendete. 1845 begab er sich zur Vervollkommung in seinem Fache nach Rom. 1848 sah man auf der Ausstellung in der Akademie der bildenden Künste in Wien von ihm eine Madonnabüste in Marmor. Von seinen Werken, obwohl der Künstler als geschickt bezeichnet wird, gelangte nur wenig in die Oeffentlich-

keit. Bekannt sind die Broncebüsten (40 Zoll hoch) des Erzherzogs Palatin Joseph, und dessen Gemalin Maria Dorothea welche in der Ausstellung zu Budapest 1856 zu sehen und von denen für Liebhaber auch Exemplare in gewöhnlichem und in Meerschaumgyps zu haben waren. Das ungarische Nationalmuseum in Budapest besitzt von ihm die Büste einer Madonna — vielleicht ist es die schon oben erwähnte Marmorbüste — und die Statuette der Göttin Juno, zwei Werke, welche nicht gewöhnliche Kunstfertigkeit verrathen. 1880 befand sich der Künstler in Paris. Nach einem Berichte von Franz Pulszky über das ungarische National-

Fröhlich Rudolf 3.

museum zu P. Hunfalvy's „Literarischen Berichten aus Ungarn" 1878 S. 21. befasste er sich seit längerer Zeit mit der Glyptik und verfertigte lobenswerthe Cameen. Uebrigens wenn der Künstler noch lebt, steht er bereits im Alter von 78 Jahren.

Pesth Ofener Localblatt. 7. Jahrg. 22. Juni 1856. Nr 113.

Dux Adolf Das ungarische National-museum. Eine Skizze. Pesth. 1858. 27 l.

Wurzbach Biogr. Lex. 1891. 60 K 299-300. l.

Züllich Rudolf

l.

Srana 1890.

57. l.

73. l. 74 l.

-

vezetéséről a főtitkár a Tanács irodája
vezetésére és a szavazás rendjére a
mazandók azzal, hogy a bizottsághoz utalt
nyek pontosan megjelölt nyilvántartására a
nt a szavazat utján történő döntésre.
ű megállapítására, a különböző véleményeket
könyvbe kell venni, vagy szükség esetén eh-

lés befejezése után összefoglaló jelentést
tokkal együtt az elnöki tanács elé ter-

§.

hogy, hogy a szak-, vagy szakmai bizottság
.sz.r. 7. §. /2/ bek. a./ pontja/ vezet-
az ügyrendjét.

amely nemcsak azt vizsgálja, hogy a hivata-

Züllich Rudolf

Nobrán

1.

Czelkúti Züllich

R.

Züllich Rudolf

Veress Endre dr

Czélkúti – Züllich Rudolf szobrász élete és munkái.

Különlenyomat az Erdélyi Múzeum 1911-iki évfolyamából.

Kolozsvár, 1911. Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egyesület. 8-r, 70, 2 l. 30 képpel és hasonmással. Füzve.

I. 4. p. h.

3.–

Züllich Rudolf

festő

Lyka München

8, 13. l.

Hivatkozással 387/

hogy a Budapest-keleti-pályaud

a folyó évi október hó 6-án m

a restauratióra vonatkozó vél

kedjék.-

Budapest, 1928. év

Az építési és

m. kir

Zülich Rudolf

l.

Magyar Studio II.

63. P.

MAGYAR NEMZETI F

AUKCIÓ

1923. január 15., hétfő		1923. január 16., kedd	
Magyar festők	1— 27/c	Magyar festők	28— 5(
Külföldi festők	81—100	Külföldi festők	101—12(
Miniatürök	161—167/d	Miniatürök	168—17(
Plasztika	201—220	Plasztika	221—23(
Ázsia	261—270	Ázsia	271—281
Porcellán, fajánsz	351—380	Porcellán, fajánsz	381—41(
Üveg	495—514	Üveg	515—534
Ezüst, arany ..	581—600	Ezüst, arany ..	601—63(

1923. január 19., péntek		1923 s
Ázsia	305—334	Ázsia
Porcellán, fajánsz	471—482	Textil ....
Ezüst, arany	701—720	
Vegyes	721—770 1002—1009 1011—1036 1040—1050	

Az aukciót naponként pontosan délután fél 4 órak
A kikiáltási ár alacsonyabb a becsárnál.

ZÜLLICH RUDOLF szobrász

Kovalovszky Márta

A ROMANTIKA A MAGYAR SZOBRÁSZATBAN: MIÉRT IGEN, MIÉRT NEM?

„Most egy új év kezdődik, ugyan mi új vad ideák fejlődnek ki a jövő 1844-ben?" – Ferenczy Istvánnak öccséhez írt szavai mélységesen jellemzőek a Mátyás-emlék küzdelmeiben megfáradt szobrászra, de egyszersmind plasztikusan villantják fel a történeti pillanatot, amelyben a klasszicizmus leáldozó fénye még bágyadtan keveredik a közeledő új ízlés, a romantika első sugaraival. Még és már: a régi formák és tartalmak kimerülése, üresedő sémáik és ugyanakkor az óvatosan és félszegen éppen csak beszivárgó új formák és tartalmak írják körül azt a jó évtizednyi időszakot, amely a harmincas évek végétől 1848–49-ig tartott. Különös, átmeneti idők, amelyeket az „új vad ideák" bátortalan megjelenése éppúgy meghatározott, mint a megjelenésük keltette aggodalom és a régebbi nemzedék hűsége a tradíciókhoz. Ferenczy keserű kérdése egyidejűleg vonatkozott a Mátyás-szobor sorsára, és saját generációjának, stílus-eszményeiknek jövőjére, feleletet azonban nem várt, azt – önkéntelenül – maga adta meg, amikor Mátyás-emlék utolsó makettjét elkészítette. Vachott Imre még a legelső tervek idején így foglalta össze a legfontosabb, mindenkit már-már személyes erővel érintő kívánalmakat: „Ki művészetünk lényegéül a természeti valót, s nemzeti jellemi kitűnőségét óhajtja, méltán követelheti, hogy hajdani nagy magyart ... mint szobrászatunk első nagy műtárgyát, eredeti sajátos ideálban adja elő, s mint illyenben az egész magyar nemzet legfőbb lelkületét, különösen némi büszkeséggel párosult komoly méltóságát ... ügyekezzék kifejezni. S ez lenne a magyar szobrászat belidomának nemzeti iránya." Hosszú viták után, meg nem győzve, inkább csak beletörődötten és a méltó, nagy feladathoz ragaszkodva, Ferenczy átformálta Mátyás alakját, imperátori öltözet helyett nemzeti viseletbe bújtatta és – bár a koncepció egészét érintetlenül hagyta – megváltoztatott néhány részletet is. A Mátyás-kori faragványokat idéző ornamentika ugyanannak a képzelt korhűségnek a jele, mint a sírkamra belsejébe tervezett reliefek (Mátyás apja ravatalánál, Mátyás kibékülése Szilágyival) középkorias-reneszánszos „díszletezése". Valami fátyolosan bizonytalan új hang ez, alig hallható, folytatása nem lesz Ferenczynél. A dolog felettébb gyanús: mintha a romantika szelleme lopózott volna be a szobrász szigorú, száraz „lakatosi" (Széchenyi szava) klasszicizmusába. Bágyadt és esendő fordulat ez pályáján a teljes visszavonulás előtt, halovány kísérlet arra, hogy végül is alkalmazkodjék az új idők ízléséhez, az „új vad ideák" kívánalmaihoz. Vachott ugyanis bírálatában a romantikus hős nemzeti ideálját és a romantikus stílus iránti igényt írta körül, olyan eszményeket, hősöket és olyan stílust, ábrázolásmódot, amely a harmincas évek irodalmának már eleven anyaga és alakítója volt, a festészetben már meghonosodott, és mindenek előtt a korszak magyar valóságából táplálkozott. A korszak irodalmi művei, Czauczig vagy Borsos festményei, az újságrajzok, a naplók, a levelek egyaránt árasztják magukból azt a különös, sűrű és életteli atmoszférát, mely a reformkori magyar társadalom mozgalmas, gyorsuló, kétségek, remények, küzdelmek között folyó életét meghatározta. A „nemzeti jellemi kitűnőségek" (Vachott) „jellemzetes, eleven és czélirányos" (Henszlmann) alakjukkal, magatartásukkal, gesztusaikkal ott jártak, cselekedtek, viselkedtek a köznapi élet színterein, a családi életben, a társaságban éppúgy, mint a közjogi és politikai csatározásokban, az új típusú, a „szenvedélyek megrázó viharai"-ban élő, (Vörösmarty) romantikus hős hús-vér megtestesüléseként. Az embernek az a kikerülhetetlen (bár tiszteletlen) gondolata támad, ők bármely pillanatban készek arra, hogy valami szobortalapzatra emelkedve (ugorva?), egy korszak maradandó emlékeivé merevedjenek, bronzba, márványba. És mégis, ha a plasztika felé fordulunk, ha a Ferenczy utáni időszak

szórványos emlékeit szemléljük, szobrokban szinte nyomát sem találjuk ennek az ideálnak: nemesség és átszellemültség helyett elfogódott és ügyetlen gesztusokba, szabadság és érzelmi hajlékonyság helyett ólomlábakon járó, avíttas formákba, megbicsaklott arányokba ütközünk. Hogyan lehetséges ez?

A negyvenes évek, amelyről most beszélünk, különös szerepet játszott a magyar szobrászat korai történetében. Ferenczy egy előző időszak és stílus gyermeke volt, aki öntudatos feladatvállalása, ambíciói és keserves igyekezete ellenére végül is társadalmi háttér, társadalmi igény és anyagi támogatás nélkül dolgozott két évtizeden át. És persze szobrásztársak, szakmai közeg nélkül is – csaknem légüres térben. Tevékenysége így aligha válhatott folytatható tradícióvá, annál is inkább nem, mert végül még a stílus is mintegy kifutott alóla. A romantika első jeleit, és főként a közönség lelkesedését a romantika iránt, valóságos sorscsapásként élte meg (jól mutatja ezt elkeseredett érvelése a Mátyás-tervek mellett), és mi is csak belátó mosollyal vehetjük tudomásul, hogy végül az új vad ideákat ő sem kerülhette meg. Ennek emlékét csak sötétedő daguerrotípiák őrzik, a gipszeket maga a művész megsemmisítette, de e „bűnjelekkel" a műveltebb társaság egyre növekvő igénye és vonzalma az újabb ízlés és eszmevilág iránt nem vált porrá. Ezt az igényt természetesen az irodalom készítette elő és táplálta, aztán irodalmárok, elsősorban irodalmilag művelt társaságok ápolták és gerjesztették, és lényegében ők voltak a művek szerény mecénásai is. Ha a Mátyás-emlék ügyét mozgató társaságot, a Szoborcsarnok Egyletet vagy az ötvenes évek néhány emlékművét állító kicsiny köröket vesszük szemügyre, világosan kell látnunk, hogy ez az igény lényegében sem szélességében, sem mélységében nem fogta át a magyar társadalmat, a középrétegekre, pontosabban a középrétegek csoportjaira korlátozódott – ez egyúttal az anyagi támogatás, a mecénatúra, e szobrászat esetében ugyancsak döntő alakítóerő mértékét is megszabta. És így nem csodálkozhatunk, ha az, amit romantikus szobrászatnak nevezünk, nem a klasszicizmusból kiágazó, ellentétekből született folyamat eredménye, sokkal inkább szétszórtan, töredezetten, egymáshoz nem, vagy csak alig kapcsolódva született kisplasztikák, portrék, dekoratív épületdíszek ritkás sora. Ezek a negyvenes években készült művek szerényebb képességű és tanultságú szobrászok munkái, amelyeknek legfőbb érdemük létük és a plasztikai értéktől, vagy a nagy stílus belső erejétől független propagatív szerepük, hazafias, nemzeti érzésekre apelláló hatóképességük. Kétségtelen, hogy a romantika előkészítői, népszerűsítői, ideológusai és kritikusai, de a különböző műpártoló társaságok, emlékszobrok emelését szorgalmazó csoportok – éppen műveltségük litterátus jellege miatt – felismerték azt az erőt, amely szoborban, mint nyilvános helyeken, a közfigyelem és közszemlélet előtt megjelenő „műemlékben" rejlik; azt az erőt, amely csaknem az írott szó súlyával képes eszméket, gondolatokat sugározni, tudatosítani, a nézők válaszát provokálni és reakcióikat egy centrumba összpontosítani; s végül felismerték azt az erőt is, amely – a szobrok sokszorosíthatósága által – ezt a hatást kiterjeszteni és megsokszorozni képes. Nem véletlen, hogy a negyvenes évek folyamán több olyan terv született meg – akár magányos kezdeményezés formájában (Alexy uralkodóhadvezér-sorozata, 1844), akár társadalmi egyesületek céljaként (Szoborcsarnokot Létesítő Egylet, 1846), akár ideáltervek alakjában (Mednyánszky Alajos emlékmű-sorozata a Duna mentén, 1843, Széchenyi Üdvleldéje, 1843) – amely végső soron a jelen és a múlt, az aktualitás és a történelem párhuzamaival, a kiválasztott példákkal egyaránt a nemzet-tudat területét érinti, hőseivel – elsősorban a Hunyadiakkal, a nagy királyokkal, hadvezérekkel, a kiváló írókkal, tudósokkal, de még a meg nem nevezett, „a harc vészei és a tanácstermek vitái közt kitűnt nagy férfiak" (Mednyánszky) alakjával is – a nemzeti hős és a romantikus ideál plasztikus képét rajzolja fel.

A nemzeti hősök, a nemzeti történelem alakjai, a nemzeti múlt megörökítésének, ábrázolásának és kultuszának, vagy tágabban értelmezve, egy nemzeti kultuszhely megteremtésé-

nek gondolatát először Ferenczy István Mátyás-emléke fogalmazta meg, és ha személyes sorsa elszakadt is tőle, e gondolat tovább élt, formálódott a következő években, mások kezén. És nem véletlenül erősödött meg éppen akkor, amikor a reformkor társadalma felfelé, 1848–49 csúcsai felé tartott. Szomorúan és tárgyilagosan kell azonban látnunk azt is, hogy a szoborcsarnok-eszmék és nemzeti pantheon-ideálok gyönyörűen heroikus lendülete sohasem találkozott össze a realitással: a Szoborcsarnok Egyletet Züllich Hunyadijával együtt valószínűleg a történelem sodorta el; Alexy a pozsonyi országgyűlésen akart pártfogót találni bemutatott terveinek kivitelezéséhez és hiába; Mednyánszky ugyan még az egyes emlékek felállításának költségeit is igyekezett elosztani az arisztokrácia, a felső-papság, a nemesi családok és a nemzeti adakozás között, hogy némileg gyakorlati útra terelje a dolgot, de tervezete elsüllyedt az emlékezet útvesztőiben; Széchenyi röpirata irodalmi mű maradt, szobrok helyett szavak pantheonja. A társadalmat átfogó szellemi igények, anyagi források, mecénások és folyamatos szobrászati gyakorlat híján így maradt a korszak legaktuálisabb és legszenvedélyesebb gondolata, nagyszabású építészeti-szobrászati koncepciója, szobor-programja csupán „írott malaszt", könyvekben és röpiratokban kutatható eszmetörténeti emlék.

S így kell tudomásul vennünk azt a különös tényt is, hogy a negyvenes évek bátortalan romantikus kezdeményei és az ötvenes évek második felében újrakezdődő romantikus portrészobrászat, emlékmű-plasztika és kisplasztika között ezek a tervezetek és nemzeti érzülettel buzgó, költészettel átitatott röpiratok jelentik a vékonyka folytonosságot, az összekötő szálat. Akár szimbolikusnak is tekinthetjük, hogy Mednyánszky a Duna folyása mentén felállítandó szobrok között a pesti parton egy üres talapzat elhelyezését javasolta (mint írta) „egy még élő hazánkfia számára". Ez a talapzat átvitt értelemben is üres maradt még sokáig, míg a kismesterek (Dunaiszky László, Marschalkó, Schossel, Vay) és a nagy-iparosok (Gerenday) sokasodó „termelése" és apró eredményei közt Izsó művészetében a romantikus szobor megszületett.

48–49 és a következő évek valóságos cezúrát jelentettek a magyar szobrászat történetében is, valósággal eseménytelen, mozdulatlan, halott időszakot. A történelem földrengései a szobrászatot a legközvetlenebbül érintették, mind anyagi, mind szellemi-politikai következményeikkel. Alig ismerünk ebből az időszakból számbavehető művet (Ferenczy késői próbálkozásai, Schossel néhány portréja). A stílustörténelem iróniája, hogy ebben az üresség-ben jelenik meg Gasser Hentzi-szobra (1851), ez az ízig-vérig romantikus monumentum neogótikus baldachinjával, a hős szívbemarkoló „beállításával", középkori kosztümös mellékalakjaival, a müncheni iskola gördülékeny formaadásával. Ez a tökéletes romantikus mintakép azonban légüres térben áll (amíg fel nem robbantják majd), idegen marad hazai szobrászatunkban, ahol hiányzik a műfaji közeg, és idegen marad a nemzeti tudat számára is, ahol ellenszenv és gyűlölet kíséri.

Az ötvenes évek végén indul meg lassan a munka a műtermekben és műhelyekben; a szakmai buzgalomból és sűrűsödő magánmegrendelésekből születő portrék, a meginduló egyházi megbízásokból és városi feladatokból keletkező épületplasztika mellett megjelenik az az emlékmű, amely mögött magányos polgárok (Tomori Anasztáz) vagy hazafiúi áldozatkészségtől vezérelt szobrász adakozókedvét kell felfedeznünk; a szaporodó pesti és vidéki kőfaragóműhelyek tevékenysége nyomán (Gianone, Pécs; Brikmayer, Győr; Szandház, Eger stb.). A síremlék műfaja népszerűsíti leghatásosabban a romantikus stílus plasztikai formanyelvét, szobrászati fordulatait. Az első romantikus emlékművet, Züllich Rudolf Kisfaludy-szobrát (1860) a hatvanas évektől kezdve gyorsuló iramban követi a többi, s ha kivitelezésük és felállításuk olykor el is húzódik (Engel: Széchenyi, 1880; Izsó: Petőfi, 1882), maguk a típusok és a kompozíciók a hazai szerény, egyszerűségre törekvő, és kissé lefokozott romantika szülöttei. A romantikus köznyelv, eszköz és formatár lassan kész, az ideálok, a követelmények

lassan kikristályosodnak: nagy szerepe van ebben a korszak műkritikával foglalkozó szerzőinek (Kelety, Remellay, Osmós). Így hát megszületett a „nagy átlag", a romantikus közeg, amelyből Izsó alakja és művészete kiemelkedhetett.

A szakirodalom boldogan hangsúlyozza azt a tényt, hogy Izsó az idősödő és visszavonult Ferenczy rimaszombati műhelyében inaskodva tanulta a szobrászat alapelemeit, s ilyenformán a klasszicizmus mintegy a romantikának adta át a stafétabotot. Megható kép elgondolni, hogy ott áll a magyar szobrászat három kiemelkedő alakja, Ferenczy, Izsó és Fadrusz (mert ő meg Izsó segédjeként kezdte pályáját), ott állnak egymás kezét fogva, s generációról generációra adják tovább a magyar szobrászat eredményeit. Megható, csak sajnos mégsem igaz, mert olyan folyamatosságot sugall, amely – sok különféle okból – nem jöhetett létre maradéktalanul. Szobrászatunknak ez a korai, klasszicizmus és romantika között tétovázó szakasza, de bizonyos értelemben a következő is, szaggatott, foghíjas és kissé „egérrágta", kezdésekkel, újra-kezdésekkel és elakadásokkal teli dadogó történet. Ha van folyamatosság, az talán éppen Izsótól számítható: nem személyes varázsának, életműve kikerülhetetlen hatásának köszönhető ez, hanem sokkal inkább a kiegyezés körül megváltozott feltételeknek, az egész gazdaságilag-társadalmilag-szellemileg újra felfelé tartó korszaknak. Szerénytelenség lenne Fülep Lajos tanulmányai után Izsóról bármi ún. „okosat" mondani, így csak héhány közhelyszerű megjegyzést tehetünk itt. Legjobb műveiben, a Csokonai-tervben, az emlékműben, a terrakotta táncoló parasztokban, de még a hevenyészett vázlatokban és zsánerekben is (Sebesült zászlótartó, 1869, Czigány Laokoon 18.....) a legmagasabb szintre emelte szobrászatunkat és magát a stílust is, miközben ösztönösen meghaladta a stíluskánonok rendszerét. Egymaga egyszerre találta meg plasztikai elveit a mozgásban, eszményeit a romantika érzelmekkel átitatott, mozgékony, csapongó szellemében, feladatát a nemzeti művészet keretein belül. Mindez csak szavakban ilyen bonyolult: bármely terrakottája a teret minden irányban átható mozgásával, az emberi testnek mozgástól áthatott hajlékonyságával, a mozdulatnak, gesztusoknak dinamikus kifejezőerejével, az alakok egész habitusával, szó szerint vett magatartásával és lobogó személyességével egyszerű és minden elemzésnél meggyőzőbb képet ad Izsó romantikájának természetéről. Fülep hangsúlyozta, hogy Izsó művészete, szobrainak heves és robbanékony hangvétele „kora valóságának" mélységes átéléséből, az érzelmi azonosulás képességéből táplálkozott. Valóban ő az első, aki a Henszlmann által követelt „való élet"-et formálta szobrokká, úgy, hogy az „élet" nem veszített elevenségéből és tüzéből, hanem átjárta az anyagot és a formát, átlelkesítette azt. A személyesség, amely kortársaitól annyira megkülönbözteti, innen táplálkozik: Izsó nem „témákat" vagy „feladatokat" mintáz meg, hanem saját legbensőbb mondandóit, amelyek szerencsésen vágnak egybe egy korszak és egy nemzet mondandóival.

Az ötvenes és hatvanas évek során keletkezett szobroknál gyakran figyelhetjük meg, hogy témájuknál fogva (Kossuth-, Batthyány-, Széchenyi-portrék, allegórikus ábrázolások) valamiképpen még az előző korszakhoz kötődnek, és így kissé megkésett eredményei egy feladatnak. Izsó is egy előző korszak feladatait oldotta meg, amikor az egyetemes és a nemzeti szobrászat kettősségét törékeny műveiben olyan lefegyverző egységgé olvasztotta. Művészete – bár egy egész generáció dolgozott körülötte – lényegében maga az „egyszemélyes magyar romantika", mely halálával le is zárult. Épp elég későn. Izsó romantikus virtusából valami átszivárgott még Fadrusz fiatalkori szobraiba, egyébként azonban a hatvanas évek végétől ott toporgott egy nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb, simább és közömbösebb ízlésáramlat, hogy az évtized végétől óvatosan előretolja a klasszicizáló akadémizmus, realizmus, historizmus állásait. Amikor 1879-ben a Deák-emlékmű pályázatán Huszár Adolf tervét ítélte a zsűri kivitelre méltónak, a vak is láthatta, hogy itt egy merőben más szellem, új ízlés és ideál győzedelmeskedett.

„Ugyan mi új vad ideák fejlődnek ki a jövőben"? – Ferenczy aggodalmának most már semmi értelme nem lett volna. A magyar szobrászat felnőtt és berendezkedett, és már nem érezte úgy, hogy sorsa stílusokhoz van kötve. A szobrászok lépést tartottak a szaporodó feladatokkal és a stílushullámok felgyorsult mozgásával. Nagyvonalúan és tettrekészen várták az „új vad ideák" rohamát.

Márta Kovalovszky: **Die Romantik in der ungarischen Bildhauerei – warum ja, warum nicht?**

Die Verfasserin überblickt die Probleme der romantischen Bildhauerei vom Ende der 40-er Jahr bis zu den 80-er Jahren des 19. Jahrhunderts. Nach ihrer Auffasung dauerte die Epoche des langsamen und unsicheren Überganges vom Klassizismus zur nationalen Romantik von der 30-er Jahren bis etwa 1848/49. Am Beispiel der letzten Maquette des „Mathias-Corvinus-Denkmals" von István Ferenczy wird nachgewiesen, dass die romantische Auffassung nicht einmal den bedeutendsten Meister des ungarischen Klassizismus unberührt liess. Obwohl die bildhauerische Konzeption im Wesentlichen unverändert geblieben ist, versuchte der Meister mit der nationalen Tracht und weiteren kleinen Änderungen die Annäherung an den neuen Geschmack. In Literatur, Malerei und Kunstkritik haben die Grundsätze und die Ideale der Romantik bereits deutliche Konturen erhalten, in der Bildhauerei gab es jedoch keine Ansätze der Erneuerung. Dies lag einerseits am Fehlen des Mäzenatentums, andererseits an der Schwäche der gesellschaftlichen Nachfrage. Die Verfasserin betrachtet als zentralen Gedanken der ungarischen Romantik „das nationale Ideal des romantischen Helden" (eine Formulierung von Imre Vachott). In der Bildhauerei wird dies aber lange Zeit nicht zum Ausdruck gebracht. Es gibt keine organische Entwicklung vom Klassizismus in Richtung Romantik. Die Verfasserin bezweifelt die Auffassung, wonach dem Klassizisten Ferenczy in der Entwicklung der Romantiker Izsó gefolgt wäre und der Akademist Fadrusz seine Laufbahn auf Izsó gestützt begonnen hätte, somit liesse sich eine kontinuierliche Entwicklung nachzeichnen.

Die 50-er Jahre sind in der Bildhauerei von der Tätigkeit von Kleinmeistern, von Arbeiten architekturgebundenen und ornamentalen Charakters gekennzeichnet. Obwohl die öffentliche Meinung die propagative Wirkung des romantischen Denkmals erkannt hatte, sind beim Fehlen der kontinuierlichen bildhauerischen Praxis keine wahrhaft bedeutenden Werke entstanden. Das erste bedeutende Denkmal der Romantik war das „Kisfaludy-Denkmal" von Rudolf Züllich (1860). Zur Herausbildung des Stils der nationalen Romantik leisteten die zunehmend qualitative Architekturplastik und die Grabmalplastik ihren Betrag. Der bedeutungsvolle Schritt nach vorn erfolgte durch die Tätigkeit von Miklós Izsó, der den Stilkanon der Romantik bereits überwunden hatte und zum ersten Vertreter der individuellen bildhauerischen Selbstäusserung geworden ist. Die offizielle Annahme des „Deák-Denkmals" von Adolf Huszár im Jahr 1879 markiert bereits den Auftritt eines neuen akademischen Stiles in der ungarischen Bildhauerei.

42. szám.

Vasárnapi Ujság.

Ötödik évi folyam.

Pest, oktober 17-én 1858.

A **Vasárnapi Ujság** hetenként egyszer nagy negyedrétben egy és fél iven jelenik meg. — **Előfizetési dij** julius—decemberig, azaz : 6 hónapra Buda-Pesten **házhoz** küldve vagy **postai uton** a **Politikai Ujdonságokkal** együtt **4 ft. pp.** — Az előfizetési dij a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utcza 4. szám) bérmentve utasitandó.

Katona József.

(1792—1830.)

Szenteljünk nehány pillanatot a legklassikusabb, a legmagyarabb dramai költemény szerzője, egy igazi költői tehetség emlékének, a mellyhez hasonló erejüt nemzetünk irodalmi történetében alig találunk. S mégis — egy „tört reményt“ sirathatunk e korán lehunyt csillagban is! — Katona József, a *„Bánk bán“* szerzője, azon nem mindennapi férfiak sorába tartozik, kik zajtalan müködésük közepett, müveiket árulni nem tudva, az öket nem értö kortól alig észrevéve, az élö nemzedékre nézve nyomtalanul enyésznek el; s csak letünésük után, sokszor igen késön, egy ujabb ivadék által kellöleg méltányolva, részesülnek a kiérdemlett és maradandó dicsöségben.

Katona József 1792-ik nov. 11-én Kecskeméten született, azon időszakban, midön nemzetiségünk egyik védbástyája, a magyar szinmüvészet, egyes hazafiak áldozatából és elszántságából, mintegy a semmiből létesült. — Atyja, idösb Katona József, takácsmester volt; s feltünöen józan értelemmel s népies verselésre nagy hajlammal birván, fiának nem közönséges szellemi képességét jókor megsejté. Azért, bár többi gyermekeit mind kézmüvességre szoritá, szép tehetségü fiát, anyagi erejének megfeszitésével, iskolákra szánta s szelleme kifejlesztésére, sorsához mérten, minden lehetöt elkövetett. Igy lön, hogy a derék atya áldozatával a szorgalmas fiu a gymnasialis osztályokat Pesten és Kecskeméten, s a bölcsészeti és jogtudományokat Szegeden és Pesten kitünö eredménynyel elvégezheté.

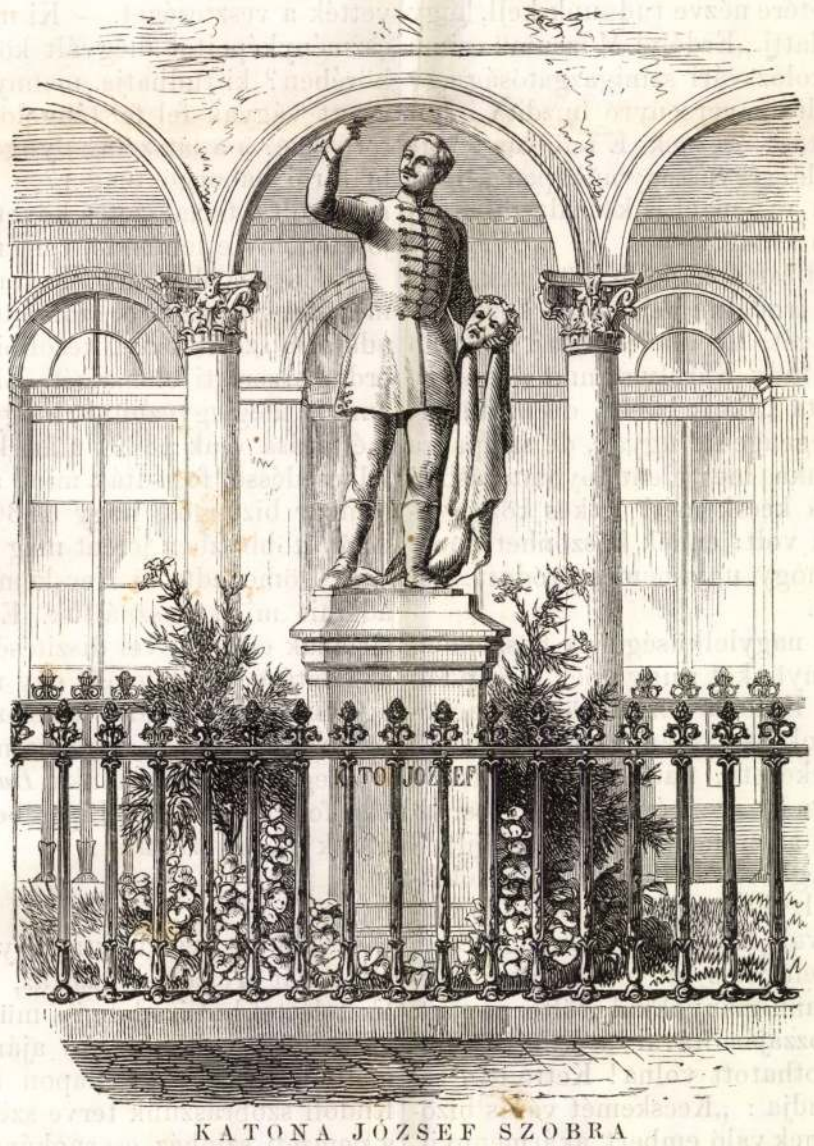

KATONA JÓZSEF SZOBRA
a nemzeti szinház előtt.
(Züllich Rudolf müve. — Tomori Anasztáz ajándéka.)

E tanéveiből szive nemességének és szülei iránti gyöngéd szeretetének jellemzövonásaul említik életirói, miszerint a szünidöt évenként honn szüleinél töltve, hogy öreg atyjának ráforditott költségeit némileg enyhitse, vele folytonosan takács-üzleténél dolgozgatott; saját ágynemüit önmaga szötte, s a mit a fövárosi vászon-kirakatoknál használhatót eltanult, mindazt papirra lerajzolá, söt bordára is szövögeté.

Az iskolai tanulmányok végeztével mint joggyakornok és jurátus, több éven keresztül Pesten tartózkodott, s 1816-ban ügyvédi szigorlatot tevén, mint ügyvédsegéd, majd négy évig még azután is a fövárosban müködött és idözött.

Ez év ized volt az, midön a serdülö magyar szinészet élénkebb vágyakat és mozgalmat idézett elö a hazafiak keblében; különösen Pestmegye pártfogása s a feledhetlen emlékezetü Vida László felügyelése alatt a pesti u. n. Hacker-teremben ez időszakban adták szinészeink nagy igyekezetet tanusitó mutatványaikat. Az ifju Katona József ez előadásokat szenvedélyes szeretettel látogatá s a szinészek jobbjaival bizalmas ismeretségben állott. Igy történt, hogy egy két szinmüben e szinpadon nehányszor ő is fellépett; de mint rendező, feltünö ügyességgel és kedvvel négy hónapon keresztül, csupa müszeretetből, ő intézé a társulat ügyeit. Egykoruak állitása szerint Katona József szép szinészi tehetséggel birt, a komikus szerepekben egész otthonossággal müködött, söt egypárszor meglehetös sikerrel Hamlet szerepében is föllépett. A megyei szinigazgató, Vida László, több izben fel is hivá öt, szánná magát, mint valódi hivatással biró, a szinészeti palyára; de Katona József elgondolván, hogy anyagi erejöket miatta feláldozott szülei öreg napjaikra egyedül az ő segélyére támaszkodnak : — szenvedélyes hajlamát leküzdte s továbbra is a nagyobb anyagi függetlenélö haló kecsegtető ügyvédi pályán maradt meg, söt, hogy érte élö haló szüleit távolról se aggaszsza, a szinmüvészet körüli eddigi müködésében is mindenkor alnév alatt szerepelt.

S ki ne tartaná természetesnek, hogy a szinpad tárgyaival szenvedélyesen foglalkozó ifjuban a benne rejlő szellemi erő is megmozdult, az alvó genius fölébredt? Először német nyelvből forditott nehány szinmüvet, mig lassanként eredeti dolgozataival is tön kisérletet. Idegen szinmüvei közöl ezeket találjuk följegyezve: „Medve Albert"; „Aubigne Clementia"; „Üstökös csillag"; „Mikor pattant, nem hittem volna" (a mit nem kell összetéveszteni Kisfaludy Károly hason czimü vigjátékával.) E müvek azon időben a szinpadon igen gyakran adattak.

Eredeti dolgozatai közöl az egy „Farsangi utazás" czimü vigjátékot még tanuló korában szerkeszté s 1812-ben egy vándor szintársulat Kecskeméten elő is adta, bár csekély hatással. Ez eset azt mutatná, hogy K. J. már azelőtt eredeti müvek alkotásával is foglalkozott. Pesti korszakában irta a következő szinmüveket: *„Rózsa.* vagy a tapasztalatlan légy a pókok közt" szinjáték 5 felv.; — *„Monostori Veronka*, vagy a harcz a két ellenkező igaz ügyért, nemzeti vitézi szomorujáték 5 felv. (e tárgy Alpár vára pusztulására vonatkozott); — *„Jeruzsálem pusztulása"*, eredeti vitézi játék 5 felv.; — *„Ziska,* a táboriták vezére," nézőjáték 4 felv.; — *„A borzasztó torony* vagyis a gonosz talált gyermek, nézőjáték 5 felv.; — *Hédervári Cecilia,* vitézi játék 3 felv.; — végre *„Lucza széke"* s *„Comarumna"* czimü szinmüvek.

S hova lettek Katona József e szinmüvei? Annyi bizonyos, hogy születésök évtizedében, több és kevesebb szerencsével az akkori pesti és vidéki társulatok e szinmüveket gyakrabban adták elő. De ma már teljesen még a pesti szinház könyvtárában sem találhatók; egyes darabok mind a pesti szinháznál, leginkább az erdélyi szintársulatoknál láthatók.

Azonban Katona Józsefnek legsikerültebb s mind belbecsét, mind a többiek eltünését tekintve, lehet mondani, egyetlen müve *„Bánk bán"* szomorujáték 5 felv. E mü is, melly a költő neve fenmaradását magyar földön örök időkre fogja biztositani, a fővárosbani tartózkodás eredménye. Történetére nézve tudnunk kell, hogy 1815-ben a Döbrentei szerkesztése alatti „Erdélyi Muzeum" czimü folyóiratban az alakuló félben levő kolozsvári szinigazgatóság egy felhivást bocsátott közre, mellyben drámaversenyre buzditá mind azokat, kik magukban e térre hivatást éreznek. E felhivás termé meg Katona Józsefben az eszmét, hogy versenymüképen „Bánk bánt" szerkeszsze, s a mü még azon évben el is készült, de a különben is elmaradt versenyre be nem küldé.

Ugy látszik, maga Katona is ezt tartá legjobb müvének, évekig javitgatá s barátaival, szakértő irodalmi férfiakkal közlé. — 1819-ben végre szinpadra szánta müvét; az akkor Pesten müködő „fehérvári szintársulat," melly Kisfaludy Károly szinmüveit nagy hatással adta, előadásra el is fogadta „Bánk bánt," de az akkori sajtó-censura a mü kinyomatását megengedte ugyan, de szinpadra nem bocsáthatónak találta. A munka megjelent nyomtatásban 1821-ben. A nyomtatási költséget a kecskeméti lelkes községtanács fedezte, mellynek a mü ajánlva volt; ennek köszönheti most a nemzet, hogy e müvet birhatja, hogy ugy nem szóródott szét kéziratban, mint Katona többi müvei.

De valamint Kecskemét város e nagylelküségének köszönhetjük e legmagyarabb dramai költeményünket: ugy épen e nagylelküséget okozhatná az utókor, hogy Katona József költői lánglelkével többé nem találkozhatunk. „Bánk bán" már akkor rendkivüli figyelmet gerjesztett a komoly igyekezetü, fiatal szerző iránt, s Kecskemét városa Katona Józsefet még azon évben — városi alügyészévé választá. Ügyészszé lett azon férfiu, kinek a fejlődő nemzeti irodalom terén lett volna megilletö helye; ki egész lélekkel, igazi költői tüzzel és szenvedélylyel csüngött a nehéz, de magasztos dramairói pályán; ki erre való hivatását épen ugy érzé, mint bebizonyitá; ki — mint egyetlen jeles müve is eléggé tanusitja — komoly elökészületekkel, tanulmányokkal tölté napjait, szóval: ki kedvező körülmények hozzájárultával a szinirodalmi téren egy uj nemzeti korszakot alkothatott volna! Ketté tört remény . . . ! — Akadhat, a ki azt mondja: „Kecskemét város bizonyosan kaphatott volna derék ügyésznek való embert, akármennyit, — mig az irodalomban „Bánk bán" költőjének helyét mai napig nem pótolta senki." Azonban — ne akarjunk elkésett okoskodásokkal hirt szerezni, ne álljunk elő meg nem érdemlett szemrehányásokkal — áldassék Kecskemét nemeslelküsége! Katona József, a költő el lön ugyan temetve, de megszületett helyette Katona József, a városi ügyész, az u. n. praktikus ember, a lelkiismeretes, szorgalmas hivatalnok, kinek csak kevés ideje maradt ugyan tudományos foglalkozásra, de az élet gyakorlati terén eleget használt szülővárosának, polgártársainak; s használt különösen agg szüleinek, kik anyagi gondok sulya alatt görnyedve uj életre éledtek kedves fiok hazatérése által. S ki tudná bizonyosan megmondani, mi vált volna Katona Józsefből, ha továbbra is a fővárosban, az élet és tudomány nagyobb központján, a nélkülözés és szükség iskolájában edződve, kedvencz hajlamainak élhetett volna? Ki kezeskednék a sikerről?

Katona 5 évig volt alügyész; 1826-ban főügyészszé nevezte ki a város. Mindjárt hivatalba léptével magához vevé agg szüleit, kik iránt mindenkor a legnagyobb gyöngédséggel viseltetett, s ugyszólván egyedül nekik élt. Természetére nézve hallgatag, komoly, kevés beszédü, de kevés szóval sokat mondó, becsületes, öszinte és igazságszerető ember volt. Azért Kecskeméten köztiszteletben s kedvességben is állott. Az igazságot bárki ellenében szóval s irásban bátran kimondá, s a városi közvélemény „perczegős pennáju Katonának" szereté nevezgetni. A szegényekkel, a mije volt, szivesen megosztá; ügyeiket dij nélkül elvállalá s folytatá; büntető s polgári pereibe iktatott dolgozatai pedig olly férfias jellemet s szakértő avatottságot tanusitnak, hogy azok mai napig is haszonnal és élvezettel olvashatók.

Azonban derék ügyészének — ugy akarta a sors — sem örvendhete soká Kecskemét tanácsa és polgársága. — Midön Katona József 1830. apr. 16-án pár órai üres idejét egy nyilvános mulatóhelyen akará tölteni, utközben, hirtelen gutaütés következtében, 38 éves korában, véletlenül elhunyt. Hült tetemei a kecskeméti u. n. Sz. Háromsági kath. sirkertben takarittatának el. A nála öreg napjaikra menedéket és vigaszt keresett s gazdagon talált szülék kimondhatlan fájdalma, a kecskeméti polgárság közsajnálata kiséré sirjába, — de a haza, melly visszavonult költőjét már már elfeledé, némán és részvétlenül fogadá e hirt; nem érezték, alig hogy észrevették a veszteséget. — Ki mondhatja meg, mi fájdalmat érzett az eszményképeitől megvált költő, mig élt, a prozai mindennapiság körében? ki tudhatja, mennyire égető volt keblében a ki nem elégitett vágyak fel fel lángoló, de mindannyiszor erőszakosan elfojtott tüze? s a látszólag nyugott, munkás, szótalan férfiu nem volt-e belülről háborgó tenger? s végre a halál, melly olly korán érte, nem volt-e természetes következése e lelki állapotnak, nem volt-e jotétemény e lemondó, reményeitől megfosztott életnek?

Hátra volna még, Katona *„Bánk bán"*-jának jelentőségéről és müvészi szépségeiről szólanunk, de ezuttal csupán a költő életirási adataira szoritkozva, későbbi időkre tartjuk fenn azok bővebb és érdem szerinti elemzését. Elég legyen e müről elölegesen csupán annyit megjegyeznünk, hogy az sokáig feledve volt s érdemlett méltatása csak 1840. után következett be, midön azt határtalan lelkesedéssel fogadták mind a központi, mind a vidéki szinpadokon (ámbár bizonyos, hogy 1836. körül is adta a budai szintársulat). Azóta több izben jelent meg nyomtatásban; legutóbbi időben *Horváth* Döme adta ki Kecskeméten egy becses életirással, mellynek adatait mi is használtuk. E munka jövedelme a költő elhagyott sirjának emlékkövel diszitésére volt szánva. 1845-ben „Bánk bán" előadatása bevételének egy részét a költő akkor még életben volt agg szüleinek küldte a nemzeti szinház igazgatósága; s hasonlót tön Nagy Ignácz is, ki „Szinmütárában" szintén kiadá „Bánk bánt." — Legközelebb e munka *Dux* Adolf igen sikerült német forditásában fog megjelenni Lipcsében, mint erről személyesen volt alkalmunk meggyőződni.

* * *

A mult nyár folytán egy szép ajándékkal lepte meg a nemzeti szinházat *Tomori* Anasztáz, kinek nevét sokszor emlitettük már tisztelettel, hol irodalmi s müvészeti érdekeink ápolásáról s áldozatkészségről volt szó. Az ajándék Katona József azon érczszobra, mellynek rajzát a tullapon álló képünk mutatja, s melly *Züllich* Rudolf szobrászunk terve szerint öntve, most diszes helyet foglal el a nemzeti szinház csarnokának előterén. A müvész a költői lelkesedés, az ihlettség pillanatát választá tárgyaul. Birálat alá jöhet a mü mind a müvészeti felfogás, mind a technikai kivitel szempontjából. Mi e szobrot örömmel üdvözöljük, mint egy pártolásra méltó hazai tehetség müvét, mint a hazafiui lelkesedés adományát s mint szép kezdetét az elhunyt jeleseink emlékét megörökitendő szobrászatnak, melly, hiszszük, ezentul gyakrabban állitandja fel alakjait

nemcsak a szinházépület erre alkalmatos udvarán, hanem egyéb köztéreinken s a hazának más részein is. Fogadja azért Tomori Anasztáz e helyen, számosak nevében kifejezett, egyszerü, de öszinte méltánylatunkat.

A szalkszentmártoni csárda elött.

Kivül csak mutat valamit a csárda,
De képzelem, belül milly szomoru!
Mit egykor a költő tüzött falára :
Lehervadt régen a szép koszoru.

Itt élt egykor, itt énekelt Petőfi.
Most azt sem tudjuk: merre porlik ő?
S a képzelet nem birja ujra szőni,
Mit szerte tépett a rontó idő.

Valahol, puszta tájon, elhagyatva
Áll néma sir, domb nélkül, jeltelen.
A fergeteg zug csak, megmegszakadva
Tört dalt fölötte, néma éjfelen.

A csárda áll; fehérre van meszelve
S az országut felé kimosolyog.
De néma, oh! költő lakója nyelve,
S ama viharba vesztek a dalok.

Csak hajts kocsis! kapuján be ne fordulj,
Mert mérget innánk itt a bor helyett.
Ugyis a köny szivemre visszacsordul,
Mit szétmorzsoltam pilláim felett.

Szász Károly.

Hegedőszó, lakodalom.

Győr 1856.

Ablakom átellenében
Hej be vidám élet vagyon!
Éjjel nappal, későn korán
Hegedőszó, lakodalom.

Nincsen ottan nagybőjt, ünnep.
Nincsen ottan szomoru nap,
Egész éltük bor, szerelem . . .
Esznek, isznak, vigadoznak.

Éjjelenkint föl-fölébreszt
Pohárcsengés, vagy az ének;
Elgondolom ugy magamban :
Hej be könnyü, boldog élet! —

Egykor temetésre mentünk,
Szomoruan, gyászruhába . . .
Oda át meg énekelték :
‚Ugy is elnyel a sir szája!‘

Egyszer aztán a vigalom
A hegedű elhallgatott;
Mit jelent ez? mi baj lehet?
S kinyitottam az ablakot.

Akkor ütik meg a dobot,
Az egész ház fölforgatva, —
Itt csak mindig lakodalom! . . .
A vármegye lakodalma.

Könczöl János.

Zrinyi a költő.

Életrajz, irta PAULER GYULA.

(Folytat: s.)

V.

(Csáktornya. A Zrinyiász.)

A bán csáktornyai várába vonult, ősi fészkébe, mellyet a természet minden oldalról messzeterjedő mocsárokkal, őseinek gondoskodása mély árokkal, erős falakkal vett körül. Itt pontositott össze mindent, miben müvelt lelke gyönyörködött. Nagyszámu becses könyvtárt, érem-gyüjteményt, régiségeket. Köztük Luther Márton és Bora Katalin képeit, hihetőleg protestáns őseinek hagyományát, találom. Izléssel párosult csin uralgott a várban, melly egyaránt távol volt a henye hiu fényüzésétől és a harczfi minden kényelmet megvető zordonságától. Az elöcsarnokban a falakon török lobogók, fegyverek, ősei és saját diadalmainak hirdetői, höstetteket ábrázoló festmények függtek. Viruló kertek, mellyeket Toll Jakab Alcinouséihoz hasonlit, kedvessé, vonzóvá tevék a várat. E várban tölté Zrinyi ritka nyugalmas perczeit, itt születtek költeményei, mellyeknek minden sorából hazaszeretete, vallásossága, lángelméje kisugárzik. Zrinyi Miklós költő volt egész életében. Mig kora és még inkább az államférfiui és hadvezéri gondok megengedék, költeményeket irt, gond és mellékczél nélkül csak hivatásának engedve : később költői lelke tettekben nyilatkozott. Zrinyi szerette a szabadságot a költői lélek szerelmével; ha nemzetéről szól, tüze nem kisebb, mint az ifjué, midön szerelmét zengi. Nem tulzok ha mondom, hogy imádta hazáját. E vonásnál fogva szerelme tiszta, világnézete magasztos volt, önző és romlott századában.

Első költeményei kora ifjuságának és szerelmének voltak szüleményei, Juliája, Violája dicsöitésére. E hölgyek emléke elveszett, valamint e dalok is. Későbbi szerelmes költeményei már a tárgyilagosabb idylli alakban mozognak. De nem e versek tevék öt halhatatlanná, hanem éposza, mellyet tán 1649—1650 közt, egy télen irt és soha meg nem javitott. Ugyanazon évben, mellyben Kosztajniczánál diadalmasan megverekedett, adák ki Bécsben baráti kezek e 15 énekes hősköltemenyt : „*Obsidio Szigetiana.*“ nehány lyrai verssel megtoldva. „*Az Adriai tenger Syrenája gróf Zrinyi Miklós*“ czim alatt. Kézzel foghatólag Tasso és Virgilius lebegett Zrinyi előtt, de szelleme elég hatalmas volt nyomukon mind szerkezetben, mind a részletekben kitünő, eredeti egészet alkotni. A mü Szolimannak utolsó hadjáratát tárgyalja, kit Isten haragjában a magyarokra küld, mert elfajultak és öseik hitétől a protestantismusra pártoltak, indokolás, melly Zrinyi vallásos nézeteit jellemzi. Az első énekekben több felé kitér, később az eseményeket Szigetvár ostroma körül pontositja össze, közbeszött gyönyörü epizódokkal. Nagyatyja, Zrinyi Miklós, magát honáért áldozatul ajánlja. Buzgó vallásosság, lángoló hazaszeretet lengi át; csüggedni nem tudó erélylyel harczol, bár tudja, hogy vesznie kell. Szolimán, a törököknek legjava, kardjától elvérzik; végre méltó társaival elesik, de halála által megmenti a hazát és megnyeri az égnek földnek legszebb ajándokát: az üdvösséget és az el nem enyésző dicső nevet. Jelleme, mint itt olvassuk, sokban a költőre emlékeztet. A mellék személyek közöl a szerelmes, hös, Delimán; a zordon szerecsen Demirhám és Deli Vid, a horvát levente, Zrinyinek oroszlánszivü hadnagya tünnek ki. Szolimánnak nagyságát csak sejteti a költő, mert tevékenységét már az aggkor megtöré. A szigetvári vajdák, a különböző jellemü török basák, Kumilla Deli Vid hitvese csak hattérben mozognak, de mind alakok, mellyek koruk és nemzetük jellemző bélyegét hordják magukon. Látszik, hogy Zrinyi ismerte az embert, ismerte a müködő nemzeteket: a törököt, a magyart; csak ott vét az élethüség ellen, hol klassikai hagyományokat vél szükségesnek bekeverni. Hasonlatai, képei nagyszerüek, elbeszélése eleven, itt-ott csekélyebb lyrai kitérésekkel, anélkül, hogy a főesemény érdeke csökkenne. Verselése átalában rosz, mi a gyors munka mellett nem annyira megbocsátható, mint megfejthető.

Müvét a magyar nemességnek ajánlotta, mellynek, ugymond „*hogy éltemet és véremet dedicálhassam, adja Isten. Szerelmet is vegyitettem bele*, folytatja alantabb, *mert megvallom, ez is néha nem bántott*“, mit e naiv nyilatkozat nélkül is következtethetnénk; mert a nehány idyll és kisebb vers, melly a Zrinyiaszhoz volt csatolva, telve tüzzel és bensőséggel, mellyet csak a valódi érzelem sugalhat. Ezeken kivül még nehány epigrammát és egy verset birunk Zrinyitől, *a keresztfához*, melly vallásos léleknek forró kifakadása. Zrinyi legjelesebb epikusaink közé tartozik; eposzát *Toldy*, irodalmunk első klassikai müvének nevezi, melly által a magyar müköltészet atyjává és annak másfél századon át egyetlen méltó bajnokává lön. Mint lyrai költő az elsők közé tartozott, kik magyar nyelven zengék szerelmüket.

Munkái eleve nem gerjesztettek öket megillető figyelmet. A verses krónikák olvasóinak a valódi költő merész röpte, mentegetődzésre szorult. Tehetségesebbek fölismerték becsét. *Listi* eposában szerencsétlenül utánozta; de az olvasó közönség kegyét *Gyöngyösy* birta. Az ujabb kornak jutott a dicsőség, megismerni, mi volt Zrinyi a költő és mivé lehetett volna még. Történetiratokban nem találjuk följegyezve, csak Rattkay utal rá, midön munkáját Zrinyi Miklósnak ajánlván, öt azon kevesek sorába helyezi, kik, mint Caesar, a hadvezér babérait az iróéival párositák; gondolat, melly ha nem hizelgésből származott, Rattkay izlésének becsületére válik.

VI.

(Az 1655. országgyülés. Zrinyi mint vezér. Prózai munkái).

A fényes Porta az annyira szorgalmazott békét a következő években ritkábban szegte meg. Egy nagyobb csapatot 1652. Frangepán György a Korana mellett megvert; s ezentul nevezetesebb csatározásokról nem olvasunk, körülmény, melly Zrinyinek pár évi nyugalmat és időt engedett tartományának belügyeivel foglalkozni. Igy folyt le három év, meddő inkább adatokban, mint tettekben. — Ez idő alatt IV. Ferdinánd, nem régóta római király, himlőben meghalálozott. III. Ferdinánd novemberben a rendeket jan. 24-re Pozsonyba, királyválasztásra hivta. Az összegyülöngő rendek a nádori széket megürülve, Pálffy Pált halva találták. Hivatalát betölteni volt az országgyülésnek első gondja; de épen ezt nem akarta a 15 éves fiával és nejével márt. 1. megérkezett király, mert a királyi hatalomnak a nádori hivatal hatalmas korlátolója volt. — Az egyházi rend Lippay György esztergomi érsekkel élén, kinek a király a nádorságot pótló helytartóságot szánta, a pillanatnyi haszon által elvakitva pártolá az inditványt. Ellenszegülésre talált. A kan-

czellár, Szelepcsényi György tehát azt tanácslá, hogy legalább a jövő országgyülésig maradjon betöltetlenül a nádori szék; mert az urak közt annak elnyerhetése csak viszálkodást szül. A rendek ezt csekély veszélynek tartották, s azért a nádorság eltörlésére czélzó minden inditványt elutasitottak. A császár, fia miatt engedett. Midön a nádori hivatal a szabadságra nézve olly fontosnak látszott, Zrinyi Miklós követelője lön, ugy szinte Nádasdy Ferencz, Forgách Ádám. Neveik nem voltak a jelöltek között. — Nádorrá felkiáltás utján Vesselényi lön, buzgó katholikus, a szép Széchy Máriának férje; Nádasdy országbirává. Zrinyi szerényen visszavonult; Forgách keserves panaszokra fakadt.

A választás után az országgyülés elkezdte munkálatait; az udvar pedig lépéseket tön, hogy mielött még a király-választásra kerülne a sor, az mindenkorra eltöröltessék.

Az ausztriai ház, 128 év óta ült már a magyar trónon, és ez egész idő alatt azt öröklöttnek tekintette. Szintolly szilárdan ragaszkodott a nemzet választási szabadságához. III. Ferdinándnak fő vágya volt, a kétségbe vont jogot elismerve, fiát örökös királynak látni. Hihetőleg utasitására, ismeretlen kéz Vesselényi lakában ez ügy mellett kardoskodó iratot tett le, mellyben elöször Magyarhonnak siralmas állapota és a magyarok lomhasága festetik. „Nincs hazafi — folytatja a szerző — ki akként gondoskodnék a hazáról, hogy a külföld elismerését is kivivná. Ellenben az ausztriai háznak érdeme hazánk körül megmérhetetlen : az ország védelmét saját erszényéből fedezi. Honi király nem kell; sok terhet ró a nemzetre. Hunyadi Mátyás példa rá. Elviselhetetlen adói fölláziták az országot. — Különben Ausztria nem is türné elmellöztetését. Vészt hozna Magyarhonra. Lengyel, német osztakoznék az országon. — Egyedüli menedékünk az ausztriai ház, mert a külföld segélyében bizni haszontalan; minmagunkban örültség. Nincs erönk, nincs katonánk, nincs vezérünk. Szüntessük meg az ugyis csak névleges választást. Örökös tartományát a császár kétszeres hévvel fogja megvédni, mig igazságossága jogaink megtartásáért kezeskedik.“

Még több illy irat terjesztetett szét, mellyek lényegileg mind megegyeztek egymással. Valamennyi, kivált az emlitett, sok igazat, még több álokoskodást foglalt magában. Kevésbé büszke nemzetet is megsértett volna mindkettő, mint a magyart. A rendek, Zrinyi, többször megfontolván az inditványt, mindannyiszor határozottan roszalák. A főpapok is csak részben pártolák; a másik fél tanácskozni sem akart fölötte.

Látván a császár a kedvetlen benyomást, az ügyet továbbá nem erőszakolta. Megelégedett fiának megválasztatásával, kit egész életén át papnak, pár hó óta fejedelemnek nevelt. — Ezuttal egyszersmind az uj császárné is megkoronáztatott. — A rákövetkező ebédnél Zrinyi Nádasdyval és Lippayval kézmosásánál szolgált.

Szent László napján tette Lippay Lipót fejére Szent István koronáját. Tömérdek nép gyült össze a fényes látmányra. Lelkesült öröm ült a jelenlevők arczain. Kevéssel utóbb (jul. 21.) az országgyülés szétoszlott.

A nádornál letett irat megtámadta a magyar nemzet harczi képességét, vitézségét. Zrinyi, a ki rettenetes szablyával és pennával keresé dicsöségét, a nemzeti becsület védelmére kelt. Iratot szerkesztett : *„Siralmas panasz“* czim alatt, a nádornál letett irat, jelesen annak emlitett pontja ellen. Ez időtől fogva Zrinyi többször tollat ragadott, használni ott, hol karddal nem használhatott. Mintegy ő gondolkodott az egész nemzet helyett, mellynek érzelmeit megtisztitva, felvilágositva tolmácsolá. — Tapasztalta volt honosai önzését, tudatlanságát a hadügyben, de ismerte a magyarban szunnyadó erőket. Azért szilárd meggyőződéssel irá e szavakat : *„Ha kérded, kit kivánok és micsoda nemzetet oltalmamra? azt mondom, a magyart! Miért? azért, mert a legalkalmatosabb, legerősb, leggyorsabb, és ha akarja, a legvitézebb nemzet?“*

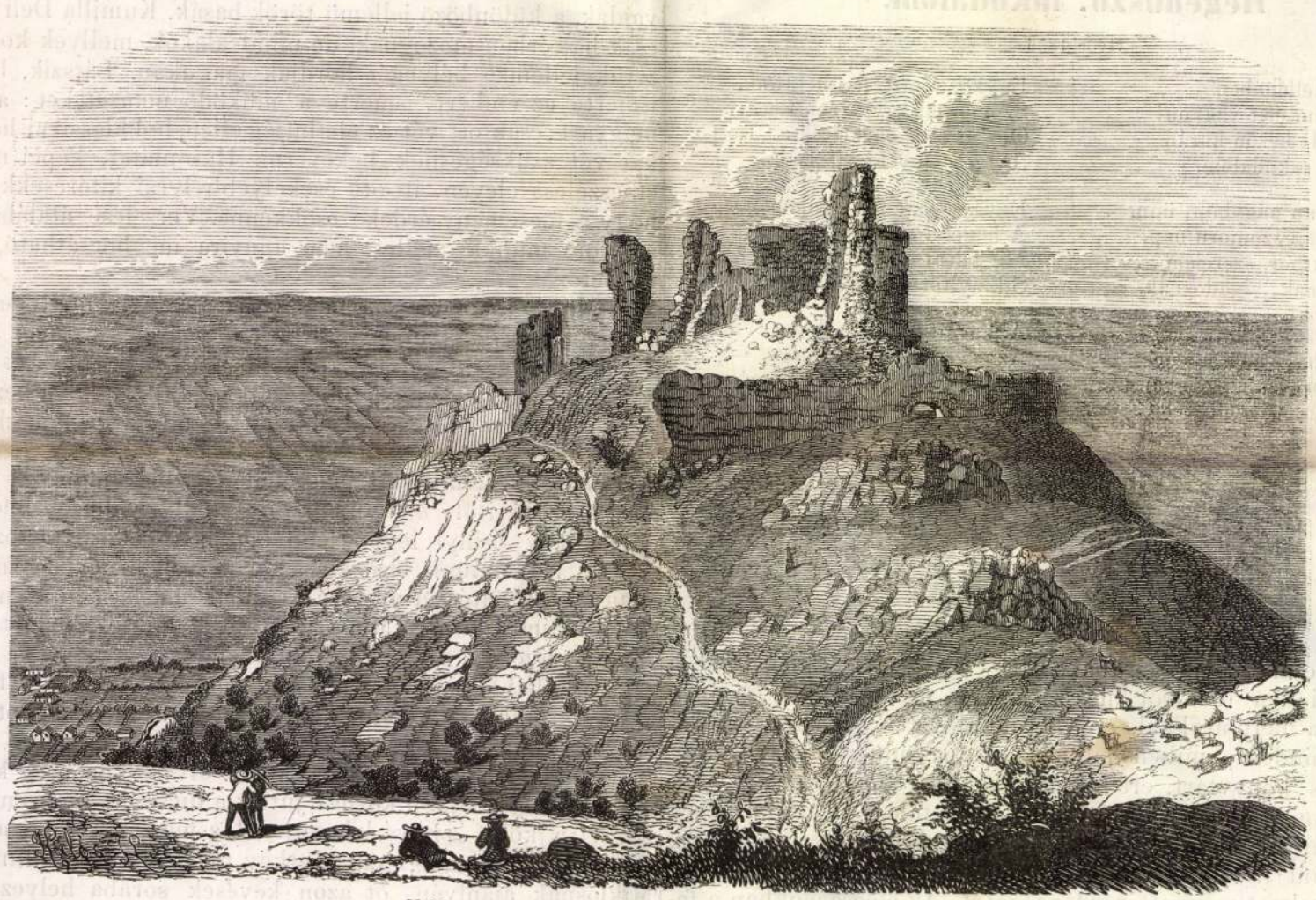

Világosvár. — (Lásd a szöveget 498. oldalon.)

Az országgyülés folyama alatt Horvátországban paraszt-lázadás tört ki, Novigrád és Sziszek körül a zágrábi püspök és Erdödy jobbágyai közt. Zrinyi gyors megjelenése elnyomta a zavart. Szint olly gyorsan riasztotta vissza mindenünnen a török portyázókat. — Sokszor neve is elegendő volt; rettegték. Siró gyermekét nevével csillapitá a török anya. — Rettenetes hirét fáradhatlan kalandjai, eszélyessége föntarták. Emberei megszokták a török fejeket apritani, Csáktornya e borzasztó diadaljeleket látni. Széllel versenyző paripája, Jónás, már negyed mérföldre megérzé a törököt, és nyeritéssel, tombolással megjelenté. Érdemlett győzelem kisérte Zrinyit és csekély seregét, melly ritkán haladta meg a kétezeret. Önkénytesek, saját emberei, báni katonaság, vegyesen harczoltak zászlói alatt. Összeütközés előtt óvatos volt, helyre, körülményekre ügyelt : a csatában merészen támadott. Hadi tervét gyorsan változtatta, ha az ügyek más fordulatot vőnek. — Személyére nézve tartózkodott idétlen hősködésektől. Katonáinál minden engedetlenséget halállal büntetett. Olly fegyelmet azonban, millyet kivánt volna, a hajduk, a huszárok megrögzött féktelenségénél be nem hozhatott. Megelé-

volt, 20 és több foknyi is, minek következtében folyóinkon félöl vastagságu jégréteg van, s a szánut még mostanáig igen jó, mert mártiusban a hó bőségben esett. — A földrengés után több vizünk van a kutakban, egy 8 öl mély kutban megfagyott a viz, — a földrengés előtti órákban a házi-állatok, de főleg a lovak igen szilajak valának. Febr. 2-án, este 8 óra után, azurkék tiszta égen, 16 foknyi hidegnél hatalmas villámlást láttunk délkeletnek, azaz : az ominosus hegyek felől. Minek következtében a nép azzal ijesztgette magát, hogy vidékünk alásülyed; mások megint olly kósza hireket terjesztettek, hogy a kormány megveszi telkeiket, őket pedig e veszedelmes helyről más biztosra szállitja. Már enyészni kezde a félelem, midőn egyszerre márt. 1-én az idő langyosra változván, de azért havas felhőkkel legmagasabb hegyeink csucsai felett bevonulva levén az ég, — a Teplicska felett álló kopár Sztrány hegyen füstöt s minduntalan gőzölgést lehete látni. A sok s gyakori földrázkódtatástól már minden lelki erejét vesztett köznép egész nap futkosott ide-s tova, bámulva a füstölgő hegyet; s már Vulkánnak hiresztelték, azonban csakhamar kisült, hogy e tüneмény nem volt egyéb a föld gőzölgésénél, ködforma fehér páránál. — De térjünk más tárgyakra. A hajdan élénk, most fényvesztett Budethin, melly 1848 előtt Felső-Trencsén szegényeinek Mekkája volt, megint éled, ugyanis a Kiszucza-ujhelyi szolgabirói hivatal még ez év végén, vagy a jövő elején átjön Budethinbe. — Vágon a hid jövő tavaszszal fog épittetni, s pedig, mint mondják, lánczhid. — Brodnón a cs. k. kincstár uj nagyszerü templomot épitend góth stylben, a rongált ó templomot pedig kölcsönmagtárrá akarják átalakitani, a mi valóban üdvös gondolat a szegény kiszuczai vidékre. Krasznó helységben is, hol mostanáig, mint sok kiszuczai faluban, ócska fatemplom volt, a magas kormány uj csinos templomot épitend. — Faluinkon az iskolamesterek fizetését mindenhol szépen fölemelik, legcsekélyebb 150 pft., de vannak, hol 400 pftra is emelték. S igy talán a mi elhagyott népünk is remélheti jövendő szellemi átalakulását. *Felföldi.*

Irodalom és müvészet.

— *(A „Nagy Tükör" örököse és utódja)*, Kakas Márton már szétküldé előfizetési felhivását, mellynek első lapján az ő jól talált arczképe hivja fel a közönséget, legközelebb megindandó „Albuma" pártolására. Azt hiszszük, a kik a jóizü tréfák és hasznos mulatságok barátai, seregesen itt lesznek ezentul is. Az album 8 füzetére előfizetési ár 2 pft.

+ *(Lisznyai Kálmán)* Heckenast Gusztáv felszólitására a legszebb magyar népdalokból egy anthologiát szerkeszt, melly mintegy nyolcz iven igen szép kiállitással fog kiadatni. A *Vajda* János által szerkesztett két kötetnyi anthologia is hallomás szerint nemsokára napvilágot látand.

+ *(Pályadijnyertes müvek.)* A magyar akademia folyó hó 19-kén a *Teleki*-féle 100 aranyos drámai jutalom kihirdetése végett rendkivüli ülést tartott. A pályázó tiz vigjáték közől a jutalomra legérdemesebnek találtatott a „Fen az ernyő, nincsen kas" czimü. A jeligés levelke felbontása után kitünt, hogy e legjobbnak itélt müvet ismét *Szigligeti* irta. Ugyancsak ez ülésben két más jutalomnyerés is ki lőn hirdetve. Egyik a Sámuel-féle 15 darab arany, melly a mult évben megjelent legjobb nyelvészeti értekezésre volt kitüzve; ezt *Czuczor* Gergely nyerte el az „Öszhangzókról" irt értekezésével. A másik a Nagy Károly-féle 300 pftnyi jutalom, melly a legsikerültebb földtani ismertetésnek volt odaitélendő; ezt *Szabó* József „Pest-Buda vidékének földtani ismertetése", mint a szakavatott birálók által kitünőnek talált mű nyerte el.

— Megjelent a *„Sárospataki Füzetek"* második félévi III füzete. Tartalma ismét maradandó becsü dolgozatokkal gazdagitja irodalmunkat. Az egyes czikkek következők : 1. *Révész Imre* : Sinai Miklós és tételei a magyar ref. egyház alkotmányára vonatkozólag. 2. *Hegedüs László* : A szeptemberi evangy. szövetséggyülés (I.) 3. *Dr. Lengyel Endre* : Állati delejesség (II.) 4. Szent költészet *Celder* Mártontól és *Baksay* Dánieltől. 5. *Antalfi János* Pestalozzi élete és törekvése. A *Tárcza* czikkei : Magyar prot. egyháztörténeti kutfők. *Revész* Imre : A debreczeni főiskolai tanárok előterjesztése. *Tomasek* Pál nyilt levele Hegedüs Lászlóhoz. *Á. S.* Elmélet és élet. Irodalom. Prot. világkrónika. — Örömmel látjuk, hogy a szerkesztőség uj előfizetést hirdet a „Sárospataki Füzetek" *második* évfolyamára, melly szintén 60 iven s 10 füzetben fog megjelenni. Az első füzet május elején fog megjelenni. Előfizethetni Sárospatakon a szerkesztőségnél, *Pesten* Ráth Mór könyvkereskedésében. Egy évre 6 pft, félévre 3 pft.

— *Stein János*, kolozsvári kiadó-könyvárus tudatja az illető t. cz. előfizetőkkel, miszerint az *„Uj-testamentom kérdésekben és feleletekben"* czimü munka már sajtó alatt van, azonban nem füzetenként, hanem az egészet egyszerre fogja szétküldeni, mihelyt sajtó alól kikerül — addig türelmet kér.

— *Magyarországban az egészségi* ügygyel foglalkozó *egyéneknek* névsorozata (schematismus), régóta érzett hiány, mellyen az által lesz segitve, hogy a bécsi magas belügyminisztériumban jelenleg hivataloskodó cs. kir. tanár dr. *Linzbauer* Ferencz ur egy munkát szándékozik közrebocsátani, mellyben a lehető legnagyobb pontossággal, minden Magyarhonban létező, orvostudor, sebész, fogász, állatorvos, ugyszintén gyógyszertár és borbélyműhely birtokosok, valamint az okleveles szülésznők is, névszerint fölvétetnek, hozzáadásával a születési név és helynek, a vallásnak, ugyszintén azon idő és egyetemnek megnevezésével, mellyben és hol az illetők okleveleiket nyerték. Hasonló módon közzététetnek minden orvosi és természettudományi testületek, illetőleg társulatok, gremiumok, tudományos, és minden a természettudomány körébe vágó intézetek, azok alapitási és fennállási ideje, tagjainak száma stb. és az egész könnyebb áttekintés végett egy táblás kimutatással fog befejeztetni. Előfizetést 1 p. forintjával minden az országban működő physicus elfogad ezen munkára, melly nem-orvosoknak is érdekes lehet, mi-után mindegyik kormányzói kerületnek, ugyszintén a községeknek is népességi, földterületi és nemzetségi viszonyai statistikai tekintetből is adatni fognak.

— Bécsből mi is kaptuk *Válkai Imré*nek amaz előre hiresztelt könyvét mellynek czime : „Irodalmi s müvészeti daguerreotypek. Magyar irók s müvészek ismertetése." Igen jó jelnek tartanók, ha a munka kelendőségre találna, mi legalább annyit tanusitana, hogy a közönség az irodalom egyéniségei iránt folyvást érdekkel viseltetik. Különben e könyvből sokat tanulni nem fog senki, a mi talán nem is czélja. Kénytelenek vagyunk azt, a szerző tehetségének elismerése mellett, fiatalkori nagy hűhónak elnevezni. Azon könyvek közé tartozik e munka, mellyekért a vevő nem sajnálja ugyan kiadott forintját; az olvasó sem ráforditott félóráját; sőt még azok sem bánhatják a dolgot, a kiknek kiczifrázott arczképei benfoglaltatnak, annál kevésbé pedig azok, a kik belőle véletlenül kimaradtak; — az illy könyveket előbb utóbb csak azok szokták restelni és megbánni, *a kik irták*, ha t. i. van bennök jóravaló tehetség — a mit a jelen esetben szivesen elismerünk; s ha e tehetség mindinkább fejlődik, — a mit szintén hiszünk és remélünk. Óhajtjuk, hogy Válkai Imre, kitől komoly irányu dolgozatokat e lapok is adtak s még ezután is adni fognak, szavaink igazságát mielébb tapasztalja!

+ *(Wass Sámuel gróf)* közelebb sajtó alá fogja adni érdekes amerikai utinaplóját képekkel.

+ *(Jenában)*, hol a magyarhoni protestans theologusok számára öszszöndijalapitvány létezik, az egyetem közelgő háromszázados jubileumára egy mű jelenik meg, „Jena Hungarica" czimmel, melly több ott tanult s később hirnévre jutott magyar honfinak életrajzát tartalmazza. E munkácskát egy magyar irta t. i. *Haan* Lajos b.-csabai ev. lelkész, ki maga is tagja volt a jenai egyetemnek.

+ *(A legjobb történeti munkára)* kitüzött Pfeiferféle 40 arany a tudóstársaságtól kijelelt birálók által egyhangulag *Szalay* László „Verancsics" czimü müvének itéltetett oda, melly a Budapesti Szemle 2-ik füzetében jelent meg.

+ *(Katona József érczszobra)* nehány nap előtt megérkezett a bécsi öntödéből s a szinházi könyvtárban lelepleztetett. E szobor nemsokára a szinházi csarnok elötti kis kert közepén fog fölállittatni, hogy méltó emléke legyen „Bánk bán" a legjobb magyar dráma költőjének, s egyszersmind azon hazafias kegyeletnek, melylyel Tomori Anasztáz, ki e szobrot készittette, a nemzeti irodalom iránt viseltetik.

+ *(La Cinna Oszkár)* fiatal pesti zongoramüvész jelenleg rakásra aratja a diadalokat magyar dalaival Spanyolországban. Madridban már egy füzet magyar népdalt is adott ki. Tudtunkra még nem is találkozott nemzet, melly ne lelkesült volna dalainktól.

+ *(Roger párisi tenoristát)* sikerült a nemzeti szinház igazgatóságának négy előadásra megnyerni. Föllépteül eddigelé következő három darab van kitüzve : Hugonották, Lucia és a Próféta. Meglátjuk, mennyiben van igazuk a bécsieknek, kik elég kritizálni valót találtak e kitünő énekesen.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

△ *(Irtsuk az ürgéket!)* A „Falusi Gazda" illy czimü czikket hoz *Kenessey Kálmántól.* Szerinte az ürge évről évre félelmesebb ellensége kezd lenni a termesztőnek; ha az általa országszerte okozott kárt kiszámitni lehetne, olly roppant összeg jönne ki abból, hogy elijednénk attól. Sokak előtt tán kisszerünek látszik e tárgy, pedig nézzünk csak körül, igen fontos. Ha pár évig mi sem történik ez ügyben, könnyen a sáskapusztitással vetekedik e kártékony féreg rombolása. Csak a kukoricza földeket emlitve, a terméstnek 20 százalékát vagyis annyit bizonyosan fölemészt, mint mennyit a földek adója sem vesz igénybe. Ha e féreg kiirtását egyesleg eszközöljük, az eredmény egyenlő lesz a semmivel; itt tehát évről évre egyetemlegesen kell működni. És erre nézve a megyei főnökségeket vélné megkeresendőknek a gazdák közönsége nevében, hogy épen ugy, mint 1848 előtt a verébés sok megyében az ürgefejek is adószerüleg szedettek, lennének szivesek jelenleg is hasonmódon intézkedni az utóbbi férgekre nézve, — mint tőn ez ügyben a veszprémi főnökség, — hallomás szerint, ki is az ürgéknek birtok aránylagos irtását a mezőföldön — lehet hogy másutt is — a mult évben megkezdette. — Mindenesetre olly dolog ez, mi felett érdemes kicsikét gondolkozni s minélelőbb tenni, mert a halogatás évről évre károsabb.

— *(A balatonmelléki borok)* ára, irják a mult hónap közepetáján, pár hét óta emelkedik, mennyiben azelőtt 8 váltó forinton, egyre-másra lehetett akóját venni, most fejtve 10—11 v. forint. — A jövő bortermésre, e rendkivüli fagyok eddigelé nem ártottak, csakhogy, ha későn fog a tavasz kiereszteni, attól félnek, hogy mind a napszám drága lesz, mind a gyors munkáltatási végbevitel, kevésbé sikeresithetik a várakozók reményét.

Közintézetek, egyletek.

+ *(A magyar akademia)* a pesti főtörvényszék által felkéretvén, hogy az *irói tulajdon* védelmére ujból kidolgozandó törvényre véleményt adjon, ennek kidolgozásával b. Kemény Zsigmond, Szalay László, Toldy Ferencz, Lukács Móricz és Tóth Lőrincz bizattak meg.

+ *(A magyar akademiának)* folyó hó 9-én tartott ülésében Toldy Ferencz akademiai titkár jelenté, hogy a boldogult Desewffy Aurél gróf tiszteletére barátai s tisztelői által kiadott, „Koszoru gr. Desewffy Aurel emléketére barátai s tisztelői által kiadott, „Koszoru gr. Desewffy Aurel emlékének" czimü diszmü jövedelmét a kiadók a felállitandó akademiai épület javára ajándékozzák. Ugyan e czélhoz gr. Desewffy Emil akademiai elnök külön 3000 pfttal járult. *

+ *(A budapesti hangászegyleti zenede)* részéről kihirdetett zenepályázatra a folyó hó 15-én lejárt határnapig 15 pályamü küldetett be.

+ *(Uj nönövelde Sümegen.)* Beküldetett hozzánk: „Közlemények *Weixlgärtner* Aloizia sümegi nönevelde és tanintézetéről.“ Ebben olvassuk, hogy ez intézet megnyittatott f. évi mart. 1-én. Tantárgyak: hittan, magyar, német és franczia nyelv, magyar és német szépirás, számtan, minden szokásos női kézi munkák. A felsőbb osztályokhoz járulnak még: a földleirás és történelem, természettudományok, rajz és fesztészet, ének és zene, testgyakorlás. táncz. Az oktatásra kezdők épen ugy vetetnek föl, mint azok, kik bármelly intézetnél az oktatásban már részesültek. Az előadások részint az intézet tulajdonosnője, részint a helybeli tanári testület által tartatnak. Tanórák vasár- és ünnepnapok kivételével mindennap délelőtt 9 órától 12-ig (szerdán és szombaton pedig 8-tól 12-ig), délután szerda és szombati napok kivételével 2-től 4-ig. A tandij a veendő tanórák számától függ s minden hó elejével előlegezendő. Bármely tantárgyakbani oktatásért hetenkint egy óráért havonkint 10 p. krajczár fizetendő. A tanintézethez ápolda (Pensionat) is van kapcsolva, hol a fölvett növendékek négy vagy két részletben előlegesen fizetendő 200 p. ft. évi járandóság mellett folytonos felügyelet, szolgálat, élelmezés, lakás, mosás, világitás és fütésben részesittetnek. Az intézet mindkét osztályába minden nap fölvétetnek minden hat éven fölüli nőnembeli növendékek.

Mi ujság?

+ *(Báró Sina Simon)* Görögországban polgárjoggal ruháztatott fel.

+ *(Azon társulat)*, melly a főváros és a városliget közti közlekedést társaskocsival eddig tenntartotta, folyó hó 20-án tartott ülésében föloszlását elhatározta. A társulat kocsijai és a hozzátartozó készlet nemsokára nyilvános árverés utján el fognak adatni. Mindenesetre nagy csapás a közönség azon részére, melly 8 krért örömestebb jár kocsin, mint saját lábain ingyen.

△ *(A márt. 15-iki napfogyatkozás)* mint a K. K. irja, Kolozsvárott sehogy sem volt látható, miután az ég borult vala és folytonosan havazott.

+ *(Két török dervis)* tartózkodik jelenleg fővárosunkban, kik a császárfürdő mellett levő török mecset látogatására zarándokoltak ide. Föltünő külsejök sokak figyelmét vonja magára.

+ *(Gypsztelep.)* Nemes János gróf Erdélyben gypsztelepet fedezett föl, melly olly nagy kiterjedésü volna, hogy nemcsak Magyarország és Erdély, hanem csaknem egész Europa szükségléteit képes fedezni.

+ *(Kristály-kalapok.)* Alig hogy megtanultuk a pamelakalapok nevét, már is lelépni készülnek a divat teréről, hogy átengedjék helyöket a legujabb divatu kristálykalapoknak. Ez üvegfonatu női kalapokat Párisban kezdték késziteni, de már most Pesten is gyártatnak. Alakjuk elég csinos, s tartósaknak mondják őket; de az orvosok szerint egészségi szempontból czélszerütlenek, mert tapasztalás szerint apró üvegdarabkák pattognak le róluk, mellyek a szemet néha igen megrongálják, sőt megvakulást is okoznak.

— *(Keserü panasz)* érkezett be hozzánk szolnokmegyei *Tisza-Földvárról* az *ivandai* — tehát honi — keserü gyógyviz méregdrágasága felől. A szenvedő emberiség érdeke veszi igénybe, nem hallgatni illy visszaélések irányában. Nevezett népes községben — tehát tul még Szolnokon egy pár mérföldde l — az *izraelita* boltokban 20 pkron árultatni szokott vizmennyiség elfogyván, ugyanazon mennyiségü s jóságu üvegecske Szolnokon — *keresztyén* kezeken — 30 pkron árultatik. Igy Würtembergben olcsóbban kapható a magyarországi *ivándai* gyógyviz, mint Magyarországon. Ugyan Szolnokon a budai Erzsébetviz 20 pkr. Ajánljuk e visszaéléseket a gyógyforrások felügyelősége figyelmébe a kellő lépések megtételére.

— *Bécs*, márt. 22. *(Liszt esztergomi miséje, udvari sétakocsizások s főherczeg Károly emlékszobra.)* Ma déli kétnegyed 1 órakor tartatott meg Liszt Ferenczcnek az esztergomi székesegyház felszentelésére irt miséje a nagy redoute teremben (szegény zenészek javára), a nagy szerző személyes vezérlete alatt. A kolosszalis terem a fuladásig megtelt, még a lépcsőkön felhatolni is dolgot adott, jegyek kaphatásáról pedig e napon már szó sem volt. A magán énekrészek nemzeti szinházunk kitünő tagjai: Kaiserné, Ellingerné asszonyok s Jekelfalusi és Köszeghi urak által adattak elő, 250 személyből álló kar hozzáműködése mellett. A vakitó csillárok fényében ragyogó közönség legnagyobb feszültséggel várta a nagyhirü mű kezdetét. Mindenütt legmélyebb csend uralkodott, midőn megjelent Liszt s botjának varázs ütésére megharsant a zene, s mindenki annak magasztos dallamaiba merült. E nagy mű részletesb taglalásaiba bővebben beereszkedni, itt se hely, se idő, elég legyen megemlitenem, hogy a 6. szakasz között itt a 3-ik rész (credo) tett legtöbb hatást, ámbár mindenik szakasz után a szerző zajosan hivatott. Szinházunk jeles tagjai e nap ünnepélyéhez méltólag működtek, különösen ki kell emelnen a 4-ik szakasz (sanctus) kettősét Kaiser s Ellingerné asszonyok közt, olly egybeolvadó tiszta hangokat itteni szinpadunkon is ritkán hallhatni. A mise holnap ismételtetik. — De szóljunk egyébről is. Időjárásunk igen kedvező olly annyira, hogy a prateri sétakocsizások, az udvar részéről tegnap megkezdettek. Kocsik végtelen sora vonult át tavasz első napján a Leopoldvárosba, nagy sokaság kiséretében. Csak illyenkor láthatni fényt s elegantiát, még a dandyk is lovakat bérlenek ki illy napra, ugratván jobbra s balra a nagy sokaságban, mint afféle vasárnapi lovagok. — Beállván a szebb napok, a Volksgarten előtti téren is megkezdödtek a főhg. Károly szobor felállításához szükséges előmunkálatok, s ha vele ugy haladnak, mint eddig, ugy a leleplezést is nem sokára megérjük, s igy egy mű nevezetességgel megint többje lesz Bécsnek. — *Ó. B.*

+ *(A muzeumi park lámpáit)* nem kell attól felteni, hogy a csókák ellopják nagy fényes voltuk miatt. E lámpák olly kormosak, mintha legalább is egy egész télen át sonka módjára valami kéménybe füstre akasztattak volna. Ugyanott arról is meggyőződhettünk, hogy a lámpagyujtogató akár mindennap olajban fürödhetik, legalább arra mutat azon körülmény, hogy a vasoszlop, mellyen a lámpa áll s a törzsökkő folytonosan csakugy csepeg az olajtól, ugy hogy alatta a földön nem ritkán egész olajtócsákat lehet látni. E piszkosság a lámpák körül nemcsak undoritó, de az arra sétálók azon veszélynek is ki vannak téve, hogy ruhájuk véletlen a törzsökkőhöz ér s szép olajfoltokkal megrakodva kulloghatnak hazafelé.

— *(A nagyváradi faczipőgyárt illetőleg)* olly értesitést vettünk, mellyből kitünik, hogy ez üzlet élén állóknak valóban komoly szándékuk van ez uj lábbeli meghonositása körül. Addig is, mig körülményesebb tudósitást adhatnánk, legyen elég az indokokat érintenünk, mellyek az illetőket a nevezett gyár létesitésére ösztönzék. Franczia- és Spanyolországban, valamint Amerika egy részében is, ugymond tudósitónk, nehány év óta a hideg és sáros évszakokban minden ember fasarukban jár, különösön kis városokban és falun. A fasaru, mellyet a legszebben készitett bőr lábbelitől alig lehet megkülönböztetni, a mellett, hogy a hideget és nedvességet a lábtól eltávolitja, még igen olcsó is és igy a szegény népnél mind az egészségnek, mind az erszénynek szolgálatot tesz. A nagyváradi társulat, mellynek tagjai között a külföldön hosszabb ideig lakott hazánkfiai is vannak, e fasarukat gépekkel nagyban fogja gyártani s számos évre már kiváltságot is nyert.

— *(A vasárnapi iskola jótékony hatása)* Borsodmegyei *Eger-Farmos* helységéből irják, hogy mióta ott a vasárnapi iskolát behozták, azóta sok jó változás történt. Az ottani vidéken az a szokás faluhelyeken, még a legelső parasztgazdák között is, hogy az egész család 9 órakor reggeliz (levest s egyéb vastag ételt) s azon nap nem eszik este 6 óráig. Hétköznap vagy az iskolában vagy dologgal töltik be a reggeli és vacsora közti időt. Vasárnap azonban ez időben magára van hagyva a család s az apának anyának nem lehet mindig szeme a gyermekeken. Illyenkor azután a fiuk télen rendesen társaságba gyülekeznek, istálókon tanyáznak, s egymástól tanulják el az erkölcstelenséget; nyárban a kertekben gyülekeznek össze s itt üzik a gyümölcslopást, — igy jutottak e rosz társaságban gyakran a vétkes tulajdonságokhoz. A mióta azonban behozták a vasárnapi ismétlő iskolát, azóta ezen társalgás megszünt, vagy legalább kellő határok közé van szoritva. A reggeli isteni tiszteletre elmegy a fiatalság, 11 órakor a templomból kijönnek, 1 órakor iskolába, 2 óra után énekszóval a délutáni isteni tiszteletre, 4 órakor kijönnek s ismét énekszóval az iskolába mennek vissza, honnan azonnal haza takarodnak. Ekkor az ifju el van foglalva marha vagy sertés-etetéssel; hasonlóul a mesterinasnak is akad dolga s igy a rosz társaság meg van gátolva. A vasárnapi iskola ezen jó sikeréről tudósit bennünket Eger-Farmosról *Vöröss* Sándor iskolagondnok. Kivánjuk, hogy e példa igazságát másutt is higyjék és tapasztalják.

— *(A böjti napok a Balatonvidéken)* — mint onnan irják — részint házassági frigykötésekben, részint névnapi lakmározásokban folytak le. Igy van itt is, mint másutt, t. i. a vagyonosb földmivesek, két-három napig is lakodalmaznak, természetesen étel-ital a legnagyobb bőségben. Az erkölcsi sülyedés mellett, még az a káros következménye is van az illy pazar vesztegetésnek; hogy a szegényebbek is versenyezvén a tehetősbekkel, vérszopó uzsorások körmei közé kerülnek, s a váltó folytonos ujitása — kicserélése csakhamar előidézi a bukást. — Hát azok a bakonyvidéki névnapi lakmározások mit vétettek? hol, egy-egy illy alkalommal a főtt, és sült étkek száma meghaladja a 16—20-at. Hiszen nem mondjuk, hogy nem telik, de mégis sok — a mi sok! Megérkeztek a patriarchalis hangzatu: József, és Gábor névnapok, ki tudná számát a megemésztett különféle étkek sokaságának! Lassan menj — tovább érsz. — A városiak a böjti napokban sohajtoznak: egy jól rendezett szintársulat után, akarom mondani: jobb ha nem jól rendezett; mert minket — azt mondja levelezőnk — az is kielégit. Például: Latabár igen jeles szintársulata, ezelőtt, a b. füredi saison után felkeresett bennünket, és mindannyiszor, ha nem egész, de félbukással távozott tőlünk. Ennek ellenére, körül belől most egy éve, egy hat személyből álló német szintársulat, és egy suiszter maiszter, felcsapván Thalia vándorai közé, — ezen 8 személyzetü társulat, a legnagyobb jövedelmeket csinálta, — s majd félévi itt tartózkodásuk után utjokat vevén Zircz, Devecser felé, ez utóbbi városból, az ottani tudósitó e lapokban szintén emlékezett rólok. — *B—fy.*

— *(Mese a farkasról.)* Bakony vidékéről irják, hogy annak idejében igenis volt ott vadászat elég, és nem áll — irja tudósitónk — az e lapokban rebus alakjában közlött, bakonyi farkasok s szarvasokróli adoma; mert hallomásomra, a bakonyi hirneves vadászok, e tél folytán, még farkast sem láttak. Különben a farkasfajról, nem rég egy adomát hallottam, lehet, hogy valóigazság, méltóztassék azért hozzászólni az illetőknek. Ugyanis, nagy társaság jelenlétében, állitotta egy praktikus vadász: hogy a nöstény farkas, életében csak egyszer kölykezik, s az egyszermindenkorrai kölykezés után soha többé. — Ah! mondánk: tehát azért nem szaporodhatik olly nagyon e faj?! — Átlapoztam csakhamar Raff természethistóriáját, s e tekintetben felvilágositást nem nyerhettem, s most már egyszerüen hiszem: hogy mind igazak, mellyek az én emberem szájából kijöttenek. — *B—fy.*

— *(A pesti és bécsi orvosi személyzet száma)*, s ennek összehasonlitása a népesség összes számához.

A népesség száma **Pesten** jelenleg 131,705 lélekre rug, orvos pedig:	
183 orvostudor s igy . .	1 : 720 lélekre
18 cs. kir. hadorvos,	
60 sebész	1 : 2195 „
11 fogorvos . . .	1 : 11·930 „
14 gyógyszertár . .	1 : 9·407 „
188 okl. szülésznő . .	1 : 700 „
gyógyász átalában .	1 : 543 „

A népesség összes száma **Bécsben** jelenleg 471,442 lélekre rug, orvos pedig:	
545 orvostudor s igy .	1 : 865 lélekre
76 cs. kir. hadorvos.	
144 sebész	1 : 3274 „
28 fogorvos . . .	1 : 16·757 „
45 gyógyszertár . .	1 : 10·476 „
1270 okl. szülésznő .	1 : 371 „
gyógyász átalában . .	1 : 684 „

gig, a miket mindenki felvitethetne magához az emeletbe, ott pedig a zongorája lábához köttetné. A külső katlanban azután felváltva ülnének gyakorlott zongora müvészek s azok éjjel nappal játszanának mindenféle csárdásokat, symphoniákat, mazurkákat, operákat. Ha valakinek már most muzsikára volna szüksége, csak összekötné a billentyük sodronyát a zongora telepével s rögtön zengne előtte a legmüvészibb játszomány (!); ha pedig nem tetszenék neki valami, teszem föl holmi reszketszpolka, vagy pedig alunni akarna már, csak megint kiakasztaná a sodronyt egymásból s vége a muzsikának. Menynyit megtakarit majd ezzel az ember! Millyen kényelem fog ez lenni! Nem kell a müvészt elébb instálgatni, hogy üljön le, zongorázzék egyet, ha elvégezte, nem kell neki vacsorát adni; ha unalmasan játszik, nem kell végig hallgatni és végtére nem kell az embernek őt szemtül szembe megdicsérni, a mit a müvészek annyira megkivánnak. Én azt mondom, hogy erre a találmányra roppant jövendő vár. *Kakas Márton.*

Rarey lószeliditési elméletének három sarkelve.

Több izben szólottunk azon tárgyról, melly a közelebbi időkben egyik kedvencz tárgyát képezé a bel- és külföldi lapoknak, értjük *Rarey* lószeliditési titkát. Igen természetes volt, hogy azon lapban is, mellyet a „lóratermett nép“ számára szerkesztünk, többszörös figyelmet szántunk e mozgalomnak. Azonban mi sem kerülhettük ki, hogy a fölmerült számos nyilatkozat közől, mellyek nagy része igen kétes eredetü volt, némi hamis és félszeg tudósitásnak is ne engedjünk helyet. Csak Németországon egy napon 6 munka jelent meg, mellyek mindegyike azt állita, hogy Rarey valódi titkát tartalmazza. — Egy illy mű nyomán közlénk minap e tárgyban egy rövid czikket, melly holmi bűvös szereket s némi mysticus homályba burkolt eljárást javasol. — Azóta azonban megjelent Pesten *Ráth* Mórnál igen diszes kiállitásban, Rarey eredeti angol kis müvének sikerült derék forditása, mellyből immár mindenki meggyőződhetik a sokat emlegetett Rarey szeliditési módjának mind egyszerüségéről, mind minden nyegleségtől ment természetességéről. A dolog által közelebb érdeklett olvasóink bizonyosan sietni fognak, a kis munka birtokába jutni, mellyből a legjózanabb eljárást fogják megtanulhatni, vagy pedig ha azt már addig is gyakorlották, abban méginkább megerősödni. — Mi ezennel be akarván végezni e tárgyról irt czikkeink sorát, némi tájékozásul jónak látjuk még közölni Rarey lószeliditési elméletének sarkelveit, mellyeket a nagy hirnévre s talán még nagyobb öszveg pénzre vergődött amerikai lószeliditő, a lónak fő jellemvonásaira alapitva, a világnak kihirdet, s melly egész eljárásának alapját képezi.

Rarey állitása ez :

„1. A ló a természettől ugy van alkotva, hogy semmi, általa teljesen értett kivánságnak ellene nem szegül, ha azt természetéhez mért módon közlik vele.

2. A lónak, azonkivül a mit már tapasztalt, semmi tudata nincs erejéről, s annálfogva minden erőtetés nélkül akaratunk szerint vezethetjük.

3. A ló természetéhez képest, mellynél fogva minden előtte uj dolgot megvizsgál, bármelly ijesztő tárgyat, mihelyt az neki fájdalmat nem okoz, köré-, fölébe- vagy egészen rátehetünk, a nélkül hogy megfélemlenék.

Ez állitmányok igazolására :

1-ször is nehány okot akarok felhozni, miért gondolom én, hogy a ló természeténél fogva engedelmes, s bármelly parancsszónak, ha azt teljesen megértette, ellene nem szegül. Minthogy a lónak, jóllehet nehány, az embert tulszárnyaló képességnek van is birtokában, tökéletes itélő ereje nincs : semmi fogalma a jog és jogtalanság, szabad akarat és független cselekvésről, semmit sem tud az irányában elkövetett ámitásról, ha ez ámitás még egyszer olly helytelen lenne is. Ennélfogva el nem határozhatja magát, mit akar és mit nem akar tenni, mivel hiányzik nála azon emberi képesség, mellynélfogva megfontolná, jogos-e a mit tőle kivánnak. Ha tulnyomó ereje mellett még ez a képessége is meg lenne, az ember szolgálatára teljesen alkalmatlanná válnék. Gondoljuk a ló szellemét arányban erejéhez : és a zöld legelőket mint sajátját fogja kivánni, mellyeken tetszése szerint kalandoz, és semmi szolgálat-tevésre nem fogja magát oda engedni. Az Isten bölcsen ugy alkotta természetét, hogy az ember, tudománya által önkényesen hathat a lóra s azt öntudatlan, engedelmes szolgájának mondhatja. Ez igazságot a mindennapi tapasztalás bizonyitja azon visszaélések által, mellyeket a ló irányában elkövetnek. A ki illy kegyetlen akar lenni, az lovagolhatja és hajszolhatja e nemes állatot, mig csak az erőtetés miatt nem csurog, vagy — mint ez gyakran a tüzesebbekkel történik — lovasa alatt holtan össze nem rogy. Ha ereje volna a megfontolásra, nem inkább felágaskodnék és levetné-e lovasát, mintsem magát holtra kinoztassa? Vagy vinné-e mindenütt hiu ámitóját, hacsak egyenlő képességgel akarná megkisérleni egyenlő jogai- és szintugy független szellemének leigázását? De szerencsénkre a ló, a kényszer tudatával nem bir, eszméje sincs, az engedetlenségről, kivévén ha külső okok által természetének törvényei megsértetnek. Ha tehát a ló nem engedelmes : annak csak maga az ember az oka.

Ezek szerint azon következtetéshez jutunk, hogy ha a lóval, természetével ellenkezőleg nem bánnak, mindent megtesz, a mit teljesen megért, a nélkül hogy csak akarna is ellenszegülni.

2-szor. Azon állitás, hogy a ló teljes erejét nem ismeri, elegendőleg bebizonyitható. Ezek természetesen közönséges megjegyzések és mindenki tudomására vannak. Egyik igy szól a másikhoz : „ha ama szilaj ló teljes erejét ismerné, tulajdonosa soká befogva nem tarthatná; illy könnyü gyeplű, illy könnyü hám! tudná csak ezt a ló, egy pillanat alatt széttépné az egészet és szabad lenne, mint a lég.“ Vagy : „ha az a tomboló és tüzes ló amott, melly szeretné a tovaszáguldó társaságot követni, erejét ismerné, fogna-e akaratja ellen a karóhoz kötve olly sokáig maradni, nem szakitná-e el a kantárszárat, melly hatalmas erejének és sulyának csak ugy áll ellen, mint valami gyapot fonál egy erőse mbernek?“ De mindezt, miután naponkint előfordul és egészen közönséges dolog, senki sem találja csodálatosnak. Hasonlóan a tudatlanhoz, ki a hold különböző változásait látja, szemléljük mindezen dolgokat, azaz : a nélkül hogy törődnénk vele, miért vannak e dolgok igy és nem másképen. Mi lenne a világból, ha a mi szellemünk igy aludnék? Ha nem gondolkoznánk, okoskodnánk és cselekednénk : háboritlan nyugvó szellemi tehetségeink az állat gyarlóságát nem mulnák felül; lételünkről alig birva valami tudattal, zürzavarban fognánk élni. Mig egyfelől összes szellemi tevékenységünkkel közönyösen haladunk el olly dolgok mellett, mellyek, ha felettök emélkednénk és bölcselkednénk, csudálatosaknak tetszenének : másfelől gyakran elcsudálkozunk a felett, mi pontosabb szemlélet és komolyabb meggondolásra egészen egyszerü dolognak látszik.

3-szor azt állitottam : a ló megszenvedi, hogy minden, bármennyire ijesztő tárgyat, mihelyt az neki fájdalmat nem okoz, köre-, fölébe- vagy egészen rátehetünk.

Tiszta, természetes következtetésből tudjuk, hogy semmi okozat sincs ok nélkül, s ebből azt hozzuk ki, hogy sem az élő sem az élet nélküli anyagban cselekmény, azt előidéző ok nélkül, elő nem fordul. E bebizonyitott tény után tudjuk, hogy a szellem, vagy anyag minden gerjelmének, vagy mozgásának valami oka van. Következőleg, hogy e törvény az állatvilág minden tetténél, vagy mozgásánál uralkodik. Ez elmélet szerint valami oknak kell a félelem keletkezését megelőzni, és ha a félelem a képzelődés munkája, s nem valóságos fájdalom érzetéből támad : akkor azt el lehet háritani, azon természettörvények után indulva, mellyek szerint a ló valamelly tárgyat megnéz, s annak ártalmatlan, vagy ártalmas voltára következtet.

Az utfélen egy tuskó, vagy fagyökér a ló képzelődésében valami nagy állatnak tünhet fel, melly mintha neki menne : de ha közel viszik hozzá, egy darabig mellette hagyják, s megszagoltatják vele, hogy megvizsgálhassa, többé azzal nem is fog törődni. Ugyanezen elvnek és eljárásnak minden más ártalmatlan tárgynál, bármilly ijesztőnek tünjék is az fel, ugyanez a hatása lesz.

Adjuk a gyermek kezébe, ki álczától, vagy más általa rögtön fel nem fogható tárgytól megijedt, ijedelmének tárgyát s többé azt fel sem fogja venni. Ez ugyanazon elv magyarázata.

Ez elméletem alapelveihez szolgáló bevezetés után ezennel megkisértem annak megmutatását, miként kell ez elveket alkalmazni, s bármilly tanuság folyjon is azokból, bizvást megnyughatni bennök, mivel saját kisérleteimnél magam is gyakorlatiaknak találtam azokat. Minthogy tapasztalásból tudom, milly nehézségekre akadtam, ha makranczos lovakkal volt dolgom, azon vagyok, hogy e nehézségeket mások utjából elháritsam, és segédkezet nyujthassak nekik, a mennyiben a csikóra alkalmazandó legelső lépésekkel kezdem, s igy az idomitás egész feladatán át megyek“ stb. — A munka **ára** 48 pkr.

Irodalom és müvészet.

— *(Itt az „Üstökös!“)* A sok szónak az a vége lett, hogy tegnapi napon u. m. augusztus 21-én csakugyan bekövetkezett az előre hirdetett uj üstököscsillag a magyar időszaki irodalomban. *Jókai* „Üstökösének“ 1-ső száma tegnap adatott ki. Egyelőre nem szólunk sem fényéről, sem erejéről, hiszen erről könnyen módjában áll, minden olvasónknak, saját szemeivel meggyőződni. Csupán a megjelenés feletti örömünket fejezzük ki s üdvözöljük az uj kollegát, ki olly tért foglal el, melly ekkoráig senki által elfoglalva nem volt s olly mezőket mivel, mellyek eddig parlagon hevertek. Pedig a többi egészszel ezeknek is virulniok és teremniök kell. S ha szabad az első feltünésből következtetnünk, azon sejtelmünket is ki kell jelentenünk, hogy ez uj csillag nem lesz romboló vészcsillag, hanem olly tünemény, melly a maga módja szerint szintén elő fogja mozditani az érzület nemesedését, az eszmék terjedését s az izlés tisztulását. Azt pedig mondanunk sem kell, hogy minden sora magyar lesz. Segitse az ég, segitse az előfizető közönség, hogy szép reményeink valósuljanak! — Hadd álljon még itt az 1-ső szám tartalmának rövid ismertetése. Az első lapon van a szerkesztőnek versben irt *„prológja“* mellyben az elmés czimkép jelentőségét magyarázza s magát bemutatja. — Következik a *„Vén sas,“* humoristicus novella Mária Terézia idejéből, mellyben egy jó indulatu magyar nemes ember a házi béke kedveért a „Der, die, das“ megtanulásával gyötri magát, mi utoljára is abban végződik, hogy német felesége tanul meg, a mint illik, igen szépen — magyarul. Jönnek ezután igen sikerült fametszetekkel ellátott apróságok, események, tréfák, satyrák, mint p. o. *Palócz mondás, Hazai lóversenyek, Tinódi Sebestyén diák krónikái, Inditványok a Katona szobor kijavitására, Mitroskopicus studiumok, Ujdonság, Rebusz.* — A kezdés nehézségeivel küzdő első számnak untig elég, sok is. — A közönség részvéte az uj lap iránt, mint halljuk, már az első szám megjelenése előtt, meglepő módon nyilatkozott! Az aug—deczemberi folyam ára 2 pft.

\+ *(A „Budapesti Szemle“)* első évi folyamának két utolsó, IX és X-ik füzete megjelent. Érdekes tartalmát képezik : I. *„A magyar vezérek kora.* I. *Árpád.* Kivándorlás az ősi honból Lebediába s Etelközbe. — Árpád vezérré választatása. A vérszerződés. A bolgár-magyar háboru. Uj honkeresés. A honfoglalás története. A magyarok külföldi hadjáratai. Árpád halála. Árpád jellemzése.“ *Szabó* Károlytól. II. *„Nyugatásia ős történetei az ékiratok világánál.“ Csengery* Antaltól. III. *„A rutról.“* Aesthetikai tanulmány *Greguss* Ágosttól. IV. *„Guizot.“* Első közlemény. *Szalay* Lászlótól. V. *„Lepujabb utazások Afrikában.* Barth utazása.“ Ötödik közlemény. *Hunfalvy* Jánostól.

*

VI. *Irodalmi szemle* : A jelenkori görög irodalom.“ Első czikk *Télfy* Jánostól. „Éltek-e emberek a mostanit megelőző geologiai korszakokban?“ *Szabó* Józseftől. „Calvin János levelei.“ *Tóth* D. „Le dieu apát emlékirata Bossuetről.“ *Szász* Károlytól. „Az „Edinb Review“ Goethéről.“ *Tóth* D. A teremtés természettörténelmének nyomai.“ —o— „Ó-Görögország irodalomtörténete.“ Muretól *Tóth* D. „Földirati apró közlések.“ H. J. — Kik e becses munkát még nem birják, az egész évi folyamot három vastag kötetben még folyvást megszerezhetik az előfizetési áron (10 pft.) — Mihelyt azonban a második évi folyam első füzete september hóban megjelenik, az idei folyamból fönnmaradt példányok bolti ára 12 pft. lesz. Azontul csak azok kapják meg ezt az előfizetési áron, kik az ujabb folyamra is előfizetnek. Az előfizetési dij, mint eddig 10 pft, marad.

\+ (*„Emlény“ és „Tanodai emlék“*) czim alatt két zsenge munka küldetett be szerkesztőségünkhez. Az elsőt Kolmár József tanár vezetése alatt a bajai főgymnasiumi ifjuság saját, nagy részben verses s legtöbnyire eredeti dolgozataiból szerkeszté, s Vörösmarty Mihály emlékezetének ajánlá. A csinosan kiállitott s 40 p. krért kapható munka jövedelme „Vörösmarty-ösztöndij“ czimü alapitványra fordittatik. A másik, „Tanodai emlék“ czimű gyüjteményt a székesfehérvári főtanoda három felső osztálya szintén saját, s részben forditott dolgozataiból szerkeszté. A jövedelem a szegényebb tanulók javára van szánva. Ára a csinos kiállitásu kötetnek 1 pft. Mindkét gyüjteményben találhatók olly dolgozatok is, mellyek szerzőiknek az irói pályára való hivatottságáról tanuskodnak.

⊙ Megjelent : *A haladók és maradók csatározásai.* Irányregény, három könyvben. Irta *Kubinyi Lajos.* Az illy irányregények nemcsak mulattatók, de egyszersmind tanulságosak is szoktak lenni : azért megvárják, hogy a komolyabban gondolkozók is lapozgassák. Ára 3 pft.

⊙ Megjelent : *„Magyar népdalok egyetemes gyüjteménye“* III. füzet, a gyüjtemény második kötetének 1 füzete, rendezé s kiadá *Mátray Gábor.* — A füzet vagy 15 népdalt foglal magában hangjegyekkel és szöveggel. Elismerést érdemel kiadó ur azon törekvése, hogy a magyar szöveget német forditásban is közli s ez által népdalaink megismerésének s elterjedésének utat nyit a német közönség között. — A kiadó czélja egyszersmind e vállalattal népdalainkat az enyészettől megmenteni s megőrizni a jövő számára; megérdemelné azért, hogy a zeneértő közönség a legmelegebb pártolással karolja fel. Bolti ára e füzetnek 1 ft. 30 kr.

⊙ Megjelent : *Kibéküles*, irányregény, irta *Kempelen Riza*, kiadta Kempelen Győző. Ára 1 ft. 30 kr. pp. A regény a korán elhunyt irónő hátrahagyott műve, mit már az ezüst nyomásu csinos fekete boriték is mintegy jelenteni látszik.

△ A *Boross Mihály* által szerkesztett s kiadott „Társalgó“ e hó 7-én megindult.

\+ *(Hugo Károly)* a „Brutus és Lucretia,“ a „Báró és bankár“ stb. czimű jeles drámák szerzője, hirszerint egy uj művet nyujtott be a drámabiráló választmányhoz.

\+ *(Sarkady István)* két kötet történeti beszélyre hirdet előfizetést, melly mintegy 18—20 iven fog jövő oktoberig megjelenni. — Előfizetési ár helyben 1 ft., vidékre postán bérmentesen küldve 1 ft. 20 kr. Az előfizetési pénz szerzőhez Pestre, váczi utcza 12. sz. a. küldendő.

\+ (*„Angyal Bandi“*) czim alatt Feleki egy eredeti népszinművet irt, mellyet a drámabiráló választmány közelebb elfogadott. — A czimszerepben maga a szerző fog föllépni.

\+ *(Szinházunk játékrende)* most már napról napra érdekesebb kezd lenni, mert a szabadságidők lejárván, az igazgatóság szinművészeink teljes számával rendelkezhetik. Feleki is megérkezett a mult héten B.-Füredről, hol mindössze öt darabban lépvén föl, a közönség őt mindannyiszor lelkes tapsokkal üdvözölte. — Jutalomjátéka alkalmával tisztelői duzzadt tárczával lepték meg derék művészünket.

⊙ *Henszlmann Imre* hazánkfia 12 évvel ezelőtt a kassai székesegyház falait méregetvén azon fölfedezést tette, hogy az épület egészén, részletein bizonyos mértani és számtani arány uralkodik, s hogy az arányok egyetlen egy alapméretből fejlődnek ki tökéletes szabályossággal. Ez öszhang által meglepetve, azóta a külföld több műemlékein is folytatá vizsgálatait s felfedezését bebizonyultnak látá, s irt igy egy könyvet a középkor klassikus épitészetének rendszeréről, mellyet a párisi akademia megbiráltatván, az abban felhozott nézeteket igazoltaknak találta. E mű kiadását a franczia kormány 30 ezer frankkal segiti elő. A munka három 50 ives kötetből álland számos rajzokkal és magyarázó táblákkal. A kiadás sok költséget vesz igénybe, s ezért csak 400 példányban fog nyomatni. Reméljük, hogy tehetősb hazánkfiai biztositandnak pár példányt országos s tudományos intézeteink számára.

— *(Heckenast Gusztáv kiadó-hivatalában)* mult héten ismét számos nagy becsü uj könyv jelent meg, mellyekről jövő alkalommal részletesebben.

\+ *(A József nádor-szobrot)* illetőleg, melly a pesti Józseftéren lesz föllállitandó, mint halljuk, az előmunkálatok Münchenben már be vannak végezve; minélfogva a benyujtott tervrajzok megbirálása végett, a napokban egy bizottmány küldetett oda, mellynek egyik tagja derék festészünk *Barabás* Miklós.

\+ *(A műegylet)* jövőre szines nyomatu műlapokat fog nyomatni részvényesei számára.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— *(Viszhang, igazitás, jelentés és szóajánlás.)* *Győr*, aug. 14. A Vas. Ujság f. é. 32. számában —**y. s.** urnak *„nézeteit és véleményét“* a hazánkban tett találmányok vagy ezekre vonatkozó kisérletekre nézve, nem hiszem, hogy volna valaki, ki igen helyeseknek ne találná. E szerint nem is czélom —**y. s.** urnak szerintem igaz és bölcs nézeteit és véleményét birálgatni. Csak azt akarom az igen tisztelt —**y. s.** urral tudatni, hogy alulirt, a dillettáns gépészek egyike, (de nem lelkész, hanem tanitó) *), háromsoros kapáló töltő gépem helyett, melly t. i. a gyakorlat terén az eszmét egyelőre háttérbe szoritónak mutatkozik, egy ujabb kapáló-töltő géppel szándokom a t. cz. gazdálkodó közönséget megismertetni, mellyben nemcsak szerintem, de gyakorlott gazdák nézetei szerint is a könnyü kezelés és hajlékonyság feladata, általam a lehetőségig annyira meg van oldva, hogy merem állitani, miszerint e tekintetben gépem, minden eddig használatban levő gépek fölött előnynyel bir. De legyen előlegesen ennyi elég. — Folyó hó 18-kán Pestre t. *Érkövy* urhoz a „Falusi Gazda“ tisztelt szerkesztőjéhez fogom azt személyesen, megismertetés végett szállitani. — Beszéljen akkor a gép maga magaért. — Még egyet. — A *„Schwungrad“* magyar elnevezési kisérleteit illetőleg. Azon elnevezések közől, mellyek —**y. s.** ur által elősoroltattak, mint : inga, hajtó, lenditő, irámkerék, a német Schwungradnak kifejezésteljes értelmét, szerintem is alig foghatja bármilly jártas nyelvbuvár is kiolvashatni. — Nekem sem tetszettek ez elnevezések s valahányszor ezek egyikével találkoztam, mindannyiszor ösztönözve éreztem magamat én is, hogy elmondjam véleményemet, a Schwungrad kimeritő magyar elnevezését érdeklőt. Lássuk, hogy áll a dolog a Schwunggal. — *Schwung*, nemde magyarul *lódulást* vagy *lódulatot* jelent? *Lódulat* pedig nem egyéb, mint egy olly nehezebb testnek (legyen az kerek vagy hosszu), melly sulya középpontjánál fogva egy más testtel van akár viziranyosan nyugvó, akár függő összeköttetésben, kölcsönzött olly erő, melly azt a neki adott lökés következtében hosszas önmozgásban vagy himbálásban tartja. — Ennélfogva, sem a fent elősorolt elnevezések egyikében, de megenged —**y. s.** ur is, ha a franczia *volont* — repülő vagy szállóban — sem találok olly kifejezésteljes nevezetet a Schwungradnak megfelelőt, mint abban, ha a német *Schwung* és *Radból* származott összetett szavakat, hiven forditva vagy magyarositva, *Schwungot* — lódulatnak, *Rádot* keréknek, *Schwungradot* — lóditókerék helyett röviden *lódkeréknek*, Schwungkraftot — *lóderőnek*, végre a Schwängert — *lóditónak* neveznők. — Audiatur et altera pars. — Ki jobbat tud, szivesen elfogadjuk. — *Posszert János.* — (Az inditványt figyelemre méltónak tartjuk. — *Szerk.)*

— *(Borászati ügyben.)* A Vas. Ujság f. é. 18-ik számában megjelent *„Legjobb bor“*, czimü értekezésem nyomán, a „Borászati Lapok“ terén dr. Vothár Gyula urral, a borok czukrozása, szeszezése, vagy nem czukrozása iránt most folyván életre és halálra a tollharcz, szükségesnek látom, ügyemet, nem csak theoretice, de gyakorlatilag is gyámolitani; hogy a majd vitánk felett itéletet mondó borivó világ, necsak szellemileg, de anyagilag is tárgyalhassa az aktákat; s ugy tehessen különbséget a gyártott és természetes borok közt. — N.-Kállóban, Nyiregyházán, Debreczenben, Nagy-Váradon, Túrkeviben, Jászberényben, Szolnokon, N.-Kőrösön, Kecskeméten, Pesten, Váczon, Esztergomban, Pozsonyban, Pécsett, Baján, Makón, Békés-Csabán, Egerben, Novaszellón, Miskolczon és Kassán vannak természetes tokaji bor raktáraim; felszólitást kaptam Kolozsvárról, Maros-Vásárhelyről és Hold-Mező-Vásárhelyről, hová a forró napok szüntével meg is teszem szállitásaimat, még szeretnék Temesvárott, Aradon, Szegeden, Czegléden, Győrött, Pápán, Zomboron, Szabadkán, Zágrábban, de más nagyobb városokban is tokaji borraktárakat nyitni. Előnyt adok kereskedőknek és czukrászoknak. Föltételeim ezek : 1-ör A borokat magam költségén szállitani a rendelkező vállalkozóhoz legközelebb eső gőzös vagy vasuti állomásig. 2-or A borok árát csak azon esetben kérem, ha a borok elkeltek, fél év multával számadást kérek, s akkor sértetlen pecsétes butelláimat visszafogadom. 3-or Ujabb rendelkezés esetére, az előbbeni szállitmányok árát kérem beküldetni. 4-er A borok az általam megszabott áron felül nem árultathatnak. 5-ör Az eladott borok árából kötelezek 25 százstólit, vagy készpénzfizetésnél 20 percentet. Utolsó postám : per Tokaj, Liszka, Tolcsván. — *Mezősy László.*

⊙ *(Uj találmány)*, azaz hogy nem uj biz az, mert *Méray Ferencz* ur már harmadik év óta bir rá Kassán kizárólagos szabadalmat. Nem más ez mint egy *takarékkályha*, melly csak félannyi tüzelőt emészt föl, mint az eddigi kályhák. Készitésmódja alkalmazható kandallóra, sőt nyilt tüzelési helyre mindenütt a mondott haszonnal. A feltaláló jelenleg azon fáradozik, hogy készitése iránt vasgyárosokkal és nagyobb cserépkályha gyártókkal léphessen szerződésre és hogy nagyobb városainkban még a bekövetkező tél előtt raktárakat nyithasson. Ohajtjuk, hogy léptei ne legyenek sikertelenek.

Közintézetek, egyletek.

Figyelmeztetés. A *Szent-István-Társulat* hiven és buzgón haladva azon elvek nyomán, mellyek létesülésének alapul szolgáltak, — s rendeltetéséhez képest hazafiui áldozatkészséggel feszitvén meg minden erejét, hogy minél több olly olvasmányt nyujtson, melly az érzelmet nemesitse, az értelmet gyarapitsa s a miveltséget a vallásos erkölcscsel összhangzó emelkedésben terjeszsze az első apostoli szent király népe között, — e szent czélnak sikeres előmozditására foganatosb eszközt jövőre alig választhatott volna, mint midőn a tisztelt közönség előtt már ismeretes azon határozatot hozta, hogy jövő évtől kezdve egy olly *real-encyclopaedia* közrebocsátását fogja meginditani, melly a legjelesb hasonló külföldi munkákkal tudomány tekintetében egy vonalon álljon, reánk nézve azon előnynyel birván, hogy általa minden létező

*) Egyuttal ki kell igazitanunk egy más nyomtatási hibát, melly a V. U. emlitett czikkében bennmaradt. A feltalálók között emlitett, volt losonczi lelkész neve nem Pákász, hanem Pekár. Szerk.

Vas. Ujs. 1858.

Balesetek, elemi csapások.

— *(Tüzvész Tejfaluban.)* *Csallóköz*, majus 31-én. Gyászos eseménynek vagyok hirnöke : folyó hó 27-én esti nyolcz óra tájban Somorja mezővárostól alig egy ugrásnyira fekvő *Tejfalu* nevü, s az ebben több mint feles számmal lakó tömérdek izraelita miatt könnyen Betlehemnek is nevezhető, közel ezer lakost számláló községben a legdühöngőbb orkán közepett egy izraelita-orvos lakából tűz ütvén ki, pár óra lefolytával 27 udvar s ezekben mintegy 36 lak lett a lidérczkint ide-oda röpkedő iszonyu lángoknak áldozata. A falu egyszerre három helyen égett, minden ovatosság, őrködés és oltás hiában volt olly házakra nézve, mellyek legkivált náddal fedve a dühöngő szél utjába estek, miért is az árkint toluló lángok elől elég volt, ha ki személyét és családjának tagjait menthette, vagyon-megmentésről szó sem lehetett, mi csakugyan, miután az illető házakban még a lakszobák is legnagyobb részt beégtek, a szó legszigorubb értelmében az utolsó párna-pehelyig hamuvá lett. S fájdalom! a bősz elem emberáldozatot is kivánt; az emlitett orvos és neje távollétében boritván el lakházuknak tetejét a sebesen futó lángoknak özöne, a honn volt egyetlen szolgáló cseléd észrevéve a feje fölött tornyosult vészt, csakhamar a gyermekek megmentéséről gondoskodott, azonban, midőn háromnak szerencsés megmentése után a még bennmaradt negyedik 3 éves leánykának kiragadása végett visszatére, már késő volt; a szerháról lecsapkodó lángok közt behatni nem lehetett, s a szobák az illető épületnek szilárdsága és nem rég költségesen készitett jó padlása daczára is beégvén, a benn volt butorokkal, ruhákkal, ékszerekkelé s készpénzzel egyetemben a szegény gyermek is elhamvadt! — Képzelhetni a hazatért szülőknek iszonyu fájdalmát, midőn egész éltök fáradalmai gyümölcsét hitvány hamuvá enyészve, s kedves magzatjokat fekete üszökké égve szemlélték! De részvétet és emberbaráti könyörületet igénylő itt sok másoknak is szerencsétlen és siralmas sorsa, kiknek a vész kitörésekor rajtok volt ruhadarabokon kivül mezitelenségök fedezésére egyéb nem, táplásásukra pedig semmi sem maradt. Biztositva, mennyire értesülve vagyok, az elégett lakok közől csak három volt. Oh mikor fogjuk már egyszer a biztositás jótékony czélját fölismerni s fölismervén hasznunkra forditani?! — Honnét eredt ime tűz? bizonyosan nem tudni. — Időjárásunk kellemetlen, eső ugyan van majd hetenkint, de mi haszna, ha fagyasztó hideggel egyetemben durva szél áll be azonnal utána, miért is a tenyészet nehezen halad előre, sőt több helyt azon panaszt lehet hallani, miszerint a kikelt babféle vetemények, ugorkák és zabok elfagytak, a gyümölcsnek is néhol megártott eme duzmadt időjárás, minek következtében annak alig leend fele annyi termése, mint a hogy eleve mutatkozott; a kukoriczák sárgák, a hideget sinlik, szénatermés ugyan e miatt még a laposabb réteken is gyéren mutatkozik; buzáink ellenben és árpáink minden kedvezőtlen időjárás daczára is, hála Istennek! elég szép reménynyel kecsegtetik a csallóközi gazdát. — A szép szigetünkre becsapott vöröshimlő, máskép kanyaró, még most is dul és zsarnokoskodik egyes községek számos ártatlanain, van hely, hol az iskolás gyermekek nagy részt beleesvén eme nyavalyába, miatta az iskolába járást egy időre meg kelle szüntetni, a halálozás néhol annak következtében sürü, itt-ott kilábolják gyermekeink. — *Csallóközi.*

— *(Mennyköütés Remetemezőn és Sz.-Váralján.)* Nagy-Bánya (Szatmár), majus 31. Nagy-Bánya vidéke régóta nem szerencséltetvén egy áldásdus esővel, papok és világiak sóvárogtak utána, a jó Isten meghallgatá a közkönyörgéseket és bocsátott vidékünkre egy jó szapora esőt majus 26-án, de olly nagy robajjal, tűzijátékkal és salvéval, mintha az ég azt akarta volna mondani : „imé teljesitem kéréstöket, de okuljatok, javuljatok és felhagyván a világi felesleges hiuságokkal, a lélekről inkább gondolkozzatok“ *Remetemezőn* olly hirtelen leütött a mennykő egy házba, hogy ez egyszerre lángra kapott és leégett. *Sz.-Váralján* a piaczon egy asszonyt sujtott agyon, ki szörnyet halt, égvén rajta a ruházatja; a szomszéd házakbani krinolinoknak volt haddelhadd, mert nem fértek hamarjában ki az ajtón a nagy robajra. Egy kevés jeget is szórt a fergeteg, de nem sokat ártott, hanem a vele társas szélvész több kárt okozott, mert a nádas-és szalmás-házakat ugyancsak megpróbálta, gyümölcs- és erdei fákat kitört; felforgatott. Azóta többször is meglátogatott bennünket a kedves várt vendég, hanem nem olly mérgesen, mindazáltal buzáink és réteink kivált szomszéd Kővár vidékén, nagyon elkéstek. A marhák, sertések és bárányok ára szörnyen lement, lesz megint szénadrágasság. — *„István bácsi naptára“* szerkesztőjét a közjóért kérik számtalan előfizetői, hogy az uj pénz számlálási táblácskát abból ki ne felejtse. — *Falusi.*

Mi ujság?

+ (*Katona József szobra*), melly Tomory Anasztáz ur megrendelése folytán Züllich műhelyéből került ki, fofyó hó 8-án a nemzeti szin ház előtti kis kertben fölállitatott.

+ (*Berzsenyi hamvai fölött*), mint tudjuk, nagy nevéhez méltó emlékszobrot fognak fölállitani tisztelői. E czélra már 2000 p. forint gyült be, s remélhető, hogy az összeg még szaporodni fog. Ugy halljuk, hogy még e nyár folytán Kisfaludy Károlynak is fognak emlékszobrot fölállitani a muzeumi kertben. A. „B. P. H.“ többeknek azon ohajtását fejezi ki, vajha a jeles költő nagy emléke a muzeum udvarában lenne fölállitva, mellyet ugyis nemsokára Kisfaludy emléke is diszesitend, Niklán pedig egy kisebb 1000 pftos emlékkő is elég lenne. Mi részünkről azt ohajtanók, hogy a költő erdemes tisztelői folytassák a gyüjtést, hogy aztán mind Niklán, mind Pesten egy, a költőhez méltó derék emlék állittathassék.

⸗ *(A lánczhid)* faburkolatát ki fogják javitani, a lánczokat s egyéb részeket pedig mázzal ujra bevonni. Mindezek költségeinek fedezésére 25,000 pftot számit előlegesen a társulat.

+ *(A nemzeti szinház igazgatósága)* értesiti a közönséget, hogy Bagdanoff Nadejda a szentpétervári czári szinház első magántánczosnője, és testvére Bagdanoff Miklós ugyanazon szinház első magántánczosa folyó hó 16-án lépnek föl először „Gizellában.“ Vendégszereplésök összesen hat előadásra terjed. A helyek ára föl lesz emelve.

+ *(Udvarhelyi Miklós)* ötven éves szini emlékünnepe az „Arany lakodalom,“ holnapra az f. hó 14-re van kitüzve.

△ *(A beszéd- és hallszervek)* gyógyitásával 30 év óta foglalkozó *dr. Schmalz* orvosi tanácsos ur, ki gyógyüzletét Európa számos országaiban gyakorolja s több izben nálunk is meg szokott fordulni, ez idén is fővárosunkba érkezett, tudományát a szenvedők javára forditandó.

△ *(A komáromi kerti terménykiállitás)* melly tavaly meghiusult, az idén már, mint halljuk, csakugyan meg fog tartatni, miután erre vonatkozólag a megyei főnök ur pártolását, Szarka János ur pedig e czélra kertje helyiségét ajánlá fel.

+ *(A helybeli dalárda)* a mult évek példájára, folyó hó 20-án kirándulást tesz Visegrád mellé a Migazzi-várba. Az indulás reggeli 6 órakor történik, s mindenesetre kellemes utazás lesz a Dunán, ha az idő kedvezni fog.

+ *(A pesti polgári lövődetársulat)* a Karolina-alapitványából évenkint két szegény, dolgos és jóerkölcsü polgárleány kiházasitását 60 pforinttal gyámolitandja. Az e jótéteményre igényt tartók a közelebbi föltételekről *Kirner* József főlővészmesternél értesülhetnek a Szervitatéren.

+ *(Füredy a balassa-gyarmati hangversenyben)* gyönyörü énekével annyira elragadta a nagyszámu hallgatóságot, hogy nehány földmivelő, kik szintén jelenvoltak a jótékony czélu előadáson, azon kérelemmel lepték meg plébánosukat, hogy fogadja meg Füredit a helység-kántorának. Mint halljuk, Füredy nehezen fogja elvállalni ez ajánlott hivatalt, de azért méltán diadalnak tekintheti e nyilatkozatot.

⊙ *(Ajánlandó eljárás a tolvajlások megszüntetésére.)* A. „P. N“-nak irják Biharmegyéből Érmellékéről : *Ottomány* helységben a biró, — egyike a közbirtokos uraknak — maga elé hivatá a faluból a gyanus egyéneket, mintegy 800 lélekből 10—12 embert, s ilyformán szólott hozzájok : Tudtotokon kivül semmi lopás sem eshetik a faluban ; idegen ember sem lophat helybeli összeköttetés nélkül. Válasszatok tehát : vagy minden este megjelentek a helységházánál, s az éjet itt fogjátok zár alatt tölteni, vagy pedig aláirjátok ezen iratot, miszerint minden lopásért magatokra vállaljátok a felelősséget, s a kárt megtérititek. A válasz lőn, hogy a minden éji bezáratás helyett inkább aláirják a jelenlevők az érintett iratot. — De jól megfontoljátok, igy szólott ekkor a biró, ezentul éji őröket sem fogok czirkáltatni. — Jól van uram, lőn a felelet, majd vigyázunk mi mindenre. S az aláirás megtörténvén, azóta már két éve semmi lopás nem történt a faluban. Nagyon szép és derék volna, ha az igen érdemes biró ur, az annyira ocsmány káromkodás megszüntetésére is valami illy egyszerü s gyakorlati módot tudna feltalálni.

+ *(Jászberény csinositására)* sok gondot kezdenek egy idő óta forditani. Igy többek közt a nádorkert egyik oldalát párkányos járdává alakitották, a sétányt kicsinositották, a város téresebb utczáit fasorokkal ültették be, jelenleg pedig a kaszinó udvarára kertet terveznek. Mi az utczáknak fasorokkali beültetését illeti, e tekintetben Pest téresebb utczáit szintén dicsérettel emlithetjük meg a méltányosság kedveért. Igy a váczi és kerepesi utat már pár évvel ezelőtt gyönyörü fasorokkal ültették be — az ujdondászok.

+ *(Mezőberényben)* közelebb szép részvétnek örvendő olvasókör nyittatott meg. Békésnek is lesz nemsokára kaszinója. Vajha hazánk minden valamirevaló városa igyekeznék mielőbb hasonló nemes czélu intézetet létrehozni.

+ *(Nyiregyházán olvasókör)* van alakulóban, melly már 105 tagot számlál. E nagyhasznu társulat, minthogy abba az egész értelmiség belépni készül; „Szabolcsmegyei olvasókör“ nevet nyert.

+ *(A bécsi örültek házában)* pár hét előtt hangversenyt rendeztek, mellyben csupán az intézet javulófélben levő betegei működtek közre, valamint a hallgatóság is kizárólag az intézetbeliekből állott. E különös hangverseny, a bécsi lapok tudósitása szerint, igen jól sikerült, az előadott darabok meglepő szabatossággal adattak elő. Egy induló, mellyet egy elmebeteg szerzett, különösen megragadta a figyelmet. Egy nő magyar dalokat is énekelt szépen, sok érzelem s bensőséggel. E kedélyes szelid mulatság, melly két óra hosszat tartott, igen jó hatással volt a szegény betegekre.

△ *(Erdőpusztitás.)* A „K. K.“-nak maj. 16-ról irják Tasnádról, hogy az ottani erdők legnagyobb része magánosok vagy birtokosok tulajdona levén, a fáizás s legeltetés könnyebb eszközlése végett, a felszabadult jobbágyság azt a praktikát vette elő, hogy meggyujtja az erdőt s hagyja égni minden megakadályozás nélkül. Ez sulyos vád, melly ha igaz, igen szomoru szinben állitja elénk az ottani nép erkölcsi állapotát, melly hirből sem tudja talán a csak nem rég kibocsátott erdőtörvény létezését.

⸗ *(Vasuti utazás kényelmei.)* A „Szépirodalmi Közlönyben“ Szegedről következő sorokat olvashassuk : Miután már eleget utaztam vaspályán, még pedig *roszul*, megkisértém az utazást gőzhajón is; s mondhatom van egy kis különbség. A vaspályán felül ugyan az ember a kocsira; de a jelen administratió mellett, mióta nem a kormány kezeli, el lehet mondani, hogy *felültetik* az embert. — A gőzhajón kényelmesen s minden baj nélkül bizton utazhatni, mert rend van, mig amott rendetlenség, önkény és tudatlanság uralkodik. Bizonyitja ezt azon bizonyos „semmibe nem vétele“ az utazók kényelmének és sorsának, mit leginkább azok tapasztalhattak, kik tegnap az éjjeli vonaton jöttek Pestről. A szegedi régi pályaudvar közelében kiment a mozdony a sinekből (ezzel ugyan nem akartam ujságot mondani); az ijedtségen kivül nem történt semmi baj, a mennyiben se nyak- se lábtörésbe nem

került a kezelők ügyetlensége; hanem esett nagyon az eső, és sötét éj volt. Persze azt hiszik szép olvasónőim, hogy azok a vasuti urak birtak annyi udvariassággal s azonnal intézkedtek az utasoknak a városba szállitásáról. Hogy is ne! — Van is ott egyéb gond az utasokra, mint a pénztárnál az utazási dijt megvenni rajtuk; ekkor is néha óranegyedig kell ácsorogni, mig tetszik ő uraságának azt az ablakot félretolni: ha csak gondoskodásnak nem veszszük azon örökös boszankodást, melylyel egynémelly rövidemlékezetü conducteur minden állomásnál megkérdi az embert „Sind Sie jetzt eingestiegen?“ vagy az utjegyet mutattatja elő minduntalan. — De hogy történetünkre visszatérjek, hát bizony conducteur uraimék *kiparancsolván* a kocsiból az utasokat, ezek — s közöttük sok nő, sőt egy beteg is — kényszerülve valának, éjnek idején esőben sárban órányira a városba *begyalogolni.*“

— *Heves* mezővárosból irják, hogy ott majus 26-án igen nagy félelmet állottak ki. Ugyanis a nevezett napon délutáni 5 óra tájban igen terhes s haragos kinézésü felhők jelenvén meg a láthatáron, alig telt el egy negyed óra, retentő villámlás és dörgés által megelőzve, olly iszonyu jég esett a városban, minőre sokan még a korosabbak közől sem emlékeznek. Lehet képzelni, milly rettegés fogta körül a szántovető lakosságot, különösen pedig a haszonbérlőket, kiknek nem volt elég haszonvételeiket nagy drágán fizetni, most még vetéseiket a jég is elveri, a nélkül, hogy biztositva lennének. Másnap reggel azonban szép csendes esőre ébredtek fel a hevesiek s még ennél is szebb s édesebb hirre, hallván, miként a várost kivéve az egész határon jeget nem is láttak, s igy a vetéseket nemcsak hogy meg nem rongálta a zivatar — hanem még megis javultak, és igy a tavaszi vetések különösen jók, s igen jó aratást látszanak igérni. De azért urak! nem lesz mindig papsajt, hanem amint a nép mondja, „jobb ma nekünk egy veréb, mint holnap egy tuzok;“ jobb; ha tudjuk, hogy a mink van, az bizonyosan mienk, mint ha sokhoz van reményünk s attól egy illy csapás egészen megfoszt. A trieszti és magyar átalános biztositó-társulatoknak van a városunkban ügynöksége, nem lehet még csak az a régi kifogásuk sem, hogy ha az ember bisztosittatni akar, el kell menni ide vagy oda; most az helyben megtehető. — Egyéb ujdonságképen még azt irják, hogy e városnak is lesz már *háza*, első darab alap követ f. hó 19-én reggeli 10—11 óra között az egész kerületi cs. kir. hatóság jelenlétében, annak főnöke, *Nemes* János cs. kir. főszolgabiró ur tette le, részt vett az ünnepélyen az előljáróság, a helybeli lelkész stb.

— *Gyöngyösről* (Heves), maj. 28-áról is azt irják, hogy ámbár majushóban több izben volt jó eső, a termelők mégis csüggedtek, s gyér reményeket kötnek a jövő aratáshoz. A tél és ősz szokatlan szárazsága; a rendkivül hideg dermesztő téli időjárás; a tavasz kezdetén uralkodott erős szél, melly a tél fagya által homokká porhanyitott különben kötött fekete földet, a bele vetett maggal együtt sok helyen buczkává sodorta, és a föld s utak körül levő árkokat finom porral szinig töltötte be, a buza- és rozs-vetéseket nagyon megrontotta, mit az ezekre nézve már elkésett mostani esők helyrehozni többé nem képesek. A tavaszi vetések azonban eddig legtöbb helyen jól diszlenek, s ezekben reményli a gazda értékesebb s jövedelmezőbb őszi vetéseinek némi kárpótlását feltalálni. — Mindezek igy levén, miután az árak mégis csak lassu emelkedésben vannak s minden egyes eső után ujra alászállanak, méltán komoly aggodalmak szállják meg a földmivelő lelkét azon gondolatnál, hogy ha ez évi felényi termését is körülbelől csak azon az áron adhatja el, mint eladta a mult dustermésü évét, miként fogja leróni terhes adóját, fedezni családja és háztartása szükségeit és megszerezni szokott kényelmét? Holott más minden drága; kézmű és gyári czikkek folyvást csak azon árnak örvendnek, minőt akkor kellett értök fizetni, midőn a buza 12—14 fton kelt. — És ebben is rejlik a legfőbb baj, s mindaddig nem is kecsegtetheti magát a termelő édes reményekkel, s nem várhatja veritékkel kiérdemlett jutalmát fáradozásainak, mig a nyers termékek, a gyári és kézműczikkekkel ár-arányba, öszhangzásba nem jönnek. Másik főbaja a gazdálkodónak s átalában minden cselédtartónak a cselédek tulcsigázott követelése, elpuhultsága és sok tekintetben erkölcsi romlottsága. Az 1856. febr. 9-én létrejött ideiglenes cselédrendtartást, mint Izrael népe az igéret földjét, sovár örömmel várta a közönség; ebben hitte ur és szolga a köztök létező viszony rendezését, a naponkint felmerülő bajok orvoslását, minek a czélszerü törvények meg is felelnének, de a rendszer hiányos alkalmazása miatt, a régi roszon alig van javitva. A cselédek felfogadóiknak, legfeljebb a cselédkönyv tiszta, betöltetlen rovatait képesek felmutatni; a cselédtartó pedig kénytelen a nélkül felfogadni őket, hogy erkölcsi magukviseletéről, szolgálati ügyességökről tudomást szerezhetne magának.

— *Parádról* junius 5-ről irják: A fürdés ideje már itt is beköszöntött mult hó végével, csakhogy mindezideig még kevesen láttatják magukat a vendégek, sőt még zenészeink sincsenek — noha itt azon kedves hir szállong, miszerint tulajdonos gróf ur, ugy mint harmad éve, grófi családjával együtt, Parádot szerencsélteti e nyár fürdő időszak alatt magas és becses ittmulatásával. — Hevesmegyének nemcsak kántortanitói, de *jegyzői nyugdijintézete* is leend! Eddig kedvező kilátások mutatkoznak ez utóbbira is, amaz pedig — tudjuk — már erősen áll. Bár országszerte beplántálva, országosan gyümölcsözhetnének az illy derék eszmék! Időjárásunk sokkal kedvezőbb, mint aprilis hóban volt, most már néha-néha üditő csendes esőnk is van, mellyet kedves, meleg, éltető (nem forró) napok követnek. Vetéseink nagyrészben jóknak mondhatók, jelen időben alföldünkön illyeneket — a szárazság miatt — nem is láthatnánk: de kaszálni, és gyüjtenivaló itt sem sok lesz.

\+ (*Tisza-Füredről*) irják a „Pesti Napló“-nak, hogy még e 4—5000 lakóval biró városkába ezelőtt 5—6 évvel legfölebb 2—3 hirlappéldány járt, most T.-Füred és vidéke mintegy 200 példányban járat különféle időszaki folyóiratokat. Éljenek a t.-füredieki!

\+ (*Pénzbeváltás.*) Jövő octoberhó végéig következő váltópénznemek fognak beváltatni, u. m. félforint, régi tizenhét, tizenöt krajczárosok, régi hetesek, lengyel forintok és hat krajczárosok, három, két, egy és fél krajczárosok; továbbá a pengő krajczárosok közől a három krajczáros, az 1851-ben kibocsátott negyed krajczáros, a lengyel egyharmad forintos és lengyel öt garasos. Felsöbb parancs következtében, mostantól kezdvén minden 1856 végéig vert pénz az uj pénzláb szerint teljes értékben fog beváltatni.

\+ (*A sz.-annai tűzkárvallottak)* javára Aradon rendezett hangverseny 600 p. forintot jövedelmezett, melly összeget azonnal át is adták az illető hatóságnak, hogy az a szerencsétlenek közt rögtön kiosztassék.

\+ (*A St. Genois-féle sorsjáték)* fönyereménye 70000 pft, ez idén olly ember kezébe jutott, a ki nem szorult rá. E szerencsefia nem más, mint Rotshild báró. Sőt legujabb tudósitások szerint a második nyeremény is öt érte, melly 3000 pftból áll.

— *(A legjobb bor feletti vita.)* Dr. Vothár Gyula urnak lapunk közelebbi számában megjelent s *Mezősy* László állitásai ellen intézett czikkére, az utóbbi lelkes bortermesztőtől Tolcsváról terjedelmesebb viszonválaszt vettünk, mellyet, igen sajnálunk, hogy egészen közzé nem tehetünk. A rendelkezésünk alatt álló tér szigoruan megkivánja, hogy multkor kijelentett határozatunknál fogva a vitát lapjainkban befejezettnek tekintsük. Szükségesnek látjuk azonban Mezősy László ur czikkének végsorait közölni, mellyekben Dr. Vothár Gy. ur kihivását elfogadja:

„Én tehát — mondja M. L. ur — dr. V. Gy. ur felhivó szavára felveszem az elém dobott keztyüt s kiállok a párbaj terére, s fegyvereim lesznek a nem tudományosan, csak ugy tisztán s természetesen kezelt borai Somlyónak, Egernek, Szekszárdnak, Ménesnek, — a tokajit reservában hagyom, — azon esetre, ha azon vidékeket mind maga reszére capacitálná Vothár ur. — Secundánsaim lesznek a termesztők és különösen a borivók; azok t. i. kik velem egyformán éreznek. — Megküzdünk ezen uj borászati tanok ellen, mellyek a kereskedőknek kamatozhatnak milliókat; de a termesztőt végpusztulásra juttatják (Lásd „*Borászati Lapok*“ 21. és 22. sz. „Rajnai kép“). Találkozási hely a „Borászati Lapok.“ Ön is secundánsokkal, ha ugyan kap illy igazságtalan ügyben secundánst. Fegyverei legyenek önnek szeszezett borai. Átadom önnek az első lövést, de tanácslom, hogy jól vigyázzon, mert én bizom ügyem tisztaságában, s ha a sor reám kerül és én lövök, az én csőm találni fog, az én golyóm bizton jár. — A találkozásig *Mezősy László* m. p.

— *Nyilatkozat.* Alólirt, azon gyanusitás következtében, mellyet irányomban némellyek támasztottak: ezennel nyilatkoztatom, hogy a Vasárnapi Ujság 17-ik számában megjelent Nagy-Bajomi *nagyon egyoldalu* levelet nem én irtam. *) Költ Csoknyán, majus 28. — *Nagy Sándor*, ref. lelkész.

— *(Halálozás.)* Kecskeméten f. hó 8-án hunyt el 54 éves korában *Homokai* Pál ur, az ottani ref. főiskola volt buzgó tanára, kisérve gyászoló özvegyének s gyermekeinek mély bánatától, valamint az összes tanári testület, számos ismerősei és tanitványai tiszteletétől. Béke hamvaira!

Vidéki levelek.

Villány (Baranya), majus 7. *(Megérdemli, hogy borán kivül, még egyéb jó tulajdonairól is ismerjük. De a magyar irodalom iránt több lehetne a buzgalom.)* E boráról ugyan hires, de különben ismeretlen helyről tudósitom sok részben példás körülményeiről e becses lap tisztelt olvasóit.

Van rendes és vasárnapi iskolánk, mellynek mindegyikébe a tanulók a legrendesebben s kivétel nélkül eljárnak mind, s ugy ezen iskolákban, mint a templomban, mindenkor a legszigorubb rendben és egész katonás fegyelemben tartatnak, ugyhogy e tekintetben bárhol is a legjobb példa gyanánt szolgálhatnak.

Mind az iskolások, mind az iskola-hagyottak a helyett, hogy az eddig csaknem mindenütt szokásos korcsmázást, henyeségre s rosz erkölcsre szoktató naplopást üznék, vasárnaponkint ártatlan mulatságokkal, vagy olvasás s irással töltik el idejüket.

Mind ezeket Villány egy 79-ik évében levő, de a munkában, tevékenységben férfias erőt s tűzlelket tanusitó köztiszteletben álló nyugalmazott főherczegi tiszttartó *Payr* József urnak köszönheti, ki nagyon hajlott kora daczára is szives volt az iskolafelügyelőséget elvállalni, melly hivatalt közmegelégedésre már több év óta viseli, s mind azon felette dicséretre méltó rend s fegyelem, mellyet Villányon mind a templom ügyei, mind az iskolaügyek rendezése körül tapasztalunk, az ő erélyességének s helyes tapintatának köszöni létrejöttét.

Köztiszteletben álló nesztorunknak azon szép érdeme is van, hogy a villányi *faiskolának* egyik pártfogója; — nem követnék el lelkiismeretlen dolgot, ha azt mondanám egyetlen — mert csaknem egyedül ő az, ki a faiskolából rendesen minden évben számos fát, mégpedig jó áron vesz, hogy ez által is előmozditsa a faiskola jóllétét.

Mivel épen faiskoláról van szó, nem hallgathatom el, hogy a mohácsi járásban — mellyben van Villány is — minden falunak még a 27 házból álló Herczeg-Sz.-Mártonnak is jól bekeritett faiskolája van, mellyekben a tanitó vagy más e szakban járatos ember bizonyos évi (rendesen 40 pengő ft.) fizetésért tanitja a gyermekeket gyümölcsnemesitésre.

Az első faiskolák közé tartozik mindenesetre a villányi, mellyet az itteni kath. tanitó igen nagy szorgalommal kezel; ki ezen szorgalma által annyira

*) Egyuttal jelenthetjük, hogy ama levélnek egy czáfolatát birjuk, mellyet nemsokára közölni fogunk. Szerk.

Züllich (Czélkuti) Rudolf

Kotona József bronzszobrát 1860-ban a Nemzeti Szinház udvarára helyezték át, utóbb Kecskemét „Mükertjébe" szállították el.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 8 l.

Züllich (Czélkuti) Rudolf

Tomori Anasztáz megbízásából valósította meg Katona Józsefnek, álló alakját, amint az ég felé tekint és jobbjával a magasba emeli tollát. A Nemzeti Színház homlokzata előtt állították fel a bronzszobrot.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 8 l.

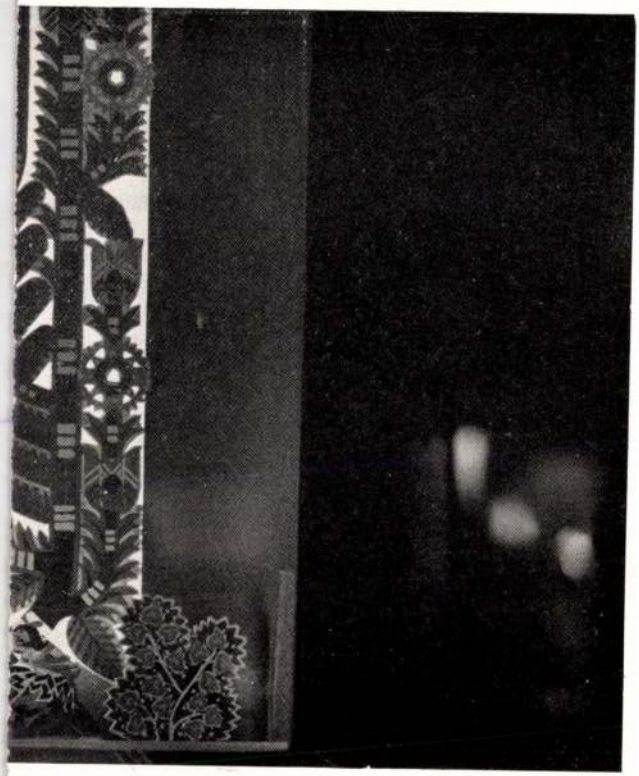

XXV.

. Németh Antal szegedi rendezése. Jaschik Álmos színpadterve.
Nemzeti Színház.

Züllich Rudolf

Rédey Tivadar:

A Nemzeti Kultúra
története. Bp. 1937.
266. l.

Fővárosi Lapok

1891

Zullich R.?

lind

Szászkároly. Emléklap Katona
Jóisef emlékszobrának lelep-
lezése ünnepélyéről. Recskemét
1861.

40. **Katona József 1930-ban készült jelenlegi síremlékének fényképe.**

Kecskemét város Múzeuma.

TÁRLÓ FÖLÖTT:

(41—46. sz.)

41. **Pesti rondella színház 1771-ben.** Fametszet.

Székesfővárosi Történeti Múzeum.

42. **Színlap.** Pest, 1829. jún. 23., az Arany hattyúnál, Fekete sas-utcában.

Székesfővárosi Történeti Múzeum.

43. **Déryné Széppataki Rozália (1793—1872) arcképe.** Kőrajz gyöngyhímzéses keretelésben és bársonyleveles koszorúval, övezve, melyet állítólag ő maga állított össze.

Nemzeti Színház Múzeuma.

44. **Színlap.** Buda, 1833. okt. 24., a budai játékszínből.

Székesfővárosi Történeti Múzeum.

45. **A Nemzeti Színház kisméretű képe.** Rézmetszet, színezéssel.

Hollós Oszkár.

46. **Fáy András** (1786—1864) író és 1833-ban a Magyar Színház igazgatójának mellszobra márványból. Készítette Izsó Miklós, 1863.

Pesti-Hazai Első Takarékpénztár

TÁRLÓBAN: KÉZIRATOK, NYOMTATVÁNYOK, TERVRAJZOK KIS KÉPEK.

(47—65. sz.)

47. **Széchenyi István a Magyar Játékszínről.** Pest, 1832.

Nemzeti Színház Múzeuma.

31. **Katona József és szüleinek sírjában talált: hajfürtje,** ruhájának és szemfedőjének egy-egy darabja, koporsója darabja négy szeggel, édesanyjának olvasója, kendőjének egy darabja és édesatyjának ruhájából egy darabka.

Kecskemét város Múzeuma.

32. **Katona József jegygyűrűje,** arany, benne monogramm.

Kecskemét város Múzeuma.

33. **Szemüveg gyöngyházgyéllel,** Katona Józsefé volt.

Kecskemét város Múzeuma.

34. **Katona József „Aubigny Clementia"** című „vitézi darab"-ja. Eredeti kézirat 1813-ból, a cenzor 1831. dec. 13-i azon megjegyzésével, hogy „Istenről nagyon illetlenül szól".

Nemzeti Színház Múzeuma.

35. **Első Bánk-bán kiadás, 1821-ből.**

Nemzeti Színház Múzeuma.

36. **Színlap Kassáról 1833-ból.** A Bánk-bán első előadásáról.

Nemzeti Színház Múzeuma.

37. **Színlap 1835-ből,** a budai színház első Bánk-bán előadásáról.

Nemzeti Színház Múzeuma.

38. **Katona József** Züllich által készített tervszobra. Kőrajz, nyomt. Rohn, Pesten, 1857. 1°. Katona József drámaíró szobrát Tomori Anasztáz rendelte meg 1857 nyarán Czélkuti-Züllich Rudolf szobrásznál. A szobrot 1858. jún. 8-án leplezték le a Nemzeti Színház előtt, de mivel sok támadás érte, helyébe 1860. jún. 4-én Lendvay Márton színésznek a szobrát állították és Katona szobrát Tomori birtokára szállította.

Csillag Endre.

39. **Katona József 1861-ben állított síremlékének fényképe.**

Kecskemét város Múzeuma.

Höllr Nem. Szính. Kiáll -

Zweig, Stefan: Rettegés. *(Regény, forditotta Bukovinszky Péter. »Legszebb Könyvek Tára.« Kiadja Rottmann és Társa, Budapest. 60 o. Ára 80 f.)* Nincs a mai irodalomban a megrázó, belső lelki tragédiáknak még egy olyan mesteri ábrázolója, mint Stefan Zweig. Ez a bécsi ember felülemelkedett a maga, immár kis hazájának méretein és határain, és tul a nemzeteken és az országokon, az örök emberi lélekrezdüléseket keresi érzékeny rezgésü tollával. Egy-egy novellája, vagy kis regénye olyan, mint egy mesteri boncolás: maga elé fekteti a boncolóasztalra az emberi lelket, idegesen figyeli annak minden legkisebb rezdülését, a külvilág minden behatására válaszoló reakcióját. A lélekelemzés pasztellportrétistájának lehetne Stefan Zweigot nevezniink. A »Rettegésben« egy asszony lelkiállapotát rajzolja meg, aki a férjét megcsalja, s amikor barátjától a lépcsőházban lejön, egy nőbe botlik bele, aki ugy adja magát, mint az asszony barátjának féltékeny szeretőjét, aki ezentul minduntalan megzsarolja Irént, az asszonyt. Hogy a zsarolót kielégithesse, végül is bünbe keveredik Irén és irtózatos lelki tusakodásokon megy keresztül, csak azért, hogy a férje ne tudjon meg semmit róla. Ez a belső antinomia végül is az őrültség határára sodorja Irént; sulyos idegkrizisbe esik, amig végül betegágyán vallja be a férje, hogy az egész zsarolási manővert ő rendeztette egy állástalan szinésznő segitségével, azért, hogy ilyen uton téritse vissza Irént a bün utjáról férjéhez és gyermekeihez. Irén lelkiállapotának analizise Zweig fölényes rajzolómüvészetéről tesz tanuságot.

KERTBENY MODERN UTÓDJA. A mult számunkban francia Ady-forditásokról szóló recenziónk kiegészitéseül László Pál értesit bennünket, hogy neki már 1925-ben megjelent Párizsban egy füzete német-francia és angol verses Ady-forditásokkal és azóta Ady több versét spanyolra is leforditotta. A német Ady-forditásai megjelentek a »Temesvárer Volksblatt«-ban, a francia forditásai a párizsi »Aujourd'hui« c. irodalmi folyóiratban, a spanyolok pedig Sevillában, Cádizban, Algecirasban, Gibraltárban, Tangerben, Tetuanban (Marokkó, Rif-terület) és Manilában: a Fülöp-szigetek fővárosában; a mexikói közoktatásügyi minisztérium pedig nemrég értesitette, hogy a spanyol Ady- és Heine-forditásait könyvalakban fogják kiadni. Angol Ady-forditásait valószinüleg most hozza több délafrikai és kanadai ujság. Babits Mihály »Danaidák« c. versét is leforditotta németre és spanyolra. A német forditás megjelent a »Temesvárer Volksblatt« karácsonyi számában, a spanyol forditás is rövidesen megjelenik Spanyolországban és Marokkóban. Szép Ernő- és Zsolt Béla-verseket is forditott németre, azonkivül németre forditotta Samuel Taylor Coleridge-nek hires balladáját, »The rime of the ancient mariner« (több mint 100 strófás) és Gustavo Adolfo Bequer sevillai lirikus verseit; Heine több versét pedig leforditotta spanyolra. A Loreleinek általa eszközölt spanyol forditását az eredeti zenére lehet énekelni. A mexikói himnuszt is leforditotta németre. Irodalmi tevékenységéért a spanyol királytól és a spanyol közoktatásügyi minisztertől elismerésben részesült. Mint ujságiró is müködik, cikket megjelentek a »Pester Lloyd«-ban, a »Prager Tagblatt«-ban (Masaryk elnök is megdicsérte az Ady-forditásait), a »Temesvárer Volksblatt«-ban, a »Pesti Tőzsdé«-ben, a »Temesvári Hirlap«-ban, a »Miskolci Reggeli Hirlap«-ban, a »Pécsi Napló«-ban stb. László Pál forditói müködése annál is jelentősebb, mert ő az első spanyol Ady-forditó. Jelenleg 50 német, 11 spanyol, 10 francia és 4 angol Ady-forditása van.

Schütz Antal dr.: A bölcselet elemei szent Tamás alapján. *(Budapest, 1927. Szent István-Társulat kiadása. 291 o. Ára 7.60 P.)* Nápolyi, grófi családból származott a katolicizmus legnagyobb bölcselője, aquinói szent Tamás. Iskoláit a bencéseknél végezte, de azok végeztével egész családjának ellenkezése dacára domonkosrendi szerzetesnek indult Párizsba. A családja annyira felbőszült a fiatal pap szándékán, hogy a fivérei utközben elfogták és a családi vár egyik tornyába csukták el, ahol senki sem látogathatta meg őt, csak a két nővére. Ahelyett azonban, hogy ezek őt a világi életre birták volna rá, őneki sikerült a nővéreit az egyházias élet felé terelnie. Végül is eljutott Kölnbe, ama kor egyik legnagyobb tudósának, Albertus Magnusnak az oldala mellé, ahol a filozófia elemeit tanulta ki. Érdekes, hogy itteni hallgatag, elmélyült életmódja miatt a társai »néma ökörnek« csufolták; viszont a mestere, az egyik nyilvános vitatkozás után, ezt mondotta róla: »Mi ezt a fiut néma ökörnek nevezzük, holott ő a tudományban még olyan orditást fog véghezvinni, hogy azt majd az egész világ meghallja.« Igy is történt, mert miután harmincéves korában doktorrá lett, átdolgozta Arisztotelesz bölcseletét a keresztény világszemlélet szükségleteire és az azóta eltelt hetedfélszáz év óta a katolicizmus szent Tamásnak, a Doctor angelicusnak elvein nyugszik és csak nemrégiben történt, hogy X. Pius pápa huszonnégy tételbe foglaltatta össze a Tamás-féle szkolaszticizmus metafizikai tanitásait, amelyek minden katolikus hivőre nézve ma is az élet értelmét adják. Dr. Schütz piarista egyetemi tanár, aki immár egy negyed évszázada foglalkozik a tomisztikával, a laikus számára is könnyen érthető könyvben foglalta össze az aquinói filozófia logikáját és metafizikáját. A humanizmus és a természettudományok nagy ujjászületése nyomán a szkolaszticizmus bölcselete feltétlenül veszitett a középkori egyeduralmából. Mégis tagadhatatlan, hogy eszmetörténeti értéke időtlen, és olyan nyomokat hagyott hátra az emberi gondolkodás történetében, amelyeket még a legelszántabb materializmus sem tagadhat meg és igy Schütz professzor müve innen is, tulnan is, a legnagyobb érdeklődésre és méltánylásra tarthat számot.

Literatura 1928. 2. n.

HASZNOS MULATSÁGOK

A „muszka professzor“

Egy régi magyar mecénás története

Immár egy esztendeje annak, hogy a Baumgarten-féle irodalmi örökség körül megindult a harc és a pörlekedés; s amikor már-már ugylátszott, hogy végre sikerül a megegyezés, az egész herce-hurca ujra elölről kezdődik, s egyelőre beláthatatlan a vége. Pedig soha a magyar irók nem szorultak annyira a támogató kézre, mint épen mostanság, amikor végzetesen lecsökkent a könyvtermelés s alig-alig akad lehetősége annak, hogy az iró a maga mesterségéből megélhessen.

Körülbelül ugyanez volt a helyzet a 48-as felfordulás után is, amikor a ránk terpeszkedő idegen uralom a magyar irást torkonfojtotta s az irók mindenből inkább éltek, semmint a pennájukból. Abban az időben is akadt mecénása a magyar iróknak, csak épen — pereskedés nélkül: finom érzésü, segitő kedvében találékony ember, akinek egész sor alkotása még ma is dicséri a jókedvü adakozó nevét és jótékonyságát. Ez az ember vérében idegen, de lelkében magyar tanár volt: örök tipusa az örökké és javithatatlanul idealista »nemzet napszámosának«, aki — amikor milliók korlátlan ura is lesz — megmarad a magyar kultura alázatos szolgájának. Ez az ember *Tomori* Anasztáz volt.

Szerb apa és lengyel asszony magyar fia

Tomori (Theodorovics) Anasztáz Dunaföldváron született 1825-ben. Atyja, Theodorovics Tódor, egyszerü szerb származásu kereskedő, anyja pedig, a lengyel származásu Baranowszky Katalin, testvére volt a dusgazdagságáról hires Baranowszky Miklósnak. Baranowszky Katalin a testvérbátyjánál nevelkedett, aki hol Bécsben, hol Hessen-Homburgban élt, mükincsekkel dusan megrakott palotájában és bőkezü pártfogója volt az irodalomnak és müvészetnek; Katalin innen is ment férjhez. Később azonban elhidegült a viszony a két testvér között s bár a jóléthez és kényelemhez szokott nő — miután férje vállalkozásai rosszul sikerültek — meglehetősen nagy szegénységbe került, mégsem fordult

A Nemzeti Szinház régi épülete

anyagi támogatásért bátyjához. A lengyelszármazásu asszony Dunaföldváron, ennek a tiszta magyar városnak a falai között és a hajlamaiban teljesen magyarérzésü férje mellett rövidesen jól megtanult magyarul és gyermekeit maga vezette be az irás és olvasás, majd később a történelem és természetrajz tudományába. Azonban 1844-ben a halál megfosztja a három gyermeket önfeláldozó nevelőjüktől és tanitójuktól, az édesanyjuktól.

Anasztáz a tanulmányait szülővárosában Dunaföldváron kezdte meg, Székesfehérváron folytatta, majd Pesten mérnöki tanulmányokkal fejezte be. Nagyon szorgalmasan tanult

Tomori Anasztáz

a müegyetemen. Öthónapi tanulás után sikerrel tette le a szigorlatokat és nyerte el a mérnöki oklevelet.

A B-listás tantestület

Már tanuló korában is foglalkozott tanitással, különösen bölcsészeti tárgyakból és mivel nem éltek valami fényes anyagi viszonyok között, Tomori nyolc éven keresztül evvel a munkálkodásával tartotta fenn magát, egészen 1853-ig. Ebben az évben a nagykőrösi református gimnázium egyháztanácsa pályázatot hirdetett a megüresedett mennyiségtani tanszékére. Tomori — aki amugy is sokkal szivesebben volt tanitó, semmint gyakorló mérnök — pályázott erre a tanszékre, amihez mindenesetre igen nagy mértékben járult hozzá az is, hogy a szabadságharc után ebbe a gimnáziumba gyültek össze a szabadságharc alatt tanusitott magatartásukért a többi gimnáziumokból elüldözött kiváló tanárok. Ebbe a tanári körbe tartozott: *Arany* János, *Mentovich* Ferenc, *Jánosi* Ferenc, *Salamon* Ferenc, *Szilágyi* Sándor és egészen 1853-ig *Szász* Károly is. Amikor Szász a kecskeméti gimnáziumba távozott, akkor irták ki azt a pályázatot, amely Tomoriban fölkeltette a vágyat, hogy ebbe a kiváló körbe kerülhessen. Valami reménye a bejutásra nem igen lehetett, mivel a gimnázium felekezeti iskola lévén, sulyt fektettek arra, hogy a megválasztandó tanár református vallásu legyen, ő pedig szerb származása révén görög keleti volt. Személyisége sem lehetett segitségére, mert senki sem ismerte őt Nagykőrösön. Próbálkozását azonban mégis siker koronázta. Az egyháztanács ugyanis a döntést a tanári karra bizta, ez a kar pedig nagyon is fölül állott a felekezeti szellemen és választásuk arra esett, akinek bizonyitványai a legjobbak voltak. Azt mondták: igaz ugyan, hogy nem református a pályázó, hanem óhitü, de ez nem baj, hiszen a számoknak ugy sincsen vallásuk. Az egyháztanács tehát azt választotta meg, akit a majdan vele együtt müködő tanári kar ajánlott. A választás Tomorira esett és ő egy esztendeig tanitotta a felsőbb számtant. Rövidesen nagyon megkedvelték őt nemcsak tanártársai, hanem Nagykőrös egész társadalma is. A fiatal tanár, vagy ahogy saját magát vallása miatt tréfásan nevezni szokta, a »*muszka professzor*«, nemcsak a katedrán állta meg igen jól a helyét, hanem a társaséletben is. Szeretett udvarolni a szépasszonyoknak, jó táncos is volt.

Az első tanév befejeztével azonban nagy változás állott be az eddig meglehetősen szerény viszonyok között élő Tomori életében.

Ménkü a felhőtlen égből

Már régi elhatározása volt ugyanis — és ez egész karakterére igen jellemző — hogy amint életpályáján valamiféle eredményt tud fölmutatni, felkeresi Bécsben élő anyai nagybátyját, a dusgazdag *Baranowszky* Miklóst és megtekinti remek képgyüjteményét. Elhatározásához hiven az első tanévet követő szünidőben fel is utazott Bécsbe s amint szétnézett az ismeretlen ház udvarán, odajött hozzá egy idősebb asszony, akinek kérdezősködésére azt felelte, hogy nagybátyját jött meglátogatni. Itt azután rövidesen megtudta, hogy ez a ház többé nem Baranowszkyé, hanem az övé és testvéreié: mert az öreg ur hirtelen meghalt és tömérdek vagyonát testvére gyermekeire hagyta, akiket épen tudósitani is akartak az örökségről.

Nagy fordulópontot jelentett ez az örökség Tomori életében; az eddig szerény viszonyok között élő tanár most egyszerre dus-

gazdag emberré lett. Tanszékétől kénytelen volt megválni, mert a hagyaték több helyütt volt és igy szüksége mutatkozott annak, hogy az örökösök személyesen jelen legyenek. Tanártársai nagy bucsulakomát rendeztek a tiszteletére, sőt *Mentovich* egy verset is intézett hozzá. Tomori még itt ezen a lakomán öt arany jutalmat határozott meg a kőrösi gimnázium azon tanulója részére, aki a magyar nyelvben és irodalomban a legjobb előmenetelt tanusitja. Ugyanilyen jutalmat tüzött ki később a soproni gimnáziumban is. A gimnázium pedig érdemeiért tiszteletbeli tanárrá választotta meg és az uccát, amelyben lakott, nevéről nevezte el. Amint az örökséget kézhezkapta, első dolga volt, hogy elutazzék Hessen-Homburgba, ahol nagybátyjának diszes sirkövet emeltetett magyar és német fölirással. A magyar igy szólt:

»*Baranowszky Miklós neve tovább él hálás örökösei és tisztelői emlékében, mint e porlékony kövön.*«

Apa és fia

Ezután Anasztáz az édesatyjával él együtt a legnagyobb egyetértésben és szeretetben, egészen ennek haláláig. Hogy milyen nagy volt a megértés apa és fiu közt, arra a legjobb bizonyiték az a néhány sor, amelyet a vagyontalan apa szegény tanuló fiának ir emléklapul 1846-ban:

»*Legyetek emlékül soraim Anasztázius fiamnak, kit én mint hü s engedelmes magzatomat még örökre bezárt koporsó és nyugvó helyemben is forró atyai szeretettel meghült s porrá vált szivemben elrejtve s zárva tartok. Élj a hazának és a nemzetnek! 1846. D.-Földváron. Theodorovics Teodor.*«

Tomori már régebben, még Nagykőrösre való kerülése előtt is fejtett ki irói munkásságot; többnyire szakmájába vágó tudományos cikkeket irt, »2×2=4« jegy alatt. Azonban nem volt rideg számtantudós, hanem meleg érdeklődést tanusitott a szépirodalom iránt is. Még tanulóifju korában buzgón olvasgatta a legjelesebb költőket és egy emlékkönyvre való költeményt válogatott össze száznyolc jeles magyar iró müveiből, amelyet azután »Emlékkönyv« cimen ki is ad 1852-ben. Tudományos munkásságának bizonyságaképen pedig 1854-ben megjelenik »Mennyiségtanának« első füzete.

A jótékonyság mint művészet

Azonban nem irodalmi munkássága az, amellyel nevét örökre bevéste a magyar irodalomtörténet könyvébe, hanem az a határtalanul bőkezü pártfogolás, amellyel az irodalmi vállalkozásokat támogatta és lehetővé tette a költőknek azt, hogy dolgozhassanak. — 1854-ben 100 arany pályadijat tüzött ki a Nemzeti Szinháznál egy magyar történeti tárgyu drámára, amelynek gyümölcsei lettek *Jókai:* Könyves királya, *Hegedüs:* Bibor és gyásza és *Obernyik:* Brankovics Györgye. Még ebben az évben saját költségén diszes kiállitásban kinyomatta *Szász* Károlynak: »Angol és francia költőkből« cimü válogatott remek forditásait, amelyekre nem akadt kiadó. Azután 20 arany jutalmat tüzött ki egy, a »Vasárnapi Ujság«-ban megjelenő költői beszélyre, amely dijat *Mentovich* 1856-ban megjelent »*Idegen*« cimü beszélye nyerte meg. 1856-ban a »Hölgyfutár« napi szépirodalmi lapnak az előfizetői olyan mümelléklethez jutnak az ő bőkezüsége

Vörösmarty Mihály szobra
(Züllich műve)

által, amilyenhez — ahogy az egykori méltatás mondja — külföldön is aligha jutott még az olvasóközönség. *Than* Mórnak a mohácsi csatát ábrázoló festményét kapták sokszorositásban. *Vörösmartynak* utolsó napjait, amennyire csak módjában állott, igyekezett megaranyozni és halála után saját költségén sirboltot vett neki, amelyben még ma is nyugszik. *Züllichhel* bronzszobrokat készittetett róla, amelyeket azután az egész országban terjesztett. Inditványozta, hogy Balatonfüreden *Széchenyinek* emlékszobrot állitsanak. Páholyt tartott a Nemzeti Szinházban és amikor elutazott, a páholyt átengedte a szinháznak azzal az uta-

sitással, hogy annak jövedelmét a szinház nyugdijintézetének pénztára javára forditsák. Az Erdélyi Muzeumnak alapitótagja volt, a Magyar Tudományos Akadémiának pedig 1856-ban 400 forintot ajándékozott ezzel a kéréssel: »Ez összeget tudományos munka kiadására, vagy legalább kiadási költségeinek pótlására, például: a török-magyar történeti kutfők egyik kötete kinyomtatására forditani méltóztassék.« *Katona* Józsefnek és a legkitünőbb hősszerelmes szinésznek, *Lendvay*-nak az akkori Nemzeti Szinház előkertjében bronzszobrot állittatott, amelyeket később ezek szülővárosában állitottak fel. A belvederei Apollo szobrának bronzmását ő ajándékozta a Nem-

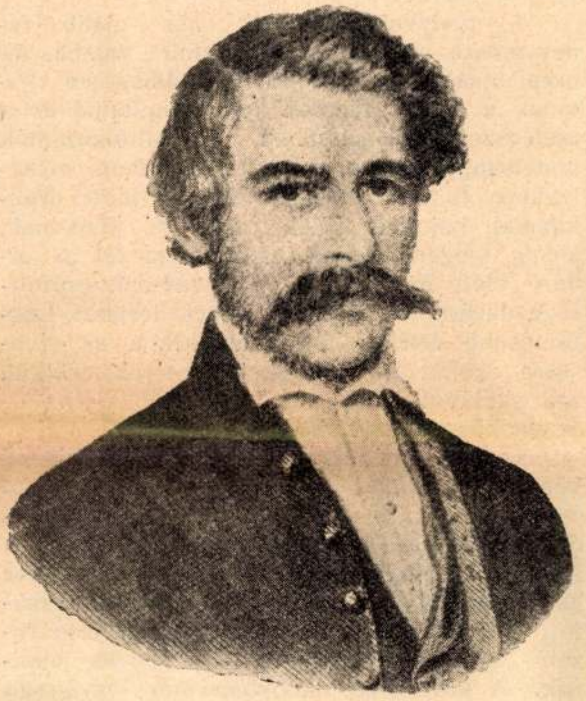

Arany János

zeti Muzeumnak. Utazásai közben elvetődött Graefenbergbe; az ottani könyvtárban önálló magyar könyvtár alapját vetette meg és ugyan ezt tette Tátrafüreden is. Igen érdekes és említésre méltó, hogy kedvenc eszméje volt *magyar irodalmi tanszék létesitése a berlini egyetemen*, amely terve azonban csak jóval később, hatvan év mulva valósult meg, az azóta elhunyt *Gragger* Róbert munkája révén.

A magyar Shakespeare

Munkálkodásának egyik legfőbb érdeme mégis talán az a buzgóság és áldozatkészség, amelyet a *Shakespeare-kiadások* létrejötte körül fejtett ki. Ugyanis a mi magyar Shakespeare-forditásaink ebben az időben igen hiányosak voltak, s ami volt, azt is német forditásokból ültették át magyarra. Az első Shakespeare-darab, amely magyarul Pozsonyban látott napvilágot, a »Romeo és Julia« volt, 1786-ban, amelynek forditója, *Kun Szabó* Sándor, a Weise-féle német forditást dolgozta át. Az első eredeti forditás, 1839-ben, Vörösmarty »Julius Caesar«-ja. Tomori, aki egy teljes esztendeig tartózkodott Arany János közvetlen közelében és Vörösmartyval is sokat volt együtt, bizonyára tőlük hallotta először emliteni egy teljes jó magyar Shakespeare-kiadás szükséges voltát. Ez a gondolat azután nem hagyja nyugodni és végül is Arany támogatásával sikerül rávennie a Kisfaludy Társaságot, hogy vegye át a kiadás vezetését. Azonkivül sikerül neki megnyernie Aranyt és Csengeryt a forditások állandó birálójául. A munka tehát megindul, amelynek irányitását jó ideig maga Arany viszi a Kisfaludy Társaság igazgatói székéből. Tizenegy évig tartott, amig a 19 kötetből álló kiadás teljesen elkészült.

A magyar nóta szerelmese

1878-ban, amikorra az első kiadás megjelent, Tomori már régen elvonult a zajos fővárosi élettől és két kedvtelésének élt: gazdálkodott és jó könyveket olvasott. Többnyire gombai birtokán tartózkodott és egy alkalommal, amikor szomszéd birtokosokat látott vendégül, zeneszó közben azt mondotta nekik: »Tudja Isten, eredetem szerint nem is tartoznám én tiközétek, de ha jó magyar dalt hallok és magyar verseket olvasok, kivált az Aranyéit, mellem ugy dagad a magyarságtól, hogy alig férek a bőrömben.« Egészen visszavonultan él és még barátai hivó szavára is csak igen ritkán mozdul ki otthonából. Szerénységére igen jellemző, hogy az első Shakespeare-kiadás cimlapján csupán annyit engedélyezett, hogy egészen apró betükkel legalól kinyomhassák: »Tomori Anasztáz költségén«. Hiába hivták őt a Kisfaludy Társaság üléseire, nem ment el. Csak egyszer jelent meg, akkor is levélben, amellyel a Shakespeare első kiadásának megmaradt összes példányait a Kisfaludy Társaságnak ajándékozta. Ezzel a tettével jelentékenyen növelte a társaság alaptőkéjét, mert ezeket a könyveket igen magas áron vásárolta meg *Ráth* György, ugy, hogy azóta az Évlapokon ötezer forintos alapitvánnyal szerepel Tomori neve.

1894-ben, 72 éves korában halt meg és igaz hála és részvét kisérte utolsó utjára a magyar irodalom nagyszivü mecénását.

K—g M—a.

MAURICE MAETERLINCK uj könyve Párizsban, Kranál jelenik meg: »Siciliai utazás« lesz a cime.

A ponyva irói és olvasói

Sokat beszélnek arról, hogy Magyarországon nem lehet megélni az irodalomból. Érdekes ezzel kapcsolatban megfigyelni, hogy viszont milyen jól lehet megélni a — ponyvairodalomból. Szomoru fényt vet a társadalomra, hogy az irói munka jövedelme reciprok arányban áll az irás értékével.

A mult század második felében a naptár képviselte a legelterjedtebb irodalmi müfajt és a »Müller Antal nagy naptárán« kivül se szeri, se száma nem volt ezeknek a termékeknek, amelyek az alsóbb néposztálytól kezdve minden müvelt család asztalán is helyet foglaltak.

Ezenkivül nagy divatja volt a füzetes regényeknek, amelyeknek olvasóközönsége a diákokból, munkásokból, midinettekből és háztartási alkalmazottakból rekrutálódott. »Julia grófnő, avagy a barlang titka« és egyéb ilyen históriák ugy fogytak, mint a friss zsemlye, busás hasznot hajtva kiadóiknak és pompás megélhetést biztositottak iróiknak, akik hangzatos álnevek alá rejtőztek, mint: Lengeffy Tihamér és Bájteleky Lóránt.

Tatár Péter népies históriái közkedveltségnek örvendettek és Boros Vilmos pénzügyminiszteri számtiszt is keresett irója volt ennek a ponyvairodalomnak, amelynek terjedését az élelmes kiadók ugy igyekeztek fokozni, hogy minden tizedik füzethez egy falusi tájképet mellékeltek, amelynek templomtornyában igazi óra ketyegett.

A legkitünőbb irók is hozzáfanyalodtak olykor a pénzszerzésnek ehhez a módjához. *Arany* János is irt »Koszoru« cimen ilyen férczmüvet és *Kiss* Józsefnek a *Neues Pester Journal*-ban megjelent irása: »A Rókus titkai« is ide sorolható. Még Jókai is irt ilyen ponyvaregényeket, természetesen álnéven. Hogy milyen jól megfizették ezt, arra jellemző, hogy Kuthy Lajos »Hazai rejtelmek« cimü ponyvaregényéért 8000 forintot kapott, amiért abban az időben egy 1000 holdas birtokot lehetett vásárolni. Ugyanekkor Dickens, a világ legolvasottabb irója, 2000 forintot kapott egy regényéért.

Abban az időben volt divatban a soronkénti fizetése az irónak, amiből aztán olyan lapszusok keletkeztek, hogy egyes regényekben ilyen oldalakat találni:

— Menjünk el.
— Nem, ne menjünk.
— De igen, gyere.
— Nem, maradjunk.
— Jobb lenne indulni már.
— Ráérünk még!
— Késő lesz!
— Ugyan ne siess!
— De csak gyere!
— Jó, hát menjünk!

és igy tovább, a legjelentéktelenebb eseményt ilyen oldalas párbeszédek előzik meg és követik.

Még egy fajta »irásmü«-vel kerestek pénzt az irók. A köszönő-levelekkel. Ha egy kereskedő vagy gyár lanszirozni akart egy árut, köszönő-leveleket iratott jónevü, divatos irókkal, amelyben nyakra-főre dicsérték a portékát.

Ilyen »irásmüvekkel« kellett foglalkoznia a magyar irónak, hogy megengedhesse magának az igazi irodalom luxusát.

A ponyvairodalomnak ma ujabb renesszánsza van, elterjedtebb, mint valaha. Az uccai ujságárusok »stand«-ján tömegesen viritanak a szines füzetek képes cimlapjai és a cselédszobák homályában, a váltóigazgatók bódéiban, raktárak eldugott sarkaiban, mühelyekben és tömeglakások mélyén mohó izgalommal hajolnak fölébe az olcsó könyvnek, amely idegen világok életét tárja fel az olvasó előtt és minden »ponyvá«-nak csufoltsága dacára mégis csak kulturát terjeszt. Legfontosabb értéke, hogy rászoktatja az olvasásra azokat a tömegeket, amelyek enélkül, az iskolából kikerülve, legföljebb — ha — az imakönyvet sillabizálnák.

Eklatáns példája ennek, amit egy ujpesti könyvkiadó mond el. Az illető, huszonkét évvel ezelőtt, elsőnek nyitott könyvkereskedést Ujpesten. Az üzlet sehogyse ment, a legnagyobb eredmény az a nap volt, amikor három könyvet el tudott adni. Erre kinyomatott egy ilyen füzetes regényt és az első füzetet ingyen megküldte Ujpest összes lakóinak. A következő napokban már tömegesen jöttek az emberek a folytatást megvenni és ettől kezdve fellendült az egész üzlet. A nép hozzászokott az olvasáshoz, — rájöttek az izére — megszerették a könyvet, annyira, hogy rövid idő mulva, amikor az olcsó Jókai-kiadás megjelent, kocsiszám adta el Ujpesten Jókai regényeit.

Legnagyobb elterjedtsége vidéken van ennek az irodalomnak. Kis eldugott falvak lakosságának, a naptáron kivül, még ma is ezek a füzetes regények elégitik ki a kulturigényét. A kiadások megjelenése is ennek a publikumnak az idejéhez van mérve: ősszel kezdődik és tavaszra ér véget egy-egy 150 iv terjedelmü regényfolytatás, mert a nyári munkaidő alatt nem érnek rá olvasni.

Ma Budapesten három könyvkiadó-vállalat foglalkozik kizárólag ilyen »ponyva« kiadásával. Mindegyik évente egy, legfeljebb két regényt hoz ki. Többnyire német forditásokat, mert ezt az irányt a németek müvelik a legügyesebben. Illetve müvelték a mult-

KÉPES PESTI HIRLAP

LII. ÉVFOLYAM, 78. SZÁM | Katona József-centenárium. | 1930 ÁPRILIS 26, SZOMBAT

A „Bánk bán" száz évvel ezelőtt elhalt szerzőjének, Katona Józsefnek szobra a kecskeméti múkertben. A szobor negyven éven át a régi Nemzeti Színház udvarán állott és 1912-ben került le Katona szülővárosába. A centenárium ünnepségei ma kezdődnek Kecskeméten.

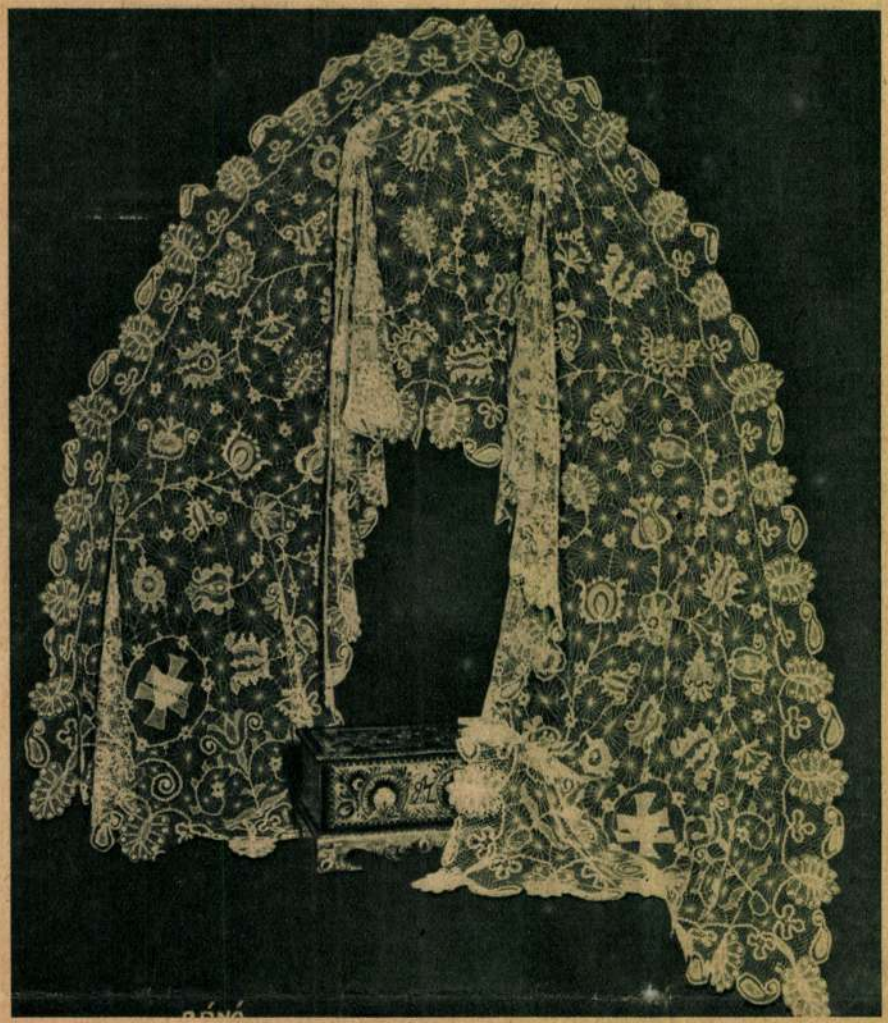

A magyar asszonyok ajándéka Edda Mussolini esküvőjére. Az értékes fátyolt, amely finomságban vetekszik a velencei csipkével, Győrffyné tervezte, míg az ugyancsak ritka művészi értékű torockói menyasszonyláddát Ormóssyné Benczur Elza tervezte és készítette.

Solty Lajos székesfővárosi tanácsnok nyugalomba vonult.

Varsányi Irén (Simone) és Pertényi László (Etienne), a Vigszinház „Az ifju pásztor" c. ujdonságában.

Dürner Vilmos szabósegéd, akit csütörtökön délután Hunyadi-utcai lakásán egyik albérlője, Nagy Endre, meggyilkolt. A gyilkos pénteken a vonat elé vetette magát és meghalt.

Képek a Vigszinház „Az ifju pásztor" c. vigjáték-ujdonságából. Középső kép: Rajnai Gábor (Cezar Poustiano), jobboldali kép: Hegedüs Gyula (Fernand le Lebarmacide) és Varsányi Irén (Simone).

Az indiai függetlenségi harc legvéresebb napja volt a szerdai, amikor az utcai csatáknak harminckét ember esett áldozatul. Mahatma Ghandi — mint hírlik — feladta a harcot az angol sómonopolium ellen. Képünk most érkezett Indiából, Ghandi híveit ábrázolja sófőzés közben.

A napokban a Keresztényszociatista Egyesületek Országos Szövetsége Rákóczi-uton levő irodájába ismeretlen tettesek behatoltak és összerombolták a helyiség berendezését. Képünk: az egyesület helyisége a rombolás után.

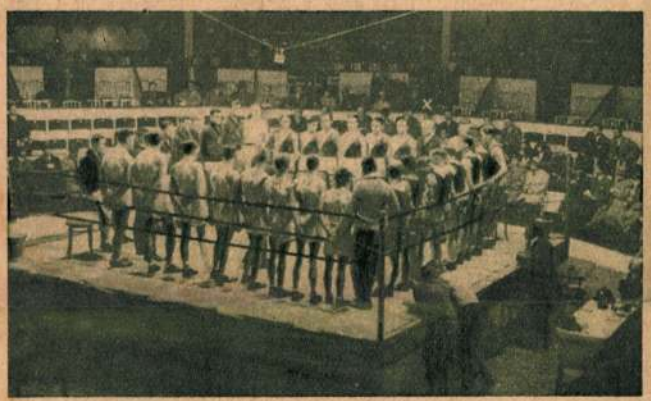

Csütörtökön este kezdődött Budapesten a négy nemzet boxmérkőzése, amelyen Magyarország, Lengyelország, Bajorország és Csehország válogatott amatőrboxolói vesznek részt. Baloldali kép: Kankovszky Artur (X), a Magyar Ökölvivő Szövetség alelnöke, üdvözli a ringben megjelent boxolókat. Jobboldali kép: a magyar boxolócsapat, amely 13:3 arányban győzte le a lengyeleket; balról jobbra: Énekes, Szűcs, Szabó, Komdorossy, Szobolevszky, Szigeti, Kéri és Kőrössy.

A főiskolai sportegyesületek most alakították meg a felosztatott főiskolai sportszövetség helyét elfoglaló szervet. Képünkön az asztalnál balról jobbra: Szabó Gusztáv, Bresztovszky Béla, Tasson János, Vitéz Nagy István, Laky Dezső, dr. Neubauer Konstantin, dr. Yolland Artur, dr. Páskándy János, dr. Naudenbach Emil és dr. Varga Kálmán.

Elégtétel.

— Miért akasztotta olyan alacsonyra ezt az arcképet, tanácsos úr?

— Ez a volt hivatalfőnököm, aki Bélistára tétetett. Most lenézem őt. (Fliegende Blätter.)

Snowden, a velencei kalmár.

John Bull (mint Antonio): Hát csak rajta, vágd ki azt a 15 millió font sterlinget a bőröm alól, ha ugyan találsz ott még annyit. (Punch.)

Modern büvölő.

— Ez egyike a legkülönb kigyóbüvölőknek.

— És hol vannak a kigyók?

— Óh, ő mikrofonon keresztül büvöli őket. (Passing Show.)

Csikágói utonállók.

Rendőrbiztos: Halló, miszter, vegyen előbb rendőri jótékonysági-sorsjegyet! (Life.)

Pech.

— Mért olyan borzas a fejed? Nem fésülködtél meg reggel?

— Elvesztettem a fésümet . . .

— Használhattad volna az édesapád fésüjét.

— Nincs fésüje. Kopasz. (Politiken Magazinet.)

Szánakozás.

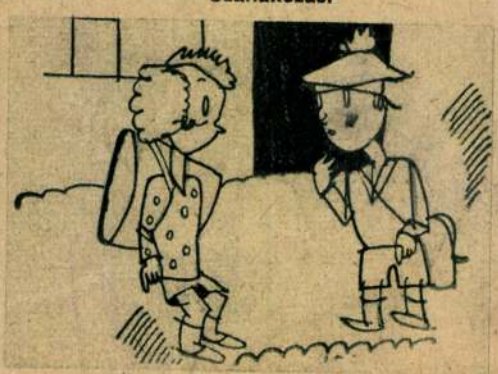

— Mi a te papád?

— Klakkfőnök.

— Szegény öregem! Micsoda tenyerek . . .

(Dimanche Illustré.)

Züllich Rudolf

balatonfüredi Kis-
faludy Sándor szobrá-
nak eltávolítása el-
hatarostatván, ifj. báró
Vay Miklós készített új
szobrot, mely 9000 frtba
került. A Züllich szobrot
majd valami kiváshé
feltűnő helyen állítják
fel.

Vas. Lp

1876. 621 l.

imperiale, e le persecuzioni religiose. Il principe Thököly riapre le chiese e le scuole, già chiuse dagli imperiali ; i profughi, tra i quali numerosi sacerdoti ed insegnanti protestanti, possono rimpatriare. Ma gli eserciti imperiali non se ne stanno inoperosi, e da essi continuamente molestato, il principe Thököly non può ridare al paese la calma necessaria all'esplicazione di pacifiche attività economiche. Tanto meno che, catturato improvvimamente e slealmente dai Turchi, suoi alleati, il suo sogno doveva crollare. Rimasti soli, i suoi fedeli dovettero subire un nuovo periodo di persecuzioni e di oppressioni da parte degli imperiali (1686—1703).

La razione nazionale ungherese apparì questa volta ancora più vivace ed efficace. Scoppiò una lunga guerra (1703—1711) ; tutto il paese fu trasformato in un campo di battaglia ; le popolazioni molto ne soffrirono. Nel 1704 la città di Kassa si dà al principe Francesco Rákóczy II ; ma dopo la pace di Szatmár che concludeva il moto generoso del grande principe transilvano, Kassa è nel 1711 nuovamente degli imperiali. È naturale che dopo mezzo secolo di sforzi sovraumani e di sanguinosi sacrifici, l'anno 1711 segnasse l'inizio di un periodo di stanchezza e di sopore

Züllich Rudolf

Balatonfüredi Napló

1863. 6 n. (Kisfaludy-szobra Balatonfüreden)

Ellenőrzési számlabélyegző:

FELADÁSI J

Esedékes: 1946 VIII.

Sorszám	Cím	Kifi

Müemlékek Orsz.
Bizottsága

Züllich Rudolf

Jenvay G. Kisfaludi Sándor emlékszobrának leleplezése Balatonfüreden 1860 jun. 11-ikén. Adatok Jalam tort. II. 209–225. l.

Ellenőrzési számlabélyegző: Ke

FELADÁSI JEG

Esedékes: 1946 VIII. 1.

Sorszám	Cim	Kifiz
		I

Müemlékek Orsz.
Bizottsága

740

Züllich Rudolf

wód

Adatok Talam-Tort

IV. 57–59. l. (Kis-
faludy Sándor ere nobra
leleplezéschor. 1860. jun.
11.)

azaz: Hétszázhegyvenkilenc forint

Budapest, 1946 évi...aug

hivatalfőnök

A kifizetést eszközölte és..

Züllich Rudolf

balatonfüredi Kis-
faludy Sándor
szobra.
Neve emlitve nincs,
de a szoborról Rómer
kedvezően nyilatkozik.

Rómer Bakony
186. l.

ismertette az egyetemi Magyarságtudományi Intézet szervezetét és munkáját, valamint a néprajztudomány és a magyar középiskolák kapcsolatait.

Ifj. Szikszay Gergely (1918, Budapest, ref.) tervező mérnök (Abódy professzor). Zürichben beiratkozott a „Jahreskurs für Flugingenieure" című egyéves tanfolyam nyári félévére. Ennek a tanfolyamnak egyik felét a szükséges gyakorlatokkal és laboratóriumi mérésekkel együtt elvégezte. Dr. J. Ackeret professzor megbízta egy nagyobb munkával: a légcsavarok viselkedését kellett nagy sebességű repülésnél a valóságnak az elmélettől való eltérése alapján vizsgálnia. Ros professzor mellett anyagkifáradással és hegesztésekkel végzett méréseket. Az egyes előadások keretében megtanulta a repülés alapvető elemeit, a légerőtant, a repülőgépméretezést. Több, a repüléssel kapcsolatos előadást és gyakorlatot is hallgatott, valamint a tanfolyamon kívül eső tárgyakat is. Megismerte a svájci laboratóriumokat és gyárakat egy tanulmányút keretében.

Dr. Vaska Gyula (1917, Kolozsvár, róm. kat.) közigazgatási gyakornok (Gajzágó professzor) az előző tanévben a genfi „Institut de Hautes Sciences Internationales" rendes hallgatójaként megkezdett tanulmányainak befejezésére kapott egy évre újabb ösztöndíjat. Munkájának befejezése után is Genfben maradt, ahol hivatalos megbízásban dolgozik a Nemzetközi Nevelésügyi Intézet mellett.

Züllich Rudolf

wód

Margittay Rikárd

Balaton. Tájak — emberek. Bp. 1943. 159—162 l.

(A füredi Kisfaludy-nobor titka)

Kisfaludy Sándor nobrát fentitól 1860 ban leplezték le. 15 év mulva elsávolitották. Helyébe báró Vay Miklossal készíttetek új nobrot.

Züllich Rudolf

szobrász.

A mult hetekben volt alkalmuk látni Züllich Rudolf szobrásznak műtermében Kisfaludy Sándor kolosszális szobrát, mely Füredén fog e nyár folytán felállittatni. A szobor maga 12 láb magas, ennyi lesz a talaprat is. A költő állva van ábrázolva, kezében a regék könyvét tartván. A szobrot Beisben öntik.

Vas. Ujs 1859. 213.

Lyra. Neus. von. 250. **Züllich.** Sz. 19.

1860 - Züllichnek egy nagy bronzszobrát leplezték le Balatonfüredén. (Kisfaludy Sándor.) Nagyon sonn volt, utóbb eltávolítottak, beolvasztottak és helyébe Vasy Miklós Kisfaludyja került.

Zullich Rudolf

Irod

A Kistaludy Isobor. Vas. Ujs. 1859. 356. l

Zütlich

źródalmátor

Csapó Kálmán. Kisfaludy Sándor ercrszobra leleplezésekor. (vers). Vas. Ujs. 1860. 294. l
(neve emlitve nincs)

źród

Kisfaludy Sándor szobranák leleplezésére. Vas. Ujs. 1860. 306. l
(neve emlitve nincs.)

Züllich Rudolf

Hobrait

Lásd

Költök ünnepei Türe-
den és Niklán. Vas
Ujs 1860. 311. (313) A
Kisfaludy Hobor fanet-
hetü képével

Evetl. felh

volt jobbágyok által 1848 előtt eszközlött megváltás miatt szünt meg s annak folytán a községbeli tanács vagy a megyei törvényszék s illetőleg a szolgabirói hivatal által gyakoroltatott; végre minden nemesi puszta, az ugynevezett praediumok. —

A megyei telekkönyvekbe áttételt nem lehet tehát eszközölni olly majorsági birtokokra nézve mellyek csak egy erdőből állanak, és betelepitve nem voltak, vagy uriszéket nem tartottak, s az imént elősorolt nemesi jószágok kiegészitő részeit sem képezik; továbbá a városokban találtató nemesi telkekre, kuriákra, s végre közbirtokosságban olly természetben elkülönitett birtokokra nézve, mellyek birtokosai ki nem tudják mutatni, hogy uriszékek tartásába vagy közvetlenül személyesen, vagy közvetve az arra megkivántató költségekhez való járulás által befolytak volna.

(Folytatása követk.)

TÁRHÁZ.

Kakas Márton a szinházban.

LXXIII. Levél. Mindenféle prücsökről és Charton Demeur asszonyságról.

Kezd én nekem egy kicsit tetszeni a magyar közönség. Eddig is igen nagyon tetszett már, de ha jól meggondolom a dolgot, még jobban is tetszhetik.

„Már megint prücsök!“ kiált közbe innen is, tul is egy-egy haragos hang. „Tegnap is prücsök, ma is prücsök, hiszen nem Illés próféta az ember, hogy prücsökkel éljen.“

Hiszen épen az tetszik nekem a magyar publikumban, hogy nem lehet vele egy héten hétszer megetetni a sáskát. Pedig nekünk is elég ügyes, kellemes és szeretetreméltó sáskáink vannak, de azért még sem lehetne velük megkisérteni, hogy mit csinálna a pesti magyar közönség, ha egymás után három hétig szakadatlanul nem olvasna egyebet a szinházi hirdetmény táblán, mint ezt a szót „*tücsök*“, melly Bécsben egy esztendő alatt nem kevesebbszer, mint kereken százszor csinált tele szinházat, s ezekben az indiai hőségü napokban Pesten is egyremásra megtölti az ujtéri szinházat.

Hja, de az egészen más prücsök, mint a mi szöcskéink. A mi művészi tücskeink, ha a szinpadi függöny leesett, szépen haza mennek, otthon vacsorálnak, lefeküsznek és alusznak; a bécsi tücsök pedig még előadás után is folytatja szerepét; a dummer jungék közönsége igen nagy és háladatos; azok közt megjelenik a vendéglőkben, férfi kalapot tesz fel, a dummer jungék bámulnak rajta, ablakából virágokat hajigál, ha az nem elég, kavicsot és kőport rájuk, a dummer jungék el vannak ragadtatva; a sétányokon magyar szavakat ejteget el, a dummer jungék annak örülnek, nappal jótékony czélokra tojást és lisztet árul, a dummer jungék azt megveszik nagy pénzen.

Az illyen szerep persze, hogy a jámbor magyar közönségnél nem megy: ez az illyesmire azt mondaná, hogy affectantia s még sem nézné meg százszor egymásután a tücsköt.

Ezért kezd én nekem tetszeni a magyar közönség.

Mig egyfelől a bécsi prücsök tartja elragadtásban a pesti közönség egy részét; másik része az alatt Charton asszony franczia müvésznő énekét bámulni sereglik össze. Hogy a tens asszony szépen énekel, az már régi dolog, hanem én most megint valami uj dologról akarok megszólalni.

Igen szép és jó hirben kell állani mégis a mi jó magyar közönségünknek, hogy minekünk minden külföldi művész praestálja azt a homagiumot, hogy ha egyszer szinpadunkon föllép, ha egyebet nem, legalább egy magyar dalt, ha addig él is, elénekel. Ez ollyan erkölcsi sulyra mutat, melly az idegenekkel tudatja, hogy a magyarok adnak magukra valamit, s ezért a kedveskedésért ők is nagyon háladatosak. Charton asszony igen szépen énekli a magyar dalokat, mi pedig igen szépen tapsolunk neki érte.

Jól áll nekünk még ez a naiv gyermeki szeretet. *Kakas Márton.*

Irodalom és müvészet.

— *(Fáy András legujabb munkája.)* A „Politikai Ujdonságok“ testvérlapunk mult számával két becses előfizetési felhivás küldetett szét olvasóinkhoz. Ezek egyike *Fáy András* „A Halmay-család“ czimü legujabb erkölcsi és tudományos munkáját illette, mellyet mint növendékek s nem-növendékek számára irt olvasmányt, a köztiszteletben álló veterán iró mintegy véghagyományul nyujt szeretett nemzetének. A munka *Heckenast* Gusztáv kiadásában jelenik meg, s már *teljesen* kész, ugy hogy az előfizetők azonnal átvehetik. Ugyanazért csak a f. évi augusztusi pesti vásárig nyittatik előfizetés. A két kötetü, kemény kötésü, 37 ivet tevő munka bérmentesen küldve a nevezett ideig 3 ft. 20 kr. A mint a közlött előfizetési felhivásban előadott tartalomból látszik, az épen olly változatos, mint tanuláságos, és mindenek felett magyar szinezetü, a miről maga a szerzőnek országosan tisztelt neve elég kezességet nyujthat. — Sejtelmünk szerint olly kedvencz családi olvasmány lesz e munka, melly minden miveltebb magyar család első szükségei közé fog tartozni. — Szeretett Fáy Andrásunkat illetőleg pedig ohajtjuk, hogy e munka ne legyen „véghagyománya“, hanem hogy lankadni nem tudó lelki erejének még több uj termékeivel gazdagitsa irodalmunkat.

— *(Jókai uj hirlapja, az „Üstökös“.)* Vették olvasóink testvérlapunk mult számával az ujonnan fölmerült „Üstökös“ czimü humoristico-belletristicus hetilap piros betüs, de a mellett rövid és egyszerü jelentését is. A mit egyik s másik lap egy idő óta rebesgetett, végre teljesült, *Jókai* barátunk és munkatársunk engedélyt nyert egy humoristicus lap kiadhatására. A „Nagy Tükör“ és „Kakas Márton albuma“ czimü vállalatok végre — mint illett s vártuk — egy rendes hetilappá nötték ki magukat, s ugy hiszszük, hogy hirlapirodalmunknak ezen szintolly szükséges és termékenyitő patakja csak most talált valódi medrére. Ki akarna a humor, satyra és élcz hatásán kételkedni? ki ne tudná, hogy a „ridendo dicere verum“ (nevetve mondani ki az igazságot) épen olly fontos és szükséges az irodalmi és nemzeti háztartásban, mint a komoly és tanulságos beszéd; hogy a csörgő sapka alatt gyakran ép olly bölcseség lappanghat, mint a doctori süveg alatt, sőt ép olly erő, mint a sisak és csákó alatt? Ki ne ismerné a külföldi nagy nemzetek, az angol, franczia, német stb. nagy előmenetelét a humoristicus irodalomban? S miért ne legyen nekünk is illy vállalatunk, illy lapunk — melly semmi mást nem zár ki, nem nyom el, hanem valamennyi mást elősegithet; melly a közönséget mulattatja, jó kedvet csinál, a nevetségest ostorozza, a haszontalant megveti, a nyeglét gunyolja, a jelest népszerüsiti, de a hol kell, ott mindig szeret, mindig kimél . . . . . S ki volna nálunk e szép szerepre hivatottabb, mint *Jókai* Mór? — Az „Üstökös“ ára egy évharmadra (4 hónapra, september—decemberig) 2 ft. Az első szám augusztus 21-én jelenik meg.

— *(Második javitott kiadásban)* jelent meg Pesten *Ráth* Mór könyvkereskedésében a „*Minő pénzünk lesz?*“ czimü munka. Szükségességét legjobban tanusitja kelendősége; korszerüségéről pedik szólnunk felesleges, miután a közelebb életbe lépendő pénzváltozás mindenki előtt tudva van. A jelen munka épen ezen uj pénzviszonyok könnyen érthető magyarázatát tartalmazza, az illető felsőbb rendeletekkel, a szükséges átszámitási táblákkal, erre vonatkozó gyakorlati utasitásokkal és két kamattáblával együtt. Kidolgozta Lakner nyomán *Weninger* Vincze, mérnök s a pesti kereskedelmi akademia tanára. Ara 36 kr. p.

⊙ *(Szerkesztői változás.)* A „*Pesti Napló*“ szerkesztését *Királyi Pál* veszi át, miután b. *Kemény Zsigmond* a szerkesztésről lemondott, azon meggyőződéstől vezéreltetve, hogy miután a „P. N.“ az ez év kezdetén beállt válságon már tul van, czélszerübb leend, ha a szerkesztés mechanikus bajaitól visszavonulva, idejét s tehetségét kizárólag politikai irányczikkekre és szépirodalmi müvekre forditja s illy uton igyekszik, mint *fömunkatárs* előmozditni azon vállalatot, mellynek sorsát bizonyára senki sem hordja annyira szivén, mint ő; a közönséghez intézett sorai azért nem a bucsu szavát, de a folytonos találkozás, az állandó működés igéretét foglalják magukban. E nyilatkozat után fölösleges is emliteni, hogy a „P. N.“ iránya egészen a régi marad. Reméljük azért, hogy az olvasó közönség e változás miatt nem vonja meg pártolását ezen, a hivatalos lapon kivül, egyetlen nagy politikai napi laptól, sőt növekedő arányban fogja azt támogatni, belátva és érezve annak nagy szükségét.

\+ *(Vas Gereben)*, mint irják, engedélyt nyert egy néplap szerkesztésére, mellynek czime ez lesz: „Két garasos lap.“

\+ *(B. Podmaniczky Frigyes)* egy uj regényt fejezett be, melly Lauffer és Stolp könyvkereskedésében fog megjelenni.

\+ *(Irodalmi ujdonságok.)* B. *Kemény* Zsigmond „A rajongók“ czimü regényének két első kötete már elhagyta a sajtót. Pár hét mulva az egész mű be lesz fejezve. — *Jókai* nemsokára ismét egy szép regénynyel gazdagitandja irodalmunkat, mit szerződésileg Emich Gusztáv kiadó tett sajátjává. Ugyancsak Jókainak „Elátkozott család“ czimü műve önállólag is meg fog jelenni. Hirszerint b. *Eötvös* is uj regényen dolgozik. — *Petőfi* Sándor összes költeményeinek ujabb kiadása nemsokára létesül. Nyomatásuk Emich Gusztáv nyomdájában már szépen elörehaladt. — *Sárosy* Gyula diszalbuma a portugal király és Szász-Koburg herczeg számára is megrendeltetett.

— *(Az ötvenéves aggszinész Udrarhelyi Miklós)* félszázados örömünnepét Debreczen is meg szándékozik tartani. *Molnár* ottani szinigazgató ur egy lelkes levélben már föl is kérte Udvarhelyit, hogy ez örömünnepet személyes megjelenésével diszitse, mit a derék aggszinész már a közelebbi napokban teljesiteni fog, annyival inkább, mivel Debreczenben nemcsak tanuló éveit tölté, de e város volt az is, mellyben szinészeti pályáját kezdte, és azontul mint a magyar Thalia papja, többször talált ott szives részvétre és pártfogásra. (B. H.)

\+ *(Stéger)* e hó 22-én kezdi meg vendégszereplését szinpadunkon, ha valami akadály közbe nem jő.

\+ *(Reményi hazánkfia)* a nagyhirü hegedümüvész, mint a „H. f.“ irja, közelebb levelet intézett gr. Ráday Gedeonhoz, mellyben azon ohajtását fejezi ki, hogy november hóban nemzeti szinházunkban nehány hangversenyt szeretne rendezni. Az igazgatóság örömmel vette e levelet, s közelebb föl fogja kérni művész hazánkfiát, hogy ha lehetséges, e hangversenyeket september vagy december hóban tartsa meg, minthogy novemberre a világhirü Garcia Viardot drámai énekesnő van szerződtetve.

\+ *(Bartha János)* néhai kitünő szinészünk *Latkóczy* Lajos által festett arczképe, mint halljuk, legközelebb csakugyan be fog jutni a nemzeti muzeum képcsarnokába, mert ama pénz, melly a kép megvételére szükséges, több lelkes műbarát s szinházi tag áldozatkészsége, különösen pedig Szigligeti buzgalma folytán már összegyült.

\+ *(A szépművészetek cs. kir. akademiája)* a bel- és külföldi művészeket arra szóllitja föl, hogy műveket küldjenek be a jövő septemberben rendezendő műtárlatra. Reméljük, hogy hazai művészeink is föl fogják ez alkalmat használni arra, hogy a magyar festészetet az olasz nemzetnek bemutassák.

+ *(Munkácsy Flóra)* f. hó 8-án lépett föl Füreden mint vendég először a „Fenn az ernyő, nincsen kas“ czimű vigjátékban. ¡Felekit is minden órán várják; de Szigetinek ottani vendégszereplése ezuttal aligha el nem marad.

⊙ *(Pályázat.)* A *Lakatos* Sándor tánczmester által szerzett „ős apáink tánczára“ készitendő zenére kitüzött 10 db. arany pályadijt Frank Ignácz zeneszerző nyeré el. A zenemű gr. *Fáy Istvánnak* van ajánlva. Lakatos Sándor, ki mult napokban Pesten mulatott, igéretet tőn, hogy uj társas tánczát jövő őszszel a nemzeti szinpadon is be fogja mutatni.

+ *(Jelesb magyar festészeink)* megbizást kaptak, hogy a bécsi cs. udvar számára magyar tárgyu képeket fessenek. E festmények ha majd elkészülnek, egy külön képkiállitásban is láthatók lesznek.

+ *(B.-Füredről)* irják a Hölgyfutárnak, hogy: „Züllich szobrász is megjelent B.-Füreden, hogy előre kiszemelje a helyiséget, hova az általa készitendő Kisfaludy szobor föl fog állittatni. A fürdői igazgatóság közreműködésével, a legszebb s legkitünőbb pont jelöltetik ki a szobor helyiségeül.“

+ *(A műtárlat)* f. hó 13-án tartott választmányi ülésében a jelen havi kiállitásból következő festmények megvásárlása határoztatott el: „Huszárok“ Goebeltől, „Virágfüzér“ Lauer Józseftől, „Lovak a pusztán“ Van der Venne Adolftól, „Nyugvó juhok“ Eberle Roberttől, „Ráfael közelgő halála előtt, Fornarint szeretőjével, Krisztus megdicsőitését ábrázoló utolsó képét megtekinti,“ Piloty Ferdinandtól, „Hivatlan vendég“ Swoboda Rudolftól, „Tájkép Rechinél, Sienna környékén“ ifju Markó Károlytól, és „Várakozás a kompra“ Kaufmann H.-tól.

Egyházi és iskolai hirek.

— *(A czinkotai ev. iskolajárásban)* e napokban tartattak a nyári iskolavizsgák, de a tapasztalás bebizonyitá, miszerint a gyermekek iskoláztatására puszta rendelet nem elégséges, hanem hogy szigor és büntetés is kivántatik ahhoz, hogy a fensőbb üdvös intézkedés — a falusi nép között is — sikerrel foganatositthathassék. — El nem hallgathatom, miszerint egy helyen azzal fogadtatott a n. t. körlelkész ur: „Mi nem adhatunk vizsgát, mert nekünk se tanitónk, se segédünk nincsen!“ — Fáj szive az embernek, midőn imigy tapasztalja nyilatkozni — az 55 éves tanitó irányábani háládatlanságot, ki egész életét a népnevelés szent ügyének áldozta fel, — ez azután méltó jutalom és elismerés üdvös fáradozásaiért. — Bizony, csak a kellenék még, hogy a megaggott hivatalnokokat, mint a megviselt ruhát dobnók el, mihelyest erejöket kimeritik egyik vagy másik működési pályán. — Jó lesz e példabeszédet szem előtt tartani: „a ki másnak vermet ás, maga esik bele!“ — nem lehetünk mindig fiatalok, — a mi ma ezzel vagy mással történik, azt idővel hasonlag magunkra is várhatjuk. Valóban kár, saját hibánkat másra tukmálni akarni, hol nemcsak félszázados tanitó van, de ez a tanitó saját pénzén segédet is tart; — ott csak az iskolát kell növendékekkel ellátni, és meglesz a nyári vizsga, s akkor senki sem lesz kénytelen, olly valótlan, sértő és alacsonyitó mentegetéssel élni, hogy „se tanitónk, se segédünk nincsen.“ — Illy eljárás, nem hogy kedvet kölcsönözne e pályán működőknek, sőt inkább minden valamire való egyént érzékenyen meghat, s keblében káros idegenkedést szül. — *N. N.*

— *(Kisdedóvodák ügye Nagyvárad vidékén.)* Folyó hó 3-án Nagyváradtól félórányira eső *Püspöki* községbe kirándultam, hogy az ott pár hóval előbb fölállitott óvodát meglátogassam. Örömmel győződtem meg a 70-re menő virgoncz pórgyermekek körül, a *fiatal özvegy óvónőnek* e terhes és kezdési pályáján tett eddigi sikeres működéséről. — Különös dicséretet s nyilvános elismerést érdemelnek ez intézet fölállitása körül a helybeli főbiró s reform. lelkész urak. Ez utolsó, hogy évek óta táplált ebbeli óhaja — hivei körül e szent ügyben tett, s minden alkalmat megragadt, ész- és szivhez alkalmazott magán s nyilvános beszédei minélelőbb áldásos gyümölcsöt hozzanak, saját háza egy részét ajánlotta fel az intézet részére addig, mig az érdemes község jövő tavaszig a már kijelölt helyen a czélnak minden tekintetben megfelelő egészséges és kényelmes helyiséget emeltet. A jeles és áldozatkész lelkész még e napokban is természettani több képpel, hat darab könyvvel ajándékozá meg ez ifju intézetet. Sőt a szorgalmas óvónőt koronkinti utasitás- s oktatásokkal édes atyja, nagytiszt. helyb. nyugalmazott lelkész ur ellátni nemcsak nem késedelmeskedik, de hivatalos szent kötelességei egyikének tartandja! — Boldog a község, mellynek illy lelkésze, illy előljárói, különösen főbirája van, mint Püspökinek! — De nyilvános köszönetet érdemelnek e helybeli jeles tanitó urak is, kik az ügy népszerüsitésében szép tevékenységet fejtettek ki. — Továbbá el nem hallgathatom vajdai *Nagy* Lajos urnak ama ritka áidozatkészségét, miszerint *Vajdán* saját költségén nyári-óvodát állittatott fel! Végre azt nem hallgathatom el, hogy a *Darvas* község egyházgondnoka egy másik ügybaráttal derék lelkészük utasitása folytán nagyváradi intézetemet, óvodai ismeretek szerzése végett, meglátogatták. A jeles lelkész ebbeli tevékenysége ott is fogékony keblekre talált; a kivitel több mint valószinü. — És igy Nagyvárad közelében e jótékony ügy szép lendületnek örvend! — Hát N.-Szalonta, Sarkad, Székelyhid, Diószeg stb. gondolkozik-e már e tárgyról? — *Sztánkovics János.*

⊙ *(A pesti ev. ref. theol. tanintézetben)* a nyilvános tanvizsgálatok e hó 26., 27., 28. napján fognak végbemenni.

⊙ *(Egyházmegyei könyvtár.)* A bihari egyházmegyei gyülésen, Nagyváradon *Csanády Sándor* ülnök, egyházmegyei könyvtárt inditványozott s e czélra alapitványkép 100 pftot adott, mellyhez *Bége Károly* 100 és *Érdsey Zsigmond* szintén 100 fttal járult.

— *(Helyreigazitás.)* A V. U. mult számában más lapok után azon hir van közölve, miszerint „a Gusztáv Adolf-egylet az évenkint kiadandó szeretéti adományt (200 tallér) a *soproni* evang. egyházközségnek küldötte meg?“ Bővebb értesülés következtében szükségesnek látjuk, ez alapnélküli hirt megigazitani. Először ugyanis a G. A.-egylet az ugynevezett „Liebesgabe“ iránt még csak augusztus végnapjain tartandó közgyülésén fog intézkedni, s ez nem 200, hanem 5—8000 (ezer) tallér szokott lenni; — azután a soproni ev. egyházközség, melly fél millió alapitványnyal bir, nem szorult a külföld segedelmezésére. De igen is rászorult a soproni evang. *iskolatanitói képezde*, melly nagyobbrészint a külföldi protestánsok nemeslelkü adakozásaiból állott fel, s maga a G. A.-egylet ezen intézetre nem 200 tallért, hanem a mult évben 3500 ftot, két évvel ezelőtt 5000 ftot, s három évvel ezelőtt 1500 ftot, s igy összesen már 10,000 pftot ajándékozott. Közelebb bővebben szólandunk e szép reményekkel megindult intézetről.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

△ *(Erdős János Mózes éghetetlen házfedél-készitési módjáról)* a Gazd. Egylet épitészeti szakosztálya következőn nyilatkozott. 1) Erdős Mózes ur háztető épitési módjának alapja átalában hiányos számitáson nyugszik, miután ő leginkább abban keresi az előnyt, hogy mellőzve a tetőszéket, csupán deszkák összeillesztése által akarja a tetőt fentartani; már pedig illyen tetőt legfeljebb csak 1 öl szélességü épületre lehetne alkalmazni. 2) A máz vagy vakolat éghetlenségét a szakosztály nem veszi ugyan kétségbe, de tartóssága iránt kevés bizalma van, minthogy a heterogén anyagok (mész, anyag és fa) a meleg által különböző mértékben fogván feszülni, igen természetes, hogy a tetők megrepedeznek. E baj a szalma- és nádtetőkön, mellyek a máznak csak gyenge alapot szolgáltatnak, méginkább érezhető lenne. — 3) A mustrául bemutatott cserép, alakjára nézve, jó, de nyelve — ugylátszik — gyenge. Egyébiránt a cserepek előállitási árát, melly szerint egy □ öl befedése a szegekkel együtt 27 pkrba jönne, a szakosztály nem tartja a valósággal megegyezőnek, sőt az a meggyőződése, hogy a közönséges cseréppel szemben legalább is másfél annyiba fog kerülni; ugyszintén a felrakási költség is szembeszökőleg ellenkezik az átalános eddig divatozó árakkal. 4) Azon előny, hogy az Erdős M. ur tetőzési módja mellett a padlást lakásul is lehet használni, minden ollyan tető javára is szól, melly kellő magasra van eresztve. 5) A levegő elzárását a tetődeszkáktól nem előnynek, hanem hátránynak kell tekinteni, mert a kivül belől betapasztott deszka megfulad. 6) A nyers anyaggal kivülbelől, tehát kétszeresen bekent tetőt, a szakosztály legalább is ollyan súlyosnak hiszi, mint a cseréptetőt. 7) Az egészben legjobbnak tartja a szakosztály — olcsósága miatt — az ajánlott festéket; minthogy azonban készitési módja még titok: érdemlegesen hozzá szólani nem lehet.

— *(A kigyók kimélése ellen egy szó.)* Több magasállásu erdősz, mint például Ziebich, azt állitja, hogy azon neme a kigyóknak, az ugynevezett *uszó sikló* (Coluber natrix, közönséges kigyó), melly erdeinkben s kivált a nedvesebb helyeken, igen gyakori s mindenki előtt ismeretes, az erdőket rontó rovarok felemésztésében s kiirtásában igen tevékenyen működik. — Kilencz évi folytonos erdőszeti állásomnál fogva több izben volt alkalmam figyelmemet ezen előttem gyanús állatra e tekintetben terjeszteni, s valóban már rég táplált véleményemet most legujabban is következő eset igazolta. Nehány héttel ezelőtt kimenvén egy közelfekvő erdőrészbe, a melly vén fákkal van benőve, ott egy fának tapló üregében egy lyukban az ugynevezett zöld harkály (Grünspecht, Picus viridis) fiakat tudva, a mint felnézek a lyukhoz, bámulatra méltó nagy kigyó jön ki belőle, mintegy $3^3/_4$ láb hosszu s igen vastag dereku. E látványnál eszembe jutván már többszöri illy tapasztalásom, fellőttem reá s a kigyó leesett a földre. — Lent levén a földön, hozzáfogtam a bonczoláshoz, kétfelé szakitván azt ott, hol legvastagabb vala, s mi lett eredménye? az, hogy azon gyenge harkály-fiakból kettőt találtam testében (az emlitett madárfiak még csak kicsinyek valának s tollatlanok). — Ez is tanusitja azt, miszerint a kigyó leginkább békafélék, s tavaszszal, mikor már kis madárfiak találhatók, ezekkel táplálkozik; igaz ugyan, hogy rovarokkal is, de legkedvesebb eledele a béka és madár levén, — könnyen átlátható, hogy többet árt, mint használ, miután a béka — csak némelly növény kivételével — rovarokból él, ugyszinte az erdei madarak is, melly szempontból több kiméletet érdemelnének ezek, mint a millyenben részesülnek ekkorig; ellenben a kigyók pusztitása, nézetem szerint, vajha jobban eszközöltetnék. — Bicskén, julius elején. — *Koppe Mór.* — (Jó volna, e részben mások tapasztalatait is ismerni. — *Szerk.*)

— *(Sertések és juhok betegségei ellen.)* A pozsonyi német ujság jun. 27-i száma emliti, hogy a jelenlegi forró évszakban a sertések és juhok pusztitó betegségeknek vannak alávetve; a sertéseket a torokgyik, a juhokat a körömkór öli rakásra. A nevezett hirlap egy pár uj gyógyszerre figyelmezteti a gazdákat, kiknek érdekökben áll, hogy sokszor baromorvos nem létében is tudjanak állataikon gyorsan segiteni. E szereket dr. Swoboda Gusztáv, cs. k. baromgyógyászati tanár találta fel; az egyik *sertéspor*, a torokgyik ellen, a másik *köröm-* és *pata-gyógypor*, a körömkór ellen. Mindkettőnek sikeres alkalmazását fennen hirdetik a lapok.

⊙ *(Brassóban egy villanyos gyufagyár üzlet)* lőn bejegyezve „Tolnai Gábor és társa“ czim alatt. — Az aláirást *Tolnay Gábor* és gróf *Rindsmaul* Albert fogják vinni.

Mi ujság?

⊙ *Albrecht Főherczeg Főkormányzó* ur ő cs. kir. Fenségét tengerfürdői utjából e hó végére várják Budapestre.

+ *(Legnagyobb hőség az idén)* nálunk f. hó 7-én volt, midőn a nap olly rendkivül tüzesen sütött, hogy déltájban az árnyékban is 29 fokot mutatott a hévmérő. Körülbelül hasonló hőséget *élvezünk* estenkint a szinházban is, midőn Charton-Demeur assz. lép föl.

Zülich R

Lodovico Kossuth
s neg 3 sor olasz
szöveg –
(~~[illegible]~~ Eybl rajza után
leszült) s ezzel szemben
megfordítva ábrázolva
Kozonat folio. Kossuthot)
fenti jelzés.

3390.

Züllich Rudolf.

Működött a XIX. század közepén.

~~100.~~ *Madonna.*

Vállon alól ~~és~~ kissé jobbra hajló fejjel és kerek talapzaton ~~helyezve~~ van ábrázolva. Középütt elválasztott haját simára fésülte le s fejét kendő fedi, melyet az áll alatt brochesal tűzött össze. Jelzése a háton balról: »*Züllich R. műve 845.*«.

Fehér márvány, magassága 53·5 cm. — Több műbarát ajándéka 1870. — Ltsza régi 24. és új 32. — Az I. teremben.

III 3 – 123

188

383

Pl. 1906

N. M

906.V.25.

Züllich Rudolf

F

balatonfüredi szobrát eltávolították s 1877-ben helyére báró Vay Miklós szobra került.

Lykakőtöris

51. l.

F Kisfaludi Sándor

MDK

Züllich Rudolf

Kisfaludy Sándor képmása, br.szobor

Főv.Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke,

Bp. 1952.

Züllich Rudolf (1813-1890)

Kisfaludy Sándor képmása.
Szobor. Bronz.

A Fővárosi Képtár hábórus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Vasárnapi Ujság VII.
1860.VI.24.- 312 l.

Zakariás

Kisfaludy Károly szobra Balatonfüreden.
Fametszet. Züllich Rudolf emlékmüvér˜l.

MDK

Züllich/Czélkuti/Rudolf, szobrász
1813 -1890

Kisfaludy Sándor mellszobra. Fémöntvény.
Kisfaludy Sándor mellszobrocskája. Bronz.

Ernst Muzeum plastk any.-nak aukciója. Szobr.,domb.müv.
érmek,plak.
Árv. Közl. 1939. jan. 1.rk.sz. Kat. 51.l.

Züllich Rudolf

Tógába burkolt Kisfaludy Sándor
szobra olyan rosszul sikerült, hogy a lez-
vélemény nyomására el lellett távolítani

Szalai Imre: Balatonfüred
Bp. Képzőm. Alap 1964
22. old

25. szám.

Vasárnapi Ujság.

Hetedik évi folyam.

Pest, junius 17-én 1860.

A Vasarnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben egy és fél iven jelenik meg. — **Előfizetési dij** Buda-Pesten **házhoz küldve** vagy **postai uton** külön a **Vasárnapi Ujságra** félévre **3 ft.**, a **Politikai Ujdonságokkal** együtt **5 ft. uj pénzben.** — A **Vasárnapi Ujság** a **Magyar Sajtóval** együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre **10 ft.**, évnegyedre **5 ft. uj pénzben.** — Az előfizetési dij a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utcza 4. szám) bérmentve utasitandó.

Volkmann Róbert.

Zeneköltő, kinek neve a külföld müvészi köreiben legjobb hangzással bir, s kit büszkén nevezhetünk magunkénak.

Legujabb zeneműve, melynek megjelentét most hirdetik a lapok, kétszeresen reá vezeti figyelmünket. A mű, melyről szólunk, e perczben minden magyar emberre nézve fokozott érdekkel bir. Még országszerte hangzik a fájdalom panasza „nagy halottunk“ felett. A müvészet is megünneplé a halhatlan férfiut; a költő megéneklé a fenséges szellemet, melylyel a sors kegye nemzetünket megajándékozá; festők és szobrászok megörökiték a nagy szellem földi alakját, hogy az utókor tudhassa, minő volt e hon szellemi atyja. Megszólal a zenemüvészet is, s magasztos gyász hangjain siratja a nagy veszteséget.

„Széchenyi sirjánál“ — ez czime azon ábrándnak, melyet ***Volkmann Róbert***, a jelenkor zeneköltői között egyike a leghivatottabbaknak, e napokban bocsátott közre *). Mielőtt magáról a szerzőről szólanánk, álljon itt néhány sor a nevezetes zenemü ismertetéseül. Nagyszerü gyászinduló nyitja meg azt, s mintegy elvezet azon sirhoz, mely a nagy hazafi hamvait takarja; mély *férfias* panasz szól az akkordokból; de vigaszt is ömleszt a szép dallam, mintha mondaná : nem halt meg, a kit eltemettünk; szelleme, müveiben, örökké élni fog! Majd mintha erőt venne a költön a fájdalom, de csak pillanatra, mert azzal férfiasan megküzd s mintegy magasabb sphaerákból szelid, enyhitő vigaszhangok szólalnak meg, s magáról egészen megfeledkezve, a lelkesedés egész tüzével magát a nemzetet szólaltatja meg — a mü a *„Szózat“* vég dallamával végződik. — Volkmann ez ábránddal gyönyörü müvet teremtett, mely magasztos tárgyához teljesen méltó, s reánk nézve annál érdekesebb, mivel benne nemzeti zenénk bájait nemesitett alakban élvezhetjük. Zeneképzett olvasóinkat kérjük, hogy erről önmaguk meggyőződni siessenek. — A mű ünnepelt szerzője, kinek nevét külföldi mülapok gyakrabban emlitik, mint a magyar főváros hangverseny-programmjai, nem e hazának szülötte. De Volkmann Róbert életének legszebb szakát köztünk töltötte, legszebb müveit itt teremté s 20 év óta köztünk él s velünk érez. Hozzánk tartozik immár ő is, s ha a legjelesb *magyar zenészekről* emlékezünk, jogunk van, az ő nevét is az első helyeken emliteni. Hét évvel ezelőtt az akkor létezett „Szépirodalmi Lapokban“ — egy külföldi zongoramüvész, ki akkor falaink között mulatott, meleg lelkesedéssel mutatta öt be a magyar közönségnek, mint oly kincset, melyet Európa zenevilága irigyel tőlünk. Azóta a müvész előbbeni zajtalan, munkás elvonultságban folytatta köztünk napjait. Álljon itt nehány adat életéből

VOLKMANN RÓBERT.

Volkmann Róbert Szászországban született 1815-ben. Mint annyi más müvésztársáét, az ő pályája kezdetét is a szegénység s nélkülözés gondjai nehezitek, mik azonban csak inkább megaczélozták szellemét s önbizalmát; önerejéből kellett a külső körülmények mostohaságai felett győzedelmeskednie. Zenetanulmányait az e részben bő alkalmat nyujtó Lipcsében végezte. Lelkiismeretesség volt jellemének fővonása kezdettől fogva az életben ugy, mint tanulmányaiban. Épen oly gondot forditott szellemének átalános kiképzésére is, mert bizonyos, hogy a legnagyobb tehetségnek is el kell pusztulnia, ha nem támogatja s tisztitja azt átalános, tudományos müveltség. — Innen van az a jótékony hatásu, tiszta izlés is, mely Volkmann müveit átalában jellemzi, s mely a most élő európai zeneköltők első rangjára emelé.

1840. táján jött Volkmann Magyarországra; tulajdonképeni munkássága itt kezdődött. Áldott hazánk égalja s természete jótékony hatással volt e tehetség kifejlődésére. Itt támadtak azon gyönyörü müvei, melyek által polgárjogot nyert a müvelt nagy zenevilágban — hatalmas adatul szolgálván ő is azok ellen, kik e föld

*) Teljes czime : „Széchenyi sirjánál.“ Ábránd. Zongorára szerzé *Volkmann Róbert*. Ára 1 ft.

polgárositó, müveltetö hatását el akarnák tölünk vitázni. — Nálunk irta Volkmann hires „*B-moll Triójá*t,“ melyről Liszt Ferencz azt mondta, hogy az „a jelenkor legnevezetesebb zeneműve;“ itt támadtak „vonóquartettjei,“ zongorára szerzett számos szép szerzeménye, mint a „Képeskönyv,“ „Változatok,“ „A nagyanya dalai,“ „Rögtönzések,“ „A nap szakai,“ „Indulók;“ nálunk irta mindkét „nagy misé“-jét s férfihangokra és vegyes karra szerzett különféle „dalait,“ miket külföldön is a jelenkor legbecsesb zeneművei közé soroztak.

Volkmann mély érzelmű s inkább magába merült jellem; szép férfias komolyság ömlik el minden müvén, melyet itt-ott csendes buskomorság szelid fuvalma leng át, a mi a rokonérzetü kebleknek még kedvesebbé teszi. Soha sem találunk nála ugynevezett felületes zene-phrasist, előadása mindig választékos, nemes. Teremtő lelke épen oly erös, mint zenetudománya alapos. — Nekünk magyaroknak természetesen legbecsesebbek, legkedvesebbek magyar stylben irt müvei. Ilyenek „*Visegrád*“ és „*Rögtönzések*“ czimü nagyobb müvei s e czikk elején emlitett legujabb ábrándja „*Széchenyi sirjánál.*“ E müvek többi között azt is tanusitják, hogy Volkmann nemcsak velünk él, hanem teljesen velünk érezni is megtanult — s mi ezért kétszeresen üdvözöljük soraink között e ritka tehetséget. Szorgalmát tanusitja megjelent müveinek nagy száma — adja az ég, hogy azok a költö és uj hazája dicsöségére mindinkább szaporodjanak.

Kisfaludy Sándor érczszobra leleplezésekor.

(Balaton-Füred, junius 11-én.)

Im, itt előttünk e szobor,
E néma, szótlan érctömeg;
S körötte a tért mennyi sziv
Megilletődve állja meg:
És e sok sziv mind egyetért,
Imádkozik a nemzetért!

De, mit szobor, mit érctömeg,
E néma testnek hangja van;
Hangja, dicső emlékezet,
Mely megszólal a honfiban:
Szavától a sziv lángra gyúl,
S a hű kebel földig borúl.

Egy apostolnak képe ez,
Kit szült az áldott végezet,
Hogy tanitson hont szeretni,
Egy országot, egy nemzetet;
S hogy az érzés nem puszta szó,
Legyen áldott a szép való!

Rögös, töretlen volt az út,
A melyen küzdve áthaladt,
Kevés hü bajtárssal együtt
Sokat szenvedt a harcz alatt —
De ő csak azt óhajtotta:
Legyen áldott a szent haza!

S küzdött, mignem leáldozott,
De sóhaja fölszállt égbe,
És üditő harmatképen
Hullt vissza a hon földére,
S szebb, — mint tavasz gyönge sarja, —
A virág, mit növelt rajta.

Midőn magyar dalt zengeni,
— Uram, bocsáss — még szégyen volt,
Ő elzengé honfibúját,
Mely hő szivéből szivbe folyt,
És megritkúlva szállt a köd,
Mely borongott a hon fölött.

Zenge dalt a mult időkről,
Édest, dicsőt, mint az emlék;
Zenge gyászt a gyász-napokból,
Miktől a szív búval telék,
S a köny, melyet szemekbe csalt,
Fölkelté a fényes nappalt.

Zenge forrón hű szerelmet,
Mint csalogány kedves dala,
S végig rezgé a sziv húrját
A természet édes szava,
S mit ő szivből szivekhez szól,
Szent érzelem fakadt abból.

A két érzés, mely szivében,
Élteté a fenkelt tüzet,
Az volt paizs csatáiban:
Szerelem és honszeretet;
E két érzés szentelt vérte,
Mely a hosszu harczban védte.

S a két érzés hű szivéből
Széjjeláradt a hazában,
És a győztes pályabére,
Lőn dicsőség borostyána —
Mely viruljon, s miként e hon
Soha — soha ne hervadjon!

Csapó Kálmán.

Kurbán bég.

Elbeszélés, irta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Most is nagyon gyér az uri-rend száma azon a vidéken, hol Dézna vár áll; a török idejében pedig épen senkisem lakott azon a tájon birtokos nemeseink közöl. Bécs messzesége, Erdély közelsége, bármelyik párthoz tartozott is valaki, elvonták öt e vidékről, s ha egyikhez sem tartozott volna, a török basák önkénye türhetlenné tette volna rájuk nézve az ittlakást. Ilyenformán nehány százezer lélekre menö nép nem látott egyéb urat, mint a ki turbánban jár. Az volt az uralkodó föveg, azt kellett megsüvegelni mindenkinek.

A szegény magára hagyott néppel aztán könnyü volt bánni; az olyan urféle mindig nyughatatlan, fenhéjázó; irni, olvasni tudó megtudja, hogy mi történik a távolabb világban s tudósitani képes messzelakókat egy ülöhelyéből; annak nagy összeköttetései vannak, arra sok ember hallgat; azt, ha elfogatja, levágatja a basa; hire futamodik, számot kell róla adni; ha megharagszik, felmegy a szultánhoz, panaszt tesz, a basa urakat kellemetlenségekbe keveri; az mindig ábrándos dolgokon töri a fejét, az mindig az ország dolgát akarja intézni, minthogy magának semmi dolga: az öseinek viselt dolgairól álmodozik; az képes a nagy heverés miatt fegyverrel támadni a basa urak ellen, mert jó húsban van, s verekedni tanul; az győzi pénzzel, mert van neki miből s utoljára az urféle azt sem bánja, ha megölik, mert tudja, hogy a nevét igy valami rongyos ember fel fogja jegyezni valami rongyos papirosra s rongyos unokák még meg fogják emlegetni róla; s ez tetszik — a bolondnak. Ennek olyan az utókor emlegetése, mint a Mahomet paradicsoma nekünk — törököknek.

Hanem a tisztán pusztán szürös, gubás parasztnép: ez az igazi török basának való csendes birodalom; a milyent Kurbán bég szeretett volna az egész világon látni, a hol csak a félhold ragyog. Nem zúgolódik ez; nem háborgatja a basáit; ha lármázna is, ki hallaná meg, ki hallgatna a szavára; ez nem tud róla soha, mikor verik tönkre a velenczések a török hajóhadat? mikor veszt a szultán ütközetet a Duna partján? mikor támad lázadás ellene saját seregében? mikor volna alkalmas idő a legelső követ felragadni az uton s azzal kergetni kifelé? A basa tetszése szerint elpusztithat belöle akármennyit, nem kell vele beszámolni senkinek; ez nem mehet instantiával Sztambulig; baj volna neki gyalog olyan messze menni, kivált, ha minden állomáson botot kapna a talpára; be sem eresztenék ily rongyosan a fényes divánba; aztán ennek elég gond a szántásvetés; nem bajlódik ország dolgaival; nincs is czimere a mire büszkélkedjék, olyan átkozott csúf czimerek, egy-egy kardra szúrt török fövel, a mikről mindig azt látja az unoka, hogy ősapja micsoda gonosztettet követett el, s maga is hasonlókra buzdul; a szegény paraszt már az öregapja keresztnevére sem emlékezik, s ezen a tájon még vezetéknevet sem igen hord: hínak kitkit az apja fiának; ennek a verekedés nem jut eszébe szegénynek; örül, ha vasárnap pihenhet a heti munka után, s egy puskalövéstöl mind szétszalad. S ugyan minek is koczkáztatná az életét, hát hiszen, ha levágják, s tizet-huszat otthagynak az utfélen temetetlenül, esztendö mulva fogja tudni valaki, melyik volt az ő koponyája az ott heverök közöl?

Bizonyára a borosjenöi és déznai basák mindazt könnyen megtehették, a mivel dicsekedtek. A szegény parasztnak még csak *ujságirója* sem volt akkor!

Züllich Rudolf

balatonfüredi Kisfaludy-szoborról
Jankó János Earikatúrája

Bolond Miska

1868. 17. szám

alatt erős versenytársa volt Füreднek, de egyszerre abban maradt s ma csak valami nagy pajtaféle épület jelzi a helyet, a hol hajdan annyi szenvedő keresett gyógyulást.

Balaton-Füred megőrizte hajdani jellegét: ma is mint egy konzervativ arisztokrata szerepel a többi között. Hatalmas, szolidan épített kőépületeinek hűs boltozatai alatt valami kolostorban képzelheti magát a nyaraló; százados fái alatt ma is arról susognak a levelek, mikor még jó magyar nagyuraink keresték fel a fürdőt; ott áll a tópart legszebb emlékműve is, Kisfaludy Sándor szobra; árnyas platánok levelein átszűrődő napsugarak játszanak az élettelen bronzon, mintha újra meg akarnák szólaltatni, hogy regéljen, regéljen, hisz olyan szép a tó, hisz olyan kevesen értik meg ma már, hogy mit susognak a falevelek, mit zsonganak a tó hullámai s mit mesélnek a várromok mohos falai.

Egyszer csak aztán más világ köszöntött be a tóra. Az *Almádi*ban nyaraló veszprémi polgárok csinosabb villákat kezdtek építeni. Majd egy csomó művész, író, meg festő összebeszélt s lementek a Balaton partjára nyaralni. Kenesét, Boglárt, Szepezdet lepték el különösen s a képtárakban felcsillogott a tó égszinkék vize, a poéták sűrűn kezdtek a tó partján töltött boldog órákra visszaemlékezni.

Ez aztán felrázta a tó partját.

Első volt *Siófok*, a melynek poros, falusias utczái helyett ma szépen ápolt parkban, csinos villák között nagyvárosi nép keres üdülést, a tó hullámai pedig, a melyek éjjelenként eddig csak a méla holdat, meg a halászok gyujtotta szalmalángot tükrözték ezerszeresen vissza, ma villamos lámpák szikrázó fényét szórják vissza. A siófoki part bársonyos homokján tengeri fürdőben képzeli magát a lubiczkoló fürdőközönség; a Sió síma csatornája pedig, a melyet eddig csak a szegény sokat gúnyolt Kisfaludy-gőzös kerekei zavartak meg, ma egész kis hajóparkká változott.

Aztán gombamódra, valósággal amerikai gyorsasággal épültek fel a fürdő- és nyaralóhelyek.

Tihanynyal szemben, nem messze a szántódi vasútállomástól volt hajdan egy rosz hirű csárda, a komor *földvári* csárda. A nádasok szélén, elhagyatott, vad helyen ősrégi sánczokkal koszorúzott halmok lábánál állt a gyanús épület, csak a megkésett utas, meg a mindenütt botorkáló természetvizsgáló kereste fel, de akkor is csak kénytelenségből.

És ma? Alig öt év múlva pompás villasorok közé robog a vonat, *Földváron* keresztül villamos lámpák riasztják szét az éjjel madarait s az ősi bozóton kényelmes sétaútak kanyarognak. Különösen a Magyar Atletikai Klub szemelte ki nyaraló helyül s fényes házat épített a tó partjára.

Egészen hasonló a története *Fonyód*nak. Nehány elhagyatott pincze volt a hegy éjszaki oldalán, a többit erdő fedte. Eszébe sem jutott senkinek, hogy felmászszék a hegytetőre megbámulni azt a csodás kilátást, a mi onnan nyílik a zalai vulkán-kúpok változatos csoportjára, a tó szinjátszó tükrére és délen a Nagy-berek irtatlan mocsár-bozótjára, a melynek tisztásain legelésző bivalycsordák valóságos prairie-képet tárnak az útas elé.

Ma a hegyen sűrűn állnak a villák, vízvezeték szállítja fel az ivóvizet s nem sokára villamos lámpa fog ragyogni a hegy legmagasabb ormáról is.

Boglár már régóta nagy gabona-piacz, évenként 3—4 millió forint ára gabona, leginkább árpa fordúl meg az állomásán. Ez akadályozza talán, hogy nem lett belőle oly hirtelen nagy nyaraló-telep. Ma azonban már azon az úton van, hogy mint nyaraló is örvendetesen fejlődjék; megérdemli, gyönyörű helyen fekszik!

Ugyanilyen féle oka van annak, hogy az éjszaki part pompás szőlőhegyei sem alakúltak olyan rohamosan fürdővé. Badacsony, Révfülöp, Csopak, Alsó-Örs ma is inkább szőlőhegyek, mint nyaraló-telepek. *Keszthely* azonban gyors léptekkel igyekezik a többi után, ámbár a város közelségét nem minden nyaraló szereti.

Így fejlődik a Balaton partja, bár lenne mértéke hazánk fejlődésének is. Ha Kisfaludyt életre keltenék azok a játszó napsugarak és széttekintene a Badacsony oldalán fehérlő Kisfaludy-ház tornáczáról, mikor a csendes éjszakában villamos-csillagok ragyognak a tó színén, bizony megcsóválná a fejét!

«Elmúltam én már lovagregéimmel együtt, más most a tó költészete. Másféle regények játszódnak most a tó partján s hősi csatazaj helyett vidám zene, gőzkocsik prüszkölése és gőzhajók kerekeinek dobogása hallatszik!» *Cholnoky Jenő.*

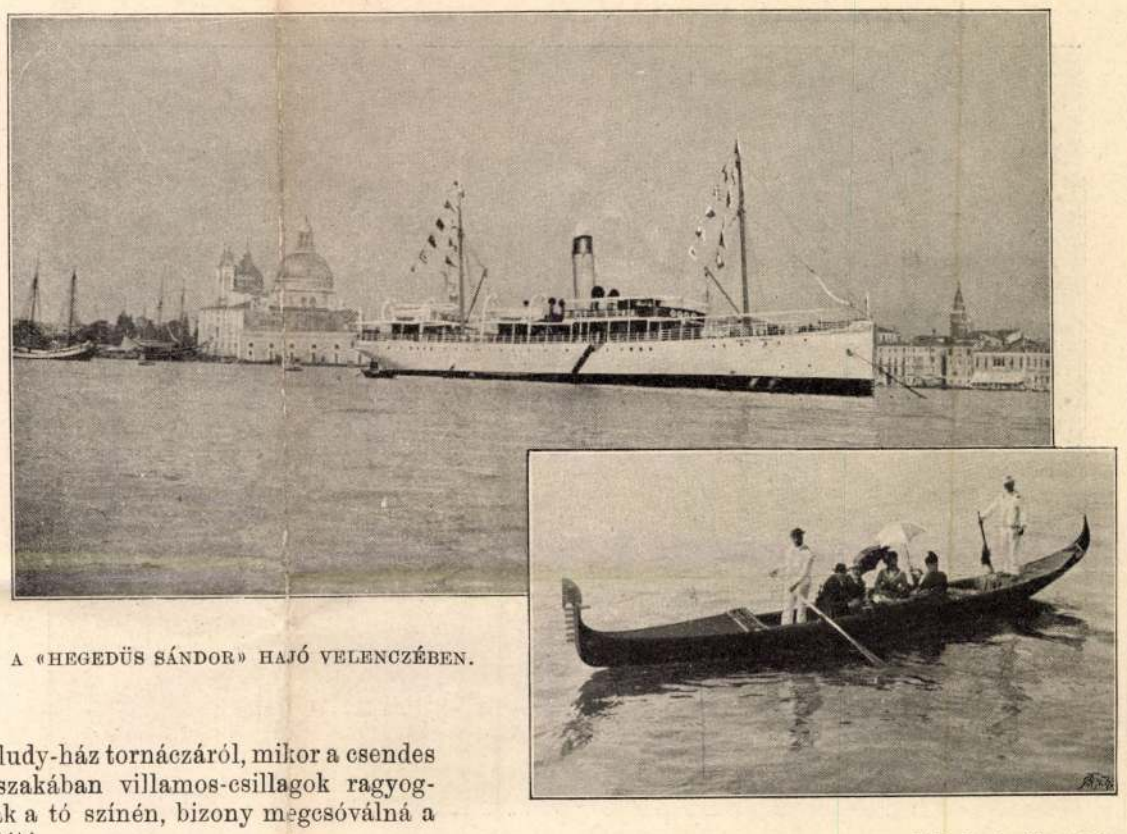

A «HEGEDÜS SÁNDOR» HAJÓ VELENCZÉBEN.

Jelfy Gyula fölvételei.

KIRÁNDULÁS GONDOLÁN.

A «HEGEDÜS SÁNDOR» GŐZHAJÓ ELSŐ ÚTJA.

A magyar kormányzat már régóta nagy figyelemben és támogatásban részesíti tengeri hajózásunkat. Újabban azonban egyik kereskedelmi miniszterünk sem érdeklődött oly élénken Fiume és a tengerészeti ügyek iránt, mint Hegedüs Sándor, ki a múlt év október hava óta háromszor fordúlt meg a magyar tengerparton, hogy saját szemével tapasztalja ki: mi a legsürgősebb teendő?

Megelégedéssel jegyezhetjük föl, hogy a magyar lobogót viselő kereskedelmi hajók száma évről-évre szaporodik. Van két nagy részvénytársaságunk, a melyek állami támogatás mellett hasznos és egyre tágabb körű szolgálatot tesznek a hazai kereskedelemnek. Az egyik az *Adria*, a másik az *Ungaro-Croata*. Az előbbi 3—4000 tonnás, hatalmas gőzöseivel fölkeresi Anglia, Francziaország, Hollandia és Belgium kikötőit, sőt rendes járatokat tart fenn az Oczeánon túl is Braziliával és Dél-Amerika nehány jelentékenyebb kikötőjével. Az Ungaro-Croata a parthajózást űzi, s a horvát tengerpart vidékéről és Dalmáczia kikötőiből jóformán kiszorította az osztrák versenyt.

E két nagy társulat mellett van a magyar kikötővárosban egy harmadik is, mely az Olaszországgal való élénk személyforgalmat közvetíti. A mióta a Magyar Államvasutak oly rendkivül olcsóvá tette a Fiume-Budapest közötti útat: az olaszországi utasok szivesebben jönnek át hajón Fiuméba, mintsem a vasúti vonalat használják Cormonson át. A forgalom az utóbbi pár év alatt annyira megnövekedett egyrészt Ancona, másrészt Velencze és Fiume közt, hogy a hajózási vállalat tulajdonosa szükségesnek látta a már meglevő két gőzös mellé egy harmadikat is szerezni.

Ezt az új gőzöst a kereskedelmi miniszter nevéről *Hegedüs Sándor*-nak nevezték el. Nem idehaza épült, mivel erre alkalmas hajógyárunk még nincs, hanem Stettinben, de fölavatási ünnepélyét a fiumei kikötőben tartották meg. Az ünnepélyre elment maga a miniszter is, megteendő az első útat a hajóval Velenczébe.

Augusztus 22-ikén este érkezett meg a külön vonat, mely Hegedüs Sándoron, nején és leányán kivül a kereskedelmi miniszterium ama főbb tisztviselőit is hozta, kik a hajózási és külkereskedelmi ügyeket intézik, s most a miniszterrel együtt föl akarták használni az alkalmat, hogy a velenczei kikötő viszonyait tanúlmányozzák. A karcsú, szép fehér gőzös a Salvatormolónál várta az előkelő társaságot, mely sietett fölszállani reá és megtekinteni pompás termeit, hálófülkéit és hatalmas géptermét. Miként az olasz partokra járó másik két gőzös, (a «*Villám*» és «*Dániel Ernő*») azonkép a «*Hegedüs Sándor*» nemcsak személy-, de árúszállításra is be van rendezve. A hajó hátsó részének aljában kényelmesen elfér 3000 métermázsa portéka.

Hegedüs Sándor azért hajózott át a tikkasztó nyári forróságban az Adrián, mert tájékozódni kívánt a velenczei és a felső-olaszországi kereskedelmi forgalom felől. Erre vonatkozott az a beszéde is, melyet a hajó fölavatásakor tartott. A felavatás, régi tengerész szokás szerint, pezsgővel történt. A hajó orrán egy pezsgős palaczk volt elhelyezve, melyet villamos áram szétdurrantott. Az elektromos vezeték gombját a miniszter nejének újjai nyomták meg, s mikor a pezsgő habja szétfröcscsent a hajó orrán, ugyanakkor hatalmas rakéták szálltak föl a sötétkék égboltozat felé s a gőzös a parton állók evviva és éljen kiáltásai közt kifutott a kikötőből. (A képen, melyet e jelenetről közlünk, a miniszter mellett családjának több tagja és Biró Tamás miniszteri tanácsos, s szélről a hajó tulajdonosa, Schwarz L. látható.)

Gyönyörű, csillagfényes éjszakában szelte át a tengert a hajó Italia és a Quarnero partjai között. Bár pompásan berendezett nyughelyek vártak az utasokra, alig vált meg egy is a remek éji látványosságtól. A fölbukkanó nap már Velencze bűbájos panorámáját tárta az utasok elé, kiknek részük volt abban a kellemes meglepetésben, hogy a mellettük elhaladó hajókról hallhatták az «*Evviva l'Ungheria*» üdvkiáltásokat.

Az olaszok rokonszenve a szárazföldön is nyilatkozott, úgy a hatóságok, mint a nagyközönség részéről. A legnagyobb előzékenységgel fogadták a magyar minisztert és kiséretét, a hol csak megfordult és örömmel üdvözölték ama szándékát, hogy élénkíteni akarja az összeköttetést és forgalmat a két ország között. Két napig tartott az érdekes tanúlmány-kirándulás, melyet a lagunák városának örökifjú varázsa tett élvezetessé.

Augusztus 25-ikén reggel tért vissza Fiuméba a «*Hegedüs Sándor*», mely ezentúl nappali útat fog tenni hetenként egyszer Velenczébe.

Barabás Albert.

EGYVELEG.

* **Japán vasutai.** Japánban ezelőtt 27 évvel, vagy 1873 végén mindössze csak 29 kilométer hosszú vasut volt, most pedig az állam, valamint a részvénytársulatok vasúti vonalai 10 ezer kilométerre terjednek. Ezeken a múlt évben kerek számmal egy millió utas fordult meg, az árúszállítás pedig egy millió és 40 ezer tonnára rúgott.

Erdélyi László fényképe után.

KISFALUDY SÁNDOR SZOBRA BALATON-FÜREDEN.

* **Különös előfizetési díjak.** A Grönland nyugati partján levő Godshaab városában megjelenő havi szemle előfizetési ára három hónapra két récze, egy esztendőre pedig egy nyusztbőr. Egyes számok ára egy-egy tyúk.

* **Keleti igazságszolgáltatás.** Ezelőtt néhány évvel Kelet-Indiában egy alsóbb rendű angol hivatalnokot Kabul városa határában kiraboltak, a nélkül, hogy testileg legkevésbbé megsérült volna. Az angol kormány természetesen panaszt emelt, melyre hónapok múlva a kabuli emirtől a következő válasz érkezett: «Az önök által felemlített ügy szigorúan megvizsgáltatván, ebből kifolyólag nemcsak a rablók és ezek gyermekei, hanem a szülők és nagyszülők is kivégeztettek. Remélem, hogy a királyné ő felsége az elégtétellel be fogja érni.»

* **A szuezi csatornán** áthaladó hajók átlag egyenként 8000 forint illetéket fizetnek.

* **Postagalamb tenyésztés.** Belgiumban jelenleg 2500 postagalambot tenyésztő egylet van. Ez egyletek tagjai mintegy öt millió galambot neveltek, melyeket elég magas árakon Európa és Amerika különféle államaiba adtak el.

* **A legtöbb elmebeteg és hülye** Svájczban van. E szomorú tünemény okának kipuhatolására a szövetséges tanács nehány év előtt 100 ezer frank díjat tűzött ki.

* **A telegraphon.** A «telegraphon» oly készülék, mely a kiejtett szót ép úgy feljegyzi, mint a fonograf, azzal a különbséggel, hogy a fonograf viaszhengerén a szavak látható nyomai maradnak, míg az új találmánynál a villamos áram csak nehány fekete pontot hagy hátra. A hengeren feljegyzett szavakat, vagy mondatokat egy külön e czélra készült villamos kefével könnyen le lehet törülni, s így egy hengerre bármikor más egyebet is irhatnak.

* **Khinában a családfő** adósságaiért a család minden tagja is felelős.

* **Méhtenyésztés Amerikában.** Az Egyesült-Államokban méhtenyésztéssel mintegy 300 ezer ember foglalkozik. Az évi méz- és viasztermelés értéke 50 millió forintra becsülhető.

* **Az afrikai sivatagok** homokrétege átlag 9—12 méter vastagságu.

* **Gyors utazás Amerikába.** A Hamburg-Amerikai gőzhajózási társulat «Deutschland» nevű gőzöse Plymouth angol kikötőből öt nap, 15 óra, és 46 percz alatt New-Yorkba ért. Visszafelé az utat öt nap 14 óra és hat percz alatt tette meg. — Ezelőtt negyven esztendővel a hajók Angliából New-Yorkba 40—42 nap alatt értek el.

* **A belga királyról** írják, hogy egész életében csak egyszer sütött el puskát, a *szultán* pedig puskát még csak látni sem akar.

* **Rókatenyésztés.** Alaskában a kékszőrű rókát nagyban tenyésztik. Ez idő szerint 35 telep van, melyek évi jövedelme 60—80 ezer rubel közt váltakozik.

* **A legnagyobb omelettet,** melyről a történelem megemlékezik, Tuniszban készítették. A Kerben állomásozó franczia zászlóalj katonáit ugyanis nemrég a város határán pusztító verebek kiirtására küldték s a katonák ez alkalommal 5000 tojást hoztak haza zsákmányúl s ebből a szükséges liszt s más pótlékok hozzátételével az ezred szakácsa egyetlen omelettet készített, melynek két méternél nagyobb kerülete volt.

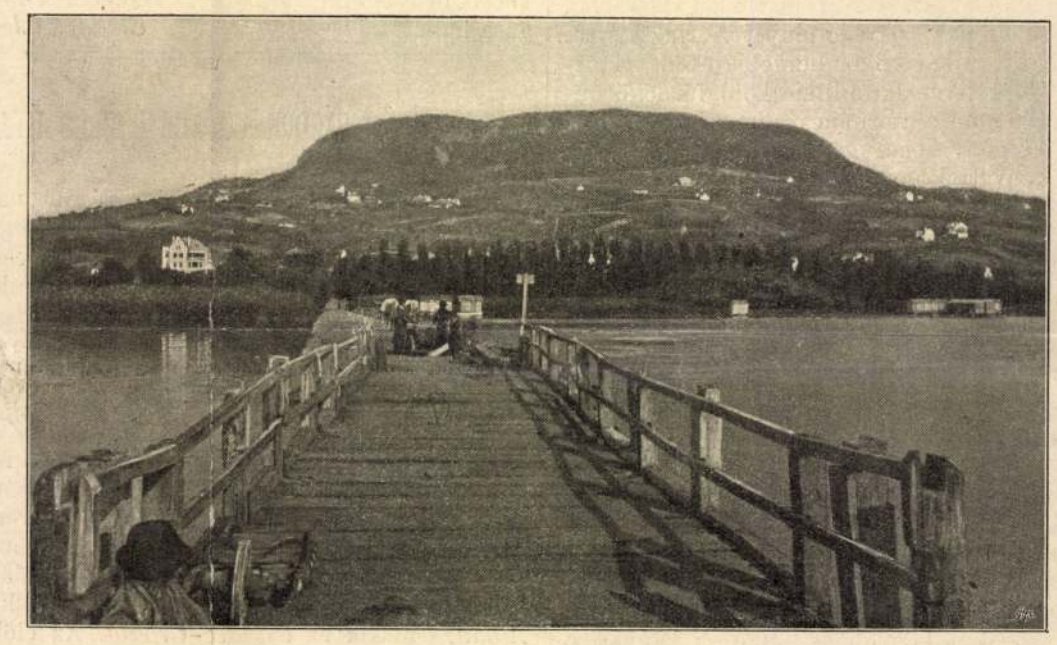

Lóczy Lajos fényképe után.

BADACSONY A GŐZHAJÓ-KIÁLLÓRÓL.

* **Magán hadserege** van Li-Hung-Csang khinai alkirálynak. Maga költségén ugyanis 9000 katonát tart, kik mind vak engedelmességgel tartoznak neki.

* **A porosz államvasutak menetjegyeit** most már az indóházakban felállított automata készülékekből lehet kapni, miáltal a pénztáraknál gyakran előfordult tolongás megszünt.

* **A világ leggazdagabb kőszénbányái** Khinában vannak. A Sanghai tartomány déli részeiben levő bányák tartalmát angol szakértők 630 milliárd tonnára becsülik.

* **Khinai aranyhalak.** A Khinából idehozott aranyhalak között legritkább az úgynevezett kefefarkú. Berlinben nemrég kilencz darabot adtak el a ritka állatból s egy darab 3000 koronánál többe került. Voltak azonban esetek, midőn még drágábban is sikerült eladni. A khinaiak nagy titokban tartják e ritka állatok tenyésztésének módját.

* **Bécsben évenként** átlag 18 ezer ló húsát fogyasztják el.

* **Új-Zeeland kormányzója** az ottani iszákos embereket államköltségen lefényképezteti s arczképeiket a különféle korcsmákban és csapszékekben kifüggeszteti, hol aztán szeszes italokat nem kapnak.

Glatz Henrik fényképe után.

A SIÓFOKI FÜRDÉS.

A BALATONPARTI FÜRDŐK ÉS ÜDÜLŐHELYEK.

Züllich Rudolf

wobrau

Wód

Ernst Mur. Kiäll. X

Magyar biedermeier-

minőszet. Bp. 1913

46 l 47 l

alakjával. 1463-ban jön létre leghíresebb és legjellemzőbb műve, az agyagból való sokalakos Pietà-csoport a S. Maria della Vitában. A siránkozó asszonyok vad jajgatásában, mozdulataik görcsös mértéktelenségében, ruháik repülő öbleiben, a kifejezés túlhajtottsága dacára is, megrázó igazság rejlik. N. volt a megteremtője ezeknek a csoportoknak, melyek Bolognában, Modenában és Ferrarában sokáig divatoztak. N.-nak másik nevezetes, az előbbitől különböző alkotása Szt. Domonkos szarkofágjának, Nicola Pisano (l. o.) és Fra Guglielmo művének, diszes fölépítménye, mely után a művész a *dell'Arca* nevet kapta. A bő redőzetű ruhában öltözött négy kis próféta querciai szenvedélyességű és stílusú, a lejjebb álló szentek pedig bensőségesen egyszerűek. Legmegkapóbb a szárkofág balsarka előtt térdelő, kandelábert tartó bájos angyalszobor, melynek utóbb Michelangelo készítette el párját. N. a mestere a Palazzo Communale homlokzatán lévő, nagyvonalú, trónoló Madonnának is.

NICCOLÒ DA FOLIGNO (ejtsd: *folinnyó*), tkp. *Niccolò di Liberatore Mariani*, Vasari szerint tévesen: *Alunno*, umbriai festő, * Foligno 1430 körül, † 1502. Termékeny provinciális mester, csupa renaissance-törekvés, de mégis tele gótikus csökevényekkel. Technikája inkább sienai, formanyelve firenzei (Gozzoli hatott rá, ki akkoriban Montefalcóban. Foligno mellett dolgozott), de provinciális eszközei, egyszerűsége umbriai jelleget biztosít művészetének. Sokat festett Umbria egyes városkáiban. Hármas képe közepén a Keresztrefeszítés (Vatikán, képt.), Angyali üdvözlet (Perugia, képt., eredetileg zászló), mindkét kép 1466 körül, ereje teljében mutatják. Madonna angyalokkal és egyes szentekkel (Bologna, képt.), néhány freskó Folignóban (S. M. in Campo, S. M.

Züllich (Czélkuti)

Rudolf

1813 – 1890.

Kisfaludy Sándor
mellszobra, fehérfém
bronzírozva

Árverési Körlány

1936. 5 rk. sz.
mellékletti
(Szemlér-ankeis)

3037. ZSIDÓKÉRDÉSSEL FOGLALKOZÓ MAGYAR ÉS NÉMET ÉRTEKEZÉSEK. 42 füzet . . . 20.—

3038. ZSIDÓKÉRDÉSSEL FOGLALKOZÓ ÉRTEKEZÉSEK. 9 füzet 1.50

3039. ZSÍROS ISTVÁN, Fátum. Színmű 3 felvonásban. Bpest, 1908. 12r., fbőrkts. SZERZŐ S. K. AJÁNLÁSÁVAL SZALAY JÓZSEFNEK . . 2.—

3040. ZSOLDOS IGNÁCZ, A' szolgabírói hivatal. Törvénykezési rész. Pest, 1861. 8r., fvkts. MELLÉKELVE SZERZŐ S. K. LEVELE „KEDVES URAM ÖCSÉM! IGEN TISZTELT ÚJ JOGTUDOR COLLEGA ÚR!" MEGSZÓLÍTÁSSAL, VESZPRÉM, 1860. V. 15.-I KELETTEL. 8r., 2 és ½ old . . . . . 5.—

VISSZAMARADT TÉTELEK ÚJRA ÁRVERÉSRE KÉRHETŐK!!!

Züllich Rudolf

irod

Berzsenyi Dániel sobra.
Vas. Ujs. 1859. 250. l.

---

irod

Vas. Ujs. 1859. 284. l.

Züllich Rudolf

<Berzsenyi Dániel emlékszobrát> Z. már elkészité. E szobor bronzból van öntve, s éles márvány talapzaton nyugszik. Egy helyük, majus 1 én fogják a nemzeti ünnezemben felállitani. Ez emlékszobor azon pénzen készült, mely a lelkes magyar hölgyek által a Himfy lant felállitására gyüjtött önzegből fönmaradt.

<>. Vas. Ujs 1859. 213. l

Züllich Rudolf szobrász
Pesten

A pesti műegylet 1855. évi
~~aug~~ – szept.–okt. kiállitásán: Hu-
nyadi János mint Kormány-
zó lovagi az esküt (1446-ban),
szobormű gipszből, (6 tot).

Züllich Rudolf

l.

Kéry Petőfi-ház

64. l.

"	"	"	65×30 =	19.50	—	27 –	19.2
"	"	"	63×30 =	18.90	—	27 –	18.6
"	"	"	"	"	—	27 –	18.6
"	"	"	"	"	—	27	18.6
"	"	"	"	"	—	27	18.6
"	"	"	"	"	—	27	18.6
"	"	"	"	"	—	27	18.6
"	"	"	52½×30	15.75	—	~~27~~	15.7
						3.51	261.2

...dtura ~~...~~ hintopatásánál

...5 –	10½	10½	= 66×16 =	10.56	—	16 =	10.4
10½	"	"	= 66 "	10.56	—	16 –	10.4
...mudánál							
"	"	"	= 66 "	" "		16 –	10.4
"	"	"	= 63 "	10.08		16 –	9.9
						4.15	

...sett Kerületi pénztárba 5.8

46.9

Keresetiösszeg: 412.4

...15 – 10 fil
...és 12 –
...ori 60 –
2 –
= 8

Összesen: 413.3

MDK

Züllich Rudolf szobr.

•

Az igazi Petőfi és a szobrai. Hirlap 1949. jul.16. 3.l.

Füllich Rudolf

A Szepirodalmi Közlöny
olvasuk, mszerint Z.
szobrász Tomori öszbön-
zésére elhatározta, hogy
Petőfi egy láb magas
mellszobrát fémből
készíti 1858 febr-
végig lehet megrende-
lésekhet tenni 15 Fjerval
Pest. Lipót utca 14.
Füllich mél vas
Tomori mél

Petőfi mellszobra.
Vas Nyp 1857. 575 l

Füllich Rudolf

életrajza
(ügyben írni a
párisi Magyar Egye-
sületünk.

Züllich Rudolf

U. 84

1871.

Ebben az esztendőben a ke
sem pedig uj műtárgyat nem
va a közszemlére kitett anyagot

	az 1871 evi						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
	terembe						
az 1870 evi terembből áthoztak: VIII	.	.	.	.	.	.	
VII	.	.	.	.	.	.	2
VI	.	.	.	.	.	82	
V	.	.	.	.	176	.	
IV	.	.	.	87	.	.	
III	.	.	51	.	.	.	
II	.	55	.	.	.	.	
I	51	.	.	.	.	.	
Összes	51	55	51	87	176	82	

Züllich Rudolf nobrán M.D.K.

Litográfiája:
Kossuth Lodovicus

Gerri, A magy. köraj. 1960 217

Züllich Rudolf

Kossuth Lajos:

Térdig, ülve s balra fordulva. Előre fésült haját, bajuszt s leberetvált álla körül szakált hord. Kezeivel a támlásszék hajlított karfájára támaszkodik. Kézelős ingének lehajlott gallérja széles, nyakkendője csomóra van kötve, mellénye szétáll s atillája hasított újú. Félirata a kép alatt két sorban:

„LODOVICO KOSSUTH.
Presidente provisorio d'Ungheria"

s ez után három sorban:

„All Assemblea della Repubblica Romana.
L'Autore Ungherese
D.D.D."

a jobb kar alatt: „Züllich R"
s legalól jobbra: „Roma. Litog. Danesi."

Könyomat, az alak nagysága 29 cm.
Körerajzolta: Züllich R.

Ltsza 8396. (chin. pap.).

78/94.

Züllich Rudolf

MŰVÉSZI ADOMÁNYOK. Értékes és nálunk a maga nemökben páratlan gyűjtemények birtokába jutott a nyár folyamán az O. M. Iparművészeti Társulat két nemeslelkű és hazafias műbarát adománya révén. Az egyik, amelyet Blaskovics Irén, iparművésznő ajándékozott a Társulatnak, 753 drb antik gemma-másolatból áll s az ókori gemmák színe-javának nagy gonddal készült, teljesen hű gipszmásolatát foglalja magában. A mintegy százéves és egykorú finom szekrénykében elhelyezett gyűjtemény a művésznő nagyatyjától, Blaskovics Jánostól, a jeles pozsonyi pedagógustól ered, aki azt a mult század elején Angliában szerezte be műtörténelmi előadásainak illusztrálására. A másik gyűjteményt a nemrégiben elhúnyt jeles épí-

Magyar Iparművészet 1918. 100-1.

tészünk, Kauser József adta át a Társulatnak, mint néhai Züllich Rudolf magyar származású szobrásznak olaszországi gyűjtését és hagyatékát. Ez a kollekció áll összesen 1486 darabból és pedig 355 érem-gipszmásolatból, 177 drb gemma-viaszkmásolatból, 47 drb különféle kisebb gipszöntvényből és 907 drb régi római bronzéremből. A Társulat az érdekes gyűjteményeket tanulmánycélokra szánta, alkalomadtán külön kiállításon akarja bemutatni az egész anyagot. Az elnökség meleghangú levéllel köszönte meg a nemes adományozók áldozatkészségét.

Czélkuti Rudolf 2

évenként 1- vagy legfeljebb 2 frttal. Celszerünek tal alta-bott alázások által beszerezni „szükséges összeget.

A begyülendő pénz megiségeber képest a kijelölt ő évi folyan alatt egy vagy két szobor vagy összesen négy fog megrendeltetni.

Bpest jul. 1. 1846.

Debrentei Gábor elnök. Frankenburg Adolf. Hoicsy Sándor Ney Ferenc szobornu egyletitt-tát.

Felszólítás egy nemzeti szobor-csarnok alapítása ügyében.

Életképek. 1846. II. 37 – 41 l.

Hahn Antal

festő

Célkuti Rudolf

Eckkörben Romában volt, s oda írtak neki a Hunyadi János szobor tagjában. A levélre a művész jul 28 án válaszolt s igéri, mintegy a megbírást a szobor kivitélre megkapja, Hunyadi János mintáját megküldi.

Ney Ferenc: Szobormüszet. Életképek, 1846. II. 161–162. l.

Hedevich Frigges

fametszö.

Czelkuti Rudolf

Gyulafehérvárón stületett.
Sezen kívül leírja, amit
már végelben közölt.
Illy meggyőződés szállta meg lel-
künket, midőn a nemzet nagy fiai-
nak emlékszobrokban diesőítése
és örökítésére egy Nemzeti szobor-
csarnokot a magyarhoni Muzeumban
megalapítani célszerűnek s haránk
diszszé válandónak hittünk s e
célra egy magyar szobormüegylet
alakulását indítványoztuk. S
ugyanc meggyőződéssel lépünk
fel most harántfiai előtt,
pártolást és segélyezést kérve e
szerv létesítésére.
Az egylet a nemzeti szobor
csarnokot egyelőre Czelkuti
Rudolf műveivel akarja
megalapítani, kinen zárván jövő
re egyéb kitűnőhazai szobrászte-
hetségek közreműkálcisát.
Az aláírás öt évre történik

Halbauer Valdorné

festő

Cél Kuti Rudolf

szobrász

Az eddigi tevékenységéről számol be az alábbi bizottság nak Ney s felsorolja azokat a mágnásokat, kiket az ügyérdekében megnyerni sikerült.

Ney Ferenc: Második közlemény a szobormüegyletről. Életké pek 1846. II. 446.–447 l.

Hazay Aladár

festő.

Züllich Rudolf

laid

Liber Bpest nobrai

161. l.

Züllich Rudolf

lásd

Művészet 1911. 231–232. l.

Budapesti hírlapok alapján bővebb ismertetés

Zülflich

Szobrász

Szod

Vas. Ujs 1858.

332. l

Célkuti Rudolf

A szoborcsoportot az általa egerőbb elkészítendő szoborminvül Hunyady Janosban állapodott meg.

Életképek, 1846. II. 96.

Célkuti Rudolf

isod.

Ney F. Szobormüegylet.
Életképek, 1846, II. 605. l

Züllich Rudolf Pesten

1857-ben Vörösmarty Mihály mellszobra c. művét 20 példányban megvette a műegylet.

PME vk 1856-ra. 22. l.

1857-8-ban gróf Széchenyi István mellszobrát 5 fémöntvényben és 10 gipsz példányban megvette a műegylet.

PME vk 1857-re. 24. l.

Gombostük, bronzkori III. 27.

Züllich Rudolf Pesten.

1855. ~~aug.-szept.~~ szept.-okt. kiáll. Müegylet. Hunyadi János mint hormányzó leteszi az esküt 1446-ban, gipsz-szobormű, 6 ft.

1856. jun.-jul. kiáll.: Bronz szobormüvek (2 drb), Kubinyi Ágoston tulajd.

1856. jul.-aug. kiáll.: Vörösmarty Mihály mellszobra, fémöntvény, 18 ft.

1856. aug.-szept. kiáll.: Vörösmarty Mihály mellszobra, gipsz, 3 ft.

1856. nov.-dec. kiáll.: A költészet, ~~[illegible]~~, gipsz.

1857. máj.-jun. kiáll.: Gróf Széchenyi István mellszobra, fémöntvény, 20 ft.

1858. jun.-júl. kiáll.: Petőfi Sándor mellszobra, 20 ft.

Gerében, Tolna megyei
III. 130.

Züllich

Wobraz

laid

Czedi 1912. 66.

Jelentem, hogy .....

távòlmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi min'a

Jüllich Rudolf

Wod

Sza 40-es 263. 7

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

Züllich Rudolf

Card
2

Ernst-Lázár

46 l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....

vagy helyettesének
irása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Züllich Rudolf

und
=
Kat. Ung. 115. l.

Reisch Emil IV. 37.

Füllich Rudolf

Grad

Sza 40-es 262 sz

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

az osztályfőnök aláírása

Engedé

a műhelyfőnök
al

Czélkuti Füllich Rudolf

lásd 1813–1890

Századok

1910. évf. 345. l.

...agyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Crelkuty

ind
2

Zer 75 l.

Czélenti Rudolf

wód

Budapesti Hirado

1846. II. 35. l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

an

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Züllich Rudolf
1813 – 1890
Láb I. 104, 126, 128
141
II. 6, 83, 105,
112 – 114.
III. 21.
IV. 131, 153

ZÜLLICH *(Czélkuti) Rudolf*, szobrász, * Gyulafehérvár 1813 júl. 3, † Kairó 1890 jan. 13. Bécsben és Rómában tanult, ahonnan Pestre is küldött szoborműveket (Madonna, Hunyadi János). Hányatott sorsa Pestre Kolozsvárra, Párizsba, Sziciliába, Egyiptomba sodorta. Pest számára megmintázta Katona (utóbb eltávolított) szobrát, Balatonfüred számára Kisfaludy Sándorét (eltávolították). Olaszországból számos magyar vonatkozású cameót is küldött Pestre. Gyenge felkészültsége miatt stílusa alig üti meg a klasszicisták átlagát. — Irodalom: *Veress E.* dr. (Kolozsvár, 1911).

E. g. II. 634 l

műra készült síremlékeinek nyomuk veszett. 1514-től kezdve a művészi tervezést átengedte fiainak, akik az olasz renaissance hívei s így a kor ízlésének jobban megfelelnek; ő mint mester, csupán a műhely technikai és üzleti vezetését tartja fenn magának. Öt fia közül négy játszik szerepet a műhely történetében. Legidősebb fia *ifj. V. Hermann*, * 1486 körül, † 1517. 1506-tól kezdve számos érc-sírtáblát önt a krakói, samteri és meisseni templomok részére, 1508 és 1512 között készíti el VIII. Hermann és neje Erzsébet gazdag síremlékét a römhildi templomban. 1515-ben Mantuán és Sienán át Rómába megy, ahol főleg az építészetet tanulmányozza (érdekes architektura-tanulmányai a Louvre rajzgyüjteményében) és mint olasz értelemben vett klasszikus renaissance építész és szobrász tér vissza Nürnbergbe. Ekkor tervezi az augsburgi Fugger-kápolna, illetve a nürnbergi nagy tanácsterem pompás vasrácsát, melynek négy domborművét 1921-ben a délfranciaországi Montrottier kastélyban fedezték fel. Ifj. Hermann V. sokatígérő szenvedélyes temparamentumú művész, alig 30 éves korában azonban egy szánbaleset áldozata lett, pályája hirtelen megszakadt épp művészi fejlődésének fordulópontján. Öccse

ifj. V. Peter vette át örökét. * 1487-ben, † 1528-ban. Mély érzelmű, lírai hangulattal telített művész, igazi kisplasztikus, kit a velencei és páduai kora renaissance szobrászat ihletett meg, de aki emellett nemzeti és egyéni sajátosságait teljesen megőrizte. Ő önti az első érmeket Németországban (bátyja és saját arcképeit a baseli, berlini és párizsi éremgyüjteményekben), ő készíti az első antik tárgyú plaketteket (Orpheus és Eurydike, a

Zülich Rudolf

153

Vas. Up. 1875. 397 l

— **Egy magyar szobrász,** Zülich Rudolf, érkezett a napokan Párisból fővárosunkba. Alig van Párisban megfordult magyar, ki ne ismerné őt, miután hosszu ideig volt buzgó elnöke a párisi magyar egyletnek. Zülich Párisban főleg szépen vésett kameái által vivott ki előnyös nevet magának.

VÁZLAT

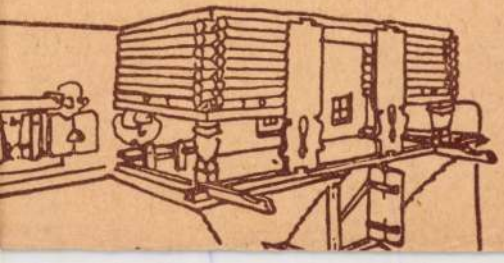

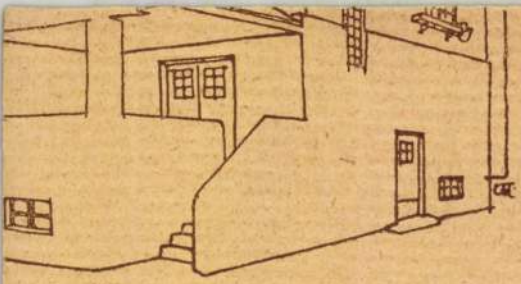

R HÁZA MAROSVÁSÁRHELYT

Züllich Rudolf

Vas. Ujs. 1874. 459. l

— **A párisi magyar egylet**, mely jelenleg 32 tagból áll, a mult félévről szóló jelentése szerint 4985 frankkal birt, mely összeggel 15 honfit részesitett segélyben. Könyvtáruk 383 kötetből áll. Az egylet földieit figyelmezteti, hogy Párisban a kereskedelem és ipar pang, ennélfogva a kivándorlás oda nem ajánlatos. Az idei tisztujitáson megválasztatott elnökül Züllich Rudolf, alelnökül Metykó István, pénztárnoknak Ragács Antal, titkárnak Ébner Lajos, jegyzőnek Trávnik István, választmányi tagoknak: Dobosy Elek, Nyilas Barabás, Kozma Elek, Fuchs József, Erneszt József és Gottlieb Jakab.

Zülich Rudolf

1.

Vas. Ujs. 1857

27. l.

Züllich

szobrász

1844 ben Romában időzött
ifj. Gróf Gyulay Lajos azonlottan
Döbrentei Gábor figyelmébe-
Eddig gr. Károlyi István
tanulgatta. Romában több
díjat nyert. Ezután Gróf
Lüczow bécsi Követ gondos-
kodik róla szálást és segélyt
is adva neki. Gf Gyulay
Lajos Romában ismerkedett
meg Züllichhel (t.i. ő is
erdélyi volt) ső volt
aki a szobrászt arra ser-
kentette, készítene el,
valamely magyar történeti
személy képmását, skulde-
nár el a pesti mutárlatra-

Füllich 2

E tárgyban Dobrentei levelekis ist Füllichnek.

1

Honderu 1844 I. 285-6 l

CZÉLKUTI Züllich Rudolf

1847

9. jan. 10. Majláth György országbíró O Excellenciája utasítja az Igazgatót, hogy Czélkuti Rudolf (Gyulafehérvári születésű) Erdélyi származású szobrász által készített Junónak márvány szobrát, mellyet Gr. Gyulay Lajos a M. N. Museumnak ajándékozott, Döbrentei Gábortól vegye át és az említett grófnak a Museum nevében köszönő levelet írjon.

10. jan. 12. Az Igazgató felterjeszti a fenséges Nádornak a museumi szobrok alá készített talapzatokra fordí-

126.

Művtört. Ért. 1990 1-2

nap.

1850

57. márc. 6. Az igazgató Döbrentey Gábor úrnál kérdezősködik Czélkuty Czillich szobrász hollétéről.

s. l.

64. márc. 9. Az igazgató felszólítja Czélkuty Czillich Radó akad. szobrász urat, valamely magyar képíró által festendő arczképének s életrajzának beküldésére

g. sz

1852

7. jan. 5. Züllich Rudolf Rómában tartózkodó szobrász úr a Berzsenyi-emék ügyében ír az igazgatónak

aláírás

forint.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

Züllich (Orčikuti)

Rudolf

ved

Petrovics jegyz

13. l.

Népvándorláskori sírleletek a Mosonmegyei Múzeumban VI. 166

Zillich Rudolf

Brod

Kosa 197. C

Frau

1, Der Künstler mit seiner
Gemahlin. Über Land und
Meer 1904. 18. 52. 4to l.

Züllich Rudolf

nobrász

Veress Endre: Gél-
kuti – Züllich Rudolf
nobrász. (29 növeglép-
pel és 1 önálló mel-
lékletet.)
Erdélyi Muzeum.
1911. 1–32, 89–
110, 153–164. l.

Különlenyomata
könyvtáramban

Züllich Rudolf

1.

Bíró Kovács

22. 1.

Züllich Rudolf

l.

Horváth magyar festők

Rómaban.

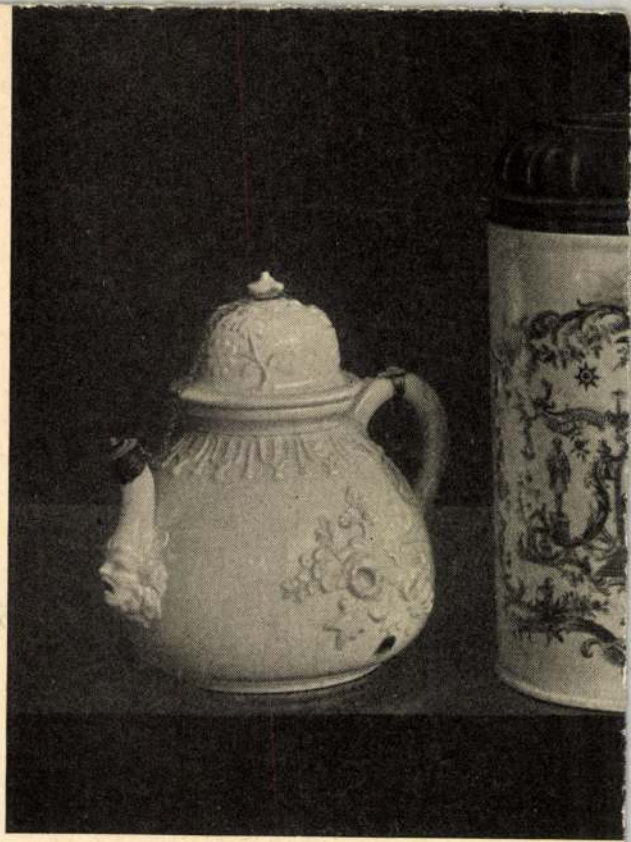

354.
350.

Zillich Rudolf

l.

Lykanemzromantika

11, 28, 33, 71, 89,
135, 136, 153, 169,
238, 244, 250–252,
254. l.

Max

2136. Lenz.

Sz. Wienben 1860 ~~ban~~. ó

Festő müterme.

~~Az ábrázolt müterember~~ J
festőt, ki jobb kezével fejét
olvas. Lábait keresztbe vetett
kabátja fekete, nadrágja szürk
kén paletta ~~[illegible]~~ és festőpálcza
hangszer~~e~~k; mellette ruhanemü,
vány; jobbról tellurium, kopony
lap, pávatoll, füstölő és lobo
és edény nyert~~e~~ elhelyezést.
„Waldfräulein" czimü hármaskép is
mek Jézussal, egy hangszeren j
tájképet ábrázol. Jelzése alól

L van.

Vászon, mér. 47.7 : 57.7
Delhaes István örökösein
Átvétetett 1902: I. 12-én

904: IV. 27.

Aj: Delhaes J. örök

Züllich Rudolf

l.

LykaMagyműI300-50

106, 127, 141,
146, 219, 240,
246-7, 280-l.

BUDAPEST

dr. Szentiványi Gyula urnak,

Budapest

Horthy Miklós ut 1o4.

Züllich (?)

laid

Ernst-Muzeumaukcioja II

Fol.

Züllich Rudolf

l'

Petrolet

18.94.1 –

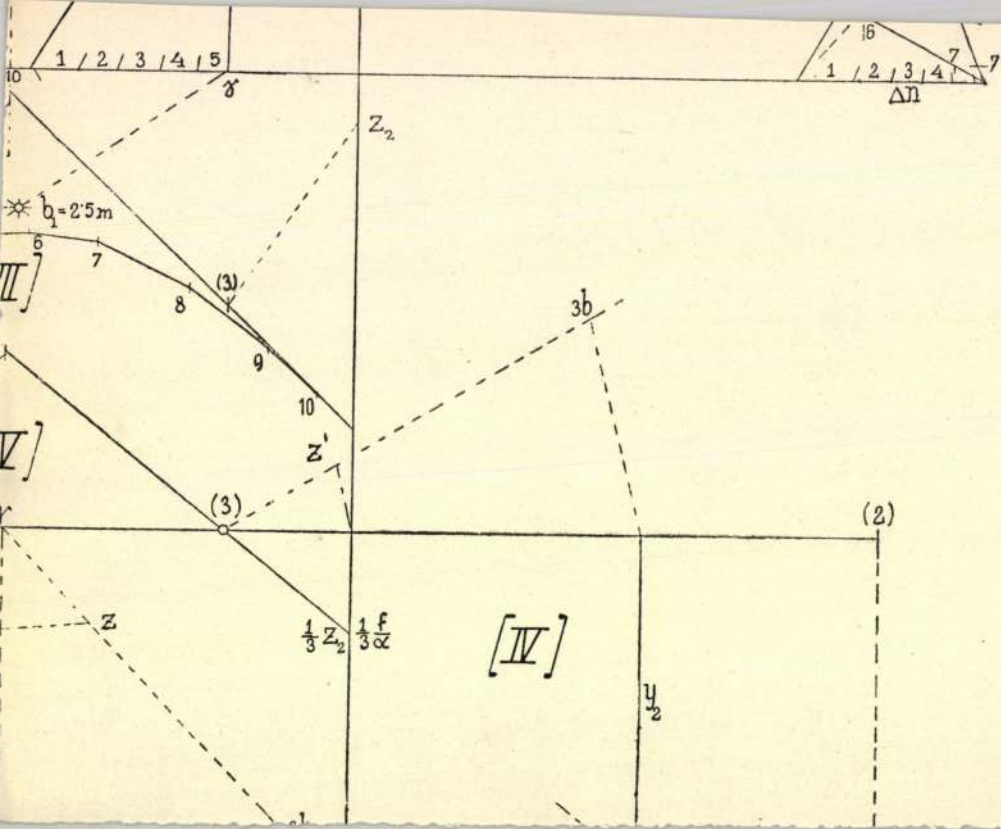

1 2 3 4 5
10
γ
16
7
7
1 2 3 4
Δn
Z₂
b₁=2·5m
6
7
8
9
10
(3)
3b
Z'
(3)
(2)
Z
1/3 Z₂
1/3 f/α
[IV]
y₂

Züllich Rudolf

C.

Lechner Jenő dr

A Magyar Nemzeti Muzeum ejubilete. 1836–1926. Bp.

1927. 57. l.

a budapesti áru- és értéktőzsde szokásai szerint, mir
molással külön fogunk szolgálni.

Teljes tisztele

HAZAI BANK RÉSZVÉNYT

Limitált megbizások teljesitésére a leggondosabban ügyelünk, de azokért felelősséget az esetre se vállalhatunk, ha a meghatározott árfolyam a tőzsdei forgalomban előfordult s igy esetleges felszólamlásokat sajnálatunkra figyelembe nem vehetünk.

H. B. (Tőzsdeosztály). 16. sz. 1923. V. 20.000. Klein Henrik.

Züllich Rudolf

wod

Oroszlaúmagyrobr

7. l.

Züllich Rudolf

wobrany

l.

Förtikanyjegyzets

405. l.

Züllich Rudolf

Wien

Fiebermodnum

117. l.

-

Irányosy Terézia, Irá-
intézőjének felesége;
rök nyugalomra.
orium-kápolna oltár-
ny két dusan aranyo-
ól és alacsony, csigás
yancsak volutás ívvel
za. A menza volután
yal térdel, az oromza-
egy kisebb angyal ül.
főalakját ábrázoló
tlen festő közepes mű-
nkább a XIX.sz.első
, átfestések nyomait
elebb vezetne a datá-
1905-ben ujították
yozta és aranyozta./47/.

Züllich Rudolf

iröd

Oroszlánnobránat

7. l

~~Krupák, metszett üveg~~ VII. 34.

Züllich Rudolf

vód

Ulyskérnő

54,126 d.

~~Lajos vármegye~~ VIII. 29

Züllich Rudolf

Lásd

Lyka Károly:

Magyar mesterek.

[Bp. 1941] 155–

166. l. (Szobor-

kalandok)

Züllich Rudolf

irod.

Kabdebo Gyula:

A zsobrázat története.

Bp. 1909. 166. l.

HELY- ÉS TÁR

AACHEN székesegyházi kincstár, bizánci szövet 221
— Lothar-kereszt 238
— Richard van Cornewalis zománcos szekrénykéje 262. jegyz.
ABOD *(Borsod m.)* r. k. templ., apszis 31
ACÁS, l. Ákos
ADMONT bencés kolostor 232
ADMONTI-KÓDESZ l. csatári biblia
AILLAS *(Gironde)* templom, kapu 89
AIX *(Bouches-du-Rhône)* St.-Saveur-templom, oszlopfő 138
— szobrászat 92
— fakarzat 34
APULIA 132, 13
AQUILEIA szék
— kőmellvéd 157
— óker. mozaiko
AQUINCUM 5 jegyz.
— cella trichora
ARACS *(Vranje m.)* egyk. b minorita tem 103, 105, 106
— alapr. 107*
— építési anyag
— kapu 115
— emberalakos
—i emlékkő (Sz 197, 159, 1

Züllich Rudolf

szobrász.

(Sz. Károly város 1813-ban)

1., Berzsenyi Daniel „Züllich
müve 1859." bronz, mag. 72 cm.
M. N. Muz. Cat. 552.
2. Juno. fehérmárvány. mag.
132 cm. Gyulai Lajos gr. ajan-
déka. M. N. Muz. Cat. 552. (Rajta
oly adatok, mesek talán a müvész
életrajzához felhasználhatók.)
3. Madonna. „Züllich R. müve
845" fehér márvány, mag. 53'5
Több mübarát ajándéka 1870.
M. N. Muz. Cat. 552 l.

Jüllich Rudolf

Hobrász

Wien

Past. 1883. 34. 194.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Zülich Rudolf

szobrány

csod

Regélő Pesti Divatlap

1844. ~~II~~. 314. l.

1847 .C 317

Züblich Rudolf

wód

Budapesti Hiradó. 1846, I.)
(94. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Zülich Rudolf

Orvos

Pesti Divatlap

1845. II. 946. l.

Züllich Rudolf

1873 be mai Pársban
elt, s Gamea vésésel
foglalkozott. a magyar
egylet elnöke volt.

Liptay 10. l

Frühlich Rudolf

Wied
2

Vasly 1903. 748 l

Bilaki Züllich Rudolf

---

laisd. Z. R.

és laisd ohv

Honderü 1845. II.
297 l.

Zuttich Rudolf

laird

Hondern. 1847. I. 341 l

Züllich (Czel Kuti)

szobrász

irod.

Heti szemle. Honderü. 1846 I. 196. l
" " " 1846. I. 238. l
" " " 1846. I. 295. l
" " " 1846. II. 235 l.

Sebestyén

építőmester

XVI. k.

Züllich Rudolf

szobrász

Madonnájára valami gyűjtést rendezett az Életképek. 1)

Kisebb már Czélkuty Rudolf Madonnájár gyűjtemek s az egybegyűlt összeget cekuldöttek a művésznak, kinek remek műve iránt angra növekszik a részvét, hogy a 60 arany nem sokára kitereintve leend, amikor azután a nyilvános számadás megtétetni s a szobor a nemzeti muzeumnak át adatni fog. 2) A szobor a muzeumba elmett Débrentei Gábor fáradozása fitta 3)

1) Életképek, 1846. I. 289. l.

2) u. ott. 1846 I. 324. l.

3) u. ott. 1846. I. 636. l.

Betlen Gyula

szobrász

Zülloch (Crelkuti)

Rudolf.

1813–1890

l.

Ernst-Muzeumaukciója I. 51 l.

Züllich Rudolf

wod

i

Gauthon Erdélymüve

28. l.

3659.

Züllich Rudolf.

Működött a XIX. század derekán.

~~99.~~ *Junó.*

Egész alakban és ~~kissé balra tekintve~~ azon helyzetben ábrázolva ~~a művész~~, midőn az Olympust elhagyja. Jobb kezét, melyre a vállairól lecsuszott ruhát akasztotta, mellére teszi és leeresztett baljában, melyen karkötőt hord, rojtos kendőt tart. Diadémát visel és haját kontyba tüzte ~~fel~~. Jobb lábával előre lép s a balt emelni látszik. Felirata a talapzaton elől: »*Héra meg a nagy Olümp ormát sietelve hagyá el. Homerosz Iliásza XIV-d. Könyvéb.*« oldalt balra: »*Gróf Gyulai Lajos ajándéka*«, jobbra: »*Gyulafejérvári születésü*« s hátul »*Czélkuti műve Rómában 1846.*«.

Fehér márvány, magassága 132 cm. — Gyulai Lajos gr. ajándéka. — Ltsza régi 9. és új 14.

III 3 – 132

220

Pl.
N. M.
1907

Czélkuti Rudolf

Gyulay Lajos gróf szamára, ki azt még 1843 be megrendelé, elkészítette a gróf román szobor gyűjteménye szamára Herát azon pillanatban, midőn Kuprisztól a bájovet átvevé. Az alakmagassága 4 láb 2 hüvelyk. A szobrot minta Döbrentei Gábor nállásán rövid idény kiállítva volt (C. t. i. nem volt itthon csak a szobrot küldte haza) Maros Németiek (Hunyad. m.) a gróf gyűjteménye vitték.

Él. et kepék. 1846. I. 798. l

Hencz Antal

épitész

Zückler Herman MDK

Tanulmány lámpafénynél, vizf.

Műcsarnok 1900/1901. téli kiáll.

HEINRICH von ZÜGEL GEJZA KIESELBACH

Anton Jasusch - Jaszusch Antallal e-
gyütt a mnichovi akadémia diákja is részt
vesz az 1929-ben megrendezett „mai
kassai festők" c. kassai kiállításon.

Tomáš Straus: Anton Jasusch a zrod východo-
slovenskej avantgardy ~~sty~~ dvadsiatych rokov.
Bratislava, 1966. 17. l.

Zügel Heinrich MDK

Első napsugarak, olf.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

Züleck Mihály

építőmester

1856

l.

Schoenlóbuda

58

Famüemlékeink fönntartása

VII. 68–70.

Zülich Károly

l.

Va Hö Ernst gyűjt

VII/III. 23

ben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le-
lós, aki félországot hódított meg a nemzeti nép-
vertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
és kalandmentes külpolitikát akar.
hez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat-
Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
áért, küzdöttem a panamák ellen és segitettem
n tehát a főváros közönségétől, hogy segitsen

e és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki-
nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
repel.**

sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Züllich Rudolf

Juno, marvány
repr. 616 l.

LykaMagyműI300-50

DE CONSEIL D'ETAT

Ha Ferenczy munkái már művészi értékre sem olyan elvetendők, mint némely régebbi bírálói hirdették, annál inkább megnőnek jelentőségükben, ha a nemzeti művelődés nézőpontjából tekintjük őket. Ferenczy érzületben, a nemzeti művelődés jelentőségének felismerésében és ügyének tudatos munkálásában méltó társa volt a magyar reformkor nagyjainak. Vele és általa kapcsolódott be a képzőművészet első ízben XIX. századi szellemi életünkbe, s amit ő alkotott, az művészi jelentőségén túl megható emléke annak az igyekezetnek, amellyel egy tiszta és emelkedett lélek, Vörösmarty és Fáy András barátja a magyar művészet megalapításán fáradt. Sajnos, a Ferenczy által tört nyom még soká járatlan maradt. Akadtak szobrászaink, de még soká nem volt szobrászatunk. A hagyományok közössége éppen úgy hiányzott, mint a hazai élet ösztönző és

Ladislas Medgyes: Nature morte. 1922 150
Ladislas Medgyes: La dormeuse. 1924 150

MAGYAR M

UNGARISCHE KUNST * ART HO

MEGJELENIK H

Előfizetési ára egy évre 48 pengő = 600.000 korona, félévre 25 peng
egyes szám ára 6 pengő = 75.000 korona. A Szinyei-Társaság B
450.000 korona. Amerika részére 10 dollár, Anglia részére 2 fon
részére 42 aranymárka, Olaszország rész

Tagsági, illetve előfizetési díjak a foly

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VII.,

TARTALOM:

Lyka Károly: A Képzőművészek Új Társaságának kiállítása 129
Kállai Ernő (Berlin): Egry József 139
George Valdemár (Páris): Medgyes László..... 149
Mihalik Gyula (Cleveland): Amerikai múzeumok 161
Dr. Bierbauer Virgil: A legújabb amerikai építészet 165
Művészeti élet 172
Művészeti irodalom 176

KÉPEK JEGYZÉKE:

Szobotka Imre: Önarckép 130
Derkovits Gyula: Önarckép 130
Perlrott-Csaba Vilmos: Önarckép 131
Ecsődi Ákos: Egy festő képmása 131
Vaszary János: Gigolette 132
Márffy Ödön: Gyermekfej 132
Vaszary János: Campanellák 132
Csók István: Műteremsarok. (Változat) 133
Molnár C. Pál: Alvó Vénus 133

Züllich (Gélkuti)
Rudolf

vród
z
Életképek 1847. I.
félev. 360. l.

a Junó szobossól
szól

-Züllich Rudolf

Célkuti, szobrász

Mdk

Rómában dolgozott egy kőfaragó műhelyben, holott Hellász iránti áhitata szerint Görögországba vágyott.

Junó. 1846.

Madonna. A 40-es évek vége felé.

Pogány Ö.G.: M.szobrászat a 19.sz. első felében. Bp. 1939. 45., 49., 50., l.

Magyar Müvészet 1926.253.o. Kerényiné

Züllich /Czélkuti/ Rudolf:Juno.1846.
márvány

(lásd Czélkuti alatt!)

Züllich Rudolf (Juno-no-bor)

Religio, 1865. máj. 8.
415.-416.o

Vegyesek.

Züllich Rudolf MBK

Berzsenyi mellszobra
"Madonna."
"Juno"

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

54.1.

Züllich Rudolf MBK

Repr:

"Juno" Szépm. Muz.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.
126.1. 82. kép.

Züllich Rudolf

wod
z

Szana Szárév

50, 72, 73. l.
74. l.

Juno c. zobra repr
73. l.

39. Szoba

Czélkuti Rudolf

Hera szobra, mehet gr. Szulai Lajos Romába 1843/4 telén rendelt, jumus 16-jul. 4 éig látható Döbrentei lakásán. stb. 1)

A nemzeti szobrcsarnok felhívása (az Életképekből részletesen ismertetve 2)

1) Legújabb. Honderű. 1846. I. 478.

2.) Heti szemle. Honderű, 1846. II. 36. l

Farago József

szobrász.

Czélkuti Züllich

Rudolf

ivód

Kapnüvészönélett.

31, 33. P.

Quercus velutina

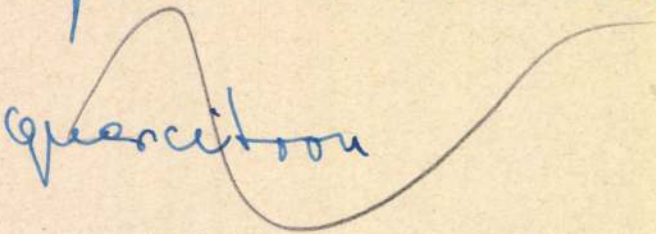

Züllich Rudolf

Bíró Béla: Döbrentei Gábor napi jegyzései (1822–1845) Pásztortűz 1942. 234. l.

Züllich Rudolf

Lyska Róma

74. l. 77. l. 78. l.

Züllich Rudolf

Magyar Művészet
1925. 504
1926. 253-4.

Árvaváralja h. n. II. 32-34.

1904. II. 11.

Máramarosziget ev. ref. (78/1904.)

Matlekovics műve.

Züllich Rudolf

Müvesset 1911.
124, 231, 232

Csoori Béla dr. VII. 141.

Zullich Rudolf

levele Döbrentei Gábortsz

okv. jelh.

lásd

Hondern 1844. I.
423 l

T. 6043.

és várostól jobbra háromkerekü
előtérben pedig kőfallal kö-

ADEIN.

cm.

Zückler Herman

épitész.

Szül. Budapest 1876.
Oklevelet nyert 1900.

Nivjegyzmüegyetem 22. l.

Zur Jánosné

tarkázó asszony a 1.9. n. utolsó felében Sárospatakon

Román János: Sárospataki Szerámia. 1955.
22.o.

Zůůr János
Fegyverderékismáli
Kassa 1652.

l.

Arch. Ért
1912. 271. l.

1154. Toscan iskola XV. száz

A szent család.

A térdre ereszkedett an
del Mária és kezeit összetéve i
ját megfogja. ~~Balról~~ szt. Józse
lére teszi. ~~Mögöttük~~ pillérek v
rünk kilátást. Fejöket dicsfény

Fa, átmérője 102 cm.
Vétetett 1894: IX. 2-á
Elszámoltatott 1894: XI
Az elszámolásra nézve
1894: X. 20-án Szalay

bal kezével

Az angyal mögött áll és

Hátul

904: IV. 25.

Zutz J.

rezin

l.

Glaser Karlsruhe

134. l.

ci 410. sz.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, eze
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mi
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivei
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszm
nek semmit, amig igazolt emberein
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Zuttinger

becsi rézmi.

Sopron láskepe

a Soproni Városi mu-

zeumban.

Láttam

1947. aug. 9.

Zutter

Korrespblatt

1887. 109. l.

Fegyverek, pápuák által használt

VI. 125.

Zückler Hermann

Muzsarnok festo Bpest
1900 – 1. sèli kiàll –

Zückler Herman festő

1900ban lakott: V. Lipót körut 2.

A kepz. társ. 1900/1 téli tár látán:

Tanulmány lámpa fénymál. Vrf. (476 sz.)

Kiáll. cat.

Mūō.

g.82

1 Rōt. 4°

Römer,

Dr. Florian

Der Hausaltar des seligen Margaretha,
Tochter Königs Bela des IV.

Kūlō-nyomat.

Zutter

festō 1840-es
évek

l.

Korrespondenzblatt

1890. 64. l.

kétrer

Zutt Margit

1912-14. Acxtil nak-
ortaló.

Éminisk 1930. 78. l.

Žuttné Margit

textilmüvésznő,
tanfolyam vezető

Éjmisk 1912/13 Ü. l.

FRANZ ZUTRUM, péksegéd

Az ausztriai Kindbergben született 1840-ben. 1858. ban kezdte meg vándorlását és 1871-ben fejezte be szülőfalujában. 1862. szept. 18-a és 1865. május 7-e között a soproni Johann Schügerl műhelyében dolgozott. -1867. szept-ben ide visszatért. 13 évig vandorlot. 154. old. 25. jegyz

DOMONKOS OTTÓ: A soproni pékház és a pékek XVI-XIX. századi céhemlékei 143. old.

ÁRRABONA. A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17. sz. Győr, 1975.

MDK

Zutt Margit

1912-14. textil

Az Ipm.Isk. ...tanárai...szakoktatói... Iparműv. isk. Évk. 1934-36. Bp. 1936. 46 l.

Zutt Margit, iparművész

Az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola tanarai,tanarsegédek,/segédtanarok/,-Zutt Margit,Textil,-1912-1914.
53.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és xxxxxx, 37.old forrásai

Műv.Tört.Krt. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Zutt A. Richard

ötvös és szobrászművész
az ötvösség rendkívüli
tanára

Kimisk 1912/13 21. l

ZUTT A. R.: BECSÜLETES MUNKA.

Minden munkánál a becsületesség az, amit elsősorban szem előtt kell tartanunk. Kétszeresen igaz ez az ipari s a művészi tevékenység kapcsolatánál és az olyan oktatásnál, amely az életre akar előkészíteni. Ezek irányításához Göthe adja a legjobb útmutatót: „Minden életnek, minden cselekvésnek, minden művészetnek eleje a mesterség, amit a maga korlátozásaival kell megtanulnunk. Többet ér, ha egyfajta mesterségnek alaposan tudjuk minden csinját-binját, mintha százféle dologban kontárkodunk...“ — Művészetet egyáltalán nem lehet tanítani, kivévén, ha a művész szól a művészhez. Tanulnivaló vajmi kevés akad. A művészetnek nemesítő és nevelő ereje éppen nem a tudásban, hanem élvezésében, szerény, önfeledt odaadásban gyökeredzik. A művészetnek műveltségszerű elsajátítása a legjobb esetben felületességre, rendszerint csalódásra, sőt ami szintén megesik, az érzelmek mímelésére vezet.

Ki ne tapasztalta volna már az emberi ízlés állhatatlanságát, az ítéletek változandóságát, a legfontosabb esztétikai alapelvek bizonytalanságát? Önként merül fel a kérdés, hogy vannak-e oly közös ismertetőjelek, melyek a folyton változó nézetek körforgásában, minden időben megkülönböztethetik a nagyságot a középszerűségtől?

Ilyen ismertetőjel — bár nem egyetlen — a becsületesség. Szeretetteljes ragaszkodás a munkához. Avagy homoktengeren ássuk-e keresztül magunkat, hogy egy szem aranyat találjunk, ha azt akarjuk élvezni, ami a szeretet által keletkezett?

Mi más lenne az élet, a művészet, az ipar, ha nem végtelenül odaadó munka?! Nem-e látjuk a legcsekélyebb becsületes munkában, a legkisebb tárgyban a hálátelt szeretetet? Mit ér az elmélet, a gyakorlat, ha ezek az alapfeltételek hiányoznak? A legzseniálisabb ügyeskedés, az akrobata technika sem leplezheti a felületességet és az ürességet.

A természetben minden határozott törvények szerint keletkezik. Nem-e természetes, ha a művészet, a természetnek ez az extraktusa, a meghatározott törvényeknek köszöni keletkezését és fejlődését? Minden anyag megköveteli, hogy természete és jellege szerint munkáljuk meg. Minden anyag teljes mértékben kell, hogy kifejtse a maga hatását. Hogy pedig elmélyedhessünk sajátos jellegében, nagy odaadás, szeretet, tisztelet és becsületességre van szükségünk; — ebből szűrődik le szinte önként az elmélet.

Minden hamis látszat, minden hanyagság, minden szemfényvesztés — az életben s a művészetben egyaránt — megbocsáthatatlan szégyen és veszedelem. Mihelyt valaminek nincs jellege, hiányzik a gyakorlati értéke is — nincs meg a létjogosultsága sem.

De hogyan vigyük bele az alkotó munka alapját képező becsületességet, az igazi odaadást, a természetnek és a művészetnek tiszteletét az iskolába? Pedig mulhatatlanul szükséges, hogy az oktatókat, az iskolának légkörét ez a szellem hassa át. Egyöntetű, összhangzó, együttes működésre van itt szükség, akár egy zenekarban, melyet dirigense vezet. A tanár magánmunkája párhuzamos az iskolai munkával, működése belehelyezkedik az oktatás kereteibe, kapcsolódik tanártársainak s növendékeinek tevékenységéhez. Csakis ily módon kerülhető el a disszonancia.

A szakosztályok és műhelyek szoros kapcsolatot tartsanak fenn egymással; az iskola munkái kezdettől fogva a gyakorlati élet követelményeinek feleljenek meg.

Meg kell ismertetni és tanulmányoztatni az iparnak minden modern vívmányát és azt nyomban bele is vinni a gyakorlati életbe. Így ír már Ruskin is, aki azt mondja, hogy az anyaggal s a legújabb termelési módszerekkel okvetlenül kísérleteznünk kell. Ne folytassunk hiábavaló harcot e jogos kívánság ellen. Sőt! Használjuk a gépet, mert annak mindegy, jó vagy rossz anyagot termel. Állítsuk talpra az egészséges gyáripart, mert csakis így nemesbíthetjük a közízlést s így értetjük meg a szépet a nagy tömeggel. A tömegre van szükségünk, hogy az iparunkat életképessé tehessük. Csakis ez és nem a raffinált ízlés emberei. Hogy azonban a növendékbe beleoltsuk ezt a szellemet, teljesen és gyakorlatilag ki kell hogy használjuk tanulóidejét.

A tanítási programmnak is természetesen afelé kellene fejlődnie fokozatosan, hogy a kitűzött célokat megvalósulásra vigye a lehető legnagyobb tökéllyel. Iparművészeti

Magyar Iparművészet
1913.

iskolánknál az egészséges fejlődésnek minden föltétele megvan. De ismételten hangsúlyozni kell a megerősítendő alapelveket, hogy akiknek az intézethez közük van, még nagyobb megértéssel állhassanak oldala mellé.

Kezdetben legyen része a tanulóknak általános és lehetőleg sokoldalú oktatásban, ez pedig abból állana, hogy a szabad természetben tett sétákon kinyissuk szemüket és gyakorlati megfigyelésekre, érzésre és cselekvésre szoktassuk őket.

Ezután kíséreljék meg, hogy megfigyeléseik és emlékeik gazdag gyüjteményéből egyes mélyebb benyomásokat emlékezetből tetszésük szerinti formában és anyagban kifejezzenek. Maguk keressék, esetleg találják ki az anyagukat s tanuljanak különbséget tenni a jó és a rossz között.

E bevezető tanulmányok végeztével a növendékek gyakorlati és erkölcsi értelemben vett tapasztalataik alapján maguk válasszák meg pályájukat, illetőleg műhelyüket s ebben támogassa őket tanácsával tanáruk és barátjuk.

Ezt követi legalább három évi műhelygyakorlat — a tanulóévek. Itt kell mesterüknek vezetése alatt a mesterséget s annak szoros vonatkozásait a gyakorlati életben alaposan megismerniök. S ne helyezkedjenek szembe a gyáriparral, sőt ellenkezőleg: ismerjék meg a legújabb kor termelési formáit és módszereit. Kíséreljék meg, hogy az újonnan feltalált anyagokból és eszközökkel művészi munkát végezzenek. Minden darab, melyet készítenek, céljának és a szépségnek a legteljesebb mértékben feleljen meg. Az akt és a szakbeli rajz itt önként értetődik. Így a tanítványok már a tanulás kezdetén szoros kapcsolatba jutnak az élettel, iparral és művészettel. Tisztában vannak koruk szükségleteivel, ami pedig tanulmányaik legfontosabb része. Mély alapot nyernek, amelyre, majd ha egykoron kikerülnek az életbe, erős falakat emelhet.

A mesternek a maga növendékének munkaközben kell bebizonyítania tanításának helyességét, meg kell értetnie vele a régi népművészet és stílusok nagyságát, egységét és szépségét. S ezért a műhelyt, vagy saját műtermét úgy rendezze be, hogy a szakmába vágó népművészeti munkák — nem múzeális, hanem hatásos elrendezésben legyenek felállítva. Ily módon gyakorlati úton fogalmat nyujtunk a növendéknek célszerű dolgokról és lehetőségekről s az ebből logikailag folyó szépségről és stílusról. Három évre terjedő gyakorlat után, tehát a negyedik évben, már érzi a tanuló, hogy szüksége van-e még a továbbképzésre, avagy jobban teszi, ha mint gyakorlati munkás helyezkedik el az életben.

Ha szüksége van a továbbképzésre és tehetsége is van hozzá, akkor nagy áhitattal és lelkesedéssel lát majd az elméleti tanulmányokhoz. Érdekelni fogja már az is, hogy mennyiben födik ezek az elméletek a maga tapasztalatait. E tanulmányok mellett jut arra is elég idő, hogy az önálló munkára előkészüljön. Megkeresi az élettel való kapcsolatot, s megtalálja a helyet, ahol képességei legjobban fejlődhetnek és érvényesülhetnek. Így aztán, a becsületes gyakorlati alap birtokában, sohasem fog az életben céltalanul, segítség és kenyér nélkül megállani, tud majd segíteni a maga baján s független, önálló művésszé fejlődhetik. Tanulmányai végeztével megkapja az iskolában megkeresett összeget: ezzel is megkönnyebbedik az önálló műhely megteremtése.

A munkával és anyaggal folytatott állandó harc egyedül képes a becsületességre, kulturértékeknek termelésére nevelni. Gyökerén kezdjük, ne a koronán. Ne szégyeljük a mesterségnél s nem a művésznél való kezdést. Csakis így örülhetünk a becsületes mesterség, a jó ipar és a diadalmas művészet virágzásának.

Bármint csűrjük-csavarjuk vagy nevezzük ezt a témát: az életben és a gyakorlatban a hiten, vagy hitetlenségen fordul meg minden. Az egyiket eltölti egészen, ennek int a remény; a másikat nem, ennél a nagy üresség tátong.

A munka szeretete magával hozza a hálát s ez az igazi jutalma a becsületes munkának.

A művész mesterjegye.

1.

2.

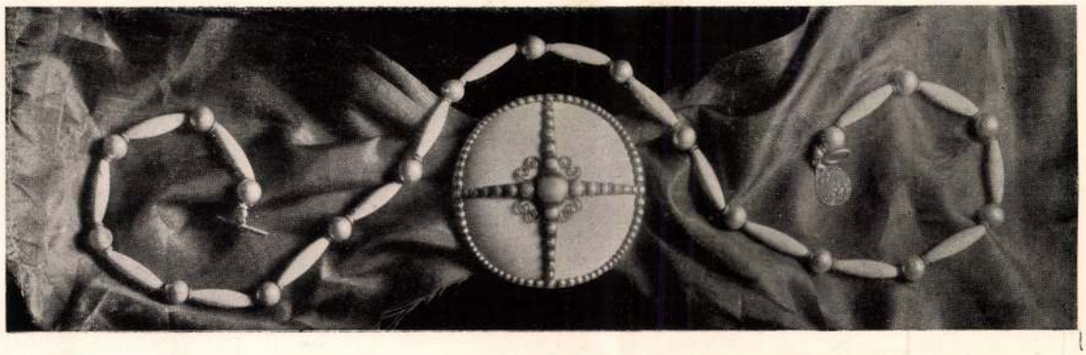

3.

1—2. Ifjú párisi nő természet után közvetlenül kőbe faragott képmása. — 3. Boglár és nyaklánc (elefántcsont és domborított ezüst). Készítette Zutt A. R., a m. kir. orsz. iparművészeti iskola ötvöstanára.

1—2. Masque d'une jeune parisienne, sculpté directement en pierre. — 3. Agrafe et collier. (Ivoire et argent repoussé).

4.

5.

6.

8.

7.

Zutt A. R.: 4. Római lány (gipsz). — 5. Római férfi (bronz). — 6. Római lány érme. Zsírkőbe vésett eredeti nagyságú minta (negatív). — 7. Pozitív öntvény (gipsz). — 8. Fémöntvény.

4. Tête d'une romaine (plâtre). — 5. Tête de romain (bronze). — 6. Médaille d'une romaine. Modèle négatif, gravé en pierre de lard. (Grandeur originale.) — 7. Modèle positif en plâtre. — 8. Médaille en métal.

9.

10.

11.

12.

13.

Zutt A. R.: 9—10. Görög leány. Terrakotta. — 11. Szerelem. Ércöntvény. — 12. Zsírkőbe vésett negatív minta. — 13. Domború pozitív minta. Gipsz.

9—10. Masque d'une jeune grecque. (Terre cuite.) — 11. L'amour. Fonte en argent. — 12. Modèle négatif, gravé en pierre de lard. — 13. Relief du modèle en plâtre.

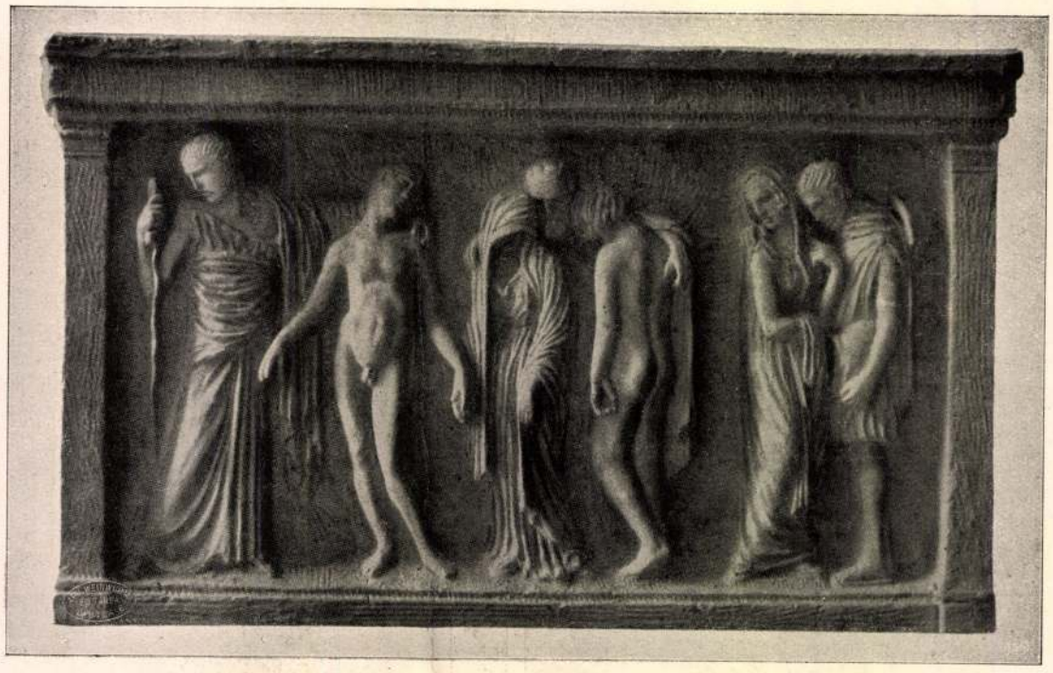

14.

16.

17.

15.

18.

19.

Zutt A. R.: 14. Egy fiatal szobrászművész (faragott mészkő) síremlékére szánt dombormű mintája. — 15. Illatszertartó, részben domborított, részben öntött színaranyból. — 16. Illatszertartó kupakja (hátulról). — 17. Illatszertartó kupakja (elülről). — 18. Vert ezüstérem. — 19. Az éremnek verőtője az acélba poncolt negatív mintával.

14. Modèle d'un relief, destiné au tombeau d'un jeune sculpteur. — 15. Flacon en or. — 16. Couvercle de flacon (envers). — 17. Couvercle de flacon (face). — 18. Médaille frappée en argent. — 19. Estampe de médaille avec le modèle négatif ciselé.

20.

26.

21.

22.

23.

24.

25.

Zutt A. R.: 20. Herkules. Zsírkőbe vésett negatív minta. — 21. Herkules. Pozitív minta, gipsz. — 22. Herkules. Fémöntvény. — 23. Női arcképérem. Ezüst. — 24. Ennek az éremnek zsírkőbe vésett negatív mintája. — 25. Pozitív minta, gipsz. — 26. Kézitükör fémfoglalatjának mintája.

20. Hercule, modèle négatif, gravé en pierre de lard. — 21. Modèle en plâtre. — 22. Fonte en argent. — 23. Portrait-médaille en argent. — 24. Modèle négatif de la même médaille, gravé en pierre de lard. — 25. Modèle positif en plâtre. — 26. Revers du miroir.

27.

29.

28.

30.

31.

32.

33.

Zutt A. R.: 27. Íjász zsírkőbe vésett negatív mintája. — 28. Íjász. (Ezüst öntvény.) — 29. A művész saját arcképe. (Szén- és krétarajz.) — 30. Flora. (Ezüst násfa.) — 31. A tánc. (Ezüst násfa drágakőfoglalással.) — 32. Madonna. (Násfa.) — 33. A művész mesterjegye.

27. Archer. (Modèle négatif.) — 28. Archer. (Fonte en argent.) — 29. Portrait de l'artiste. (Dessin au fusain et crayon.) — 30. Flora. (Médaillon en argent.) — 31. La danse. (Médaillon en argent.) — 32. La Vierge. (Médaillon en argent.) — 33. Signet du maître.

34.

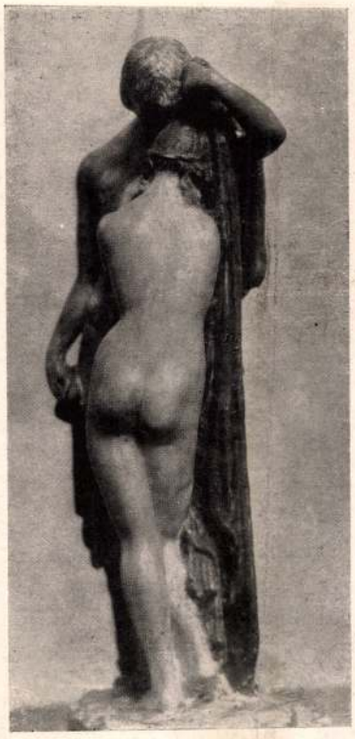

36.

35.

37.

39.

38.

Zutt A. R. 34. Madonna (negatív minta). — 35. Madonna (pozitív minta). — 36. Tanagra-szobor vázlata. — 37. A művész bemutatkozó érme. — 38. Az érem hátsó lapja. — 39. Madonna. Ezüst násfa.

34. La Vierge. (Modèle négatif.) — 35. La Vierge. (Modèle positif.) — 36. Maquette d'une sculpture. — 37. Médaille de présentation de l'artiste. — 38. Revers de la médaille de l'artiste. — 39. La Vierge. (Médaillon en argent.)

40.

41.

42.

43.

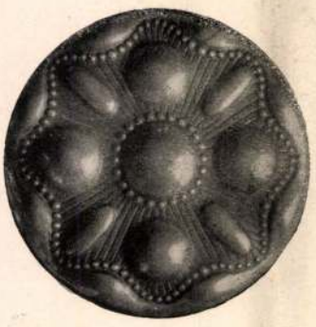

44.

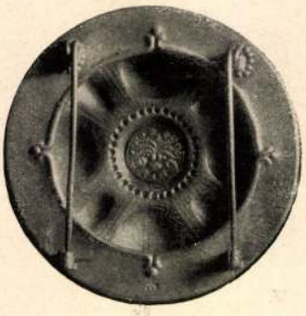

45.

Zutt A. R. 40. Ezüst boglárok. — 41—43. Pecsétnyomógyűrű részletekkel. (Ezüstöntvény.) — 44. Ezüst boglár. — 45. Ezüst boglár visszája a mesterjeggyel.

40. Broches en argent. — 41—43. Anneau à cachet (fonte en argent) avec détails. — 44. Broche en argent. — 45. Revers de broche en argent avec signet de maître.

341.

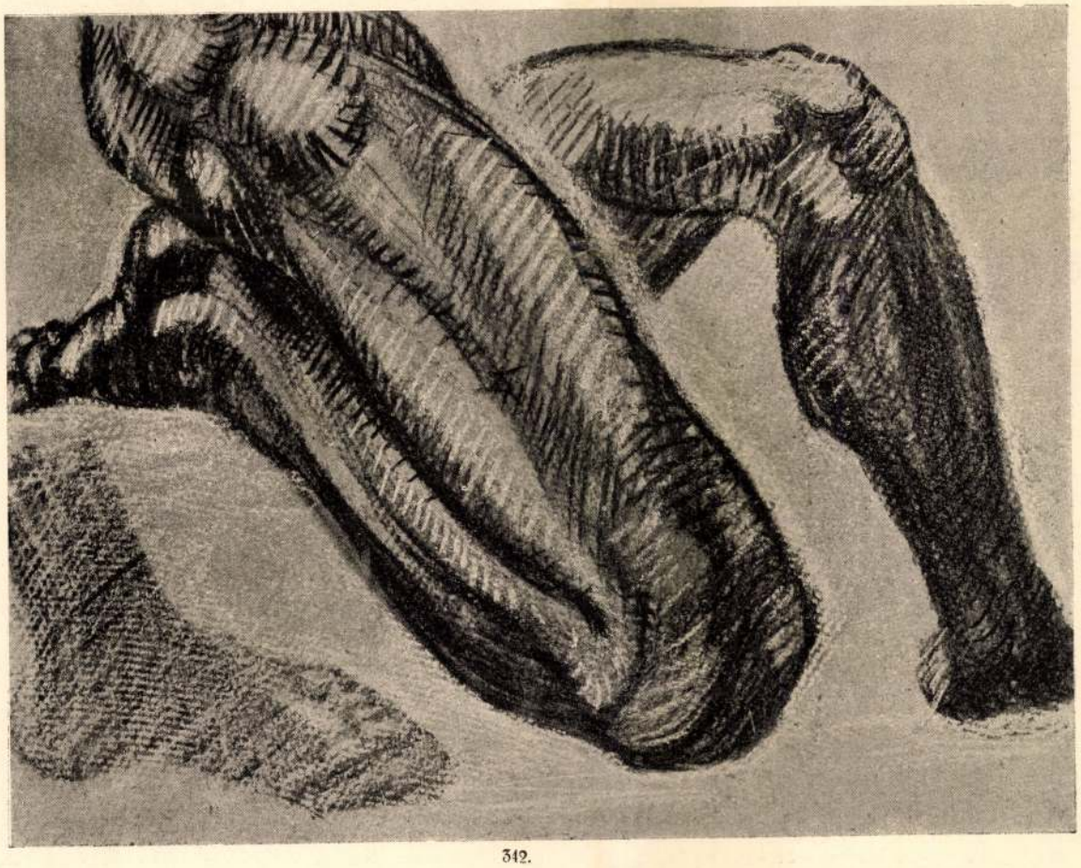

342.

341—342. Szénnel rajzolt tanulmányok (1914).

341—342. Kohlenstudien (1914).

343.

351.

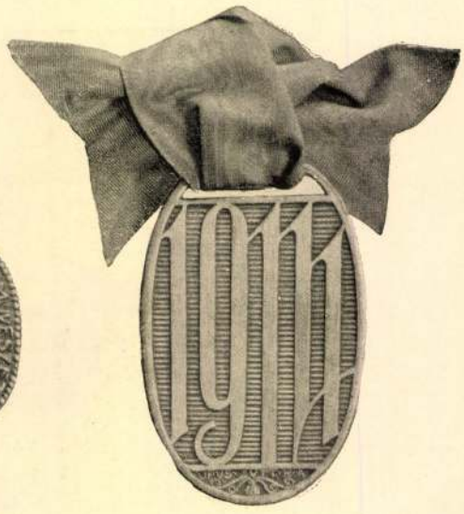

344.

345.

350.

346.

347.

349.

348.

343—344. A Hadsegélyző-Bizottság emlékérme. Kiadja a m. kir. honvédelmi minisztérium. Eredetijét acélba metszették. — 345—346. A Magyar Vöröskereszt érmei. Készültek ezüstben és sárgarézben. — 347—348. Az Auguszta-alap javára kiadott emlék. Készült ezüstben és bronzban. 349. Zsírkőbe metszett negativ-minta. — 350. A „Kéve" hadiérmének vázlata. — 351. Az iparművészeti iskola hadikórházának jelvénye.

343—344. Medaille des ungarischen Kriegsfürsorgeamtes. Ausführung in Silber, Bronze mit Email. Herausgegeben vom ung. Landwehrministerium. — 345—346. Medaillen des ungarischen Rothen Kreuzes. — 347—348. Anhänger. Herausgegeben zu Gunsten des Augusta-Fondes. — 349. Specksteinnegativ. Originalguss. — 350. Kriegsmedaille des Kunstvereins „Kéve". — 351. Abzeichen des Kriegsspitals der Kunstgewerbeschule.

338.

339.

338. Párisi nő. Arcképtanulmány (1914). — 339. A dachaui láp, a háttérben Münchennel. Zivataros hangulat. Szénrajz (1912).

338. Portraitstudie, Pariserin (1914). — 339. Gewitterstimmung über dem Dachauer Moor, mit München im Hintergrund. Kohlenzeichnung (1912).

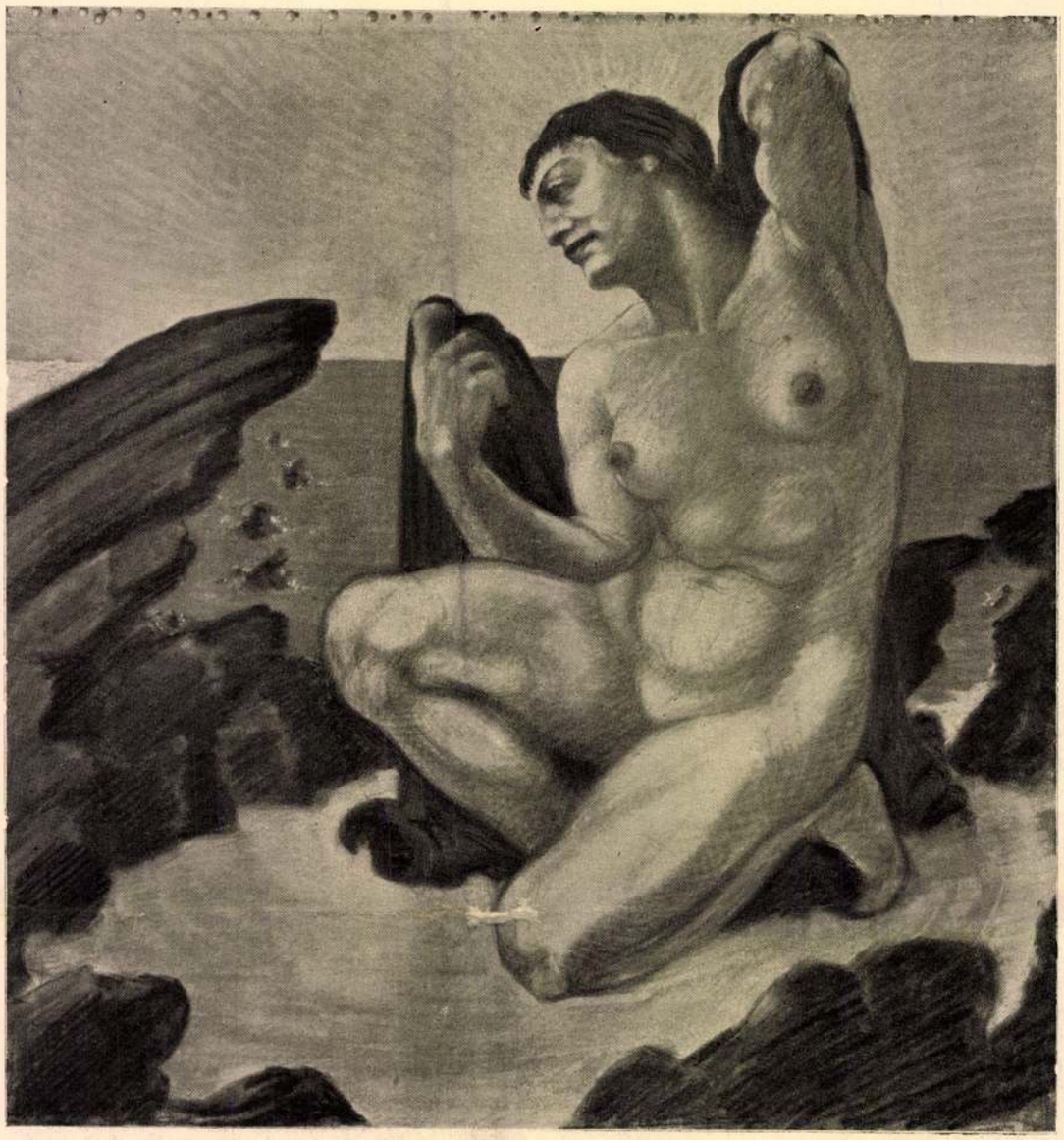

340.

340. Este. Zeneterembe szánt freskó vázlata (1914).

340. Abend. Skizze zu einem Freskobild für einen Musiksaal (1914).

334.

334. Római leány. Bronz (1912).

334. Römisches Mädchen. Bronz (1912).

335.

336.

337.

335. Arcképvázlat (1914). — 336. Pisani-féle technikával készült éremvázlat (1914). — 337. Relieftanulmány Donatello Dávidja nyomán (1908).

335. Portraitskizze (1914). — 336. Medaillenentwurf. (Technik nach Pisani. 1914). — 337. Nach dem David des Donatello, übertragen in Relief (1908).

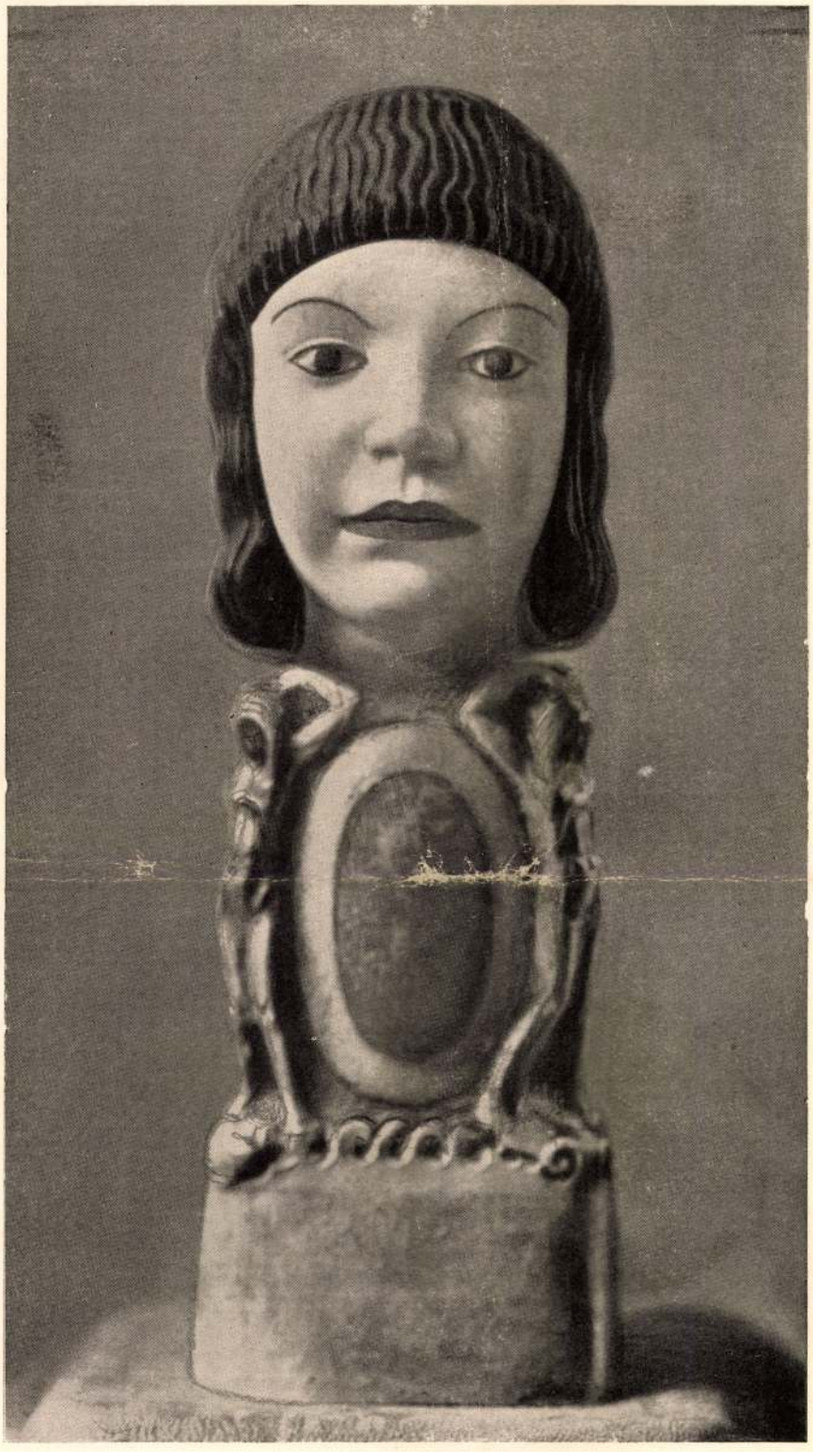

332.

332. „Li-Tai-Po"-nak ajánlva. Elefántcsontból, ébenfából és szmaragdból készült szobrocska. Alapzatát egy darab ezüstlemezből domborították. (Befejezetlen.) Készült a tervező műhelyében (1911).

332. An „Li-Tai-Po". Köpfchen. Elfenbein, Smaragd und Ebenholz. Sockel, aufgezogen aus einer Silberplatte. (Unvollendet.) Ausgeführt in der Werkstatt des Entwerfers. (1911).

333.

333. Kifejezéstanulmány. Bronz (1913).

333. Ausdruckstudie. Bronze (1913).

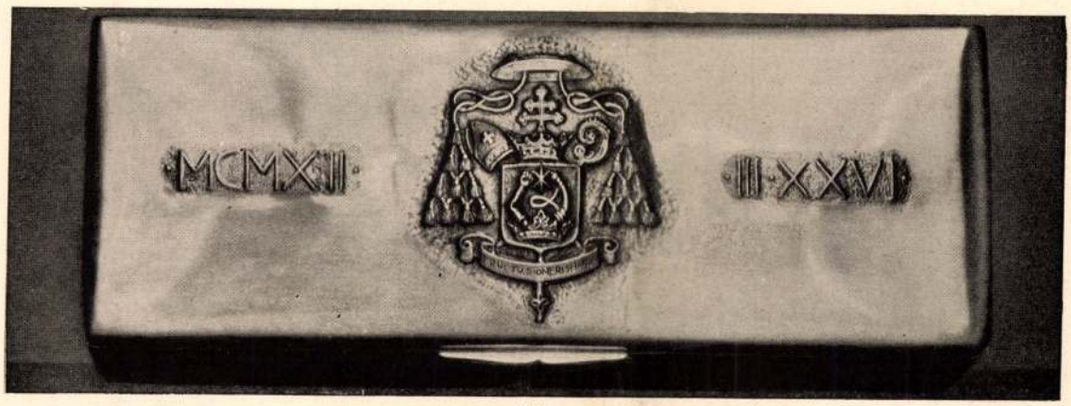

328.

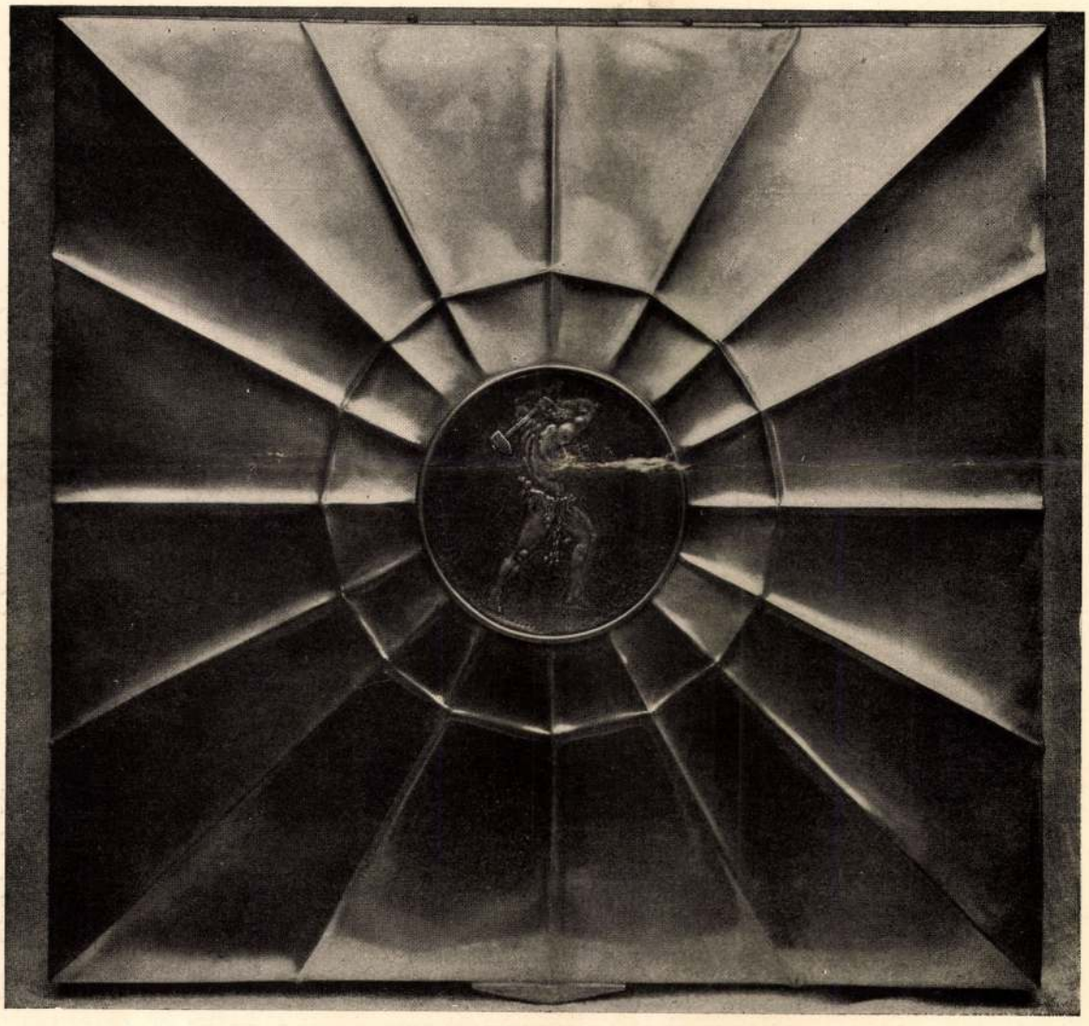

329.

328. Az egri érsek Pallium-tokja. Domborított ezüst. — 329. Ezüst doboz fedele. A Ganz-gyár 1500 munkásának ajándéka Kornfeld báró részére. Készült a tervező műhelyében.

328. Pallium-Dose des Erzbischofs von Eger. — 329. Deckel einer silbernen Kassette, Gestiftet Herrn Baron Moriz Kornfeld von 1500 Arbeitern der Ganz'schen Fabrik. Entwurf ausgeführt in der Werkstatt des Entwerfers.

330.

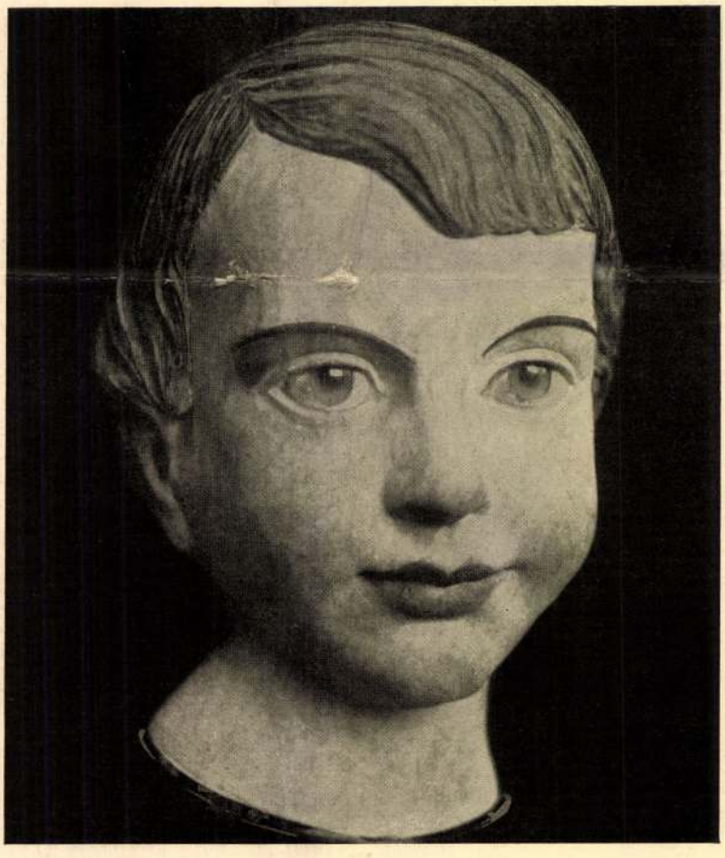

331.

330. „Putto". Egy kút alakjának feje (1908). — 331. Bambino di Fiesole. Arcképszobor, színes márványdarabokból, a szemek drágakőből készültek, a nyak szegélye arany (1910).

330. Köpfchen einer Brunnenfigur „Putto" (1908). — 331. Bambino di Fiesole. Portrait aus farbigem Marmor zusammengesetzt, die Augen aus Edelsteinen; Halsabschluss Gold (1910).

322.

318.

320.

323.

319.

321.

318—321. Majolika-reliefvázlatok egy villa hallja részére (1913). — 322—323. A Szent István nevü első magyar dreadnaught vízrebocsátásának emlékére készült érem (1914).

318—321. Dekorative Entwürfe für Majolika, bestimmt für die Hall einer Villa (1913). — 322—323. Medaille, negativ geschnitten. Erinnerungsmedaille an den Stappellauf des ersten ungarischen Dreadnaught St. István (1914).

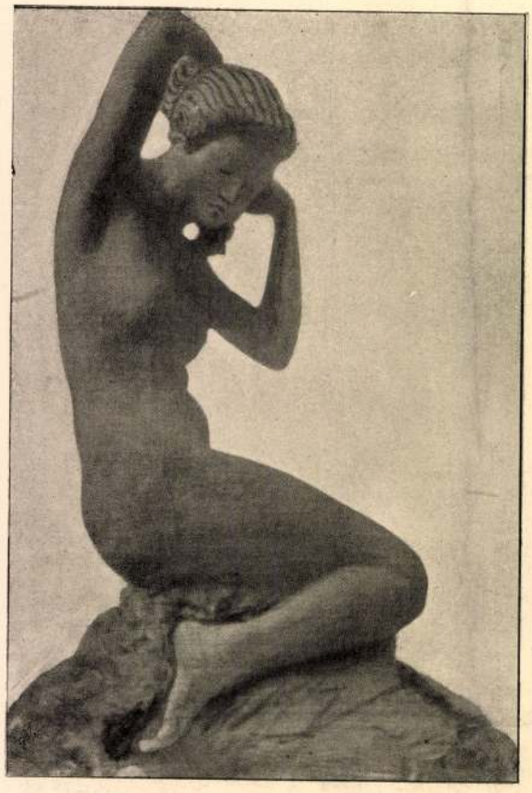

324.

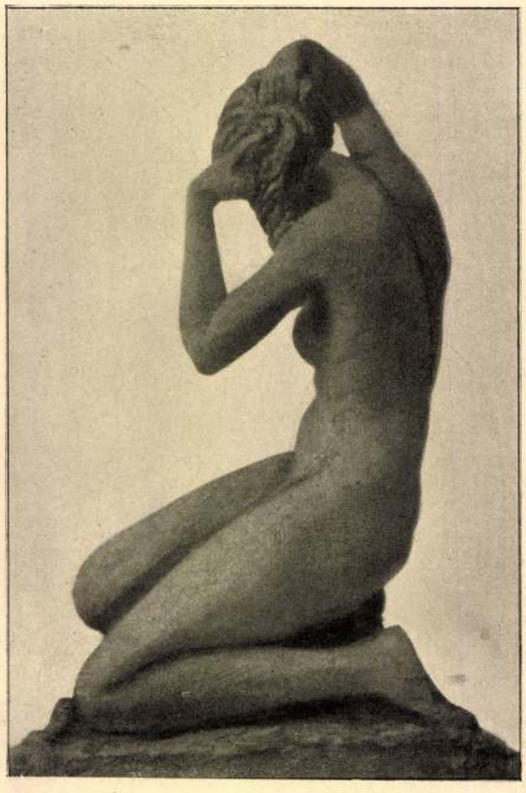

325.

326.

327.

324—325. Alacsony vízmedence közepére szánt életnagyságú terrakotta-szobor vázlata (1909). — 326. Herakles-érem metszett negatív-mintája. — 327. Érem metszett negatív mintája (1914).

324—325. Lebensgrosser Entwurf für eine Brunnenfigur mit niederem Wasserspiegel, gedacht für die Mitte einer Hall (1909). — 326. Herakles-Medaille. Negativschnitt. — 327. Negativschnitt. Studie zu einer Medaille (1914).

309.

310.

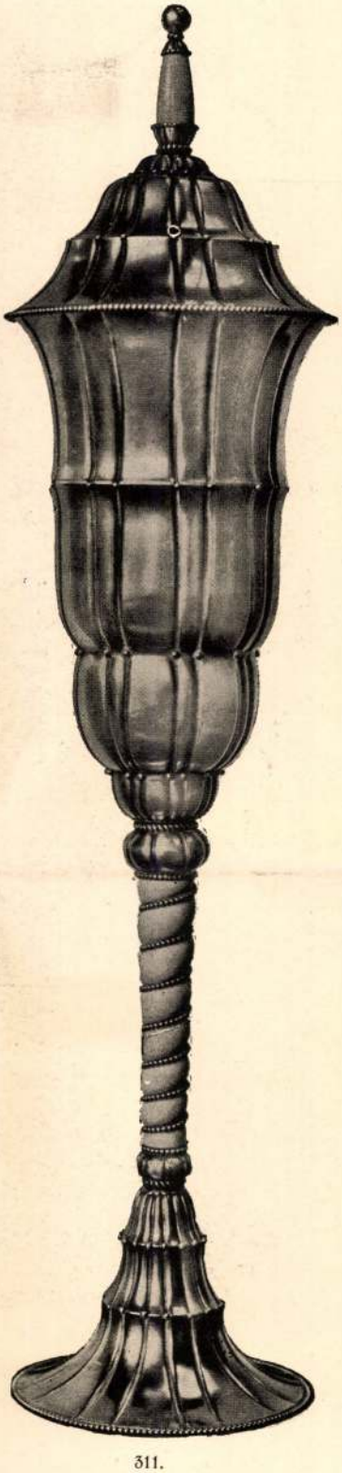

311.

309—310. A Magyar Orsz. Állatorvos-Egyesület által az 1914. évi londoni állatorvosi kongresszusra felajánlott aranyérem. (Készült Pisani-féle eljárással.) — 311. A kárpáti túraút emlékserlege (1914).

309—310. Verdienstmedaille, gestiftet in Gold von dem ung. Veterinärverein dem Londoner Veterinär-Kongress 1914, dem verdienstvollsten Mitglied (Technik nach Pisani). — 311. Preispokal für die Karpathenfahrt 1914.

312.

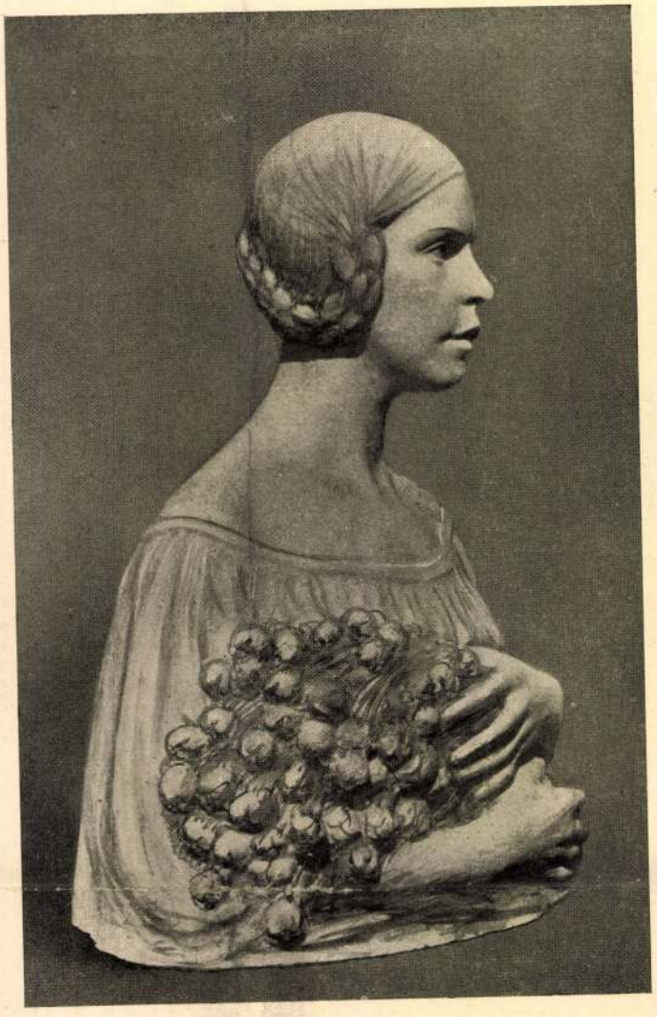

317.

314.

313.

316.

315.

312—316. Egy iskolaépületre szánt majolika-reliefek vázlatai (1913). — 317. Majolika-mellszobortanulmány (1908).

312—316. Dekorative Majolika-Entwürfe für ein Schulgebäude (1913). — 317. Majolika Portrait-Studie (1908).

305.

Az itt és a következő 15 oldalon közölt képek ZUTT A. R. az orsz. m. kir. iparművészeti iskola tanárának műveit ábrázolják. — 305. Megkezdett kőtanulmány, közvetlenül a kőtömbből faragva.

Die hier und auf den folgenden 15 Seiten reproduzierten sämtliche Werke sind Arbeiten des R. A. ZUTT, Professor an der kön. ung. Kunstgewerbeschule in Budapest. — 305. Begonnene Steinstudie, unmittelbar aus dem Block gemeisselt.

Magyar Iparművészet
1914.

306.

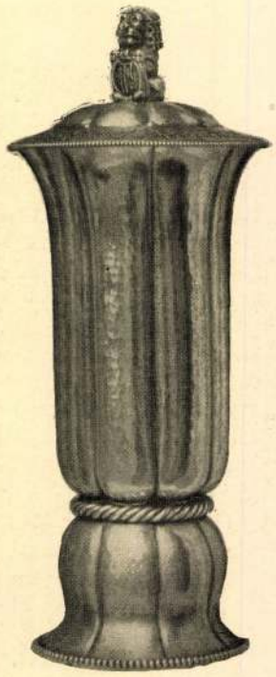

307.

308.

306. Ostyatartó, aranyozott ezüst, ékkövekkel. [Készült (1914) a tervező műhelyében. — 307—308. Ezüst emlékserlegek. (1913—14.) A két utóbbi királydíj.

306. Ciborium (1914). Silber, z. Teil vergoldet, Elfenbein mit Rubin und Smaragd. — 307. Preispokal (1914). — 308. Preisbecher (1913). Ausführung in der Werkstatt des Entwerfers. Beide Königspreise.

A NEMZETI SZALON 341-IK KIÁLLITÁSA

ZUTT R. A.

1925. Október.

A NEMZETI SZALON 341-IK KIÁLLITÁSA

ZUTT R. A.

1925. Október.

A NEMZETI SZALON IGAZGATÓSÁGA:

ELNÖK:

Gróf ANDRÁSSY GYULA v. b. t. t.

MŰVÉSZETI ALELNÖK:

Horvai János

IGAZGATÓ:

Déry Béla

IGAZGATÓSÁGI TAGOK:

Művészek:

Edvi Illés Aladár
Katona Nándor
Kézdi Kovács László
Rubovics Márk
Vajda Zsigm.

Műpártolók:

Bauman Márton
Gellért Jenő
alelnöki teendőkkel megbizva
Dr. Ilosvay Lajos

MŰTÁROS:

Kató Kálmán

TITKÁR:

Bende János

ÜGYÉSZ:

Dr. Képessy József

PÉNZTÁRNOK:

Eckstein M. Miklós

SOCIETAIRE TAGOK:

Baditz Ottó
Déry Béla
Edvi Illés Aladár
Endrey Sándor
Gellért Jenő
Horvai János
dr. Ilosvay Lajos
Kacziány Ödön
Katona Nándor
Kézdi Kovács László
dr. Képessy József
† Kőrösfői Kriesch Aladár
László Fülöp Elek
† Br. Mednyánszky László
Mendlik Oszkár
Nádler Róbert
Rubovics Márk
† Székely Bertalan
† Szikszay Ferencz
Vajda Zsigmond

Marlos
CIPŐ
női
cipőkülönlegességek
V. Váczi-utca 11b.

ZUTT R. A.

Irta: Radisics Elemér.

Itt volt, itt élt, mi közöttünk hosszú esztendőkön át. Dolgozott és küzdött; alkotott verejtékkel, tanitott szeretettel. Gyakran csalódott reményeiben, de épp oly gyakran, magabizó optimizmusának a szárnyán, eljutott azokba a szférikus magasságokba, ahová belépniök csak a kiválasztottaknak van jogukban. Mint a hajó türelmetlenül előretörő orra, széles utat vágott a lomha tömeg közönytengerének mozdulatlan tükrébe; hitvallásra birta a hitetleneket, maga ellen ingerelte a tehetségteleneket.

És még sem ismertük.

Most visszatért rövid időre és mai kiállitásával bucsuzik attól az országtól, ahol fiatalságának néhány legszebb évét eltöltötte. Ugy véltük távozásakor jobb, hálásabb érvényesülési teret megy keresni egy gyakorlati szellemmel megáldott iparművész. Ma ugy látjuk, elengedtünk egy kivételes képességü alkotó művészt, aki egyetemes érdeklődésében magához öleli a művészet legszerényebb, legigénytelenebb hajtásait is, de ebben az egyetemességében céltudatosság van, mert adakozókedvében a társadalom legszerényebb és legigénytelenebb rétegeinek kivánja szükségleteit kielégiteni.

Zutt a renaissance idők buja levegőjében élt művészek egy kései hajtása. Kezét, mely egyforma virtuozitással bánik a festő ecsetjével és a szobrász vésőjével, könnyen hevülő vére hajtja, higgadt esze irányitja és meleg szive tájékoztatja. Abban is hasonlatos a renaissance nagy mestereihez, hogy törekvéseinek egyetemessége szinte a faji és nemzeti választófalak fölé emeli őt. Leonardo da Vincit ott látjuk dolgozni Milánóban, Velencében, Mantuában, Rómában, Pármában és — Párizsban. Benvenuto Cellini örökbecsü műveit VII. Kelemen és III. Pál pápák, valamint I. Ferenc francia király udvarában alkotta. Zuttot, a svájci eredetű művészt, a magyar kormány megbizottai hivják meg 1912-ben a budapesti Iparművészeti Iskolához s

most a felsőszileziai Neissében hív életre társadalom, város és állam megértő támogatásával a művészet minden ágazatára kiterjedő szabadiskolát.

Mindezek ellenére korunknak tipikus szülötte, akinek formaművészetét olykor szinte lenyügözi a műveiben testet öltő gondolatok terhe. Lehelet finomságu rajzsorozatában vonalvezetése vetekszik Beardsley kezének szuverén biztosságával; alakjait szelid humor, könnyed szatira és véres gúny tölti meg tartalommal. Modern problémáinknak könnyes szemű tolmácsolója, aki a természet napsütéses, örömtől és életerőtől duzzadó világába szeretné vezetni követőit s aki visszaborzad a városok kőtemetőjébe zárt embermilliók hangtalan szenvedésétől. A kinek lelke a görög mondavilág méla derüjét szomjuhozza és riadtan, idegenül szemléli azt a véres harcot, amelyet gazdasági berendezkedésünk, keresztény etikánk legfensségesebb alapelveinek megcsufolásával, egyénre és társadalomra egyképp reákényszerit a mindennapi megélhetés kiküzdéséért.

Az anyagban nem holt felületet lát, amelyet fantáziájának segitségével csupán sikdiszitéssel kell ellátnia. Az anyag kiválasztottsága szerves eleme művészetének s a holt anyagba művészetének öntudatossága lop égi szikrát. A technikai kivitel mindég aszerint igazodik nála, papirost avagy az idők járásával jobban dacoló vásznat, szürke agyagot vagy csillogó márványt, sokszinü fát avagy nehezen megmunkálható fémet választott-e gondolatainak tolmácsául és ez a sokoldalusága méltatja arra, hogy egyszólamu dalok előadása helyett, művészeti iskola karmestereként, polifon zenekari művek vezénylésére érezzen magában hivatottságot.

Igy jutunk el annak a megértéséig, hogy Zutt, aki nemzetközi szalonok és kiállitások dédelgetett szereplőjeként vagy a legelterjedtebb grafikai folyóiratok és kényes izlésü kiadók keresett illusztrátoraként a sikernek kitaposottabb utait is fényes eredménnyel járhatná, miért leli örömét az iskolavezetés nehéz, sokszor háládatlan mesterségében. Apostoli hivatottság érzése párosul itt kitartó, soha nem lankadó energiával, mert nincs nehezebb feladat, mint megszabaditani a röghöz tapadó embert földi bilincseitől és a lelkiség tisztultabb világába emelni őt.

És most akár budapesti, akár neissei szereplését elemezzük is, visszatérő vezérmotivumként szögezhető le programmjának két sarkköve: a művészet becsületessége és ennek megfelelően népművészet teremtése.

Az első programmpontot nevezhetnők visszatérésnek is a természethez. Az igazi művészet nem türi meg azokat a vásári fogásokat, amelyekkel az indusztriálizálódott ipari tevé-

kenység szokott élni a hiszékeny fogyasztóval szemben s amelyek legtöbbször nem is annyira rosszakaratból erednek, mint inkább hozzá nem értésből és tájékozatlanságból. Fejlettebb izlés nem tűrheti meg fának gipszben való elgondolását, bronznak festett fából való utánzását, betonnak alkalmazását ott, a hol a szerkezet a masszív kőanyagot követeli meg. S hamégis a tervező művészek között is akad nem egy, aki vét e szabályok ellen, ez a tény a művészeti nevelés ellen emel vádat, mert mesterekként felszabadit szobrászokat, akik képtelenek agyagban elgondolt műveiket sajátkezűleg márványban megvalósitani, vagy tervező művészeket, akiknek kezében soha nem volt kőműves vakoló-lapátja, asztalos gyaluja vagy kovács kalapácsa.

Zuttnak ezt a felfogását rövid tömörséggel ismerteti egyik hive, mikor azt irja, hogy a neissei iskola küzd minden hazugság ellen, nem dolgozik látszatra és a kivitelnél kiküszöböl minden hamis utánzatot; szolgálatába állit minden technikai ujitást — amennyiben munkássága keretébe vág — és a gyárak gépeiben tökéletesitett formáju munkaeszközt, szerszámot lát.

Ezzel a technikai felkészültséggel indult utjára Zutt, hogy Morrisék és a praerafaeliták lelki tanitványaként hiveket toborozzon annak a törekvésnek, amely az egyszerü kispolgári és munkáslakások ezreibe akarja belevarázsolni az igazi művészetből áradó derüt és lelki békét. A városok lakója ma többnyire ki van szolgáltatva a gyárak lélek nélkül való tömegprodukciójának. A kapitalista rendszer támasztotta versengés a minőség rovására a mennyiség korlátlan fokozására serkenti a gyárost. Kiszámithatatlan lehet tehát szociális hatásában is az az irányzat, amelyik kézzel foghatóan bebizonyitja, hogy a tömegcikkeket a költségek fokozása nélkül is lehet a művészeti követelményeknek megfelelően előállitani.

És alig hogy 1912-ben Zutt megkezdte munkásságát az Iparművészeti Iskola műhelyében, sorjában megjelentek a piacon azok a művészi apróságok, amelyek mind egy-egy banális, bazáráru ellen hirdettek élet-halál harcot. A háboru megpróbáltatásának éveiből jól emlékezhetünk izléses vasgyűrűjére, vagy ezernyi emlékérmére és kis plakettjére. De hogy közben időt talált egy-egy mestermunka elvégzésére is, azt a biboros hercegprimás megrendelte koronázó kehely, az egri érsek részére készitett ralliumszelence, vagy a kereskedelmi és iparkamaráknak IV. Károly királyhoz intézett hódolófeliratát tartalmazó ezüstszekrénykéje bizonyitja legjobban.

Félreismerték Zutt hivatását és sok keserű pillanatot okoztak neki azok, akik szellemének idegenségétől magyar művészetünk faji zamatosságát féltették. Zutt őserejű, becsületes meggyőződéstől hevitett tehetségére a lenditőkerék szerepe

várt itt. Amikor elveinek, művészi hitvallásának népszerűsitésére törekedett és tanitását beszédes példákkal is illusztrálta, nem akarta egyuttal tanitványainak lelkét a maga művészeti egyénisége alá rendelni. Senki nálánál jobban nem méltányolta a néplélekben gyökeredző hagyományos magyar művészet primitiv báját és nem róhatjuk fel neki hibául, hogy nem akadtak tanitványainak seregében még többen olyanok, akik iskolájának tiszlitótüzén keresztülmenve és magyarságukba mélyedve a magyar iparművészet nem remélt renészánszának lettek volna hivatott napszámosai.

Benvenuto Cellini irja emlékirataiban, hogy amikor a hires és derék Piero Strozzi Franciaországba jött és emlékezteté a királyt, adná ki a neki igért honositási levelet, I. Ferenc tüstént elrendelte az okmány kiszolgáltatását, de hozzáfűzte szavaihoz: „készitsétek el egyuttal Benvenuto barátomét is és adjátok át neki dijmentesen."

Zutt minden erénye és minden hibája tehetségéből és ember társaiért dobogó szivéből sarjad. Mitőlünk a jól teljesitett munka tudatával távozott. Férfiunak ez legszebb jutalma, még ha nem ismétlődnék is meg, más formában és kiadásban. a gavallér Ferenc király adta példa.

Kiállitásom látogatóihoz!

Azok. akik ezen a gyüjteményes kiállitásomon lévő műveimet nézegetik: ne tekintsék azokat egyébnek a küzködő művészlélek fragmentumainál! Ezek a művek mind egy magasabb, egységes eszme szolgálatára formálódtak, valamely olyan egységes egészért, amely még csak ezután fog végleges formát ölteni.

Testet azonban csak akkor ölthet ez a nagy eszme, ha az élet egyszer megengedi: gondok nélkül művészit alkotni.

Minden művemen rajta ül a mindennapi életnek a gondja. Kézműves munkásságom azonban eddig még a legnehezebb napokban is megsegitett, hogy mint művész el ne kelljen adni magamat.

Csikorgó fogakkal törtem magamat, hogy mint művész a legjobbat alkossam. pedig ezt a kevés órát a többi munkára szánt időből kellett magamnak kiszoritanom.

Igy tanultam meg lassan várni és reménykedni, hogy valamikor mégis sikerülni fog nekem is gondolkodó művészként azt megteremteni, a melyeknek eszményei szivem mélyén sarjadoznak és azért ujból is arra kérem az én kiállitásom látogatóit, ezeket a munkáimat csak részleteinek, tanulmányainak és kisérleteinek tekintsék egy ezután létrejövő alkotásomnak.

A magyar talaj eredetisége és szüzessége vonzott annak idejében ebbe a szép országba és hálás vagyok, hogy kimondhatatlan szeretet és türelemmel alkalmam nyillott Magyarország kulturális földjének megmunkálásában részt venni.

Magyarországnak a legreményteljesebb és a leggazdagabb jövőt igérő idejében volt alkalmam

ezt az országot megismerni és megszeretni. De a sorscsapások legnehezebb óráiban is megőriztem hüségemet és ragaszkodásomat ehhez az országhoz és csekély erőmmel a háború, a forradalom és a kommunizmus alatt is az oldalán állottam. Most azonban, hogy ez a szép ország a sors kérlelhetetlen csapásai folytán oly igen nagyon leszegényedett, úgy éreztem át kell adnom a teret Csonka-Magyarország művészeinek és visszatérek Németországba, magamnak és művészetemnek újabb terepet keresni.

Magyarország második hazámmá lett, legjobb és legszebb éveimet itt töltöttem el és most kimondhatatlanul nehezemre esik 12 évi itt tartózkodás után eltávoznom abból a szép országból, ahol mindig szeretettel és megértéssel fogadtak.

Felejthetetlenül maradnak meg bennem minden időkre az itt eltöltött órák emlékei és ezen kiállításomban sok hálával és szeretettel a szivemben veszek búcsút szép Magyarországtól!

Neisse, 1925. október havában.

Zutt.

A KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK

JEGYZÉKE

1. Zsidó leányka feje. 1913. Rajz 2.000
2. Fanni feje. 1918. Rajz 2.000
3. Öreg magyar feje. 1917. Rajz 2.000
4. Öreg fa. 1914. Rajz 4.000
5. Szegénység. 1921. Rajz 4.000
6. Gabriele feje. Rajz 2.000
7. Tanulmányfej. Rajz 2.000
8. Profiltanulmány, „Ele". Rajz . . . 3.000
9. Étlap. 1904. Rajz . . . . . —
10. Étlap. 1904. Rajz . . . . . —
11. Étlap. 1904. Rajz . . . . . —
12. Étlap. 1904. Rajz . . . . . —
13. „Midinett". 1905. Rajz . . . . . —
14. „Kapitalizmus". Színes tanulmány. Rajz 3.000
15. Eredeti fametszet. Rajz . . . . . —
16. Önarckép. 1908. . . . . —
17. Tervek a „Kelj föl" fig. műhöz. 1908. Rajz . . . . . —
18. Akt. Rajz 2.000
19. Lovag és Vénus. Tanulmány. Rajz . . 2.000
20. Önarckép. Rajz 4.000
21. Lépdelő ifju. Tanulmány. Rajz 2.000
22. Női fej. Vázlat. Rajz 2.000
23. Anatomiai tanulmány. Rajz 3.000
24. Férfi fej. Tanulmány. 1907. Rajz . . 10.000
25. Vázlat. Tanulmány. Rajz 4.000
26. Öreg kéz. Tanulmány. Rajz 5.000
27. Gesztenyefaág. Tanulmány. Rajz . . . 5.000
28. Nürnbergi Hopfen-piac. Rajz 2.000
29. Szerelmespár. Rajz 2.000
30. Tanulmány könyomathoz. Rajz 2.000
31. Férfi fej. Tanulmány. Rajz 4.000
32. Két öreg kéz. Rajz 20.000
33. Vince Bálint. Fejtanulmány. Rajz . . . 5.000
34. Tanulmány. Színes viaszk 5.000
35. Vázlat. (München, 1908.) Vízfestm. . 3.000

36. Plakátvázlat „Minimax“ 2.000
37. Temetés. Kőnyomat 1.000
38. Három fájdalom. Kőnyomat 2.000
39. Vince Bálint. Vázlat. Rajz 4.000
40. Fej. Vázlat. Rajz 2.000
41. „Bauroff“-plakát. Vázlat 4.000
42. Szerelmespár. Színes rajz 2.000
43. Három panaszkodó. Kőnyomat 4.000
44. Keramika-edény. Viaszk 2.000
45. Leánykák napfényben. Vízfestmény . . 10.000
46. Reggel. Pastell 6.000
47. Vissza a fényhez. Vízfestmény 10.000
48. Anyám sírjánál. Pastell 4.000
49. Piros felhők. Viaszk 2.000
50. Keresztlevétel. Vázlat. Olajfestmény . . 12.000
51. Sári és Bless. Színvázlat 6.000
52. Ady emlékezetére. Tanulmány. Vízfestm. 10.000
53. Vince Bálint. Tanulmány 15.000
54. Vince. Fejtanulmány. Olajfestmény . . . 5.000
55. Kora tavasz. Tanulmány. Olajfestmény . 12.000
56. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
57. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
58. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
59. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
60. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
61. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
62. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
63. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
64. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
65. Színakkord-tanulmány. Pastell 3.500
66. Színtanulmány. Pastell 3.500
67. Színtanulmány. Pastell 3.500
68. Színtanulmány. Pastell 3.500
69. Színtanulmány. Pastell 3.500
70. Színtanulmány. Pastell 3.500
71. Színtanulmány. Viaszk 3.500
72. Színtanulmány. Pastell 3.500
73. Színtanulmány. Viaszk 3.500

74.	Szerelmespár. Pastell	5.000
75.	Poiret Pál, a párisi divatkirály. Vázlat .	6.000
76.	Exotikus szerelmespár. Vázlat	5.000
77.	Göndör leánykafej. Vázlat	3.000
78.	Vöröshaju leánykafej. Vázlat	3.000
79.	Leánykafej. (Mária.) Vázlat	—
80.	Régi város. Vázlat	2.000
81.	Böske feje. Vázlat	5.000
82.	Dán tájkép tengerrel. Vízfestmény . .	5.000
83.	Kora tavasz. I. Tanulmány	4.000
84.	Kora tavasz. II. Tanulmány	4.000
85.	Légvárak. Vízfestmény	6.000
86.	„Mammon"-tanulmány. Színes tinta .	4.500
87.	Háborús tanulmány. Vízfestmény . .	3.000
88.	Kapitalizmus. Vízfestm.	5.000
89.	Ördög vasárnap reggeli sétája. Vázlat . .	2.000
90.	Bauroff-plakát. Tanulmány	7.000
91.	Bauroff-plakát. Tanulmány	4.000
92.	Léda. Viaszk	6.000
93.	Léda. Tanulmány	6.000
94.	Kéz. Tanulmány	2.000
95.	Nyakék. Vázlat	2.000
96.	Angyal búcsúja	6.000
97.	Gesztenyefaág. I.	3.000
98.	Gesztenyefaág. II.	6.000
99.	Gesztenyefaág. III.	4.000
100.	Sári Davosban. Rajz	4.000
101.	Kommunisták. Vázlat	4.000
102.	Koratavasz. Pastell	3.500
103.	Régi város. II. Tanulmány	4.000
104.	Akttanulmány. 1913.	2.000
105.	Akttanulmány. 1913.	2.000

Gr. Somssich Tihamér
borgazdasága Részvény Társaság

Kitüntetett borai a legfelsőbb körök asztalának dísze.

Palackbanieladás
VI., Teréz-körut 9

Telefon 142 - 85

106. Akttanulmány. 1914. . . . . 2.000
107. Két aktos tanulmány 2.000
108. Tanulmányfej 1.000
109. Akttanulmány 2.000
110. Böske. Tanulmány 3.000
111. Vince Bálint. Tanulmány 3.000
112. Poiret Pál, fejtanulmány. Vázlat . . . 6.000
113. Felhőtanulmány. Szénrajz 2.000
114. Felhőtanulmány. Szénrajz 2.000
115. Felhőtanulmány. Szénrajz 2.000
116. Léda. III. 10.000
117. Akttanulmány 2.000
118. Színtanulmány a „Vándor"-hoz. Past. . Magántul.
119. Színtanulmány a „Vándor"-hoz. Past. . Magántul.
120. Színtanulmány a „Vándor"-hoz. Past. . Magántul.
121. Színtanulmány a „Vándor"-hoz. Past. . Magántul.
122. „Vándor". Tanulmány. Past. . . . . Magántul.
123. Tanulmány. Pastell 4.000
124. Fenyők. Tanulmány 4.000
125. Napforduló. Színes tanulmány. Vázlat . . 4.000
126. Dachaui tájkép. Pastell 6.000
127. Önarckép. 1909 . . . . . Magántul.
128. Böske. Rajz 6.000
129. Tanulmány. Rajz 4.000
130. Dachau. Tintarajz 8.000
131. Három szerelmespár. Pastell 10.000
132. I. Terv. Az élet keresztutai. Pastell . Magántul.
133. Tryptichon. 1922. Pastell . . . . . Magántul.
134. Önarckép. 1919. Pastell 40.000
135. Önarckép, szivarral. 1919. Pastell . . . 30.000
136. Asztalosom. Tanulmány. Pastell . . . 20.000
137. Tanulmányfej. Pastell 25.000
138. Este a tengerparton. 1913. Pastell . . 20.000
139. Koratavasz. 1913. Pastell 20.000
140. Tanulmány Az élet keresztutaihoz. Olajfestmény . . . . . Magántul.
141. Az elfelejtettek. Freskotanulmány. Olajfestmény 100.000

142. Ady emlékezetére. Freskotanulmány . . 50.000
143. Fekvőakt. Befejezetlen . . . . . Magántul.
144—182. Színtanulmány indiai rizs-papiroson . . . . . Magántul.
183—216. Karikaturák az 1906—1908. évekből. Tollrajzok, à 800
217—252. Karikaturák az 1908—1909. évekből. Tollrajzok, à 800
253—282. Arctanulmányok. Terracotta, à . . 1.000
283. Angyalfejek. Terracotta, à 5.000
284. Balázs Béla költő mellszobra. Gipsz . Magántul.
Balázs Béla költő mellszobra. Bronzból . 40.000
285. Beretvás Hugóné mellszobra. Gipsz. . Magántul.
286. Tanulmányfej. Festett agyag 10.000
287. Bauroff mellszobra. Festett terracotta . 20.000
288. Mellszobor. Tanulmány. Mészkő . . . 15.000
289. Mimikai tanulmány. Bronz 10.000
290. Bambino da Fiesole. Görög márványból, arany és drágakőből 80.000
291. Fejecske. Elefántcsont és ébenfa 30.000
292. Puttofej 5.000
293. Tanulmány. (1900. Firenze.) Gipsz . Magántul
Tanulmány. (1900. Firenze.) Bronzból . 2.000
Tanulmány. (1900. Firenze.) Terracottából 400
294. Római férfiarc. Bronz 3.000
295. Gyermekfej. (Katica.) Terracotta . . . 8.000
296. Szerelmespár. Terracotta 1.600
297. Madonna. (Hellerau.) Agyag . . . . Magántul.
297./a A csók. Agyag 8.000
298. Kútfigura. (Vénus születése.) Agyag Magántul.
Kútfigura. (Vénus születése.) Modellnagyságban, aranybronzból 12.000
Kútfigura. (Vénus születése.) Ezüstből . 20.000
Kutfigura. (Vénus születése.) Életnagyságban, bronzból 200.000
299. Madonna. (Hungaria.) Agyag . . . Magántul.
Madonna. (Hungaria.) Terracottából . . 4.000
Madonna. (Hungaria.) Bronzból 16.000

300.	Zutt Gabriella feje. Terracotta . . .	15.000
	Zutt Gabriella feje. Színes terracottakópia	10.000
301.	Életállomások. Tanulmánymodell . . .	—
	Életállomások. Tanulmány. Bronzban . .	80.000
302.	Madonna. (La Poverina.) Terracotta . .	300
	Madonna. (La Poverina.) Tanagraszerüen festett	500
	Madonna. (La Poverina.) Tanagra, nagyban	5.000
303.	Madonna Immaculata. Tanagraszerüen festve	300
304.	Szent Hildegard. Tanagraszerüen festve	500
305.	Madonna. (Nissae)	500
306.	Tanulmány. Agyag	5.000
307.	Szentévi jubileumplakett ezüstben . . .	5.500
308.	Szentévi jubileumplakett bronzban . . .	700
309.	Szentévi jubileumplakett vasból	300
310.	Plakette a neissei Stadion megnyitása emlékére. Csak múzeumok és gyűjtők részére adható el	1.000
311.	Plakette a neissei Stadion megnyitása emlékére. (Az érem másik oldala.) Csak múzeumok és gyűjtők részére adható el .	1.000
312.	Szentévi jubileumi plakette. (Kicsi.) Ezüstben	400
313.	Szentévi jubileumi plakette. (Kicsi.) Ezüstben. (Az érem másik oldala) . .	400
314.	A „Kéve“ művészegyesület hadiérme . .	—
315.	A „Kéve“ művészegyesület hadiérme. Hátlapja	—
316.	A Hadsegélyző Bizottság emlékérme. Ezüst	—
317.	A Hadsegélyző Bizottság emlékérme. Bronz	—
318.	A Hadsegélyző Bizottság emlékérme. Kis kiadásban	—
319.	Emlékérem a hadiárvák alapja javára . .	—
320.	Emlékérem a hadiárvák alapja javára. Hátlapja	—
321.	Az egyesült magyar bankok emlékérme. Előrésze	—

322. Az egyesült magyar bankok emlékérme. hátlapja . . . . . —
323. Emlékérem az „Auguszta-alap“ javára. Előrésze . . . . . —
324. Emlékérem az „Auguszta-alap“ javára. Hátlapja . . . . . —
325. Vöröskeresztérem, 1914—1915. Előrésze —
326. Vöröskeresztérem, 1914—1915. Hátlapja —
327. Vöröskeresztérem, 1914—1915. Előrésze —
328. Vöröskeresztérem, 1914—1915. Hátlapja —
329. Vörösördögérem. 1915 . . . . . —
330. A sajtó Vöröskereszt kórházai jelvénye, 1915 . . . . . —
331. A dr. Légrády Vöröskereszt kórházak jelvénye. 1915. . . . . —
332. Az Iparművészeti Iskola Vöröskereszt kórháza jelvénye. 1914—1915. . . . . —
333. Az Otthon varrónők Vöröskereszt kórháza jelvénye. 1914—1915. . . . . —
334. Az Akadémikusok Vöröskereszt kórháza jelvénye. 1914—1915. . . . . —
335. A Technologia Vöröskereszt kórháza jelvénye. 1914—1915. . . . . —
336. Vöröskereszt kórház jelvény. 1914—1915.
337. Vöröskeresztes Testvérek jelvénye. 1914—1915. . . . . —
338. Vasgyűrű, „Pro Patria“, 1914. . . . . —
339. A „Szent István csatahajó“ emlékérme, 1913. Előrésze. A Ganz-Danubius kiadása —
339./a A „Szent István csatahajó“ emlékérme. 1913. Hátlapja. A Ganz-Danubius kiadása —
340. Az 1914. világháború hőseinek. Emlékérem. Előrésze . . . . . —
341. Az 1914. világháború hőseinek. Emlékérem. Hátlapja . . . . . —
342. Őrgróf Pallavicini Sándor 70-ik születésnapjára emlékérem. Modell. 1923. . . . —
343. Az Állatorvosi Egyesület 1914. évi londoni kongresszusi aranyemlékérem modellje . —

344. Az Állatorvosi Egyesület 1914. évi londoni kongresszusi aranyemlékérem modelljének hátlapja . . . . . —
345. Emlékérem a háborús gyermekek javára —
346. Az Ajax acélgyár reklámérme. 1913. . . —
347. Dr. Hültel Elemér tanár érme. 1916. . —
348. Dr. Hültel Elemér tanár érme. 1916. Hátlapja . . . . . —
349. Terv a Marquesa Casati arcmása érméhez. 1922. . . . . —
350. Terv a Marquesa Casati arcmása érméhez. 1922. Hátlapja . . . . . —
351. Ékszerérem, „A tánc". Magyar opálkövekkel foglalva. 1911. . . . . —
352. Modellérem a Károly király koronázási kehelyhez. 1917 . . . . . —
353. Modellérem a Károly király koronázási kehelyhez. 1917. . . . . —
354. Modellérem a Károly király koronázási kehelyhez. 1917. . . . . —
355. Ékszerérem, „Római leányka" . . . . —
356. Ékszerérem, „Szerelmespár" . . . . . —
357. Ékszerérem, „Flóra" . . . . . —
358. Zutt ajánlóplakettje. 1910 . . . . . —
359. Ékszerérem, „Ülő leányka" . . . . . —
360. Fogantatás. Terv egy reliefhez . . . . —
361. Ave Mária. Kerámia . . . . . —
362. Modell „Zutt Gabriella" arcmása érméhez —
363. Modell „Anna Orell-Hell von Heldenwert" arcmása érméhez . . . . . —
364. A „Magyar népköztársaság" emlékérme . —
365. Koronázási kehely. Nagymélt. Csernoch János, Magyarország hercegprimása koronázási ajándéka . . . . . Magántul.
366. Szenteltvízszóró. Nagymélt. Csernoch János hercegprimás úr tulajdona . . . . —
367. A Magyar Kereskedelmi Kamara koronázási ajándéka Károly király és Zita királynénak . . . . . —

368. Telefonmodell Károly király szalonkocsijában. (M. kir. államvasutak) . . . . —

369. A debreceni egyetem jelvényei. Ferenc József király ajándéka, a debreceni egyetem alapítása alkalmából . . . . . —

370. Ezüst kazetta. A Ganz-Danubius-gyár 1500 munkásának ajándéka báró Kornfeld úrnak. (Vitrinben) . . . . . —

371. Különböző iparművészeti tárgyak, részben eladók. (Vitrinben) . . . . . —

372. Különböző iparművészeti tervek. (Vitrinben) . . . . . —

373—376. Színtanulmány indiai rizs-papiroson, à 2.500

377—380. Rajzok, à 2.000

Vásárlási tudnivalók.

A katalógusban megadott eladási árak

ezer koronákban értendők.

A műtárgyak eladását kizárólag **Kató Kálmán** műtáros eszközli.

A vételár 50%-a a vásárláskor, a többi 50% pedig 8 napon belül, legkésőbb azonban a kiállítás bezárásakor fizetendő.

Előkészületben:

A «KÉVE» XV. kiállitása.

A magyar rézkarcoló művészek és grafikusok egyesületének kiállitása.

A «Céhbeliek« VI-ik kiállitása.

Lengyel művészek representativ grafikai kiállitása.

A Cennini Társaság III-ik kiállitása.

A Spirituális művészek II. kiállitása.

---

† Paczka Ferenc, a «Céhbeliek» tagjának művészi hagyatéka.

Csánky Dénes
gyüjteményes kiállitása.

Zutt R. A.
Ökrös

Vészi Gerzson
könyvnyomda
Budapest, VI.,
Podmanicky-u.
Telefon 108-03

rozta, hogy magát még teljesebb mértékben gyüle-
kezetének áldozza, ecélból az újjáépített lelkész-
lakba férfiakat és nőket gyüjtött össze vallásos
összejövetelekre, amelyekre János fia később há-
lásan tekinthetett vissza. Az ilyenfajta vallásos
összejövetelek addig ismeretlenek voltak!... Min-

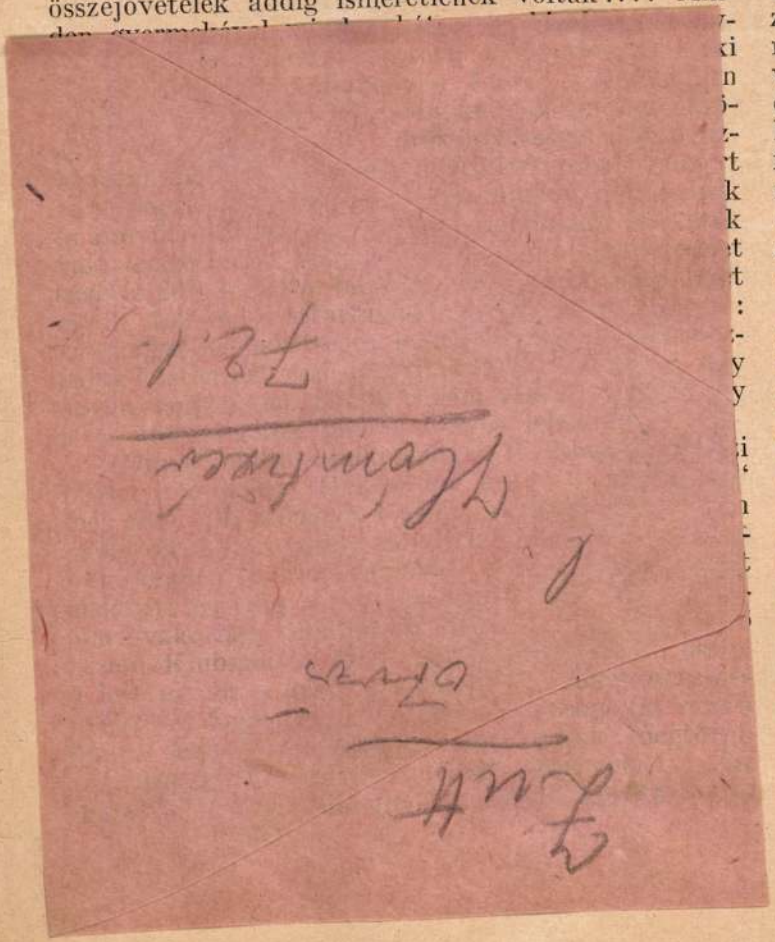

rű magyarok

Vecsery János.

mélységeidben roppant feltörő erők működnek, melyek, ha világosságra juthatnak, mint a fellegekig csapó geizir, messzire tündöklik ennek a népnek dicsőségét és szellemi nagyságát. Ennek a ténynek tudomásulvétele nem azért szükséges, hogy most már más népeket megvessünk, lenézzünk, hanem azért, hogy ebben a tudatban megerősödjünk, biztatást nyerjünk arra, hogy *érdemes* alkotni és munkálkodni, sőt nemcsak érdemes, hanem Istentől az emberiség életében ez határozottan kirendelt feladatunk is.

Nézzük azért most meg, hogy mit értünk el eddig? Vegyük először azokat az eredményeket, amiket a tudományok terén felmutattunk. Néhány nevet sorolunk fel éspedig itt csak olyanoknak neveit, akik a külföld előtt tették ismertté a magyar géniusz továbbtermelő erejét: Ilyenek a mathematika, a számok tudományának terén a magyar György Mester, Sípos Pál, Bólyai Farkas és fia János, Kerekes Ferenc, akinek a komplex számokról szóló tanulmánya a lipcsei tudóstársaság 1837-i nagy díját nyerte el; a fizika tudományának terén Segner János András, Petzval József, aki feltalálta a fényképezésre szolgáló arckép objektív lencséjét és tervezte a vetítőkészüléket; Eötvös Lóránd, akinek világhírű kapilaritási elmélete alapján építette ki rendszerét a ma oly híres Einstein. Említsük még Kövesligethy Radót, Jedlik Ányost, Kempelen Far-

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszt

74940/1942.

74951/1942 szám.

A Müemlékek Orsz.Bizottsága tek.Elnökségének,

Budapest. IX.Hőgyes En

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Zutt Richard

érád

Rabinovszky Marius

dr.: Három hónap

művészeti kiállításai-

ról - Magyar Grafika

1926. 26. l.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszteremében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Zutt

ötvös

l.

Bánffy Miklós: Emlé-
kéimből Kolozsvár
1932. 12. l.

csolóját. Haydn Patikusának, Weber és Offenbach egyfelvonásos gyöngyszemeinek előadása ebből az időből maradt feledhetetlen élménye minden zenei gourmandnak.

Azután operett-színházhoz került Nádor, karmester és operettszerző lett. Időközben meglepetésszerűen föltűnt mint opera-komponista Donna Anna című egyfelvonásosával, amelyet a korai kurzusidők műfelháborodása sikere teljében söpört le, sok más becsületes értékkel együtt, az Opera színpadáról, s amely azóta, sokszori ígérgetés dacára, hasztalan várja fölújítását. Nádornak ebben a művében egy sereg komoly ígéret van s ha az életkúzdelem epizódszerűen az operetthez is sodorta, hinni lehet, hogy ezek az ígéretek nem maradnak beváltatlanul. Egyébként az operett muzsáját is kiváló erudicióval s a stílus finomabb lehetőségeinek talán túlzott szem előtt tartásával szolgálta. Mindenesetre megvetette az olcsó sikert, viszont a *drágát* — itt Pesten — nem tudta teljes mértékben learatni.

Egy festő, ha művészetének à part produktumaival nem érvényesülhet eléggé, egy műterem-kiállítással még mindig igazolhatja törekvéseit legalább a műértők előtt. Zeneszerzőnek nehezebb a helyzete. Atelier-je nem egykönnyen hozzáférhető, különben is dolgai — még a legintimebbek is — csak előadó közvetítésével, a koncertterem visszhang-adó atmoszférájában nyernek eleven életet. Nádor legigazibb értékeit — egyelőre — sajnos, még az asztalfiókja őrzi. Egy „szerzői est" gyér nyilvánossága lírai termésének csak kis részére vetett múló fényt s csak kevesen tudják, hogy néhány dalciklusában Schumann, Wolf és Mahler cizelláló művészetével szólal meg egy mély lírai kedély, egy fájdalmasan őszinte és szemérmesen bensőséges muzsikus-egyéniség. Magyar balladaszövegekre irt kompoziciói — Medgyaszay és mások régebbi interpretálása révén — ismertebbek; de aktuális zeneesztétikánk, a maga szűkkeblű egyoldalúságával, még nem méltatta kellő figyelemre az ős-népi hangulatoknak ezeket az érzékeny ideghárfán megzendülő, kultúráltan költői, nemes utánérzéseit.

Nádor még nincs sokkal túl a negyven éven. Sok mindent alkotott a publikum külső és a maga belső szükségletének ösztökélésére. Fejlődésének intimus figyelői egy kész és egy félig kész vonósnégyeséről, szimfónikus kísérleteiről, kórusairól is tudnak. Egy éltetőbb zenei kultúrában, mint amilyen a miénk, mindez s még sok minden, ami Nádorban elaludt, vagy még szunnyad, nem maradhatna véka alatt. De hogy a mi „right man"-ekben oly szegény zenei életünk az ő rendkívüli exekutív képességeit, karmesteri talentumát, nevelő értékét nélkülözhetni véli s egy teljes éven át pihentetni tudta, ez már ama farsangi színlap terhére írandó. Azon a helyen, ahol Nádor most kabaré-énekeseket kísér, egy tavaly fölmerült és elmerült terv szerint Pergolese, Gluck, Donizetti, Cimarosa, Mozart kamara-operáinak kellett volna megszólalnia az ő pálcája alatt. Kár, hogy a szép ötlet nem valósult meg, de nem kár, sőt haszon, hogy Nádor gazdag tudása oly téren hat és gyümölcsözik, amelyet a fanyalgó nagyképűség talán fölényes kedve lebecsül. A tömegek kultúrája a nemzet kultúrája és a tömegek ízlését a kisművészet felől kell regenerálni, különben posványba fullad itt minden jóravaló, jobbra való törekvés.

Az Andrássy-uti színház megnyitó műsora egyébként még nem reprezentálja minden ízében azt a színvonalat, amelyet Nádor és az igazgató *Emőd* Tamás neve ígér. *Szép* Ernő párizsi-magyar revű-képe (Nádor elsőrangú kísérő-zenéjével), *Fodor* László friss és vásottan ötletes egyfelvonásosa, *Medgyaszay* Vilma chansonjai jelentős értékek s a többi is nagyrészt kedves vagy mulattató — de hiányzik az egészből az egészséges szatira, amelyre pedig a kis helyiség multja kötelez, s amely a magyar kabaréművészet tradicionális ethikai létjogát jelenti.

Lányi Viktor

FRITZ BUSCH

a II. filharmónikus hangversenyen

Irigyelhetjük Drezdát kitűnő főzeneigazgatójáért: Fritz Buschért. Az a hangverseny, melyet filharmónikusaink élén vezényelt, mintaképe volt a komoly, elmélyedő, finom művészi munkának.

Fritz Busch nem olyan határozott, lenyügöző költői egyéniség, mint Furtwängler, vagy Kleiber. Teljesen feloldódik ugyan az előadott műben, de ebben a feloldódásban saját egyéni arcéle kissé elmosódik. Ez választja el a legnagyobbaktól, akik mennél önfeledtebben mélyülnek el az interpretált alkotás szellemében, annál élesebben rajzolják elénk saját egyéniségük markáns körvonalait. Azonban Fritz Busch, bár nem *teremti* a legnagyobb művészetet, mindig a legnagyobb művészetet *szolgálja*. Mikor ő áll a karmesteri emelvényen, zavartalanul élvezhetjük a műsor minden egyes számának szépségét, mert érezzük: a karmester maga is fogékony minden szépségre. Busch vezet teljes biztonsággal bennünket a partitúra szövevényén keresztül. Dallammintázása tökéletes, ritmusa példásan szerves, a zenekari beállítás tiszta és pregnáns. Szóval talpig muzsikus. Kivételes képességei Brahms Haydn-változataiban bontakoztak ki legszerencsésebben. A mű rejtett szentimentalizmusát a mesterien körvonalazott formák tartották féken, Brahms költészetének fojtott lírája, ködös fantasztikuma azonban a szigorú keretek között is teljes poétikus szépségében nyilatkozott meg. Beethoven Egmont nyitányából a megragadó bevezetést, Schumann d-moll szimfóniájából a legapróbb részletig behatoló fantáziával megszólaltatott első tételt emeljük ki. Strauss „Don Juan"-ja, ilyen komoly és elmélyedő karmester tolmácsolásában elárulja, hogy ragyogó, de külsőséges lendülete alatt mélyebb költői értékek is lappanganak.

Tóth Aladár

KÉPZŐMŰVÉSZETI FIGYELŐ

ZUTT R. A.

Tizenkét évet töltött körünkben ez a svájci származású művész. Közöttünk élt mint nevelő, mint alkotó művész, mint művészet-népszerüsítő és mint vállalkozó. Most eltávozik közülünk, mert úgy érzi, hogy tevékenykedése alól kifogyott a talaj. Németországba készül, ahol új feladatok várják. Hozzánk eljött búcsúzni, s hogy búcsúja emléket hagyjon bennünk, bemutatja a Nemzeti Szalonban egész életének művét: öt termet megtöltő festményt, szobrot, rajzot és ötvösmunkát. Egy még fiatal és bizonyára nagyrahivatott élet alkotásait.

Sokféle érdeklődésű gazdag művészléleknek képe alakul ki belőlük. Zutt autodidaktának vallja magát, aki a kézművességből jutott el a művészethez. A kőfaragásból és a fémművességből. Bizonyára nem véletlenül alakult fejlődése ilyen módon. Most, hogy egész munkásságának eredménye együtt van, látnivaló, hogy alaptermészete szerint is kézműves, vagyis olyan művészlélek, kinek az anyagban keresgélés és az anyaggal vesződés, a részletekben elveszteglés, a technikai eljárásokba elmerülés majd akkora gyönyörűsége, mint a tulajdonképpeni művészi munka: a képzelet szabadon-eresztése, majd befogása és tudatos szabályozása. Maga Zutt úgy érzi, hogy a kézmívesség inkább csak kenyérszerző eszköze volt arra, hogy a tulajdonképpeni művészi munkálkodás számára időt és alkalmat teremtsen vele. De tulajdonképpeni

Zutt R. A

svájci ötvös stb.
több mint 10 évig
élt itt, tanára
volt az iparmüvé-
szeti iskolánk!
majd önálló ipar-
müvészeti mühelyét
vezette.

Iszemális ezermester a mü-
vészet minden ágában,
az elvont szimbolikus
festmenyektől, szobrokról
kezdve egészen a legkomapiab
használati tárgyak ötletes
megformálásáig.

Ibl Ervin: Zutt R. A
kiállítása a Nemzeti Szalon-
ban. Budapesti Hörlap

1925? Dátum levágva

ld félvászon.
Piros félv.
nyve. Zöld félv.
v.
öld félv.
tt. Barna félv.
radi és pécsi alapitólevele. Zöld félv.
v.
apesten. Barna félv.
eleink vizjegyei. Zöld félv.
élv.

.
Zöld félv.
rna félv.
örök világ idején. Barna félv.
félv.
félvx Fekete félv.
arna félv.

l. Barna félv.
v.
jei.Kék félv.
dászat. Barna félv.
kete félv.
élv.
Fekete félv.
ekete félv.
Hadi emlékek,katonasirok.
em-müvészi utánzásról. Barna félv.
. Barna félv.
lv.
nyok. Zöld félv.
v.
Kék félv.
zionizmusig. Zöld félv.
félv.

Zutt R. A.

U. 4019.

Ujság. 1925. okt. 18.

(K. N. = 2. kiállítása
a Nemzeti Szalonban.)

Carm
szenrajz

Opera

~~Lotz Károly:~~

3582 Bacchus csoportja.

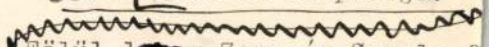

Fölül ~~lebeg~~ Zeus és Semele f
ben Thyrsos-bot van és mint baljával
rolja át. Körülötte megittasodott
Bacchansnők ujjonganak különféle c
tartozó ~~egyszerűen~~ két Amorette közül az egy
tal repül tova.

Szénrajz, mér. 409:740 cm.

Vétetett az 1905: III. 7-iki
(213-905)

A Magy. kir. Operaház Bacchu

1905

VI

440 x 769

Lutt R. A.
ötvös

1. Dívipamtott
263. l.

HIRDETÉSEK

KNER ERZSÉBET
KÖNYVKÖTŐMŰHELYE
BUDAPEST

V., ALKOTMÁNY UCCA 20., I.

TELEFÓN: AUTOMATA 248-11

ORSZÁGOS MAGYAR HÁZIIPARI SZÖVETSÉG, BUDAPEST, IV., KIGYÓ-TÉR 1.

ERZSÉBETHÁZAI, FELSŐVIDÉKI, MATYÓ- ÉS TEMESI HÍMZÉSEK, ZSEBELYI, KALOTASZEGI SELYMES ÉS PAMUTVARROTTASOK. ▫ TORONTÁLI SZÖVÖTT SZŐNYEGEK. VERT, HORGOLT, VARROTT ÉS RECECSIPKÉK. ▫ NÉPIES KŐEDÉNY- ÉS AGYAGÁRÚK. ▫ MEZŐGAZDASÁGI HÁZIIPARI CIKKEK.

BÚTORCSARNOK SZÖVETKEZET

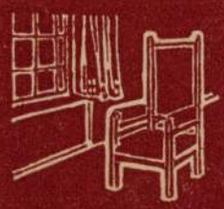

Az iparművészeti társulat 1901-ik évi karácsonyi tárlatán a bútorcsarnok-szövetkezet tagjai állami ::: nagy díjat nyertek. :::

A BUDAPESTI ASZTALOS-IPARTESTÜLET VÉDNÖKSÉGE ALATT ÁLLÓ BÚTORCSARN. SZÖVETKEZET RAKTÁRA ÉS ÜZLETHELYISÉGE VIII. KER., JÓZSEF-KÖRÚT 28. ÉS VIII. KERÜLET, ÜLLŐI-ÚT 18. SZ. AHOL KIZÁRÓLAG CSAK BUDAPESTI KÉPESÍTETT ASZTALOS- ÉS KÁRPITOSMESTEREK MUNKÁI SZEREPELNEK.

Az 1906. évi milánói nemzetközi kiállításon ezüstéremmel kitüntetve.

Az 1907. évi pécsi országos kiállításon aranyéremmel kitüntetve.

KLISÉKET

IRODALMI-MŰVEK, ÁRJEGYZÉKEK ÉS HIRDETÉSEKHEZ JUTÁNYOS ÁRBAN KÉSZÍT

ifj. WEINWURM A. és TÁRSA

FÉNYKÉPÉSZETI ÉS CINKOGRAFIAI SOKSZOROSÍTÓ MŰTERMEI

TELEFON 86-16. BUDAPEST, VI. Ó-UTCA 6.

EDDIG MEGJELENT

KIADVÁNYAIMAT TARTALMAZÓ ÚJ KÖNYVJEGYZÉKEM

MEGJELENT ÉS MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN VAGY DIREKT CÉGEMTŐL KAPHATÓ:

KNER IZIDOR GYOMA

ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZV.-TÁRSULAT BUDAPEST, RÁKÓCZI-ÚT 54.

Zutt A. Richard

Az Iparművészeti iskola tanára, akinek munkáját bemutatja a lap "KÉVE hadiérmek" címmel.
A KÉVE Művészeti Egyesület a hadiérmek eladásából származó bevételekkel a hadbavonult művészek családjainak nyomorát kívánja enyhiteni.

Élet, Bp. 1915. május 9. VII. évf. 19. sz. 459. lap.

M.D.K.

Zutt tanár

Alapitotta a "Magyar Müvészeti Mühely"-t, melyet röviditve M.M.M.-nek hivnak. A müvész ötvös munkáiról, grafikáiról és ruhaterveiről elismeréssel ir a lap "Magyar Müvészeti Mühely" cimmel.
Az iskola célja: "hogy müvészileg alkotni képes egyéniségeket neveljen",-mondja a beszámoló.
Fénykép felvétel Gombaszögi Frida szinmüvésznő egyik ruhájáról, melyet a müvész tervezett.

Szinház és Divat. Bp. 1917. dec. 30. II. évf. 52. sz. 24-28. lap.

Zutt A. Richárd

iparművész

U. 1866

Pesti Hirlap. 1917, okt. 6. (Szökés párosan. Szinésznő és iparművészeti tanár.)

Fenti megszöktette Robez Imre feleségét, Körmendi Sárit.

Müv.

6.9

1 Kot. 4r

Lind,

Dr. Karl

Die österr. kunsthistorische Abtheilung auf der Wiener Weltausstellung (Exposition des amateurs), besprochen von —

Mit 9 Tafeln und 122 Holzschnitten.

Zweite vermehrte Auflage.

I–IX Réper tábla

Zutt Richard:
iparmüvész

Sz. 1887 jan. 25. Basel. Bpen tanult és itt 1912-16 az Iparm. Gek. tanára. 1917. alapitott a M. Müvészeti Műhelyt. 1925. elhagyta Magyarországot és a szilériai Neisse-ben telepedett le.

Az első M.orsz.-on nyomott könyv: Erdősi Szilveszter János "Uj Testámentuma" kötését és annak cizellálását Zutt készitette, Helbing Ferenc tervei szerint.

A hercegprimás kormázási kelyhe az ő műve.

Galamb József

Missale Romanum

I - II.

Nemzeti Szalon
Árpád szentek kiáll. 1930 aug.

Zutt Richard Adolf

Schweizer, von 1912–1925 in Ungarn tätig. Zu Basel am 25. Januar 1887 geboren, bildete Z. sich zum Gewerbekünstler aus, lernte in München in Stein meisseln und die Goldschmiedekunst. In Florenz studierte er die alten Meister der Renaissance und wurde im Jahre 1912 zum Professor der Kunstgewerbeschule in Budapest ernannt, wo er bis 1917 wirkend, den Goldschmiedekunst- und Keramikunterricht reformierte und die ungarische Künstlerwerkstätte gründete. Gegenwärtig ist Z. seit 1925 in Neisse (Ober-Schlesien) tätig. Während seines Budapester Aufenthaltes verfertigte Z. eine grosse Anzahl von Plaketten, die alle die ~~typie~~ typischen Merkzeichen seines künstlerischen Stiles tragen.

Igen sok nüve fels.

Hu Prmagyerem 485 l.
489.

Viselet.

Női ruha.

A hölgyek közül az e
álló zubbonyt, a második eg
a harmadik pedig vörös fejék
Espagnola visel. A háttérbe

DIVAT

ez után balra: Melléklet a F
jobbra: Kiadja Emich Gus
legalól középütt: Ny. Rohn é

Kny., mér. 17.3: 24 c

Zutt R. A.

laid

Magyar Iparmüvészet

1914. 9. 7.

Szamos Eeppel

Kitünő tisztelettel:

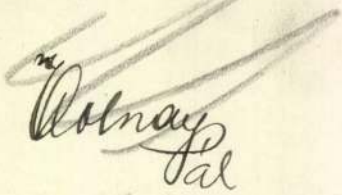

okl. gépészmérnök, okl.közgazd.mérnök,
állami színházak müszaki főfelügyelője.

öltségeihez való hozzájárulás tejében

gőt. Budapest, 1939. évi március hó

ből: dr. Ybl Ervin s.k. miniszteri

los másolat hiteléül:

iniszteri irodatiszt.

a tatarozási munkálatok megtörténté
s a kiutalt államsegély felhasználá
saját hatáskörében ellenőrizni szív
kedjék.

Budapest, 1939. évi március hó 17-é

A miniszter rendeletéből:

dr. Ybl Ervin s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

miniszteri irodatiszt.

Lutt A

wód

Ibl Erwin

Képrönuvénet

Bpesti Hemle

1926. febr. 582-4

301. l.

302. l.

Mély tisztelettel

Dr. Lux Kálmán

Orz. tag.

ZUTT, *Richard Adolf*, svájci szobrász, festő és iparművész, * Basel 1887.

1399

Münchenben kőfaragást és ötvösséget tanult, majd hosszabb időt töltött Firenzében, ahol a régi olasz mesterek nagy befolyást gyakoroltak szobrászati stílusának kialakulására. Erős plasztikai érzékkel mintázott bronzfejei már korán feltűnést keltettek. Amellett mint ötvös ezüstből trébelt, önálló felfogású ezüstékszerek, dísztárgyak hosszú sorát alkotta meg. Ezen az úton került 1912. Budapestre, ahol az iparművészeti iskola ötvösszakosztályának vezetője lett, majd a Magyar Művészeti Műhelyt alapította meg és mind saját készítményeivel, mind oktatásával igen erős befolyást gyakorolt a modern magyar ötvösség kifejlődésére. 1925. Neissebe (Felső-Szilézia) költözött és Budapesten rendezett búcsúkiállításán mint festő is bemutatkozott, akinek változatos technikájú, gondolatokban gazdag művein kivált Hodler hatása ismerhető fel.

E-G II. 6331

rejezés.

VISCHER, ércöntő család Nürnbergben. Nürnberg leghíresebb ércöntő műhelye e család tulajdonában volt 1453-tól 1592-ig. Alapítója *id. V. Hermann*, aki 1453-ban telepedett le Nürnbergben. Származási helye ismeretlen. 1457-ben öntötte a wittenbergi városi templom keresztelő medencéjét, melyet 12 apostol domborművű képével díszített. A 60-as és 70-es évekből négy domborműves érc-sírlapot ismerünk tőle a bambergi, meisseni és merseburgi dómokban. Közepes szobrász, de az ércöntő műhely technikai kiválóságának megalapítója. 1488. halt meg. Fia: *id. V. Peter*, a műhely művészeti nagyságának megteremtője. * 1465 körül. † 1529. Első ismert műve a Sebaldus-sír terve 1488-ból (tollrajz pergamenten, a bécsi művészeti akadémia könyvtárában), mely azonban csak sokkal később, változott formában került végleges kivitelre. 1490-ből való az „Ágtörő" térdelő alakja a müncheni Nationalmuseumban, 1495-ből Ernst von Sachsen magdeburgi érsek hatalmas síremléke a magdeburgi dómban, a művész első korszakának főműve. 1506-tól 1512-ig újból a nürnbergi Sebaldus-síron dolgozott; ekkor készítette a síremlék szobrai közül önarcképét, Szent Sebaldus szobrocskáját és a 12 apostolt. Az apostolokban, a német renaissance-szobrászat legmagasabban szárnyaló alakjaiban, a XIII. század monumentális szobrait veszi mintaképül és azokat alakítja át új szellemben; így válik ő az autochton, az olasz befolyástól teljesen független német klasszikus szobrászat megalapítójává. 1513-ban készíti Miksa császár innsbrucki síremléke részére „Arthur" és „Theoderich" monumentális alakjait, a középkori lovag idealizáló, klasszikus ábrázolásait. E főmunkái mellett számos domborműves vagy vésett ércsírlemezt öntött; a legjelesebbek a bambergi, boroszlói és meisseni dómokban láthatók. Magyarország szá-

Zutt A. Richard

1917. szeptemberében
megvált az iskolától

Éimisk 1917/18: 3 l.

— I történik, hol Gyarapodás.

a felállitott emelvényen, melynek lép-
k be, teljes koronázási diszben és feszü-
át felemelve leteszi a Simor János her-
~~mély és a primás~~ körül az ország főméltó-
háttérben lévő házak közti emelvényen és
a püspökök és a nagyközönség nézik a
szobra köti le figyelmünket

: 57.7 cm.

3: V. 1-jén.

(36)

1907: IX. 6.

188

Zutt

a koronázási emlék-
kehely

Repr.

Az Érdekes Újság

1917. jan. 8.

Kiskunhalasi Gardakör népkvt.

III. 178.

Zutt Rikárd.

** **A debreczeni egyetem diszruhái.** A debreczeni egyetem vezetőségének királyunk ünnepi diszruhákat készittetett a Magyar Müvészeti Műhelylyel, a mely Zutt Rikárd tanár alapitása. A ruhákat is iparmüvészeti iskolánknak kiváló tanára tervezte és szerencsésen egyesitette tervében a hajdani debreczeni főiskola régi viseletét modern törekvésekkel. A ruhák zöldesszürke bársonyköntösök, melyeket sötétzöld sujtásozás diszit. Festői kiegészitője a ruházatnak az eredeti alaku kucsmák. Igen müvészi és mesterségi részükben is tökéletes alkotások a rektori és dékáni nyakláncok, továbbá a hatalmas pedellusi botok, melyek domboritott bronzdiszének ornamentumaiban fejlett müvészi izléssel jutnak szóhoz népies magyar motivumok. Különösen szépek a botok fejét diszitő szimbolumos állatalakok.

(*c. a.*)

1917 IX/9.

Az Ujság

1030. GYÉMÁNTOS KUPA FEDŐ
gomb, csigás hajlott fülel.
Deckel, Silber, vergoldet, am
M. 7.5 cm

gyümölcsdisz, orsós szárán tagozott gomb, kihajló
ás lambrequin diszités. A S mesterjegy. Augsburg,
etriebenem Obstdekor, am walzenförmigem Schaft
1. 21·5 cm. Illusztr. XLI. tábl.

ezdes, peremén vésett körvonalu barok lambrequin-
er mit barockem Lambrequindekor. Moskau, 1745.

ümölcsfüzérekkel, hengeres szárán kagylók. F H
Römer, Silber, vergoldet, mit getriebenem Dekor.

ru és vésett levéldisszel. Német, empire. — Becher
avierung. Deutsch, empire.

gazdag rokokó trébelt és öntött diszitéssel, kihajló
ltozatos födelén rózsaalaku gomb. I C D mester-
Augsburg, 1757—59. — Ovale Suppenterrine mit
am Deckel Rosenknopf. Augsburg, 1757—59.
Illusztr. XXXVII. tábl.

ozott,, áttört ezüst szinü, lombos diszü köpenyén
ramm G M W betükből, kettőben trébelt jelenet:
t virág és akantusz levéldisz; sarok körül, felnyiló

769. KÁVÉSKANNA, FEDŐVEL, ezüst, négy lábon. Bécs, Louis XVI. stílus. 500 gr. 700.—

770. VARRÓKÉSZLET, 16 karátos arany és acél. Empire díszítéssel, egykorú címeres vörös bőrtokban. Páris, empire. Súly kb. 28 gr. 1200.—

771. KÉT FÜLBEVALÓ, fehérarany, közepén safir, 12 brilliánskővel körülfoglalva. 2600.—

772. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, karélyos talppal, baluszteres szárral. Magyar, XVIII. század. 560 gr. 1400.—

773. TEÁS- ÉS KÁVÉSKÉSZLET, ezüst, szamovár, 4 kanna, 2 cukortartó, 12 csésze, aljjal és nagy tálca. 10.500 gr. 9000.—

774. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarok dísszel. Bécs,1845. 415 gr. 450.—

775. HALKÉSZLET, részben aranyozott ezüst, 12 villa és kés, tálalóvilla és kés. Bécs, XIX. század. 730 gr. 350.—

776. HOSSZÚKÁS TÁLCA, tükör, ezüst keretben, két elefántcsontfogantyúval. Bécs, XIX. század. Kb. 350 gr. 150.—

777. NÉGYSZÖGŰ TÁLCA, ezüst, barok kerettel. Bécs, XIX. század. 2180 gr. 2100.—

778. OVÁLIS TÁL, trébelt ezüst, gyümölcsökkel. Német, XIX. század. 290 gr. 200.—

779. KIS SERLEG, ezüst. Bécs, 1814. 290 gr. 500.—

780. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, három delfinnel. Bécs, XIX. század. 250 gr. 250.—

781. RÖMER, ezüst, domború levelekkel. Német, XIX. század. 180.—

782. KIS BÖGRE, ezüst. Bécs, XIX. század. 35.—

783. LIKŐRÖS POHÁR, ezüst. Orosz, 1888. 12.—

784. CIGARETTASZIPKA, filigrán ezüst és borostyán. Török, XIX. század. 8.—

785. CIGARETTASZIPKA, ezüst, nielló dísszel és borostyán szopókával. XIX. század. 4.—

750. KARPEREC, ezüst. Balkán. 4.—

751. KARPEREC, ezüst. Balkán. 4.—

752. KARPEREC, ezüst. Balkán. 4.—

753. CIGARETTASZIPKA, filigrán ezüst, borostyán szopókával. Török, XIX. század. 4.—

754. KIS TALPASPOHÁR, ezüst, vésett díszítéssel. Orosz, XIX. század. 26 gr. 25.—

755. HALLAPÁT, ezüst. Orosz, 1882. 176 gr. 130.—

756 SAJTKÉS, ezüst. Orosz, 1884. 68 gr. 45.—

757. CIGARETTATÁRCA, ezüst, fehér-kék zománccal. Német, XX. század. 140 gr. 70.—

758. ÖV, CSATTAL, filigrán aranyozott ezüst, ékkővel. Balkán. 15.—

759. TALPAS POHÁR, ezüst, trébelt díszítéssel. Bécs, 1858. 58 gr. 55.—

760. KARPEREC, ezüst. Balkán. 3.—

761. KARPEREC, ezüst. Balkán. 3.—

762. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, egy-egy amorettel. Bécs, XIX. század. 140 gr. 140.—

763. KIS MENYASSZONYI SERLEG, ezüst, részben aranyozva. Nőalak, két kezében kis csészét tart, trébelt reneszánszjellegű díszítéssel. Regensburg. 200.—

764. CSÉSZE ALJJAL, ezüst. Bécs, 1838. 160 gr. 300.—

765. KEREK CUKORTARTÓ, FEDŐVEL, ezüst, hólyagos dísszel. Bpest, 1900 körül. 220 gr. 330.—

766. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarokalak. Bécs, XIX. század. 430 gr. 200.—

767. KÉZI TÜKÖR, ovális ezüst keretben, elefántcsontnyéllel. Zutt munkája. Magyar, 1900 körül. 280 gr. 240.—

768. HATSZEMÉLYES EVŐKÉSZLET, ezüst. Tokban. Pest, 1831—58 (a kés és villa Bécs, 1858). Mérhető súly 1200 gr. 900.—

Almásy-Teleki XI. 1943

Zutt

Wed

A Nap. 1916. dec.

22. (Miért utasitották vissza Zutt tanár koronázási kazettáit?)

Vaizi leleter VII. 164.

Zutt

858. Bonbonnière, creist, romanicos fedő-vel.

P 90.—

Almásy-Telleki X. 1942

Pénztáros:	**LUKÁCH LAJOS** szőv. tisztviselő.
Ellenőr:	**LIPTER REZSŐ.**
Könyvtáros:	**FARKAS JÓZSEF** ny. szőv. igazgató.
Háznagy:	**HAYDE IRÉN** szőv. iskolanővér.
Számvizsgálók:	**HILLEBRAND FERENC,** a Pénzintézeti Központ főrevizora,
	Dr. GÖMÖRY SÁNDOR, okl. vegyészmérnök, tanársegéd,
	Dr. WESZTER BÉLA, számvevőszéki osztálytanácsos.

A Jótékonysági Osztály elnöke: NÉMETHY KÁLMÁNNÉ, Tébe igazgató neje.

Az Irodalmi és Művészeti Szakosztály elnöke: Dr. MOHR GYŐZŐ középiskolai tanár.

Zutt nobrán

Árverési Csarnok

41. n - 1928. febr -

PÉCS

Seminárium templom

B. V.: Pécs és vidéke. VV 1866, 165 l.

Zutt R. H

l.

Mü- és Régiség-
gyesek. Vall. VIII.
aukció
1948. máj. 42. l.

Nemzeti Szalon 1903-4.

Teli tartat

Matalogusa.

A. G. Ja.

tra. Fejét babérkoszorú övezi; hajá bajusza
á fodros, elől szögletesen kivágott köntöse
A kép alatti két sorban ezeket olvassuk.
1458 Zur Ungarischen Cron. Erobert 1485
in Wien. alt 47 Jahr seiner Regierung 32."

76:62 cm.

t 1893. szeptber 2-án. (107/93. n.)

124.

Zutt A. Richard

Csernoch hercegprimás megrendelésére készült koronázási kehely. Tervezte és készítette fenti iparművészeti iskolai növendékeivel. Repr.

Élmisk 1916/17.

70. l.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: III. 19. *Selleny*: A pola amphitheatrum. — 1873: III. 18. *Selleny*: Amphitheater von Pola.

c) A Nemz. Múzeumban. 1876: IV. 39. — 1878: V. 61. — 1880: V. 61. — 1881: V. 61. — 1883: V. 209. — 1884: V. 200. — 1885: V. 200. — 1886: V. 200. — 1887: V. 200. — 1888: V. 200. — 1889: V. 223. — 1890: V. 223. — 1891: V. 253. — 1892: V. 253. — 1893: V. 283. — 1894: V. 4. — 1895: V. 4. — 1896: V. 4. — 1897: V. 4. — 1898: V. 4. — 1900: V. 4. — 1901: V. 4. — 1903: V. 4. — 1904: V. 4. — 1905: V. 4.

Zutt R. Adolf

TEXTILIPARI ÉS -MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁST rendeznek ez év nyarán a drezdai kiállítási parkban. A kiállítás célja, hogy felkeltse az érdeklődést a szövő-, fonó- és himzőipar és művészet iránt és terjessze e téren az ismereteket és pedig nem csupán a jelenkor, hanem a mult idők alkotásainak, eszközeinek és irodalmának bemutatásával. Ezért külön csoport foglalja magában a textilipar és művészet történelmét, amelyben a német mellett külföldi munkák is kerülnek a nézők elé. Értesülésünk szerint egy magyar történelmi csoport bemutatását is tervezik, amelynek összegyűjtésére a helleraui művésztelepen lakó Zutt G. Adolfot, a magyar kir. iparművészeti iskola volt tanárát kérték fel.

Magyar Iparművészet

1924. 81. l.

Zutt

wód

Lázármmjöööje

97 l.

Zutt

ind

Magyar Iparmüvesek
1915. 103. l. (A
Kéve ermes.)

~~E. Hehr Faust Bécsben. Lövelbástya~~
~~ostroma Bécsben (Kömetsés)~~
~~p. Müegylet 1841 pótléklajstrom C.~~

~~Th-B. (0)~~

Zilli Rikárd

írod.

Az Ujság.

1916. dec. 28.

(e. a.: A koronázási kehely.)

Zutt Richard

l. 1887 – 1839

Arv. Cram. 99. anke. dal.

Zutt Richárd

ötvös

l.

Lepold-Homor Esztergom

Fil.

-nő. (Tanulmány)

leplen fejjel balra fekszik a ki-
-nő, ki szembe tekint. Jobb kezét,
lá tette, balját pedig a fölé tart-
. Thyrsus-botját csokorra kötött
t kézidob hever. A háttérben szö-
n Lotz K. jelzéssel két legelő lo-
ünk.

cm.
nya 1901: VI. 1-én (350/902 No 5.)

Pöstyén:

~~A vendégfogadó~~.

Balrá van a cseréptetejű em-
lyen túl a szín s a kert látható. ~~Balr~~
nemben álló úrral, a lóczán k
ki feleségével, kit karon fogva
zik s a kocsmában, többen isz
kutak körül, a vendégek ~~többen~~ járkálnak
és nő nézi a vizet merő par
mez. A nék előtt egy parasz
nyasokat ~~[illegible]~~.
előtt egy kutya fut s középi
közelében, a beszélgető csa
Feliratai a kép alatt: „(Ung
tyan... Vue de l' Auberg
középütt: „A Vienne chez

Rézmetszet, szinezve, r
a réslapnak 32.8 : 45.6 Cm

Zutt

Gerevich Tibor:

A koronázási kincsek

Vas. Ujs. 1917, 29, 30.

l. (keppel.)

Fenti kérzitette

Csernoch primás

bőkezűségéből az 1916-ik

koronázási misén

használt kelyhet.

A kehely Egyéval

1244. *Szent Erzsébet*

Derékon alólig, kissé jo
lonban van ábrázolva. Kezei
gyümölcsökkel. Kissé előreh
palástja zöld, szűk ujjú ruh

Fa, méretei 35 : 34·6 cm
1895 július 19-én L. Resimin
Elszámoltatott 1895 augusztus
molásra nézve lásd az 54347-
61301 sz. min. előadmányi íve
1900 november 28-iki 4561 (
26-iki 373 eln. sz. leirat (464

Kifüggesztésére vonatkozó
ban. 1906 : III. 113. *Giova*
Szt. Dorottya. — 1906, 19
Sainte Dorothée.

Jegyzet. L. az 1896-iki la
— Preisliste Nº 80.

Véá - 1895

Zutt Richard

l. Arv. Csarn. 97. ankcio
Kat.

U. az 103. ankc. kiáll
867, 868, 869,

U. az. 104. ankc. kat
583, 584. 585, 586.

" " 111. ankc. kat

Zutt A. Richard

wod
z
Eimisk 1915/16.
27. l.

Zütt R. A.

kiállítása

Nemzeti Szalon

1925. okt.

Főv. képt.

Zutt Richard Adolf

1925. elhagyta Magyar-
országot és a Wilèziai
Neisse-ben telepedett
le.

Révai XXI. 854. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe
gitimizmus lánglelkü apostola: Grige
királyság megváltó eszméjének. És
nyugalmat, békét, becsületes demokr

Ezért fordulok barátaimhoz, h
lakozzanak hatalmas, lelkes táborur
igaz ügyet, harcoltam a főváros auto
sok ezer embertársamon, joggal ké
harcolni az elnyomatás veszedelme e

És kérek mindenkit, akit közös

nek semmit, amig igazolt embe

Griger Miklós és az én neven

Budapest, 1935 március havá

Márkus-nyomda, Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Zutt Richard

wod

Ilu Pomagyszein

LIX. Tábla

~~Várhelyi ásatás X 143~~

Zutt R. A.

1912-ben hívták meg a svájci eredetű Zuttot a Ipesti Iparművészeti iskolához tanárnak s most a felsőszilériai Neissében van a művészet minden ágára kiterjedő szabadiskolája. – Csernoch János herceg-primás részére készítette az u. n. koronázó kelyhet, az egri érsek részére készített egy rallium-szelencét, a kereskedelmi és iparkamarának IV. Károly királyhoz intézett hodolófeliratát tartalmazó ezüstszekrényket. 12 évig élt Magyar országon. Ugyláttsik 1924-ben távozott Neissebe. 1925 őszén a Nemzeti Szalonban u. n. bucsu kiállítást rendezett. A debreceni egyetem jelvényeit ő készítette.

(Zutt R. A. A Nemzeti Szalon 341. kiáll. kat. 1925 okt.)

Hellebrantb Berta festő * 1900. Budapesten, hol a bőrzőművészeti

óbbra. Haja, szemöldöke, bajusza s) (ála korúli) szakála
ek galléria lehajtott, nyakkendője fekete
arna.
hl Károlytól.
[illegible] méretei 52.5:44.5 c/m.
382. február havában.

Adolf

Zutt, Richard

Revai lex.

Muvészeti lex.

843 l.

iparmuvész, szül. 1887 I. 25.

Baselben, 1912–17. a bpesti ipar-
muv. iskola ötvös-és keramiai
osztályának tanára volt. Utóbb
külföldre távozott. † Z. muve a
hercegprimás kormázási kelyhe,
a debreceni egyetem kari jel-
vényei stb.

† 1917. Alapitotta a Magyar Mu-
vészeti Muhelyt.

Zütt A.

ivod

Velence 1922

167. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Zutt R. A.

cred
Z

Egy elkésett renaissance
művész kiállítása. Zutt
R. A. professor kiállítása
a Nemzeti Szalonban.
Szinházi Élet 1925. 43.
szám (Arckeppel és kepek-
kel.)

Akollektív kiállítás
ismertetése -

Zütt A. Richard

1912 - 1917. Ötvösség
tanára

Éimisk 1930. 78. l.

1905. VI. 24.

Dr Iseri Bélának a barsvármegyei múzeum rendezése tárgyában tett jelentése tudomásul vétetik és a rendezési tervezet jóváhagyatik. (504/1905.)

(-i)

~~Árva-nagyfalusi r. kath. plébániatemplom~~ rk.

~~I. 90, 92.~~

Zutt Richard

Magyar Szüvenet

1925. 288

ZUTT A RICHARD

Bachánsnő ,érem. Ö. br. 6.1. (1924, Cat. 2021)

Ádám és Éva. ovális érem. füllel. Ő. ez. M= 3.9 (1924, Cat. 2022)

Nemzeti Tanács (N.T.) érme. 1918. V. ón. 3.8 (1924.Cat. 2023)

Zutt A. Richard

Hobráz

A «KÉVE» HADIÉRME

A mai idő, amely vassal és vérrel írja nevét az örök história lapjára, a szobrászok művészetében is nyomokat fog hagyni. Nem alap nélküli jóslás, ha azt mondjuk, hogy az éremvésők és plakettisták számára rendkívül sok alkalom nyílik, hogy — mint a költők — a maguk mesterségének maradandó nyelvén hirdessék a nagy idők járását s hogy a béke napjaiban majd a monumentumok egész sora születik a bronzöntő és márványfaragó műhelyekben.

Egy ily dokumentum, amely a háború és a művészet találkozásának terméke, s ami szobrászi eszközökkel a mai fergeteges napok emlékeztetője lesz: a «Kéve» hadiérme. Egyik oldalon Herakles — hatalmas erejű akt — viaskodik a hydrával, másikon ott van a korszakos dátum, stilizált kéve és pallos közt, mögöttük pedig távolba vesző sikság, amelyen sugarak törnek elő . . . Az érmet Zutt R. A. szobrász művész mintázta, akit ilyfajta munkáin — egy-két éve egész kollekciót mutatott be — nobilis felfogású s szuverén technikával rendelkező művésznek ismert meg a kritika s a magyar műértő közönség.

A «Kéve» művészegyesülert amely szerény keretek közt bár, de serényen és reális alapon munkálkodik a magyar művészet javára: ezzel az éremmel oly akcióba kezd, amely mindenki részéről csak pártolásra találhat. Segíteni akar azokon a művészeken, akiknek műtermébe az elhangzott hadüzenetek óta bajosan téved művásárlási szándékkal látogató, akiket a társadalom szabad foglalkozású tagjai közt, ha nem is legjobban, de szintén súlyosan, egzisztálásuk alapjaiban támadott meg a háború. Az a mód, ahogyan ezt a segítést keresztül akarja vinni, tapintatos, ami nélkül ép itt, az annyira érzékeny művésztermészetekkel szemben, sokszor semmire se lehet jutni. Elkerüli ugyanis a könyöradomány jellegét. Az a festő, szobrász, iparművész, akire a «Kéve» hadiérmének jövedelméből kifolyólag a támogatás kiterjedhet, nem ellenszolgáltatás nélküli beneficiumban részesül, ami, ha még oly kegyes módon is jut el a maga emberéhez, könnyen okozhatja a lealázkodás mardosó érzését. A «Kéve» egyszerűen műtárgyat vásárol a háború által sújtott művészektől. Föltéve persze, ha talál ilyesmit a műtermekben, mert a segítésnek ez azért nem kategorikus feltétele. A műtárgyat, képet, szobrot aztán, ha érdemesnek látszik, valamely közgyűjteménynek, muzeumnak adományozza örök letét gyanánt.

A «Kéve» most kiadott érme ugyancsak másnak indult. Eredetileg fölötte békés természetű emlékéremnek készült s egy zárt közönségnek: az egyesület tagjainak. Múlt év május havában határozta el ez a művészegyesület, hogy a Münchenben rendezett kiállításának emlékére érmet ad ki, amelyet tiszteletbeli tagjainak, lászlófalvi Velics Lajos bajorországi osztrák-magyar követnek és dr. Majovszky Pálnak szán. A közbejött hónapok világeseményeinek hatása alatt hadiérem lett Zutt szobrászművész érméből, amelyet az egyesület most már a háború tartama alatt a nagy közönség számára is forgalomba hoz. Jeleztük, hogy minő célzattal: a háborútól legjobban sújtott művészek érdekében s a jövedelem másik felét illetőleg a Vöröskereszt javára. Ez utóbbit egyrészt azért kapcsolja bele akciójába, mert ma már meglehetős számú beteg és sebesült művész-katona részesült a Vöröskereszt gondozásában, s másrészt remélhető, hogy így ez a hadiérem oly körökbe is eljut, amelyek egyébként messze állanak a művészettől s nincsenek amatör hajlamaik.

Az érem szerzője, Zutt szobrászművész, aki maga is a «Kéve» tevékeny művésztagja, s mint ismeretes, az Iparművészeti iskola tanára, a következőket mondja intencióiról: «A kivitel tekintetében az éremkészítés három módja állt rendelkezésemre. Az antik technika, amely szerint a negativot kőbe vagy acélba véssük (gemmák), a reneszánsz technika (Pisani módszere), amely szerint az érmet eredeti nagyságban viaszból mintázzuk meg, s végül mint harmadik eljárás a modern technika, amely szerint az eredeti modell nagyobbított alakban készül és redukciós gépek segítségével kapja meg a kívánt kisebb alakot. Én csak a két első technikával dolgozom, mert úgy érzem, hogy a redukciós gép beavatkozása az érem művészi kvalitásának rovására történik. A két régebbi eljárás közül ez alkalommal a reneszánsz technikát választottam, mert legalkalmasabbnak találtam arra, hogy egy aránylag kis térben, e nagy küzdelmet jellemző erőt és lendületet tud-

Művészet 1915.

jak vele kifejezni. Ennek az eljárásnak az alkalmazása továbbá azt is lehetővé teszi, hogy mindazok, akik a «Kéve» hadiérmét megveszik, közvetlen eredeti öntvényt kapjanak, mintegy a sajátkezű mintával művészileg egyenértékű, eredeti műhöz jussanak, Az első oldal megtervezésénél, amely «A kulturáért és a hazáért» felírást viseli, hogy a jelenlegi nagy mérkőzést egységes és koncentrált plasztikai formába tudjam foglalni: az antik mondakörből Heraklesnek a hydrával való küzdelmét választottam. A viaskodó férfi alakjában a nemes erő hatalmát és az akarat egységének jelentőségét igyekeztem megtestesíteni, míg a hydrában az álnokságot és alattomosságot. Az érem hátsó oldalán a nagy esztendőre való emlékezésül a stilizált 1914-es évszámot alkalmaztam, amelyet a kévéből kiemelkedő pallos — mint az igazi kulturáért vívott örök és rettenthetlen emberi küzdelem szimboluma — bont két részre. A szám, a kéve és a pallos mögött elterülő síkság szemhatárán annak a reménynek kelnek első sugarai, amelyhez e nehéz időkben minden nemes emberi szívnek megingathatlan hűséggel kell ragaszkodnia.»

A művészet mellett ma is kitartó emberek kezébe teszi le a «Kéve» ezt a hadiérmet, de tekintve a kettős célt — a művészek segítésével egybekapcsolt Vöröskereszt ügyét — kívánatos és remélhető, hogy akciója a nagy közönség köreiben se marad minden visszhang nélkül. Megszerzése nem merő áldozat, irgalmas szamaritánus szerepben végzett jótékonykodás, mert hisz' aki magához váltja, ellenértéket kap. Az érem, amelynek átmérője nyolcvanöt milliméter, kétféle anyagból készült. Bronzból, amelynek ára ízléses tokkal húsz korona, s ezüstből, amely százhúsz korona.

A «KÉVE» HADIÉRMÉNEK MELLSŐ OLDALA

ZUTT R. MÜVE

A «KÉVE» HADIÉRMÉNEK HÁTSÓ OLDALA

A «KÉVE» HADIÉRME

A mai idő, amely vassal és vérrel írja nevét az örök história lapjára, a szobrászok művészetében is nyomokat fog hagyni. Nem alap nélküli jóslás, ha azt mondjuk, hogy az éremvésők és plakettisták számára rendkívül sok alkalom nyílik, hogy — mint a költők — a maguk mesterségének maradandó nyelvén hirdessék a nagy idők járását s hogy a béke napjaiban majd a monumentumok egész sora születik a bronzöntő és márványfaragó műhelyekben.

Egy ily dokumentum, amely a háború és a művészet találkozásának terméke, s ami szobrászi eszközökkel a mai fergeteges napok emlékeztetője lesz: a «Kéve» hadiérme. Egyik oldalon Herakles — hatalmas erejű akt — viaskodik a hydrával, másikon ott van a korszakos dátum, stilizált kéve és pallos közt, mögöttük pedig távolba vesző sikság, amelyen sugarak törnek elő . . . Az érmet Zutt R. A. szobrász művész mintázta, akit ilyfajta munkáin — egy-két éve egész kollekciót mutatott be — nobilis felfogású s szuverén technikával rendelkező művésznek ismert meg a kritika s a magyar műértő közönség,

A «Kéve» művészegyesülert amely szerény keretek közt bár, de serényen és reális alapon munkálkodik a magyar művészet javára: ezzel az éremmel oly akcióba kezd, amely mindenki részéről csak pártolásra találhat, Segíteni akar azokon a művészeken, akiknek műtermébe az elhangzott hadüzenetek óta bajosan téved művásárlási szándékkal látogató, akiket a társadalom szabad foglalkozású tagjai közt, ha nem is legjobban, de szintén súlyosan, egzisztálásuk alapjaiban támadott meg a háború, Az a mód, ahogyan ezt a segítést keresztül akarja vinni, tapintatos, ami nélkül ép itt, az annyira érzékeny művésztermészetekkel szemben, sokszor semmire se lehet jutni. Elkerüli ugyanis a könyöradomány jellegét. Az a festő, szobrász, iparművész, akire a «Kéve» hadiérmének jövedelméből kifolyólag a támogatás kiterjedhet, nem ellenszolgáltatás nélküli beneficiumban részesül, ami, ha még oly kegyes módon is jut el a maga emberéhez, könnyen okozhatja a lealázkodás mardosó érzését. A «Kéve» egyszerűen műtárgyat vásárol a háború által sújtott művészektől. Föltéve persze, ha talál ilyesmit a műtermekben, mert a segítésnek ez azért nem kategorikus feltétele. A műtárgyat, képet, szobrot aztán, ha érdemesnek látszik, valamely közgyűjteménynek, muzeumnak adományozza örök letét gyanánt.

A «Kéve» most kiadott érme ugyancsak másnak indult. Eredetileg fölötte békés természetű emlékéremnek készült s egy zárt közönségnek: az egyesület tagjainak. Múlt év május havában határozta el ez a művészegyesület, hogy a Münchenben rendezett kiállításának emlékére érmet ad ki, amelyet tiszteletbeli tagjainak, lászlófalvi Velics Lajos bajorországi osztrák-magyar követnek és dr. Majovszky Pálnak szán. A közbejött hónapok világeseményeinek hatása alatt hadiérem lett Zutt szobrászművész érméből, amelyet az egyesület most már a háború tartama alatt a nagy közönség számára is forgalomba hoz. Jeleztük, hogy minő célzattal: a háborútól legjobban sújtott művészek érdekében s a jövedelem másik felét illetőleg a Vöröskereszt javára. Ez utóbbit egyrészt azért kapcsolja bele akciójába, mert ma már meglehetős számú beteg és sebesült művész-katona részesült a Vöröskereszt gondozásában, s másrészt remélhető, hogy így ez a hadiérem oly körökbe is eljut, amelyek egyébként messze állanak a művészettől s nincsenek amatör hajlamaik.

Az érem szerzője, Zutt szobrászművész, aki maga is a «Kéve» tevékeny művésztagja, s mint ismeretes, az Iparművészeti iskola tanára, a következőket mondja intencióiról: «A kivitel tekintetében az éremkészítés három módja állt rendelkezésemre. Az antik technika, amely szerint a negativot kőbe vagy acélba vessük (gemmák), a reneszánsz technika (Pisani módszere), amely szerint az érmet eredeti nagyságban viaszból mintázzuk meg, s végül mint harmadik eljárás a modern technika, amely szerint az eredeti modell nagyobbított alakban készül és redukciós gépek segítségével kapja meg a kívánt kisebb alakot. Én csak a két első technikával dolgozom, mert úgy érzem, hogy a redukciós gép beavatkozása az érem művészi kvalitásának rovására történik. A két régebbi eljárás közül ez alkalommal a reneszánsz technikát választottam, mert legalkalmasabbnak találtam arra, hogy egy aránylag kis térben, e nagy küzdelmet jellemző erőt és lendületet tud-

jak vele kifejezni. Ennek az eljárásnak az alkalmazása továbbá azt is lehetővé teszi, hogy mindazok, akik a «Kéve» hadiérmét megveszik, közvetlen eredeti öntvényt kapjanak, mintegy a sajátkezű mintával művészileg egyenértékű, eredeti műhöz jussanak. Az első oldal megtervezésénél, amely «A kulturáért és a hazáért» felírást viseli, hogy a jelenlegi nagy mérkőzést egységes és koncentrált plasztikai formába tudjam foglalni: az antik mondakörből Heraklesnek a hydrával való küzdelmét választottam. A viaskodó férfi alakjában a nemes erő hatalmát és az akarat egységének jelentőségét igyekeztem megtestesíteni, míg a hydrában az álnokságot és alattomosságot. Az érem hátsó oldalán a nagy esztendőre való emlékezésül a stilizált 1914-es évszámot alkalmaztam, amelyet a kévéből kiemelkedő pallos — mint az igazi kulturáért vívott örök és rettenthetlen emberi küzdelem szimboluma — bont két részre. A szám, a kéve és a pallos mögött elterülő síkság szemhatárán annak a reménynek kelnek első sugarai, amelyhez e nehéz időkben minden nemes emberi szívnek megingathatlan hűséggel kell ragaszkodnia.»

A művészet mellett ma is kitartó emberek kezébe teszi le a «Kéve» ezt a hadiérmet, de tekintve a kettős célt — a művészek segítésével egybekapcsolt Vöröskereszt ügyét — kívánatos és remélhető, hogy akciója a nagy közönség köreiben se marad minden visszhang nélkül. Megszerzése nem merő áldozat, irgalmas szamaritánus szerepben végzett jótékonykodás, mert hisz' aki magához váltja, ellenértéket kap. Az érem, amelynek átmérője nyolcvanöt milliméter, kétféle anyagból készült. Bronzból, amelynek ára ízléses tokkal húsz korona, s ezüstből, amely százhúsz korona.

A «KÉVE» HADIÉRMÉNEK MELLSŐ OLDALA

ZUTT R. MŰVE

A «KÉVE» HADIÉRMÉNEK HÁTSÓ OLDALA

1913.

-4598.

4597. R.A.Zutt:

Sz.Baselben 1887 január 28-án.

Fiatal római.

Csupasz arczú ifjú, fejé[redacted] kinek a nyaktörzsig van ábrázolva. Homlokára fésült rövid haja oldalt göndör és füleit részben takarja. Arczcsontjai kissé kiállanak, [redacted] száját csukva tartja.

Bronz-szobor, magassága 31 cm.-- Lelt.sz.4597.-- Vétetett az 1913 márczius 17-iki 38653 sz.leirat alapján 900 K-án (700-913). -- Kifizettetett 1913 április hó 21-én.-- Elszámoltatott 1913 május 8-án (1029-913).

Sz.n.346-913
700-913-2
Át.lelt.10460.

3

1913.

~~4598.~~ R.A.Zutt:

Sz.Baselben 1887 január 28-án.

Maszk.

Szembenéző középkorú nő arcát ábrázolja fekete szemöldökkel, kék szemekkel és csukott szájjal. Haját, a mely hullámos, fölfelé fésülten hordja.

Agyag-dombormű, magassága 23.5 cm.-- Lelt.sz.4598.-- Vétetett az 1913 márczius 17-iki 38653 sz.leirat alapján 1500 K-án (700-913).-- Kifizettetett 1913 április 21-én.-- Elszámoltatott 1913 május 8-án (1029-913).

Sz.n.347-913
700-913-3
Át.lelt.10461.

4

4598. Zutt R.A.
Sz. Baselben 1887 január 28-án.

Maszk.

Agyag-szobor, magassága 23,5 cm.-- Lelt.sz.4598.-- Vétetett az 1913 márczius 17-iki 38653 sz.leirat alapján 1500 K-án (700-913). -- Kifizettetett 1913 április 21-én.-- Elszámoltatott 1913 május 8-án (1029-913).

Sz.n.347-913
700-913-3
Át.lelt.10461.

4597. Zutt R. A.
Sz. Baselben 1887 január 28-án.

Fiatal római.

Bronz, magassága 23.5 cm.-- Lelt. sz. 4598.-- Vétetett az 1913 márczius 17-iki 38653 sz. leirat alapján 900 K-án (700-913).-- Kifizettetett 1913 április hó 21-én.-- Elszámoltatott 1913 május 8-án (1029-913).

Sz. n. 346-913
700-913-2
Át. lelt. 10460.

A LEGMŰVÉSZIBB
EMLÉK

A LEGNEMESEBB
AJÁNDÉK

A "KÉVE" MŰVÉSZEGYESÜLET HADIÉRME

ZUTT R. A. TANÁR MŰVE

AZ ÖSSZJÖVEDELEM A MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAINAK VÖRÖS KERESZT-EGYLETÉÉ ÉS A HÁBORU ÁLTAL SUJTOTT KÉPZŐMŰVÉSZEKÉ

Zutt R. A.

Zutt R. A. tanár az érem megalkotásáról a következőket mondja: „Az éremkészítés eljárásai közül a reneszánsz technikáját választottam, mert legalkalmasabbnak találtam arra, ho y aránylag kis térben tudjam a nagy küzdelem erejét és lendületét kifejezésre juttatni. Ennek az eljárásnak az alkalmazása azt is lehetővé teszi, hogy mindazok, akik a „Kéve" művészegyesület hadiérmét megszerzik, közvetlen eredeti öntvényt kapjanak. Az első oldal megtervezésénél — amely a következő felirást viseli: „A kulturáért és a hazáért" —, hogy a jelenlegi nagy mérközést egységes és koncentrált formába foglaljam, Heraklesnek a hydrával való küzdelmét választottam az antik mondakörből. A viaskodó férfiu alakjában a nemes erő hatalmát és az akarat egységének a jelentőségét igyekeztem megtestesiteni, mig a hydrában az álnokságot és alattomosságot igyekeztem kifejezésre juttatni. Az érem hátsó oldalán a nagy esztendőre való emlékezésül a stilizált 1914-es évszámot alkalmaztam, melyet a kévéből kiemelkedő pallos — mint az igazi kulturáért vivott örök, rettenhetetlen emberi küzdelemnek a szimboluma — bont két részre. A szám, a kéve és a pallos mögött elterülő sikság szemhatárán annak a reménynek az első napsugarai kelnek, amelyhez e nehéz időkben minden nemes emberi szivnek megingathatatlan hűséggel kell ragaszkodnia.

A "KÉVE" HADIÉRMÉNEK BIRÁLAT-KIVONATAI:

ALKOTMÁNY:

„... Kétségtelen, hogy a háboru a művészeket a legnehezebb helyzetbe hozta. A művészi törekvések is jórészt megakadtak. A „Kéve" művészegyesület most mégis olyan nem is tervvel, de már tettel lép a nagyközönség elé, mely igazán megérdemli a figyelmet és pártolást s emellett a háboruban is értékesen szolgálja a művészetet..."

AZ UJSÁG:

„... A „Kéve" művészegyesület, amely itthon is, a külföldön is akkora szolgálatokat tett már művészetünk ügyének, ebben a nehéz esztendőben is hasznára kiván lenni művészetünknek... Az érem Zuttnak legkülönb ilyen alkotása. Egyik fele a lernai hydrával viaskodó Heraklest ábrázolja kitünő reliefszerü kompozicióban, az érem körébe minden tagjával szétterülten, jelentékeny plasztikai erővel. Külön méltánylást érdemel az érem pompás kivitele és artisztikusan felrakott patinája... Nem tehetünk egyebet, mint hogy mindenkinek, aki valami közösséget érez a művészettel, megvételre ajánljuk ezt az érmet. Olcsó pénzen szerez vele kiváló művészi alkotást, melynek becsértékét az is fokozza, hogy pénzért kapható csak a háboru folyamán lesz..."

BUDAPESTI HIRLAP:

„... Abban a nemes versengésben, mely a háborus viszonyok következtében bajbajutott művészek felsegitését tüzte ki céljául, most részt követel a „Kéve" művészegyesület is... Az érem a művészlelkü Zutt tanár egyik legsikerültebb alkotása..."

MAGYARORSZÁG:

„... Az érdekes ötlet megvalósult és az érmet, melyből bronz- és ezüst-példányok készülnek, forgalomba bocsátotta a „Kéve". Rendkivül sikerült alkotás; ritka művészi kvalitásai és az a körülmény, hogy csakis a háboru alatt lesz pénzért megszerezhető, rövid időn belül olyan különleges értéket fognak biztositani, hogy a világháboru idejének mindig egyik legértékesebb művészeti emléke fog maradni... Művészi becse és jövedelmének rendeltetése egyaránt méltóvá teszik a legszélesebb körök érdeklődésére..."

NÉPSZAVA:

„... A „Kéve" művészegyesület szép és művészi hadiemlékérmet hozott forgalomba. A háboru alkalmi „művészete" olyan szomoru és izléstelen dolgok tömegét produkálta, hogy jóizlésü ember csak rettegéssel gondol már eleve arra, hogy minő szörnyüséggel lepik meg háborus művészet cimén. A „Kéve" neve és multja elég biztositék arra, hogy ilyesmitől nem kell tartani..."

NEUES PESTER JOURNAL:

„... Bei der Ausführung der Medaille hat Professor Zutt die Renaissancetechnik in Anwendung gebracht, bei der das Modell in Originalgröße in Wachs modelliert und durch den Guß vervielfältigt wird, wobei in verhältnismäßig kleinem Raum die Kraft und der Schwung des großen Kampfes zum Ausdruck gebracht werden konnten..."

PESTER LLOYD:

„... Mit einem einzigartigen, höchst reizvollen Kunstwerk tritt die Künstlervereinigung „Kéve", die sich seit ihrem Bestehen durch eine ununterbrochene Kette besonderer Veranstaltungen Ansehen bei den Kunstkennern auch des Auslandes erwarb, vor die ungarische Öffentlichkeit. Sie bereichert die geringe Zahl der formal wertvollen, einem strengen Kunstwillen entsprungenen Kriegsmedaillen um ein Exemplar, dessen suggestive Sprache dem Kind dieser großen Zeit ihren Stimmungsinhalt in knapper Formel kündet, dem Nachkommen ein bleibendes Wahrzeichen des Zusammengehens von Zeitgeschehen und Kunst schenkt..."

PESTI HIRLAP:

„... Hazai és külföldi kiállitásainak sikerei után most, a világháboru hatása alatt más téren keres szerepet ez az agilis művészegyesület... Művészi becsü hadiemlékérmet ad ki, mely kizárólag csak a háboru tartama alatt szerezhető meg s ritka művészi kvalitásaiért a háboru egyik legszebb emléke marad..."

PESTI NAPLÓ:

„... A renaissance technika még azért is alkalmasnak mutatkozott, mert aránylag kis térben is kitünően ki lehet vele fejezni a most folyó küzdelem lendületét és történelmi jelentőségét. A pompás testü, kifejezésteljes arcu görög félistenben a férfias erő hatalmát és az akarat egységét érzékitette meg a művész, mig a hydrában az álnokságot és az alattomosságot ábrázolta meg mesteri kézzel..."

POLITISCHES VOLKSBLATT:

„... Bildhauer Professor Zutt hat eine künstlerisch vollendete Kriegsmedaille modelliert, deren nach dem Pisani-Verfahren hergestellte Reproduktionen in Bronze und Silber an unsere Kunstfreunde verkauft werden... Die Medaille wird jedem mit artistischem Sinn eingerichteten Raume zur Zierde gereichen..."

VILÁG:

„... Eddigi segitőakciónk, bármily szeretettel siettek a művészek segitségére, nem bizonyultak elegendőknek. A „Kéve" most szép tervet valósitott meg... Az érem sikerült, komoly művészi alkotás és azok után a silány portékák után, melyeket az élelmes gyáripar forgalomba hozott, igazán öröme a műgyüjtőknek..."

VILÁGOSSÁG R.-T., BUDAPEST.

EREDETI BRONZÖNTVÉNY
20 KORONA

EREDETI EZÜSTÖNTVÉNY
120 KORONA

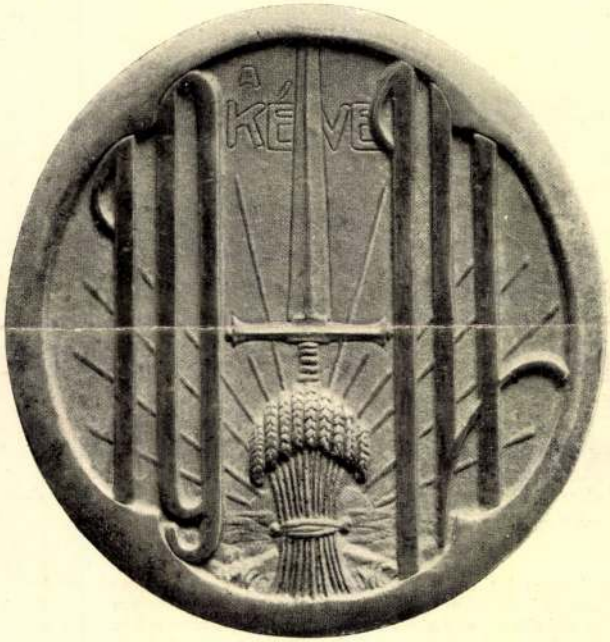

AZ ÉREM ÁTMÉRŐJE 85 MILLIMÉTER. SULYA BRONZBAN 300 GRAMM, EZÜSTBEN 315 GRAMM. A BRONZÉREM SZÜRKE TOKBAN, AZ EZÜSTÉREM DISZES BŐRTOKBAN KERÜL FORGALOMBA. RENDELHETŐ A "KÉVE" MŰVÉSZEGYESÜLET ELNÖKSÉGÉNÉL, BUDAPEST, II. KERÜLET, RETEK-UTCA 53—57. SZÁM.

Zutt R. A

tanár, ötvös, szobrász
és festő a Kéve művész-
tagja. A Kéve münchenni
kiállításán kivattak ~~ezmei~~
kozul Római leány fejé,
Szerelmespár, Herakles a
hydrával, Herakles és az
oroszlán, Flora, Vénusz,
Guggoló leány, Tjász,
madonna érmek és a
művész mester érme.
Továbbá a Szent István
csatahajó vízrebocsátásá-
nak emlékére készült érem
~~báró Kornfeld Mori~~ a
Ganz ~~és tsa cég~~
— Danubius gyár
fordit

megrendeléséré.

Gazdasági ~~jellegű~~ vándorkönyvtárak (olasz)

V. 19

— vándortanfolyamok (olasz) V. 19.

(Szablya János, Numizmatikai Közl. 1915 49–51. l.)

nagyobb cikk futtról, ami idézhető. A lényeget itt Einstein

Zutt A. Richard

Erendiall Eat
1924. 95 l

~~Bronz karperecz, népvándorláskori~~

~~IX 114.~~

Zutt R. A.

Párisi nő c.
kepe repr.

Gyöngyösy 128. l.

Ajtay *József* (* 1876). Közigazg. bíró és publicisztikai író. Foglalkozott a nemzetiségi kérdéssel és a választói jog kérdésével, újabban pénzügyi és gazdaságpolitikai kérdésekkel.

Ajtókopogtató. Vasból v. bronzból készült gyűrű- v. kalapácsalakú ajtóvasalás, melyet oly célból erősítenek az ajtószárnyra, hogy azzal zörgetni lehessen.

Ajtony (*Ohtum, Achtum*). Sz. István korában a Maros alsó folyásánál lakó nemzetség feje. 1028. fellázadt a király ellen, aki Csanádot küldte ellene. Csanád legyőzte és megkapta birtokait. A név török eredetű, jelentése a. m. arany.

Ájulás. Hirtelen beálló, gyakran szédülés által megelőzött öntudatlanság leginkább az agyvelő vérszegénysége következtében.

Akácia. A pillangósok közé tartozó É.-Amerikából származó *Robinia pseudacacia*, mely nálunk teljesen meghonosodott. Kitűnő homokkötő, fája jó tüzelő- és szerszámfa; fürtös virágzata első rangú méhlegelő. A növénytanban *Acacia* néven ismert növények aprógömbös sárga virágsomókkal lényegesen különböznek tőle; egyik-másik fajt nálunk, mint *mimózát* árulják.

Akadályverseny. Lóhajtásának törvényes módja. A. útján történik a halálbüntetés végrehajtása hazánkon kívül még Angliában, Ausztriában, Bulgáriában, Oroszországban.

Akatholikus (*gör.*), nem katholikus keresztény.

Akbar (arab). 1. Allahnak egyik jelzője (u. a. mint *ekber*); a legnagyobb. — 2. Személynév, melléknév, pl. Dzselál-ed-dín Mohammedé, a legkiválóbb nagymogulé (1556—1605).

Akcentus (lat.). Ékezet, hangsúly.

Akcidentalis (lat.). Lényegtelen. Ellentéte: esszenciális, lényeges.

Akiba ben József (József fia Akiba (* Kr. u. 50?). Hírneves zsidó törvénytudós, akinek jelentékeny része volt a zsidók szent könyvének, a Talmudnak kiépítésében.

Akkad. Sumér néven Agadé. Az Eufrát balpartján fekvő ősi északbabiloniai város, amely I. Sarrukéntől (2684 Kr. e.) alapított első nagyobbszabású mezopotámiai sémi államalakulat, az ú. n. A. (v. Agadéi) birodalom (2684—2488 Kr. e.) székhelye volt. Mint politikai-földrajzi elnevezés szembehelyeztetvén a tőle délre eső Sumérföldddel, idők folyamán ráragadt az Akkad birodalom vezetőrétegét alkotó sémi népre s ennek nyelvére. Az «A. nyelv» elnevezés tehát Mezopotámia első sémi hódítóinak nyelvét jelenti, szemben a nem sémi sumér nyelvvel.

Akklamáció, l. *Acclamatio.*

Akklimatizáció. Főként meleg és forróégövi

Zutt A

Hol készülnek a hadiérmek (Zutt tanár műtermében), Irta L. D. Magyarország, julius 25.

1915

(Művészet 1915 472. l.)

Kéve hadiérme 119
Éremkedvelők Egyesületének hadiérme ... 262
ürthy György: Az ember tragédiájának egy új
képzőművészeti megoldása 409

ROVATOK

rónika 79, 141, 234, 283, 334, 378, 427, 470
Műcsarnokból 81 139, 183, 218, 273, 375
Szépművészeti Múzeum közleményei 83, 140, 188.
230, 276, 323, 375, 420, 459
datok művészetünk történetéhez 91, 144, 240, 334.
430
ívészeti irodalom... ... 94, 238, 285, 335, 379, 432
lévi lapszemle 286, 472
tüntetések 144, 286, 336
járó pályázatok 95, 144, 192, 240, 288, 336,
381, 432, 471

sd a 474-ik oldalon.

Zutt

Müve: A Kéve
müvészegyesület hadi
érme (1914)
emlitendő
érmei többyire a
~~renaissance~~ renesznisz
technikájába készül-
tek.

Szabbya János, Nu-
mizmatikai Közl.
1915. 55-57. l.

Gyorgy ötös / Jorg Goltsmeth, Georgius aurifaber

~~Galicia T. 3.~~

Zutt A. R.

U. 2020
2024

Ghiberti V. 2/5.

A "KÉVE" HADIÉRME.

A mai napig, vagyis 1916 május hó 31-ig 40.000 korona folyt be a „Kéve" pénztárába az eladott hadiérmek és a mozgalommal kapcsolatosan az egyesülethez juttatott külön ajándékok fejében. Sok művész, sok sebesült harcos hálája száll az adományozók felé, akik a magasabbrendü kötelességteljesités nem lankadó lelkességével hoztak ujabb áldozatokat, e nehéz időkben arra gondolván, hogy a nagy európai eldurvulás egyetlen kiengesztelője: a kölcsönös segitség. E kölcsönös segitség miként való teljesitésében gyönyörü példát adott a magyar király, aki a sulyos életgondok terhe alatt senyvedő magyar művészek számára jelentékeny összegeket folyósitott magánpénztárából és ezenkivül a „Kéve" akcióját is külön adománnyal tüntette ki. Jóságára a megsegitettek nagy tábora nem muló hálával fog gondolni.

Őszinte köszönet illeti Sándor János belügyminiszter urat és Jankovich Béla kultuszminiszter urat, akik lekötelező szivességgel ajánlották a magyar közhatóságok figyelmébe a „Kéve" hadiéremakcióját.

Köszönettel tartozunk Zutt R. A. tanár tagtársunknak, aki az érem megtervezésének és a készités felügyeletének nehéz munkáját önzetlenül és készséges örömmel vállalta. Ugyszintén hála illeti Beretvás Hugó és Forró Róbert műpártolókat, akik mint gazdasági igazgatótanácsunk tagjai szivesen voltak segitségünkre.

Az egyesület elnöksége továbbá hálás köszönetet mond a magyar sajtónak, műpártolóinak és az összes adakozóknak, hogy a kitüzött cél elérését lelkességükkel lehetővé tették.

Ennek a nemesen szép együttműködésnek kiván irott emléket állitani az egyesület elnöksége azzal, hogy a mozgalom legfontosabb eseményeit e helyen megrögziti.

*

A hadiérem-akciót az egyesület vezetősége a következő felhivással vezette be, amelyet 1915 január havában bocsájtott nyilvánosságra:

„A mult esztendő második felének eseményfergetege egyesületünket sulyos megpróbáltatások elé állitotta.

Művésztagjaink és műpártolóink jórészének hadba kellett szállnia s igy a szokatlan háborus izgalmak számunkra a nyugodt munkát néhány hónapra lehetetlenné tették.

Szabolya János: A Kéve könyve. 1916. VIII.-12.

Művésztagjaink s műpártolóink előtt ismeretes, hogy 1914 május havában Münchenben rendezett képzőművészeti kiállításunk sikerének az emlékére egyesületünk érem kiadását határozta el. Az érem megtervezésével egyesületünk egyik tagját, Zutt R. A. tanár szobrászművészt, biztuk meg. A közben bekövetkezett nagy események az egyesületet arra inditották, hogy az érmet ugy terveztesse meg, hogy az egyszersmind a jelentős 1914-es esztendőnek emléke is legyen. Amidőn Zutt tanár a kész tervet egyesületünk művésztagjainak és az igazgatótanácsnak bemutatta, az értekezlet résztvevői Beretvás Hugó igazgató-tanácsos inditványára egyhangu lelkesedéssel azt a határozatot hozták, hogy az egyesület az érmet az eredeti szándéktól eltérően, a nagyközönség számára is forgalomba hozza, de csakis a háboru tartama alatt.

Ugyancsak nevezett igazgató-tanácsosunk inditványára kimondotta az értekezlet azt is, hogy az eladási ár és az önköltségek között mutatkozó különbözetet, tehát az egész tiszta jövedelmet felerészben a háboru által sujtott magyar képzőművészek támogatására forditja, felerészben pedig a Magyar Vörös-Keresztnek ajánlja fel egyesületünk.

A magyar társadalom összes osztályai között a művészeket sujtotta legkinzóbban a háboru. A magyar művészek, akik tehetségük bőségszarujából szüntelenül ajándékokat szórnak az emberek közé, a magyar művészek, akik békés időkben biztos kézzel vezetik lelkes közönségüket a szép örök birodalmába, — most — az ágyudörgés és fegyverropogás idején — a legelemibb életfeltételektől megfosztottan, ezer és ezer kinzó anyagi gondtól meggyötörten várják napjaink fekete viharfelhőinek elvonulását.

Egyesületünket, amidőn érmünk ügyét a háboru által legjobban sujtott magyar művészek támogatásával kapcsolta össze, főleg az a szempont vezette, hogy a művészek támogatása ne birjon könyöradományok jellegével, hanem hogy mindenki, aki az érmet megszerzi, egyszersmind a kiadott pénzösszeggel teljesen egyenértékü ellenszolgáltatáshoz jusson. A Vörös-Kereszt-nek a jövedelem felét azért ajánlottuk fel, mert egyrészt ma már nagy a sebesült és beteg művészek száma, másrészt ezáltal az érem olyan körökben is terjeszthető lesz, amelyek távolabb állnak a művészettől. Ez utóbbi körülmény annyira fogja emelni az érmekből eredő bevételeinket, hogy végeredményben a művészek számára jutó összeg nagyobb lesz, mint az esetben lett volna, ha csak a művészek érdekében hozzuk érmünket forgalomba.

Nagyon kérjük tehát, hogy nemes tervünk megvalósitásában, mint egyesületünk lelkes barátja legyen segitségünkre, hogy közös munkánk minél több gondtól szabaditsa meg a háboru által sujtott magyar képzőművészeket és iparművészeket."

ZUTT R. A. TANÁR

A „KÉVE“ HADIÉRME

Az éremre vonatkozólag Zutt tanár a következő magyarázatot adta:
„A kivitel tekintetében az éremkészités három módja állott a rendelkezésemre. Az antik technika, amely szerint a negativot kőbe vagy acélba véssük (gemmák), a reneszansz technika (Pisani módszere), amely szerint az érmet eredeti nagyságban viaszból mintázzuk meg, s végül a harmadik eljárás: a modern technika, amely szerint az eredeti modell nagyobbitott alakban készül és redukciós gépek segitségével kapja meg a kivánt kisebb éremalakot.
Én csak a két első technikával dolgozom, mert ugy érzem, hogy a modern eljárásnál a redukciós gép beavatkozása az érem művészi kvalitásának a rovására történik.
A két régebbi eljárás közül ez alkalommal a reneszansz technikát választottam, mert legalkalmasabbnak találtam arra, hogy egy aránylag kis térben ki tudjam vele fejezni a nagy küzdelem erejét és lendületét.
Ennek az eljárásnak az alkalmazása továbbá azt is lehetővé teszi, hogy mindazok, akik a „Kéve“ művészegyesület hadiérmét megszerzik, közvetlen eredeti öntvényt kapjanak a művész sajátkezü mintájáról, amiáltal természetesen eredeti műhöz jutnak.
Az első oldal tervezésénél — amely a következő felirást viseli: „A kulturáért és a hazáért“ —, hogy a jelenlegi nagy mérkőzést egységes és koncentrált formába foglaljam, Heraklesnek a hydrával való küzdelmét választottam az antik mondakörből. A viaskodó férfiu alakjában a nemes erő hatalmát és az akarat egységének a jelentőségét igyekeztem megtestesiteni, mig a hydrában az álnokságot és az alattomosságot igyekeztem kifejezésre juttatni. Az érem hátsó oldalán a nagy esztendőre való emlékezésül a stilizált 1914-es évszámot alkalmaztam, melyet a kévéből kiemelkedő pallos bont két részre. A szám, a kéve és a pallos mögött elterülő sikság szemhatárán annak a reménynek az első napsugarai kelnek, amelyhez e nehéz időkben minden nemes emberi szivnek megingathatatlan emberi hűséggel kell ragaszkodnia.“
Az a nemes érzésektől áthatott visszhang, amely a magyar sajtó művészeti rovataiban követte az egyesület felhivását, szintén nagy mértékben mozditotta elő a sikert. Könyvünk kereteire való tekintettel természetesen csakis a legérdekesebb megállapitások kivonatos közlésére szoritkozhatunk.
Az „Alkotmány“: „ . . . Kétségtelen, hogy a háboru a művészeket legnehezebb helyzetbe hozta. A művészi törekvések is jórészt megakadtak, A „Kéve“ művészegyesület most mégis olyan nem is tervvel, de már tettel lép a nagyközönség elé, mely igazán megérdemli a figyelmet és pártolást s emellett a háboruban is értékesen szolgálja a művészetet . . .“

ZUTT R. A. TANÁR

A „KÉVE" HADIÉRME

„Az Ujság": „ . . . A „Kéve" művészegyesület, amely itthon is, a külföldön is akkora szolgálatokat tett már művészetünk ügyének, ebben a nehéz esztendőben is hasznára kiván lenni művészetünknek . . . Az érem Zuttnak legkülönb ilyen alkotása. Egyik fele a lernai hydrával viaskodó Heraklest ábrázolja kitünő reliefszerü kompozicióban, az érem körébe minden tagjával szétterülten, jelentékeny plasztikai erővel. Külön méltánylást érdemel az érem pompás kivitele és artisztikusan felrakott patinája . . . Nem tehetünk egyebet, mint hogy mindenkinek, aki valami közösséget érez a művészettel, megvételre ajánljuk ezt az érmet. Olcsó pénzen szerez vele kiváló művészi alkotást, melynek becsértékét az is fokozza, hogy pénzért kapható csak a háboru folyamán lesz . . ."
„Budapesti Hirlap": „ . . . Abban a nemes versengésben, mely a háborus viszonyok következtében bajbajutott művészek felsegitését tüzte ki céljául, most részt követel a „Kéve" művészegyesület is . . . Az érem a művészlelkü Zutt tanár egyik legsikerültebb alkotása . . ."
„Magyarország": „ . . . Az érdekes ötlet megvalósult és az érmet, melyből bronz- és ezüst-példányok készülnek, forgalomba bocsátotta a „Kéve". Rendkivül sikerült alkotás; ritka művészi kvalitásai és az a körülmény, hogy csakis a háboru alatt lesz pénzért megszerezhető, rövid időn belül olyan különleges értéket fognak biztositani, hogy a világháboru idejének mindig egyik legértékesebb művészeti emléke fog maradni . . . Művészi becse és jövedelmének rendeltetése egyaránt méltóvá teszik a legszélesebb körök érdeklődésére . . ."
„Népszava": „ . . . A „Kéve" művészegyesület szép és művészi hadiemlékérmet hozott forgalomba. A háboru alkalmi „művészete" olyan szomoru és izléstelen dolgok tömegét produkálta, hogy jóizlésü ember csak rettegéssel gondol már eleve arra, hogy minő szörnyüséggel lepik meg háborus művészet cimén. A „Kéve" neve és multja elég biztositék arra, hogy ilyesmitől nem kell tartani . . ."
„Neues Pester Journal": „ . . . Bei der Ausführung der Medaille hat Professor Zutt die Renaissancetechnik in Anwendung gebracht, bei der das Modell in Originalgrösse in Wachs modelliert und durch den Guss vervielfältigt wird, wobei in verhältnissmässig kleinem Raum die Kraft und Schwung des grossen Kampfes zum Ausdruck gebracht werden konnten . . ."
„Pester Lloyd": „ . . . Mit einem einzigartigen, höchst reizvollen Kunstwerk tritt die Künstlervereinigung „Kéve", die sich seit ihrem Bestehen durch eine ununterbrochene Kette besonderer Veranstaltungen Ansehen bei den Kunstkennern auch des Auslandes erwarb, vor die ungarische Öffentlichkeit. Sie bereichert die geringe Zahl der formal wertvollen,

einem strengen Kunstwillen entsprungenen Kriegsmedaillen um ein Exemplar, dessen suggestive Sprache dem Kind dieser grossen Zeit ihren Stimmungsinhalt in knapper Formel kündet, dem Nachkommen ein bleibendes Wahrzeichen des Zusammengehens von Zeitgeschehen und Kunst schenkt . . .“

„Pesti Hirlap“: „. . . Hazai és külföldi kiállitásaink sikerei után most, a világháboru hatása alatt más téren keres szerepet ez az agilis művészegyesület . . . Művészi becsü hadiemlékérmet ad ki, mely kizárólag csak a háboru tartama alatt szerezhető meg s ritka művészi kvalitásaiért a háboru egyik legszebb emléke marad . . .“

„Pesti Napló“: „. . . A renaissance technika még azért is alkalmasnak mutatkozott, mert aránylag kis térben is kitünően ki lehet vele fejezni a most folyó küzdelem lendületét és történelmi jelentőségét. A pompás testü görög félistenben a férfias erő hatalmát és az akarat egységét érzékitette meg a művész, mig a hydrában az álnokságot és az alattomosságot ábrázolta meg mesteri kézzel . . .“

„Politisches Volksblatt“: „. . . Bildhauer Professor Zutt hat eine künstlerisch vollendente Kriegsmedaille modelliert, deren nach dem Pisani-Verfahren hergestellte Reproduktionen in Bronze und Silber an unsere Kunstfreunde verkauft werden . . . Die Medaille wird jedem mit artistischem Sinn eingerichteten Raume zur Zierde gereichen . . .“

„Világ“: „. . . Eddigi segitőakcióink, bármily szeretettel siettek a művészek segitségére, nem bizonyultak elegendőknek. A „Kéve“ most szép tervet valósitott meg . . . Az érem sikerült, komoly művészi alkotás és azok után a silány portékák után, melyeket az élelmes gyáripar forgalomba hozott, igazán öröme a műgyüjtőknek . . .“

Az akció egyik igen szép eredménye volt az a levél, amely Ő Felsége kabinetirodájától érkezett az egyesület elnökségéhez a következő tartalommal:

„Bécs, 1915 május hó 26. Nagyságos Uram! Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége a „Kéve“ művészegyesület hadiérmét legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott és ezen érem felajánlásáért az Egyesületnek szives köszönetét nyilvánitani méltóztatik. Egyben Ő Felsége azon akció céljaira, melyet a „Kéve“ művészegyesület a háboru által sujtott magyar képzőművészek érdekében inditott, legkegyelmesebben ezer koronát adományozni méltóztatott. Midőn erről Nagyságodat legfelsőbb parancsra értesiteni szerencsém van, egyben hozzáfüzöm, hogy az emlitett összeg az Egyesületnek a póstatakarék utján küldetik meg. Fogadja Nagyságos Uram, kiváló tiszteletem őszinte kifejezését. Daruváry s. k.“

A királynak felajánlott ezüstérem külön e célra készitett nagyobb fehér

bőrtokban, amely belül szürke antilopbőrrel volt bélelve, került elküldésre. A tokot kivülről a domborművü magyar cimer ékesitette. A kisérő pergamen-okmány, amely Mitterszky József (†) iparművészeti iskolai szakoktatónak műve, külön vörös chagrin-bőrtokban a szürke antilop-bélésbe volt ágyazva. Az érem peremébe a következő ajánlást véste Zutt mester: „I. Ferenc József Ő császári és apostoli királyi Felségének mély hódolattal a Kéve művészegyesület 1915."

Csekély eltérésekkel, jóformán azonos kivitelben készült II. Vilmos német császárnak felajánlott ezüstérem is. A perembe vésett ajánlás a következőképen szólott: „Sr. Majestät dem Deutschen Kaiser Wilhelm II. in tiefster Ehrfurcht die ungarische Künstlervereinigung „Kéve", Budapest, 1915.

A német császár megbizásából a bécsi császári nagykövetség a következő levelet küldte az egyesület elnökének:

„Wien, den 11-ten November 1915. Seine Majestät der Kaiser und König, mein allergnädigster Herr, haben die Allerhöchstihm von dem Künstlerverein Kéve dargebotene Medaille in Gnaden anzunehmen geruht und mich beauftragt, dem Künstlerverein Allerhöchst seinen besten Dank für die freundliche Aufmerksamkeit und diesen Beweis bundestreuer Gesinnung zu übermitteln. Der Kaiserlich Deutsche Botschafter: von Tschirschky."

Az érem megalkotóját, Zutt mestert jogos büszkeséggel töltheti el, hogy a legmérvadóbb külföldi szakemberek e művét tartják a legművészibb értékü éremnek az eddig nemzetközi forgalomba került sok ezer hadiérem között.

Az érmet az egyesület elnöksége az ország határain tul is forgalomba hozta. Ausztriában a Lichtenstein herceg vezetése alatt álló „Kriegshilfsbüro des K. k. Ministeriums des Innern", Németországban a „Deutsche Kunst und Dekoration" neves szerkesztő-kiadója Alexander Koch és Hollandiában a kitünően ismert Schulmann igyekeztek törekvéseinket támogatni.

A háboru által sujtott művészek között a mozgalom megindítása óta a segélyeket egy e célra szervezett bizottság osztja ki. E bizottság tagjai a következők: tiszteletbeli elnök: dr. Bárczy István polgármester, ügyvezető elnök Szablya Frischauf Ferenc tanár-festőművész, a „Kéve" elnöke, előadó: Szablya János, a „Kéve" ügyvezető igazgatója. Bizottsági tagok: Róna József, mint a Képzőművészek Országos Segélyzőbizottságának elnöke, Györgyi Kálmán igazgató, mint az Iparművészek Országos Segélyzőbizottságának elnöke, továbbá Benkhard Ágost tanár-festőművész a „Kéve" ügyvezetőségi tagja és Beretvás Hugó kereskedelmi tanácsos, a „Kéve" gazdasági igazgató-tanácsának tagja.

Zutt

lásd

Cs-erém 56.l. 57.l. 60. 61.

95.l.

16684-88. Posner, Budapest.

Zutt. R. A

nobrais, festo

nut. 1887 jan. 25. Basel

wód

Krück II. 752. l.

Gyulafehérvári Batthyány interet

III. 238.

Zutt Richard

21
MAGYAR MUVESZET
1929.33.

NEMZETKÖZI VÁSÁR
MESSE-FOIRE
BUDAPEST
1934. MÁJ. 4-14

NEMZETKÖZI VÁSÁR
MESSE-FOIRE
BUDAPEST
1934. MÁJ. 4-14

Méltóságos
Nagyságos

F.

78334

Dr.Szentiványi Gyula urnak
titkár

Városligeti Szérmüv. BUDAPEST
Muzeum.

Zutt Richard

U. 1766

Zutt A. R.

szobrász

1913. kiáll. Kève MF

szerepelt -

A Kève tagja -

Ráday-utca Budapesten IV.-119.

Zutt R. A

U. 4019

Ásatás, Keszthely - újmajori VI. 162

Zutt Richard

Úřad
2

Šikovitháb 100. l.
101. l.

~~Bronztů VII. 196.~~

551

1907. október 27.

A veszprémvármegyei múzeum-egyesület elnökségének: a múzeum nov. 6-iki megnyitása alkalmából értesítés a főség tagjainak részvétele felől (813/1907.)

Zutt A

[illegible]

a

ORSZ. MAGY. SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM · BUDAPEST, VI. ARENA-ÚT 41.

Himzett temetési czimer

(Gróf Károly Sándoré

1743-ból)

I. 215-217

(Gróf Károly Antalé 1791-92-ből

I. 217)

MDK.

Zutt Richárd Adolf /1887-1939./

Szentévi plakett, Róma, 1925. bronzérem

Árv. Közl. 94. aukc. 1940.

47 l.

MDK

Zutt R.A. tanar

Harmincnégy művel vett részt a "KÉVE" Münchenben 1914-ben rend.kiallitasan.

Szablya János: A Kéve könyve.1916.VIII.k.

MDK

Zutt R. A. festőm.

Az idei müvészeti évadban... Magyar Müvészet, 1925. 288 l.

MDK

Zutt Richard: Hadsegélyző emlékjelvény. 1915-16. Zománcozott bronz

Hadsegélyzőhivatal emlékjelvénye 1914. Horvát felirattal. bronz.

Vörös ördög emlékjelvény.bronz

Emlékérem a világháboru hőseire.1914 17. Nagy bronz. Ritka!

Árverési Közlöny 194o.dec.7.rk.sz.96.aukció

MDK

Zutt Richard: A "Kéve" emlékérme.1914,bronz
Szentévi plakett.Róma,1925.bronz
Hadsegélyző hivatal az árváknak.191
1914-15.bronz

Árverési Közlöny 1940.dec.7.rk.sz.96.aukció

MDK

Zutt Richard

emlékérem, ez.

Árv. Közl. 1933. dec. 4.rk.sz. 68. aukc. 51. l.

MDK

Zutt Richard

Az Iparművészeti Iskola 1914/15-iki tanévében az ötvös szakosztály tanara Zutt Richard.

Cikk: Az Iparművészeti Iskola oktatása.

Eimisk, 1914-15. 4.l.

Zutt Richard

MDK

292-93.o.

Beck O. Fülöp: Emlékezéseim Bp. 1957.

MDK

Zutt Richard: Hadsegélyző emlékjelvény 1914.bronz
Hadsegélyző emlékjelvény 1914.bronz
Hadseélyző emlékjelvény 1914.ezüst
Kis hadsegélyző emlékjelvény.1914.
ezüst.
Pénzintézetek hadikórháza emlékjelvénye.Bronz.

Árverési Közlöny 194o.dec.7.rk.sz.96.aukció

MDK

Zutt Richard: A Sajtóotthon hadikórháza emlékjelvénye.bronz.
A Székesfővárosi leányiskolák Vöröskereszt Bizottsága emlékjelvénye. bronz.zománcozva
A Sajtóotthon hadikórháza emlékjelvénye.ezüst románcozva.

Árverési Közlöny 194o.dec.7.rk.sz.96.aukció

NDK

Zutt Richard: A Kulturáért és a Hazáért. A
KÉVE emlékérme 1914.bronz
A Hadse élyző emlékjelvénye.1914-
16.bronz
Vegyes emlékérmek,bronz 5 db.

Árverési Közlöny 1940.dec.7.rk.sz.96.aukció

MDK

Zutt Richard: A "Kéve" háborus emlékérme.ezüst.
335 gr.

Árverési Közlöny 1937.okt.rk.sz.

Zutt Richard Adolf

MDK

Háborus plakett 1917, bronz

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Müvészet

MDK

Zutt Richárd

x Párisi nő, [illegible] repr.

Gyöngyösy, kép: 128. l.

MDK

Zutt:Richard: A "Kéve" emlékplakettje.bronz

Árverési Különy 1937. okt.rk.sz.

RICHARD ADOLF ZUTT, festo,szobrasz,ötvös,éremművész

---

minden éremalkotását,még a leghétköznapibb jelvényét is az addigi sablontól eltéróen,saját egyéni stilusaban valósitotta meg.Ezek között figyelemre méltó és külön említést érdemel:

"ÁDÁM ÉS ÉVA" plakettje. 28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉRME. XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremművész

Minden éremalkotását, még a leghétköznapibb jelvényét is az addigi sablontól eltérően, saját egyéni stilusában valósitotta meg.- Ezek között figyelemreméltó és külön említést érdemel a:-
"NEMZETI TANÁCS" érme 1918-ból. 28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉRME. XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

MDK

Zutt Richard Adolf

Háborus plakett 1917., br.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

Zutt R A , szobrász; szül. 1887 január 25-én
Baselben.

RICHARD ADOLF ZUTT,festo,szobrasz,ötvös,éremművész

1912-ben meghivták a budapesti Iparművészeti Iskola ötvös szakosztályának vezetojévé,ahol 1917-ig müködött. Ujjászervezte az iskola ötvös és kerámia szakosztályának oktatását és ezzel elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyar iparművészeti oktatás korszerüsitése érdekében végzett munkásságával. 27.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉRME. XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremművész

1964-ben a Szépmüv.Muz-ban rendezett XIX.-XX.sz-i szoborkiállításon "FIATAL RÓMAI KÉPMÁSA" c.szoborral/1913-ban vette meg a Szépmüv.Muz/ és egy 1914-es VILÁGHÁBORUS, ovális öntött bronz plakettel szerepelt, bizonyitvan, hogy müvészete nem avult el és ma is elevenen hat. 28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrasz, ötvös, éremművész

Művészetét a háború okozta szenvedések ábrázolásának szolgálatába is állította, megmutatva, hogy a háború nemcsak diadalmenet.-Ezek közt figyelemreméltó alkotás: "A HADSEGÉLYZŐ HIVATAL AZ ÁRVÁKNAK" című háborús érmének előlapja. Szöveg: 28.old. kép: 10/a, 10/B. 26.old. fekete repr.

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM. XXXI. évf. 1974. 2. szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremművész

A Huszár-Prokopiusnkatalógus több, mint 50 érmét közli, melyeket magyarországi tartózkodása alatt készitett. A nemzetközi állatorvosi kongresszusra készült ovális jutalom plakettje kiemelkedő alkotás, amelyet két méretben is elkészitett, igen kifejező ábrázolással.
28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Lp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremművész

---

munkássága nemcsak a magyar éremművészetet, de az egész magyar képző- és iparművészetet gazdagította és hatása nem tünt el nyomtalanul. Az 1924-ben rendezett érmészeti kiallitason 8 alkotása szerepelt. Világháborús érmeit, vöröskeresztes jelvényeit, kitüntetéseit, egészségügyi érmeit megbecsülik a gyüjtők. 28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉRME, XXXI.évf. 1974. 2/4.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő,szobrász,ötvös,éremmüvész

Müvészetét a háború okozta szenvedések ~~szolgálatába~~ ábrázolásának szolgálatába is állitotta,megmutatva,hogy a háború nemcsak diadalmenet.-Ezek közt figyelemreméltó alkotás a:

"KÉVE",cimü háborús érmének elölapja.Szöveg: 28.old
Kép: 9/a és 9/B. 26.old. Fekete repr.

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremmüvészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2/.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremművész

Cikkeket irt a Magyar Iparmüvészet c. folyóiratba az új iparmüvészeti képzés és az új irányzat elterjesztése érdekében. 1917-ben megalapitotta a Magyar Müvészeti Mühely ahol saját készitményeivel éppúgy, mint uj oktatasi mód szereivel nagy hatást gyakorolt a modern magyar ötvös müvészet tovabbi fejlödésére. 27.old

GOSZTONYI JOZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkassaga 22.old

AZ ERÉM, XXXI.évf. 1974. 2.szam, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festo, szobrasz, ötvös, éremművész

Művészetét a haború okozta szenvedések abrazolasanak szolgalataba is állitotta, megmutatva, hogy a haború nemcsak diadalmenet.-ezek között figyelemreméltó alkotasa a:

"PENZINTEZETEK HADIKORHAZA"c, müve.-Ovális. 11/a. elolap 11/b. hatlap. fekete repr. 26. old

GÖSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22. old

AZ ÉRME, XXXI. évf. 1974. 2/4. szám, pp.

RICHARD ADOLF ZUTT, éremművész

A svájci mester ternek a Bpesten alapitott és Londonban ter
vezett és elmaradt Nemzetközi Állatorvos Kongresszusra
ké zült érmén egy kamasz Aszklepioszt látunk egy boly-
hos birkát ölelgetve. A művész azt az időt örökiti meg
amikor a z ifjú Aszklepiosz Pelion hegyén birkanyáj le
geltetése közben sajátitottavel az orvosi ismereteit
Kheiron útmutatása szerint. 13.old

DR. VARANNAI GYULA: Aszklepiosz és a kigyó a magyar orvosérmeken 11.old

A Magyar Numizmatikai Társulat Évkönyve, 1970, Bp.

ZUTT, éremművész

RICHARD ADOLF ZUTT, éremművész

1915-ben Hültl Hümér sebész tanárról mintázott érmének hátlapján már egy felnőtt, de csupasz képű, dionysosi "fanyar mosollyal, kigyós botjára támaszkodó Aszklepiosz-t jelenit meg. Tógáját rafinált redőzettel kiteregetve fiatalos teste még nagyobb hangsúlyt kap. Aszklepiosznak ez a beállitása nem hagy kétséget afelől, hogy a művész a kivá ló sebésznek bohém természetét óhajtotta megelevenitení

13.old. 4.kép. 17.old. Fekete repr.

DR. VARANNAI GYULA: Aszklepiosz és a kigyó a magyar orvosérmeken

A Magyar Numizmatikai Társulat Évkönyve, 1970. Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremművész

A HULTL éremmel érmészetének legmagasabb fokát érte el. Ujszerü technikai megoldás, kitünő, karakterisztikus ábrazolas. A rajzos technikának és a szecesszió legtipikusabb megnyilatkozásának legrégibb hazai példanya 1916-ban HULTL HUMER-ról készült dekorativ hatlappal készült érme. Ezt az ábrázolasi technikat mas magyar éremművészek felhasználták, beleolvasztották munkassagukba.

"HULTL HUMER", c.érme. 28.old

BOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkassága 22.old

AZ ÉREM. XXXI.évf. 1974. 2.szam, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrasz, ötvös, éremművész

Az ovális formát kedvelő művész másik figyelemre méltó alkotása a "Szent István" hajó vízrebocsátásának emlékére készült 2 oldalas plakettje, amelynek hátlapján festői hatás érződik, nemhiába található neve után-Richard Adolf Zutt- "pictoris" megnevezés.

"A SZENT ISTVÁN CSATAHAJÓ VÍZREBOCSÁTÁSA", című plakettje

Szöveg: 28.old Kép: 12/a és 12/b. 26.old

COSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM. XXXI.évf. 1974. 2.szám, pp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrasz, ötvös, éremművész

1887-ben született Baselben. Művészeti tanulmanyait a Müncheni Iparművészeti Főiskolan végezte. Ott kőfaragást ötvösséget tanult. Firenzében tanulmanyozta a szobrászati és ötvösművészeti alkotasokat. Azok hatasa keltette fel érdeklődését szobrászati tevékenysége iránt. Mint ötvös egyéni felfogásu ékszerek et készitett sikerrel. Igy jutott el hire hozzank is. 27.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkassága 22.old

az ÉREM. XXXI.évf. 1974. 2.szám, pp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festo,szobrasz,övtös,éremművész

Az ovális formát kedvelő művész masik figyelemre méltó alkotása a "Szent István"hajó vizrebocsátásának emlékére készült kétoldalas plakett.Hátlapján festői hatás érződik,nemhiába található neve után-Richard Adolf Zutt-"pictoris"-megnevezés.

"A SZENT ISTVÁN CSATAHAJÓ VIZREBOCSÁTÁSA",című plakettje 2 28.old. Kép:12/a és 12/b. fekete repr. 26.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkassaga 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.Szam, pp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrasz, övtös, éremművész

Ermem üvészeti tevékenysége jórészt a világháborúval kapcsolatos. Művészetét a háború okozta szenvedések ábrázolásának szolgálatába állitotta, megmutatva, hogy a háború nem csak diadalmenet. - A huszár-Prokopius katalógus több, mint 300 érmér közli, melyeket magyarországi tartózkodása alatt készitett. 28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkassága 22.old

AZ ÉREM, XXXI. évf. 1974. 2. szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrasz, ötvös, éremművész

Szobraszati, festői és ötvösművészeti tevékenysége mellett szamos érmet, plakettet és jelvényt is mintazott. Sok jelvénya az 1914-18-as vilaghaboru vöröskeresztes, hadsegélyző, hadikórhaz, a haboruban megsérült, hadiárvák és özvegyek megsegitésére alakult társadalmi egyesületek, hivatalok müködéséről. 27.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkassága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

Mint művész és mint ember egyaránt kiváló volt. Nagyszerü képességei előtt a végzet éppen akkor zárta el az utat, amidőn a nagy küzdelmek árán elért eredményeit művészileg háboritatlanul tudta volna érvényesiteni. Vele szemben érzett nagy tiszteletünk és őszinte szeretetünknek kivántunk kifejezést adni azzal, hogy a szegedi temetőben levő sirjára küldöttségileg koszorut helyeztünk. A „Kéve Könyvé"-ben megjelentetjük kimeritő életrajzát legfontosabb művei reprodukcióinak kiséretében, ezzel egyidejüleg gyüjtést inditunk a szegedi temetőben felállitandó siremlékének érdekében, továbbá a legközelebbi kiállitásunk alkalmával gyüjteményesen mutatjuk be művészi hagyatékát. Vajha a végzet ne követelne többé ilyen nagy áldozatot a magyar képzőművészettől.

A háboruütötte sebek gyógyitását szolgálta az a mozgalmunk is, amelyet az eredetileg tiszteletbeli tagjaink számára Zutt R. A. tanár tagtársunk által tervezett érem nyilvános forgalombahozatalával inditottunk a magyar képző- s iparművészek és a Magyar-Vörös-Kereszt érdekében. Fáradozásunk sikerének legszebb dicsérete az a körülmény, hogy a mai napig 40.880 korona értékü hadiérem került forgalomba, amely összegből ugyancsak a mai napig 30.580 korona folyt be készpénzben. Ezzel kapcsolatosan tisztelettel javasoljuk a tisztelt Közgyülésnek, hogy a kórház és a hadiérem-mozgalomban kifejtett különös érdemeik elismeréseül őszinte és igaz hálája jeléül a tisztelt Közgyülés Beretvás Hugó igazgatótanácsosnak és Zutt R. A. tanár rendes tagnak jegyzőkönyvben mondjon köszönetet.

A háboru terheiből való résztkérés gyönyörü példáját adták művésztagjaink, amikor az oroszok által sujtott sárosi nép felsegitésére rendezett sorsjáték számára küldöttek be 25.000 korona értékben műveket. A rendezőbizottság köszönete fejében azzal tisztelte meg egyesületünket, hogy a kiállitás keretén belül külön kollekcióban helyezte el művésztagjaink munkáit. Az elnökség kötelességének tartja, hogy e helyen mondjon köszönetet a művésztagoknak, hogy felhivására ilyen bőkezü és áldozatkész módon válaszoltak.

A hadijótékonyság érdekében kifejtett munkásságunk forgalmi összegei a következő számokat adják:

1. Iparművészeti Iskolai Hadikórház	20.410 K
2. Hadiérem-mozgalom	30.580 K
3. Sárosi sorsolás	25.000 K
Összesen	75.990 K

Természetesen e nagy feladatok és a rendkivüli nehézségek mellett könyvünk kiadása tetemes késést szenvedett.

Szabolya János: A Kéve Könyve. 1916. VIII. K. (A VII. Közgyülés.)

veinket egyelőre nem tudtuk megvalósitani, természetesen csak elodázást, nem pedig feladást jelent.

A háboru által okozott gazdasági visszafejlődés viharvert tengerén a művészexisztenciák sülyedő bárkáiról mindig több és több segélykiáltás hallatszott át hozzánk s igy az egész egyesületi évben csakis egy kötelességünk volt: annyit segiteni, amennyi erőnkből telt.

Az elmult egyesületi év eseményeit müncheni kiállitásunk vezette be. A müncheni kiállitás rendezésénél főleg az a szempont vezetett bennünket, hogy az évről-évre jobban fejlődő magyar képzőművészetnek és iparművészetnek a németség körében ujabb barátokat szerezzünk. Örömmel kell megállapitanunk, hogy ez a szándékunk minden várakozásunkat meghaladó módon sikerült. A müncheni sajtó és egyéb nagy német lapok mély megértéssel fogadták a kiállitást s az elért sikerek jogos büszkeséggel tölthetik el egyesületünk minden egyes tagját.

Közvetlenül a müncheni kiállitásunk leszerelése után tört ki a világháboru. Mint már jelentésünk bevezető részében emlitettük, ez a körülmény minden további terv megvalósitását lehetetlenné tette.

Az első megdöbbenés idejének elmultával egyesületünk tagjai és műpártolói közül mindazok, akiket a mozgósitás nem érintett rögtön, a háboruval összefüggő emberbaráti intézmények támogatására forditották minden erejüket.

Az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola igazgatóságával és tanári testületével karöltve 1915 szeptember havában megalapitottuk az Iparművészeti Iskolai Hadikórházat, amelyben természetesen a megsebesült képzőművészek és iparművészek is meleg otthonra találtak. A kórház létesitését főleg az a nemes és nagy áldozatkészség tette lehetővé, amelyet igazgatótanácsunk egyik lelkes tagja, Beretvás Hugó, tanusitott az intézmény érdekében. Az alapitás céljaira összeadott körülbelül 30.000 koronát kitevő összegből 20.410 korona esett egyesületünkre mint részesedési összeg, amely összegnek legnagyobb részét Beretvás Hugó igazgatótanácsos páratlan agilitásának köszönhetjük. Hálánk kifejezésére külön inditványt leszünk bátrak a tisztelt Közgyülés elé bocsátani. A kórház, mivel helyiségeit a háboru kitörése óta hajléktalanná vált Képzőművészeti Főiskolának kellett átengedni, január első napjaitól kezdve Budán, a Széna-tér 1/b alatti házban folytatja működését.

Az anyagi áldozatkészség mellett a háboru egyesületünktől véráldozatot is követelt. Egyesületünk egyik legrégibb választott tagját, Szöri József festőművészt az uzsoki szoros hősies védelménél egy orosz golyó megölte. A legmélyebb fájdalomtól eltelve és a legnagyobb szeretet bensőséges érzésétől áthatva kell róla megemlékeznünk.

Anyagi nehézségek miatt a sorsolástól és a tavalyi műlap adásától is el kellett tekintenünk, amit azonban az idei ajándékkal pótolni igyekeztünk. Alapszabályainkba néhány ujabb rendelkezést kellett felvennünk, amelyektől az egyesület jövőjére vonatkozólag sokat várunk.

Végül tisztelettel mutatjuk be a tisztelt Közgyülésnek az 1914/5. egyesületi évre vonatkozó számadásainkat, amelyek a nehéz viszonyok dacára csak 470 korona 99 fillér hiányt mutatnak fel.

Tisztelettel kérjük a tisztelt Közgyülés felhatalmazását, hogy a hiányt az értékcsökkenési tartalékalap terhére leirhassuk s egyszersmind tisztelettel kérjük a felmentvény megadását.

Mielőtt jelentésünket befejezzük, kötelességünknek tartjuk, hogy igaz szeretettel emlékezzünk meg egyesületünk azon művésztagjairól és műpártolóiról, akik jelenleg katonai szolgálatot teljesitenek, vagy fogságban sinylődnek.

Üdvözletünk azzal a fohásszal száll hozzájuk, hogy nemsokára ismét békesség legyen az emberek között a földön, hogy a pusztitás helyébe az alkotás, a gyülölet helyébe pedig a szeretet léphessen. Hogy azután mindannyian azzal a hihetetlenül felfokozott energiával — amelynek teljes kifejtésére a háboru tanitott meg bennünket — folytathassuk munkánkat az emberi haladás és a lelkek fejlődése érdekében."

Az elnökség jelentését a közgyülés éljenzéssel fogadta és egyhangulag mond jegyzőkönyvi köszönetet Beretvás Hugó igazgatótanácsosnak a hadikórház és a hadiéremakció körül kifejtett nemes áldozatkészségeért s rendkivüli agilitásáért, továbbá Zutt R. A. tanár rendes tagnak a hadiérem tervezése és előállitása körül kifejtett fáradozásaiért.

Az ügyvezető igazgató beterjeszti az 1914/15. egyesületi évre vonatkozó zárszámadásokat, amelyek a következő adatokat tartalmazzák:

Eredményszámla 1915. évi február hó 28-án.

Kiadások: kezelési költségek 592·57 K, előfizetési dijak 60·80 K, szervezési költségek 124·80 K, műpártolóknak adott kedvezmények 5.186·14 K, a müncheni kiállitás kiadásai 3.613·07 K, szállitási dijak 9·63 K, rendkivüli kiadások 151·39 K, értékcsökkenések 173·02 K, leirt követelések 522·89 K, összesen: 10.434·31 K.

Bevételek: rendes tagok tagdijai 384·— K, műpártolók hozzájárulása 5.244·— K, adományok 3.069·50 K, a „Kéve-Könyve" hirdetései 350·— K, a müncheni kiállitás bevételei 915·82 K, az 1912/15. egyesületi év eredménykülönbözete 470·99 K, összesen: 10.434·31 K.

Vagyonszámla 1915. évi február hó 28-án.

Teher: értékcsökkenések tartalékalapja 20.472·33 K, Göröncsér-Máté-alap 1.175·74 K, segélyalap 293·16 K, hitelezők 8.863·76 K, átmeneti tételek

4.557·83 K, az 1915/16. évre eső befizetések 48·— K, összesen: 35.410·82 K. Vagyon: készpénzkészlet 1.055·09 K, képtár 21.550·— K, könyvtár 1.631·47 K, felszerelések és berendezések 578·25 K, adósok 10.125·02 K, az 1914/15. egyesületi év eredménykülönbözete 470·99 K, összesen: 35.410·82 K.
A beterjesztett jelentések és számadások alapján a közgyülés az egyesület vezetőségének a felmentvényt egyhangulag megadja. A közgyülés a régi tisztikart: elnök: Szablya Frischauf Ferenc tanár, festőművész; ügyvezetőségi tagok: Benkhard Ágost, Lénárd Róbert, Remsey Jenő festőművészek és Zutt R. A. tanár, szobrászművész; ügyvezető igazgató: Szablya János, jogtanácsos: dr. Vermes Károly, igazgatótanácsosok: Beretvás Hugó, Borbás Lajos és Forró Róbert, változatlanul hagyja meg hivatalában.
A napirend 5-ik pontját az elnökség által inditványozott alapszabálymódositás alkotta. A nagyjában változatlan alapszabályok lényegesebb módositást a következő pontokban szenvedtek:
a) Levelezőtagok uj tagcsoportja, képzőművészeti irók, művészeti intézmények vezetői stb. részére, akik hivatásukban különösebben kitünnek.
b) Kiállitásokon való részvételre vonatkozó minden korlátozás a jövőre nézve elesik, kivéve az ügyvezetőség előzetetes jóváhagyását.
c) Pártfogók. Évenként 240 koronát fizetnek. Ezzel szemben kétévenként egy körülbelül 450 korona értékü eredeti művet kapnak.
Dr. Vermes Károly jogtanácsos inditványára a közgyülés egyhangulag mond jegyzőkönyvben köszönetet Szablya János ügyvezető igazgatónak az egyesület érdekében kifejtett lelkes és céltudatos fáradozásaiért.
A közgyülés napirendjének teljes kimeritésével az elnök a közgyülést berekesztette és az eddigi példás kötelességteljesités folytatására buzditotta a tagokat és műpártolókat.

Zutt R. A.

34 művét állította ki a Kéve müncheni kiállítás in 1914 májusában.

„. . . A plasztika mindennemü módját képviseli Zutt R. A. a legsajátosabb felfogással, noha nehezen megy, hogy polychrom fejeivel megbarátkozzunk, mivel az életnek holt anyagban való utánzása némileg idegenszerü, merev; mert a szobrok szinezésének nehéz kérdése talán csak egész alakokon oldható meg közmegelégedésre. Keskeny, megnyujtott arcu bronzszobraiban sajátos élet él. Külön stilusérzéke zavarba hozza tudatunkat, vajjon ez az alakmegoldás kényszerüségből fakad-e vagy sem. Szép és az adott térben jól átérzett kompozicióval megoldott érmek, nagy szobrok vázlatai, pasztellek, nagyobb freskók tervei, amely utóbbiakban a Hodlerszerü stilizálás és a szinezés különös harmoniában egyesül, teszik teljessé e kiváló művésznek munkásságát . . .“

A „Bayerische Staatszeitung“-ban dr. Walter Rothes, Göröncsér Gundel János és Máté Ilona emlékének a következő sorokat szenteli:

Zutt R. A.

Szabolya János: A Kéve könyve. 1916. VIII. K. (A Kéve Münchenben)

ragyogja az a hit, hogy ha az élet »vanitatum vanitas«, s emberekre és nemzetekre sok szörnyű szenvedés vár is, él az Isten és hív a kötelesség. Az eszményített »római jellem« a mintája, s ezt építi ki keresztyén szellemben, amikor unokaöccse számára intelmeket ír *(Parainesis)*, vagy amikor az országgyűlésen nagy és nemes ügyek ügyvédjévé szegődik.

Lelki rokona az a titán, akit épen az ő bírálata keserített el: Berzsenyi Dániel dunántúli birtokos, az újklasszikus költészetnek európai viszonylatban is legnagyobb művésze. A lágy profilú dunántúli táj, az »idilli« foglalkozás nem sejtetné, hogy micsoda lánglélek él költőjükben. A klasszikus időmértékes verselés pőrölyszerű ütemei ezúttal igazán méltó tartalmat jeleznek fönséges lüktetésükkel. Nincs a század költői között egyetlen egy sem, sehol Európában, aki ennyire ki tudta volna fejezni verssel, nyelvvel, ihlete viharos lélekzetvételével az igazi nagyságot, a fölemelő erőt. Modern ember volt, tele korszerű lelkesedéssel és aggodalommal. Mozgalmas, szinte romantikus lelkiéletét mégis úgy tudta művészetté magasztosítani, hogy lelke lávájából a klasszikus maradandóság tökéletes formái lettek.

Míg ezek a költők mind vidéken éltek s egyetlen biztatójuk

FOLYTASSUK A MUNKÁT!

A háború javában áll. De lassan-lassan felocsudunk a kábulatból, amely leginkább a rémségeit kísérő bizonytalanság miatt borult lelkünkre. S vitéz katonáink hősi tetteiről olvasván, már a gyávák szíve is élénkebben dobog, akik az első csaták hírére hanyatthomlok menekültek el bátorságosabb vidékre. Országszerte, de hála vezetői bátor energiájának, különösen fővárosunkban, mintha ismét rendes vágányába zökkenne az élet. Súlyosak az áldozatok, amelyekkel a gigászi küzdelem jár, bármilyen lesz is ez utóbbi eredménye, s mindnyájan érzük, hogy megnehezedett az idők járása felettünk. De épp azért kétszeresen fontos, hogy ne ölbetett kézzel lessük, míg vitéz seregeink hősies tusái véget érnek. A szokottnál is nagyobb éberséggel törjük fejünket azon, hogy mi a tennivalónk! Ha háborúnk ügyét — ami most minden egyéb elé való — tevékenységünkkel közvetlenül nem támogathatjuk, akkor még nagyobb szeretettel s erőinket megfeszítve ragadjuk meg szerszámainkat! Mérhetetlen a pusztulás, amelyet a háború az emberi javakban véghez visz. Ezt fokozott munkával is csak részben tudjuk pótolni, amiből azonban távolról sem következik, hogy ne dolgozzunk. S bármily nagy mértékben dúl még határainkon túl a harc, mestereinknek, akik békésebb időkben zászlónk alá sereglettek, már most is igazságunk tudatában, ennek erejétől érces hangon üzenjük: folytassuk a munkát! Sajnos, azt kellett tapasztalnunk, hogy a háború kitörésekor legelőször is azok hagytak cserben bennünket, akiknek részéről művészeink és iparosaink eddig a legtöbb megrendeléshez jutottak. De mestereink talán még jobban járnak, ha a tömeg iparművészeti igényeinek fölkarolásában keresnek kárpótlást. S a háború tanulságainak sorában ránk nézve eddigi tapasztalataink alapján bizonyára az lesz a legértékesebb, hogy az iparművészet, a művészethez hasonlóan, csak cserépbe ültetett virág, ha pusztán a gazdagok fényűzését szolgálja, szappanbuborék, amely nemcsak a háborúhoz fogható viharokra, de más szellő legkisebb fuvallatára is semmivé válik. Ne hallgassunk tehát a fontoskodók tanítására, hogy a mostaniakhoz fogható komoly időkben művészi munkánk haszontalanság. Nincs sivárabb dolog, mintha ezekben a mozgalmas időkben tétlenül és gyáván meglapulunk. Ha rögtön nem is élvezhetik ennek gyümölcsét, munkájuk és minden gondolatuk, mely erre irányul, végokában a közérdeket s az ország javát szolgálja. A háború viharai iparművészetünk fájáról sok erőtlen galyat fognak letördelni, amelynek hervadó pompájában főleg oly körökben gyönyörködtek, amelyek ízlése nem állt arányban ezek gazdagságával. De bármi lesz is a vég, művészetünk és iparművészetünk igaz barátai, elsősorban a művelt magyar középosztály, sohasem hagynak bennünket cserben, ha számolunk igényeikkel s nemcsak pénzes mecénások szeszélyeivel törődünk. Az utóbbiak miatt azok eddig alig férhettek hozzánk. A háború, e nagy tisztogatás után azonban mi keressük föl őket. És erre már most készüljünk! Nemesítsük ízlésünket, tökéletesítsük tudásunkat, technikai készségünket; annyival is inkább, mert, bár nálunk szellemi téren is anyagi eredményei szerint ítélik meg a genie és a talentum munkáját, nem mindig annak az ízlése a legkényesebb, aki bőségben él. S ha anyagi igényeinket a változott időknek megfelelően egyelőre mérsékeljük is, ernyedetlen igyekezetünkkel a háború után iparművészetünknek az eddiginél is szebb s áldásos hatásával szélesebb körű virágzását teremthetjük meg, amelyben, mint valamikor az ókor antik népeinél, a legjelentéktelenebb használati tárgyak formája is ízlésessé és művészivé alakul át. S bizonyára a mostani háború után is az az ország nézhet a legtöbb nyugalommal a jövőbe, amelynek népe a kulturális munka minden ágában megállja helyét. Tehát folytassuk a munkát!

Magyar Iparművészet
1914.

NÁDAI PÁL: A MESTERSÉG ÁHITATA. ZUTT R. A. MŰVÉSZETE

A művészet — minden igazi művészet — annak a belső megrendülésnek reflexe, mely a teremtő szellemet a világ szemléletekor elfogja. Kis és nagy dolgokban — mint esőcsöppekben a szivárvány — benne remeg a művész megindultságának egy-egy vallomása. Az a világ, mely a néző számára az objektív szemlélet egy-egy darabját jelenti, a teremtője számára az élmények természetes sorozata. És többékevésbbé egységes világkép kereteibe illeszkedik bele. Végig kell futnunk a művész alkotó szenzációinak hullámvonalán, hogy megítélhessük, mi az ő világhoz való viszonyának alapvonása. Ha ebből a szempontból a három évvel ezelőtt nálunk letelepedett

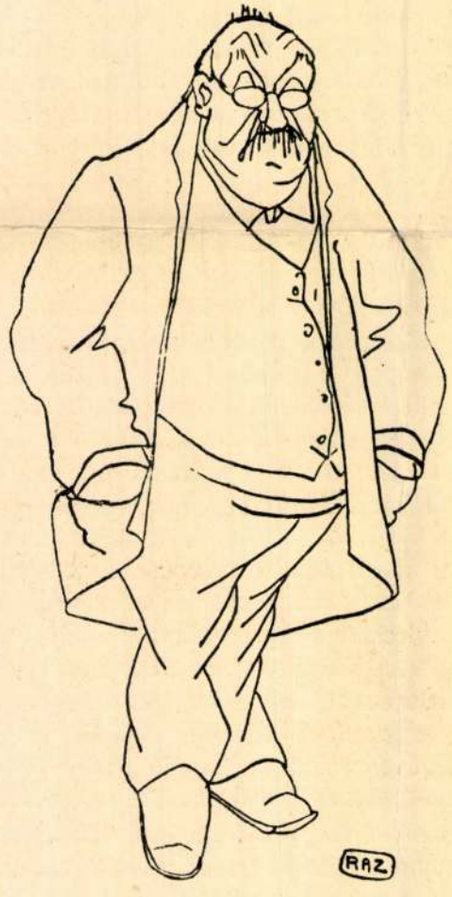

Zutt R. A.: Tollrajz.

R. A. Zutt: Federzeichnung.

Zutt R. A. művészetét szemügyre vesszük, olyan alkotómunkával kerülünk szembe, melynek minden darabját belengi a mesterség áhitata. A vitrinái, melyek nálunk is, Münchenben is, Baselben is, Hamburgban is annyi finomínyű kiállítási látogatónak okoztak friss örömet, legelsősorban egy nagy becsületesség jellemével forrtak össze. A lapokról, melyek itt mint festőt, szobrászt, kisplasztikust, éremdomborítót, grafikust, karrikatúrarajzolót mutatják be, az anyagok megértésének nagy intelligenciája szól hozzánk. Egy finom, visszhangzó lélek, mely az anyagok: a kő, a fémek, az égetett agyag, az elefántcsont, az ébenfa, a zománc klaviatúráján ragyogó technikával veri ki az ő szordinált művészete hangjait.

Ha jól szemügyre vesszük alkotásait, az akarat sugárzik ki belőlük legélesebben. Az az akarat, mely a művészt véges-végig az önmaga nevelőjévé, mesterévé, felfedezőjévé és sugallójává tette. Akármelyik bronzból való római fejének síma élére essék tekintetünk, vagy trébelt ezüst ékszereinek reliefjére, vagy zsírkőbe vésett antik motívumaira, vagy bogláraira, melyek szinte egyetlen fémdrót szálából vannak hajlítva, a könyörtelen akarat és a mindent lebíró anyagismeret bizonyságaival van dolgunk. Mindig az az érzésünk, hogy az éppen feldolgozásra váró anyag volt az, ami őt művészetre izgatta. Ha egy elefántagyar fehér tömbjével került szembe, egy sápadt párisi arc szögleteit bontotta ki belőle. Valamelyik elegáns, könnyed medaillon-lap a kis, ovális kompozíció kész befejezett formáira unszolta. Egy agraffba mintha gyöngyöket szórna, úgy puncolja az ezüstöt és egy szelence felületén lágyan, de a kontúrok tisztaságával jelentkezik a préselt fém követelte vonal.

A művészetnek ez a brutális, néhol szomjas feloldása a holt anyagból a művészt a régi mesteremberek kézművességének alázatos hódolójává teszi. Zutt Richárd, aki büszkén vallja, hogy tanulmányaiban soha egyetlen művészakadémián meg nem állapodott, soha mesterhez leckékért nem járt, csak tanulta a kőfaragást, a kalapács forgatását és az ezüstművességet, hogy vésőivel és fogóival megismerkedjék, — az anyagok mindegyikével egy-egy lépcsőt haladt feljebb a plasztika absztrakt formái felé. Minden megismerés az üdvözítő örömek forrása volt művészete számára. És mindegyiket mégis eleve determinálta a homályos céltudat. Ez a céltudat: a világ plasztikai képe. Még abból az időből, ami-

korára müncheni diákéveinek első rajzolókísérletei és Simplicissimus-iróniával tarkított vidámságai esnek, van egy karrikatúrája: egy ember bősz arcfintorításai, akinek az orrára szállott a darázs. Megdöbbentő, hogy mennyire benne van az azóta eltelt hétéves művészpálya minden szilaj vágya: a testformák markáns kifejezésére. Itt ceruzával húsban mintáz. Csakúgy, mint ahogy később ecsettel mintázott, mint ahogy egy tükör ezüst foglalatján vésővel mintáz, mint ahogy finom, hegyes tűkkel a legaprólékosabb formákat kiszedi a bronzból és a drágakőből.

Ő maga úgy tekinti tehát az anyagok iskoláját s a szerszámok fegyelmét, mint a megismerés útját. S mint általában a művész eredményeinek szükséges autodidaxisát. Ám nem kell azért azt hinni, hogy egy vad és zabolátlan egyéniség ki-kitörő forradalmaival van itt dolgunk. Sőt ellenkezőleg. Szolídsága szinte öntudatlanul is kereste azt a biztos fundamentumot, melyre megnyugvással támaszkodhatik. Az erős kritikával élő intellektusok módjára ő is a régi művészet tradícióihoz fordul az összehasonlítások mértékegységéül. Ha egy-egy mestert nem vall is magáénak, annál bensőségesebb hatással van rá a firenzei reneszánsz tiszta művészete s kivált annak kisplasztikája. Nem egyéniségek, hanem a kor lelke ihletik meg. Ezért nem is annyira ennek formavilágát tükrözteti vissza, mint inkább az anyagokon és technikákon kifejezett minuciózus finomságaikat. Eltanulja tőlük a mesterség szeretetét, pepecselő gondját, az ujjongó örömet, mely alkotásain mindig megérzik. Újabb éveinek legszebb érmei, plakettjei már szinte árasztják magukból mindazt a relief-könnyűséget, melynek eredetén az olasz technikák hatása felismerhető. Ezek az érmek nem kis agyagmodellek bronzba öntve, hanem a fémnek minden vonal- és tónushatását kiszámító, pregnáns és biztos alkotások. Egy-egy mezőbe heraldikusan kifejező vonalak, nyugalmas feliratok, klasszikusan világító szimbolumok írva. Serlegein s kelyhein viszont régi angol mesteremberek nemes körvonalait érezteti. Itt mindent a tiszta rajzhatásnak és az anyag polirozott felületeffektusának rendel alá.

Ámde minden nemes tradicionalizmusa ellenére is mindig a jelenben él, nemcsak feladatai természeténél fogva, hanem egész művészi világnézetével. Római fejei és Donatelloplakettje, görög figurái sommás összefoglalásai annak, amit egy mai intellektus e klasszikus világról tud. S Zutt svájci eredete ellenére túlságosan német ahhoz és túlsokat élt bajor földön, hogysem a modern müncheniek finomságai hatástalanok maradhattak volna a szá-

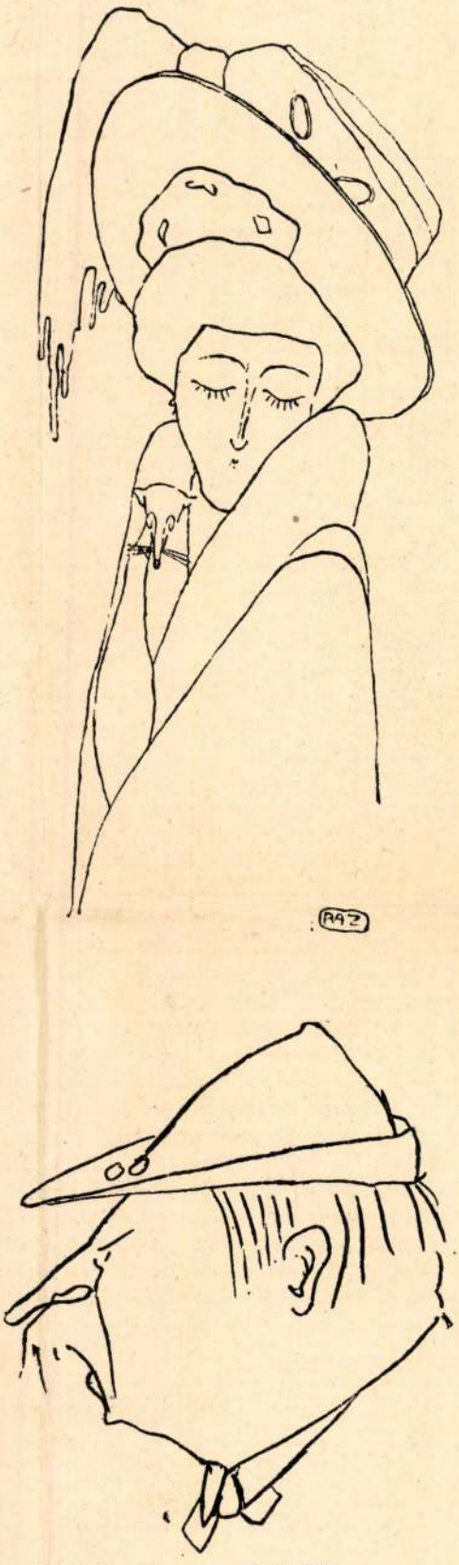

Zutt R. A.: Tollrajzok.

R. A. Zutt: Federzeichnungen.

mára. Néha nemcsak a finomságaik, hanem a finomkodásaik is. A kissé preciőz anyagok szeretete, a festett és síma plasztika apró nervozitásai, az ornamentálisnak néha túltengő játékai itt-ott a legújabb müncheni iparművészek körében töltött napokra utalnak. Festményeinek lágy és dekoratív karakterében is fellelhető valami abból a neo-Jugend-stílusból, mely Erlerék ecsetje nyomán támadt. De már jóval túl is van rajtuk s éppen abban, amit önmagából merít, a komponálókészségben, a plasztikus átélésben, ahogy a testet a maga testi mivoltában fogja meg és mintázza ecsetjével. Szinte érezni, hogy a szobrász, aki a vésővel és kalapáccsal sorra bontotta ki az anyagokban szunnyadó formákat, mint csodálkozott tágranyilt szemekkel, ahogy legutoljára a festő ecsetjével nyúlt az emberi test megfogható síkjai és tömegei után. És lehetetlen észre nem venni, hogy festészetében mint törnek a formák arra a monumentalitásra, mely sejteni engedi plasztikai kifejlődése útját.

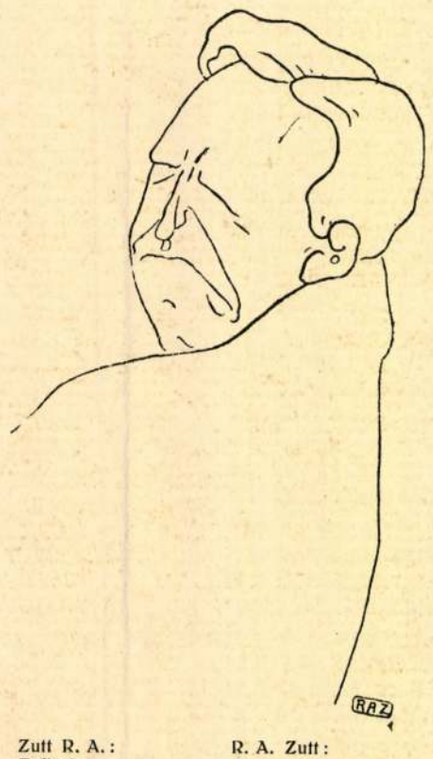

Zutt R. A.: Tollrajz.

R. A. Zutt: Federzeichnung.

Egy robusztus egyéniség lendületei egyesülnek tehát benne egy detail-finomságokat szomjazó mondain-lélekkel. Ez paradoxon, de sok mindent megmagyaráz, ami első tekintetre munkáiból ki sem olvasható. Így egyéniségének talán legértékesebb oldalai közül való az ő pedagógus-mivolta. Az ő heurisztikus művészet-szemléletének itt mutathatja meg legszebb eredményeit. Növendékeivel az anyagok lassú megismerésének, a formák átélésének, a művészi ráeszmélésnek ugyanazt az útját járatja meg, melyen ő maga haladt. Inkább a morális tanulságokat adja át nekik, mint a fizikaiakat. Rászoktatja őket egy ugyanazt a gondolatot — néha nem többet, mint egy spirális szép hajlását — kifejezni az esztergapadon, a cizelláló-tőkén, a rajzónnal és drótból húzva. Az anyagok abcjére tanítja őket és a legegyszerűbb tőmondatokra, amelyeket evvel az abcvel ki lehet fejezni. Egy sótartó, egy cukorszóró, egy kalaptű, egy olcsó násfa, egy kecses napernyőnyél és egy megkapóan egyszerű, de anyagilag őszinte szenteltvíztartó — apró kis tőmondatok, de mennyi öröm van bennük, ez első beszédgyakorlatokban! A legjobb angol művészetpedagógusok leszűrt bölcsessége van e nevelőelvekben és, azt hiszem, önkéntelenül eltalálva. A fő-főtanulság, mely belőle a tanítványokra hárul, az, hogy kis dolgok becsületessége szinte fontosabb a nagy dolgoknál. Ő maga a művész szociális kötelességeinek teljesítését elsősorban az egyéniség mindenirányú függetlenségében látja. Nagy társadalomesztétikai hatások alapja a művésznek anyagi és szellemi szab adsága. Ezt a művészi religióját, amely a tömegek szépségigényeinek becsületes és praktikus kielégítését a jövőtől várja, igyekszik belevonni intézményszerűen növendékeibe. Ameddig az ilyesmi csak írás vagy szóval tanítás marad, addig délibábos ábránd, ám abban a pillanatban életté lesz, mikor a legelső használható darab odafűzi a tanulót a társadalomhoz, melynek szükségletét elégíti ki. Irígylésreméltó sors, amelynek megadatott, hogy az ezüstnek és a márványnak, az ébenfának és az ékkőnek nyelvével példázza a maga becsületessége didaxisát.

Zutt R. A.: Fejléc és záródísz a „Delfin" kiadóvállalat részére.

R. A. Zutt: Kopfleiste und Vignette für den „Delfin"-Verlag.

Zrínyi A. R.

Koronázási kehely

Repr.

Ország-Világ

1917. 2. sz. 32. l.

Kereszkúr h. n. III. 122.

Zutt A

1915

A «Kéve» hadiérméről írtak a napilapok, január 31.

(Művészet 1915. 28?.l.)

Züllich Rudolf

"A nagytehetségü szobrászhazánkfia" Vörösmarty Mihály mellszobrának elkészitése után, most Széchenyi István mellszobrát mintázza.
Bel és Külföldi Hirek c. rovat közleménye.

DÉLIBÁB, Bp. 1856. nov. 3o.
48. sz. 58o. lap.

Zutt Adolf Richárd, vájci festő, szobrász, iparművész

1919-ben a Tanácsköztársaság három művészt bízott meg pénzérme tervezésével: Beck Ö. Fülöp, – Ferenczy Béni, – és Zutt Adolf Richárdot. – Zutt 1912. és 1925. között élt Magyarországon. Ötvösmunkáival vált nevezetessé. Vas- és nikkelpénzeket már tervezett a háború alatt, így mint gyakorlott embert nem nélkülözhették a sürgető munkában. Az ő pénzterve nem maradt fenn, csak Ferenczy Béni visszaemlékezése tudósít Zutt ötkoronás terveről: Heraklész legyőzi a lernai hidrát. (említve).

Heitler László: 1919 művészetéből.
Új Tükör, 1980. márc. 23.

Zutt Adolf Richard

Rózsa Gyula: „Alkotókörösség a századelőn" A kevc művészegyesület kiállítása a kecskeméti galériában

Népszabadság, 1984. VII. 13

ZÜLLICH ANDOR

Külföldi aukción:
Andor Züllich von Züllborn:
Seeufer.
Öl auf ~~xxxxxx~~ Karton, 24x45 cm. Sign.

Wien, Dorotheum,
464. Kunstversteigerung, Janner 1983
Katalogus 56.old. 402.sz.

Zutt Adolf Richard, svájci festő-szobrász-iparművész (1887-1938).

Szablya Frischauf Ferenc jó festőnek bizonyul Kecskeméten is, a fiatalon meghalt, alig ismert Görömsér Gundel János meglepetés, az ifjú Benkhardt Ágost hurconévesen is érett művész volt már és Dénes Valéria Kéve-indulása figyelemre méltó. Simay Imre markáns szobrával, Köveshází Kalmár Elza különös plasztikájával, Bokros Birmannal és a rendkívüli nemes kisplasztikus, Zutt Adolf Richárdal együtt sem magyarázzák meg a Kéve igazi jelentőségét.

Rózsa Gyula: „Alkotóközösség" a századelőn.
Népszabadság, 1984. júl. 13. 7-old.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1938, 184.

ZUTT RICHARD. Az iparművészetnek jelentős veszteségét közli az a külföldi híradás, mely Zutt Richard halálát jelenti be. Mai meglett iparművész-nemzedékünk javarésze ismerte őt abból az időből, mikor Iparművészeti Iskolánkon az ötvös-szakosztály vezetőjeként működött. Bár itteni tevékenysége javarésze a világháború éveivel esett össze, mégis szép és termékeny korszaka volt ez működésének. Plakettjei, érmei, a magyar „vörös ördögök" dicsőségét hirdető kisplasztikai munkái erős formaérzékről és ízléses kultúráról tanúskodtak. Szerelmese volt az anyagoknak, a szerszámoknak és lelkes úttörője annak a műhelyi szellemnek, amely azidőben kezdett iskolánk légkörébe erőteljesebben bevonulni. El lehet mondani, hogy sajátos stílust teremtett kisplasztikai munkái számára, amelyeken túltengett a díszítőelem, de mindig volt valami a régi korok műhelyi kvalitásaiból is. Amikor tőlünk eltávozott, Németországban egyházművészeti műhelyt alapított a svájci német származású iparművész és ezzel kedves eszméjét valósította meg : a nagy tömegek számára való ízléses és olcsó kerámiai munkák gyártását kezdte el. Az örökké mozgékony, életkedvvel teli művészt Ceylonból való hazatérő útján érte utol a halál ötvenegy éves korában német földön.

Zutt. Richard

Zutt A. Richard

Az Iparmüvészeti Iskola tanára.
"Háborus érmek" cimmel rövid beszámoló arról, hogy a müvész által készitett érmek eladásra kerülnek a szükölködők megsegitése céljából.
"Auguszta-alap emlékérem"
"Vöröskereszt emlékérem" az érmek feliratta.
Repr.

Élet, Bp. 1915. jan. lo. VII. évf.
2. sz. 42-43. lap.

Zutt Richard Adolf, szobrászművész

A harmadik megbízott művész, a svájci származású, de akkoriban Magyarországon élő *Zutt Richard Adolf* terve nem maradt fenn, csak Ferenczy Béni visszaemlékezése vet rá fényt.

Heitler László: Arany és ezüstpénztervek a Tanácsköztársaság idején.

Napló (Veszprém), 1949. máj. 5.

Zutt A. Richard

"Koronázási emlékkehely" cimmel a lap bemutatja a müvész alkotását:
"Csernoch János hercegprimás koronázási emlékkelyhe"-t.
Repr.

Élet, Bp. 1917. jan 7. IX. évf. 1. sz.
30. lap.

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest.
31.-MÚCSARNOK HADIKORHÁZA 1914 ZUTT 20+35 mm. AR AE.
15/375/.old.

DIENVARÁNYAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, közlemények az éremgyűjtés köréből.
---------- XVIII. 1962. 30.sz. Bp.

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

31.-MŰCSARNOK HADIKÓRHÁZA 1914. ZUTT 20+35

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest.
19.-IPARMŰVÉSZETI ISKOLA HADIKÓRHÁZA 20+28 mm.AR Zutt.
15/378/ .old

DR VARANNAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVIII. 20.sz. Bp. 1962

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest.
27.-DR LÉGRÁDY OTTÓ ÉS IMRE HADIKÓRHÁZA 1914 ZUTT.
30 mm. AR. 15/375/.old.

DRÁVARANNAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------- XVIII. 1962. 20.sz. Bp.

ZUTT RICHARD ADOLF, orvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei,-Budapest.
23.-ISTVÁN-UTI HONVÉDHADIKÓRHÁZ ZUTT 32 mm. AR.
15/375/.old.

DRAVARANHAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------ XVIII. 1962. 20.sz. Bp.

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest.
32.-MŰEGYETEMI HADIKÓRHÁZ 1914. ZUTT 25 40 mm. AR.
15/375/.old.

DR VARANNAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVIII. 1962. 20. sz. Bp.

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest.
34.-PÉNZINTÉZETEK HADIKÓRHÁZA A.D.1914 RV:SI VIS VITAM
DA SANGVINEM ZUTT 25+48 mm.AE AR 16/376/.old.

DR VARANNAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------- XVIII. 1962. 20.sz. Bp.

ZUTT, RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest, 11.-BARSONY ÉS VEREBÉLY KLINIKA 1915.-ZUTT.
25+ 40 mm. arany. 15/374/.old.

DR VARANNAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉRME, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVIII. 20.sz. bp. 1962

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest.
26.-KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA HADIKÓRHÁZA 1914.ZUTT 25 mr
AR. 15/375/.old.

DRÁVARANNAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVIII. 1962. 20.sz. Bp.

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest.
38.-A SAJTÓOTTHON HADIKÓRHÁZA 1914 ZUTT FECIT 25-40 mm.
AE. 16/376/.old.

DR VARANNAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------- XVIII. 1962. 20.sz. Bp.

ZUTT RICHARD ADOLF, ötvös

Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei.-Budapest.
40.-STELLER NATALIA HADIKÓRHÁZA RV: EGYÜTTMŰKÖDÉDÜNK EMÓ
LÉKÉRE 1914.1916 ZUTT 2540 mm.AR. 16/376/.old.

DR VARANNAI GYULA: Magyarországi kórházak numizmatikai emlékei 14/374/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVIII. 1962. 20.sz. Bp.

Zutt A. tanár

Kivételesen pompás ötvös müveit igen magasra értékeli Tövis: "Müvészeti Krónika" c. kritikájában, mely négy különböző kiállitást ismertet. A müvész munkái az Iparmüvészeti Társulat karácsonyi kiállitásán szerepelnek. A müvész "ma szinte hors-concours áll az ötvösmüvészet gazdag multu területén, hol annyi szép magyar emlék figyelmeztet tradicióink megőrzésének kötelességére," -mondja a kritika.

A HÉT, Bp. 1915. dec. 5.
XXVI. évf. 49. sz. 7o6-7o7. lap.

ZUTT RICHÁRD, szobrász

ÉRME:.- 1905.- VIII.NEMZETK.ÁLLATORVOSI KONGRESSZUS BUDAPEST 1905. zománc, 25 mm. 78.old.

Dr.VARANNAI GYULA: ~~xxxxxx~~ magyar állatorvosi oktatás 175 éve 77.old.

AZ ÉREM. Közlemények az éremgyűjtés köréből. XIX. évf. 1963. 26.szám. Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, éremművész

1915-ben Hültl Hümér sebész tanárról mintázott érmének hátlapján már egy felnőtt, de csupasz képü, dionysoszi, fa nyar mosollyal, kigyós botjára támaszkodó Aszklepioszt jelenit meg. Tógáját rafinált redőzettel kiteregetve fia talos, teste még nagyobb hangsúlyt kap. Aszklepiosznak ez a beállitása nem hagy kétséget afelől, hogy a művész a kiváló sebész nek bohém természetét óhajtotta megele veniteni. 13.old. 4.kép. 17.old

DR. VARANNAI GYULA: Aszklepiosz és a kigyó a magyar orvosérmeken 11.old.

A Magyar Numizmatikai Társulat Évkönyve, 1970. Bp.

ZUTT RICHÁRD, szobrász

Nevezetes Zutt Richárd szecessziós érme, melyet 1905-ben a budapesti Nemzetközi Állatorvosi Kongresszson alapitottak, de Londonban 1914-ben már nem kerülhetett kiosztásra. 78.old.

Dr. VARANNAI GYULA: Axxxxx magyar állatorvosi oktatas 175 éve 77.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből. XIX. évf 1963. 26. szám. Bp.

Zutt A.R.

A hadbavonult müvészek megsegitsésére akciót inditott a KÉVE Müvészegyesület. Zutt A.R. ötvösmüvész tanár egy tenyér nagyságu érmet készitett, melynek egyik oldalán a Hydrával viaskodó Heraklest, a másik oldalán az évszám keretül adott jegyei között a KÉVE emblémáját a belé tüzött pallossal ábrázolja.
A forgalomba hozott hadiérem jövedelmét fordit-ják a fenti célra.

A HÉT, Bp. 1915. febr. 7.
XXVI. évf. 6. sz. 72. lap.

ZUTT RICHARD, szobrász

ÉRME:.-2.-CONVENTUS X LONDINI MCMXVI PRO MERITIS OPUS ZUTT PICTORIS.RV:STATUTUM A CONVENTU MED.VET. VIII.BUDAPESTINI MCMV. 92+87 mm. AU Ar AE. 78 78.old.

Dr.VARANNAI GYULA: Axxxxx magyar állatorvosi oktatás 175 éve 77.old.

AZ ÉREM. Közlemények az éremgyűjtés köréből.XIX.évf 1963. 26.szám. Bp.

ZUTT RICHARD, szobrász

1905-ben készült szecessziós érmét aranyöntvényben 1937-ben nyújtották át Hutyra Ferencnek, az Állatorvosi Föiskola rektorának. 78.old.

Dr. VARANNAI GYULA: A magyar állatorvosi oktatás 175 éve 77.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből. XIX. évf 1963. 26. szám. Bp.

Zutt A.Richard, ötvös

Az ötvös szakosztály átszervezése folytán került az is kolaba Zutt A Richard svajci -német származasu ötvösmű vész,akinek gyakorlatiasabb gondolkodasa hamarosan meg mutatkozott a növendéki munkákon. 46.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremművész

---

figyelemreméltó több vallásos tárgyú érme is.-minden éremalkotását, még a leghétköznapibb jelvényét is az addigi sablontól eltéröen, saját egyéni stilusában valósitotta meg. 28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festo,szobrasz,ötvös,éremművész

Művészetét a háború okozta szenvedések ábrazolásának szolgálatába is állitotta,megmutatva,hogy a háború nem csak diadalmenet.-Ezek között figyelemre méltó alkotas: "HADSEGÉLYEZŐ AZ ÁRVÁKÉRT" cimü háborus érmének előlapja. 28.old kép: 10/a és 10/b.

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

M.D.K.

Lutt, Richard Adolf
vasötvös, érmész

11) Hadiplakett. Bronz.
12) Háborúsérem Aranyozott bronz.
13) Hadisérem. Ezüst.

Fővárosi képtár kiállításai XLIV.: Magyar érem és plakettművészet 1800 tól napjainkig 20 lap, Budapest 1949.

MDK

Zutt A. Richárd

ötvösmüvész

A közoktatásügyi népbiztos 1919 ápr. 25 kelt leirat~~ában~~ tervezetében a kinevezésre jevasolt tanárok névsorában szerepel Rippl - Rónai József / diszitő festészet és alakrajz/ és Zutt A. Richard /ötvösmüvészet/ neve is. De nevüket akiadás előtt törölték.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960. 184.o. völ 187.o.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrasz, ötvös, éremművész

Művészetét a háború okozta szenvedések ábrázolásának szolgálatába is állitotta, megmutatva, hogy a háború nemcs csak diadalmenet.-Ezek közt figyelemreméltó alkotás a: "KÉVE", cimü hóborús érmének az elólapja. Szöveg: 28.old Kép: 9/a, 9/B, 26.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festo,szobrasz,ötvös,éremművész

---

minden éremalkotását,még a leghétköznapibb jelvényét is az addigi sablontól eltéröen,sajat egyéni stilusaban valósitotta meg.Ezek közt külön említést érdemel: "BACCHUS",cimü érme 28.old

-

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremművész

A Huszár-Prokopius katalógusnál több, mint ötven érmének l
leirását közli, amelyeket magyarországi tartózkodása ala
alatt készitett.-Az első művészi plakettjét az Iparművé
szeti Múzeum vásárolta meg.
"FLÓRA", cimü alkotása. 28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyaror-
szági munkassága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festo,szobrasz,ötvös,éremművész

O készitette a hercegprimás koronazasi kelyhét,,a deb receni egyetemi kar jelvényeit,valamint szamos szines egyhazi szobrot és festményt. 27.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremművészek magyarországi munkássága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.1974. 2.szám, Bp.

RICHARD ADOLF ZUTT, festő, szobrász, ötvös, éremmüvész

Minden éremalkotását, még a leghétköznapibb jelvényét is is az addigi sablontól eltérően, saját egyéni stilusában valósította meg.-Figyelemreméltó alkotása :
"AZ ÉRDEKES UJSÁG GYERMEKPÁLYÁZATÁNAK" dijérme. 28.old

GOSZTONYI JÓZSEF: Külföldi éremmüvészek magyarországi munkassága 22.old

AZ ÉREM, XXXI.évf. 1974. 2.szám, Bp.

Zutt A. Richard MDK

A Művészeti Direktoriumnak az Iparművészeti Iskola átszervezésére vonatkozó javaslata /1919 ápr/ szerint megbizást kap a

az ötvösmüvészet

tanitására.

87.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Zutt Richard, 1887-1939.

Emlékérem a világháboru hőseire,1914-17. nagy br.

Hadsegélyző eml.jelv. 1914. Br.

" " " " "

Árverési Közl. 1940. okt. 4.rk. 95.auk.

46 l.

MDK

Zutt Richard, 1887-1939.

Hadesgélyző eml.jelv. Ez.

" " " "

Kis " " " "

Árverési Közl. 1940. okt. 4.rk. 95.auk.

46 l.

MDK

Zutt Richard, 1887-1939.

Vöröskereszt-Egylet eml.érme 1914. br.

A pénzintézetek hadikórh. eml.jelv.1914. br.

Sajtóotthon " " " " "

Árverési Közl. 1940. okt. 4.rk. 95.auk.

46 l.

MDK

Zutt

A "Kéve" emlékérem. Bronz.

Árverési Csarnok aukció kat. 1931.dec. 4.sz. 58.

MDK

Zutt A.R., bronzérem

Magy. művészet a san-franciscoi kiállitáson.
Az Ujság, 1916. okt. 27. 14 l.

MDK

Zutt Richard, 1887-1939.

Székesfőv. leányisk. Vör.ker.biz. eml.jelv. Bronz

Sajtóotthon hadik.rh. " " Ez.

Kulturáért és a Hazáért,1914. Br.

A Hadsegélyző eml.jelv. 1914-16. Br.

Árverési kőzl. 1940. okt. 4.rk. 95.auk.

46 l.

MDK

Zutt Richard, 1887-1939.

A KÉVE emlékérme, bronz

Hadi segélyérem 1914. "

Szentévi dak. 1925. nagy br.

Árverési Közl. 1940. okt. 4.rk. 95.auk.

46 l.

MDK

Zutt

Kehely, aranyozott ezüst, talpán trébelt leveles és hólyagos diszités, ékkövekkel, gombja elefántcsont. Magyar / Zutt műve/ modern.

Magyar Studio II.aukc. 96.1.

Mme.

Mme

Kobely, arrangeur connu, tailleur très à la
jeunesse et hôtesses élégantes, élégantes,
combiné élégamment. Magyar \ Mme nouveau
modern.

Magyar Studio Il.mme. 56:1.

MDK

Zutt A. Richard

Czakó Elemér: Az O.M.Kir.Iparművészeti Iskola évkönyve 1913-14. Bp. 1914.

M.D.K.

Zutt R.A. ötvösművész

A koronázási ünnepségek alkalmából készitett "koronázási kelyhe"

Cikk: A Koronázás Iparművészete irta Nadai Pal.

Magyar Iparművészet, 1917. 29.1.

Zutt

MDK

iparmüvész

Könyvgyüjtés - Könyvkedvelés.
Könyvtári Szemle 1914. 149-153.o.

MDK

Zutt A.Richárd

1912-17 ötvösség

Az Ipm.Isk. ...tanárai...szakoktatói...

Iparmüv.Isk.Évk. 1934-36. Bp. 1936. 45 l.

MDK

Zutt R.A.

A Kéve müncheni kiállitása 1914.

M.D.K.

Zutt tanár

"Kiváló iparmüvész késziti a "Románc"-nak, a Vigszinház legközelebbi ujdonságának ruháit." -közli a "Hirek mindenfelől" c. rovat.

Szinház és Divat, Bp. 1917. okt. 14. II. évf. 41. sz. 41. lap

ZUTT, R. A.

1549. Kéve. érem, bronz, 85 mm.

— . —

Szij Rezső, gyűjteményem (Katalógus) 1(a) Temp. adv. gouache. Bp. 1966.

72. l.

MDK

Zutt

A svájci származásu Zutt, egyike a modern magyar érmészet képviselójének.

Schulek Alfréd dr.: Érem- és Plakettkiall. az Iparművészeti Múzeumban.

Magyar Iparművészet, 1924. 54.l.

M.D.K.

Zutt tanár

A "Románc" c. darab előadásához tervezett kosztümjeit tizenegy oldalon bemutatja a lap "A sikerszinházból" c. kritika mellékleteként.

Szinház és Divat, Bp. 1917. nov. 11. II. évf. 45. sz. 3,4,6,7,8,9,12,13,15,17, 19. lapokon.

MDK

Zutt Richard, 1887-1939.

Hadsegélyző hiv. az árváknak,1914-15. br.

A Kulturáért és Hazáért,1914. Ez.

Hadsegélyző eml.ġelv. 1915-16. zom.br.

Árverési Közl. 1940. okt. 4.rk. 95.auk.

46 l.

Zutt Richard ötvös tanár Budapest

131. Csernoch János kelyhe

Esztergomi Főszékesegyházi Kincstár Katalogusa
Budapest, 1942.
45 lap

M D K

Zutt A. Richárd

A koronázási kehely, repr.

Zutt. A. R. kiáll. a Nemzeti Szalonban. Uj Idők 1925. nov. 1. 44. sz. 455. l.

M. D. K.

ZUTT, R. A. iparművész

Az első világháború idején a Zsolnay-gyár megveszi a „Pro-Patria" feiratú vázák terveit

Magy. or. iparműv. ék.
Patolkyné: Par. 164.

Zutt Richard, Neisse

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

Zutt-Adolf Richárd

Az 1919 júniusában szervezett, az Epreskertben tartott rajztanárképző tanfolyam tanára volt.

Rónay György: Intézkedések és tervek a művésznevelés megreformálására 1918-ban és 1919-ben. Művtört.Ért. 197o. 2.sz. 141-147. l.

147. l.

MDK

Zutt Richárd, 1887-1939.

A "Kéve" háborus emlékérme, bronz

Árverési Közl. 1941. márc. 1.rk.sz.

18 l.

MDK

Zutt Richárd, ötvös

Bálint L: Az Iparmüvészeti Társ. kettős kiáll.
Magyar Iparmüvészet. 1913. 18 l.

MDK

Zutt Richard, 1887-1939.

Hadsegélyző hiv. eml.jelv.1914. br.

Vörös ördög eml.jelv. Ez.

" " " " Br.

Árverési Közl. 1940. okt. 4.rk. 95.auk.

46 l.

MOLNÁR ÉS GALAMBOS
katonai és polgári szabók
BUDAPEST, V., EÖTVÖS-TÉR 2.
Dunapalotával szemben
TELEFON: 82-5-35.

1578 sz.

Budapest, 193 5. november 20.

Nagyságos Ifj Szentiványi Gyula úrnak

Budapest

20 P fill., azaz Husz P

fill. köszönettel b. számlája javára könyveltük.

Tisztelettel

MOLNÁR ÉS GALAMBOS
katonai és polgári szabóság
Budapest, V., Eötvös-tér 2. sz.

8536 – Barcza j. Budapest

Zutt R. A

a Magyar Művészeti Műhely vezetője

Lárd Ott

Nádai

112–115. l.

MUSEUM BAYOAN

Zütt, Richard

cród

z

Fónagy Béla:

A Szépmüvészeti Múzeum

érem- és plakettgyűj-

temenye. 1

MAGYAR MÜVESZET

1929. 338.

Zütt A. R.

Koronázási kelyhe az esztergomi székesegyház kincstárában

képe repr.

Genth Verécke

V. 129. C. 134. l.

„Kelyhe a kehely stílusának és technikájának felelőtlen átfogalmazását, izléstelen elaránytalanítását mutatja."

154.

Zütt Richárd Adolf

l.

Föv. Képt. Érem kiáll. 1949.

20. l.

Zutt R. A.

Budapesten minődő
svajci ötvös 1916.

Koronázási kehely
az esztergomi főszékesegyházi
kincstárban.

l. Magytopograf

(2824-től 3068-ig.)

1229. Meister der marm

A XV. szá

Gyermek arczképe.

Mellig látható, szembené
rövid haja göndör. Bal vállár

Márvány, magassága 37·4 c
1895 július 4-én E. Costantinitől
— Elszámoltatott 1895 augusztu
számolásra nézve lásd az 54347–
61301 sz. min. előadmányi ivet. -
1900 november 28-iki 4561 (63
26-iki 373 eln. sz. leirat (464–

Jegyzet. L. az 1896-iki lajs
— Preisliste N°. 187.

III 3 –

Pl.

Vét. 1895

Zütt A.

vöd
a

Elek Artur:

A Kéve kiállitása.

Az Ujság: 1913 márc. 9.

Katona Lajos III 60,169

Zutt A. R

a Koronázási kehely

Kepe repr

Uj Idők

1917, 2. sz. 55. l.

Zuth A P
U. 2014

A m.kir.vallás és közoktatás
alatt a keb. számvevőség VII
másolata:

Az Est. 1916. dec. 17.
(A koronázási emlék-
kehely.)

Utasitom, hogy a tótvázs
református egyházközség elöljáró
költségeihez engedélyezett egysz

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
707 1938 szám.
Érk. 1938 nov. hó 9. n.

k

E S T.

Endre u.10.

Zutt Richard

l.

Neun Köpfe

1941. 89. l.

Zutt A. R

l. Medicina Faludi

228, 229, 1015, 1016,
1070, 1080, 1081, 1082,
1083, 1084, 1085, 1086,
1087, 1246, 1247. H

Wachter kereskedőnek
Erdős vaskereskedőnek
Magyarigeni kőszámla

ólag még fedezetlen

nt " 1899.72

Összesen kor. 6439.72 +

ári kőszámla kor. 4543.90

10.983.62

zés részére pedig nálam csatolt jegy-

t beleértve kor. 1984.39 összegü

onkivül a vajdahunyadi vasgyárnál

endők, melynek kimutatását Buczek

r vagyok megjegyezni, hogy Wagner ur-

nya nincsen kiutalva, valamint Hermann

esztett xx 223 kor.60 fill. számla sin-

asdytól x x tölgyfaanyagot vásárolt,

mindkettőnek hadbavonulása végett

r. 59 fill. postaköltséget, vagyis

lőleget számolt el, mely összeget

lásoknál és annakidején történő

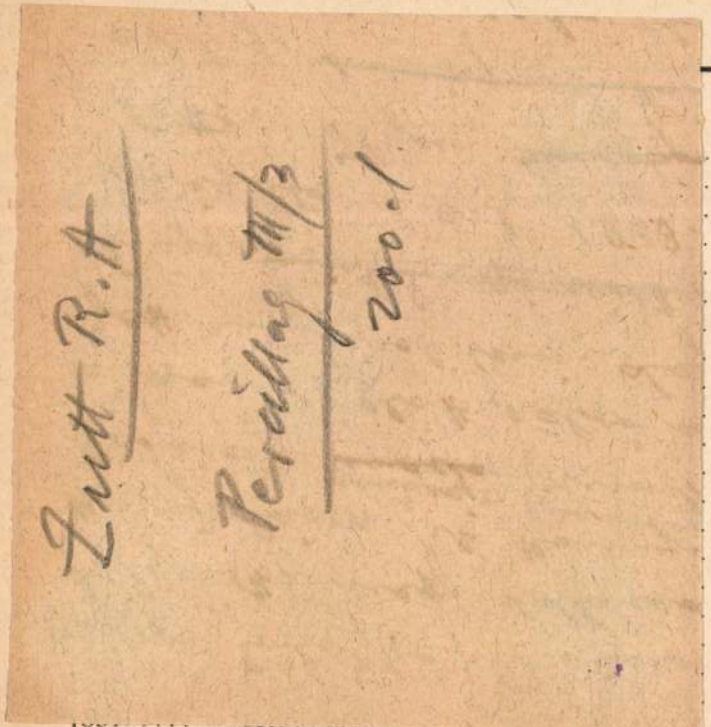

	K	Kat. sz.	K
	10.000	1006	5.000
	10.000	1007	4.000
	25.000	1008	2.000
	23.000	1009	6.000
	25.000	1010	12.500
	6.000	1011	10.000
	18.000	1012	50.000
	14.000	1013	15.000
	7.000	1014	15.000
	9.000	1015	12.500
	3.000	1016	4.000
	3.000	1017	5.000
	25.000	1018	7.500
	30.000	1019	3.000
	5.000	1020	3.000
	50.000	1021	3.000
	20.000	1022	4.500
	15.000	1023	6.000
	50.000	1024	7.500
	43.000	1025	7.500
	55.000	1026	5.000
892 .... 17.000	937 .... 30.000	982	30.000	1027	5.000

Kat. sz.	K	Kat. sz.	K	Kat. sz.	K	Kat. sz.	K
691	12.000	729	1.000	769	2.500	820	2.500
692	63.000	730	5.000	770	3.500	821	2.500
693	63.000	731	3.000	771	2.500	822	2.500
694	6.000	732	4.000	772	2.500	823	6.000
695	4.000	733	6.000	773	4.000	824	6.000
696	2.000	734	3.000	774	6.000	825	1.500
697	20.000	735	6.000	775	25.000	826	4.000
698	14.000	736	150	776	100.000	827	2.500
699	15.000	737	100	777	125.000	828	5.000
700	8.000	738	40.000	778	18.000	829	2.000
701	12.500	739	10.000	779	30.000	830	5.000
702	2.500	740	50.000	780	20.000	831	750
703	2.500	741	3.000	781	25.000	832	1.200
704	45.000	742	5.000	782	7.500	833	2.000
705	50.000	743	25.000	783	7.500	834	2.500
706	20.000	744	500	784	7.500	835	1.000
707	15.000	744a....	9.000	785	7.500	836	1.000
708	150.000	744b....	4.000	786	7.500	837	1.000
709	38.000	744c....	10.000	787	7.500	838	1.000
710	38.000	744d....	6.000	788	7.500	839	1.000
711	6.000	744e....	7.000	789	4.000	840	1.000
711a....	1.000	744f....	8.000	790	100.000	841	1.000

Zutt R. A

Emlékirat, repr.

Magyar Tarmüvészet

1928. 78. l.

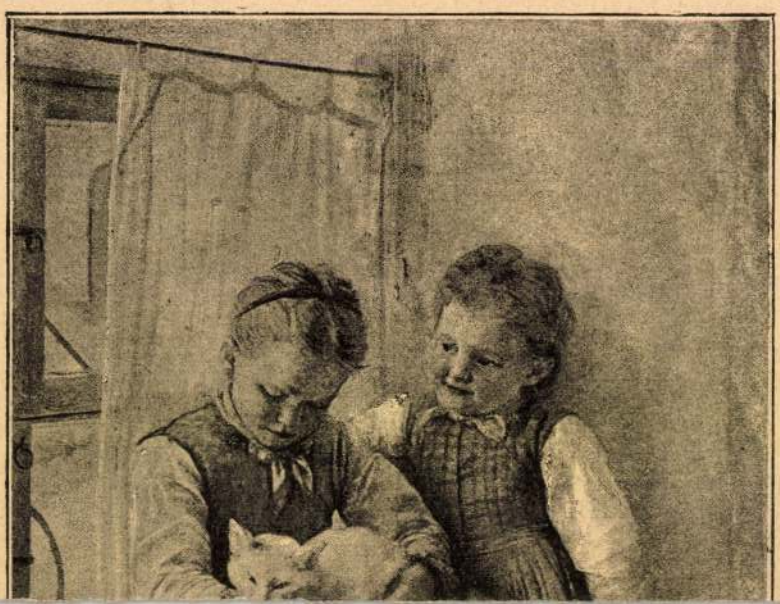

Született Delftben 1602-ben, meghalt

n.

élet.

n balra háromczipót és jobbra a kerek
mákat, diókat, mogyorókat és egy kör-
dió ~~ez~~ közül egy fel ~~a~~ van törve. Fe-
e pedig a berakott nyelü kés mellett van
e. Hátul a vörös lakktálczán fedeles
pohárral, egy másik czintányéron
ekszik egymáson és a hosszú nyakú
aj ~~tünik nemünkbe~~ gerjeszt étvágyat.

retei 47: 58·5 cm.
naraelnöki lakásból

AK 212

Kamaraelnök 9.

Zuth R. A

---

kiállítása a
Nemzeti Szalonban

Immaculata,
terrakotta szobr.
csop.

Fejtanulmány,
mint terrakotta

Repr.
Uj Idők
1925. nov. 1.
44. 4

most, amikor még mindig sűrűn készítik a letűnt korok iparművészeti alkotásainak gépies, szolgai másolatatait, de találkozunk ezek mellett a modern törekvések szélsőséges esetlen túlzásaival is. Az „1000 eszmé"-ből bizonyos értékfogalmak meríthetők és útmutatást kapunk arra, hogy mi illik legjobban a mi sajátos egyéniségünkhöz. Örömmel állapítjuk meg, hogy a könyv huszonhét képe jeles építészünknek, Kozma Lajosnak újabb alkotásait ábrázolja. — Az előadottak után a könyv alig szorul külön ajánlásra. Méltón illeszkedik Kochnak Handbücher neuzeitlicher Wohnungskultur c. értékes és közkedveltségű kiadványai sorába.

DUSSAULT. Ez a neve egy eddig a kontinensen alig ismert angol építésznek, akinek a munkáit az *Innendekoration* október havi számában egy egész képsorozatban mutatja be a folyóirat kitűnő szerkesztője, Koch Sándor. A „képsorozat" kifejezés ezúttal csakugyan találó: finom, festői képek, a természet pompás vuejébe állított édes otthonok rajzolódnak elénk romantikus változatossággal. Dussault szűkebb hazája Stratford on Avon, a legnagyobb brit szellemóriásnak, Shakespearenek a szülővárosa és annak történelmi szelleme sugallja az ő gerendás, merevtetejű, magaskéményű házait is, melyek kifelé is mutatják a lakók konzervatív, családias egyszerűségű szellemét. Dussault saját ismertetése szerint azért választja a legszívesebben az Erzsébet-, illetve a Tudor-korszak építészeti formanyelvét, mert ezidőben minden építtető egy-egy kézműiparos volt s minden ház egy kis költemény. Ennek az építészetnek szerelmese ő s nem az I. György idején uralkodott merev és ünnepélyes formáknak, amelyek javarészt olasz renaissance kölcsönzések eredményei. Kedvesen, az angol home-ok dickensi melegségével hatnak azok a lakásberendezések is, melyek a füzetben Dussault tervezőmunkája nyomán fölvonulnak. Az Innendekoration e füzete tehát, mely a harminchatodik évfolyamát kezdi a jeles darmstadti művészfolyóiratnak, méltán sorakozik azokhoz az előbbi füzetekhez, melyekben egy- egy amerikai, vagy más nemes külföldi építész munkásságának legjavát tárta fel német olvasóinak a folyóirat szerkesztője.

KIÁLLÍTÁSOK

AZ 1926. ÉVI FILADELFIAI NEMZETKÖZI VILÁGKIÁLLÍTÁSRA meghívták Magyarországot és a kormány elfogadta a meghívást. Eszerint hivatalosan veszünk részt a nemzetek versenyében, sőt elhatározott dolog, hogy Magyarországnak külön pavillonja is lesz, amelynek költségeit részben az amerikaiak viselik. Ennek a pavillonnak a tervére rövidlejáratú, szűkebb pályázatot hirdettek és a kiállításban érdekelt minisztériumok, a főváros és a M. Orsz. Képzőművészeti Tanács képviselőiből alakított zsűri bírálta el a pályázatra felkért hét építész pályaműveit. A bírálóbizottság három pályaművet, *Bálint* és *Jámbor*, *Medgyaszay* István és *Maróti* Géza terveit ajánlotta különös figyelmébe a minisztériumközi bizottságnak, mely dönteni fog a végleges megbízás fölött. A magyar pavillonban a főhelyet a székesfőváros reprezentatív termének szánták, köréje sorakoznak a tudomány, szín- és zeneművészet, a képzőművészet, iparművészet és háziipar, valamint az oktatásügyünk bemutatására szolgáló helyiségek. Ezeken kívül lesz egy elsötétített terem, amelyben folyton perdülő filmen mutatják be az ország nevezetes vidékeit, városképeit, épületeit és népviseleteit. A kiállítás megnyitását 1926 június elejére tűzték ki.

AZ IDEI PÁRISI NEMZETKÖZI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSRÓL tartott két előadást *Kovács Erzsébet*, a Budapesti Állami Nőipariskola jeles tanára a Művészet és Művelődés Körben és a Mária Dorottya Egyesület tanítónői szakosztálya előtt. Szabad előadásában érdekesen ismertette a nagyszabású kiállítás külsőségeit, majd részletesen jellemezte a kiállításon szereplő idegen nemzetek és a franciák egyes csoportjait és vetített képekben be is mutatta a kimagasló alkotásokat. A hallgatóság feszült figyelemmel kísérte és élénk tetszésnyilvánítással honorálta az előadó szakavatott, szellemes magyarázatait. — E helyen megemlítjük, hogy az immár bezárult kiállítás látogatóinak száma meghaladja a 16 milliót, úgyhogy egy-egy napra átlag mintegy 90.000 látogató jutott. A kiállítás bevételei teljesen fedezik a költségeket, ami a várakozásokat felülmúló eredményt jelent. A kiállítók is meg lehetnek elégedve a kiállítással, mert a kormányhoz több küldöttséget menesztettek, amelyek kérték, hogy ne engedje még lerombolni a 131 pavillont, hanem tavasszal nyissa meg újból a kiállítást. A lapok nagy része támogatja ezt a tervet és felhozzák a kiállítás megismétlése mellett, hogy Amerika és Németország — utóbbi a célzatosan késői meghívása miatt — nem szerepeltek az idén s a kiállítás megismétlése módot adna, hogy 1926-ban ezek is részt vehessenek a többi nemzet versenyén. Így természetesen Magyarország is jóvátehetné a kiállításról való ezidei elmaradását és honorálhatná a franciáknak ezidén nem teljesült kívánságait.

NÉMET VÉLEMÉNY A PÁRISI KIÁLLITÁSRÓL. A *Deutsche Kunst und Dekoration* októberi füzetében hosszú oldalakat szentel a párisi nemzetközi kiállításnak. A vélemény, mellyel az építészetről s az iparművészi alkotásokról a cikkíró, *Schürer* Oszkár megemlékezik, legalább a franciákat illetően, meglehetős lehangoló. Iparművészetüket egy erejétől megfosztott Jugendstílus késői hajtásának látja, építészetükben pedig az álmonumentális szellem uralkodik. Még a divatban, melyet annyira magasztalnak, sem lát eredetiséget. Kivétel csak Perret kiállítási színháza, Letrosne belső építészete, melylyel a hatalmas Grand Palaisnak ünnepi csengést adott, a turista-pavillon, mely Mallet Stevens alkotása. Kiemeli azonban a cikkíró a svéd, holland,

dán és csehszlovák paloták átlagosnál jobb architekturáját. És természetesen a bécsieket, akiknek úgy építészeti, mint iparművészeti jelességét egy sereg pompás kép igazolja. *Rochvalanski* cikkében a nemzetek legelsejének deklarálja az osztrákokat e kiállitás porondján, akiket azonban, mint az ibolyát, előbb meg kell keresni szerénységük miatt. *Weiser* Armand egy harmadik cikkben a csehszlovák iparművészet tárgyilagos és beható kritikáját adja, kiemelve különösen az ősi cseh iparágak, az üveggyártásnak művészi példányait és Gočar prágai professzor hatalmas, soktornyú, rikítóan vörös pavillonjának érdekességét. De ezeken kívül számos képzőművészeti cikk, tanulmány, nagy beszámoló a müncheni Szecesszio-kiállításról és az egyszínű, meg többszínű képek sokasága tarkítja az októberi saisont, mely a huszonkilencedik évfolyamot kezdi meg Koch kitünően szerkesztett darmstadti folyóiratának, a Deutsche Kunst und Dekorationnak.

ZUTT R. A. KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALÓNBAN. Ki ne emlékeznék még a Schubert-képü rokonszenves svájci művészre, aki több mint egy évtizedig élt közöttünk, tanára volt az Iparművészeti Iskolának, majd pedig önálló iparművészeti műhelyét vezette. Zseniális ezermestersége a művészet minden ágában megnyilvánult, az elvont szimbolikus festményektől, szobroktól kezdve egészen a legköznapibb használati tárgyak ötletes megformálásáig. Számos kitüntető feladat jutott neki osztályrészül, melyek között IV. Károly koronázási kelyhe volt a legnevezetesebb. Sokat és joggal vitatkoztak annakidején e kehely magyaros és egyházi karaktere fölött, azonban az alkotás eredetiségét mindenki elismerte. Zutt a könnyedén teremtő művészek közé tartozik, nem egy alkotásából alkalomszerű frisseség árad. Művei hol mély gondolatoktól terhesek, hol pedig szellemesen sziporkázóak. Két nagy mester, Michelangelo és Hodler zsenije lebeg stílusa felett, az egyiknek titáni tragikuma és a másiknak rejtelmessége hangzik ki a művész nem egy alkotásából. A mostani kiállítás két nagy aktkompozíciója is e két mester stílusának Zuttra gyakorolt közvetetlen hatását árulja el. Emellett minden műve megkapóan modern. Az expresszionizmus ideges bensősége, dekadens artisztikuma, mely nem feledkezikmeg a multtal való kapcsolatokról sem, rajta ül minden alkotásán. Különösen szobrászi művei bizonyítják ezt. Nem egy alkotása előtt E. T. Hoffmann démonikus groteszkssége jut eszünkbe. Sokszor azonban azt érezzük, hogy a művész arcfintora a kabaré világába csap át és művészetének fajsúlya túlkönnyeddé válik. Zutt újabb kiállítása a művésznek egész munkásságát felöleli. Évekre visszamenően összegyűjtötte legjellemzőbb műveit, melyeket a képző- és iparművészetek minden területén alkotott. Itt láthatjuk régi karrikatúráit, embermegfigyeléseinek szófukar, de annál jellemzőbb vonalakkal készült dokumentumait. Valóságos galériája ez a végtelenül mulatságos típusoknak. Fräulein Eulalia, Klavierlehrerin für Kinder és Mademoiselle Lo, Koköttchen, két olyan rajz, mely előtt mindenki jóízűen fog mosolyogni. Egészen más világot tárnak fel viszont legújabban készült színfantáziái. Különösen a japán rizspapírra rajzolt színkölteményei között találhatunk művészi hatásúakat. A képek között saját portréi a legmegkapóbbak, de egy asztalosának arcképe és egy kis Dachau-i tájkép (126. szám) is kiváló munka. Nagyobb kompozícióinak inkább csak gondolati tartalma (és rajzbeli stilizáltsága) érdemel dícséretet. Ezekben az alkotásokban Zutt inkább a vonal, mint a szín embere. Művein egyébként megérzik a különböző technikák és szakmák kölcsönhatása. Nem egy képén úgy ábrázolja a ruharedőket, mint ötvösművein. Ez az utóbbi iparművészeti ág, valamint az érem- és plakettkészítés különben is Zutt legszerencsésebb területe. Néhány méltán nagy népszerűségű magyar háborús érem a koronázási kehellyel együtt leginkább fogják megőrizni Magyarországon Zutt emlékét. Most a művész Sziléziában, Neisse városában telepedett le, ahol egy nagy iparművészeti és egyházművészeti vállalatnak művészi vezetője. Itteni eredményeit néhány artisztikusan leegyszerűsített zománcos cserépből való kis szobrocska és plakett képviseli a kiállításon. Ez a kiállítás egyben a tőlünk régebben eltávozott művésznek búcsúja. Sikerültebb búcsút ennél a kiállításnál Zutt mester nem is választhatott. Reméljük azonban, hogy ez a búcsú csak arra lesz jó, hogy Magyarország és a távolba szakadt rokonszenves svájci művész között a kapcsolatot még jobban megerősítse.

L. N.

KLASSZIKUSOK A MAGUK KÖNTÖSÉBEN. A Magyar Bibliophil Társaság — híven az ő eredeti programmjához — ez év őszén is sikeres kiállítással hódolt a magyar könyv múltjának. Ezúttal a tizenkilencedik század szépliteratúrájának virágos kertjéből válogattak össze egy, vagy harminc vitrinára való szép anyagot és látni lehetett azokat a klasszikusokat — Berzsenyit, Vörösmartyt, Pákh Albertet, Frankenburgot stb. —, akiket mi az iskola, a mai irodalomtörténetek hamis közvetítéséből ismerünk, a maguk klasszikus mezében. S meg kell vallani, sokkal, de sokkal több ízlés, életerő, finom sugallat van ezekben a régi kiadványokban, mint mai tömegköntösükben. Ha így: a bécsi rokokoízlés kosztümjében láttuk volna Báróczyt, a nemes klasszicizmus arányainak betűdíszeivel Kármánt, Gvadányit, bizonyára nemcsak a jó könyvről, de a klasszikus költészetről való fogalmaink is tisztültabbak volnának. Csakhogy a mai iskola a rossz cinkográfiai ízlésnek, a cifrálkodó, kopott formaruhának nyomtatott termékeit teszi le a növendékek asztalaira. És a mai iskolai könyvtárak javarésze nem a Trattnerek, Heckenastok, Wigand Ottók kiadványaival ékeskedik, hanem olyan szörnyűségektől terhes, mint amilyeneket itt is láttunk elvétve, nemzeti szegélybe keretezett költeményes kötetekkel,

Magyar Iparművészet
1925.

Zutt A. R

U. 2020

tervezi és készíti a koronázási ajándék szekreinyét.

Az Est. 1916. dec. 10.
(A koronázási ajándék.)

méltóztassanak.

Kérésünk indoko

den esetben a felszámitott 5.5 %

talnak befizettük s ezáltal a ki

Nb. Cim levonás

nem vehetjük, mig fenti rendelet

fázis adót a város pénztárától v

illetve duplán adóznánk.

Levelünk szives

mindenkor örömmel készen

Zütt Richard

röd

Gerevich Primás

188.1.

1907.

rken (Norvégia) 1863 augusztus 18-án.

ja.

n ábrázolt hegyes vidék gyepes
ennyi nő élénkíti, a kik mind-
. Az előbbiekből egy legelől
etközött és harmonikázik és egy,
dős alakot bal kezével átkarol-
uhás leányokat. A középtért sze-
alról dézsa, mosóasztal és ezen
ész vesztegel csolnakjában. A
balról, a pásztortüz körül, mely-
tan csapódik le, többen járkál-
ületek bontakoznak ki. Jelzése

144.4 cm.
nuár 24-iki 7738 sz. leirat alap-

Zutt H. R.

az ipartanvészeti iskola tanára

U. 2024.

Az Est. 1916. dec. 12. (A koronázási ajándék szekrényei.) Lemondott a szekrények készítéséről, mert kellő időre nem tud a munkával elkészülni.

	Egységár	Összeg	Összesen
1	2.60	P 36.40	
F --			

M. T. I. rt. nyomdája 26474

Roma, Calcografia degli Artigianelli di S. Giuseppe. 1881. Har. folio, vászonkötés . . . . 25.—

687. VITU, AUGUSTE, Paris, 450. dessins inédits. Paris, (1910). 4r., bord. félbőrkötésben . . . 10.—

688. ZICHY JENŐ GR., Kaukázusi és középázsiai utazásai. I—II. Bpest, 1897. 4., 2 kötet, díszes piros félbőrkötésekben, aranymetszéssel . . . 16.—

674. KRUL, J. H., Pamplere Wereld pste Wereldsche Oeffeninge, waer begrepen zijn meest alle de Rijmen en Werken. Met schoone kopere platen verciert. Amsterdam, 1881. K. 4r., félbőrkötés. Sok rézmetszetű illusztrációval. 11. oldalán Rembrandt egy rézmetszetével . . . . . 50.—

675. KRÜCKEN, OSKAR VON, Budapest in Wort und Bild. Bd. I. Berlin. 1899. 4r., eredeti vászonkötés . . . . . 2.—

676. MANTZ, PAUL, Francois Boucher. Lemoyne et natoire. Paris. Folio, eredeti vászonkötés. Illusztrációkkal . . . . . 20.—

677. MEDNYÁNSZKY, ALOYS FREYHERR VON, Malerische Reise auf dem Waagfluse in Ungern. Mit 12. Ansichten. Pest, 1826. 4r., eredeti papírkötés . . . . . 16.—

678. MERIAN, MATTHEUS, Icones biblicae. Biblische Figuren darinnen die vornemsten Historien in heiliger und Göttlicher Schrifft begriffen. Zu Nutz und belustigung Gotts förchtiger und Kunstverständigen Personenartig vorgebildet. Strassburg, Zetzner, 1630. Har. 8r., 4 rész, 2 kapcsos egykorú pergamentkötésbe kötve. A rézmetszet-illusztrációk hiányosak és rongáltak . . . . . 20.—

Homonnay Jenő: Táncoló nő.

Zutt A. Kollekciója, Menzeti Szalon

Pesti Hirlap. 1925. okt. 18. 6

k. k. l. Zuttmester

Kiállítások

Nemzeti Szalon. Zutt kiállítása 1926.

Budapesti Szemle CCI. 1926. 290-310. o. Gál Ervin: Kép-zőművészet

Stefánia-úti műcsarnok

441, 445,

L. Kovásznai Viktória. Fejezetek a magyar építészet történetéből. Bp., 1999
Argumentum, M. Nemzeti Galéria Társulat

Madarassy Walter 94, 97, 107–110, 112, *120–122*
Mayer Elek 15, 17, 21, *32*, *35*
Merényi Gina 98
Mester Jenő 98
Moiret Ödön 62, 65–67, 75, *78*
Murányi Gyula 42, 47, 50, 61, 63–64, *82–83*

Nagy István János 135, 138

Palotás József 135, 138, 144, *158*
Pátzay Pál 98
Patzó Pál 46, 50
Petrovics Demeter 13

Radnitzky Károly 9–10, 14–15, 17, 19–22, *31*
Reisner József 19, 21–22, 26, *37*
Reményi József 46, 50, 62, 64–65, 67–68, 71–73, 76, *84–85*, 94, 97–99, 107–108, 110
Renner Kálmán 98, 110–112, *123*
Rigele Alajos 98
Róna József 45, 50
Ruff András 48, 51

Scharff Antal 9–10, 15–17, 20, 22–23, *33–34*, 92–93
Schwartz István 15–17, 19, 23, *37–38*, 43
Seidan Wenzel 9–10, 14, 17, *31*
Soltra E. Tamás 144–145, *161*
Solymári Valkó László 98
Stiasny Aladár 96
Stuckhart Ferenc 11, *27*

Szabó Iván 140, 145
Szamosi Soós Vilmos 48, 51, 66
Szárnovszky Ferenc 24–26, *35–36*
Székely Károly 42, 50, 93, *119*
Szentessy Hiesz Géza 98
Szirmai Antal 40–41, 43, 45, 49, *55–57*, 93
Szlávics László, ifj. 98, 144–145
Szödy Szilárd 62, 75, 98
Szöllössy Enikő 132, 137, 140, 143, *152*

Telcs Ede 39, 46–47, 51, 60, 63–65, 69, 73, *79–80*, 97–101
Tornay Endre András 142, 145, *161*
Tóth Gyula 65–66, 68–69, 76, *91*
Tóth Sándor 98

Várnagy Ildikó 144–145
Vastagh György, ifj. 42, 50
Vígh Tamás 133, 136–137, 139–140, 142, 144–145, *151*
Vincze Pál 94, 98

Wirth János, ifj. 12
Wurschbauer Károly 11, 16, *27–28*
Zutt Richard 69, 76, *90*

ZUTT Richard

Zutt Richard Adolf

festő

Budapesti Szemle CCI. 1926.
290-310. o. Gál Ervin: Kép-
zőművészet

Zutt iparmüvész

Magyar Müvészet 1925.365.o.
Kiállitások.

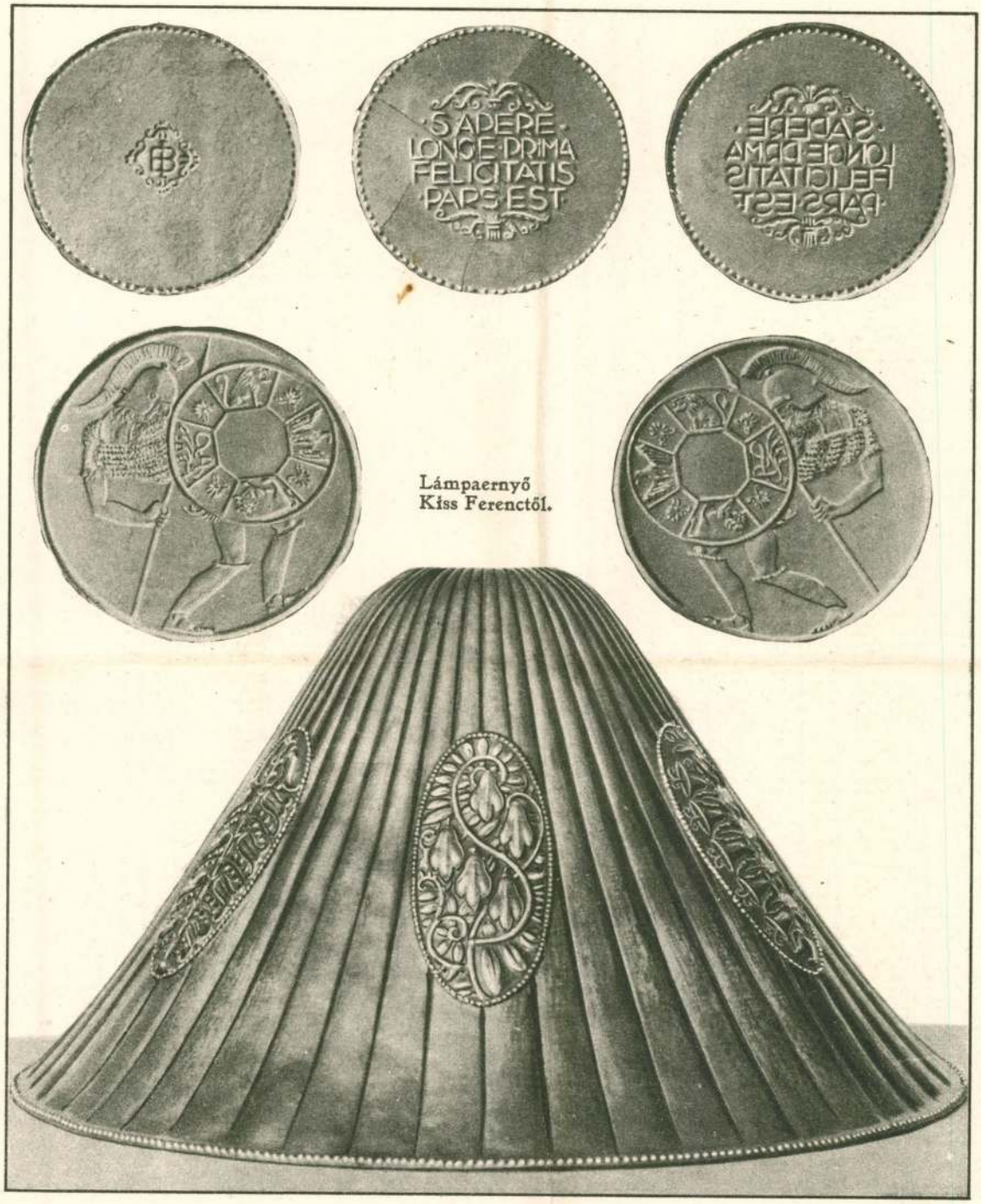

Lámpaernyő
Kiss Ferenctől.

Tanár
Zutt A. Richárd.

Csató Elemér: Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve. 1913-14. (Arad 1914)

ÖTVÖSSÉG.
Különféle használati tárgyak.
II—III. évfolyam.

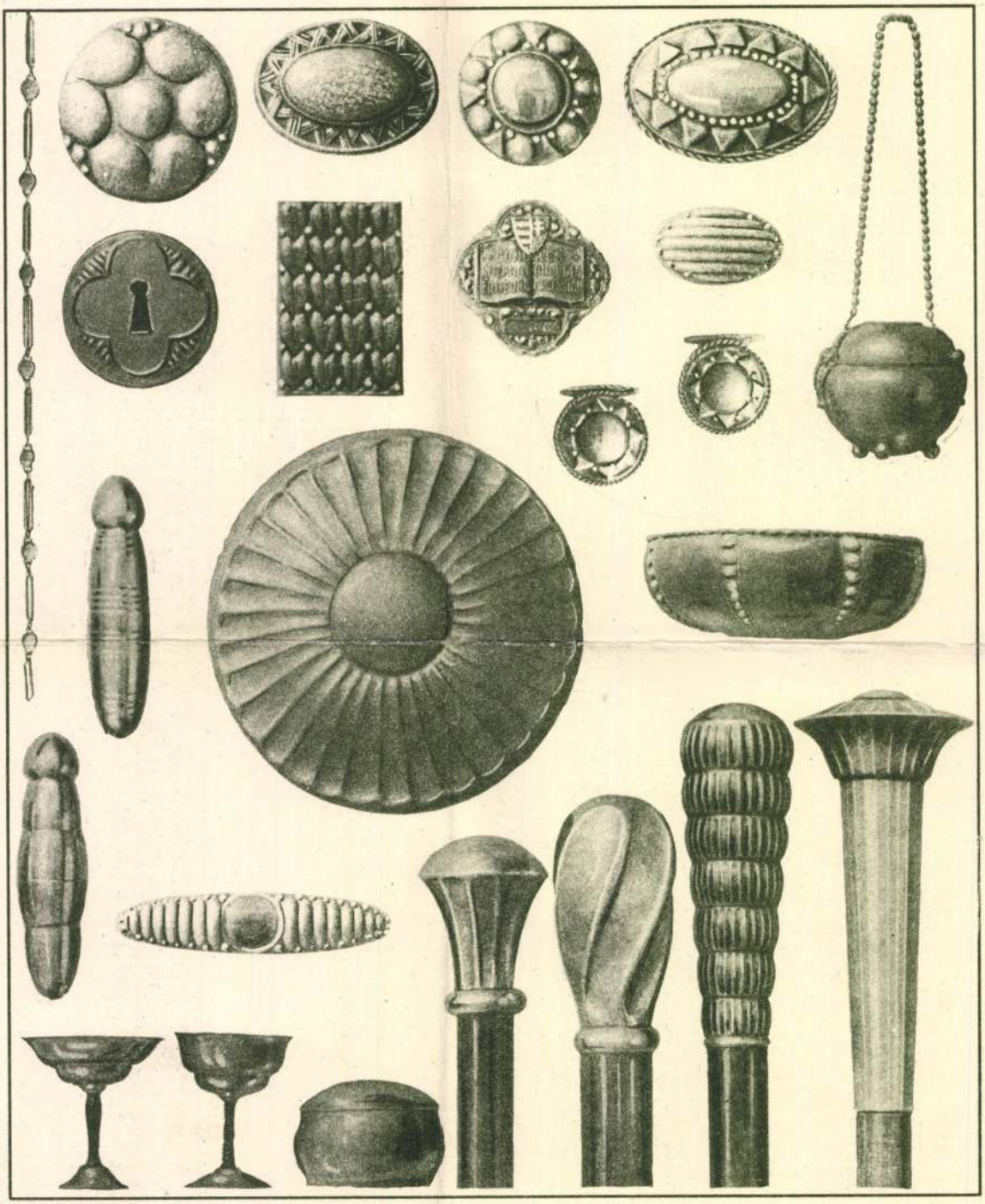

Tanár
Zutt A. Richárd.
Szakoktató
Pöhlmann József.

Zutt R. A.

Kéve IV. kiáll. 1913

Lutt A. R.

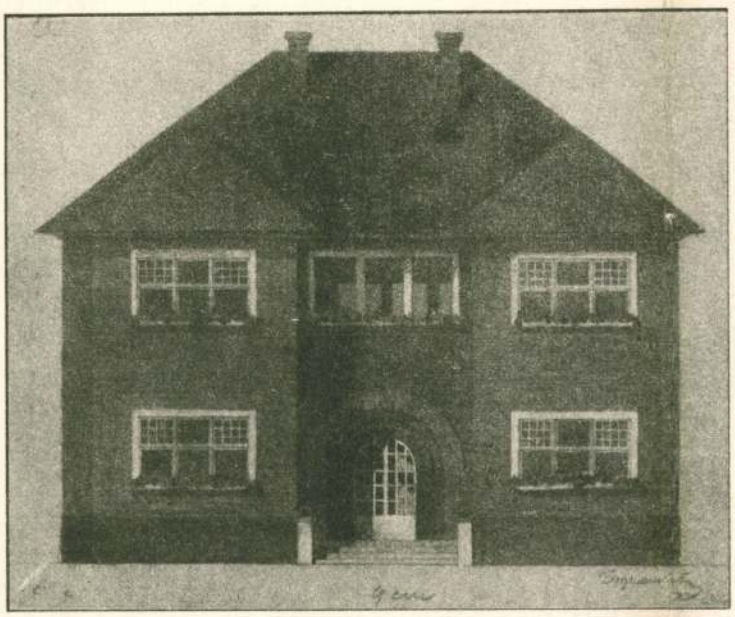

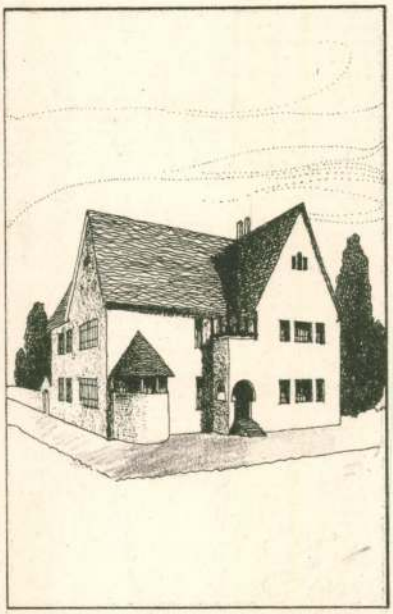

ÉPITÉSZETI TERVEZÉS
és műhelyrajz.
IV-V. évfolyam.

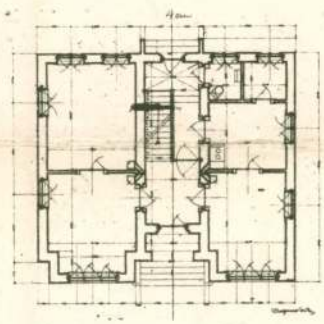

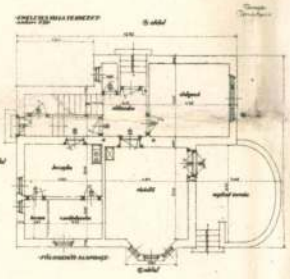

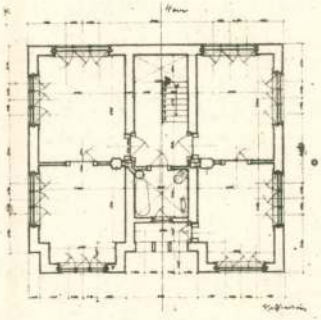

Zsigmond és Pethely munkája.

Tanár
Györgyi Dénes.

TIPUS EDÉNYEK (esztergán felhuzottak), kűlönféle változatokban feldolgozva.

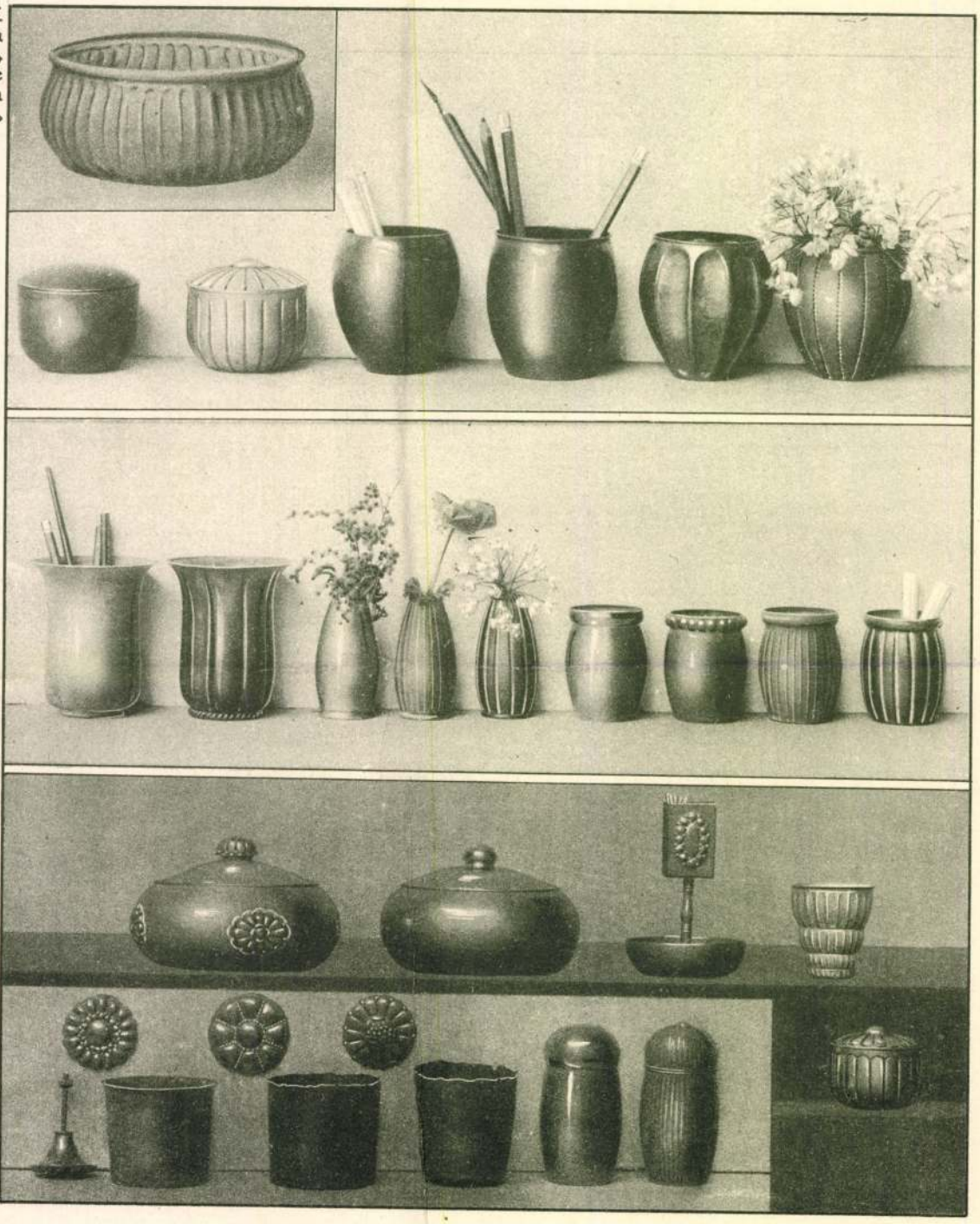

Tanár
Zutt A. Richárd.
Szakoktató
Pöhlmann József.

Zustovich Kornel

1910/11 – 1913/14

Ferképzomfoiskèvk

150 l.

1907.

~~s mérett perem~~ Sima karimájn és egyoldalú

ultan van ábrázolva. Haja hosszú,
öltözete hedig magas köntös, prémes pa-
Köriratat emelkedett perem mentén

~~s hátlapja sima.~~

el, méretei 6.7:6.7 cm.-- Becsértéke
ka 1907. április 30-án (787-907-87).

188

1595

Juber Titusz

Képzőművészet a Felszabadulási pályázat tükrében

Mühely 1985/2

Zustovich Kornél

1916.

Ki tud róla?

uk után bátrak leszünk a T. Elnökség-

részletes megbeszélése végett érintke-

23. Kiváló tisztelettel

LON
LET
ETTÉR

Benda János

titkár.

Luther Henrik
festő

1846/47-ben Nagy-
szebenben működött.
A Kerzi üveghutát
ábrázoló képe 1941-
ben került az alábbi
múzeumba.

Mitteilungen aus
aus dem Baron
Brukenthalischen
Museum IX/X. 1944.
118. l.

2051. Palinay György:

Palinay Bertalan.

Mellig látható, szembe néz
bajusza és szakálla leberetvált. Ing
csokorra kötötte, mellénye kivágott

Vászon, méretei 48.5: 36.7
Palinay Bertalan ajándéka
Becsértéke 80 Ka.

Szül. Gyöngyösön 1827: IV. 1-jén + 1866
november 28-án

Ferszty Árpád és Vágó Pál tanára
L. Berenyi László cikkét a Nemz. Ujság

MDK

Zustovich Kornél

középisk. rajztanári oklevelet kapott.

Képzőm. Főisk. Évk. 1915-16. 49. l.

ZUTER, Heinrich

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siec - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980 62.p., 65.p. ob2. ill
2. XVIII, 1981

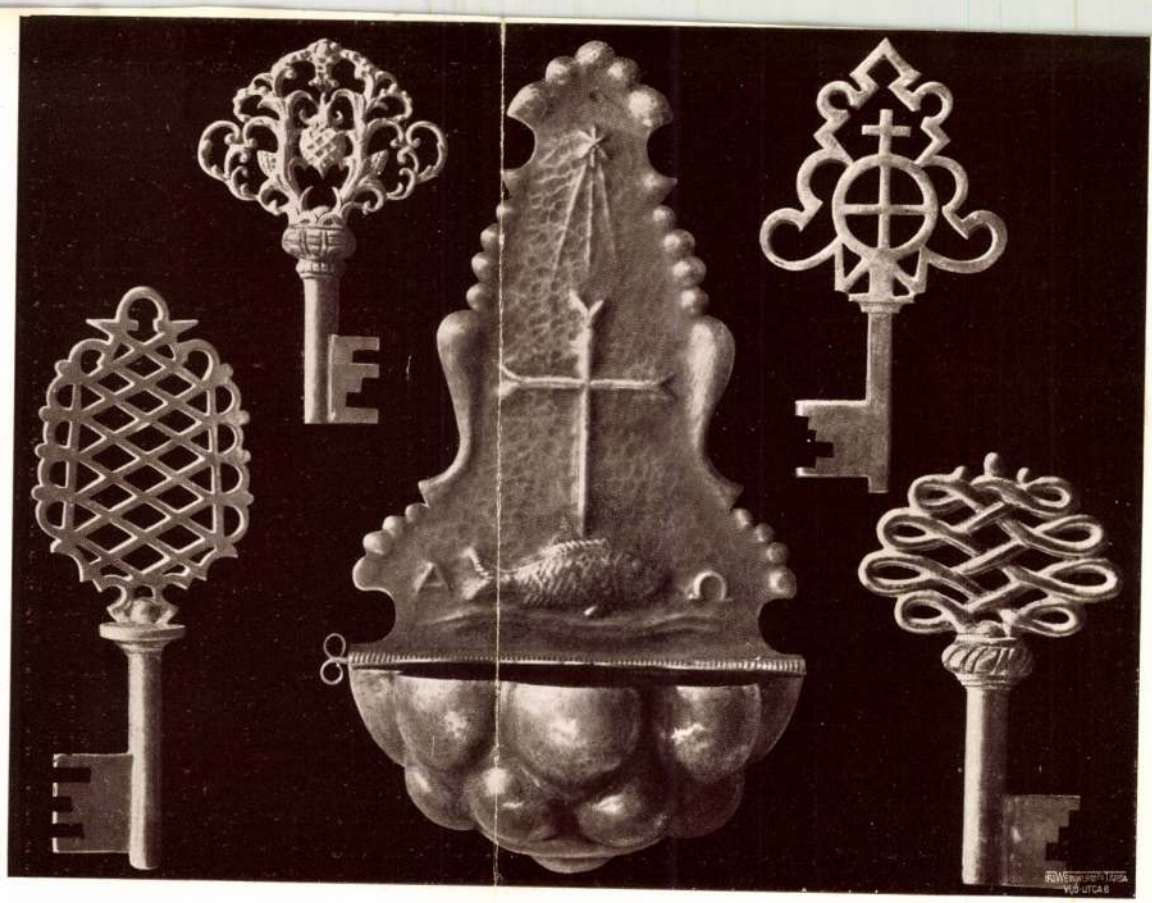

Galamb J.: Bőrkötés kéziaranyozással. Ács Géza: Bőrkötés domborított díszítéssel. Zutt R. A.: Díszes kulcsok és domborított szenteltvíztartó. — Handvergoldeter Ledereinband. Einband mit Lederschnittdekor. Zierschlüssel und getriebene Weihwasserschale. — Reliures. Clefs ornés et benitier repoussé.

A kopenhágai kir. porcellángyár újabb munkáiból. Fajánsz dísztál. Hableány. Porcellán. Vörös kőedényváza. — Neuere Erzeugnisse der Kopenhagener Kön. Porzellanfabrik. Fayenceschüssel. Meerweibchen. Porzellan. Roter Steinzeug-Krug. — Produits nouveaux de la Manufactur royale de porcelaine de Kopenhague.

Némi adalék magyar könyvek árához. A Könyvtári Szemle 1914. áprilisi füzetében érdekes összeállítást közöl Lukinich Imre könyvárainkról száz év előtt. Ehhez én is akarok alábbiakban ném ipótlással hozzájárulni.

A régi könyvek értéke s kelendősége változó: alá van vetve a mindenkori izlésváltozás, sőt még a divatnak is.

Néhány emberöltővel ezelőtt a régi görög és római klasszikusok voltak keresettek; a szebbnél szebb kiadások az akkori pénzérték szerint magas árakat értek el. Most azok kora letünt: csak ha inkunabulumok vagy régi, XVI-ik századbeli illusztrált (fametszetes) kiadások kelendők, különben, mondhatom, eladhatatlanok.

Nálunk néhány évtizeddel ezelőtt a magyar szépirodalom uttörőit a XVIII-ik század végéről és a romantikusokat a XIX-ik század első feléből olcsón lehetett kapni. Hogy csak egyet emlitsek, Gvadányi munkáinak első kiadásait átlag egy vagy két forintért árulták akkori antikváriusaink; most pedig ezen kis könyvek vagy füzetkék ára bizony magas s mégis könnyen s igen hamar találnak vevőkre.

Nemrég ráakadtam Wéber Simon Péter pozsonyi könyvnyomtatónak és kiadónak a »Bétsben« megjelenő »Hadi és más nevezetes történetek« cimü ujság 1790. évfolyamában (junius, 703. lap), és a »Magyar Kurir« 1796. évfolyamának 18-ik számában (március, 282. lap) azon értesitésére, melyben a nála »kijött és a pesti Józsefnapi vásáron található« könyveket ajánlja, végre ugyanazon lap 1797. évfolyamához külön mellékletkép csatolt hiradására, Gvadányi kedvelőit talán érdekli, mennyiért árulta a kiadó e népszerü irónk munkáit, mit kértek ezekért a XIX-ik század utolsó negyedében, s végre minő árakat szabnak ezekért mostani antikváriusaink.

A mostan folyó török háborura célzó gondolatok. Pozsony és Komárom, 1790. Megjelenésekor csak 24 krajcárba került; Horovitz Fülöp († 1885.) 1875-ben 3 frtért árulta. Ujabbkori antikvár katalógusokban nem találtam.

Egy falusi nótárius budai utazása. Pozsony és Komárom, 1790. Bolti ára a kiadónál 1790-ben 30 kr., de 1796-ban már csak 24 krajcár. Horovitz Fülöp ezen a könyvárusi forgalomban elég gyakran előforduló könyvért a XIX-ik század 60-as és 90-es éveiben 1 forintot, de már Dobrowsky Agost († 1913.) 1888-ban Szilágyi Sándor történész könyvtárából származó példányért 5 frtot, ellenben Ranschburg Gusztáv 1904-ben (60. sz. árjegyzék) 24 koronát, de már 1911-ben (87. sz. árjegyzék) 40 koronát, végre Lantos Adolf 1912-ben (12. sz. árjegyzék) egy egyszerü papirkötésü példányért pláne 45 koronát kért. A bolti árnak kerek ötvenszeresére emelkedett 124 év alatt e népszerü munka, melyet én mindég kedvvel és örömmel szoktam ujra meg ujra átolvasni.

A falusi notárius elmélkedései, betegsége, halála, stb. Pozsony, 1796. Megjelenésekor 36 krajcárért. Dobrowsky Agostnál 1888-ban 4 frtért, később ugyanott 192-ben 10 koronáért; Ranschburg Gusztávnál 1904-ben (60. sz. árjegyzék) kötetlen példányban 16 koronáért s végre Lantos Adolfnál 1912-ben (12. sz. árjegyzék) papirkötésben már csak 30 koronáért kapható.

Delogierungs-Repartition. Starnbergh Guido gróf kiáltványa 1707-ből, mely Pozsony mellett Zavarban nyomatott, szintén egyetlen példány.

A gyüjtemény egyéb 17. századbéli darabjai között majdnem unikum számba megy Pázmány Péter imádságos könyve, melyet igen kevés számban ismernek s az ismertek között is az a legteljesebb, amely Todoreszku gyüjteményében van.

Mint nyomtatvány szintén igen ritka Zrinyi Miklós Symboluma, a »Ne bántsd a magyart«, amely le is zárja a gyüjtemény 17. századi magyar kincseit, a kalendáriumgyüjteménynyel egyetemben, mely szintén igen sok, de egyébként érdektelen unikumot rejt magában.

Ezen az első sétánkon csak a magyar nyelvü és magyar vonatkozásu kincsek kerültek a mohó kiváncsiságtól vezérelt érdeklödő szeme elé, a második sétára maradt az 1711 előtt Magyarországon nyomott nem magyar nyelvü ritkaságok bemutatása. Amiről ezuttal nem szólhatunk, mert hosszas összehasonlitó studium kellene, hogy megelőzze mondandóinkat, az a Todoreszku-gyüjtemény nagy gonddal megválogatott kötéseiben rejlő érték. Annyi a régi, eredeti kötés a gyüjteményben, hogy szinte nyomon követhetjük a régi magyar könyvkötőmüvészet motivumainak fejlödését, vagy ha ezt egészében nem tehetnök is, de más könyvtárak hasonló kincseivel való egybevetésre bőséges anyag áll rendelkezésünkre. Erre is rákerül a sor egy, a magyar könyvkötészet multját tárgyaló tanulmány során. E régi kötések szeretete vitte rá Todoreszkut arra, hogy kötetlen régi könyveinek müvészies bekötésére nevelje és buzditsa a neki dolgozó könyvkötőket. Érdekes kisérletet tett az imént emlitett 43 kötet erdélyi törvénnyel, melyekre a fejedelem cimerével s e körül régi mütárgyak diszitéseiből meritett motivumokkal kézi festésü pergament kötést alkalmazott. Ujabb és termékenyebb etappja ebbéli törekvéseinek a Galamb József készitette müvészi kötések, melyekről érdekes véletlen folytán éppen ebben a számban van módunkban másolatokat bemutatni.

A Todoreszku-gyüjtemény egyéb értékeivel és érdekességeivel még találkozunk a második sétán.

Philobiblos.

Žirek Franz

Feinmaler

XVIII/2.

l.

Schirek Holitsch

114. l.

ZURICH JANOS, serfőző

1889-1890-ben Miskolcon a legtöbb adót fizető polgárok sorába tartozott,és megye bizottsági tag is volt.
feltűnő az iparosok számának aránylag nagyobb száma.
Sorszam. 95. 348.old

DOBROSSY ISTVAN: Kereskedelmi kapcsolatok és hitelviszonyok Miskolcon a 18.sz.végén 335.old

A Herman Ottó Múz.Évkönyve, XIII-XIV. Miskolc, 1975

Zuromentich

ötvös

Varasd. 1613.

Romer Floris Ferenc A harai ötvös-
ichek szabályai. Századok 1877. 807 l.

MDK

Zuschmann János, müépitész

a királyi várépités munkásaként a Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapta.

A hétről. Kitüntetések. -Lechner Ödön ünneplése. Vállalkozók Közlöny és Magy.Épitk Lapja. Bp.1906. jan 24. 1.old.

MDK

Zuschmann János épitész

Hauszmann Alajos: A budapesti igazságügyi palota, MMÉE,Közl. 1897. 56-68 l.

MDK

Zuschmann János épitész

Hauszmann Alajos: A bpesti igazságügyi palota.
Épitő Ipar, 1897, XXXI.k. II. füzet.

M. D. K.

ZUSCHMANN János építész

Bp. Várpalota építésénél dolgozik

Ybl Buda 273. l. 277. l.

Zuschmann János
építész

laid

Hauszmann A.:
A bpesti
igazságügyi palota.
~~Hauszmann Alajostól.~~
Bp. 1901. 9. l.
10

Életrajzi adatok

M.D.K.

Zuschmann János, építész

vezette a Hauszmann iroda résiáröt, a megvált Korb Flóris helyett, a bp. Igazságügyi palota épitherését, miután előzőleg néhai Ybl Miklós irodájában a királyi palota épitherezésénél működött közre.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1897. 31. köt. 67. old.

MDK

Zuschmann János épitész

Korb Flóris Nándor épitész után Zuschmann J. volt az épitésvezető az igazságügyi palota épitésénél.

Hauszmann Alajos: A bpesti igazságügyi palota.

MMÉKözl. 1897. 56-68.l.Képekkel.

Zuschmann János. MDK

Györgyi Gézával együtt segitö munkatársai voltak a nagynevü mesterhek-Hauszmann Alajosnak-az uj müszaki egyetem főépületének megalkotásában.

Krónika.- Az uj müegyetem.

Magyar Epitömüvészet. 1907. 9.sz. 22.l.

Zuschmann János MDK

épitész

Az Uj müegyetem.
Magyar Épitőművészet 19o7. 9.sz. 22.o.

Zuschmann János „műépítő"

M.D.K.

Első díjat nyert a Károly kaszárnya telkének szabályozására kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX évf.

okt. 12. sz. 7. old.

ZUSCHMANN János épített

Erdei 1991 53

ταῖς ἀρχαῖς ἁπάσαις, καὶ τοὺς ἀτιμωθέντας ὑπὸ τῶν δημοτῶν καὶ τὰς καταγνώσεις τὰς ἐκ τῆς βουλῆς. **5.** Εἰσάγουσι δὲ καὶ δίκας ἰδίας, ἐμπορικὰς καὶ μεταλλικάς, καὶ δούλων, ἄν τις τὸν ἐλεύθερον κακῶς λέγῃ. Καὶ ἐπικληροῦσι ταῖς ἀρχαῖς οὗτοι τὰ δικαστήρια τὰ <τ'> ἴδια καὶ τὰ δημόσια. **6.** Καὶ τὰ σύμβολα τὰ πρὸς τὰς πόλεις οὗτοι κυροῦσι, καὶ τὰς δίκας τὰς ἀπὸ τῶν συμβόλων εἰσάγουσι, καὶ τὰ ψευδομαρτύρια ἐξ Ἀρείου πάγου.

7. Τοὺς δὲ δικαστὰς κληροῦσι, πάντες οἱ ἐννέα ἄρχοντες, δέκατος δ' ὁ γραμματεὺς ὁ τῶν θεσμοθετῶν, τοὺς τῆς αὐτοῦ φυλῆς ἕκαστος.

LX. Τὰ μὲν οὖν περὶ τοὺς θ' ἄρχοντας τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. Κληροῦσι δὲ καὶ ἀθλοθέτας δέκα ἄνδρας, ἕνα τῆς φυλῆς ἑκάστης. Οὗτοι δὲ δοκιμασθέντες ἄρχουσι τέτταρα ἔτη, καὶ διοικοῦσι τήν τε πομπὴν τῶν Παναθηναίων καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς μουσικῆς καὶ τὸν γυμνικὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἱπποδρομίαν, καὶ τὸν πέπλον ποιοῦνται, καὶ τοὺς ἀμφορεῖς ποισῦνται μετὰ τῆς βουλῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς ἀθληταῖς ἀποδιδόασι. **2.** Συλλέγεται δὲ τὸ ἔλαιον ἀπὸ τῶν μοριῶν· εἰσπράττει δὲ τοὺς τὰ χωρία κεκτημένους ἐν οἷς αἱ μορίαι εἰσὶν ὁ ἄρχων, τρί' ἡμικοτύλια ἀπὸ τοῦ στελέχους ἑκάστου. Πρότερον δ' ἐπώλει τὸν καρπὸν ἡ πόλις· καὶ εἴ τις ἐξορύξειεν ἐλαίαν μορίαν ἢ κατάξειεν, ἔκρινεν ἡ ἐξ Ἀρείου [illegible]
βουλή, καὶ εἰ [illegible]

M.D.K.

Zuschmann János, építész

1800 K-ás első díjat nyert a karánsebesi törvényszérési épület pályázatán Adorján Jánossal közösen készítek tervével.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1914. XXXV. évf.

j. ul. 8 sz. 16. old. +
jul. 15. 15.

ZUSS, Johann, pozsonyi kőművesegéd

J. Z., Maurergesell, 2 éves fia meghalt. (1779, 39. vám, 8 l)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

Horváth István

Csaknem derékig, hétnyolcz
döke s kis tajusza sötétbarna,
lójá alól ingeúck gallérjá kil
ez van bekarczolva: „K. G. 8

Olajfestés vászonra, mér
Festette: Kubinyi Géza.
Kubinyi Ágoston ajáu

M. Kept. 54

1896. III. 3-án az ekred
honnan 1896. XII. 28–29. e

Zuschmann Janos

iparmüvész

1908. egyházmüv. Erdő-

45 l. 46. l

~~47, 49.~~

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz: ..... Korona .....

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190.... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta- és táv

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190.... évi ..... hó 1-

Zuschmann Janis

epitesz

irod

Hauszmann Alajos A budapesti igazságügyi palota. M. Mérnökés Epitész Egylet közlönye. 1897.

67. l.

..... *mühely.*

őnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen még nem

..... számu .....

..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Zuschmann Laios

epiteon

Wod

Hszs 1901

91 -

2. ***Csillag Benő***, d. v. főtisztviselő
3. ***Eiser Nándor***, nagykereskedö
4. ***Egan Ede***, mérnök, máv. felügyelő
5. ***Kasics Péter***, min. tanácsos
6. ***Dr. Keömley Nándor***, pénz. tanácsos
7. ***Kossuthányi Géza***, kir. táblabiró
8. ***Schumy Rezső***, épitőmester
9. ***Dr. Szebeny Antal***, országgy. képviselő
10. ***Wolf Márton***, kereskedő.

Póttagok:

1. ***Stolz István***, háztulajdonos
2. ***Szőllősy István***, gyógyszerész.

WEISLER J. BUDAPEST II. KER

Zuschmann Janos
épitesz
VIII. Baross u.
3.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

- Endrényi Imre, Szeged.

Zuschmann János

építész Budapest

Magyar Építőművészet

1909. 7 sz. 10 l.

Zuschmann János

építész

Lásd

Magyar Építőművészet

1907. 9. sz. 22. l.

(Az új műegyetem.)

Zuschmann János

építész

özv. Michl Mayóné részére

Víg utca

3 emeletes ház

Építő Ipar.

1912. 373. l.

(Magasépítési engedélyek.)

Zuschmann János

műépítész,
a III. oszt. vaskorona és a
Ferenc József rend lo-
vagja, a koronás arany
érdemkereszt tulajdonosa,
1915 aug. 6-án 58 éves
korában Budapesten
meghalt

MMÉE Közl
1915, 188. l.

Ignotus: Könyvek = Világ 1914 ápr. 1.

Jäger Gusztáv: Shakespeare. (Bibliográfia) = Corvina 1914 ápr. 10., ápr. 20. és ápr. 30.

Lengyel Endre. A fővárosi könyvtár = Pesti Hirl. 1914 ápr. 26. p. 34.

Magyar Könyvkereskedők Egylete. Bolti ar és árlejtés = Corvina 1914 ápr. 10.

Rubin László. Hogyan jut ismeretekhez a berlini diák? = Pesti Napló 1914 ápr. 19. és 26.

Szily Adolf. Könyvtárt a vakoknak! = Világ 1914 ápr. 19.

Váczy János. Kaczinczy Ferenc fordításai. = Akad. Ért. 1914 jan. p. 5.

□□ □□ □□

KÖNYVGYÜJTÉS— KÖNYVKEDVELÉS

Könyvtári séták.

III.

Todoreszku Gyula dr. gyüjteménye.

— Első séta. —

Érdekes dátumhoz érkezett el éppen a Todoreszku-gyüjtemény, mikor a gyüjtőjét felkerestük. 1042-ig jutott el az 1711 előtti magyarországi nyomtatványok gyüjtésében; akkora szám, amelyet magángyüjtő, Ráth Györgyön kivül, el nem ért. Sokszor hallhattuk a Ráth-gyüjteménnyel kapcsolatban, hogy ilyet még egyet alig hoz valaki egybe s ime, itt a szemünk előtt bontakozik ki a Ráth-gyüjtemény győzelmes versenytársa. A Todoreszku-gyüjteményben ugyanis a magyar nyelvü régi magyarországi nyomtatványok nagyobb számmal vannak képviselve, mint Ráth György gyüjteményében voltak. 1042 régi magyarországi nyomtatvány közül Ráthnál volt 527, Todoreszkunál van 565 magyar nyelvü nyomtatvány, ami a magyar kulturtörténet szempontjából döntő kvalitás. A ritkasági szempont meg éppen a Todoreszku-gyüjteménynek kinálja az elsőséget. Az eddigelé nem ismert, bibliográfiailag fel nem dolgozott régi (ez alatt mindig a Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtára« által megvont 1711-es időhatár értendő) magyar nyelvü nyomtatványokból Todoreszku gyüjteményében 54 van, Ráthnál csak 32 volt. Ez a ritkaságra való törekvés nem öncél és nem mánia. Ismeretes, hogy mikor Szabó

Könyvtári Szemle 1914. 5. szám

Károly »Régi Magyar Könyvtára« megjelent, ő maga azt hitte, hogy bibliográfiájához alig tehető valami is hozzá, hogy benne van szinte hiány nélkül minden az első magyar nyomda felállításától 1711-ig megjelent magyarországi nyomtatvány. Azóta 5—600-ra nőtt fel azoknak a nyomtatványoknak a száma, amelyeket Szabó Károly nem ismert s ezekből vagy 100 éppen Todoreszku tulajdonában van. Még a Sztripszky-szerkesztette »Pótlék a Szabó-féle Régi Magyar Könyvtárhoz« is csak két Todoreszku-féle nyomtatványt közöl. Tudva azt, hogy mily lomhán és nehezen gyültek össze a »Pótlékok« Szabó Károly bibliográfiájához, a legnagyobb elismerés kell, hogy kisérje azt a gyüjtőtevékenységet, mely egyszerre 100-al lenditi a teljesség felé a régi magyar könyvek bibliográfiáját. De Todoreszku Gyula neve már többször kelt szárnyra tudósok és bibliográfusok körében. Legutóbb akkor, mikor egy XVI. századbeli nyomtatványtöredékről, melyet Todoreszku szerzett meg, kiderült, hogy Melius eddig ismeretlen müvének, a Halál könyvé-nek töredéke, amelynek történetét egy akadémiai felolvasásban mondta el a szerzőt kikutató Trócsányi Zoltán.* Nagyobb port vert fel pár évvel ezelőtt az a szerzeménye Todoreszku Gyula doktornak, amelyről kimutatták, hogy az az egész európai oláhság irodalmának legelső latin betüs nyomtatott emléke. Egy 1516-ban nyomtatott könyvnek a kötésben a bőrtáblák tölteléke gyanánt 58 levélnyi töltelék maradt ránk, melynek négy levele foglalta magában azokat a magyarból forditott román énekeket, amelyekről egész sora a magyar és román müvelődéstörténeti és etnográfiai tényeknek derült ki s amelyeket nagy érdeklődés mellett tárgyaltak 1911 március és áprilisa folyamán a magyar és romániai hirlapok. Ezt a gazdag bélésü könyvet annak idején Todoreszku Gyula vásárolta meg táblástól, felbontatlanul s kiáztatta a tartalmát, mely a román énekeskönyvön kivül még nyolc különféle, csupa XVI. századból származó magyar bibliográfiai emlékkel gazdagitotta Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtár«-át. Ennek a román nyelvemléknek a történetét és kulturhistóriáját később könyvben is megirta a töredék felfedezője és felderitője, Sztripszky Hiador.* Ez a két eset mindennél ékesebben iga-

* L. Akadémiai Értesitő 1914. március.

* Szegedy Gergely énekeskönyve XVI. századbeli román forditásban. Protestáns hatások a hazai románságra. Irták Dr. Sztripszky Hiador és Dr. Alexics György. Bpest, Hornyánszky 1911.

zolja a szakértelemmel rendelkező, biztos szemü gyüjtők nagy társadalmi hasznosságát, akik a laboratoriumbeli tudósokkal és a tudós gyakorlati emberekkel egy áttörhetetlen győzelmes falanxszá tömörülnek.

Todoreszku régi magyar könyvtára is éppen azzal a könyvvel kezdődik, amellyel Ráthé: Komjáthy »Szent Pál levelei«-vel. Ez az első teljesen magyar nyelven megjelent munka. Krakóban nyomták, címlapja és utolsó levele fakszimile, de viszont kötése eredeti s egyébként gyönyörü példány. Mellé sorakozik Pesti Gábor »Uj Testámentom«-a 1536-ból, mely szintén eredeti kötésü és kivételesen ép és teljes példány. A másik Pesti Gábor, a Nomenclatura sex lingvarum 1538-ból, maga elsőrendü ritkaság. Eredeti a kötése is. Az első Magyarországon nyomott magyar nyelvü könyv: Erdősi Szilveszter János »Uj Testámentom«-a szintén pompás példány. Kötése Helbing tanár tervei szerint az Iparmüvészeti Iskolában készült, a kivitel, a cizellálás egy Zutt nevü iparmüvész munkája. Ennek az »Uj Testamentom«-nak a negyedik levelén egy latin nyelvü ráolvasást talált Todoreszku süly ellen. Tulajdonosa felhivta rá Szily Kálmán figyelmét, aki magyarra forditotta és kiadta a »Magyar Nyelv« 1913. évi februári számában (p. 87.) XVI. századbeli ráolvasás süly ellen cimen.

További értékes darabja a gyüjteménynek Tinódy Krónikája. Eredeti kötésü példány, inkább a 17. század elejéről való, de teljes, szép példány, mig az Emich-féle ismeretes példány foldott-foldott. A Krónika 92. lapján Kazinczy Ferenc sajátkezü bejegyzését olvassuk: Losonczinak neve 41. izben fordul elő, mindig c-vel z nélkül. Széphalom, 2. Jun. 1807. Kazinczy Ferencz. Csak ritkaságokat emlitve s emelve ki a nagyértékü gyüjtemény 16. századbeli darabjaiból, Székel' István Krónikájá-n irigykedve akadhat fenn bármely gyüjtő szeme. Elég sok példány maradt fenn ránk belőle, de ilyen jó karban és ilyen épen megőrzött kötésben, páratlan ez a könyv. Ebben van a ritkasági értéke. Ugyanebből a Krónikából érdekes másodpéldánnyal is rendelkezik tulajdonosa. Ez a példány külsőben meg se közeliti az elsőt, de elsőrangu érdekessége az, hogy széljegyzetekben végig az egész könyvön egy pápista és egy kálvinista vitatkozik, veszekszik és felesel egymással a 18. századbéli hitvitázók személyeskedéseire és tragárságaira emlékeztető nyelven.

Nem bocsátkozhatunk bele a nagyértékü gyüjtemény rendszeres ismertetésébe, inkább csak rendkivüli értékeire és érdekességeire akarjuk felhivni a figyelmet. Átsiklunk olyan könyveken, melyek egy-egy kisebb gyüjtőnek szemefényük volna: Melius Herbariumá-n, Telegdi és Bornemissza Prédikációi-n s egyebeken. Végzünk a gyüjtemény 16. századbeli ritkaságaival, Melius Juhász Péter Halál könyvével, melyről az előbb volt szó, s amely Debreczenben 1563-ban jelent meg.

A 17. századbeli nyomtatványok között dominálo számban szerepelnek az erdélyi országgyülési törvények magyar nyelven. 43 kötet. Az első, 1630-ból való, Rákóczy György törvénye. Ezek között a törvények között 9 unikum, melyek egyike, egy Limitáció elsőrendü gazdaságtörténeti érdekesség. Bethlen Gábor 1626-iki limitációja ez, amelyet 1642-ben Rákóczy György fejedelem ujólag kibocsátott:

> Az Mészárosok, mint adgyák az
> ökör, tehen, bárány és egyéb husokat!
>
> Az Csizmadiák is mivel minden
> miveket keptelen dragan
> adgyák, vegesztük feloeloek.

A Todoreszku-gyüjtemény 17. századbéli darabjainak legtöbbje Rákóczi Ferencre vonatkozó. Legérdekesebbek köztük Rákóczi Hadi törvényei. Tartalmuk ismeretes, de mint könyvek nagy ritkaságok ezek a hadi regulák, articulusok és edictumok. Már szerfölött kicsi voltánál fogva is igen ritka Rákóczi egy imádsága 1705-ből. Az Ónod-táji országgyülés articulusainak mindössze két példánya ismeretes. A másik példány a Nemzeti Muzeum tulajdonában van. A Rákóczi-kori nyomtatványokat érdekesen egésziti ki néhány korbeli salvus conductus. A hü és gondos váciak 1703-ban két salvus conductus-t is kaptak. November havában egyet Bercsényi aláirásával, hogy a többi kurucok ne bántsák a város lakosait s december havában egyet Rákóczi aláirásával. De 1709-ben már a labancoktól kapott Städl Vaczen salva guardia-t Sickingen generális aláirásával. Az aláirások mind sajátkezüek s a példányok mind egyetlenek. Hadtörténeti érdekességüek a Kriegskomissariatsamt Ordonanz u. Regulament-jei, Pozsony, 1711. Nov.-ből, s a császári sereg téli bekvártélyozásáról szóló rendelet: Winterliche

		Kikiáltási ár pengőben
760.	ROTY, O., Patria non immemor. Ezüst, 22 gr .	6.—
761.	—, Falusi udvar. Ezüst, 37 gr	6.—
763.	SCHARFF, ANTON, Lovag Sickel Tivadar bécsi egyetemi tanár emlékérme. Ezüst, 100 gr .	10.—
764.	—, Prinz Gschmass (1886) és Gschmassball (1893). Ezüst csegely, 2 darab 52 gr	10.—
765.	VERNON, Gallia. Ezüst, 3.7 gr	3.—
766.	WAROU, D., II. Rákóczi Ferenc emlékérme. Egykorú! Ezüst	18.—
767.	ZUTT RICHARD, A „Kéve" háborús emlékérme. Ezüst, 335 gr. Eredeti piros bőrtokban .	36.—
768.	GR. SZÉCHENYI ISTVÁN EMLÉKÉRE A M. T. AKADÉMIA. 1880. Ezüst	12.—
769.	SAMASSA JÓZSEF EGRI ÉRSEK EMLÉKÉRME 1907-ből. Ezüst, 60 gr	15.—
770.	A MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT ALAPÍTÁSI EMLÉKÉRME. 1901. Dobay Ferenc példánya. Ezüst, 50 gr	10.—
771.	IZABELLA FŐHERCEGNŐ emlékérme, mint a miskolci háziipari kiállítás védnöknője. 1912. Ezüst	4.—
772.	TELEKI LÁSZLÓ GRÓF HALÁLÁRA VERT EMLÉKÉREM. 1861. Ezüst. Füllel	2.—
773.	EZÜSTÉREM. Krisztus születése. 1549. Joachimsthal. Füllel	25.—
774.	BÁTHORI KRISTÓF erdélyi fejedelem tábori tallérja 1580-ból. Ezüst. RITKA	30.—
775.	BOCSKAY ISTVÁN ERDÉLYI FEJEDELEM (1605—08) nagybányai ezüst tallérja 1605-ből. RITKA.	30.—
776.	MIKSA JÓZSEF BAJOR HERCEG ezüst mária tallérja 1764-ből „Patrona Bavariae" felirattal	3.—
777.	NAGY LAJOS (1342—82) magyar király ezüst denárjai. C. N. H. II. 89/a és b. 9 drb . . .	2.50
778.	MÁRIA (1382—95) MAGYAR KIRÁLYNŐ, ZSIGMOND (1387—1437) és I. ULÁSZLÓ MAGYAR KIRÁLY (1440—44) EZÜST DÉNÁRJAI. 3 drb. C. N. H. II. 114., 125/a., 149/a. . .	1.50
779.	HUNYADI MÁTYÁS MAGYAR KIRÁLY (1458—90) ezüst dénárjai. 31. drb. C. N. H. II. 232., 234., 235., 239 (?), 239/a.	3.—
780.	II. ULÁSZLÓ (1490—1516) magyar király ezüst dénarjai. 39 drb. C. N. H. II. 272/b., 276., 278/a.	4.—
781.	II. LAJOS MAGYAR KIRÁLY (1516—26) ezüst dénárjai. 17 drb. C. N. H. II. 306/a és 308/a . .	1.50
782.	HABSBURG MAGYAR DÉNÁROK a XVI. századból. Ezüst, 11 drb	1.—

Kikiáltási ár pengőben

736. HUNYADY MÁTYÁS (1457—1490) MAGYAR ARANY FORINTJA hollós címerrel . . . 36.—
737. HUNYADY MÁTYÁS MAGYAR KIRÁLY (1457—1490) SZÜZ MÁRIÁS MAGYAR ARANY FORINTJA . . . . . 35.—
738. I. LIPÓT MAGYAR KIRÁLY (1657—1705) KÖRMÖCI ARANYA 1680-ból . . . . . 35.—
739. II. LIPÓT MAGYAR KIRÁLY (1790—1792) ARANY FORINTJA 1791-ből . . . . . 33.—
740. V. FERDINÁND MAGYAR KIRÁLY (1835—1848) ARANYA 1848-ból magyar körirattal . 29.—
741. ALBERT MAGYAR KIRÁLY (1437—39) ARANY FORINTJA . . . . . 35.—
742. MÁRIA TERÉZIA, I. FERENC FELESÉGÉNEK MEGKORONÁZÁSÁRA VERT ARANYPÉNZ. 1792. . . . . 34.—
743. I. ULÁSZLÓ MAGYAR KIRÁLY (1440—44) ARANY FORINTJA. RITKA! . . . . . 36.—
744. I. FERENC JÓZSEF MAGYAR KIRÁLY (1848—1916) GYULAFEHÉRVÁRI ARANYA 1869-ből . . . . . 28.—
745. ONGARO (Magyar minta után vert külföldi arany) XVII. sz. 3.5 gr. RITKA! . . . . 25.—

c) Ezüst plakettek és érmek

746. BERÁN LAJOS, Vörösmarty Mihály. Ezüstérem. (Az „Éremkedvelők" sorozatból.) . . . 18.—
747. BETLEN GY., A Ludovika Akadémia emlékplakettje 1910-ből. Ezüst. (Hátul vésett.) . . . 10.—
748. DOMARD, Commerce — Industrie. Egyoldalú, 8 szögletű ezüst érme, 18 és ½ gr . . . . . 4.—
749. GAYRARD, Toujours fidele. 8 szögletű ezüstérem. 13 és ½ gr . . . . . 3.—
750. HENRY VI PAGE, Beethoven. Ezüstérem. Füllel . . . . . 6.—
752. LAGRANGE, J., Művészet. Ezüst, 22 gr . . . 5.—
753. LANG, Stifft András József báró emlékérme. Ezüst, 30 gr . . . . . 5.—
754. LOOS, Keresztelő érem. Ezüst, 1800 körül . . 6.—
755. MARSCHALL, D., I. Ferenc József emlékplakettje. 1908. Ezüst, 102 gr . . . . . 12.—
756. M. R., Goethe. Ezüstérem füllel . . . . . 3.—
757. PLACHT, R., Meichl György 60. születésnapjára és 40 éves üzleti tevékenysége emlékére vert érem. Ezüst, 55 gr . . . . . 8.—
759. RADNITZKY, CARL, Báró Scheuchenstuel Károly emlékérme. Ezüst, 138 gr . . . . . 20.—

Zütt Richard

Árverési Közlöny 1937. okt. rk. 7

1775 KÁVÉSKANNA, ezüst, fekete fafüllel, födelén virág. Bécs, neobarok. 1850.

1776 KARKÖTŐ, arany, kígyózó, csokros fejében ékkövek. Francia. Biedermeier.

1777 PÉNZTÁRCA, aranyozott rézfoglalatban. Zománcos lapján színes virágcsokor, másik oldalán kék alapon ezüst arabeszk. Francia, XIX. század közepe.

1778 MELLKERESZT, gyöngyház és ezüst. XIX. század.

1779 KARPEREC, arany, sima. Pest, Biedermeier.

1780 BROS, ovális elefántcsont virágcsokor arany keretben. XIX. század.

1781 ÉTKEZŐ (HAL) KÉSZLET, 12 villa és kés, ezüst, elefántcsont nyéllel. Jelezve: Mappin & Webb. Mahagoni ládában. Angol, XIX. század.

1782 EVŐKÉSZLET, 12 villa és kés, ezüst gyöngyháznyéllel. Tölgyfatokban. Angol, XIX. század.

1783 FÉRFIZSEBÓRA, arany. Jelezve: Le Roy et Fils à Paris. Francia, Biedermeier.

1784 POHÁR, ezüst, hatkarélyos testtel. Bécs, 1826.

1785 KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst. Bécs, XIX. század.

1786 DÍSZTÁL, trébelt ezüst, közepén történelmi jelenet. Német, XVII. század stílusában.

1787 SZELENCE, ezüst, födele festett zománc. (Hibás). Német, XVIII. század.

1788 DOBOZ, festett zománc, hullámos oldallapján színes virágok, felnyíló födelén velencei látkép színesen. Hossza 15 cm. Német.

1789 KIS KERESZT, hajfonat és arany, egyenlőszárú.

1790 LAPOS ZSEBÓRA, arany. Jelezve: H. Capt. Aubert A GENÈVE. Svájc, XIX. század.

1791 GYŰRŰ, arany, kék zománcdísszel, ovális fejében rubin és gyémántok. Magyar, XVIII. század.

1792 NYAKLÁNC, háromsoros korall, gyémántos kapcsolóval és két hasonló fülbevaló. Tokban. XIX. század.

1793 LÁNC (részlet), arany, kék zománcos tagokkal. Biedermeier.

1794 SZELENCE, festett zománc, födelén páros jelenet. Jelezve: LILLE 1767. Francia, XIX. század vége.

1795 SZELENCE, festett zománc, rézfoglalatban rokokó díszítéssel és alakokkal. Német.

1796 SZELENCE, festett zománc, aranyozott rézfoglalatban. Felületén FR monogramm koronával, hadi jelvények és VIVAT SCHLESIEN felirat. Német, XVIII. század közepe.

1797 SZELENCE, festett zománc, ovális alak. Német, XVIII. század vége.

1798 SZELENCE, arany, vésett díszítéssel, födelén felhőkön az Atyaisten, két oldalt egy-egy emberi alak. Francia, XIX. század első fele.

1799 SZELENCE, ovális, aranyozott réz (à deux couleurs), vésett díszítéssel. Francia, XVIII. század vége.

1800 KÉT KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, három empire-díszű karral. Bécs, 1824.

1801 KÉT KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, trébelt akantuszleveles díszítéssel. Osztrák, XIX. század.

1802 GYŰRŰ, arany, zöld és vörös zománcdísszel. Fejében öt zöld ékkő (smaragd) és kis gyémátok. Magyar, XIX. század.

1803 GYŰRŰ, arany, zöld és vörös zománccal, mandorlás fejében gyémántok. Magyar, XVIII—XIX. század.

1804 NYAKÉK LÁNCCAL, aranyozott ezüst, gyémántokkal és smaragd csüngővel. Magyar, XVIII. század vége.

1805 TÁLCA, ezüst, ovális, áttört peremmel. Bécs, 1827.

1806 FÖDELES POHÁR, ezüst, pikkelyes dísszel. Magyar (?), XIX. század első fele.

1807 ECET-OLAJTARTÓ, préselt ezüst kosárban. Köszörült üveg. Neobarok.

1808 ECET-OLAJTARTÓ ÁLLVÁNY, ezüst, Empire. Magyar, XIX. század első fele.

1809 PLAKETT (könyvveret), trébelt ezüst, ovális, közepén Krisztus. Délszláv. XVIII. század.

1810 SZENTELTVÍZTARTÓ, ezüst, préselt domború díszítéssel. Bécs, 1852.

1811 TALPAS TÁLKA, aranyozott ezüst, zománcdísszel. Bőrtokban. Osztrák, XIX. század.

1812 NÁSFA LÁNCCAL, ezüst, ékkövekkel és gyöngyökkel. Tokban. Magyar, XVIII—XIX. század.

1813 ZSEBÓRA, arany. Svájc. XIX. század.

1814 NYAKÉK LÁNCCAL, arany, kék és fehér zománccal, félgömbös dudorokkal. Biedermeier.

1815 CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, üvegbetéttel, kerek áttört teste 6, hajlott lábon áll. Modern.

1816 DÍSZTÁL, trébelt ezüst, ovális, épületekkel. Pozsony, 1810.

1817 NŐI ZSEBÓRA, arany, kétfedelű, vésett és fekete zománcdísszel. Jelezve: Adolphe. GENEVE. Tokban. Svájc, 1870 körül.

1818 KIS POHÁR, ezüst, bordás testtel. Bécs, XIX. század.

1819 KIS KERET, trébelt ezüst, ovális mezővel. XIX. század.

1820 BOTGOMB, trébelt ezüst, elefántcsonttoldalékkal, neobarok díszítéssel.

1821 EZÜSTSZOBROCSKA, álló nőalak, elefántcsont és fatalapzaton. Zutt ötvösmunkája. Magassága 5 cm. Magyar, modern.

1822 SERLEG, szaru, aranyozott réz- és ezüstfoglalatban, alsó vége kakasfejben végződik, két kakaslábon áll, peremén latin minusculás felirat. Magassága 25·5 cm. Német, XV. század.

1823 KARKÖTŐ, arany, két kéz közt hatágú rozetta smaragddal. (Tokban.) Biedermeier.

1824 CIBORIUM-KEHELY, aranyozott réz. Magyar, 1782. évszámmal.

1825 KEHELY, paténával, aranyozott ezüst és réz. Magyar, 1782. évszámmal.

Magyar Studio II. aukc.

találja a számításait. Az iparművészek nem éheznek és a segélyezési akció egészen másirányú mint nálunk: a kormány a hadihitelpénztárból kölcsönt nyujt nekik, hogy az üzemet fenntarthassák. Már most arról tanácskoznak, mint lehet ezt az állapotot a háború után állandósítani valamely termelőszövetkezet formájában, amelynek az állam olcsókamatú kölcsönt nyujtana. És az osztrák iparművészeti piacnak külföldi portékáktól való megtisztítása a beszéd tárgya az alsóausztriai ipartestületben, a Németországgal kötendő vámegyezmény egyes tételeit vitatják s erélyes hangok fordulnak a publikum felé: ki a külföldi szeméttel lakásotokból! Úgy tűnik fel, mintha a nagy háború nemcsak a politikai erő tudatát acélozta volna meg a bécsiek lelkében, hanem a teremtő-erőkét is...

3. A bécsi lélek igazi arculatja azonban ezúttal sem tagadja meg magát: legnagyobb sikere a háború évében is a bécsi divatművészetnek van. A szenzitív, kissé nőiessé vált psziche talán sohasem dúskált annyi színben, szövetben, hímzésben, mint a nagy háború e tragikus idején, mikor újra divatba jönnek az úgynevezett „alt-wien“ taffotaruhák, szűk, csipkésvégű ujjaikkal, színes virághímzéseikkel, rövid harangszabású szoknyáikkal, melyek hol redőkbe vannak rakva, hol duplán, csipkés széllel készülnek és a mellények, zekék, bolerók meg spencerek hihetetlen formaváltozatait kívánják meg. A bécsi mondaineszépség így éli át az emberiség legnagyobb, legvéresebb eseményeit és a női szabók meg divatművészek soha olyan lázas sietséggel nem „tömörültek“ mint az idén, amikor Modeschau, Modellgesellschaft s egyéb egyesületek jelszavával viszik piacra árúikat. E téren alig múlik el nap, hogy egy-egy új tervező-genie ne tűnne fel a Wiener Werkstätte régi neves rajzolói: Wimmer, Löw és Likasz mellett. Hamarjában csak a Flöge nővérek, Peche, Snischek, Erika D'Albert nevei jutnak eszünkbe, de mire a nagy vérvihar elül Európában, ki tudja hány tucat új nevet kell majd felírni a bécsi divatharc annaleseibe. És ha ágyúk lángjaiból félénken, bátortalanul új életre támad az emberi civilizáció, a bécsi községtanács még mindig mély és maradandó szimbolumokon fog töprengeni, de Európa előszobájában már ott fog állni, kezében a centiméterrel, a sikkes bécsi szabóipar.

IFJ. GONDA BÉLA: MAGYAR HADIJELVÉNYEK ÉS ÉRMEK

A háború sokkal fokozottabban — mint eddig — ráterelte közönségünk figyelmét a magyar iparművészet alkotásaira. — A külföldi behozatal, mely évente mintegy 70 millió korona értékű iparművészeti cikkel árasztotta el Magyarországot, jelentékeny mértékben csökkent, illetőleg korlátozódott, minek folytán iparművészeti szakköreink — nagyon helyesen — minden kínálkozó alkalmat megragadtak, hogy a magyar közönséget iparművészeti alkotótehetségeink kiváló munkaképességéről újabban is meggyőzzék. Közönségünk mindinkább ráeszmél arra, hogy a magyar kezekből kikerült művészi formájú, becsületes megmunkálású és rendeltetésüknek megfelelő cikkeknek minél szélesebb körben való forgalomba hozatala nemcsak kulturális és etikai, hanem egyszersmind közgazdasági jelentőségű is. A közgazdasági jelentőségnek a helyes és idejekorán való felismerése van olyan fontosságú, mint a művészi formák helyes megértése, mert az iparművészet fejlődésének az alapja nem az, mint a grand arté, tudniillik, hogy minél több és minél kiválóbb alkotó lángész szülessen, hanem az, hogy a tehetségek munkája minél szélesebb körben, a mindennapi használati cikkek terén találjon mindinkább több és több érvényesülést — és megértést. A festészet, szobrászat többé-kevésbbé élénkebb körvonalakkal határolt terület, s alkotásainak kiválósága csak ezeken a megadott határokon belül juthat szerephez.

Az iparművészet működési köre azonban határtalan: éppúgy érvényesülhet egy nagy szőnyeg, mint egy apró kis ruhagomb megtervezésében s ezenfelül minden anyag rendelkezésére áll. A sokoldalúságnak ez a végtelensége adja meg a lehetőséget arra, hogy az iparművész szellemet, ötletet és ideát termelve, majd művészi formába öntve, tudja mindezt egyeztetni, összhangba hozni a mindennapi környezetünket betöltő használati tárgyak rendeltetésével.

Az iparművésznek az az éltető eleme, ha művészetével a tömeget szolgálja. Ugyanígy vagyunk az aktualitások terén is. Az aktualitásból — mint frissen felbuzgó s mindenki által örömmel igénybevett forrásból merítve — fokozottabb mértékben nyer működési teret

Magyar Iparművészet

1915.

az iparművészet, határtalanabb mennyiségben termelhet eszméket, ötleteket s mindezeken felül egyszerre, rohamosan megnagyobbodó körben találhat rokonszenvre, megértésre.

Az okosan gondolkozó, alkotótehetséggel és energiával dolgozó iparművésznek tehát a legalkalmasabb és legtermékenyebb munkatalaja az aktualitás. Tehetsége a legnagyobbszabású vonalakban bontakozhatik ki, jó ötleteinek, eszméinek népszerűsége már az első pillanatokban is biztosítva van. A kultúrát szinte észrevétlenül lophatja be millióknak a lelkébe, az aktualitás mindig mohón kapott és szívesen üdvözölt köntösében. Ízlést és művészetet terjeszthet olyanok körében is, akiknek figyelmét, ha semmi más nem is, de a mindennapi gond a kultúrához férkőzni nem engedte. De terjeszt mást is, a jó munka megbecsülését. Vagyis, az aktualitást jól kihasználó, magas színvonalú iparművész az etika szolgálatában is áll, éppúgy gazdagítja az emberi lelkeket, mint ahogy munkájának forgalombahozatalával jelentékeny szolgálatot tesz a gazdasági életnek.

Mindezeket igen okosan és helyesen ismerte fel a kellő pillanatban Zutt Richárd, az iparművészeti iskola ötvös-tanára, akinek hadiérmeit, jelvényeit és egyéb újabb háborús munkáit mutatjuk be az olvasónak. Zutt tanár már a háború első hónapjaiban megütközéssel tapasztalta, hogy mindazok a háborús ízléstelenségek, melyeket az előállító Németország művészeti szakkörei is a német kultúra szégyenének nyilvánítottak, mennyire rohamosan kezdtek Magyarországon elterjedni. Felhasználva már most a közönségnek a háborús és a hadijótékonysági jelvények iránt nyilvánuló mohó érdeklődését, tanítványaival a rendelkezésére álló műhelyben nekilátott, hogy kiszorítsa a selejtes importcikkeket. Egymásután kerülnek ki a keze alól: az Auguszta-gyűrű, a Hadsegélyző-érem, a Pénzintézetek hadikórházának érme, a Kéve-érem, majd a Vöröskereszt-Egylet és sok más hadikórház jelvényei. A hadiérmekből és jelvényekből eddig mintegy 25.000 darabot adtak el a különféle jótékonysági egyesületek összesen 265,000 korona értékben, amely összegből anyagra és munkadíjra a művész 65.000 koronát fizetett ki, a többi 200.000 korona a jótékony célnak jutott. Nem tekintve ezúttal a gazdasági eredményt — amely ugyebár szintén nem csekély? —, a 25.000 érem erkölcsi hatása a legnevezetesebb, mert az érmek ugyanennyi kézbe kerülve, figyelmeztetnek arra, milyen nemes művészetet tud jó anyagból és becsületes megmunkálással a magyar ötvösmesterség produkálni.

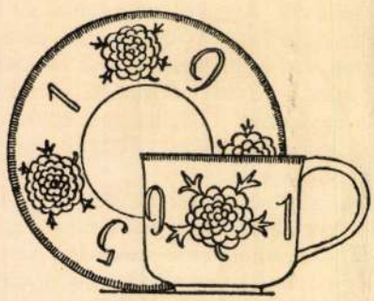

Dankó Ödön: Csésze aljjal.

E. Dankó: Entwurf für eine Tasse.

De természetesen Zuttnál is, mint minden tudatos energiájú alkotó művésznél: egyik eszme követi a másikat. Még érmeinek az előállítása közben mintázza meg a dicsőségteljes magyar huszárt, az annyira félelmetes „vörös ördögöt". S a „vörös ördög" rákerül éppúgy az érmekre, mint a nemesen egyszerű vonalozású vázákra, dobozokra, gyümölcstartókra, sőt szenteltvíztartókra is. Ámde Zutt figyelme a mindennapi használati tárgyakra is kiterjed. Kézelőgombok, nyakkendőtűk, nőiblúz- és ruhagombok kerülnek ki a keze alól, telítve nemes művészettel, plasztikai formákkal és mégis szorosan számolva a célszerű rendeltetéssel. S a kis hadigomboktól már csak egy lépés a szintén kisméretű, de azért mégis sokat kifejező másik éremhez: a váltópénzhez.

Az egyik illusztráción egy gombfejet és egy tizfilléres váltópénzt láthatunk szemben egymással. Mind a kettőn középütt a magyar korona, alatta az évszám, körül pedig a felirat. A különbség azonban mégis nagyon szembetűnő. A körmöczbányai pénzverde konvencionális rajzolójának keze alól kikerült tízfilléres minden részlete s egész együttes hatása sivár, szegényes, művészietlen, az egész lélektelen üres ábra. Zutt gombján azonban mindjárt észrevesszük a művészetet, a mesterségbeli áhítatot, azt a lelket, mely életet akar önteni minden betűbe, a számokba. Ihletet tud belevinni a magyar nemzet legszentebb szimbolumának: a magyar királyi koronának a képébe és megilletődést tud belőlünk kiváltani. De többet is beszél még ez a kis gomb. Elmondja a többi magyar pénznemek kiállításának, rajzának végtelen szegénységét, figyelmeztető, hogy mennyire fontos lett volna már régen művészekkel terveztetni a magyar pénzeket, mint ezt annak idején az Iparművészeti Társulat oly nyomatékosan kérte, úgy mint Franciaországban cselekszik, ahol a legelső művészeket hívják meg egy-egy ércpénzpályázatra. A váltópénz művészi kiállítása elsőrendű kulturális feladata az államnak; a milliók kezén forgó pénz éppúgy nevel, mint a szép lakás, a harmonikus környezet vagy az ízléses gyermekjáték. Hiszen voltak már Magyarországon

257

259

258

260

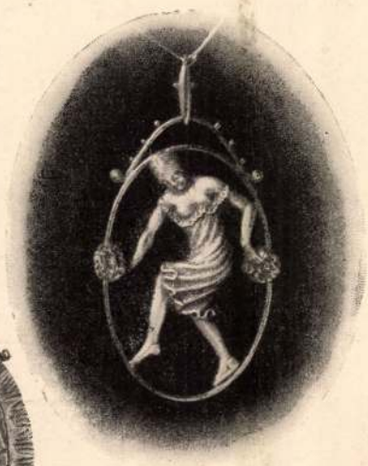

268

261

263

262

264

265

266

267

Zutt A. Richárd: 257-258. A M. Pénzintézetek és 259. a m. kir. József-műegyetem hadikórházának jelvénye. 260. Hadsegélyzőgomb. Ezzel szemben, negativ példaképpen 261. Magyar tízfilléres. 262-265. Vörösördög-érem. 264-265. A Műcsarnok és az Otthon hadikórházának jelvénye. 266-267. A Hadsegélyző Hivatal árvaérme. 268. Ezüst násfa. Mintáját ólomból metszették.

A. R. Zutt: Abzeichen 257-259., 264-265. für Kriegsspitäler. 260. Knopf des Kriegsfürsorgeamtes. Dem gegenüber als Gegenbeispiel 261. Ungarische Zehnhellermünze. 262-263. „Rote-Teufel"-Plakette. 266-267. Waisenmedaille des Kriegsfürsorgeamtes. 268. Anhänger aus Silber. Das Modell wurde aus Blei geschnitten.

269

270

271

Művészet és testedzés c. cikkhez. 269. Lándzsavetés alapállásból. 270. Alapállás labdázás közben. 271. Alapállás korsóvivéssel. 269., 271. Ifj. Markos György és 270. Máthé Olga felvételei nyomán.

Zum Artikel „Kunst und Körperkultur." 269. Speerwurf aus der Grundstellung. 270. Grundstellung während des Ballspiels. 271. Grundstellung mit Gefässtragen.

művészek által tervezett pénzek s e részben elég IV. Béla szükségpénzeire, II. Mátyás vagy Mária Terézia érmeire utalnunk.

Zutt gombjai, nyakkendőtűi száz meg százezer példányban fognak forgalomba kerülni, s száz meg százezer magyar tanulhatja meg ezekből az apró kis műdarabokból, milyen más az igaz művészetnek a nyelve, a kifejezése, mint a léleknélküli kontároké. Az aktualitás teszi most figyelmessé a közönséget arra, hogy a művészet a legjelentéktelenebbnek látszó kis térre szorítva, egyetlen mindennapi cikkbe sűrítve, mennyi mondanivalót rejt magában. Reméljük, hogy a beszédét meg is értik. S talán nemsokára észreveszik, hogy egy kézelőgombban, egy kis jelvényben, éremben, egy vázán, dobozon művészet, tökéletes, befejezett és tudatos művészet lehet.

A magyar iparművészet megismeréséhez íme így ad szerencsés impulzusokat a világháború.

HÁBORÚS VILÁG

FÉMET A HADSEREGNEK. Abból a mozgalomból, mely a nélkülözhető rezet, bronzot a hadsereg céljaira siet áldozatkészen biztosítani, részt kér magának a Magyar Iparművészet is. Mint ahogy eddig sem maradtunk el egyetlen olyan alkalommal sem, mikor a nagy idők iránt való fogékonyságunkat bizonyíthattuk, úgy most sem akartunk hiányozni az adakozók sorából. A Magyar Iparművészet tulajdonában volt néhány ezer klisét, amelyek reánk nézve művészi értékkel többé nem bírnak, adományként átadtuk az e célra alakult bizottságnak. Ezzel kapcsolatban emlékezünk meg arról a szép gondolatról, mellyel a M. Mérnök- és Építész-Egyesület fordult az Iparművészeti Társulathoz a „Fémet a hadseregnek" mozgalom ötletéből. Ez egyesület vezetői arra kérik a minisztériumot, hogy a beérkező egyházi fémtárgyak közül műbeccsel bírókat avatott szakértőkkel válogattassa ki az adományok halmazából s gondoskodjék arról, hogy az antikvitás és a művészet jogán figyelemreméltó fémadományok megmentetvén a beolvasztástól a Nemzeti, illetőleg az Iparművészeti Múzeum részére biztosíttassanak. Mondanunk sem kell, hogy Társulatunk örömest támogatta az okos és időszerű eszme megvalósításában a kezdeményező egyesületet.

ÍZLÉSNEVELÉS A HÁBORÚ UTÁN. A nagy tisztítótűz, melyben ma a világ ég, sok erkölcsi és esztétikai megállapítás újraértékelését fogja kívánni a háború után. Nem kétséges, hogy a tömegek nevelése elsősorban kerül revizió alá. És hogy e nevelésben az ízlés nem lehet utolsórendű kívánalom, annak gondolatát éppen a háborús tapasztalatok szilárdították meg az emberben. A katonák, akik a harctérről kerülnek vissza, bizonyára nemcsak tisztultabb világnézetet és magas erkölcsi értékeket hoznak magukkal, hanem a szemléletnek nagyobb szuverénitását is, bizonyos fölényt a mi emberi dolgainkban, mely megvillan olykor a tekintetükben is. Ám az itthonmaradottak nem mindig ily magasrendűek ítéleteikben és elég azokra a bűnökre utalnunk, melyeket a lelkesedés és kegyelet posztócsalói követnek el. Elég a háborús jelvények ordító banalitásait, az érempitykék ama sokféle változatait emlékünkbe idézni, melyek kirakatainkat díszítik. Elég a hős emlékére szánt gipszreliefre gondolni, melybe be van illesztve az arcképe és az egész gyöngyházszínű festékkel van bekenve. Elég az utca divatos nótáira utalni, melyek hervadt melódiái krajcáros aszfaltszövegektől frissülnek fel. És mindenekfelett ama szokásokra, divatszertelenségekre, élethabzsoló nekirugaszkodásokra gondoljunk, melyek azt mutatják, hogy e nagy idők mély emberi tragikumát milyen nehéz a maga értéke szerint felmérni. Egyszóval éppen elég ok van a háború utánra ízlésesebb nemzedéket kívánni e mainál és óhajtani, hogy a szépnek, a nemesnek, az igazán tartalmas művészetnek kultusza elkövetkezzen. Ezért csak örülni lehet minden gondolatnak, mely akár közvetlen nevelésen, akár az iparművészet sugalló hatásán keresztül igyekszik a lélekhez férkőzni. Az Iparművészek Testülete aranyérmének, melyet évenként a legszebb lakásberendezés megrendelőjének szánt, Faragó Ödön ez okos eszméjének is ilyen ízlésnevelő hatása kell hogy támadjon. A lakásnak Janus-arca van s amikor az ízléses, a megrendelő ábrázata csakolyan derűvel mosolyog ki a bútorok vonalaiból, mint a tervező profilja. Az aranyérem ízlésnevelő hatását senki sem vitathatja, aki tudja, hogy például ennek az aranyéremnek elsőszülött bátyja: a Virágos

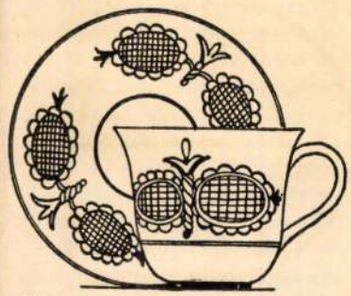

Dankó Ödön: Csésze aljjal.
E. Dankó: Entwurf für eine Tasse.

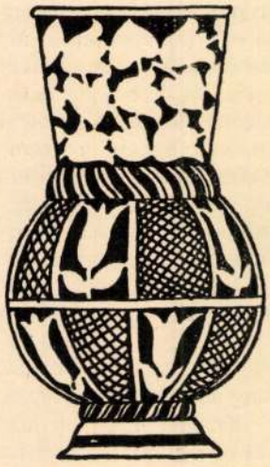

Dankó Ödön rajza. Zeichnung des E. Dankó.

Budapest legszebb erkélyre kitűzött medáliája hány mosolygó balkont teremtett, hány kezet tett serénnyé, hány otthont illatossá és boldoggá. Valami meleg és a béke hangjaival biztató igéret csendül ki az aranyérem gondolatából. Most, amikor annyi arany- és ezüstmedália hull a harcok vitézségeért, a férfierő háborús glorifikálására, jól esik elgondolni, hogy lesz megint idő, mikor a családi béke hőseit, az ízlés bravúrrohamait fogja jutalmazni a nagy aranyérem.

BÚTORT DEBRECZENFALVÁNAK. Minújságolvasó bizonyára örömmel látta, milyen termékeny talajba hullott az „Az Est"-nek egy nemrégiben elhangzott felszólítása, mely a nagy és gazdag magyar városokhoz fordult, hogy az orosz betörés alkalmával elpusztult községek újraépítését tegyék lehetővé. Debreczen, Szeged és egész sereg magyar város közönsége lelkesen vállalta egy-egy község teljes újraépítését. A magyar áldozatkészség gyönyörű lendülete jelentkezett újra a történeti időktől megihletve. De talán senki sem gondolt arra, hogy az új községbe nemcsak csinos, új házakra van szükség, hanem nyilván jó, tartós, erős bútorokra is, egyszerű munkás emberek életéhez való holmikra, hogy az is hozzájáruljon e sokat szenvedett vidékek lakosainak regenerálódásához. Lám Münchenben, ahol nemrég bizottság alakult a keletporoszországi betörések vidékeinek felsegélyezésére, erre is gondoltak s olcsó, de jó bútorral látják el az inváziótól sujtott lakosságot. Egy-egy nagy bútoroscég, Ballin stb. elsőrangú iparművészek tervei után megcsinál egy teljes lakóházberendezést: két szobát, konyhát, minden hozzávalóval ezer márka értékben, azt elküldi, mint a saját ajándékát, a második, a harmadik, a tizedik példányt pedig megrendeli egy-egy adakozókedvű cég, nagytőkés, emberbarát. Evvel nemcsak ama vidéket segélyezik, hanem a munka nélkül maradt asztalosipar helyzetén is lendítenek valamelyest és a magánmegrendelőknek is jó típusbútorok mintáit mutatják be. Vajjon mi volna, ha nálunk az a bizottság, mely a sárosmegyei betörések kárainak enyhítéséra alakult, fontolóra venné ezt a szép példát. S mi volna, hogyha egy-egy milliós cég — nemcsak a lakberendezés révén meggazdagodottakra gondolunk, hanem még inkább a hadseregszállítás nábobjaira — nem akarna mögötte maradni a vidéki városok képviselőtestületeinek. S egy-egy szerencsétlen, leégett, árván maradt vagy megrokkant család tiszta szobájában a fenyőfaágy felett ott lógna a jószívű adakozó neve. A nemzet áldozatkészségének olyan lángocskái gyúlnának itt ki, melyek messze belevilágítanának a békeidők családi nyugalmába is.

MADE IN GERMANY. Anglia addig csúfolta a német termelés silányságát és olcsóságát, míg a nyelvöltögetés hasznos fegyvernek látszott. Mikor az ipari verseny terén szolíd és ízléses árúival annyira megerősödött Németország, hogy a gúny fegyvere elégtelennek bizonyult, jött VII. Eduard híres „körülkerítési politikája" és a világháború. Most már úgylátszik ez sem kecsegtet a német ipar végleges letörésével. Most tehát Anglia más fegyverhez nyúl, utánozni kezdi Németországot. Utánozza abban, amiben ez az ország valóban tanítómestere lett a világnak: erős szervezkedésben. Utánozza pedig nemcsak a muníció-gyártás ipari szervezésében, hanem egy egészen ártatlan s mégis hatalmas gazdasági potenciájú szervezetét: a német Werkbundot is. Tudatosan és egyenesen hivatkozva ennek elért sikereire. Az angol kereskedelmi minisztérium maga az, mely az erre illetékes kereskedelmi, ipari s művészi köröket szervezkedésre szólítja fel a következő proklamációban: „A németek sikereinek egyik oka az, hogy Németország művészi terveket hoz piacra, melyeket újszerűség és frisseség jellemez s amelyek emellett tekintettel vannak az ipari előállításra is. Másik oka a sikernek az, hogy ott a gyáros, a terjesztő és a művész folyton együtt dolgoznak. Ezzel érik el azt, hogy a közönség igényeiben folyton ébren tartják a jobb minőség iránti vágyat s ennek következtében a folytonos javítás, mely megvan a művészi tervben s megvan a munkában, valósággal kereskedelempolitikai elvvé vált. Azok, akik Németországban a modern mozgalmakat vezetik, olyan fogékonyságot hintettek el a közönségben, mely nem a díszítő elemek túlhalmazását keresi az egyes tárgyakon, hanem a jó munkát, a gyakorlatias alkalmazhatóságot, a technikai tökéletességet. Mikor azt elérték, akkor azután bevallottan az lett a becsvágyuk, hogy az egész világ piacán megszerezzék az abszolut uralmat. Az egész mozgalom szervezettségét a Deutscher Werkbund alapítása teremté meg, egy szövetségé, amelyben művészek, iparosok és kereskedők foglalnak helyet, akiknek száma a háború előtt mintegy 2000—3000 lehetett. A kereskedelmi

23

23. Zutt R. A. Csernoch hercegprímás koronázási kelyhe. Pécsi József fényképe nyomán.

23. R. A. Zutt. Krönungskelch des Fürstprimas Kardinal Csernoch.

Magyar Iparművészet

1917.

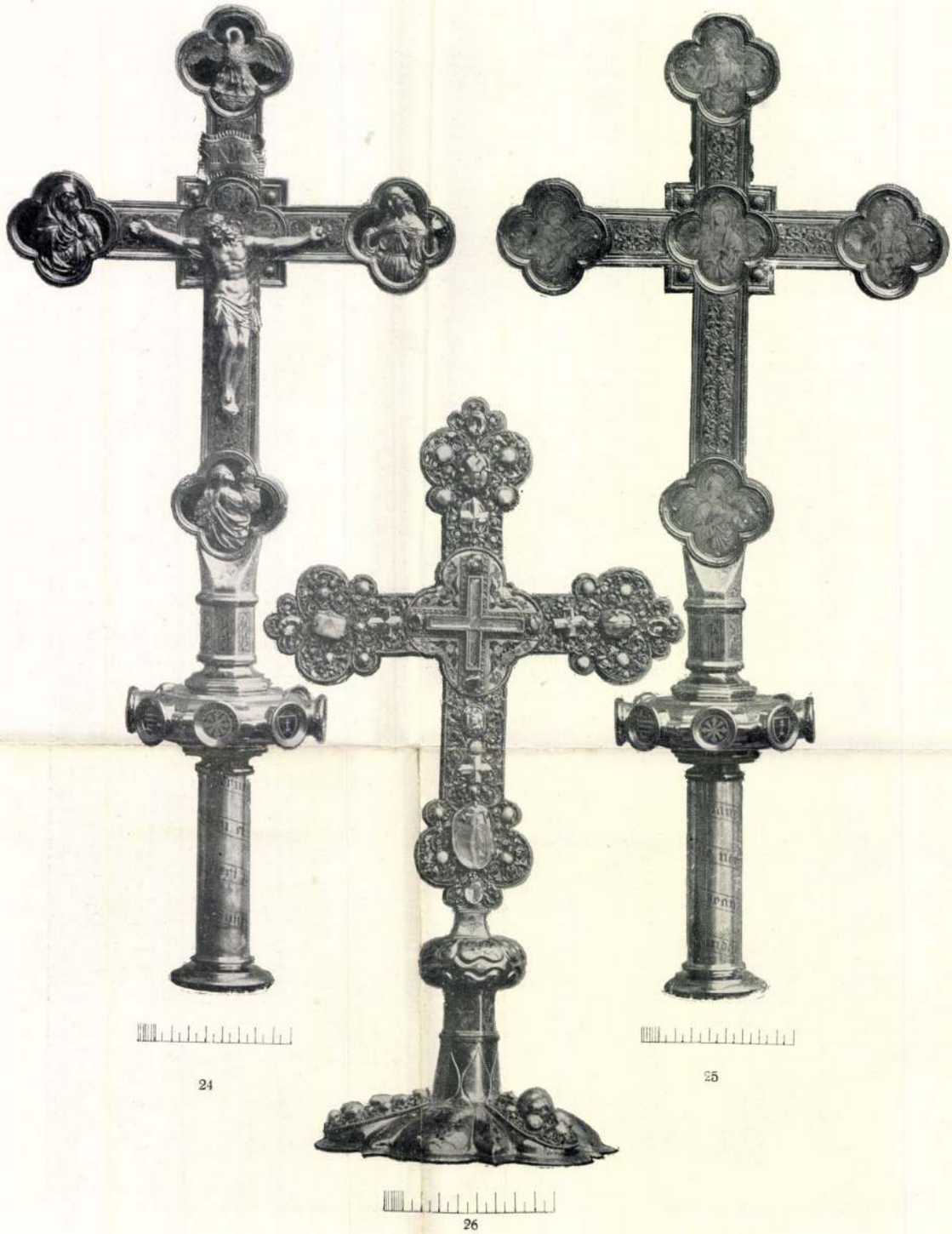

24

25

26

24, 25. Az apostoli kereszt, melyet a király előtt vittek. 24. mellső, 25. hátsó oldal. XV. századi olasz munka. — 26. Az eskükereszt, amelyre a király esküdött, XII—XIII. századi kassai munka. — Mind a két kereszt az esztergomi székesegyházi kincstár tulajdona.

24, 25. Vortragskreuz (XV. Jahrhundert), wurde während der Krönung vor dem königlichen Paare getragen. 24 vordere, 25 Rückansicht. — 26. Das Eidkreuz. Ungarische Arbeit aus dem XII—XIII. Jahrhundert, auf welches der König den Eid leistete. — Beide Kreuze sind im Besitz des Esztergomer Domschatzes.

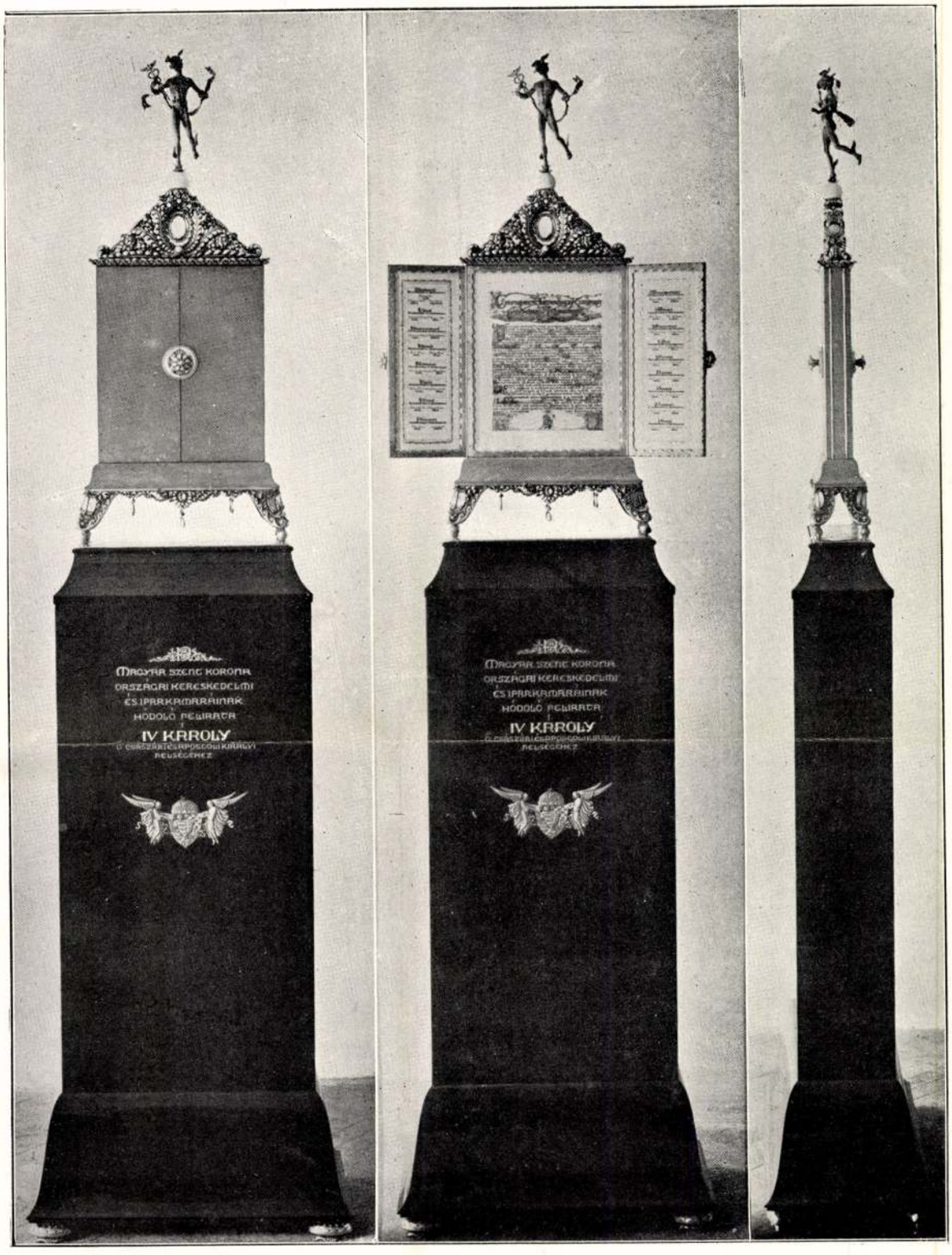

93

93. Zutt A. R.: A magyar sz. korona országai kereskedelmi és iparkamaráinak Ő Felségéhez intézett hódoló feliratának kazettája. Az ezüstműves és a grafikai munkát készítette a M. M. M. (Magyar művészeti műhely.) A kazetta bőrborítását Tull Viktor, a paliszander talapzatot Thék Endre gyára készítette.

93. A. R. Zutt: Kassette der Huldigungsadresse der Handels- und Gewerbekammern der Länder der Ungarischen Krone. Ausführung der Silberarbeiten und der graphischen Arbeit in der M. M. M. (Ung. Kunstwerkstätte.) Ausführung des Lederüberzuges der Kassette von V. Tull, die des Palissandersockels von E. Thék.

Magyar Iparművészet

1918.

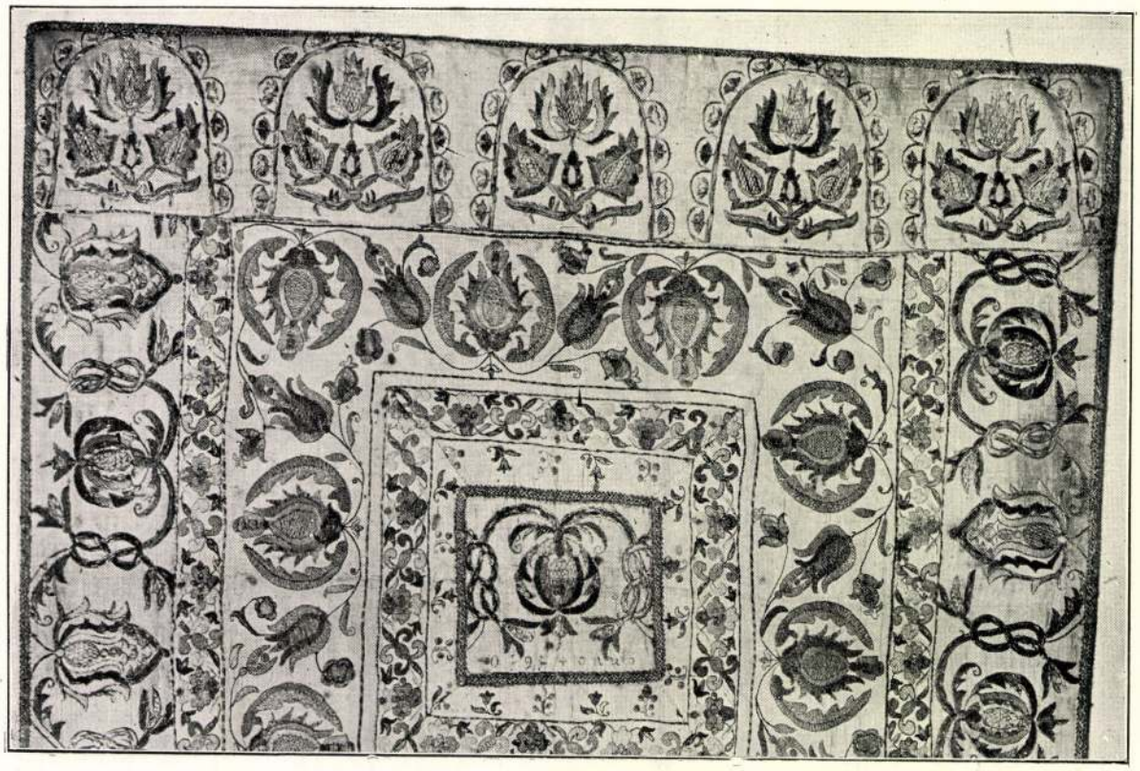

92

91

91. Szemelvények az O. M. Iparművészeti Múzeum Magyar Hímzések kiállításából. Felsőmagyarországi hímzés. Antependium részlete. Kiállítja a besztercebányai múzeum. 1726. évszámmal. — 92. Hímzett terítő. XVII. sz. első fele. Kiállítja a budavári koronázó főtemplom.

91—92. Alte ungarische Stickereien aus der Ausstellung des Kunstgewerbemuseums in Budapest.

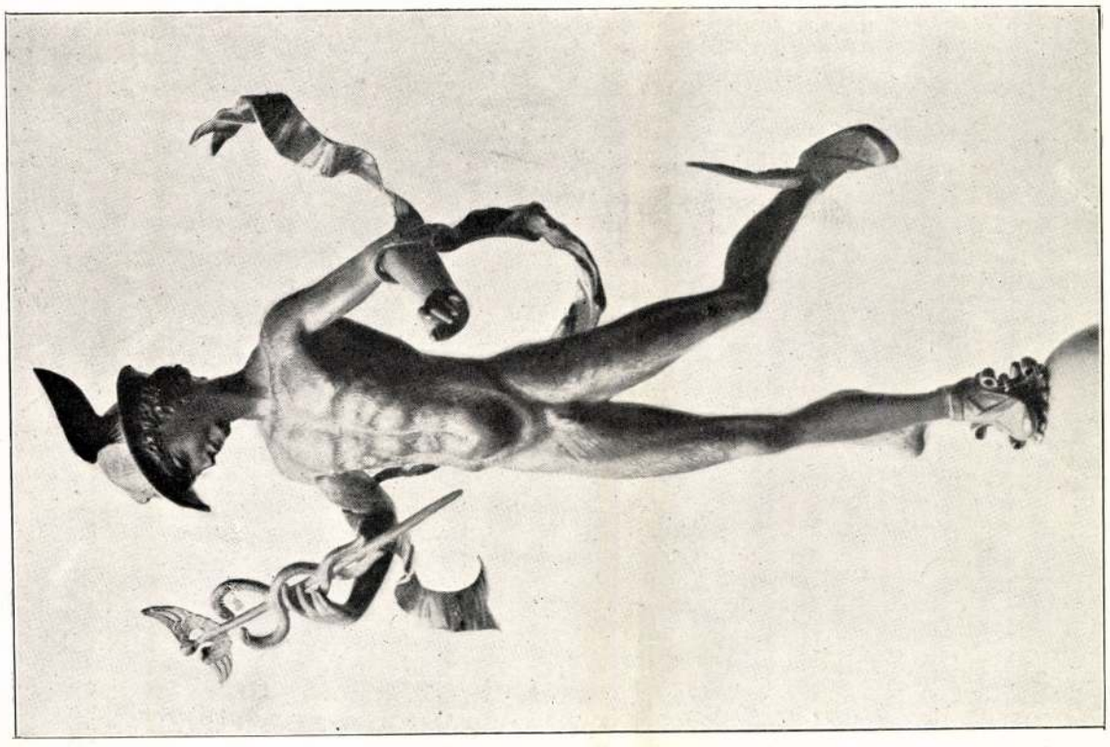

95

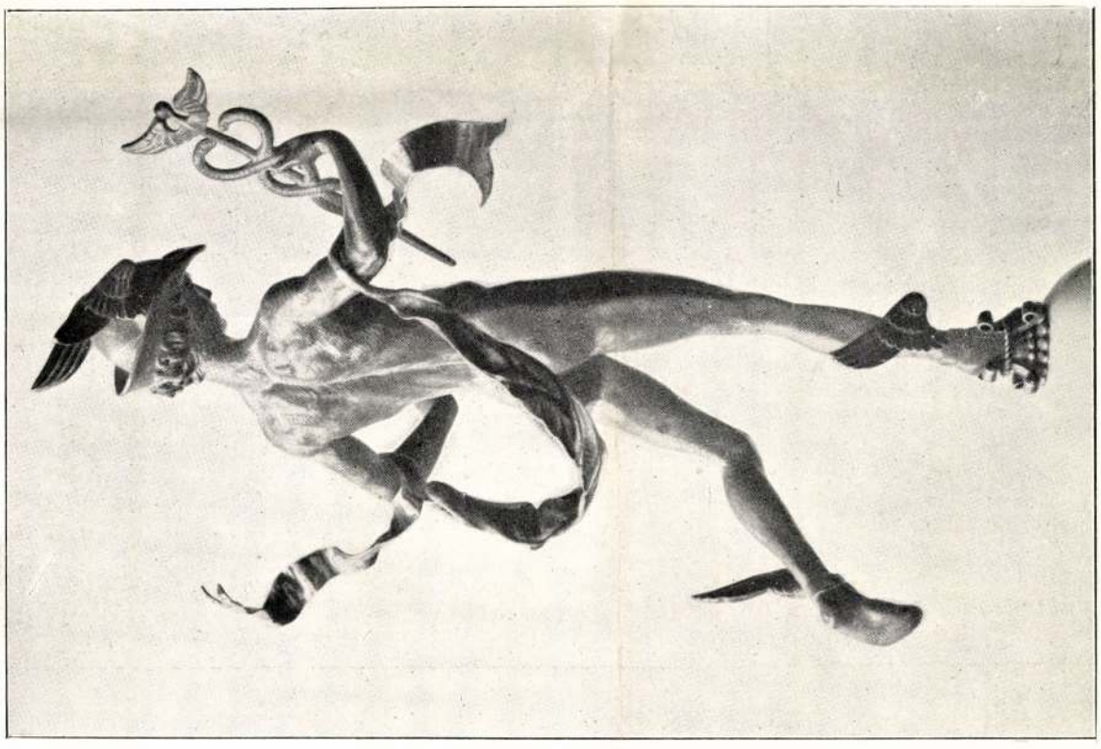

94

94—95. Zutt A. R.: Merkur-szobrocska a hódoló feliratot magában foglaló kazetta fölött. Bronz.

94—95. A. R. Zutt: Merkur. Bronzfigur über der vorstehenden Kassette.

Zutt A. R.

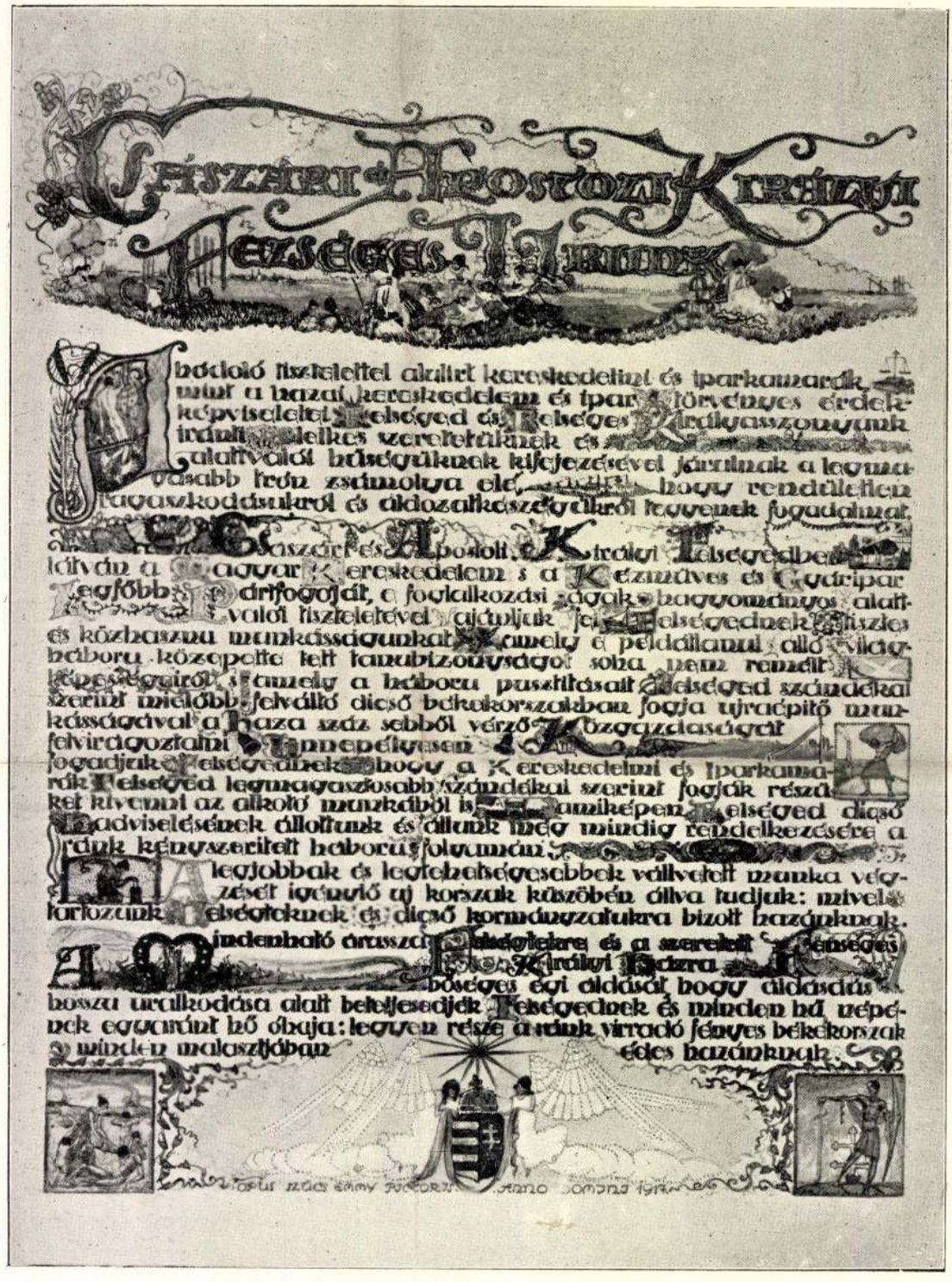

96

96. A hódoló felirat. Tervezte és pergamenre írta Szücs Emmy, a M. M. M. asszisztense.

96. Huldigungsadresse. Entwurf und Ausführung von Emmy Szücs, Assistent der M. M. M.

250.

250. Szemelvények az Iparművészeti Iskola ezidei munkáiból. Ötvösosztály. Tanár: Zutt A. R.

250. École roy. des Arts décoratifs. Classe de l'orfèvrerie. Prof.: A. R. Zutt.

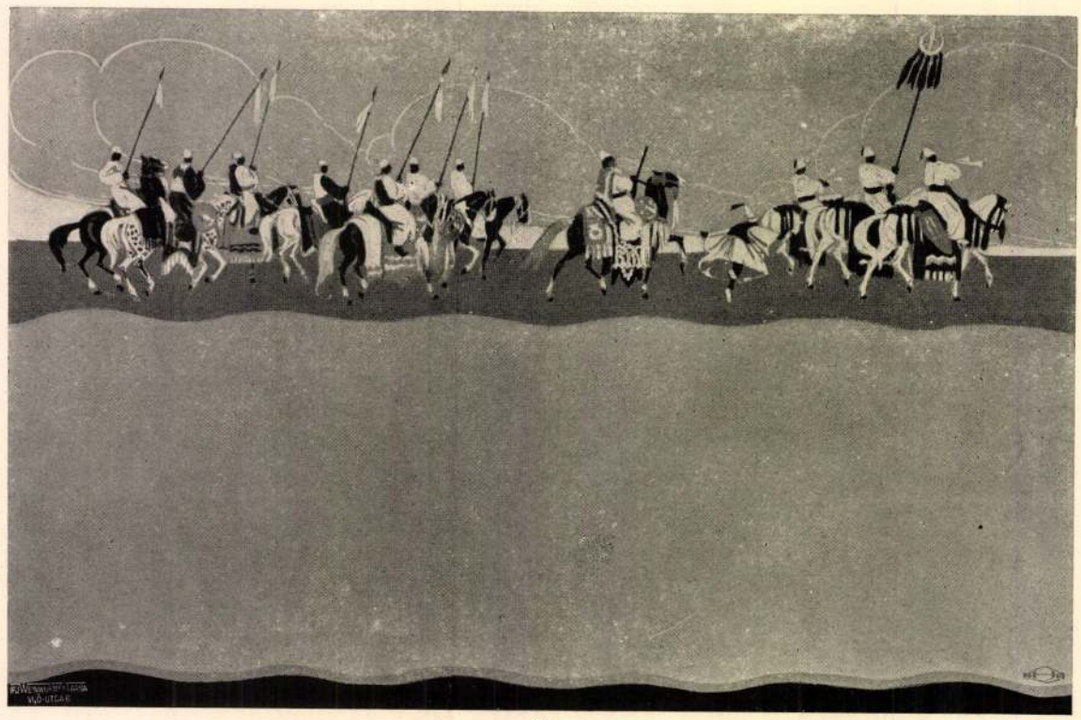

251.

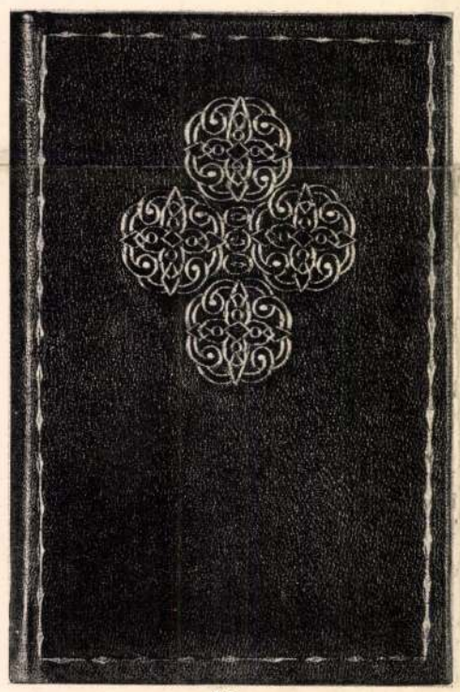

252.

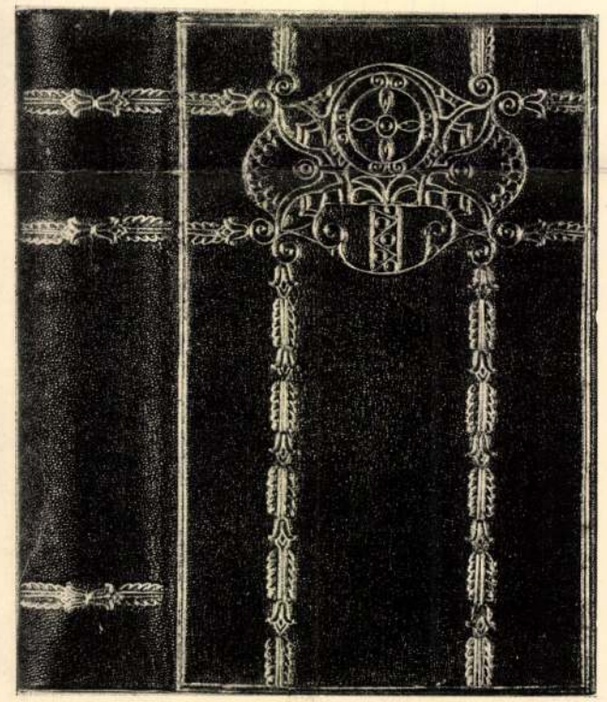

253.

Szemelvények az Iparművészeti iskola ezidei munkáiból. 251. Béléspapir. Grafikai osztály. Tanár: Helbing Ferenc. 252. 253. Könyvkötés, kéziaranyozás. Tanár Gróh István. Technikai vezető: Stern Anna.

École royale des Arts décoratifs. 251. Classe de l'Art graphique. Prof.: F. Helbing. 252. 253. Reliures. Prof.: E. Gróh.

A koronázási kehely. Tervezte és készítették Zutt A. R. iparművészeti iskolai tanár és növendékei. Pécsi fényképe

ruhája, amely iránt, hogy mekkora volt az érdeklődés még az ország határain túl is, az abból is látható volt, hogy Girardi műtermébe százszámra érkeztek a német és a semleges sajtótól a sürgönyök, levelek, amelyekben mind a ruha leírását kérték.

A királyné koronázási ruháján kívül több mint kétszáz díszruha is készült még Girardinál a főrangú hölgyek számára a koronázási ünnepségre. És a drága, százezreket érő családi csipkék, brokátok, selymek, bársonyok, aranyhímzések, kincseket érő prémek, boglárok művészi kezek fáradhatatlan munkája alatt átformálódtak káprázatos ruhákká, amelyek, — ha csak egy napra is — de föltámasztották az ősi magyar pompa csodás képeit. *T. A.*

A koronázási bélyegek

A kis trónörökös és a Mackó koma. Ki hitte volna, hogy a koronázás ünnepi fényű napjaiban a budai királyi várban szerep jut a Mackó komának is? Pedig úgy történt. Mert a fényes napokban nem csak a király és a királyné lakott a várban, hanem még valaki, akinek minden egyebek felett éppen Tányértalpú koma látszott a legfontosabbnak: a kis trónörökös.

Bizony a kis trónörökös, mint az Úristen minden egyéb kis családja, e napokban is a játékban lelte legnagyobb örömét. E játékok közt is legkedvesebb volt neki a Mackó koma leporello-kiadása, amelynek azonban csak a fele volt meg. Ez bizony nem lehet elég egy királyfinak: kifejezte tehát abbeli kívánságát, hogy adják oda neki az egész Mackó képeskönyvet. Nosza lett sürgés-forgás a várban, — a mesékben is így történik ilyenkor — sietett le Budáról Perényi báró jó kora reggel a Mackó koma kiadóhivatalába, az Andrássy-útra, ahol akkor még minden csöndben pihent. Felköltötte tehát kiadóhivatalunk egyik tulajdonosát, Singer Sándort és megkeresték, megtalálták az „egész" Mackó komát, azt „ahol a koma tükörben nézi magát díszmagyarban" — ahogy a kis királyfi meghagyta.

S még valaki folytatta a megbízás tökéletesebb végrehajtását. Boda rendőrfőkapitány jelent meg s ugyancsak a kis királyfi számára hamar összevásárolta a Mackó- és Tányértalpú-nemzetségről nálunk megjelent összes könyveket, majd egy tucat vastag kötetet és sietett vele vissza a várba, ahol már nagyban várta a kis királyfi. Így s nem másképen került híres nevezetes Mackó koma a koronázás sugaras fénye közepette a magyar király budai várába.

Koronázási képeink. A koronázás történeti jelentőségű napján az Uj Idők gondoskodott arról, hogy olvasóink e felejthetetlen jeleneteket hű képekben láthassák viszont hasábjainkon. Egész sor fényképészünk működött a helyszínén, közülük pedig a rajz néhány kiváló mestere vállalta a legfontosabb jeleneteknek megrajzolását. Így a kardvágást és a koronázási menetet a helyszínén rajzolta Mühlbeck Károly, a templomban készített egy-egy rajzot Rudnay Gyula és Herman Lipót, Rudnay az eskütételt is a helyszínén rajzolhatta, Bató József pedig szintén a helyszínén rajzolta a koronázási ebédet. E szép rajzok, a gazdag fényképanyaggal együtt történelmi értékűek és évszázadokig művészi okmány és forrás gyanánt fognak szolgálni.

A magyar nemzet történetét édes meseszóban mondja el Gaal Mózes kitünő gyermekifjúsági lapjában, Az Én Ujságom-ban.

A szerkesztő üzenetei

Margit. Ön a nyár óta minden négyhétben kap egy csokor virágot névtelenül. Természetesen már megtudta, hogy a virágot egy csinos hadnagy küldi, aki azonban nincs bemutatva, sőt kilátás sincs rá, hogy bemutatkozhassék. Önnek megnyerte hajlandóságát ez a kitartó hódolat és szeretné a megismerkedés útját egyengetni. — Hát, kérem, a mi véleményünk az, hogy a hadnagy úr részéről legalább is különös, hogy nem tesz kisérletet a bemutatkozásra. Ügyes ember az ilyesmire talál módot, ha akar. Ha nem talál, az azt mutatja, hogy nem ügyes, vagy nem akar. Ha nem ügyes, akkor nem érdemes iránta érdeklődni, ha nem akar, akkor — akkor bele kell nyugodnia abba a szép, de unalmas szerepbe, amely egyébként a kőszentek osztályrésze: állni mereven a piedesztálon és imádtatni magát. Mert az ilyen romantikus, biedermeyer embertől kitelik, hogy azonnal kiábrándul, ha a kőszent, akinek a lábához naponta odarakja a virágait, egyszer elmosolyodik és lehajlik hozzá. Őneki talán kőszent kell, s megköveteli, hogy az ne viselkedjék úgy, mintha földi lény volna. Különben is: — a névtelen csokorra egyetlen kedvező válasz az Ön részéről, hogy elfogadta. Ez is túlmegy már a szokásos határokon, mert névtelen virágot nem szabad elfogadni. Ez elég bátorítás lehetne a hadnagy úrnak, ha még egy lépéssel közeledni akar. De hogy Ön tegye meg felé azt a lépést, azt nem ajánljuk. Nem volna sem illendő, sem okos. Kérdezze még a kedves mamától, igazunk van-e?

„Irodalombarát." Farkas Pál „Egy tanár jegyzetei" című regénye, amely a háború előtt az Uj Idők-ben jelent meg folytatásokban, január közepén könyvalakban is meg fog jelenni. Eddig már sok száz és száz levélben érdeklődtek előfizetőink, hogy mikor jelenik meg könyvben ez a szép és érdekes könyv, amely most a háború folyamán talán még aktuálisabb, mint azelőtt és a magunk részéről bizonyosak vagyunk benne, hogy a „Tanár jegyzetei" éppen annyira érdekelni fogják az olvasóközönséget, mint a háború előtt, amikor iródtak. A kötet igen szép kiállításban, Faragó Géza színes borítékrajzával fog megjelenni.

„Belhiszpremisz." Lehet, hogy az illető még ma sem tudja, kinek köszönheti a figyelmességet. De az is lehetséges, hogy tudja, de nem kívánja a — folytatást. Mi igazán nem tudjuk eltalálni mások gondolatait, mert mi inkább csak levelek és kéziratok, semmint gondolatok olvasására vagyunk fölkészülve.

Egy 19 éves asszony. Egészen bizonyos, hogy képzelődik. Az a csúnya leány, aki csodaszépen hegedült a koncerten, minden valószínüség szerint nem mint nő hangolta férjét arra a lelkes kijelentésre, hanem mint művész. Ez nagy különbség. Sokan vannak, akik — mint az ön férje — jóravaló, derék, szorgalmas emberek, de a színházban és hangversenyteremben megengedik maguknak azt a szabadságot, hogy necsak a férfi közreműködőknek tapsoljanak, akiknek ez a szabadsága nem volna meg, az nem férfi, hanem a női papucs rabszolgája.

„Tengerész." A Kanári-szigetek egyik főnevezetessége, — a zöldes-sárga tollú kis énekművészeken kívül, — az, hogy a szigetcsoport egyike, Ferro, volt annak idejében a keleti és nyugati hosszúságok számításának az alapja, amennyiben a fő délkört Ferro-szigetén (az északnyugati csucsán: Punta de la Dehesán) húzta végig XIII. Lajos 1634. évi július hó 1-én kelt rendeletével azon képzelődésben, hogy ezen sziget esik legmesszebb nyugatra, Amerika felé. Később, midőn a franciák

Uj Idők 1917. XXIII. 2.

Páris délkörét fogadták el fő-délkörnek, Ferro-szigetének ez a kitüntetése megszünt. A mai földrajzi számításoknak tudvalevőleg az a délkör az alapja, amely Greenwichen vezet keresztül, illetőleg a London melletti greenwichi csillagászati intézeten. Másik nevezetessége a Kanári-szigeteknek, hogy Santa-Cruzban vesztette el Nelson a jobb karját (meg a tengeri csatát) azon híres csónaktámadás alkalmával, amelyet éjnek idején intézett a csónakokra átszállított legénységével a spanyol hajóraj ellen, amely Mexikóból hazatérő útján temérdek ezüsttel megrakodva, Teneriffa kikötőjében horgonyzott. Amennyiben a tizenhárom szigetből álló kis világról többet akar megtudni, olvassa el Gáspár Ferenc „A föld körül" című nagy munkájának „Délamerika" című kötetét (kedvezményes ára előfizetőinknek 16 korona helyett 6 korona), amelyben a szerző az Uj-Világ felé való útjában hosszasabban foglalkozik a Kanári-szigetekkel nem az elvont, tudományos adatok fölhalmozásával, hanem saját egyéni élményei alapján.

Nem tudom mit tegyek. 1. Orvosok és pedagogusok egyaránt helytelennek tartják a *túlságba vitt* „kézimunkázást". Főképp azért is árt, mert a szobában való ülésre, görnyedt testtartásra kényszerít, pangóvá teszi a szervek működését, esetleg azokat egyoldalúlan veszi igénybe stb. Igy mindig csak túlságos kézimunkázásról van szó. 2. Ez már olyan dolog, amiben nem lehet általános érvényü tanácsot adni. Több kérdésére, amelyek ön szerint is összefüggnek egymással, a Szépségápolás rovatban válaszolunk.

Szőke leány. Az eset szomorú, de ha az említett baj csakugyan súlyos szervi baj: a házasságra gondolni sem lehet. Az illetőnek magának is be kellene azt látni. Levélben is felfedheti előtte, hogy ily körülmények közt a jövő ön szerint csak a szenvedések útja. Ha levélírásra nem volna bátorsága, vagy nem tudná eltalálni a megfelelő szavakat: valamelyik közeli ismerősét kérje fel a közvetítésre, még jobb azonban, ha az a közvetítő orvos.

Tehetség. Hogy a tanulás mennyi időt vesz igénybe: az a tehetségtől függ, a szorgalomtól, s hogy ki minő fokot akar elérni. Vannak jó magániskolák is, de legcélszerübb, ha a Zeneakadémia operai tanfolyamát választja, ami olcsóbb is. Itt azonban felvételi vizsgát kell kiállnia s most, évközben persze nem veszik fel.

Világ. 1. Meg fog felelni a következő mű: Euken, Az élet értelme és értéke, 2 K, megkapja Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Andrássy-út 16. — 2. Ezt valóban csak paptól lehetne megtudni. 3. emanació = kifolyás, kiszivárgás, (a filozófiában sokszor egy felsőbb valónak kisugárzását jelenti); szintézis = összetétel; aggregatum = fölhalmozott, a matematikában = algebrai összeg, azaz különböző előjelü tagok összege; disziplina = fegyelem, rend, továbbá: tudomány-ág; kataklizma = áradás, zavar, rendbomlás; objektiváció = tárgyiasitás. Ezzel a magyarázattal persze nem fogja beérhetni, ha filozófiai tartalmú műveket olvas, mert az ily szók értelme más-más a különböző iskolákban. Legkönnyebben beleéli magát e dolgokba, ha elolvassa a filozófia történetét valamely jó szerzőtől.

„Az ipse." Az összes kérdések tulajdonképpen azon fordulnak meg, hogy ki és milyen az „ipse". Mert ha csinos és kellemes, hát 1. a társasjátékban a bíró által kiszabott csókot el lehet fogadni. 2. Ez is attól függ. 3. A „Mükedvelők tára" jegyzékében talál ilyent is bőven. Intézkedtünk, hogy Singer és Wolfner könyvkereskedése elküldje önnek. 4. Nem. 5. Erre igazán nincsenek szabályok és csakis a helyzet diktálja és szabja meg a viselkedést.

„Norbert." Mi sem tudunk egyebet tanácsolni, mint hogy próbálja meg és irjon Brémába, a címére. Persze, hogy a vállalkozás sikerrel kecsegtet-e vagy sem, az már más kérdés, mert valószinü, hogy száz és száz-számra ostromolják efféle levelekkel.

„Előfizető." 1. Ugyan, ugyan! Talán még ön sem hiszi komolyan, hogy ez illő volna. 2. Ha van neki, bizonyos ünnepi alkalmakkor igen. 3. Kétségbeesnie nem kell, de föltétlenül jól teszi, ha letesz mindarról a szokásáról, amit mi sem tartunk a legkiválóbb erényeknek.

III. éves prepa. A kis krampuszról tényleg „egy prepa viselt dolgai" jutnak eszünkbe. Sok köszönet.

P. R. Budapest. A történet első fele, mint téma, mint irói föladat érdekes volna, de ön csak a külsőségeket látta meg benne és a problémával nem is mert foglalkozni. Az elbeszélés második felében aztán a történet egészen sablón-novellává lapul. Nem közöljük.

C. B. „A mi falunkba... Sirások" és *K. L.* „Tiszagyöngye." Kisebb igényü lap talán használhatná: a mi színvonalunkat nem érik el.

H. Gy. „Régi mese." Sablón. Közölhetetlen.

R. S. Ebből a küldeményből kettő is akad (Fagyöngy, Álom), amely megérdemli a közlést, de az előbbinek hetedik sorát, amely prózai, előbb csiszolja még ki. Ami az irói nevét illeti, most is, újra hangsúlyozzuk álláspontunkat: magyar költő magyar néven irjon. A kijavított kézirat beküldésekor közölje tehát velünk, hogy nincs-e kifogása a multkoriban általunk választott név ellen.

„Talán most?" A versre most is csak azt üzenhetjük, mint a multkoriban. Többi kérdéseire a legközelebbi „Szépségápolás" rovatunkban találja meg a választ.

„Osiris." Negyven vers egyszerre, a papirhiány mégsem lehet olyan nagyon nagy! Ami pedig a verseket illeti: kevesebb több lett volna. Különösen ha azt a keveset nagyobb műgonddal dolgozta volna ki. Egyik sem vált be.

Sz. I. Budapest. A hosszú és titánkodó levél után nem is vártunk egyebet: egetkaparó akarat, amely keveset markol. A verseinek még a teknikája is primitiv, a frazeológiája pedig szürke. Ami meg az u. n. novellákat illeti, vázlatoknak is kezdetlegesek. Nem közölhetők.

„Mimosa." Gyöngécske szárnypróbálgatás.

„Ila." Az első kettőből finom hangulat parfőmje csap ki: egy-egy pasztelles képével művészi hatást tud elérni, de az egész nem egységes, a formaművészettel való bajlódás közben nem tudta a téma minden szépségét érvényre juttatni. Ezek még nem váltak be, de a biztatást föltétlenül megérdemlik.

„Nike." Köszönjük szives figyelmét, de ezek nem váltak be.

S. T. Szombathely. Ujabban miniszteri rendeletek szabályozzák ezeket a kérdéseket. Forduljon a Külügy-Hadügy szerkesztőségéhez (Budapest, VIII., Népszinház-u. 22.). Sajnos, mi nem tudunk minden megjelent rendeletet figyelemmel kisérni.

„Nuci." 1. Forduljon Singer és Wolfner könyvkereskedéséhez (Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám.). Három korona 20 fillér beküldése ellenében postára adja a kiadóhivatal.

F. I. Temesvár. 1. Intézkedtünk a kiadóhivatalnál. 2. Forduljon az ottani kereskedelmi iskola igazgatóságához: úgy tudjuk semmi akadálya a dolognak.

„Homunculus." Dehogy is kell!

„Zuer jobbra." Bizony nem valami izléses dolog a névnek mindenfelé való firkálása. — Az ilyen érzelmek nem veszedelmesek; hamarabb elmúlnak semmint hinnék. — Nem való. — Már el is küldtük. — Ilyen problémának a fejtegetésébe nem bocsájtkozhatunk, különösen nem ebben a rovatban. — Mindenkinek más a célja, mindenekfelett pedig a komoly kötelességek teljesítése. — Nem való fütyölni. — Ne menjen el. — Majd megtudja idővel. — Miért ne illenék? — Ne törődjék vele, majd megunja.

Esküvő. A férfi ez esetben redingoteban esküszik. Fekete nyakkendő, világos utcai keztyü és kemény kalap vagy cilinder illik hozzá. — A vizitelést hat hétre szokták megkezdeni. Csinos utcai öltözék a legszebb. A férfi zsakettet, tehet rendes nyakkendőt és keztyűt.

St. János. A Piarista-rend gimnáziuma.

Ibolya. Már több izben közöltük ilyen szappan készitési módját. Tessék a recipét a Szerkesztői üzenetek rovatában kikeresni.

Érdeklődő. 1. Az egyszerű teknikát gyorsan megtanulhatja, kérdezze meg ez ügyben a könyvkötőjét. Az iparművészeti jellegü teknikát megtanulhatja az Iparművészeti Iskolában, a Fővárosi Iparrajziskolában, vagy magániskolában. 2. Ugyanaz a válaszunk. 3. Hivatalosan csak akkor, ha beiratkozik. Egyik-másik tanár személyes kérésére megengedi, hogy olykor résztvegyen az előadásain. 4. Meglehet a fővárosi gyorsiróiskolákban. 5. Gyakorlással. 6. Szépirási tanfolyamon.

Régi előfizető. 1. Silhouette, sziluett. 2. Igy: Balzak, Sopen, Bölse, Lasszall. 3. Szomorú dolgok.

E. I. B. Ezt igazán nem tudjuk, de meg egyébként is ezek a kérdések mind az illetőnek legteljesebb magánügyeire vonatkoznak.

Nem közölhető versek: Miért? — Kárpáti sirok. Biztatás. Sárguló levelek. — Jön a király! — Emlékszel...? — Karácsonyi ének. — Az 1917. újévhez. — Tavasz volt akkor... — Szomorú képek. Petőfi lelke! Szomorú idő, szomorú világ. Elégeld meg a szenvedést... Tüzes szavak, forró szavak. Mulandóság... Leszállt a hó.

TARTALOM:

Szöveg: *Koronázás.* — *Karolina, vagy Egy szerentsés flótás.* Irta Herczeg Ferenc. — *Károly és Zita.* Irta Szöllősi Zsigmond. — *Hangulatok.* Irta Palágyi Lajos. — *Felibe.* Irta Móricz Zsigmond. — *A szent korona vándorútjai.* — *Versek.* Irta Falu Tamás. — *Margitka és a szerelem.* Irta Pakots József. — *A kelengye.* — *Idegen irók: Don Juan titka.* Irta Remy de Gurmont. — *Rovatok:* — Mindenféle. — Fordított regényünk: *A zöld pompadour.* Irta Adlersfeld-Ballestrem.

Képeink: Koronázási képeink. (Huszonkét kép.) — Koronázási diszruhák. (Tiz kép.)

Laptulajdonos: *Singer és Wolfner. Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.* — *Az Uj Idők képeinek és szövegének utánnyomása tilos.*

Az Uj Idők kliséit Wolfner M. cinkográfiai müintézete készíti, Budapest, VIII. ker., Hunyady-utca 32. sz. Telefon: József 5—52.

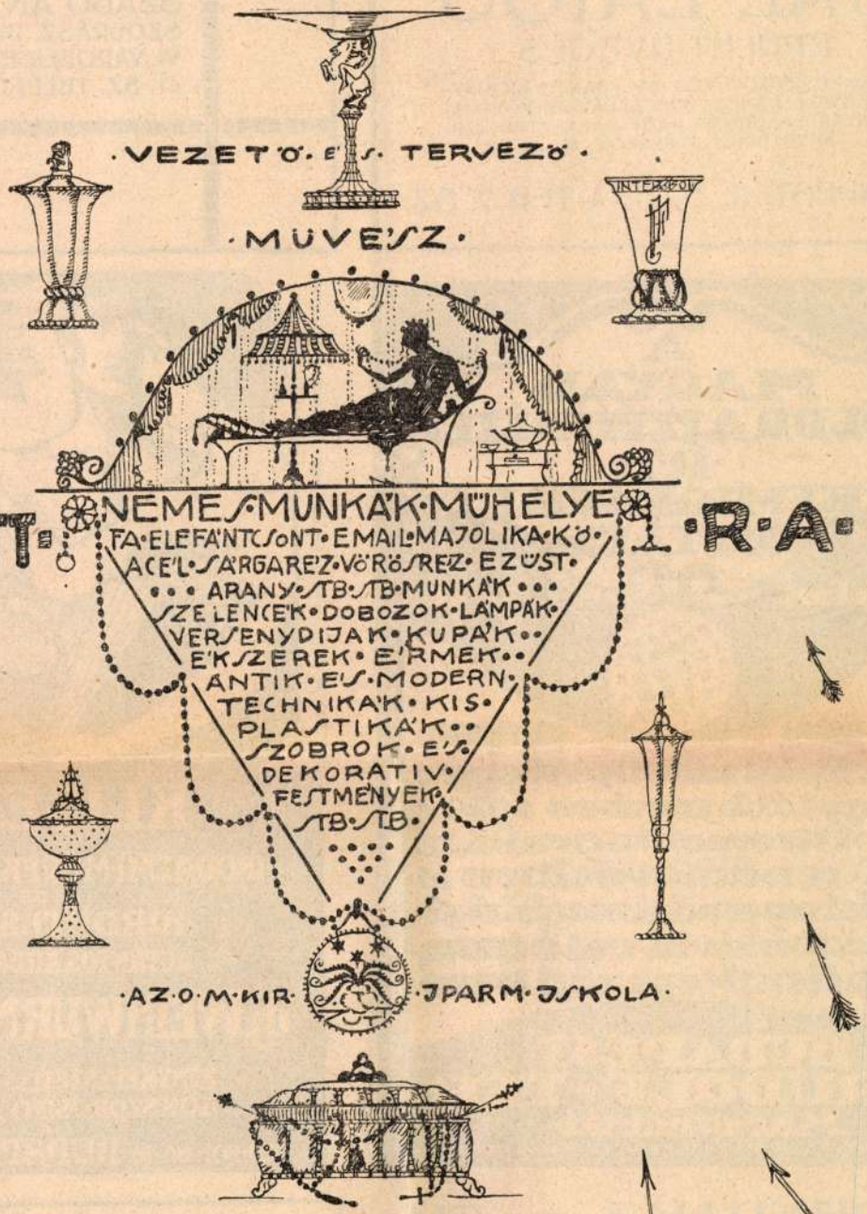

I

Magyar Iparművészek

1914. 9. szám

I

HELIOSIN-MŰVEK

Szabadalmazott rézdíszműüvegezési vállalat. Törvényileg védve.

GÁL LAJOS

ÉPÜLET-ÜVEGES

TÁBLA- ÉS TÜKÖRÜVEG NAGYBAN ÉS KICSINYBEN. ÜVEG-, LÁMPA-, PORCELLÁN- ÉS KONYHAEDÉNYKERESKEDÉSE. NAGY VÁLASZTÉK KÉPKERETEKBEN. TELEFON: 46—54.

BUDAPEST, II., SZÉNA-TÉR 7. SZ.

SZABÓ ANTAL FIA
SZOBRÁSZ, BUDAPEST
VI., VÁROSLIGETI FASOR
41. SZ. TELEFON 150-58

A MAGYAR FÖLDRAJZI INTÉZET RT KEMIGRAFIAI OSZTÁLYA

Telefon 32-51

Készít: fotótipiát autotipiát egy- vagy több szinben fotolitot kromolitografiát első rendü kivitelben. Vállalnyomdaimegbizást házonkivül való fényképezést

BUDAPEST V. RUDOLF-TÉR Margithidnál

Az 1906. évi milánói nemzetközi kiállításon ezüstéremmel kitüntetve.

Az 1907. évi pécsi országos kiállításon aranyéremmel kitüntetve.

KLISÉKET

IRODALMI-MŰVEK, ÁRJEGYZÉKEK ÉS HIRDETÉSEKHEZ JUTÁNYOS ÁRBAN KÉSZIT

ifj. WEINWURM A. ÉS TÁRSA

FÉNYKÉPÉSZETI ÉS CINKOGRAFIAI SOKSZOROSITÓ MŰTERMEI

TELEFON 86-16. BUDAPEST, VI. Ó-UTCA 6.

GERENDAY A. ÉS FIA

akad. szobrász. Első orsz. szab. síremlékmű gyárosok. Főraktár és iroda: Budapest, VII., Rákóczi-út 90. Vázlatokat és rajzokat díj nélkül küldünk. Alapíttatott 1848. évben.

AMERIKAI :::

IRODABÚTOROKAT

ALAPÍTVA 1864-BEN::

ELSŐRANGÚ KIVITELBEN SZÁLLÍT A LINGEL-FÉLE FAÁRÚ- ÉS BÚTOR-GYÁR

BUDAPEST, VII. KER., RÓZSA-UTCA 4. SZ.

KÉPES ÁRJEGYZÉK KIVÁNATRA BÉRMENTVE.

MATHIAS ZUNDT, grafikus

Erhard Walther Szigetvárról készült rajzán az Óváros kaputornyát mar egy 1578-ban megjelent G. S. jelzésü fa metszeten láthatta, de megfigyelhető a to rony Mathias Zündt 1566 után kiadott metszetén is.
334.old. 6.jegy

KOVÁCS BÉLA: Magyar várak XVII.századi ábrazolásai
351.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 11.sz
1972. Veszprém, 1972

MDK

Zunft Károlyné, iparmüv.

Párna. Kunsági hímzés.

Nagy Balogh János Egy. és a Tesz által rend. 1937. évi Karácsonyi Képzömüv. Kiáll. Kat. Kispest. Városháza.

Zupor Sándor

festő

a képzőművészeti főiskola hallgatója, 1943 nyarán a veszprémi művésztelepen dolgozott.

Veszprémi Hirlap

1943. aug. 29.

[nem Zugor??]

ifj. Kuppinger Pál

épitész.

Szül. Budapest 1896.
Oklevelet nyert 1920.

Műegyetem 22. c

T. 6046.

tól és várostól jobbra a Körös
az előtérben pedig balra török
lkezében karddal, míg jobbra a
paizszsal. Felirata a lebegő

DEIN.

cm.

95

Zur, Hans

pancélgyártó

Kassa 1646-47.

azonosnak tartom

Sury Tanossal.

Arch. Ert.

1901. 79. l.

pei festőibbek lesznek,sokkal ma-
rtaitokat már a stanzákban is fes-
vannak foglalva a kompozicióba.
ette meg.A XVI.századi portrait-
pviseli II.Gyula pápának,ennek a
rgikus,hatalmas egyéniségnek az
inden energiája és finomsága.Az
ben isvan egy másolata.Az egész
ancsak két példányban van meg
itti és Amerika./1514 körül ké-
eti benne.--Az előkelő udvari
mutatja be Castiglione arcképében,
kkal /Páris,Louvre./.--Beállitásá-
képtárban őrzött Ismeretlen férfi
g az egész kép.A ruha,a csipke já-
gaban.Megfestésben közel áll nozzá
ve.Ez a Sixtusi Madonna modellje.
n hiteles.-- Fornarina /Roma,Pal.
e Rafael többi portraitjainak
ulio Romano müvének tartja.A Pitti-
dinálissal /Ludovico de Rossi és
cképét.A II.Gyula képhez hasonlóan
nálnak,

zott a Madonna ábrázolásának prob-
icióba kapcsolódik az egykori,
Madonna d'Alba.Azonban itt már
lmazott szigoru háromszög,illet-
.A háttérben széles tájkép van.A
zei képein.A Megváltó tragédiajá-
gitás problémái jobban érdeklik,

Zumsande

Erdődy gfnő:

Térden alól, állva s kissé jobbra nézve látható. Leeresztett gyűrűs jobbjában csipke vállkendőjének alját fogja s balját a korláton nyugtatja. ~~Ben~~ Főkötőjének szalagja vállaira omlik, fodros ruhája kivágott, fülbevalója hosszuká, gyöngyszem s nyakéke háromsoros gyöngyfűzér. Felirata

alól balra: ARTIST. ANST. V. REIFFENSTEIN & RÖSCH IN WIEN.
s jobbra: Zumsande lith.

Könyomat, azalak nagysága 29 c/m.
9840 (ch.pap.).

Sz. N. 400/98
112-98-225.

Zumsander 1840

Kossuth Lajos:

Derékon alól, állva s balra tekintve. Gyűrűs jobb kezével a korlát szarkára támaszkodik. Haját előre fésüli, bajusza kicsiny s leberetvált álla körüli szakálla rövid. Ingének gallérja lehajtott, nyakkendője rojtos, atillája s bal vállra vetett prémes mentéje zsinórzott, derekát kardkötő szorítja. Telirata

balra: Zumsander
1840.

Könyomat, az alak nagysága 21 cm.

9882. (irás előtt).

Sz. N. 442/98
112-98-015.

Zwarpfe

vérmetrō

U. 4233, 12. l.

Újfehértói Rard VIII. 158.

Zumsande

Körajzolo:

Marie Thérèse Fürstin Esterhazy / geb. Prinzessin von Thurn und Taxis.

Kögomat, folio.

Zumsande lith. 839

Zumft MDK

Harkályok - a Fészekben? A Fészek bál különleges előkészületei.
Pesti Napló 1938. febr. 13.

ZUMMER József egri rajzoló. 1767 szeptember
havában iratkozott be a bécsi akadémiára
a rézmetszők szakosztályába. /Fleicher 98./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Zummer József M.D.K.

cgri rajzoló

1767. szeptemberében irat-
horok be a bécsi Akadémia
rézmetsző szakosztályára

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 423. old.

Zummer József

Zummer József, rajzoló, Egerből, 1767 szept. havában iratkozott be a rézmetszők szakosztályába.

98

Fleischer Bécs

98. l.

M.D.K.

Zumpf Imre

A művészt Berend Ilona festőművésszel együtt a Rippl Rónai Társaság jegyz"jévé választották.

Szinház, Bp. 1948. febr. 4-lo. IV. évf. 6. sz.

M.D.K.

Zumpf Imre iparművész

A Sanghai Bár és kávéház dekorációs képeit festette.

Szinházi Élet. Bp. 1937. jan. 31. febr. 6.
XXVII. évf. 6. sz. 8o. lap.

Zumpt Klára

Az Aquincumi Porcelángyár tervezője

-ács-: Felvényei a római sas

Nagyon Hírszág 1969 IV. 11

Zumpf Klára, kerámikus

- tervei szerint készült étszer függő láncra, karkötőre kiállítva az Aquincumi Porcelángyár kiállításán az Iparművészeti Tanács Bacsó Béla utcai bemutatótermében.

-ács-: Jelvénye: a római sas
Magyar Ifjúság, 1969. IV. 11. 18.l.

Zümpfe Klára

Kiemelkedő sikerrel szerepelt a Tájjellegű ajándéktárgyak /porcelán/ tervezőiről kiírt országos nyilvános tervpályázaton.

Ipari Művészet, 1965. 1. sz., 108. l.

umpfé Klára M.I.K.

Helló,repr.

Társtervező:Demjén Imre

Kivitelező:Hellóházai Porcelángyár.

Ipari müvészet Bp. 1960.

Zumpfe Klára MDK

főisk. hallgató

Népszava, 1958. dec. 19.

Zumpfe Klára

Faliképekkel

szerepel az alábbi tárlaton

N.N: Kerámiabemutató Kaposvárom

Somogy megyei Néplap 1969 IV.25

Zulinger, Wolfgang ötövs

1470-1480

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
86.

Zultner

1750

l.

Eperjes 1929

39. l.

Zültner, Jakab

mérnök kapitány

Nagyszeben XVIII. 11

l.

Archiv d. Ver.

f. sieb. Landesk.

1900. 29. k. 2. f.

357. l.

Könyvtáramban

ZUMDELL, David antalos (Pony)

Kirchfeldt 1722-26

An 1997 252

élyében három
gati toronnyal
télyben stucco
o hajóban két
ár és a szószék
nyeik újabbak.
ha szobrocska
pített lorettói
ófia arczképe
állapotban a
múmiaszerűen

is amoris fieri
Trenchinensis

ZUMBUSCH, szobrász

Tóth István szombathelyi szobrász 1881-ben Bécsbe ment. ott először Hellmer tanitványa. majd a Mesteriskolán Zumbusch növendéke. .A Mesteriskola nagydijat és aranyérmét nyerte el. 78.old

SÁRAY GYULA: Tóth István, 1881- 1934-1961

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkönyv, 1961. I.köt
Szombathely, 1961

KASPAR ZUMBUSCH, szobrász

Telcs ede, a bécsi Képzőművészeti Akadémián bevégzett tanulmányai után/188-1892/, Kaspar Zumbusch mesteriskolájának tagjaként folytatta tanulmányait 1895-ben jött haza. 126.old.

SZIGETI ISTVÁN: Telcs Ede szobrászművész érmei és plakettjei 126.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
-------- XX. 1964. 27-28.sz. Bp.

MDK

Zumbusch, bécsi szobrász

4ooo frank II. dij.

A Deák szob. pályázó mintái... Vas. Ujs. 1878.
8oo. l.

Zumbusch
Huszár Adolf
K
Vas. Ujs. 1878. 800 l

A Deák-szobor pályázó mintái fölött e hó 8-án döntött a biráló bizottság. Az itélet-mondásban kitünő külföldi szakférfiak is vettek részt és pedig Ferstl Bécsből, Hähnel Drezdából, Waagmüller Münchenből; a jury hazai tagjai voltak: Keleti Gusztáv, báró Liptay Béla, Pulszky Ferencz, Ráth György, Tisza Lajos, Weber Ferencz s Ybl Miklós. Kiválólag *Huszár* Adolf három müve nyerte meg a jury tetszését s különösen a külföldi szakférfiak azt pártolták, hogy mind a három dij Huszárnak adassék. A bizottság hosszas tanácskozás után abban állapodott meg, hogy egy művész csak egy dijat nyerhet, s igy az *első* (6000 frankos) *dijat* itélték oda Huszárnak. *Zumbusch* (bécsi hires szobrász), a második dijat, 4000 frankot kapja. E művész a bizottság fölszólitására pályázván, tiszteletdijat kellett volna kapnia, most tehát a második pályadijjal meg van mentve a tiszteletdij. A 3000 frankos dijat *Brestyánszky* Bélának itélték oda, ki jelenleg Bécsben végzi tanulmányait, s kinek kiállitott mintája az abban nyilvánuló formaérzék miatt vonta magára a birálók figyelmét. A felett, hogy az emlék Deákot ülve vagy állva tüntesse elő: a jury még nem egyezett meg. E kérdést a nagy bizottság fogja eldönteni.

Zumbusch (Kaspar) német
Szobrász

Budapesti Lexikon, 1879.

XIX. 312-335. l. — Kelety Gusztáv:
Deák Ferenc szobráról.

Zumbusch, szobrász

MDK

Liszt Ferenc márványszobrát laragta-
Jelenleg a dobrjáni templomban van be-
~~fel~~ falazva. 100 old

Thier László: Liszt Ferenc soproni hangversenyai
és müveinek nyilvános előadása 1956-ig. 99.o.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. 1957. XI. Kiadja
Sopron Város Tanácsa

MDK

Zumbusch Gáspár nobrán

Rént vett a Deák-nobor pályázaton.
A pályázaton a II. díjat nyerte

Deák Ferenc nobrának leírása és tört. herk:
Buday József. Bp. 1897. 24, 29, 39, 40, 41, 49,

Zumbusch Kaspar

beisi nobrair

l.

Lykakörös

88. l.

A Müemlékek Országos Bizottságának.

B U D A P E S T .

Zumbusch József

mobrán

l.

Perállsörtképes

271, 504. l.

Zumbusch Gáspár

1867

íród

Csatkiszt I

173. l.

ornamentika moti-
vumaiból merített, s
hogy ezeket sajátosan
magyar anyaggal,
a szintes kerámia alkalma-
zásával oldotta meg.
Jól láthatjuk ezt a
törekvése k, ahol az
felület egénében már

Zumbusch Gaispeit

l.

Liber Bpest wobrai

171. l.

Lát után bizonyos időre

Budapest 1934 január

Lát után 10 napra

első váltónál fogva

Egyes

értéke árúban és tegy

Imre Im

Budap

fizetendő Budapeste

Zumbusch Gáspár

bécsi nobrán

l.

Liber Bpest nobrai

200. l. 201. l.

Deák nohor
pályázat
II. díj.

Zumbusch Gáspár

l.

Liber Apostolorum

163. l.

Zumbusch, Caspar

l.

Lieber Bpest wobrai

74, 75. l. 80. l.

SZÉ

E

HE

Zumbusch Gáspár

bécsi nobrán

II. díjat kapott.

l.

Buday: Deák-nobor

14, 17, 20, 21, 22, l.
24, 26, 29, 31, 32, 33, 36
37, 39, 40, 41, 42, 49, 50,
52. l. 66. l. 82. l. 134,
163, 183,

1

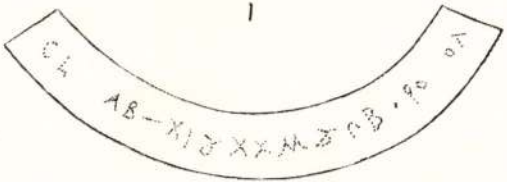

1a

Zumbusch

959. G

Sz. Herzbrockba

Diescher József műép

Vállig látható, kissé j
rövid haja és pofaszakálla
beretvált. Nyakának izma

Gypsz-szobor, magasság
téke 500 K. — Diescher He
28-án (417–904). — Átvétete
tett 1905 február 20-án (100

. **Zumbusch.**

n 1832 július 16-án.

itész.

)bbrafordult. Feje elől kopasz,
fürtös, bajusza rövid, álla le-
i kiállnak.

a 70·7 cm. — Lelt. sz. 959. — Ér-
mina úrnő ajándéka 1904 június
tt 1904 július 17-én. — Bejelente-
4–904).

Zumbusch osztrák szobrász

Pesti Hirlap. 1885. márc. 2. 10

Válasz a „Nihány szóra..." az ajadi
vértanuk ügyében

MDK

Zumbusch Kaspar, (1830-1915) kobrák.

Mellkobrot alacsony talapzaton. Papi öltözetben.

Márvány.

München, 1867-ben készült.

Nagy sikere volt.

Kolisko: C. v. Zumbusch. S. 46.

1925 ben a Liszt ünnepségek során egy ilyen márv. mellkobrot a raidingeri templom kapott, ma is ott áll a kópus egyik fülkéjében. (Repr.)

Dr. André Csatkai: Versuch einer Fr. Liszt Ikonographie Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblätter" Jahrg. 1936. Heft 2. S. 58-59.

Zulinger Farkas (Wolfgang Zulinger), ötvös.

A XV. század első felében született; szülőhelye biztosan nem állapítható meg. Magyarországból való származása nem valószínű. Hogy ennek daczára a magyarországi képzőművészek sorába sorozható annak oka részben, hogy Langenauer Zsigmondnak, az erdélyi származású bécs-ujhelyi ötvösművésznek rokona és tanítványa volt, részben, mert művei a magyar ötvös iskolák hatását viselik magukon.

Zulinget Bécs-Ujhelyen, Langenauer műhelyében tanúlt, a ki néki anyja révén nagybátyja volt. A magyar ötvös iskolák hatása, a mely alatt később dolgozott, [de vezethető vissza, de nagyon valószínű, hogy vándorló éveiben, nagybátyja ösztökélésére, a magyar, virágzó ötvösművészet tanulmányozása czéljából Nyugat- és Felső-Magyarországon is megfordult és hazai műhelyekben szerezte, vagy gyarapította ismereteit.

[de különösen az u. n. sodronyzománcz ismerete

Vándorlásai után Bécs-Ujhelybe tért vissza s nagybátyja műhelyében dolgozott annak 1450 elején bekövetkezett haláláig. Nőül vevén Langenauer özvegyen maradt (második) nejét, virágzó ötvösműhely birtokába jutott,[1] a melynek jóhirét szorgalmával és tehetségével öregbítette. Vagyonban és tiszteletben gyarapodván, 1457-ben

---

1) Dr. Mayer József: Siebenbürger in Wr.-Neustadt. Correspondenzblatt des Vereins f. Siebg. Landeskde 1889. 2sz.

templomfelügyelővé (Kirchmeister) teszik, a mely megtiszteltetés csak a jelesebb ötvösöket érte. — Ez időtől fogva az udvartól is vannak megrendelései. 1462-ben III. Frigyes megrendelésére készíti a máig is „Mátyás bilikom" néven ismeretes, remekmivű, sodronyzománczos [serleget][1], a mely Mátyásnak volt szánva, kihez azonban eddig kellően meg nem világított ok miatt, el nem jutott.

[hatalmas

Zulinger a XV. század végén, 1490 körül halt meg.[2]

---

1) Mayer József dr.: A német-újhelyi Mátyás bilikom. Arch. Ért. XI. köt. Ujf. 1891. 26-31. ll.

2) Böhelm Vendel: A Habsburgház mükincsei. Radisics-Szendrei: Magyar Mükincsek. Budapest, 1898. II. köt. 3. l. — V. ö. Hampel: Das Mittelalterliche Drahtemail 16. és 36. l. Rajzban bemutatva a 23. lapon.

Wolfgang Zulinger
ötvös.

váltságdíj volt megszabva, úgy hogy ezúttal III. Frigyes örökös pénzzavara sem hozható föl ellenérvűl föltevésünk ellen.

Hogyha III. Frigyes parancsára készült a díszserleg, akkor majdnem magától értetődik, hogy az a császári székhelyen, Bécs-Újhelyen, keletkezett, a hol ez időtájt magas fokú virágzásnak örvendett az ötvösség és a hol okmányok maradtak, melyek tanúságot tesznek róla, hogy egyes ötvösök a császár számára dolgoztak, p. o. Heinrich Maierhirsch és Wolfgang Nachschuss.

A művész nevét a serlegen a Z jegyben véljük fölismerhetni. Mikor e jegygyel élő mestert keressük, szemmel kell tartanunk a serleg zománczos technikáját, mely Hampel fejtegetése szerint[1] az akkoriban Nyugot- és Felső-Magyarországban virágzó ötvös-iskolákkal áll szorosabb kapcsolatban. Véleményem szerint ez időben Wolfgang Zulinger lehetett az az ötvös, a ki Bécs-Újhelyen ily stílusban dolgozott; ő Siegmund Wallach[2] rokona volt. Siegmund Wallach már 1431 óta sűrűn említtetik bécs-újhelyi okmányokban, az idők folyamában tekintélyes állást küzdött ki magának, jelentékeny vagyonra tett szert és 1450 kezdetén halt meg. Neve oláh származásra mutat és a halála után fölvett örökségi okmányok is tanúskodnak oláhságáról. Rokonsága Langenauban (Cimpolung) oláhországi helységben lakik, nem messze az erdélyi határtól. Zsigmond valószinűleg a kor szokása szerint végigvándorolt a virágzó magyarországi városokon mint ötvöslegény, míg végűl a XV. század első felében Bécs-Újhelyen megtelepedett. Első felesége Erzsébet volt és annak nővére szintén műiparos felesége lőn, férjének neve Hans (kardcsiszár), ennek fia, Wolfgang, az ötvösségre adta magát; közelfekvő föltevés, hogy anyai nagybátyjánál tanúlta meg a mesterséget.

Wolfgang családi neve e korbéli okmányokban ugyan sohasem fordúl elé oly összefüggésben, hogy rokonságát közvetlenűl meg lehetne állapítani és ámbár a XV. század második felében Bécs-Újhelyen négy ötvös élt, kinek Wolfgang a neve, mégis az összes reá vonatkozó adatok gondos egybevetése által sikerűlt kétségen kívül megállapítani,[3] hogy Wolfgang Zulinger volt Erzsébet unokaöcscsének a neve. Ugyanazon adatokból sikerűlt kimutatnom, hogy Zulinger elvette feleségűl Siegmund Wallach halála után Siegmund özvegyen maradt második feleségét és valószínüleg vele együtt örökölte nagybátyja műhelyét, melyben ő maga is tanúlt. Zulinger 1457-ben már templomfelügyelő (Kirchmeister) volt; erre a tisztségre jelesebb ötvösöket volt szokás alkalmazni.

Nagybátyja is sok éven át ugyanazt a hivatalt viselte Zemendorfban, Bécsujhely külvárosában.

[1] Das Mittelalterliche Drahtemail. 16. és 36. l. részletrajzokkal a 23. lapon.

[2] Lásd a részleteket «Siebenbürger in Wr.-Neustadt . . .» czímű czikkemben; megjelent a Correspondenzblatt des Vereins f. Siebg. Landeskde. 1889. 2. sz.

[3] Lásd Correspondenzbl. des Vereins für Siebenbürgische Ldskde 1889. 2. sz. Siebenbürger in Wr.-Neustadt . . . czímű czikkemet.

Arch. Ért 1891 évf.

még egy Z idomú jegy van beütve. E jegyeken kívül semmi egyéb jelzés nincs a serlegen, nevezetesen nincs a födél belsején az évszám, melyet az 1741-ik évi tanács-napló említ.

Végül a serleg leirásánál említendő, hogy több részén kár esett az idők folyamában és némely változáson ment át. A kuppa testéről az összes sárkányok hiányzanak, a kék zománcz majdnem legtöbb helyről lehullott, a többi zománcz jobban megmaradt, bár ez sem sértetlen. A kis lovag kezében lévő szívalakot F. Reger, újhelyi aranyműves, napjainkban csinálta, de miként e sorok írója előtt állította, híven utánozta. Úgy hiszem, hogy a mennyiben az évszám sajátszerű idomai mellette tanúskodnak, szava egészben véve megbizhatónak tekinthető.

A szívbéli számok és betűk szerint itélve, a serleg oly ténynyel áll kapcsolatban, mely III. Frigyes császárt és Mátyás királyt egyaránt érinti; a födél bogácskoronája is támogatja e föltevést. Ezen eseménynek az évszám tanúsága szerint 1462-ben kellett megtörténnie. Ez évben végződött a két fejedelem viszálya, mely 1459 márczius 4-ike óta folyt a mikor Frigyes elfogadta volt a Mátyás ellenpártja részéről magyar királylyá történt kikiáltatását. A Szt-István koronája még kezében volt. Az 1462-iki békealkudozásoknál tehát fontos kérdések forogtak szóban. Szóban volt, hogy III. Frigyes mondjon le a magyar trónusról, adja ki a magyar koronát és szóban voltak azok a régibb szerződések, melyeknek alapján a Habsburgház a magyar trónutódlásra igényt tartott. Ezentúl tartós békének kellett az ellenfelek közt létrejönni. Az alkut nagy béke-tor fejezte volna be, melynél a béke poharát itták volna és e czélra készült a pompás serleg. A serleg rendeltetésére nem közömbös a rajta alkalmazott növénydiszek symbolikája, melynek a középkorban oly nagy jelentősége volt.

A zománczos szalagokon ismétlődő ötlevelű virág alighanem a Solanum dulcamara vagy a Hypericum perforatum utánzása. Mindkét növénynek bűvös varázs és titkos fondorlat ellen való hatást tulajdonított a középkor; talán ez a jelentősége adta a két növény képének azt a széles elterjedést. A bojtorján a ragaszkodás és a minden helyen föltünő bogácsnövény a férfi-derékség jelképe. A födél belsején látható szent alak talán Szent-János, a szeretet apostola.

Hogyha e föltevések megállanak, akkor alig lehet kétség, hogy a serleget az egyik szerződő fél rendelte meg és mivel középkori emlékeken a megrendelő megszokta magát örökíteni, inkább mint az ötvös, az FI betűk Fredericus imperator-t jelentenének. Hogy ily szerződés alkalmával a császár mint legmagasabb rangú világi fejedelem a megrendelő, már ezen méltóságánál fogva is föltételezhető és bár Frigyes császár takarékossági hajlama ismeretes, nem tételezhető föl róla, hogy oly rendkívüli alkalommal is, minő ez a békekötés volt, fukarsága győzött volt rajta. Egyébként tudjuk, hogy a korona kiadásáért nagy

mely az olasz kőfaragók más esetekben tapasztalt szokása ellenére ezúttal mindenben megfelelő. Nemcsak a heráldikus czímeralak pontos, de még az idomok aránya is találó és izléses. Olasz eredetre vall a kilenczcsúcsú paizs kecses formája, mely ugyanígy Máriássy István

erősebben kiszélesbűl mint a felső. Mindegyik kosár négy bogácsból áll, miáltal a művész az alsó hatos tagozást átvezeti a felső nyolczas osztályozásba. A billikom kuppáját alúl rovátkos gyűrűtag köti a szárhoz, alját nyolcz csúcsba futó hólyag képezi, melyeknek fölületét éles gerinczek élénkítik, a hólyagok felső sora keskeny czikkelyekbe megyen át, melyek a kuppa felső széléről kiemelkedő hólyagok hasonló czikkelyei közé nyúlnak, a felső és alsó czikkelysor befelé hajolván, a kuppa alsó csekélyebb és felső erősebb kihajlását közvetítik. A hólyagok és czikkelyek közeit apró sárkányok élénkítették. A czikkelyek fölületén középett éles gerincz fut végig. A kuppa legfelső síma széle alatt, közvetlenűl a felső hólyagsor fölött erős ezüst huzalból készült, sodrott kötéltag képezi a szegélyt, melyből bogácslevelek hullanak alá a felső hólyagsor közeire ; magoknak a hólyagoknak fölületét sodronyzománczos virágdísz takarja. Minden hólyag közepét erős bibéjű, ötlevelű virág foglalja el, körülötte hasonló idomú kisebb levelek és virágok csoportosulnak. A középső virág kosarának zománcza sötétkék, közepe vagy kékes-zöld piros bibével vagy piros kékes-zöld bibével ; a kisebb virágok kelyhei sötétzöldek vagy kékes-zöldek, bibéjük piros, a levelek zöldek.

A födél 1·5 cm. magas függélyes széllel záródik a kuppára ; a szélét fölülalúl sodrott ezüsthuzal szegélyzi és a közbeeső keskeny mezőt sodronyzománczos virágfűzér ékíti, mely a talpát ékítő fűzéres szalaghoz hasonló, csakhogy a virágok kelyheinek szirmai pirosak és a bibék kékek ; a zománczos virágokhoz hat helyen ezüstlemezből trébelt hatszirmu, aranyozott virágok járulnak, a szirmok keskenyek és végükön kissé sodrottak. A fűzérszalag felső keretéből heraldikus korona módjára bogácslevelek emelkednek, egészben 16 nagyobb és 16 kisebb levél váltakozik ; a kisebb levelek közt van egy-egy ezüstből trébelt hatlevelű és erős bibéjű virágkehely. A födél kupoláját két sorba helyezett 8—8 fölfelé kisebbedő trébelt hólyag képezi, olyan forma, mint a kuppa holyagai. A hólyagok közeiben két sorban ismét sárkányokat látunk.

A födél közepén 23 cm. magas hornyolt szár emelkedik ki, a szár közepén erősebb bogácscsomó, egyforma távolságokban kisebb bojtorján-levelek veszik körül és legfölül hat lecsüngő ágból és köztük lekonyuló díszes bogácslevelekből alkotott talapon egy kis alakot látunk. A lapot, melyen a födetlen fejű lovag térdepel, tízágú csillag dísziti. A csillag s a kis alak hitelességéhez kétség fér. A lovag jobbjában nyélre állított szívidomú paizsfélét tart, melynek egyik oldalán 1.8.6.2 (1462) évszám van bevésve. A túlsó oldalon balra A.E.I.O.V betűk s a kettősfejű sas, jobbra pedig M és a csőrében gyűrűt tartó holló látszik.
C P

A födél belső csúcsán kerek lapot, és ezen paizsot látunk ; czímeralakja egy szakáltalan szent mellképe, ruháját s a háttért piros zománcz borítja.* A serleg talpának belső oldalának szélén ferdén álló **F1** jelzés látható, a láb belsején ez a jelzés ismétlődik és nem messze tőle a serleg súlyára vonatkozó megjegyzés van bekarczolva, melyet már Bœheim, valamint Römer helyesen értelmeztek. (MRXIII Lot XI azaz 13 márka és 11 lat.)** A láb legkülső szélén

* Semmi ok sincs arra, hogy e szent fényű arczot Mátyás király arczképének tekintsük, mint az 1741-ik évi följegyzés állítja.

** Boeheim Chronik I. 154. Römer Arch. Ért. 1869. 223. l. A billikom közelebbi tanúlmánya után szerző megváltóztatja e jegyek iránt korábban nyilvánított nézeteit (Correspondenzblatt d. V. f. f. Ldskde 1889. 2. sz.) és csatlakozik e két tudós nézetéhez.

A NÉMET-ÚJHELYI MÁTYÁS BILLIKOM.[3]

irta Dr. Mayer József.

A Bœheim-féle krónika említi, hogy Mátyás király, mikor 1487-ben Német-Újhely hatalmába került, a német-újhelyieknek egy billikomot ajándékozott.[4]

[1] Wagner Dec. II. 1495. évi pecsétről vette.

[2] Der Adel von Ungarn 150. l. a 126. táblán.

[3] A jelen czikket kérelmünkre dr. Joseph Mayer bécsújhelyi tanár és ismeretes kutató írta folyóiratunk számára; lefordította Kövér Béla. *A szerkesztő.*

[4] Ferdinands Carl Bœheim's Chronik von Wiener-Neustadt, herausgegeben von Wendelin Bœheim. I. köt., 153. l.

Ismeretes tény, hogy van Német-Újhelyen egy díszes serleg, mely ország világ előtt «Corvin-billikom» néven ismeretes és a fölfogás, hogy azt a hódító Mátyástól kapta a város, egy darabig visszafelé vezethető.

Az Újhelyen 1797. okt. 3-án tartandó békeünnepély előkészületeiről szóló jegyzőkönyv szerint a díszebédnél azon aranyozott ezüst serleget kell a császár egészségére üríteni, mely mint Corvin Mátyás király ajándéka a városi levéltárban őríztetik. Mikor II. József született, szintén e pohárból ittak a császári ház egészségére.*

Az alább közlött tanácsi jegyzőkönyv szövege visszatükrözi azt a véleményt, mely a «Mátyás-billikom»-ról akkoriban fönnállott.

A «Mátyás-billikom» három liternyi ürtartalmával alig más mint az az ezüst pohár (Corvinusbecher), melyről itt szó van; bár föltünő, hogy a múlt században, a mikor ily óriási billikomok már rég nem dívtak, azt a 3 literes ivóedényt «pohár»-nak nevezik.

Igaz-e tehát az a traditio, hogy Mátyás király az újhelyi polgároknak ezt a fönlévő billikomot ajándékozta? Egykorú írásbeli följegyzések híján legfölebb kisebb-nagyobb valószinűséggel oldhatjuk meg a kérdést.

Fejtegetésünk alapját maga a billikom szolgáltatja, melyről ugyan számos kép jelent meg,** de részletes leírása még nincs, adjuk tehát ezúttal leírását.

A födeles ezüst billikom 80 cm. magas, erősen aranyozott; aranyozott ezüstlemezből trébelt levélékítmények gazdagon díszitik, melyeknek művészi hatását nagyban emelik a sodronyos zománczú díszek. Lába hatkaréjú széllel 17 cm. átmérőjű, legalsó karimája csekély hornyolattal bír, azután függélyesen álló 1·5 magas, egyenes lap következik, melyet világos kék zománczú szalag borít; ez alapon csavart sodronyból alkotott inda fut körül, zöld zománczú virágkelyhekkel, s ezekből erősen kifejlett, kissé hajlított piros zománczú bibeszárak és apró zöld zománczú levélkék nyúlnak ki. A karima felől a karélyok sarkában mindig egy-egy fodros bogács nyúlik föl, a zománczos lap felé.

A talp fölületén hat gömbszelvényes dudor közvetíti az átmenetet a szár felé, a dudorokból csúcsba futó élek emelkednek ki és szintén a szárhoz futnak. A dudorok közt fölül és alúl a csúcsíves építészetben dívó vízokádók módjára mindig egy-egy, egészben 12, sárkány ül.

A hatoldalú, 14·5 magas szár szélesebb alapból fölfelé keskenyül, oldalait ugyanoly zománczdísz borítja mint talpát, legfölül kerek idomba megyen át s itt egyszerűen kék zománcz takarja. A szár felső végéből bogácslevelek indúlnak lefelé és mintegy kettős kosárral fogják körül a szár felső felét, az alsó kosár

* Rathsprotokoll 1741. fol. 73. «dass die Gesundheiten der fürstlichen Hoheiten aus dem von dem Hungar: König Mathias Corvinus der Statt Neustatt wegen dem Allerdurchleichtigsten Erzhausz von Österreich unverbrüchlich erzeigten Treu und Tapfrer gegenwahr aunoch im Jahr 1462 zum ewigen andenken Verehrten Kostbahren groszen Silber und Vergolten Pocal, dessen Deckl eine Crone darstellet, worinnen dessen Portrait und Jahreszahl zu sehen, getrunkhen worden».

** Legújabban megjelent a képe Fraknói V. «Mátyás király» című művében, M. tört életrajzok. 1890. VI. köt. 5. füzet.

Zulinger Farkas ötvös. Langenauer Zsigmond unokaöcsese, ki annak mühelyéből került ki Bécsujhelyen s készítette 1462-ben azt a híres Corvin szerleg néven ismeretes bilikomot, mely azotban az eddigi kutatásoz eredmeje szerint, jóllehet III. Frigyes tényleg Mátyás királynak szánta volt ajándékul, sohasem jutott ennek kezébe. Zulinger szerlege ugyanazt a sajátos sodronyzománczot tünteti fel, a melyet számos magyar emléken találhatunk és hajdan opus transilvanicum jelzővel illettek. E párját ritkító műremek mestere 1490 táján halt meg. 1)

A Bécsujhelyi mátyás bilikomon a művész nevét a szerlegen a Z jegyben véljük felismerhetni. Mikor e jegyzet élő mestert keressük, szemmel kell tartanunk a szerleg zománczos technikáját, mely Hampel fejtegetése szerint 2) az akkoriban Nyugat és Felső Magyarországban virágzó ötvösiskolákkal áll szorosabb kapcsolatban. Vélemenyem szerint ez időben (Wolfgang Zulinger) lehetett az az ötvös, a ki Bécsujhelyen ily stylusban dolgozott. Ő Siegmund Wallach unokaöcsese volt, ki Magyarországból származott s 1431 táján már virágzó ötvösmühelye volt Bécsujhelyen.

Wolfgang családi neve e korbéli ohmányszon ugyan sohasem fordul elő oly önzefüggésben, hogy rokonságát közvetlenül meglehetne állapítani a körülmények azonban erre vallanak 3) Ugyanazon adatokból sikerült kimutatnom, hogy Zulinger elvette feleségül Siegmund Wallach halála után. Siegmund özvegyen maradt második feleségét a valószínűleg nelcegyütt örökölte nagy hátrafa mitelyét, melyben ő maga is tanult. Zulinger 1457-ben már templomfelügyelő (Kirchmeister) volt, erre a tisztségre jelesebb ötvösolat

1) Böheim Vendel: A habsburgház rukmezei. II. K. 3 l.

V. ö. 2) Hampel Das Mittelalterliche Drahtemail. 36 és 36 l. részletnagyokkal a 23 lapon.

3) Dr. Mayer József: Siebenbürger in Wr. Neustadt Correspondenzblatt des Vereins f. Siebg. Landeskde 1889. 2. 02.

Letisztázva

Zulinger Farkas ötvös

voll szokai alkalmazni.[1])

Letisztázva

[1]) Dr Mayer József: A neznat ujhely Mátyás billikom. Arch. Ért. 81. k. ujf. 1891. évf. 30. l.

Mátyás uralma alatt, amikor a virágzás külső feltételei fokozott mértékben megvoltak. A XV. századi sodronyzománcos emlékek keletkezési helyei közé bátran felvehetjük Budát is, semmi okunk sincs arra, hogy a billikom szerzőjét vidéki művészben keressük.

Fentebbi vizsgálódásaink eredményét a következőkben foglaljuk össze. Okleveli és történeti adatok, stílkritikai okok tanusága szerint a bécsújhelyi Corvin-billikomot Mátyás király készíttette a Frigyes császárral kötött békéjének emlékére, 1462-ben. Magyar, valószínűen budai, mindeddig ismeretlen nevű ötvös alkotása, aki a hatvanas években a királyi udvar számára dolgozott s a speciálisan magyar sodronyzománctechnikát alaposan ismerte és alkalmazta. A billikomot elkészültének évében ajándékozta Mátyás a császárnak s az I. Miksa által elzálogosított kincsekkel együtt került Bécsújhelyre.

Mint magyar ötvös műve, aki nem Ausztriában, hanem szülőhazájában működött, tulajdonképen kívül esik összefoglalásunk tárgykörén s külföldre vándorolt műkincseink oly sajnálatosan gazdag sorozatából való. Mégis foglalkoznunk kellett vele, mert az eddigi irodalom tévesen Zulinger Farkas nevéhez kapcsolta s rajta keresztül egy Ausztriában működött magyar ötvössel hozta összeköttetésbe.

3.

Többször megtörtént, hogy külföldi kutatók idegenbe szakadt művészeink magyar származását nem vették figyelembe vagy elhallgatták s munkásságukat beolvasztották annak az országnak műtörténetébe, amelyben azok dolgoztak. A bécsújhelyi művészek ismertetésénél ennek épp a fordítottja történt meg: külföldi kutatók bajor és lengyel származású művészeket néztek magyaroknak s így a hazánkból való mesterek után meg kell emlékeznünk azokról is, akik nem voltak magyarok, bár a régebbi irodalom azoknak vélte őket.

Közülük legnevezetesebb *Pusica Péter* császári építőmester, aki 1450-ben tűnt fel a városban s annak falai között dolgozott 1475-ben bekövetkezett haláláig. Három templomot épített Bécsújhelyt, a Szent Péter-templomot, a ciszterciek Szentháromságtemplomát és a várbeli Szent György-kápolnát, azonkívül befejezte a Corporis Christi-kápolna s a plébániatemplom építkezéseit. Főműve a Szent György-kápolna, amely stiljének valamennyi sajátságát tükrözi. Neve az írott forrásokban gyakran Peter von Pusica alakban fordul elő, bizonyos tehát, hogy a Pusica szó annak a városnak vagy helységnek elváltoztatott formája, amelyből az építőmester származott. Így a név megfejtésére vonatkozó kombinációk közül kettő elesik: Pusica nem jelenthet buzogányt (pusicain, ahogy régi német oklevelek írják), mint F. K. Boeheim[270] hitte, sem potykát, mint egy címerrel kapcsolatban W. Boehem[271]

jellegében is azonos. A német és osztrák munkákon oly gyakori kiugró dudorú vagy csavarintott formák, túlhalmozott részletek mindkettőből teljesen hiányzanak.

A másik emlék az Esterházy-kincstár egy öntött díszű, aranyozott ezüstkulacsa (Budapest, Iparművészeti Múzeum), amelynek leírását Csányi Károlynak köszönjük.[265] Már szokatlan mérete — 77·5 cm magas — is a Mátyás-billikomra emlékeztet, még ennél is jobban hólyagos és gerezdes talpa, amelynek felső tövét szakasztott ugyanaz a zománcdísz övezi, mint a bécsújhelyi billikom talpának felső tövét, olyannyira, hogy a két talp egymás mellé állítva nemcsak egy országra, hanem ugyanazon műhelyre vall. A kulacs Mátyás korából származik, mesterének neve ismeretlen.

E két analógia alapján a billikom szerzőjét az ország központi fekvésű városában, alighanem Budán, a király székvárosában dolgozó mesterben látjuk, akit a király is foglalkoztatott s aki bizonyára az udvarban is megfordult. Ez utóbbira mutat az a körülmény, amelyre Hampel József[266] hívta fel a figyelmet, hogy tudniillik a billikom sodronyzománcos virágmustrája Mátyás király könyveinek lapszéli díszítésében gyakran előfordul. Amennyiben a kronológia nem mond ellene, megjegyzését néhány példával kommentálhatjuk. Hasonló nagybibéjű virágok láthatók a Cristofero Landino-féle Sforza-codex lapjain, a római Rossiánában őrzött missale kánonképén vagy Aidymus Alexandrinusnak a newyorki Morgan-gyüjteménybeli kéziratában. Mindhárom kódex Mátyás király könyvtárából való.[267]

Utolsónak maradt a zománcdísz kérdése, amely a díszpohár származásának meghatározásában igen jelentős szerepet játszik. A sodronyzománc eredete körül ma még vita folyik, amely vitának végleges eldőlte azonban kívül esik a Mátyás-billikom problémáin. A zománcozás e sajátos módja hazánkban a XV. század első évtizedeiben jelentkezett s ugyane század folyamán már hatalmas virágzásnak indult. Hampel[268] kutatásai alapján kétfajta emlékcsoportot szokás megkülönböztetni, a zománc színei szerint. Az első csoportba a felső- és nyugatmagyarországi korábbi (XV. századbeli) emlékek tartoznak, melegebb színeik — piros, fehér, zöld, kék, viola, barna és fekete — alapján, a másodikba, amelynek színskálájából a piros és barna hiányzik, az erdélyi ötvösművek. Az utóbbiak csak később, a XVI. században terjednek el. Mindkét csoportra a virágmustrák jellemzők, más motívum úgyszólván elő se fordul. Színskálája alapján a bécsújhelyi billikom az első csoportba tartozik, elsősorban a piros szín gyakori előfordulása miatt s így mesterét a felső- vagy nyugatmagyarországi ötvösök között kellene keresni. Hampel azonban nem számolt művészeti főhelyeinkkel, Budával s az ország központibb fekvésű városaival, amelyek a sajátos stíl terjesztésében minden bizonnyal fontos szerepet játszottak, különösen ebben az időben, Zsigmond[269] vagy

Mayer gondolja. Frigyes sohasem használt monogrammot, latint pedig éppenséggel nem, példák reá épületei, díszpohara vagy a Siebenbürger Zsigmonddal kapcsolatba hozott, említett ezüst állvány. Középkori ötvösműveken a megrendelő sohasem jelölte meg magát eldugott helyekre bevésett monogrammokban, annál többször teljes névvel és feltűnően.

9. MR XIII Lot XI, mint említettük, a súly jelzése (13 márka, 11 lat), későbbről való s az elzálogosítás előtti lemérésre mutat. Korbeli ötvös nem szokta volt művének súlyát megjelölni.

10. A Z[260] jelentése ismeretlen, éppúgy, mint a kétszer előforduló FI jegyé. Egyikről sem valószínű, hogy hitelesítő bélyeg lenne,[261] mert azok ebben a korban még alig ismeretesek. Lehetséges, hogy mindhárom az elzálogosítás idejéből való, kielégítő megfejtésük ma még ismeretlen.

A magyar reneszánsz rövid korszakát Mátyás király uralkodása aranyozza be s nagy királyunk kiterjedt műpártolói tevékenységéből az ötvösség felkarolása sem hiányzott. Mátyás olasz festőket és szobrászokat hívott az országba, olasz miniátorokat foglalkoztatott, az ötvösség volt leginkább az a műfaj, ahol a honi földből sugárba szökkent törekvéseket pártolta. Európai hírre szert tett, gazdag hagyományú művészetünket jobban méltányolta a többinél s valószínű, hogy páratlanul gazdag kincstárának benépesítésében magyar mestereké volt az oroszlánrész.

Egykoru szemtanúk leírásában főkép a méretek nagysága szembeötlő. Beatrix-szel kötött esküvőjekor a lakodalmas asztal előtt embernél magasabb aranyozott ezüst szökőkút állott. Kincstárának nevezetességei között szerepelt egy-egy ló- és szamárnagyságú ezüst egyszarvú. Kétakós ezüsthordó díszítette az almáriumot, amelynek polcain 560 nemes fémből készült serleg, kupa és billikom állott.[262] Ilyféle példák érthetővé teszik a bécsújhelyi díszpohár 82 cm-es magasságát és háromliteres ürtartalmát.

De a Mátyás-billikomot nemcsak pazar pompája utalja a nagy király környezetébe. Stílkritikai okok is amellett szólanak, hogy Magyarországon s éppen az udvari művészet körében készültnek tartsuk. Két emlék szól emellett. A bécsi Műtörténeti Múzeum egy vert ezüst serleget őriz,[263] amelynek fenekén Mátyás király hollós emblémája[264] látható, tehát bizonyosan a budai kincsek közül való. Noha mérete kisebb s kiképzése sem oly gazdag, első pillanatra feltűnik stíljének, felépítésének és részleteinek a bécsújhelyi díszpohárral való szoros rokonsága. A külső forma egyszerűbb rendeltetésnek megfelelően módosult, de a talpra trébelt ugyancsak hat hólyag hasonló cikkekké vékonyodva nyúlik át a felső, nagyobb hólyagokból induló cikkelyek közé s a födélen elhelyezett szár, a méretthez illő kevésbbé gazdag kivitelben, szinte szakasztott párja a Mátyás-billikomot koronázó szárnak. A két mű azonban nemcsak ebben, hanem a formaadás átgondolt és tartózkodó

iovagolt a bevonulási díszmenetben, mit sem tud erről, noha oldalakat szentel[256] az ostrom, a város, a behódolás és a díszmenet leírására s noha a legjelentéktelenebb ügyről is részletesen tudósít, ha urát dicsőitheti vele. Különben is kizárt dolog, hogy a fukar császár Linzbe való menekülésekor ily nagyértékű tárgyat egyszerűen a várban hagyott volna, éppen Mátyás fenyegető előrenyomulása idején, amikor úgy látszik, hogy csak a pénzre váltható értékek maradnak meg számára.

Nézetünk szerint Mátyás sohasem látta viszont egykori ajándékát. Lehet, hogy egyszerűbb ivópoharát valóban odaajándékozta a városnak a bevonulásakor, az is lehet, hogy az egész legenda a billikom történetének magyarázásából eredt. Nem ez az egyetlen ötvösmű, amelyet a jámbor szóhagyomány Mátyás bevonulási ajándékaként emleget, A Krems-kerületi Mauter városka levéltára például 1770-ig hat ivópoharat és egy aranykupát őrzött, amelyeket állítólag Mátyás ajándékozott volna a városnak.[257] Fentebb már megemlékeztünk egyéb koholt Mátyás-relikviákról, a Bécsújhelyen őrzött arcképről, fövegről, nyakfodorról, és nyeregről. A jegyzőkönyv tudósításával ellentétben sokkal valószínűbb, hogy a díszpohár a császári ház tulajdonába maradt és I. Miksa zálogosította el a többi nagyértékű ötvöstárggyal együtt Bécsújhelynek 1506-ban.[258] Erre mutat a billikomba karcolt, annak súlyát jelentő MRXIIILotXI, amely W. Boeheim szerint[259] 1480—1500 körülről való, mert a lapidár és kurzív betűket vegyíti. Így került volna a díszpohár Bécsújhelyre.

Visszatérve a rajta elhelyezett jegyekre, a fentebbiek alapján megfejtésüket a következőkben látjuk:

1. 1462 a billikom készítésének évszáma, korbeli és hiteles, noha megújított.

2. Az AEIOU, mint máskor (ötvösműveken, épületeken), Frigyes monogrammja helyett áll.

3. A kétfejű sas a császári korona alá tartozó birodalmak szimboluma.

4. M két C-vel keresztülírva: Mathias Corvinus, noha Mátyás tudomásunk szerint ily monogrammot sohasem használt. Néha előforduló monogrammja MR (Mathias Rex).

5. Mellette, mintegy magyarázatképen Mátyás címere, a csőrében gyűrűt tartó holló.

6. A zománcos lap férfi-mellképére vonatkozóan Mayer véleménye valószínű, szerinte a portré sz. Jánost, a szeretet apostolát ábrázolná. Vonásai nem emlékeztetnek a királyéra s a serleg elkészültének körülményei, a békekötés is érthetővé teszik a jelképet. Ez azonban minden valószínűsége mellett csak hipotézis, mert az arckép címeralakú formája s a lefelé fordított három stilizált virág vele meg nem magyarázható.

7—8. Az FI jegy nem jelenthet Fridericus Imperatort, miként

juk érveinket gyarapítani. Egyszerűen arra utalunk, mint döntő tanubizonyságra, hogy 1461-ben, szóval abban az évben, mikor a belső Ungarstrassei ház örökösei javában pereskednek, egy másik okiratban[247] Zulinger Katalin nevű feleségével együtt a Brüderviertel sarkán álló ház felének tulajdonosaként jelenik meg. Zulinger tehát másutt lakik, nem azonos Siebenbürger örökösével, noha vele egyidőben él a városban. De nem lehet azonos neve miatt sem. Wolfgang ötvös apja Hanns kardcsiszár volt, sem az apát, sem fiát egyetlen írott emlék sem nevezi Zulingernek. Bécsújhelyt ezidőben 4—5 Wolfgang nevű ötvös működött, a városi jegyzőkönyvek vezetői bizonyára minden tőlük telhetőt megtettek, hogy a sok azonos nevűt megkülönböztessék egymástól. Zulingert mindig teljes nevével említik, ezért sem lehet egy személy Wolfgang ötvössel.

Katalin, felesége 1461—1471 között férje mellett csaknem valamennyi oklevélben szerepel. Anna nevűt egyik írott forrás sem említ, más női nevet sem. Nyilvánvaló, hogy Zulingernek egyetlen egy felesége volt, akit Katalinnak hívtak. Siebenbürger második feleségét már ezért sem vehette el — eltekintve attól, hogy Siebenbürgernek nem is volt második felesége.

Mindezek alapján arra a bizonyos, de negatív konkluzióra jutottunk, hogy Zulinger nem volt Siebenbürger Zsigmond első feleségének unokaöccse és nem vette el Siebenbürger állítólagos özvegyen maradt második feleségét, Annát — tehát semmiféle bizonyíték nincs arra, hogy az erdélyi mesternél tanult vagy éppenséggel átvette volna annak halála után műhelyét. A Corvin-billikom játszi könnyedséggel és nagy technikai bravúrral készült sodronyzománcos részei oly mesterre vallanak, aki a zománcozás magyar műgyakorlatát alaposan értette.

Az írott források Zulingert[248] nem ily embernek mutatják 1461-ben,[249] tehát egy évvel a Mátyás-billikom elkészülte előtt említi őt először az egykorú feljegyzés. A fél házhoz, amelyet az első feljegyzés említ, négy év mulva [250] megszerezte a másik felet is, ugyanebben az évben azonban felnövekedett adósságai fejében egész házát zálogul kellett felajánlania.[251] Úgylátszik anyagi helyzetét csak úgy sikerült rendezni, hogy a ház egyik felét megint áruba bocsájtotta, ami egy év mulva történt meg.[252] Munkáiról nem tudni, 1476-ban szerepel utoljára,[253] halálának éve bizonytalan.

Siebenbürger Zsigmond külső sikerekben gazdag pályájával szemben, amely kitűntető tisztségekhez és megvagyonosodáshoz vezetett, Zulinger sivár és nyomasztó anyagi helyzete közepes, színtelenebb ötvösre vall. Bajosan képzelhető el, hogy a császár számára dolgozott volna, sőt, hogy a császár őt bízta volna meg a Mátyás-billikom elkészítésével, amely, mint külföldi uralkodónak szánt fényes ajándék — ha tudniillik Frigyes volt a meg-

rendelő — bizonyára az egész birodalom ötvöseinek becsvágyát izgatta.

A megrendelő azonban nem a császár volt. Ha összeállítjuk azokat a történeti eseményeket, amelyek a serleg keletkezésével kapcsolatban vannak, világosan körvonalazódik a Mátyás-billikom rendeltetése. 1440-ben történt, hogy Kottanner Ilona a visegrádi fellegvárból ellopta a magyar szent koronát, amely néhány év mulva zálogképpen III. Frigyes császár birtokába került. A mindennél féltettebb nemzeti ereklye visszaszerzése érdekében már Hunyadi János is tett lépéseket s amikor szépszerével nem kaphatta, fegyveres erővel tört be Stájerországba és Ausztriába. Hadjárata nem járt kellő eredménnyel, a korona Frigyesnél maradt s Mátyás trónrajutásakor is ott volt, sőt Frigyes Mátyással szemben magyar királlyá is koronáztatta magát vele. Az emiatt megindult viszálykodást és háborút 1462-ben, tehát a díszpohár készülése évében békealkudozás követte. A király megbízottjaként Vitéz János tárgyalt a császárral és ugyanebben az évben megkötötte a békét. Frigyes visszaadta a koronát, cserébe érte haláláig megtartotta a határszéli városokat, igényt formálhatott a trónra abban az esetben, ha Mátyás fiúutód nélkül hal meg s végül készpénzben, mintegy személyes kárpótlásul 60.000 aranyat kapott.

Az alkudozásokban Frigyes diktálta a feltételeket. Nála volt a szent korona, amelynek óriási szuggesztív erejét kihasználta. Bizonyára sejtette, hogy Mátyás minden tőle telhetőt megad a féltett kincsért, nem kellett ajándékokkal kedveskednie, hiszen tudta, hogy ő az úr, ameddig a koronát kezében tartja. Mátyás viszont alighanem szívesen toldotta meg a 60.000 aranyat fényes ajándékkal, ha a korona visszakerüléséről volt szó. Így készülhetett a nevezetes billkom, amely a békekötés évszámát viseli fődelén; talán maga vitéz János nyujtotta át Frigyesnek a szerződés aláírásakor. Nemes harmóniája és részleteinek pazarsága nagystílű reneszánsz-fejedelemre vall, nem pedig a fukar, pénzzavarokkal küzdő Frigyesre.[254]

A két uralkodó közötti ellentét nem szűnt meg a békekötés után sem. Frigyes áskálódásai háborúra vezettek, amelyben Bécsújhely is szerepet játszott. Mátyás bevonult Ausztriába, elfoglalta Bécset, onnan indult Bécsújhely alá, amely 1487 augusztus 17-én megadta magát a magyar királynak. Egy századokkal későbbi, helybeli jegyzőkönyv szerint[255] Mátyás ekkor ajándékozta a billikomot a városnak. E tudósítással bajosan egyeztethető össze a serleg 1462-es évszáma, amely 25 évvel előbbi keletkezésre mutat. Régebbi írók a nyilvánvaló ellentétet azzal próbálták áthidalni, hogy Mátyás bevonulásakor itt találta a billikomot s a városnak ajándékozta. Bonfinius, Mátyás történetírója, aki urát a Bécsújhelyet vívó táborba is követte s aki saját vallomása szerint ott

4. Mátyás király billikoma.
(Bécsújhely, Városi Múzeum.)

zisből indul ki. Mindkettőjük szerint a billikom III. Frigyes rendeletére készült és Zulinger bécsújhelyi ötvösmester műve. A két kutató részletekben is megegyező gondolatmenetét Mayer fejtette ki bővebben. Szerinte a díszpohár annak az alkalomnak köszönheti létrejöttét, hogy Frigyes császár és Mátyás között megegyezés történt a korona kiadására vonatkozóan, megrendelője ezek szerint vagy a császár, vagy a magyar király volt. A kétszer előforduló FI-ből Mayer arra következtet, hogy Frigyes volt a megrendelő, a két betű ugyanis Fridericus Imperatort jelentené. A császár 1462-ben rendelte meg, oly gyakori és emlékezetes pénzzavarai sem akadályozhatták a drága ajándék elkészíttetésében, mert Mátyástól a korona kiadásáért óriási összeget kapott. A billikom bizonyára a pezsgő művészi életű Bécsújhelyen készült, mesterét a Z-jegy árulja el, Zulinger Farkas helybeli ötvös az.

Mielőtt a gondolatsor teljes egészére visszatérnénk, Zulingerről, az állítólagos mesterről kell szólni. W. Boeheim és Mayer szerint Krisztina, Zulinger anyja és Erzsébet, Siebenbürger Zsigmond első felesége testvérek voltak. Siebenbürger halála után Zulinger elvette annak özvegyen maradt második feleségét, Annát és átvette a néhai férj műhelyét. Pályája kezdetén bizonyára Siebenbürger tanítványa volt, tőle sajátíthatta el a zománcozás magyar módját, melyet egyetlen reánk maradt művében, a Corvinbillikomban is felhasznált.

Fentebb, Siebenbürger Zsigmondról szólván, kétséget kizáróan bebizonyítottuk, hogy csak egy felesége volt, Erzsébet asszony. Második feleségét, Annát már csak azért sem vehette el Zulinger, mert az nem is volt. Az alábbiakból azonban az is kiderül, hogy Zulinger nem volt Siebenbürger Zsigmond unokaöccse, s így rombadől az erdélyi ötvösnél eltöltött tanulóévek hipotézise is.

A Siebenbürger-házaspár belső Ungarstrassei házát — mint említettük — felében a férj rokonai, Petermann és Jakab örökölték, felében pedig Erzsébet asszony unokaöccse, az ismeretlen vezetéknevű Wolfgang ötvös, akit W. Boeheim és Mayer Zulingerrel azonosít. Megemlékeztünk arról is, hogy a Nagyszebenből való örökösök közül az egyik, Langenauer Jakab, letelepedett Bécsújhelyt. Petermannt nem említik az oklevelek, nyilván Erdélyben maradt. 1460 júliusában[245] Jakab összeveszett Wolfganggal, a ház másik felének tulajdonosával, illetve annak feleségével, akinek sajnos sem kereszt-, sem vezetéknevét az írott források nem említik. A pörpatvar oka bizonyára a közös tulajdon volt. Pereskedésre került a sor s az ügyet még 1461 pünkösdjekor sem döntötte el bírói ítélet.[246] Feltűnő, hogy alperesként mindig Farkas ötvös felesége (Wolfgang, goldsmids, hawsfraw) szerepel s nem a tulajdonképeni örökös, a férj; amiből arra is lehetne következtetni, hogy az ötvös ekkor már meghalt. Ez új hipotézissel azonban távolról sem akar-

képeni pohár nyolcas beosztásával, oly módon, hogy a hatszögletű lábat négyosztatú bogáncskoszorúval övezi. A különben nemes arányok egy pontban nem elégítik ki a mai szemlélőt. Úgy érezni, hogy a tulajdonképeni pohár, amely fedőjével együtt felfelé fordított körtéhez hasonlít, méreteihez képest keskeny talpon áll. Nyilván a mester is megérezte ezt az aránybeli apró szépséghibát, ennek tulajdonítható, hogy a födelet hatalmas, felfelé emelkedő szárral toldotta meg.

A gazdag díszítésű billikom mintegy első megfogalmazása annak a reprezentativ műfajnak, amely az oly ritka késő gótikus díszpoharak gyér sorában él tovább. A későbbi alkotások közül itt csak I. Miksa császár serlegét (Bécs, Kunsthistorisches Museum), a monforti címerrel ellátott díszpoharat (ugyanott), s az Esterházy-kincstár két billikomát (Budapest, Iparművészeti Múzeum) említjük, mindezeknek formafelfogása és felépítése hasonló, de későbbi időből valók s jelentőségük is kisebb. Mátyás király fejedelmi ajándéka élére került annak a fejezetnek, amely a XV. századi világi ötvösművekről szól,[240] az e korból megmaradt emlékek között első és legfontosabb. A világi emlékekben oly gazdag Németország sem tud hasonló jelentőségűt és értékűt felmutatni, legtöbbet említett remekei, a két lüneburgi billikom s a goslari városházán őrzött ezüstkanna (1477), noha megközelítik a Corvin-serleg szokatlan méreteit, formai harmónia és egységes koncepció h jján valók.

Természetes, hogy a fejlődéstörténeti szempontból is oly fontos Mátyás-billikom a nemzetközi érdeklődés homlokterében áll, ennek köszönhető, hogy keletkezését és származását illetőleg már igen korán lokálpatriotizmustól fűtött fantasztikus kombinációk kaptak lábra, amelyek az irodalomban még ma is tartják magukat. Ezek a vélemények látszólag a tudományosság teljes fegyverzetében léptek fel s ellentmondást nem tűrő hangjukkal, oklevelekre való hivatkozással a magyar szakköröket is megtévesztették.[241] Ez a ferde helyzet szolgáljon mentségünkre, amikor az alábbiakban talán túlságos részletességgel foglalkozunk a billikom származásával és mesterének kérdésével.

A tévedések lavináját Bécsújhely első krónikása, Aloys Gleich indította meg a mult század elején. Mátyásnak a városba való bevonulásáról írván, említi, hogy a király többek között a helybeli polgárságnak adta emlékül ezüst ivópoharát: „... nur kommt hiebey zu bemerken" — folytatja — „dass dieser mit dem fünf Selblautern und dem Jahreszahl 1462 bezeichnete Becher, mehr ein kostbares Geschenk von Friedrich, als von ihrem Ueberwinder zu seyn scheint, und dass selber (wenn ihm nicht Mathias als ein vergessener Gut des Kaisers in der Burg gefunden hatte) gewiss eine Gabe ihres Gutthäters, Kaiser Friedrichs ist."[242]

W. Boeheim[243] és Mayer[244] véleménye megegyezően e hipoté-

és sodrott hatszirmú virágok is díszítik a szalagot. A szalagból kisebb és nagyobb bogáncslevelek indulnak felfelé, váltakozva 16 nagyobb és ugyanannyi kisebb, a kisebb levelek között egy-egy ezüst virág nyílik. A födél tetejét kétsorban egymás fölé helyezett trébelt hólyagok alkotják, amelyek között két sorban ismét apró sárkányok ülnek. A födél tetejéből 23 cm magas, hatalmas szár emelkedik felfelé, egyenes vonalát három helyen törik meg bogáncslevél-csomók, amelyek közül a középső a legnagyobb. A szár legfelül szintén bogáncslevelekben ágazik szét s a körben lecsüngő levelek között egy vízszintes lap van elhelyezve, amelynek felső oldalát tízágú csillag díszíti. A csillag felett apró, fedetlen fejű lovag térdepel, aki jobbjában szívalakú pajzsot tart.

Meg kell emlékezni azokról a bevésett, vagy bekarcolt jegyekről és egyéb ábrázolásokról, amelyek egyrésze döntő jelentőségű a probléma megoldása szempontjából. Tíz ilyent találni.

1. A lovag kezében tartott szívidomú pajzsocska egyik oldalán: 1462.

Másik oldalán: 2. AEIOU.

3. Kétfejű sas.

4. M, száraiban egy-egy egymásfelé forduló C-vel keresztülírva.

5. Csőrében gyűrűt tartó holló.

6. A födélen belül, középen egy kerek lapra forrasztott címerpajzson szakálltalan fiatal férfi zománcos mellképe. A köpeny és a háttér piros, a portré alatt három egymásmelletti stilizált liliom fordul lefelé.

7. A billikom talpának belső oldalán, a szélen négyszögletű keretbe foglalt FI bekarcolva.

8. Ugyanez a láb belsejében is.

9. A láb belsejében, az előbbi mellett MRXIIILotXI.

10. A láb külső szélén Z-jegy, mélyen bekarcolva.[237]

A kovácsolt, nem öntött díszű billikom kitűnő állapotban maradt meg. Idők folyamán csak lényegtelenebb sérüléseket szenvedett, így a tulajdonképeni pohárról eltűntek a kis sárkányok, sokhelyütt megkopott a zománc, amelyből a kék szín pattogzott le leginkább. A lovag kezében levő pajzsot Reger bécsújhelyi ötvös újította meg 1890 körül, a megrongált eredeti mintáját híven követve.[238] W. Boeheim[239] a térdelő lovag alakját a XVI. század elejéről valónak tartja. Nincs okunk kételkedni abban, hogy a díszpohárral egy időben készült, hiszen kezében tartotta azt az egykor eredeti, ma már megújított pajzsot, amelyen az 1462-es évszám olvasható.

A Mátyás-billikom igazi értéke nemcsak szilárd és logikus felépítésében rejlik, hanem abban, hogy a részleteinek pazar gazdagsága nem rontja el egységes hatását. Mestere a talp hatos beosztását ügyesen és zökkenő nélkül kapcsolja össze a tulajdon-

kom három részből áll: a tulajdonképeni pohárból, az ettől elválaszthatatlan lábból és a lejáró födélből. Az alul 16 cm-re kiszélesedő talp hatkarélyos alját egy kifelé homoruló szegély fogja körül, felette egy függélyes, övszerűen körülfutó szalag következik, amely világoskék zománccal van bevonva. A kék alapot, csavart sodronyból készült inda díszíti, amelynek mentén zöld zománcú virágkelyhek nyílnak; a virágok piros bibeszálai s az apró zöld levélkék ugyancsak zománcosak és kiemelkednek a síkból. Egy-egy karély összetalálkozásánál az általuk alkotott sarokból egy-egy bogáncs emeli fel fejét az említett zománcos szalag felé. A karélyok tetejét gombszelet alakúra trébelt hólyagok alkotják, amelyből sínek futnak a talp felett emelkedő szárhoz. A hólyagok között, a szár tövében is, és a talp peremén is egy-egy, összesen 12 sárkány látható. A 14·5 cm magas szárnak csak az alsó fele szabad, felső részét bogáncsdísz övezi. Alapja szabályos hatszög, a szár alkotta hasáb felfelé egyre keskenyül, legfelelül hengeralakúvá változik. Itt egyszerű kék zománc borítja, míg alatta, a hatszögletű részen ugyanaz a zománcdísz látható, mint a talpat körülvevő szalagon. A szár felső tövéből bogáncslevelek hajlanak felfelé, amelyek azt két egymásalatti zilált övben fogják körül, ezek közül az alsó díszesebb és szélesebb. Mind a két öv 4—4 bogáncsból áll.

A tulajdonképeni pohár a szár legfelső részére forrasztott gyűrűből emelkedik ki, alját nyolc hólyag veszi körül, amelyeknek tetejét kétfelé induló s felfelé futó gerincek díszítik. A felettük következő hólyagsor hosszúkás, keskeny cikkekből áll, amelyek alul szélesebbek. Ezek közé a pohár felső széléről fent szélesebb, lefelé keskenyedő cikkek nyúlnak. A két egymásbaékelődő cikkelysor homorú felületet alkot. Legfelül, a tulajdonképeni pohár legszélesebb részét ismét nyolc hólyag veszi körül, ezeket sodronyzománcos virágdísz borítja: középütt egy-egy ötlevelű, kiálló bibéjű virág, körülötte kisebb, hasonló virágok és levélkék. A középső virág kelyhe sötétkék, közepe váltakozva kékeszöld piros bibével és piros, kékeszöld bibével. A kisebb virágok szirma sötétzöld vagy kékeszöld, bibéje piros, a többi levél zöld. A pohár peremét kívül vastag, sodrott ezüsthuzal fogja körül, melyből a legfelső sor egy-egy hólyagja közé bogáncslevélkék hajlanak le.

A leemelhető, ugyancsak gazdagon díszített födélnek alsó peremén 1·5 cm széles szalag fut körül, amelyet alul és felül sodrott ezüsthuzal szegélyez. A zománcos szalag virágornamentikája azonos a talpéval, csak színben más: a virágok szirmai pirosak, a bibék pedig kékek. Ezeken kívül aranyozott ezüstből formált

Mihalik József: Az ötvösművek hitelesítő bélyegeiről. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, IV. évf. Bp., 1910. 78—92. l.

[262] V. ö.: Eschenloer Péter leírását: Szamota: Régi utazások Magyarországon. Bp., 1891. 107. l. — Csánki Dezső: I. Mátyás udvara. Századok, XVII. évf. 1883. 638. l. — Berzeviczy Albert: Beatrix királyné. Bp., 1908. 184. l.

[263] Repr.: Siklóssy László: Műkincseink vándorútja Bécsbe. Bp., 1919. 32. l. után.

[264] Említésre érdemes, hogy a holló nem tart gyűrűt a csőrében s a pohárón egyetlen jegy sem található.

[265] Az Esterházy-kincstár magyar ötvösművei. Az Orsz. Magy. Régészeti Társulat I. évkönyve. Bp., 1923. 189. l., repr. XV. tábla

[266] Kövér Béla: A középkori sodrony-zománc kérdéséhez. Arch. Ért., Új f., XII. k. Bp., 1892. 25. l.

[267] Repr.: André de Hevesy: La bibliothéque du roi Mathias Corvin. Paris, 1923. VII, XI, XXII. tábla.

[268] Das mittelalterliche Drahtemail, Bp., 1888.

[269] Zsigmond király 1425-ben Budán Harcias Frigyes meisseni őrgrófnak sodronyzománcos kardot ajándékozott (ma a drezdai történeti múzeumban). Ez a kard bizonyára nem a vidéki városok egyikében, hanem Budán készült. V. ö. Mihalik József: Az ötvösség és a zománc. Bp., 1913. 161. l.

[270] Chronik von Wiener-Neustadt. II. kiad. Bécs, 1863. 214. l.

[271] Baumeister und Steinmetzen in Wiener-Neustadt im XV. Jahrhundert und ihre Werke. Berichte u. Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien. XXIX. k. Bécs, 1893. 181. l.

[272] Pozsegai Péter: Arch. Ért., Új f., XIII. k. Bp., 1893. 382. l.

[273] V. ö.: Dr. Schrauf Károly: Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen. Bp., 1892. 221. l. — U. az.: A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyve. Bp., 1902. 409. l.

[274] Quellen I. 3. — 3361.

[275] Geschichte von Wiener-Neustadt. I. r. 2. k. 389. l.

[276] Goldschmiede in W.-N. stb. 100. l.

[277] Studien zur süddeutschen Plastik. Augsburg, 1926. I. kötet. 47. l.

[278] Hans Tietze: Wien. Lipcse, 1923. 94. l.

[279] Repr.: Wilhelm Suida: Österreichische Kunstschätze. Bécs, 1911. I. kötet, 57. l.

[280] Repr.: Suida: Österreichs Malerei in der Zeit Erzherzog Ernst' des Eisernen und König Albrechts. Bécs, 1926. 1. tábla.

[281] Ludwig Baldass: Gotik in Österreich. Der Cicerone, XVIII. évf. Lipcse, 1926. 652. l.

[282] Gerevich Tibor: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp., 1924. 14. l.

[283] Kolozsvári Tamás, az első magyar képtábla-festő. Bp., 1923.

[284] Gerevich Tibor mutatta ki. V. ö.: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp., 1924. 12—13. l.

[285] 3113. (IV.)

[286] 15.339. (XVII.)

[287] 15.400. (XVII.)

[288] Quellen II. 3. — 4495.

[289] 15.419. (XVII.)

[290] 15.611. (XVII.)

[291] 15.524. (XVII.)

[292] 15.565. (XVII.)

[240] Illustrierte Geschichte des Kunstgewerbes. Berlin, 1908. I. k. 374. l. (Az idetartozó fejezetet a középkori ötvösség egyik legkitűnőbb szakértője Otto von Falke írta.)

[241] Hampel: Das mittelalterliche Drahtemail. Bp., 1888. 16. és 36. l. — Kövér Béla: A középkori sodronyzománc kérdéséhez. Arch. Ért., Ú. f. XII. köt. Bp., 1892. 25. l. — Mihalik József: Az ötvösség és zománc. Bp., 1913. 51. és 63. l. — Velük szemben Otto von Falke (Ill. Gesch. d. Kunstgewerbes. Berlin, 1908. I. k. 374. l.) a magyar szerzőség mellett foglal állást: „Es ist sicherlich ungarische Arbeit..." s ugyanezt teszi egy utikalauz szerzője, Alfred von Baldass (Wien. Bécs, 1926, 376. l.), aki a billikomot ismeretlen erdélyi ötvös művének tartja. Magyar részről elsőnek s eddig egyedül Csányi Károly szállt síkra a hazai szerzőség mellett (Az Esterházy-kincstár magyar ötvösművei. Az Orsz. Magy. Régészeti Társ. I. évkönyve. Bp., 1923. 189. l.) egy odavetett mondatában, álláspontját bővebben tudtommal nem fejtette ki.

[242] Gleich, Aloys: Geschichte der kaiserlichen königlichen Stadt Wienerisch Neustadt. Bécs, 1808. 70—71. l. — Hormayr, Joseph Freiherr von (Wien, seine Geschichte und seine Denkwürdigkeiten. Bécs, 1823. IV. kötet, 1—2. füzet. 64. l.) és Miessl (Beschreibung und Erklärung d. Merkwürdigkeiten und Antiquitäten im Archiv d. Rathauses der Stadt Wiener-Neustadt. Bécsújhely, 1824.) adataikat Gleichtől vehették.

[243] Der Corvinusbecher in Wiener-Neustadt. Ber. u. Mitth. stb. XXVIII. k. Bécs, 1892. 88. l — Goldschmiede in W.-N. stb. U. ott. XXXII. k. Bécs, 1896. 115—117 l.

[244] Beziehungen des Königs Mathias Corvinus zu Wiener-Neustadt und der Corvinus Becher. Ungarische Revue, XI. évf. Bp., 1891. 212—223. l. — A németujhelyi Mátyás billikom. Arch. Ért., Új f., XI k. Bp., 1891. 29—31. l. — Gescichte von Wiener-Neustadt. I. rész. 2. köt. 37, 479—485. l.

[245] 3177. (IV.)

[246] 3193. (IV.)

[247] 3745. (IV.)

[248] W. Boeheim (Goldschmiede in W.-N. Ber. u. Mitth. stb.) Zulingerről írva, az életére vonatkozó adatokat teljesen összezavarja a sok Wolfgang nevű ötvösével.

[249] 3745. (IV.)

[250] 3781. (IV.)

[251] 3782. (IV.)

[252] 3805. (IV.)

[253] 3901. (IV.)

[254] Mayer szerint a billikom abból a 60.000 aranyból készült, amelyet Frigyes a korona átadásáért kapott. Ezzel szemben a díszpohár 1462-ből való, a pénzt pedig csak egy évvel a megkötött béke után, 1463-ban kapta meg a császár.

[255] 1741. — V. ö. helybeli levéltár, Rathsprotokoll, 1741. fol. 73; és Mayer cikkét. Arch. Ért. stb. 27. l.

[256] Antonii Bonfini Rerum Hungaricum Decades, VII. kiadás, Lipsiae, 1771.

[257] Österreichische Kunsttopographie, I. k. Bécs, 1907. 314. l.

[258] 2601. (IV.)

[259] Der Corvinusbecher stb. 85. l.

[260] Lapidáris betűtípus.

[261] Bécsújhely hitelesítő jegye a XVI. századtól kezdve ismeretes, a város címerét ábrázolja. Magyar hitelesítő jegy a XV. századból nem ismeretes. V. ö.

11.281. (XIV.), 3120, 3675, 3123. (IV.), 11.285. (XIV.), 3127, 3128, 3138, 3690, 3698, 3741, 3931. (IV.) — Az 1480-ból kelt legutolsónak idetartozása bizonytalan. *Nem reá* vonatkozik a Jahrbuch tartalommutatójában a többiek közt felsorolt 3661-es számú regesta, hanem Zsigmond nikolsburgi ötvösre.

[214] 3138. (IV.)

[215] 3087. (IV.) — W. Boeheim szerint (Goldschmiede in Wiener-Neustadt stb. Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereins z. Wien, XXXII. kötet. Bécs, 1896. 93. l.) 1408 június 7-én a bécsi Stadtbuch már említi nevét. E fontos bejegyzésre — amelyről Mayer sem tud — nem tudtam ráakadni.

[216] 3664. (IV.)

[217] 3665. (IV.)

[218] 3097. (IV.)

[219] 3087. (IV.), 11.258. (XIV.), 3104, 3109, 3111, 3116, 3118, 3120, 3123. (IV.)

[220] 3104. (IV.)

[221] 3111, 3120, 3123. (IV.)

[222] 3118. (IV.)

[223] 3128. (IV.)

[224] 1450 január 22-én még élt (3127. — IV.), 27-én néhainak említik (3128. — IV.).

[225] 3128. (IV.)

[226] Goldschmiede stb. Berichte u. Mitth. XXXII. — 1896. 93. l.

[227] Geschichte von Wiener-Neustadt. I. rész. 2. sz. 467. l.

[228] Erzsébet 1450 január 22-én még élt, v. ö. 3127. (IV.), egy hét mulva férjéről mint néhairól emlékeznek meg a források. Egy hét alatt az első feleséget eltemetni, másodikat venni és meghalni túlságosan gyors lett volna. Különben is Zsigmondot is és Erzsébetet is rokonok öröklik meg, a hagyatéki ügyekben a második feleség bizonyára szerepelt volna.

[229] 3138. (IV.)

[230] 1460 június és 1461 január között neve többször szerepel, olykor mint Siebenbürger Jacob. V. ö. 3177, 3179, 3183. (IV.), 11.334. (XIV.) 3186. (IV.), 11.335 (XIV.), 3193. (IV). *Siklóssy László* (Ismeretlen magyarországi művészek. A Műbarát, III. évf. Bp., 1923. 48. l.) ötvösnek mondja őt, noha foglalkozása ismeretlen.

[231] Geschichte von Wiener-Neustadt. I. rész. 2. k. 479. l.

[232] 3134. (IV.)

[233] Kassa város ötvösségének története. Bp., 1900.

[234] A magyarországi okleveleket Mihalik József közölte Háromszáz év a pozsonyi ötvösség történetéből c. hézagpótló tanulmányában (Múzeumi és Könyvtári Értesítő, VI. évf. Bp., 1911. 104. l.), amelyet itt az egyetlen osztrák oklevéllel kiegészítünk.

[235] 3303. (IV.)

[236] Dr. Mayer József: A német-ujhelyi Mátyás-billikom. Archaeologiai Értesítő, Új folyam, XI. k. Bp., 1891.26—31. l.

[237] Mayer négyszögű keretbe foglalva közli, mintha ponccal lenne beütve. Nincs kerete s nem poncolt, hanem szélesen és mélyen bekarcolt betű.

[238] Mayer, op. cit 29 l

[239] Der Corvinusbecher in Wiener-Neustadt. Berichte u. Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien. XXVIII. k. Bécs, 1892. 86. l. Ugyanaz különlenyomatban is.

[182] 11.461. (XIV.)
[183] 3288. (IV.)
[184] 3904. (IV.)
[185] 3296. (IV.)
[186] Gazdag bécsújhelyi család szülötte. V. ö. Boeheim: Maler u. Werke der Malerkunst stb. Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien. XXV. kötet. Bécs, 1889. 88. l.
[187] Siebenhirter János († 1508).
[188] 3845. és 3916. (IV.)
[189] 3916. (IV.)
[190] 3944. (IV.)
[191] 3384. (IV.)
[192] Neunkirchnerstrasse 21. szám. Egyemeletes, fehérremeszelt egyszerű sarokház, amelynek másik frontja a mai Bahngassera néz. A kapu feletti táblán olvasható: Dieses Haus gehörte dem Maler Hans Miko † 1478. hierauf dem Steinmetz u. Baumeister Sebald Werpacher † 1503.
[193] Boeheim: Maler u. Werke der Malerkunst stb. Ber. u. Mitth. d. A.-V. zu Wien. XXV. kötet. Bécs, 1889. 94. l.
[194] Bartsch 4.
[195] V. ö. Max Lehrs: Geschichte und kritischer Katalog des deutschen niederlandischen und französischen Kupferstichs im XV. Jahrhundert. V. kötet. Bécs, 1925. 52. l.
[196] op. cit. 94. l.
[197] V. ö. Max Dvořak: Schongauer und die niederländische Malerei. Kunstgeschichte als Geistesgeschichte. München, 1924. 149—190. l.
[198] op. cit. 89—93. l. és Boeheim, W.: Mikó János bécsújhelyi festő. Archaeologiai Értesítő, új folyam, IX. kötet. Budapest, 1889. 107—112. l.
[199] Geschichte von Wiener-Neustadt. I. rész, 2. köt., Bécsújhely, 1926. 466. l.
[200] Chronik von Wiener-Neustadt. II. kötet, 215. l.
[201] Tschischka, Franz: Kunst und Alterthum in dem österreichischen Kaiserstaate. Bécs, 1836. 32. l.
[202] Repr.: Franz Ottmann: Österreichische Malerei. I. Mittelalter. Bécs, 1923. 33. tábla.
[203] Geschichte von Wiener-Neustadt. I. r. 2. k. 455. l.
[204] Dr. Otto Aull: Die Kunstdenkmälern Wiener-Neustadts. 25. l.
[205] Geschichte von W.-N. I. r. 2. k. 458. l.
[206] Radisich-Szendrei: Magyar műkincsek. 2. köt. Boeheim W.: A Habsburgház műkincsei. 4. l.
[207] Lyka Károly: Az üvegfestés; Ráth György: Az iparművészet könyve. II. kötet, 282—283. l.
[208] Mellékesen említjük, hogy az ablakokkal kompozicióban és stílben közeli rokon üvegfestmények találhatók az Erdődy grófok aranyosmaróti kastélyában. Repr.: Lyka, u. ott. 286. l.
[209] Mayer: Geschichte. I. rész, 2. kötet, 398. l.
[210] Repr.: Kieslinger: Glasmalerei in Österreich. 9. tábla.
[211] U. ott 20. tábla.
[212] Gerevich Tibor: A régi magyar művészet európai helyzete. Budapest, 1924. 7. l.
[213] Nem idézzük valamennyi reávonatkozó oklevelet, ezért ezeknek számát itt közöljük időrendben: 3087. (IV.), 11.258. (XIV.), 3664, 3665, 3097. (IV.), 11.261. (XIV.), 3102, 3103, 3104, 3105, 3107, 3109, 3111, 3116, 3118. (IV.),

Zulinger Farkas

özvös

Bécsujhely

XV. 2.

Korrespondenzblatt

1889. 14–17. l.

M. D. K.

ZULINGER, Wolfgang aranymüves

megh. 1490

Boeheim szerint Mátyás király Wiener-Neustadtban levő kelyhének alkotója 1462

Az erdélyi származású S. Wallach sanctványa és öccse

Boeheim: Der Corvinusbecher in Wiener-Neustadt. Bécs. é. n. 5., 7., 12., 13. l.

Kenyv.

Zulinger

bécsujhelyi ötvös

l.

Divíparmtört

107. l.

Dr. Lovas Rezső (1916, Debrecen, róm. kat.) fizetéses tanársegéd (R. Kiss István professzor) 400 pengős ösztöndíjban részesült. Az erdélyi három nemzet történetével és egymáshoz való viszonyával foglalkozott. Tovább folytatta és befejezte „Bethlen Gábor és a szászok" című értekezésének anyaggyüjtését, amit már előzőleg megkezdett. A kéziratot részben elkészítette. Rövid tanulmányban megírta a Báthory Gábor, Bethlen Gábor és I. Rákóczi György uralkodása alatt nagy szerepet játszó szász politikus: Weyrauch Dávid életrajzát. Tanulmánya a Debreceni Szemle egyik 1942. évi számában fog megjelenni. Ezenkívül foglalkozott diplomatikai, paleográfiai és olasz nyelvi tanulmányokkal.

Dr. Pankotay Ella (1914, Felsővisó, ref.) egyetemi könyvtári órabéres alkalmazott (Pap Károly professzor) olasz nyelvi tanulmányokat folytatott 400 pengős ösztöndíja segítségével. A magyar irodalomban „A modern magyar líra, tekintettel az erdélyi lírikusainkra" cím alatt megírni szándékozott munkájában a forrásmunkák összegyüjtéséig jutott el.

Zulinger Farkas

Ötvös

l.

Divald Magyarvarul.

247. l.

készitett közcső és összekötőcső

rtől:

sszekötőcső	összesen
08.126.63	171.833.84
14.736.18	2o2.214.o5
71.918.78	3o1.4o5.51
88.292.84	3o3.o18.88
39.599.31	264.324.64

Előirányzat	Zárószámadás szerint
8o.ooo.- P	3o9.o18.o3 P

Zulinger Farkas

bécsújhelyi ötvös

Bizonyos, hogy a Mátyás

billikomot nem fenti,

hanem ismeretlen budai

ötvös készítette 1462-ben

Genth Verecke

V. 128. l.

Zulinger Wolfgang

laid

Mzom. 116 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta

Zulinger Farkas

ötvös.

ivod

Böh. 31.

Zulinger Farkas

1457. Beeinyhof

Prod

Nuovissi Spar. 1692. 39 l.

Wolfgang Zulinger

God

Räth III. 1912. 317 l

..... nevü munkás igazolta

.....
a müvezető aláirása.

élyezem:

.....
vagy helyettesének
irása.

— Endrényi Imre, Szeged.

HALOTTAINK

1937.

UDVARDY GYÖRGY őrnagy

† 1937 január 10-én Debrecenben, életének 42. évében. A debreceni köztemetőben helyezték örök nyugalomra. Az engesztelő szentmise-áldozatot január 13-án mutatták be lelkiüdvéért a Szent Anna-utcai templomban.

1928 szeptember 1-től 1931 szeptember 1-ig a Ludovika Akadémián mint tanár működött.

Lovag ZULAWSKI ELEMÉR ny. tábornok

† 1937 január 21-én Budapesten, életének 67. évében. A farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra. Lelkiüdvéért az engesztelő szentmise-áldozatot január 25-én mutatták be a Szent Imre hercegúti plébániatemplomban.

Lovag Zulawski tábornok 1869 október hó 23-án Tőketerebesen, Zemplén vármegyében született. A volt cs. és kir. hadapródiskolát Budapesten (1883—1887) végezte. A Ludovika Akadémián 1903—1908. években a tereptant, terepábrázolást és terepfelmérést tanította. 1908-ban a m. kir. budapesti 1., aztán 1913-ban a m. kir. pécsi 19. honvéd gyalogezredhez helyezték át. 1914-ben, mint alezredes indult a déli harctérre, ahol mint a III. és I. zlj. parancsnoka résztvett a visegrádi és Crni vrh. (Kozluk) melletti ütközetekben.

Lovag Zulawski Elemér tbk.

A háború alatt még a következő beosztásokban működött: 1915-ben csoportparancsnok volt a budapesti jobbparti hídfő-parancsnokságnál. 1916-ban mint belső várövparancsnok Trebinjében működött; azután mint a gorkováci védelmi vonal parancsnoka a cattaroi hadikikötő főtartalékánál volt beosztva; végül a sarajevoi Philipovic-féle nagytábor és a cs. és kir. 10. bosnyák népfölkelő csapatnak lett a parancsnoka. 1916 november 1-én kinevezték ezredessé. 1917-ben a tengerpartvédelem főtartalékának parancsnokaként Cilipiben, 1918-ban pedig vegyesdandár csoportparancsnokként működött a Ragusa vecchia (Caftat)-tól Cattaroig terjedő alszakaszon.

A háború után, 1919-től 1922-ig az igazoló bizottságnak tagja, később elnöke volt. 1922 márciusában nevezték ki tábornokká, ugyanezen év októberében 35 évi tényleges szolgálat után nyugállományba helyezték.

A térképészeti kiváló szakember iránti kegyeletünk zálogát rójjuk itt le nemes személye iránt mindazok nevében, kiknek ő adta meg az alapot és jelölte ki az utat ahhoz, hogy a térképészeti tudományokat a harcászat céljaira is a legeredményesebben tudják értékesíteni.

Potyondi Lendvay Károly alezr.

BARKÓCZY ISTVÁN légügyi ellenőr, ny. hadnagy

1937 február 16-án repülő hősi halált halt. A Ludovika Akadémiát 1934-ben végezte.

BRABÉCZ GYULA ny. altábornagy

† 1937 március 7-én Mádon, életének 78. évében. A mádi temetőben lévő családi sírboltba helyezték örök nyugalomra. Az engesztelő szent-mise áldozatot március 10-én mutatták be lelkiüdvéért a mádi templomban. — 1898-tól 1903-ig a Ludovika Akadémián működött, mint tanár, század- és zászlóaljparancsnok.

BRASSAI (Barasics) KÁLMÁN m. kir. határőr-főhadnagy

† 1937 április 19-én Balatonszentgyörgyön, életének 33. évében. A keszthelyi temetőben helyezték örök nyugalomra. — A Ludovika Akadémiát 1928. évben végezte.

VAJDA LÁSZLÓ légügyi ellenőr, ny. hadnagy

1937 június 8-án repülő hősi halált halt. A Ludovika Akadémiát 1936-ban végezte.

KORÁB LAJOS légügyi főellenőr, ny. főhadnagy

1937 június 8-án repülő hősi halált halt. A Ludovika Akadémiát 1933-ban végezte.

Rantenhofi és Dettendorfi DÓBNER REZSŐ ny. alezredes

† 1937 június 12-én Budapesten. A Budapest Székesfőváros Lövészszövetség intéző bizottságának fő-

Ludovikai Levente
1937/38. XVI. ev.

Zulawski Elemér

gúzsbakötve tartanak? Vagy talán mi nem vagyunk tagjai az emberiségnek, vagy nem tartozunk a nemzetek közé?

Dacára, hogy 1918-ban oly nagy árat fizettünk azért, hogy a hangzatos jelszavaknak felültünk, mégis még mindig ezen jelszavak erejével akarják a nemzetet félrevezetni és harcos lelkületét elaltatni. És azok, akik ezt teszik, külön frontba tömörülnek és éppen március 15-ét akarják a maguk részére kisajátítani. A nemzetnek ezt a harcos, egyetlen nagy valódi militarista ünnepét akarják a nemzetköziség és a defetista ideológia ünnepévé tenni. Méltán vonatkoztathatjuk rájuk Petőfinek: «Élet vagy halál» című költeményéből a következő sorokat: «Oroszlánokkal vívtunk hajdanában és most e tetvek egyenek-e meg?»

Sokan tanácstalanul állanak azokkal a nagy eseményekkel szemben, amelyek Németországban zajlanak. Sokan félnek tőle. Pedig nincs okunk a félelemre. Az 1848-as harcos nemzedék megmutatta, hogy mit kell tennünk. Nem szabad félnünk. Bátran ki kell állanunk és fegyvert kell fognunk, ha üt az óra! Harcolni kell az igazságért és jogainkért bármily ellenséggel szemben! 1848—49-ben a magyar egyedül, mindenki által elhagyatva, a szomszéd nemzetiségeken kívül még két világhatalommal vette fel a harcot. «Szétszórt hajával, véres homlokával állt a viharban maga a magyar!»

Ma nem állunk egyedül. Nem egyedül küzdünk az ellen a világszabadság és emberi jogok ellen, amelyeket csak a mi gúzsbakötésünkre találtak ki. Nekünk nem világszabadság, nem emberi jogok, hanem *a saját szabadságunk* és saját jogaink kellenek!

De ha nem is állunk ma küzdelmeinkben egyedül, azért óvakodjunk attól a felfogástól, amely ügyünket másokkal szeretné elintéztetni. Legyünk tisztában azzal, hogy csak az lesz a miénk, amit saját magunk veszünk vissza! Nem fog nekünk senki semmit sem oda-, sem visszaadni. Ezért a békés revizió csalóka képét mi katonák szintén verjük ki a fejünkből, mert az is csak arra alkalmas, hogy a defetista hajlamokat felébressze. Nem is lenne emelkedésünk igazi, ha azért áldozatokat nem hoznánk.

Nekünk katonáknak az a feladatunk, hogy a nemzet egészséges, harcos szellemét ébrentartsuk és fokozzuk. Különösen feladatunk ez ilyen mozgalmas, eseményteljes időkben. Ezen feladatunkhoz erőt március 15-éből, a nemzet nagy harcos ünnepéből meríthetünk. Úgy érzem, hogy ez a március a mi márciusunk lesz és meghozza a mi tavaszunkat.

Reményteljesen és bizalommal tekintsünk a jövőbe. — Higgyünk!

Mondjuk el a Magyar Hiszekegyet!"

Zukovecz Mihály

pesti üveges m.

1790

l. Ságüvegesipar

206 l.

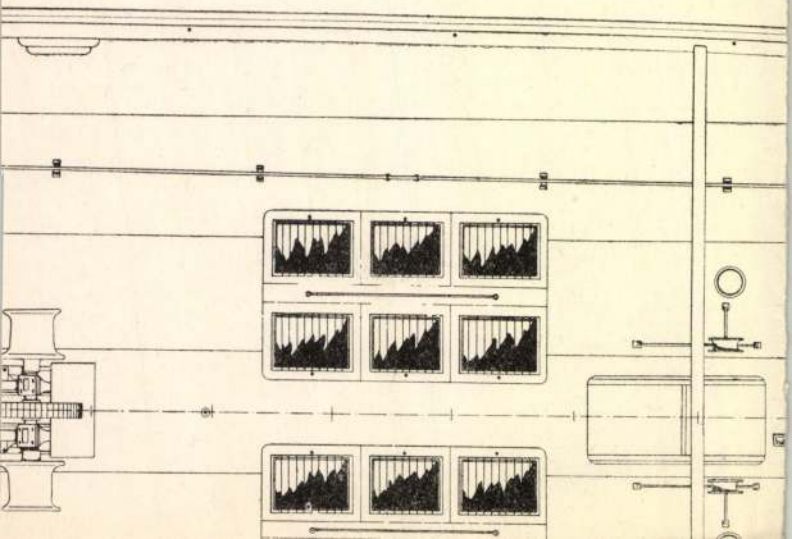

Zukovits József építész M.D.K.

Miskolc Kilián-délit lakótelep /kohósalak középblokkos lakóépületek

Társtervező: Ábrahám I., Lukézi O., Szepes Z., Pénzes L., Szalai Z., Föző K.

Magyar Epitőművészet 1962 /5. 61.1.

ZULIÁN Péter kőfaragó

BERÉNYI Zsuzsanna Ágnes: Gábor Áron síremlékének felállítása. = Magyar Múzeum, I.évf.1/4.sz.1991 211 - 213.p.

1892-ben ő faragta málnási kőből az Eresztevényben álló emlékművet melyet Gyárfás Győz mérnök tervezett

tig 2.000 forinttal
tig 5.ooo forinttal
lo.ooo forinttal
árat, amíg csak egy ajánlat marad,
ssel rögzíti. Tehát a tárgy tulaj-
aki a legmagasabb ajánlatot teszi
(lásd: a 4.szakaszt).
esetén a múzeum az 1963. évi 9.
sárlási jogát gyakorolja és a ki-

ben a pénzbeszedő a helyén keresi
veszi át, amit elismervénnyel iga-
ismervény ellenében az árverés köz-
nni. Ha a pénzbeszedő a vevő szemé-
tárgyat a kikiáltási ártól indulva

G. Zulianic

Il Regno /di/ Ungheria /~~[illegible]~~/ Dinuova Projezione.
Kiadtak Velencrebe
1731 (v. 81?) Wrep
Tch. G. Zulianinic
G. Pitteri scr.
Rerum folio

Zulawski Andor

rajztanár (?)

Kir. szakiskolai igazgató

Brest, kereskedelmi

minisztérium VII/2

nagyoszt.

1905.

524/1934

Budapest, 193 4. november 26.

Levelezési cím: IX, Hungária-körút 274

rszágos Bizotsága,

B u d a p e s t.

---

ivatkozással 524/934 számu átiratukra ,
ztelettel értesiteni, hogy folyó év 3o-án
ámlánk Nagy Zoltán ur által beküldött
készitendő reprodukciókról és negativok-
sokról szól.
rjük, hogy nagybecsü megbizásaikkal a jö-
ni sziveskedjenek, maradunk szolgálatain-
ajánlva

teljes tisztelettel

Zrkowa János

26 évés, mül. Temesvár

1831

Bécsi akadémia
Ujhely

Kollányi Ferenc dr. II. 238.

Zukova János

Művészet 1918.22

Kovács Géza, fötitkár IX. 67

Žukova János

Zukova János, festő, Temesvárról, 26 éves korában, 1831—32 az antik rajzosztály, 1837—43 a tört. festészeti szakosztály hallgatója volt.

Fleischer Bécs

98. l.

Zukowa J. B., állitólag magyar festő a XIX. század első felében. Egy „J. B. Zukowa 839" jelzésü aquarell női arcképét 1913-ban gróf Teleki Sándorné ajándékozta a Szépmüvészeti Muzeumnak.

Szépmüvészeti Muzeum irattára 861/1913. sz.

MDK

Zugor Nándor, festőm.

már vagy egy ve dolgozik a római Magyar Akadémián rész vett az 1947 évi kiállitáson is., nagy sikerrel szerepelt ez év janu.-ban Sziciliában. a catániai magy napokon, képein, temperáin, akvarelljein meglátszik az olasz táj és ég derítő hatása.

Fóthy Ernő: Magy. kulturális eredmények és sikerek Itáliában.- M.Nemz. 1948.jun.4. 3.1.

MDK

Zugor Géza festőművész

Hivatalos állami ösztöndijjal küldték ki Rómába.

Fóthy Ernő: Megkezdték munkásságukat az ösztöndijasok a római Magyar Akadémián.

Magyar Nemzet 1947.5.márc.

ZUGOR Zoltán
267. Kelenföldi buli, 1989
A party in Kelenföld
offset, 63x45 cm
j.j.l. Zugor Zoltán – ny.n.
ltsz.: xy 89.232

A változás jelei : Plakátok, 1988-1990. : Magyar Nemzeti Galéria, 1990.nov.14.-dec.31. A kat. szerk. Bakos Katalin, Bp. : MNG, 1990 24

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Lugravul István

festő
1766–1
Ivan 1300 forin-
tot kapok a lugosi
gör. kel. templom
(ikonosztázának?)*
festéséért.

Iványi István

Lugos revolezek
komárni vars
története. Kabadka,
1907, 150. l.

* de lehet, hogy
a falkepek-et
festette, most
erről is szó van.

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 .... évi .... hó .... n .... napján

.....

délelőtt / délután .... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Zuhoraga XX.

Pásztortűz, 1928. 4 sz.

88 l.

Dr. Décsei Géza: Szűcs Péter.

MDK

Zuit Richard, 1887-1939.

A hadsegélyező hiv. eml.jelvénye,1915-1916,bronz

A Kéve emlékérme,1914., bronz

Árv. Közl. 1941. 2. rksz.

ZUKKERMANN J. kőfaragó Szentes

1883-ban szállit a veszprémi zsidótemetőbe

LŐVEI Pál: Egy bécsi eredetű terrakotta-síremlék Veszprémben. = Pavilon, 5. 1991 36 - 38.p. ill. E

36.p

MDK

Zukova János, festő

Anna Kranzl, 1839. o.f.

OM Sz. M. - 27. kiáll. - 1918 márc. - 19. - 20. Ez. rajz. II. soroz.

Jegyz.

MDK

Zukova János

Müvészet 1918. 22. 1.

ZUGRAV, Stefan

NOTE ŞI DOCUMENTE

UN ZUGRAV DIN ŢARA ROMÂNEASCĂ ÎN TRANSILVANIA ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVIII-LEA

Cercetătorii culturii româneşti din Transilvania surprind la fiecare pas mărturii elocvente ale relaţiilor culturale niciodată întrerupte între poporul român de pe cele două versante ale Carpaţilor.

Bisericile de la Porceşti (Turnu Roşu), Ocna Sibiului, Făgăraş, Sîmbăta se înscriu ca valoroase monumente ridicate pe pămîntul Transilvaniei de voievozii Ţării Româneşti. Meşteri locali au ridicat construcţii de cult în care au îmbinat armonios tradiţiile autohtone cu elemente ale arhitecturii de la sud de Carpaţi.

Lăcaşurile de cult româneşti din Transilvania deţin încă în patrimoniul lor cărţi tipărite în teascurile tipografice de la Bucureşti, Tîrgovişte, Snagov, Rîmnic şi chiar de la Buzău. Numărul mare al acestora dovedeşte larga lor răspîndire, trecerea lor pe cărările tăinuite ale munţilor neputînd fi oprită nici de straşnicile decrete imperiale[1] ce prohibeau intrarea în Transilvania a oricăror cărţi din Ţara Românească.

Domnii făceau şi alte daruri de preţ bisericilor româneşti din Transilvania. Biserica Sfinţii Arhangheli din Galda de Sus (jud. Alba) păstrează o frumoasă cruce de argint de la Matei Basarab din 1645.

Contribuţia noastră se referă la prezentarea unor aspecte ale înrîuririi pe care decoraţia pictată transilvăneană a primit-o de dincoace de Carpaţi. Este fapt recunoscut că pictura transilvăneană de veche tradiţie renaşte la sfîrşitul secolului al XVII-lea şi în secolul al XVIII-lea sub influenţa directă a zugravilor din Ţara Românească[2].

Arta pictorilor din şcoala de la Hurez trezeşte o vie admiraţie în Transilvania. Unii dintre aceştia trec munţii pentru a împodobi ctitoriile lui Const. Brîncoveanu. Altarul bisericii Sf. Nicolae din Făgăraş conservă iscălitura pictorului care a decorat altarul şi naosul — Preda zugravul sin Preda zugravul ot Dolgopole.

În 1723 pictori din Ţara Românească decorează interior şi exterior biserica Sfinţii Arhangheli din Ocna Sibiului.

Dar iată că izvoarele documentare atestă ctitori transilvăneni, care impresionaţi de picturile de la Cozia şi Hurez cheamă în Transilvania zugravi din sudul Carpaţilor pentru executarea de picturi asemănătoare. Acest aspect ne este relevat nu de o inscripţie murală, nici de vreo însemnare de pe cărţi, ci chiar de un contract de pictură încheiat, la 26 mai 1737, de Ioan Inochentie Klein, vlădica Ardealului, stegarul luptei poporului român din Transilvania pentru drepturi politice, şi « Ştefan zugravul de la Ocnele Mari din Ţara Românească cea dincoace de Olt »[3]. Contractul are ca obiect executarea de către sus numitul zugrav a unei catapetesme şi a două sfeşnice mari şi două mici. Pretenţia ctitorului este ca acestea să fie zugrăvite « cu mare cuviinţă şi frumoase precum în Ţara Românească la Cozia sau la Hurez se află ». Această condiţie de căpetenie pusă lui Ştefan zugravul, şi care mai revine în textul înţelegerii, este concludentă în ceea ce priveşte dorinţa de a se crea în Transilvania opere asemănătoare celor de dincoace de Carpaţi, dar formularea ei lasă să presupunem că Inochentie însuşi admirase realizările artistice de la Cozia şi Hurez într-o călătorie pe care alte izvoare nu au consemnat-o.

[1] Dr. A. Bunea, *Episcopii Petru Pavel Aron şi Dionisie Novacovici*, Blaj, 1902, p. 357, 360; Virgil Molin, *Tiparniţa de la Rîmnic, mijloc de luptă ortodoxă împotriva catolicismului din Transilvania 1705—1800*, în *Mitropolia Olteniei*, XII (1960), nr. 7—8, p. 464—465, 468.

[2] Vasile Drăguţ, *Picturi murale exterioare în Transilvania medievală*, în *Studii şi cercetări de istoria artei, Seria artă plastică*, tom. 12, nr. 1, 1965, p. 75—100.

[3] Arh. st. Blaj, Mitrop. gr. cat. 1583—1738/75, sub dată.

De ce privirile lui Inochentie Klein s-au oprit asupra lui Ştefan de la Ocnele Mari nu este greu de lămurit. Format în atmosfera artistică de la Hurez, penelul artistic al lui Ştefan zugravul este surprins din primul deceniu al sec. al XVIII-lea în decoraţia pictată a unor lăcaşuri, alături de pictori ce au realizat acest desăvîrşit ansamblu de pictură. În 1706—1707 Ştefan, la cererea doamnei Marica a lui Constantin Brîncoveanu, lucra la frumoasa pictură de la biserica schitului Surpatele. Inscripţia de la proscomidie aminteşte numele său alături de zugravi de la Hurez.[4] Frumosul iconostas[5] al bisericii poate fi de asemenea opera zugravului Ştefan. Pe un fragment din fresca vechii biserici Sf. Dumitru din Craiova, înlocuită prin restaurarea lui Lecomte du Noüy, s-a găsit consemnată pleiada de pictori ce au decorat locaşul la 1724. Numele zugravului Ştefan însoţeşte pe cele al zugravului Andrei, Preda, Gheorghe şi alţii[6]. La proscomidia bisericii Sf. Nicolae din Glogova (jud. Mehedinţi) numele lui Ştefan este însemnat alături de Stan, Gheorghe şi alte nume de zugravi care au contribuit la împodobirea bisericii[7]. Acestea sînt cîteva consemnări documentare ale activităţii artistice a zugravului Ştefan. Faima artistului Ştefan depăşeşte însă graniţa nefirească a Carpaţilor, din moment ce Ioan Inochentie Klein îi încredinţează înfăptuirea unei lucrări de pictură pe care o dorea asemănătoare cu cele de la Cozia şi Hurez. După cum rezultă din contract, catapeteasma şi cele 4 sfeşnice se fac pe cheltuiala vlădicăi Inochentie, care « pe seama dumisale zugravului singur îi va da casă şi lemne de foc ». . . « 25 de oca de seu, o piale şi jumătate de bivol sau doao piei de bou şi patru oale mari ». Zugravul a primit la încheierea contractului 6 galbeni, iar la terminarea lucrărilor, dacă lucrul se va sfîrşi « spre plăcerea mării sale », avea de primit importanta sumă de 310 florinţi ungureşti.

Înţelegerea ne dezvăluie preocuparea creării de pictori locali, care să continue activitatea picturală a zugravilor veniţi de dincoace de munţi. Inochentie Klein stabileşte prin contract că va da zugravului Ştefan spre ajutor un om « care să şi înveţe ». Aşa se vor fi creat artişti locali şi pe lîngă şantierele brîncoveneşti de la Făgăraş, Ocna Sibiului, dar prezentul document ne dezvăluie procedeul fără putinţă de tăgadă.

Tradiţia artistică a acestor meşteri locali este păstrată în pictura de pe pereţii lăcaşurilor de la Avrig, Răşinari, Sălişte, a cărei pregnantă asemănare cu arta pictorilor din Ţara Românească l-a determinat pe N. Iorga să o atribuie acestora din urmă[8].

[4] Virgil Drăghiceanu, *Monumentele istorice din Oltenia*, în *B.C.M.I.*, fasc. 69, p. 122 ; Şt. Meteş, *Zugravii bisericilor româneşti*, în *A.C.M.I.*, Transilvania, 1926—1928, Cluj, 1929, p. 66.

[5] I. D. Ştefănescu, *Contribution à l'étude des peintures valaques*, Paris, 1928, p. 55—56.

[6] V. Drăghiceanu, *Cronică*, în *B.C.M.I.*, VIII, 1915, p. 191 ; Şt. Meteş, *op. cit.*, p. 67—68.

[7] Şt. Meteş, *op. cit.*, p. 68.

[8] N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*, Bucureşti, 1938, p. 28.

Contractul nu menţionează numele bisericii din Blaj pentru care se executau catapeteasma şi sfeşnicele. La acea dată nu exista însă în acel oraş decît o singură biserică românească, căci contractul pentru mănăstirea Sf. Troiţă avea să se încheie abia peste un an, la 30 martie 1738[9].

Biserica Sfinţii Arhangheli străjuieşte şi astăzi pe colina ce coboară în pantă lină către Tîrnavă. Lîngă ea sînt mormintele lui Timotei Cipariu, Axente Sever, Ioan Rus, Ioan Micu Moldovanul, nume de aur în cartea Blajului şi a românilor din Transilvania.

Catapeteasma bisericii îţi atrage atenţia de cum treci pragul lăcaşului lipsit acum de alte obiecte. Podoaba aurie străluceşte, semn că zugravul a folosit aurul pe care însuşi Inochentie Klein l-a dat cu « grijă ». . . « ca să nu pată măria sa pagubă », aşa cum ctitorul cerea prin contract.

Catapeteasma bisericii « parohiale » blăjene a atras atenţia neobositului cercetător N. Iorga, care o situează alături de frumoasele catapetesme de la Colţea, Scaune etc.[10] Preluînd data de pe o icoană împărătească a bisericii, N. Iorga datează întreaga această catapeteasmă « influentă de Muntenia » în anii 1770, 1776, formulînd remarca păstrării pînă în adîncul secolului al XVIII-lea a tradiţiei brîncoveneşti[11]. Icoana de pe care N. Iorga a cules data 1776 formează, împreună cu alte trei, asemănătoare, icoanele împărăteşti, suprapuse pe vechea catapeteasmă, şi a căror pictură distonează cu cea a întregului ansamblu.

Opera picturală a zugravului Ştefan la Blaj este concretizată în cele 26 de icoane aşezate pe două rînduri şi încadrate în delicata sculptură în lemn cu motive florale şi hagiografice. În rîndul de sus icoanele înfăţişează apostolii şi pe Isus Hristos, iar cele 13 din rîndul de jos reprezintă scene din viaţa lui Hristos.

Pictura acestei catapetesme, cu toată amprenta celor 230 de ani ce s-au aşternut peste ea, farmecă prin iscusinţa executării şi prin viaţa ce se degajă de pe feţele personajelor. Alături de catapeteasmă dăinuie şi două din sfeşnicele prevăzute în contractul analizat. Flori, păsări, capete de heruvimi constituie motivele sculptate şi apoi pictate ale acestor preţioase realizări ale zugravului Ştefan.

Catapeteasma de la Sfinţii Arhangheli din Blaj şi cele două sfeşnice a căror executare a început la 20 iulie 1737 şi a căror istorie este cuprinsă în rîndurile contractului pecetluit la 26 noiembrie acelaşi an constituie preţioase dovezi ale rolului pe care decoraţia picturală brîncovenească l-a avut în înflorirea picturii româneşti din Transilvania în cel de al XVIII-lea veac.

Ioana Cristache Panait

[9] Şt. Meteş, *Mănăstirile româneşti din Transilvania şi Ungaria*, Sibiu, 1936, p. 9.

[10] N. Iorga, *Catapetesme*, Vălenii de Munte, 1932, p. 12.

[11] Idem, *Neamul românesc din Ardeal şi Ţara Ungurească în 1906*, Bucureşti, 1939, p. 230—231 ; idem, *Catapetesme*, p. 12 ; idem, *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, II, p. 57.

ZUGOR Sándor festő

M. Nemet
1992. okt. 8

ZUGOR SÁNDOR Amerikában élő festőművész kiállítása a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban látható (Kaposvár, Fő u. 10.).

Zugor Sándor MDK

festő

Magyar Nemzet 1948. jun. 22
Itáliai magyar hirek.

Zugor Sándor NDK

festő

Magyar Nemzet 1945. nov. 28.
A Képzőm. Főisk. Ifjusági Körc kiáll.

Zugor Sándor MDK

festő

Kiállitások
Ujmagyarság 1943. dec. 15.

MDK

Zugor Sándor

A Cataniában 1948 jan 18-24 -ig tarto: Mostra de Pittura e Scultura Ungherese Contemporanea cimü kiállitásról az egyik helyi lapban Ottavio Profeta cikket irt: Arte Ungherese al Circolo della Stampa cimen,/melyben megemliti.

Tempesta /Vihar/ és
Lontananza/ Messziség/ c. akvarelljeit.

A Kiállitásról irt a La Sicilia 1948. jan 24.

Poldi/Böhm Lipot/ gyüjteményéből. A kivágott cikk kelte és az ujság cime nem volt még megállapitható-

MDK

Zugor Sándor,
festő

Szül. 1923 Bosznabrod. Szőnyi István tanitványa A szépmüvészeti főiskolán.. Müvészetére nagy hatással volt tanulmányutja Firenzében, Rómában , Szienában. Müvei megtalálhatok a budapesti Szépmüvészeti Muzeumban és a Város Gelleriában.
1946-ban Bécsben -llitott ki, hacl a Közmüvelődésügyi minisztérium megvásárolta néhány képét.
1947 febr. óta a római Magyar Akadémia tagja.
Repr: "Vacche" /Tehenek/

Catalogo della Mostra Artistica dell' Academia d'Ungheria in Roma. - Roma 24 Maggio- 7 Giugmp 1947.

Zugor Sándor MDK

Biró-Böhm-Reigl- Zugor bécsi kiállitás-
ról irtak:
F. :Junge Ungarische Maler. DIE PRESSE.1946.XI.23

L.Cz.: Ungarische Maler stellen aus.
NEUES ÖSTERREICH. 1946. Nov. 13.
[illegible]:Mahrer: Junge ungarische Maler in Wien
OESTERREICHISCHE ZEITUNG. 1946.Nov. 17.
fr. - ak. : Ausstellung Ungarischer Maler.
WELTPRESSE, 1946. Nov. 13.

M.D.K.

Lugos Sándor, festő

A római Magyar Akadémia 1947-es római kiállításán szereplő képeinek felsorolása:

Lovasok (akvarell)
Teherek (akvarell)
Az ablaknál (akvarell)
A Tiberis partja (akvarell)
Este (akvarell)
Komor hegyek (akvarell) ./.

Catalogo della Mostra artistica dell'Accademia d'Ungheria in Roma. Roma, 1947. 27.old.

27

MDK

Zugor Sándor

Résztvett a cataniai Magyar Hét alkalmával rendezett kiállitáson, melynek cime: "A mai magyar festészet és szobrászat kiállitása" /1948 jan 18-24./

Meller Péter: Quottro pittori e due scultori della piu schietta contemporaneita.

La Sicilia, 1948. jan. 20.

/ A cikkiró négyhasábos cikkében amai magyar müvészet gyökereit vázolja a XIX századtól a a most kiállitó müvészekig./

Zugor Sándor MDK

A catanial /Szicilia/ Magyar Hét alkalmával rendezett kiállitáson két magyar szobrász/ Ferenczi Béni és Bözse András/ és négy festő /Némedy Judith, Biró Antal, Zugor Sándor, David Ferenc/ állitotta ki müveit "MONSTRA DI PITTURA E SCULTURA UNGHERESE CONTEMPORANEA" cimen. /Catania 1948 jan. 18-24/.

A kiállitás katalogusából.

Zugor Sándor

Arckép, ceruza

Sárospatak, akvarell

Estefelé, akvarell

Miskarnok 1955 VI. Magy. Képsőn. Kiáll.

Zugor Sándor MDK

~~Biró-Böhm-Reigl-Zugor bécsi kiállitás-ról irtak: a bécsi magyar Akademikerverein a bécsi magyar kulturintézmények védnöksége alatt kiállitást rendezett/1946 nov 13-18/ Az Ungarische Maler. DIK PRESSE.1946.XI.23~~

Biró Antal, Böhm Lipot, Reigl Judit és Zugor Sándor müveiből. A bécsi magyar Akademikerverein a bécsi magyar kulturintézmények védnöksége alatt kiállitást rendez 1946 nov. 13-18.

/ A kiállitás megnyitására szóló meghivóból./

A következő héten a kiállitásról cikk jelent meg az "Österreichisches Tagebuch" -ban L. - től. /Böhm Lipott kivágott cikkjéből közelebbi adat nem állapitható meg./

Zugor Sándor

MDK

A cataniai Magyar Hét alkalmával kiállitott müvei közül megemliti:

Csendélet.
Kenyérárusok

M.M.Lazzaro: La Mostra al Circolo della stampa.
BS La Sicilia, XXXV 1948. I. 20.

Zugor Sándor MDK

A M/ X római Magyar Akadémián 1947. máj 24-jun 7-ig tartó kiállitást méltatva megemliti

Silvio Marini: Monstre Ø d'arte.
A római napilap kivágott cikkéből csak annyi állapitható meg hogy 1947. jun 5 utáni/i szám.

Zugor Sándor, festő

M.D.K.

A római Magyar Akademia 1947-es római kiállításán szereplő, és két tehenet ábrázoló akvarelljének reprodukciója.

Catalogo della Mostra artistica dell'Accademia d'Ungheria in Roma. Roma, 1947. 26.old.

26

MDK

Zugor Sándor

Arckép	ceruza	15x25
Sárospatak	akvarell	30x40
Estefelé	"	30x40

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Műcsarnok.
1955.Kat. 39.1.

MDK

Zugor Sándor, festöml

Alkonyati fények. XXXXXXXXXXXXXXX Vf.
Grafikák, rajzok a/c/d/b/.
Tünödés. Rajz.
Böhm bácsi. Tus.
Fa. Rajz.
a/ Hugom B/ Önarckép.

Az OMK. Képzőm. Főisk. Ifj. Körének karács. kiáll.

1943. Kat.

Zugor Sándor MDK

a római Magyar Akadémián 1948 máj 26-jun 12-ig tarté kiállitáson szerepelt.
A kiállitást méltatva megemlitik őt:
Michael Biancale: Monstre D arte. All Accademia d Ungheria.
IL MOMENTO. 1948.....

M.V.:Pittura. // LA REPUBLICA 1948.....

Beszámol még a kiállitásról:
Ercole Maselli a L'UNITÁ 1948 jun 1. számában
Nicola Ciarletta az "ESPRESSO-ban 1948.....
és az AVANTI 1948 jun. 3.iki száma a 3. lapon.

MDK.

Zugor Sándor grafikus

"Arckép " /ceruza/

"Sárospatak /akvarell/

"Estefelé" "

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállítás
Műcsarnok,1955. 29.1.

Zugor Sándor

festő

VII. Damjanich

u. 30

MKSz 1947

29

ZUGOR Sándor festő

Vasárnap Hírek
1992. okt. 11

Még látható. Marosvári György festőművész és Varga Zoltán szobrászművész kiállítása a Duna Galériában (Bp. XII., Pannónia u. 95.). — Zugor Sándor Amerikában élő festőművész kiállítása Kaposvárott a Rippl-Rónai Múzeumban. — Horia Bernea bukaresti festőművész kiállítása a Palme-házban (Bp. XIV., Olof

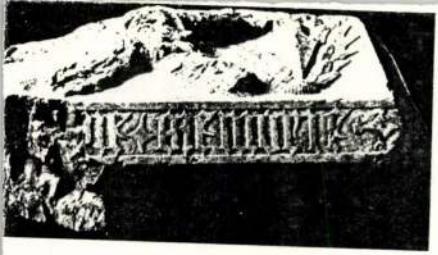

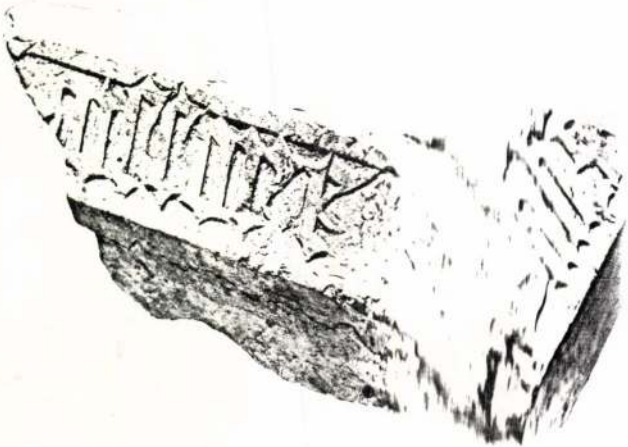

ijelovi natpisa na ulomcima nadgrobnih ploča

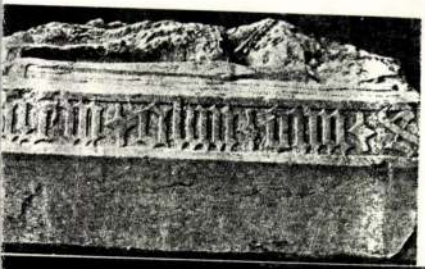

Ingor Sándor

1945-ben Tiszaladányban volt vendégművészként. Majd 1953 után New-Yorkba ment.

Győri Sándor: Visszaemlékezések.

Művészet, 1977. szeptember - 26. oldal.

M.D.K.

Zugor Sándor

21 éves, IV.éves Szőnyi tanitvány. Eddi két-szer járt Olaszországban.
Gál Zsuzsanna: "Fiatal képzőművészek" cimmel rövid leirást ad a müvészről és a lap hozza fényképét.

Szinház, Bp. 1946. juli. 24-3o. II. évf.
28. sz. 2o. lap

ZUGOR Sándor

EIGEL istván: Amíg lehetséges. = Uj Irás, XXXI. évf. 6.sz. 1991 113 - 128. p. ill.

(Önéletrajzi visszaemlékezése)

Zugor Sándor

l.

Szabad művészet

1949. 337 l.

338 l.

TELEFON: J. 452–56 | BUDAPEST, VIII, STÁHLY-UTCA 1. SZÁM

Ngs.

Szentiványi Gyula dr. urnak
a Szépmüvészeti Muzeum titkára

Budapest

VII. Aréna-ut

Zugor Sándor

l.

Szabad Művész

1949. 264. l.

30 nap **JÚNIUS** 26. hét

19 sárnap	Gyárfás és P. *Gyárfás*
20 Hétfő	Szilvér *Ráfael*
21 Kedd	G. Alajos *Alajos*
22 zerda	Paulin *Paulina*
23 ötörtök	Ediltrud *Zoltán*
24 éntek	J. Sz. Szive *Iván*
25 ombat	Vilmos *Vilmos*

Zurgó Sándor

l.

Szabadművészet

1949. 216. l.

dapest, 1907. nov. 13.

Báró Úr!

ések részére tisztelettel-
tóságodat, mi szerint
ri székesegyház számlája
, a vajda-hunyadi vár
és a kolozsvári kolostor
leszámolás kötelezett-
tatni méltóztassék.
ob tisztelettel mijl-
maradok

Zugor Sándor
festő

l.

Szabad Művészet
1947. 124. l.

JOLSVA

R. k. templom

Kp: Gönörmegyei vázlatok. VV 1866,
36 fl.
(kézi 36 fl)

M.D.K

Zugor Sándor
grafikus

Szentiványi Lajos „Vajdahunyad"
c. rézkarcán a karcolást
végede

Szij Rezső, Szentiványi Lajos grafikáiról
Müvészet, 1969 okt 16. lap

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch. 51. 26.6

Zugor Sándor.

A tiszaladányi művésztelep 1945

Varga N.Lajos életrajza.
feldolgozta Kopp Jenő.

EDK

Zugor Sándor festő

Fóthy S: Képzőm.kiáll. ... a római M.Akadémián.
Magyar Nemzet, 1947. jun. 12.

MDK

Zugor Sándor

Szab. Művészet. 1949. ápr. c164 l.

MDK

Zugor Sándor

Áll. ösztöndijat kapott Rómába

Ezt hallottuk... Világ 1946. dec. 25. sz.

M.D.K.

Lupor Sándor, festő

sz. Boszmabrod-ban, 1923-ban.
A Képesti Főiskolán Szőnyi István növendéke. Művészetére nagy hatással volt 16 éves korában Firenzében, Rómában és Sienában tett tanulmányútja. Művei a Képesti Fővárosi Képtárban találhatók. 1946-ban kiállított Bécsben is, ahol a Közoktatásügyi Minisztérium vásárolta meg képeit. 1947-től tagja a római Magyar Akadémiának.

Catalogo della Mostra artistica dell'Accademia d'Ungheria in Roma, Roma, 1947. 27.old.

Zugor Sándor

festő

Balogvölgyi őszi tájképpel vett részt egyebekről az alábbi kiállitáson.

A képröm. försk. növendék, Varga Nándor Sajós tanítványa. 1943-ban tagja volt a vámosbalogi művészt telepnek.

Oltvai. 298-l.

MDK

Zugor Sándor

A cataniai Magyar Hét /1948 jan 18-24/ alkalmával kiállított művei: /A katalogus számozása szerint/ 41-56.

41. Alba d ottobre /Októberi pitymallat/. olaj.
42. Cactus sopra il Mare/Kaktusz a tenger felett/ olaj.
43. Venditori di pane /Kenyérárusok/ olaj.
44. Nella stanza / Szobában/ temp.
45. Mare ad Ostia./Tenger Ostiánál/ akv.
46. Spiaggia a Ravenna/Tengerpart Ravennánánl/ akv
47. Tempesta /Vihar/ akv.48; Inverno/Tél/ akv.
49. Lontananza/Távlat/ akv. 50. Lago di Albano. akv.
51. Stecconata rosa . akv.
52. Sole d ottobre/oktoberi nap/. akv.
53. Natura morta /Csendélet/ Temp.
54. Uomo con pesce /Ember hallal/. Temp.
55. Cappella sul mera /Kápolna a tengeren/ Pasztell.
56. Covoni. /Kévék/. olaj.

Zugor Sándor

MDK.

A római Magyar Akadémián 1948 máj 26-jun 12-ig kiállitott müvei.

67. Kompozicio /olaj.
68. Halárus/ olaj.
69. Halászok. akv.
70. Szegények / akv.
71. Ostiai tenger / akv.
72. Parasztasszonyok./ pasztell
73. Zöld buza /Pasztell/
74. Tenger Rimininél. / akv.
75. Tengerparton ./In riva al mare/.akv.
76. " Pasztell
77. Vihar. Akv.

Catal go della Mostra Artistica dell'Accademia d'Ungheria in Roma. - Roma XX 26 Maggio - 12 Giugno 1948.

-2-

Zugor Sándor, festő

M.D.K.

A római Magyar Akadémia 1947-es római kiállításán szereplő képeinek felsorolása: (folyt.)

Hegyek (akvarell)
Vontatás (akvarell)
Önarchép (tollrajz)
Reggeli hangulat (fehér és fekete)
Kis lány (ceruzarajz)
Cigány gyerek (ceruzarajz)
Bivalyok (ceruzarajz)

Catalogo della Mostra artistica dell'Accademia d'Ungheria in Roma. Roma, 1947. 27.old.

27

Zugor Sándor MDK

A Római Magyar Akadémián 1947 máj 24- jun. 7-ig kiállitott képei / A ~~A~~k katalogus számozása szerint 120-132.

120. Lovasok /akv./
121. Tehenek /akv.
122. Az ablaknál /akv./
123. A Tiberis partja. akv.
124. Este. Akv./

Catalogo della Mostra Artistica dell' Accademia d'Ungheria in Roma - Roma. 24 Maggio - 7 . Giugno. 1947.

Zugor Sándor

M DK

Az 1947 máj 24 jun 7 -ig a római Magyar Akadémián rendezett kiállitást méltatva megemliti

Carlo Tridentini:Prime Mostre delle Accademie Striniere.
IL NUOVO GIORNALE D'ITALIA. 1947. ....

MNK

Zugor Sándor

Alkonyati fények, v.

grafikák, rajzok, a,c,d,b.

Tünődés, rajz

Képzőm. Főisk. Ifj. Körének karácsonyi kiáll. 1943.

MDK

Zugor Sándor

Böhm bácsi, tus

Fa, rajz

a/ Hugom, b/ Önarckép
Képzőm. Főisk. Ifj. körének karácsonyi kiáll.1943.

ZUGOR SÁNDOR

Szoba belső olaj

Fiatal képzőművészek IX. országos kiállítása
Kiállt 1955

Czóbel Béla

Ikislonyfej olaj

Párizsi utcasarok"

A Szentendrei Művésztelep jubiláris kiállítása 1926-1956

Katalógus: Lyka Károly

Zugor Sándor
Szobabelső, olaj
Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása
Ernst Muzeum, 1955. junius, 2o l.

FIRENZEI FESTŐ, XIV. század
Madonna trónon, szentekkel
Fa, tempera, 73×46 cm.
A Bertinelli-gyüjteményből.
Maszlaghy II., 51. szám. (Taddeo Gaddi.)

FIRENZEI FESTŐ, XIV. század
Kálvária Szűz Máriával, Szent János evangelistával és Magdolnával
Fa, tempera, 25×17 cm.
A budapesti műkereskedelemből, 1937.
Restaurálta Kákay Szabó György, 1937.

FIRENZEI FESTŐ 1420 körül
Madonna trónon, két angyallal, Szent Jeromossal és Magdolnával
Csúcsos felső záródással, fa, tempera, 111×65·5 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.

FIRENZEI FESTŐ, XVI. század
Madonna Jézussal, Szent Anna és Fülöp apostol közt
Fa, olaj, 57×43 cm.
A Bertinelli-gyüjteményből.
Maszlaghy II., 91. szám.

FIRENZEI FESTŐ, XVI. század
Mária találkozása Erzsébettel
Fára húzott vászon, olaj, 63×34 cm.

Zugor Sándor

Képzőművészeti Főiskola Ifjusági Köre 1945. karácsonyi kiállitásán állami vásárlás:

"Önarckép"

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945. utáni művészeti életre vonatkozó adatok.

Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.
234.l.

MDK

Zugor Sándor

Képzőművészeti Főiskola Ifjusági Köre 1945 Karácsonyi Kiállitása:

"Szinvázlatok"

"Önarckép"

"Tyukok"

"Rajzok"

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945. utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti Tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.

233.l.

MDK

Zugor Sándor

Önarckép, tollr.
Hugom, "

Fiatal magyar képzőmiv. Főv. Képtár 29. kiáll.
1946. dec. 15 1.

Zugó (Bereg m)

Gör. Kath. templom

l.

Lebereglelkészségek

165, 166. l.

8

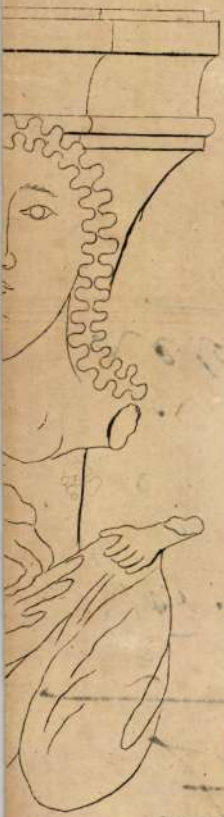

9.

5.

Zugó

Bereg m.

Gör. kath. templom

Harangok: 1. } 1646-ból
2. }

3. 1700-ból

BRUYERE MODELL

A zugol fatemp

DUNA GALÉRIA

Szeretettel meghívjuk a Magyar Foltvarró Céh Foltmíves Csoportjának nevében kiállításunkra, melyet

„Tisztelet az amerikai quiltnek"

jegyében rendezünk.

Duna Galéria
Budapest, XIII. Pannónia u. 95.
(Dráva utca sarok)

Megnyitó:

2003. november 12-én 17 órakor

az Amerikai Nagykövetség részvételével

Kiállítók:

Bihari Zsóka
Csáki Gyöngyi
DDJ-csoport
Dolányi Anna
Fekete Gabi
Felber Irén
Gelencsérné Lazarovits Klára
Kókai Ilus
Lepold Zoltánné Margit
Molnár Jánosné Marika
Konrádné Papp Orsolya
Szabó Józsefné
Trestyánszky Melinda
Urbánfy Teri
Váradi Gyöngyi
Zugmann Ilona

A kiállítás megtekinthető: november 12–30-ig hétfő kivételével naponta 10–18 óráig

Támogatók:

Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete

ZUGMANN ILONA

Zugoi fatemplom

Új Magyarság Rádiója
1939. aug. 6.

Zugó-Talamán

Bereg m.

Gör. Kath. templom

Harangok 1.
2. } 1646-ból

Szelindek (Stolzenb
Sz.-Erzsébet (Hamr
Szerdahely, templo
Szibiel, várrom.
Talmács, várrom. (
Vöröstorony, őrtor
Veresmart (Rothbe

Zuglói Kör kiáll., Bp., No 5 Galéria, 1993

ism. CSUTOROS Gergely: Egy sosemvolt kiállitás rekonstrukciója. ≠ Magyar Narancs, 1993. március 23. 41.ill

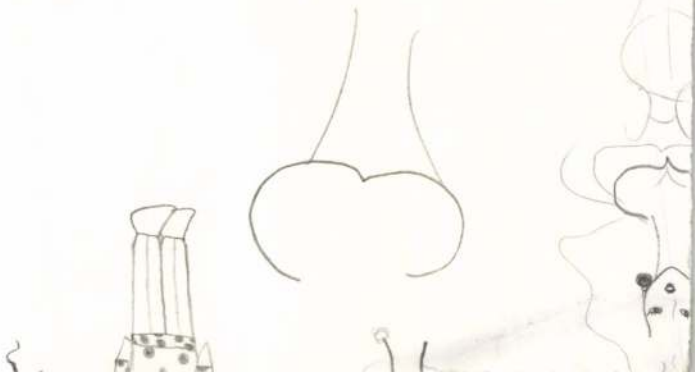

~~Ziáll No 5.~~

Salamon Nándor: Egy előkelő mineum.

[Zuglói Kör] = ÉS 1993. június 18. 2.

A No 5 Galériában rendezett Ziáll Tanpasán

Zuglói Kör

kiáll. Bp.,No5 Galéria,1993

ism. HAJDU István: Mütörténet borostyánba zárva. = Kritika,1993. 5. 46-47.

BÁN András: Harminc év után, nyilvánosam. = Népszava,1993. április 2. 6. ill.

ZUGLÓI KÖR

kiáll. Bp.,No5 Galéria,1993

ism. FRANK János: A Zuglói Kör. = ÉS 1993.május 21. 13.

29, 950, 1356
03, 626

48

Chia, Sandro 48
633, 1752, 2017, 2047, 2055, 2062, 2328

849

52

Zuglói Kör, Nb5 Galéria, 1993

ism. LÓSKA Lajos: A Zuglói körről - diótéjban.
= Új Mo. 1993. április 10. 9.

mindjárt 2–3 másik jött oda, cibálták a nagy gyomot, az egyszerre engedett, és mind a négyen hátrabukfenceztek. — Egy tévedés is előfordult: a sok gyommal együtt kitépték a köztük megbújó lencsét is! —

Június 27.

Nevemnapja. —

Ezen a napon mindenekelőtt nagy hálával kell Teremtőmnek annyi, de annyi mindenért örök Deo gratias-t mondanom!

Reggel mindenki gratulált. Kicsit kényelmetlen nekem mindig a gratuláció, nem kellemes, hogy ennyire középpont legyek.

Ebédre átjött Iván bácsi. Minden nagyobb fiammal együtt elébe mentem, és mindenütt körülküldtem az üzenetet, hogy csukják be az ablakokat és az ajtókat, mert ő nagyon érzékeny a legkisebb huzatra is. Uzsonnára a szecsődiek[4] is átjöttek, és nagy teniszparti folyt az új teniszpályán. —

Max is megjött délben Bécsből. Uzsonnánál zenedarabokat mutattunk be Iván bácsinak. — A rádió kevésbé volt jó, azután jött Blanki gramofonja, a végén az elektromos zongorát is működésbe akartuk helyezni, de közben minden biztosíték kiolvadt! —

---

[1] Farkasvakság. [2] Pupillaelzáródás. [3] Daganat. [4] Ti. Zsiga és Lilike.

Szárnyak

Megjelentek az aluljárókban a koldusok, és most ott vannak. Nem mintha nem lettek volna mindig ott. Ott voltak, meghúzódva a műmárvány réseiben, ott a sarkok vizeletszagú homályában, ott a színes műanyag székek repedéseiben, észrevétlenül, sporadikus álomban. Most viszont egyértelműen vannak jelen. Mint a gomba eső után, előbújtak rejtekük mélyéről, virítanak az idők végezetéig, mert senki sem szedi össze őket kicsiny fonott kosárkába, kiegészítendő a vasárnapi ebéd bondor ízeit. Kinek is kellenének ezek a nagy, varacskos, rücskös, koszló, foszló, püfféteg, szerencsétlen gombák. Lehet, hogy mérgesek. Némelyik legalább, vagy biztosan. Mindegy.

Érdekes persze a hozzájuk való viszony. Merő eufemizmus az előző mondat. Az „érdekes" jelző mennyiségileg sem elhanyagolható szégyent, zavart, indulatot és megmagyarázatlanságot takar. A „hozzájuk" általánosítás szintén elkenése valaminek, jelesen, hogy *általában* nincs, nem lehet viszonya a koldusréteggel az embernek, csak konkrétan van, vagy lehet, éppenséggel azzal a nyomorulttal, aki egyik kezével – ha van elég bátorsága, és általában van – belekapaszkodik a mellette elhaladó kabát lengő szárnyába, a másikkal koszos markát tolja az arca elé, könyörgőn, követelőn, ellentmondást nem tűrően, a szégyen még megőrzött, felpirosló foltjaival. A „viszony" szó a leginkább problematikus pontja a mondatnak, hiszen az utazó, munkája után, szeretőjéhez rohanó ember végképp nem kerül viszonyba az aluljáróban dekkoló éhes, szelíd kis ragadozókkal, ha csak azt nem tekintjük viszonynak, hogy a koszos tenyérre ejtjük a húszast, kínosan ügyelve, nehogy érintsük a gyanúsan sötétlő bőrt, vagy éppen nyitott tenyerünket magunk elé tartva hárítjuk el a közeledést, az adást, a hálát és a belső elismerést, mégiscsak jó emberek vagyunk, adunk, s nem várunk érte köszönetet sem. Persze várunk. Ráadásul néha akkor is, amikor nem adunk. Ráadásul az ember – utalnék itt a szerzőre – csak akkor beszél többes szám első személyben saját magáról, ha kínban van. A birtokos személyrag elhagyása jelen esetben nem a modernizációs prózának tett engedmény, sokkal inkább elgyávulás. Mindegy.

Egyébként, miért adunk, és miért nem adunk? Kezdetben volt az impresszió, mint az emberi szabadság leggyönyörűbb spontán megnyilvánulása. Az ember, ahogy haladt lefelé a mozgólépcsőn, már messziről láthatta volna a lent dekkoló nyomorultakat, szemét azonban a falra szegezett metróreklámokra vetette hiábavalóan, hiszen elolvasni úgysem tudta őket, a szemben lüktető mozgólépcső lenge csajait fürkészte nem kevés érdeklődéssel és önbizalommal, aztán jött a lelépés, bele az élet közepébe, a kényszerű láttatás és látás, egy arc, egy könyörgő kéz, néhány mondat a porból, vagy még alulrébbről. És akkor vagy benyúlt, vagy nem nyúlt be. Általában benyúlt. Benyúlt, mert eszébe jutott, hogy ő hazafelé tart, a hűtőszekrényben a sörök, a gyerekek megterítenek, a feleség a konyhában tüsténkedik, a tévében este híradó lesz, utána valamelyik csanelen film, hétvégén még szexfilmek is vannak, *ezek* meg itt, *a nyomorultak* – és adott. Ennyit, annyit, kezdetben többet, később kevesebbet. Azután továbblépett, és ott is egy arc, egy kéz. Ott is adott. Az idő pedig telt és múlt. Elérkezettnek látta, és már csak a legelsőnek adott. Ennyit, annyit, annak is egyre kevesebbet. Egyszer csak nem adott semmit. Semmit, senkinek. Sem az elsőnek, sem az utolsónak. Ekkor már kemény volt, és igaza birtokában. Még ha a szeretőjéhez ment is derűs várakozással. Még ha vacsorázni, még ha diszkóba, még ha színházba, még ha betörni vagy gyilkolni is. Olyasféle gondolatok fogalmazódtak meg a tudatában, hogy menjenek *ezek is* dolgozni, ahogy ő, munkahely, ügyeskedés, kis vállalkozás, adó, gondok, csalás, bűnök, kockázat, vérjtékben forgolódó éjszakai álmodások, kiszáradt torkú, rossz ébredések, köpetek a fogkrémfoltos mosdókagylóba, a kurva kölykök, csak egyszer ne hagynák úgy. Össze is számolta, ha mindnek adna, a havi fizetése se lenne elég a kielégítésükhöz. Különben is mi indokolja, hogy ennek igen, amannak meg nem? Semmi sem indokolja. Ilyenkor következik el a bevetés, a pincértekintet. A pincértekintetet volt ideje ellesni azokban az éttermekben, ahova néha jár. Amikor úgy néz át a vendégen a felszolgáló, mintha nem lenne, nem kalimpálna két kézzel és két lábbal és kétségbeesetten, mintha nem ordítaná át teli torokból a nem is olyan nagy termet, és való, a pincér olyankor nem látja a vendéget, miért is látná, nem hallja, mert miért is hallaná, a vendég nem ember, legfeljebb vendég, ebben az esetben a pincér tudatának a terméke, s mint ilyen, kellő, hogy a pincér által szabályozott a működése. Éppen így, rezzenéstelen arccal halad el a koldusok, kéregetők mellett, között. Abba persze nem gondol bele, hogy nem kéne pozórködnie, hiszen senki sem kényszerítheti arra, hogy adjon, sőt. Nem ad, hát nem ad. De mire ez a színház? Valami nincs egészen rendben, lehet, a lelkiismeret az, ami nincs úgy, de ez túlságosan is banális lenne ahhoz, hogy komolyan vegye. Pedig a zavar oka mégiscsak az, hogy neki van, amannak meg nincs. És olyankor nem számít, hogy ez dolgozik, amaz meg nem, hogy ez spórol, amaz meg rögtön elissza, hogy ennek két gyerek és feleség és békés élet, amannak meg három kurva a Rákócziról, vagy fogatlan, vizeslábú ribanc az összekönyörgött pénzek elnyelő kútja.

Van és nincs. Nagy, és egymással nem érintkező kategóriák ezek, mindkét fél tudja. Aki lentről néz felfelé, s aki fentről reá, le. Nincs megoldás, nincs feloldás. A zavar egyikük számára sem szociális kérdés. Etikai lehetne, ha volna honnan mérni. Akinek van, annak adnia kéne, de nem azért szerezte meg verejtékkel, némi vérrel és sok ügyeskedéssel, hogy most átadja egy részét – legyen bármely töredék részről szó – annak, aki sem verejtékkel, sem némi vérrel, csak ügyeskedik legfeljebb, de az ügyeskedés éppen az ő megfejésére irányul. Az a baj, hogy nem tud kellő mértékben elfásulni, megkérgesedni, pedig akar. Érzi az igazságtalanságot, de az igaztalanság rajta kívül van, felelősséget érte vállalni nem tud, nem is akar, nem is mer.

Mi történt a múltkor is! Családi ebéd, vasárnap, egy és kettő között, reneszánsz zene a cédéről, gyerekek, anyós, após, feleség, tiszapalkonyai rokonok. Húsleves, eleink által megénekelt zsírkarikák, csirkeaprólék, úgymint szárny, láb, nyak, fej, taréj. S távolabb készülődött a főtt hús és a torma, a kacsasült és a krumlipüré és a párolt káposzta, vizes uborka, orosz krémtorta, csopaki rizling... Kedélyes beszéd a világ dolgainak az állásáról, a csontról leválasztott bőrkék, húsocskák szelíd szoppantásai. Hogy hogyan jutott be a kisköllyök, titok, az is marad mindörökre. A négyéves, szürke, sovány, beteges gyerek az aluljáróból, aki az anyja széthagyott combjai között szokott kuporogni, hidegtől elkékült szájjal félálomban kéregetni. Csak beszaladt, be az ebédlőbe, be a családi ebéd közepébe, a családi porcelánok közepébe, belekapott a tányéromba, és nem volt többé a levesemnek csirkeszárnya. Dermedten szemléltem az akciót, hogyan fut, menekül a kis állat a csirkeaprólékommal. És kérdőn néz rám a család. Rezge mosoly játszott az ajkaim körül, nem hirtelen, de határozott mozdulattal álltam fel az asztaltól, mégis családfő, akasztottam le a puskát a falról, töltöttem csőre, és néztem bele az irányzékba. A célkereszt a kockás flaneling fakó kis hasadásán táncolt, a jobb lapocka táján. Mindig becsültem magamban a szépérzéket. Most sem roncsolta szét a lövedék a két gyönge, fehér szárnyacskát.

ZALÁN TIBOR

KRITIKA

Glatz Ferenc: Éjszakai elmélkedés a nemzetről 2
Csalog Zsolt: Magyar vagyok 3
A nemzet iránti hűség nem azonos a kritikátlansággal. Beszélgetés *Kis Jánossal* (Az interjút készítette: *Balogh Ernő – Pogonyi Lajos)* 5
Bayer József: Nacionalizmus egykor és most 11
Hegedűs András: Lehet-e még béke a Kárpát-medence népei között? 14
Konrád György: Tőled függ 16
Újra megnyugvó erő. Beszélgetés *Debreczeni Józseffel.* (Az interjút készítette: *Mátyás Győző)* 18
Lányi András: Szükség van-e kultúrpolitikára? 22
Kelemen Péter: Alaptanterv ez, vagy mi a szösz?! 24
Romantika és érzelmek. Beszélgetés *Fejtő Ferenccel.* (Az interjút készítette: *Bíró Péter)* 26
Bodor Ferenc: Japán kávéház 27
Vadas József: A puritanizmus hajszálgyökerei 28
Popper Péter: Álominterjú Mérei Ferenccel 30
Németh G. Béla: Csak vallási reneszánsz? 31
Kiderülhet rólunk minden. Beszélgetés *Gábor Miklóssal.* (Az interjút készítette: *Sándor L. István)* 33
Vajda Mihály: Tényleg csak a regény lehet ironikus? 36

*

Hévizi Ottó–Csuhai István: Szilénosz-gyakorlatok *(Borbély István)* 40
Rugási Gyula: Szent Orpheus arcképe *(Horkay Hörcher Ferenc)* 40
Tillmann J. A.: Szigetek és szemhatárok *(Gács Anna)* 41
Csiki László: Adalék *(Simon Zoltán)* 42
Kritikus igazságok *(Kovács Dezső)* 42
P. Müller Péter: Sopianae színpadain *(Sándor L. István)* 43
Két színészportré *(Magyar Judit Katalin)* 43
Ödön von Horváth: Hit, remény és szeretet *(Almási Miklós)* 44
Botho Strauss: Az idő és a szoba *(Tegyi Enikő)* 44
Sose halunk meg *(Tóth Péter Pál)* 45
Privát glóbusz *(Nádra Valéria)* 45
Műtörténet borostyánba zárva *(Hajdú István)* 46
Történt valami? *(Acsay Judit)* 47
Bodor Ferenc: Pesti presszók *(Vadas József)* 47
Zalán Tibor: Szárnyak 48

A címlapon:
ef Zámbó István: Haverok
(Lugosi Lugo László felvétele)

TÁRSADALOMELMÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP
Megjelenik havonta
Főszerkesztő: BALOGH ERNŐ
Főszerkesztő-helyettes: VÖRÖS T. KÁROLY
Rovatvezetők:
BOROS GÉZA, JÓZSA ÁGNES,
KOVÁCS DEZSŐ, MÁTYÁS GYŐZŐ
Szerkesztőségi titkár: GUBÁS M. IBOLYA
Kiadja a
NÉPSZABADSÁG RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Felelős kiadó: DR. BREITNER MIKLÓS
vezérigazgató
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1034 Budapest, Bécsi út 122–124.
Telefon: 250-1680/128-, 129-, 130-as mellék
Terjeszti a Magyar Posta.
Előfizethető bármely hírlapkézbesítő hivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR)
Budapest XIII., Lehel u. 10/A 1900 közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Előfizetési díj: negyed évre: 141 Ft, fél évre: 282 Ft, egy évre: 564 Ft.
ISSN 0324–77–75
Szedte a Népszabadság Fényszedő Kft.
Nyomta: VESZPRÉMI NYOMDA RT.

1968–69-ig igen sokszor szerepeltek együtt különféle „leosztásban". A történet azonban onnantól már másképp és másról szólt.

A *N° 5 Galériá*ban bemutatott művek 1962 és 1968 között készültek, így a kiállítás címében jelzett tíz év tehát inkább csak *vágyott* tartam, mint valóságos, még ha az évfordulós pátosznak most véletlenül okszerű helye is lenne. A munkák azonban pontosan jelzik, mi és hogyan történt, hiszen *Nádler István* 68-as hard edge festménye (Cím nélkül II.) már a korábbi elvek vagy szándékok meghaladását bizonyítja, bár tagadhatatlan, hogy képének sárga-vörös ívei a Zuglói Körben szinte kanonizálódott színkettősökre pontosan rímelnek. *Bak Imre* lágyabb (Struktúra I., 1965), *Hortobágyi Endre* zaklatottabb festménye (Levezetés, 1965) vagy *Hencze Tamás* expresszív kalligráfiája (Leírás, 1965), de még *Deim Pál* különös és nehézkes szürkéskékekkel kontúrozott-terhelt munkája (Triptichon, 1966) is a sárga és a vörös kontrasztjának dramaturgiájára épít, ahogy hasonló „didakszissal", de gazdagabb környezetben jelenik meg a két szín *Molnár Sándor* (Táj, 1966) és *Molnár László* (Kompozíció, 1966) képein. Amint egyébként Hencze, úgy *Attalai Gábor* sem tartozott a hűséges Bazain-követők közé; míg Hencze Pierre Soulage vagy Gérard Schneider hatása alatt állhatott, addig Attalai valószínűleg a hűvösebb Raoul Ubacot követte sejtelmes Kék kompozíciójával (1965).

A Körhöz 1963 körül csatlakozott *Csíki Tibor* és *Csutoros Sándor* szobrász, akiknek jelenléte – s ez pontosan lemérhető most a N° 5 Galériában – az arányt és intenzitást tekintve tökéletesen egybevágott az általános festészetelvű szemlélettel.

Deim képét kivéve e munkák az elmúlt évek retrospektív kiállításain többnyire már láthatóak voltak, így új „információt" elsősorban az *együttlétük* ad. És persze azok részvétele, akik vagy még a hatvanas évek elején, vagy nem sokkal a Kör feloldódása után odahagyták a festészetet. *Deák Klára* kis rajza (Táj, 1965), s különösen *Pikler István* festménye (T–15, 1962) jelzi, hogy az ötvenes-hatvanas évek fordulójának magyar művészete tele volt kiéletlen-kiélhetetlen energiákkal.

HAJDU ISTVÁN

Történt valami?

Noel Harding szobrai a Műcsarnokban

A Műcsarnok korábban raktárként, szerelőműhelyként fungáló parányi ékszerdoboz-pavilonja körül álló fák némelyikéből fényes fémcső vezet a talajba vagy a talajból a fába. A folyamat irányának tisztázatlansága akár aprócska intellektuális feszültségek forrása is lehetne, de a jelzésszintű beavatkozás ereje csupán ahhoz elég, hogy a parkban sétálókat időnként az igazgatóságra indítsa panaszt tenni a növényzet megtépázása miatt. A szokatlan látvány két megállapításhoz szolgáltat alapot: az egyik az, hogy az utóbbi évek környezetvédelmi propagandája mégiscsak hagyott némi nyomokat, a másik, hogy híven a hely hagyományaihoz, a tárlat már a kapuk előtt elkezdődik.

Az épületgépészeti motívum (ha ugyan valóban szellőzőcső az, ami annak tűnik), odabenn további szimbolikus formákat ölt: falloszként meredve óriási virágvázaként foglalja magába például a habosított műanyagból formált, szintén méretes vörös virágot, amelynek merev, kemény szirmai a levegőnek feszülve nyersen férfias erővel áradnak szét a csakis e mű számára fönntartott szoba belső terében. Egy másik kompozícióban a cső a libikóka (ha jobban tetszik: a világ) tengelyének szerepét kapja: két tátongó torkában kulturáltan tiszta (netán progresszíven újrafeldolgozott) papírszeméttel teli, makulátlanul áttetsző nejlonzsák lebeg, hogy a rejtve beépített mozgásérzékelők jelzésére finom rezdülésekkel, himbálózva reagáljon a közeledésre. A címe *Linguini;* szépen erezett, de esendően kacskára formált, nyers faszerkezettel alátámasztva vár sorsunkra: szintén kacska lépteinkre, kiállításlátogatásokba fojtott napi elveszettségünkre, sivárságérzetünk rutinszerű beismerésére. Nem sokkal odébb azonban felkínáltatik az oázis: a *Sivatagi virágok* című tárgyegyüttes ragyogóan fehér papírháttere előtt tarka textilabrosszal letakart csőoszlopon egy kocka sarkából sarjadó organikus formát világít meg a kellemesen lágy fénysugár.

Noel Harding (aki 1945-ben Londonban született, ma kanadai polgárként Torontóban él, és építészeti, filozófiai, pszichológiai és politikatudományi tanulmányok után fordult végül a képzőművészet felé), az *Antihősök* címet adta budapesti tárlatának. E hagyományosan inkább az irodalomban, mint a képzőművészetben otthonos téma természetének és sajátos konfliktusainak kibontására most bemutatott kollekciójában azonban mindössze egy kompozíciót szánt: az 1990-es keltezésű, B. J. címűt. A kétalakos mű stílszerűen leíró előadásmódja szemernyi kétséget nem hagy afelől, hogy szürke napjaink nagy-kisemberének és kis-kisemberének kakaskodó párharcát leshetjük ki a barnás hullámpapírból világsztár designerek stílusában remekbe szabott hivatali zakókból hiányzó figurák jellegzetesen dölyfös, illetve térdig megalázkodó mozdulatából. Kettejük között szemmel láthatóan éppen történik valami, talán azon túl is, hogy túlságosan messzire nem vezető téziseket kell demonstrálniuk egy tágas terem bensőséges csendjében.

Egyébként mint az a kiállítást kísérő színes katalógusból is kitűnik, az antihős alakja visszatérő szereplője Harding konceptuálisan fogalmazott, posztmodern pedantériával előadott, modorában minimalista és hatásában akár sokrétűnek is nevezhető munkáinak. Amint érdemes megtudni róla azt is, hogy londoni, párizsi, amszterdami, New York-i, Los Angeles-i (a sor még számos nagyvárossal folytatható), rangos kiállítóhelyeken rendezett egyéni tárlatok után újabban intenzíven keresi a kapcsolatot Kelet-Európával. Többször megfordult már Lengyelországban (kiállítással is), és Budapesten sem most jár először.

ACSAY JUDIT

Bodor Ferenc Pesti presszók

Már egyflekkesként is üdítő olvasmány volt a *Magyar Narancsban Bodor Ferenc* egy-egy mini esszéje, kötetbe gyűjtve azonban egyenesen szórakoztató a *Pesti presszók.* A könyv – szöveggel és képpel – hatvan „vendéglátó-ipari egységet" mutat be; a főváros minden régiójából válogatva: az első kerületi *Dérynétől* a huszonkettedik kerületi *Manduláig.*

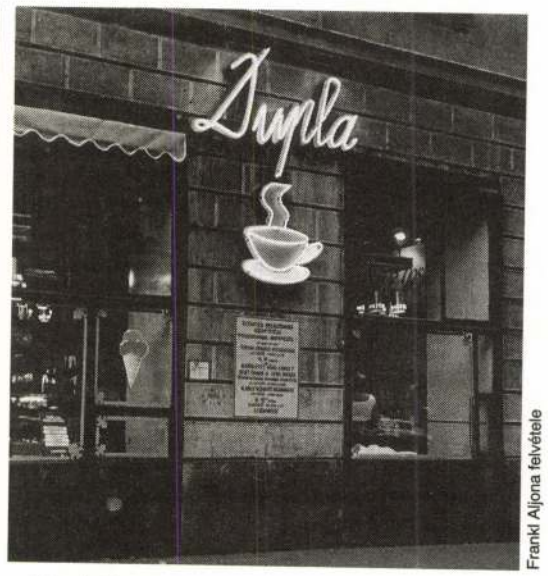

Frankl Aljona felvétele

Közírók publicisztikai összeállításait salátagyűjteménynek becézi a szakmai szleng. Az ellenérzés egyetemleges: a műfajt nem szeretik sem a kiadók, sem a terjesztők. Bodor Ferenc kötete azonban más kategória. Nem megjelent újságcikkek utólagos egybeszerkesztése, hanem egy szorgos szociográfus folyamatos gyűjtőmunkájának gyümölcse. Bodor Ferenc nem szűnő kritikai szenvedéllyel nézi a portálokat, a házakat, az üzletekben kapható árukat. Vagyis állandóan dolgozik. E munka során válogatódtak ki, majd íródtak meg ezek az irodalmi rangú enteriőrportrék.

Ilyen még nem volt – lelkendezhetünk. Így igaz. De azért ennél többről van szó. Bodor Ferenc azokra a szubkulturális jelenségekre kíváncsi, amelyekre a finnyás művészettörténészek és kritikusok figyelme – fennkölt szakmai presztízsből – nem terjed ki. Ugyan ki választaná – választhatná – doktori disszertációja témájául a pesti presszókat? Hiszen semmi szép vagy magasztos nincs bennük. A neonfeliratok otrombák, a berendezésük divatjamúlt, az enteriőr kopottságig elhasznált. Csakhogy Bodort éppen ez a modern, városi újfolklór izgatja. Az ízlésficamból, a divatból és a nemritkán nyomorúságból születő festői egyveleg.

Természetesen nem csap be minket és nem csapja be önmagát sem. Nem mondja, hogy amit lát (s amiről szól), az gyönyörű. Az ítélkezést az olvasóra hagyja. Amire vállalkozik, az a legfontosabb. Ez pedig az elemzés. S ebben nagy elődöket követ. A magyar szociográfia olyan kiválóságait, mint Szabó Zoltán, aki példás etikával örökítette meg a matyó kultúrát. Úgy mondta el róla a véleményét, hogy abban nincs nyoma sem a megalázásnak; inkább a részvét dominál. Már csak a „cifra nyomorúság" kifejezés olvastán is.

Valami hasonló képesség birtokában dolgozik Bodor Ferenc. Nem bíbelődik tárgyak provenienciájával, nem untatja olvasóját stíluskategóriákkal; pontosan tudja ugyan: mi honnan jött, és mi micsoda, s mennyit ér, mégis másra kíváncsi. A tárgyak mögött az emberre: a kávé mellett eszmét cserélő értelmiségire, az izzadságszagú melósra, a kollégák tekintete elől félhomályba menekülő párra. Őket figyelve a társadalomról rajzol képet. Arról, amiről a presszók is beszélnek – külső és belső képükkel: hogy hogyan éltünk. Akármilyen csúnyák is, ezért kér részükre védelmet. Tudja, a múlt is része a jövőnek. *(Városháza)*

VADAS JÓZSEF

Lapunk támogatói

MTA–Soros Alapítvány
Művelődési és Közoktatási Minisztérium
József Attila Alapítvány
Szabad Sajtó Alapítvány
MHB Táncsics Alapítvány
MHB Művészeti Alapítvány
MHB Sajtóalapítvány
és magánszemélyek

Takács Klára és Andorai Péter (Koncz Zsuzsa felvétele)

nagyított, metaforává sűrített alakok segítségével. Egymásra épülő reálszituációk híján a színészeknek csekély lehetőségük nyílik megmutatni a játszott alak kilétét hagyományos drámai akciókban – kiváltképp a kezdeti „finálében". Szerepük, mint az oszlopé, mely egyedüli tanúja Marie egyik megrázkódtatásának. Jelentése van, nem hagyományos drámai funkciója: hideg, mint a kő, ám szenvedő is és beszél – egylényegű az emberrel.

Nemigen sikerült Szikora Jánosnak megtalálnia, milyen eszközökkel lényegülhetnének át a Radnóti Színház művészei „oszlopokká": markáns, élő metaforákká. Ők, magukra hagyva, kiérlelt színészi alkatukat igyekeznek kamatoztatni, már eljátszott szerepekből próbálnak hangokat, gesztusokat, nézéseket átmenekíteni. *Takács Kati* alaptónusa Marie-ként a hideglelős nyugalom, a végső kétségbeesés szikkadt ereje. Ha kell, ezt lázas, elszánt nőiességgé pörgeti fel, ha kell, ólmos fáradtsággá bénítja – mintha a Nóraként, Anna Kareninaként végigélt megrázkódtatásokból „táplálná" a figurát. *Almási Éva* mint Türelmetlen nő a már Sade márkinéként megtalált kemény, kesernyés hangon szólal meg, kiéltség vegyül benne gyötrelemmel, görcsösen kapna valaki, bárki után. *Tóth Ildikó* felidéz jópár eddig eljátszott hamvas lányalakot, sérülékeny, bájos Alvó nő. *Bálint András* „az óvatos", kulturált értelmiségi módjára rezignáltan ül. *Andorai Péter* „a közönyös", mélán jelen van és csöpög az önsajnálattól. *Balikó Tamás* a férfi, kinek zavart darabossága alatt emberség lakozhat, *László Zsolt* a bizonytalan élősködő, *Csankó Zoltán* a nyers önző... Sokat segítenek nekik *Dőry Virág* erőteljes, karakteres jelmezei, egy esetlen, elesettséget sugalló sötét télikabát Marie-nek, „kék nünüke"-ruha az Alvó nőnek...

Az előadás valójában ingázik a hagyományos megoldások és egy elemelten szubtilis színházi nyelv között. (A köztes forma keresésének eredménye esetenként elrajzoltság: a kommunikáció zavarainak megjelenítése itt-ott átcsúszik karikatúrába.) Az első rész líraian fűtött létértelmező monológjaiból pillanatokra sikerül éteri, tünékeny szépséget teremteni. A Szoba – *Horesnyi Balázs* ihletett díszlete – berakott mennyezetével, oszlopaival, fémcsöveivel, vasajtóival egyszerre antik és durván közönséges, teljességgel valószerűtlen tér. Hol az utcai ablakokon át beáradó, sárgásfehér fényben úszik, hol fojtott, felülről jövő bágyadt világításban dereng, misztikusan elmosva a megszokott időkategóriákat. Az ablakokon sóvárgón kifelé bámuló alakok teste szomorú rittmussá áll össze, a törtfehér fény faggatózva, értelem után kutatva tapogatja végig az arcokat. A felhangzó muzsikára a látvány, hangzás, alakok sugallta hangulatok az élet reménytelenségének fájdalmas színházi melódiájává szűrődnek össze.

Szerte-szertefoszlik azonban a varázs, amikor csak kínosan kidolgozatlan naturalizmus „jön át" a rivaldán: Almási Éva átkarolja az oszlopot, Takács Kati és László Zsolt egymást nézi, Andorai Péter kibámul az ablakon. Bálint András néz. Nem történik semmi. Az előadás megfakul, elhomályosul – mint Marie Steuber tekintete.

TEGYI ENIKŐ

FILM

Sose halunk meg

„Sose halunk meg!" – ezt a mulatás tetőpontján szokás kurjantani, amikor már minden mindegy, amikor mérték és belátás már úgyis veszve, s a mulató ember meghódol a mámornak, amely hamarosan úgyis véget ér. Ekképpen az, hogy „sose halunk meg", valójában épp az ellenkezőjét jelenti: „csak egyszer élünk". Hogy nincsen másik lehetőség, s aki már bevégezte, az végső és pótolhatatlan hiányt hagy maga mögött. Vagy azt sem.

Koltai Róbert első önállóan rendezett – és részben írt! – filmjének alaphangulatát ez a hiány adja meg. A filmfőhősként megidézett egykori, valóságos nagybácsi valóságos, személyes hiánya. Koltai saját kamaszkorát filmezi, saját beavattatását az élet rejtelmeibe, egyúttal tulajdon nagybátyja, a beavatást celebráló, legendás vállfaügynök szerepét is eljátssza. Tisztelgés ez az egykori szeretetre méltó bohém előtt, aki nem mester mivoltával, nem akadémikus bölcsességével juttatja „megvilágosodáshoz" „tanítványát" – hanem életének személyes (s a filmben kissé idealizált) példázatával. Ez az élet pedig főként az ügető körül forog. Meg a nők, a haverok, a kalandok, a virtus, a pia, a mulatás körül. Mint akármelyik szerencsétlen kocsmatölteléké. Gyuszi bácsiban azonban az élet végtelen szeretete él, a legkisebb dolgokban is kedvét leli, derűt és életörömöt sugároz, s ez nem csupán ahhoz elég, hogy a csapodárságát, linkségét elszenvedők képtelenek legyenek haragudni rá – de arra is, hogy benne a megbocsátásra való képesség soha ne lohadjon, hogy gyermekien tiszta szíve a derűhöz mindig visszataláljon.

A „tanítvány" feladata pedig, hogy kilépve a kádercsalád jóindulatúan összehazudott papírmasé-világából – a hatvanas évek elején vagyunk! –, megtapasztalja a való világ, a fojtott levegőjű vidéki Magyarország életét, amely se nem szép, se nem boldog, hanem éppenséggel koszlott, reménytelen – és mégis, ennek ellenére, *így* muszáj szeretni.

Keserűségtől sem mentes vígjátékot látunk. Kellemes, szórakoztató másfél órát, kissé Bereményi, kissé Gothár stílusában (kik már maguk is kedvelték a csehes idézeteket), kiváló színészek ragyogó epizódalakításaival (hadd emeljem ki a népes szereplőgárdából az életük utolsó alakítását nyújtó *Csákányi László–Lontay Margit* párost), illetve az amatőr *Szabados Mihály*éval, aki – a Fiú szerepében – aránylag szerencsésen kontráz Koltai illő profizmussal végigvitt jutalomjátékához.

Az ügető, ahol sosem lehet nyerni, csak amikor már minden hiába (Gyuszi bácsinak csupán halála percében jön be a hármas befutó), végül is nem tágul szimbólummá. A kora konszolidáció Magyarországa terepe, de csak kevéssé témája Koltai filmjének. A nagybácsi története megható és élvezetes sztori, de nem több. A *Sose halunk meg* pedig tökéletesen szakszerű, az efféle hangvételű produkcióknál oly csábító alpáriságot ízléssel elkerülő, de egyéni ízeket alig kínáló „jó mozi".

TÓTH PÉTER PÁL

TELEVÍZIÓ

Privát glóbusz

Kezdjük talán egy találós kérdéssel. Gyakran hallani a tévében: „Képzelj el sok szép embert sok szép szobában..." – mi az? Nem, ne tessék elhamarkodni a választ, nem úgy folytatódik az idézet, hogy „...és tedd hozzá: Dó-ó-ómusz". A helyes megfejtés: az utóbbi időben látott tévésorozatok bármelyike. Glóbusz, Privát kopó satöbbi. Ezek – alkotóik föltehető elképzelése szerint – a mai Magyarországon játszódnak. A mai Magyarország pedig e filmekben feltűnően hasonlít a lakberendezési áruház reklámjához. Sok szép ember sok szép szobában. Tágas hodályokban, öles termekben, hatalmas bútorok között jönnek-mennek, átsétálnak egymáshoz, de falon túl éppolyan szép és tágas minden, mint falon innen. Hogy társadalmi drámáról vagy „csak" lenézett krimiről van-e szó, azt leginkább onnan tudhatjuk, beéri-e a sok szép ember a sok szép szobában egyszerű – és vég nélküli – beszélgetésekkel, esetleg – olykor – veszekedéssé fajuló társalgással, avagy ütnek, lőnek, szúrnak, löknek, gázolnak, mérgeznek is? (Természetesen szép autókkal gázolnak, szép pohárból mérgeznek, szép koreográfiával ütnek és zuhannak.) Néha – az úgynevezett cselekmény erre általában bőven hagy időt – tévénézés közben eltöprenghet az ember annak rejtélyén, vajon e filmek készítői tényleg ne tudnák, miféle lakásokban élnek itt az emberek, tényleg azt képzelnék, hogy a műdokumentumfilmekben látható nyomorputrik, mesterségesen is szűkített heringesdoboz panellakások, valamint a bálteremnek beillő értelmiségi paloták (ez is vicc, hogy az értelmiség jellemzője volna a luxuriózus lakás!), vagyis a két véglet között ne volna semmi? Avagy csupán arról volna szó, hogy a műterem reális méretűvé kicsinyítése felvétel közben némi kényelmetlenséggel járna? Avagy – ha igazi lakást vesz bérbe a tévé – eleve akkorát szemelnek ki, ahol a felszerelések, a stáb,

A Gondolat Kiadó ajánlata

Deák István:
Volt egyszer egy tisztikar
490 Ft

A Habsburg-monarchia tisztjeinek társadalmi és politikai története 1848–1918

A neves, Amerikában élő történész a tisztikar származását, neveltetését, kiképzését, illemkódexét, életmódját vizsgálja 1200 tiszt személyi aktái, számos kiadott és kiadatlan forrás alapján.

Peter, L. Berger:
A kapitalista forradalom
320 Ft

(Politikai gondolkodók)

A világhírű amerikai szociológus művében a mind ez idáig jobbára konzervatív korszaknak kikiáltott kapitalizmus fogalma helyett azokat a vonásokat emeli ki, amelyek a modern nyugati társadalmak egyedülálló dinamikáját alapozzák meg.

Vitányi Iván:
Öt meg öt az tizenhárom
298 Ft

Az áprilisi front története

A magyar demokrácia megteremtésének nagy kísérletéről (1945–47) szóló híradás e könyv. Egy akkor fiatal társaság életét ábrázolja, a népművészeti mozgalomból híres Muharay-együttesét. Sok ismert személyiség fordul meg a könyv lapjain: Jancsó Miklós, Göncz Árpád, Püski Sándor, Lukács György, Zimányi Tibor, Veres Péter és még sokan mások.

Vita Kiadó–Gondolat közös kiadás

Vajda György Mihály:
Don Juan vándorútján
328 Ft

Argumentum–Gondolat közös kiadás

Az összehasonlító irodalomtudomány legjobb magyar művelője színesen, sok példaszöveggel értekezik a világirodalom egyik legmaradandóbb témájáról, a Don Juan-motívumról.

Mészöly Dezső:
Az igazi „Villon"
280 Ft

Magyar Művészeti Akadémia–Gondolat közös kiadás

Ez az egyedülálló kötet egyszerre tartalmazza Villon összes versének kitűnő magyar fordítását, és a fordító, Mészöly Dezső tudós elemzését a költőóriás életéről, működéséről.

Jean Piaget:
Az értelem pszichológiája
298 Ft

Az először 1947-ben napvilágot látott kötet a „modern pszichológia atyja" gondolatrendszerének legtömörebb kifejtése.

Helmuth von Glasenapp:
Az öt világvallás
450 Ft

Talentum–Gondolat közös kiadás

A nagy sikerű könyv 6. kiadása az öt legjelentősebb vallást ismerteti: a bráhmanizmust, a buddhizmust, a kínai univerzizmust, a kereszténységet és az iszlámot.

Balla Gyula–S. Benedek András:
Kárpátaljai kalauz
350 Ft

Művelődéstörténeti körkép turisztikai ismeretekkel

Kárpáti Kiadó–Gondolat közös kiadás

A könyvek megrendelhetőek, illetve megvásárolhatóak: a Gondolat Kiadó Kereskedelmi Központjában: 1146 Bp., Hungária krt. 215.és a Gondolat Kiadó könyvesboltjaiban:
Szeged, Kárász u. 16. és
Pécs, Király u. 48.

és minden egyéb is elfér? Hogy félreértés ne essék, arról a leggyakoribb, legjellegzetesebb magyar lakástípusról beszélünk, amelyben többé-kevésbé mindennek megvan ugyan a helye, de mindenre kevés hely jut, a lakásban élők igazából nem képesek egymástól szeparálódni; ha akarják, ha nem, egymás zaját, szagát, látványát kénytelenek elviselni és saját tevékenységüket ehhez igazítani. Megeshet – mármint az életben –, hogy nincs mindenkinek külön szobája, de még külön sarka sem, pláne nem a lakás két végében, ahol egyik ember azt sem köteles tudni, otthon van-e a másik? Filmjeinkben kizárt dolog az ilyesmi. Mint ahogy az is, hogy valakinek megalázó anyagi gondjai legyenek. Hogy a lelkizés – például – azért ne torkollhasson szállodák bárjában, hotelek presszójában, exkluzív mulatókban, belvárosi drinkbárokban abszolvált fogyasztásba, mert az illetőknek nem telik rá. Egyszerűen nincs annyi pénzük, vagy van, de tudják: egyetlen ilyen cech felborítaná egész havi költségvetésüket.

A Glóbusz is, a Privát kopó is elvárja nézőjétől, hogy gyorsan és könnyen túltegye magát mindazon, amin fennakadhatna – csupa olyan apróságon, ami egyáltalán mozgásba hozza a történést. A Glóbuszban az önzetlen szponzor figurája ez az átléphetetlen, megkerülhetetlen nonszensz, aki valóságos vagyont fektet egy nyelviskola létesítésébe, csupán azért, hogy a lányának ilyen módon állást szerezzen. Ez a menedzser semmibe se szól bele, nem firtatja a bevételt, még azon se „kapja fel a vizet", hogy a lányát átlátszó trükkökkel – csóró nyelvtanár kollégához – férjhez akarnák adni, mégpedig azért, hogy többé mégse tanítson. Ő csak adja, adja a pénzt, mindenbe beleegyezik, sose lát át a szitákon. Hogy ezzel a mentalitással miképpen lett milliomos – azt legfeljebb a Privát kopó magándetektívje tudná kideríteni, ha – üzenetrögzítőn! – megbízást kapna rá. S minél valószerűbb egy mellékalak megtestesítőjeként *Bánsági Ildikó* (a Glóbuszban), minél finomabb és rejtettebb, érett színészi eszközökkel képes egyszerű, igazi „civilnek" látszani, annál hamisabbak a mellette ágáló kollégák, nem önhibájukból, hiszen – mint a forgatókönyvet jegyző *Prekop Gabriella* homunculusai – fogódzót sem igen kaptak ahhoz, hogy megpróbáljanak életre kelni. A dramaturgiai képtelenségek, a megoldhatatlan helyzetek áthidalása végett a Glóbuszban két olyan figura csetlikbotlik, akit eleve arra a funkcióra szántak, hogy zavarok és ügyetlenségek esetén felbukkanhasson és betöltse az űrt: a Budapesten, kötetlen munkaidőben dolgozó skót, akinek az orosztanulás a rögeszméje, és ehhez feltétlenül magyar származású tanárt keres, másfelől a maszek kályhásmester mindenhez értő, takarítani imádó, nyelvzseni és időmilliomos inasa, akinek az apja – mellesleg – egy osztrák–magyar (luxusgarnikat üzemeltető) szállodalánc egyik tulajdonosa. Ez a mindenütt jelen lévő, Puck-szerű csodalény, akinek életbölcsessége minden hősünk és hősnőnk sorsát sínre teszi, egy az egyben szerepelhetne a Privát kopó epizódjaiban is, ahol az ő funkcióját ketten kénytelenek ellátni: a detektív kisfia és füttyentésre mindig rendelkezésre álló, észben, testi erőben, hűségben, fizikai adottságokban egy bűnöző hadosztályt lefőző barátja, akit – persze, ki más lehetne képes erre – *Cserhalmi György* alakít. Az alapokkal, a szituációk megágyazásával van baj itt, e másik sorozatnál is; a Szurdi testvérek (Amy O'Brothers álneve alighanem őket takarja), arra építettek, hogy nem baj, ha az elején minden zavaros és elnagyolt, erről hamar elfeledkezünk, ha peregni kezd a hajsza és beállunk a kopónak *(Kern András)* szurkolni. A végén már eszünkben sincs firtatni, mi miért és hogyan volt, ki mit miért tett és miképp tehette, hiszen annyi minden történt, hogy semmit se figyelhettünk meg alaposabban. Végül is ez legalább krimi: nem is lép fel azzal az igénnyel, hogy ábrázoljon valamit, csak a miliő, a szleng, a korszellemnek megfelelő bűnözési kategóriák (kábítószer, prostitúció stb.) jelzik, hogy sem tíz, sem öt, sem három éve nem készülhetett volna a Privát kopó. Kapunk jó bemondásokat, minden részben sok meztelenséget, nyugati nívón imitált vértócsát, zúzódást, sistergő kerekeket, fékcsikorgást, bunyót. Egyedül a kutya hiányzik a hollywoodi sikerreceptből: a kisfiú megvan és a maga nemében telitalálat – ő a legtermészetesebb szereplő a népes stábban.

Már véget ért mindkét magyar sorozat, amikor utólag kénytelenek voltunk szinte mindazt visszaszívni, amit gondoltunk róluk és felróttunk nekik. Történt ugyanis valami, amitől az értékük visszamenőleg megnőtt és rejtett erényeik egyszerre fölragyogtak. Televíziónk vetíteni kezdte A klinika jó ég tudja hányadik sorozatát.

Jött a negédinvázió, a glóriás Brinkmann professzor, a vidám és zseniális ápolófiú, a lóképű házvezetőnő és a még lófejűbb professzorné, láttuk a – dehogy is kórtermeket! – betegszobákat és láttuk, hogy van hely, ahol jobb betegnek lenni, mint nálunk egészségesnek, ahol érző lélek még érzőbb másik lélekbe ér, s fölfedeztük a mi kis privát, magyar glóbuszunk egyedülvaló csodáit, amelyek végtére is nekünk mondanak esténként mesét, s A klinikához képest nem is annyira fantasztikusat.

NÁDRA VALÉRIA

KÉPZŐMŰVÉSZET

Műtörténet borostyánba zárva

Zuglói Kör: 1958–1968

A kérdést – már amennyire érdekes, és kérdés egyáltalán –, hogy vajon a művészettörténetet a művészek vagy a történészek csinálják-e, sajátos és talányos módon veti fel a *Zuglói Kör* tagjainak munkáiból rendezett kis kiállítás koncipiálója, *Andrási Gábor*. Eljárása valóban sajátos, mert hiszen – mint ő maga mondja – egy sohasem volt tárlatot rekonstruál, s talányos is, tényleg, egyrészt éppen ezért, másrészt, mert egy időben, intenzitásban és dimenzióit illetően nem egészen pontosan meghatározható csoportot kíván most nemcsak bemutatni, de mintegy definiálni is.

A Zuglói Kört *Molnár Sándor* festő szervezte a hatvanas évek első felében évfolyamtársaiból, s azokból a fiatal képzőművészekből, akik túl akartak és tudtak is látni az akadémiai képzés korlátain. Kandinszkij, Malevics, Mondrian és elsősorban a kortárs Jean Bazain teoretikus írásainak tanulmányozása és képanalízisek révén alakították ki szemléletüket, művészi etikájukat. Kezdetben három irányban tájékozódtak: az Ecole de Paris lírai absztrakciója, a magyar konstruktív hagyományok, valamint az Európai Iskola felé, mely utóbbinak mintegy szellemi örököséül szegődtek. Gondolkodásmódjukat mindezek mellett alapvetően befolyásolta a magyar ezoterikus és metafizikus filozófia és művészetbölcselet, s a korai egzisztencializmus. 1964–65-ben a kör ugyan felbomlott – a részvevők érdeklődése egyre tágult és rétegződött, például a francia festészet primátusának vagy Hamvas Béla szerepének megítélése sokak számára már nem volt oly tiszteletteli, mint korábban –, ám kohéziós ereje még az évtized végéig működött. Mert ugyan a Zuglói Kör tagjai soha nem rendeztek gyűjtőnevük alatt – mely valószínűleg amúgy is csak utólag, az azonosítást megkönnyítendő fogalmazódott meg – kiállítást.

ZUGLÓI KÖR

FRANK JÁNOS: **Képzőművészet**

A Zuglói Kör

Fiatal kollégám görbe szemmel nézett rám, vagy húsz éve, hogy nem tudom, mi volt az a *Zuglói Kör. A „fenti elnevezés a hetvenes évek végén bukkant fel a modern művészettel foglalkozó szakirodalomban"*, írta *Andrási Gábor* a *No 5 Galéria* (Apáczai Csere János utca 5.) meghívóján. 1958 és 1968 a művészcsoport két határéve, én mint hatvanas évekbeli kortárs, persze jól emlékeztem minderre, interjúalanyaim külön-külön is egybevágó elbeszéléseit megírtam. Csakhogy akkor még zuglói körnek mondtuk, csupa kisbetűvel. Abban az évtizedben, vagy tizennégy képzőművészeti főiskolás, végzős és autodidakta összejárt *Molnár Sándor* zuglói lakásán, hogy méltó mesterek híján önmagukat és egymást képezzék, hogy a poszt-szocreál főiskolai oktatásból kiszakítsák magukat, megtudják, milyen a vasfüggönyön túli modern művészet. Elmentek az idősebb avantgárdok műtermeibe is, meghívták *Hamvas Bélát*, hogy előadásokat tartson nekik, *Bak Imre* németből lefordította *Malevics: A tárgyatlan művészet* című írását, nem is gondoltak rá, hogy a magyar művészettörténet egyik fejezetét írják. Csak éppen nem ismertek kompromisszumot, öncenzúrát sem: egy körömnyit sem engedtek.

Ennek a három évtizeddel ezelőtti műtárgyanyagnak a kései ősbemutatóján túl az az érdekessége, hogy a mai és a tegnapi képeik alapján jól ismert festők közül itt a tárlaton jóformán senkit sem tudnánk azonosítani. Molnár Sándortól az ismert majesztózus biológiája, vagy más korábbi stílusa helyett zsíros, vastag, domború festésű, a meleg és a hideg színeket váltogató absztrakt expresszionizmust találunk — 1966-ból. A végtelent sejtető szabad ecsetjárás izgatta a hatvanas években legtöbbjüket, még az akkori *Bak Imrét* is. Az éles folthatárairól, egyenletes színmezőiről közismert, pedáns Bak valamikori expresszionizmusa a legoldottabb a teremben. A mérnökien pontos raszter és az éles körvonalú emberalak-sziluett uralkodott *Deim Pál* tavalyi retrospektívján, itt viszont a '66-os, nagyvonalúan kontúrozott, puhán fölvetett terrakotta és kék, szimmetrikus *Triptichonja* mellé érdemes volt a nevét jelző cédulát is a falra tenni. A textiltervező-iparművész, objekt-szobrász, fotós *Attalai Gábor* híveit bizonyára meglepte, hogy egyáltalán festett valaha; kék-fekete *informel* olajképe telitalálat. Meg az is, hogy ez a lírai irányzat Attalai keze nyomán keményen pattog. Ő akkor sem lírai, ha lírai. A gumihengerrel, ritmikusan festő, minimalista *Hencze Tamás* kék, illetve vörös alapú diptichonjára dobott szürke-fehér akciófestése nem paradoxon, hiszen ő már évek óta visszatért egykori szerelméhez, a gesztushoz — igaz, transzponálva. *Nádler Istvánnak* a szűrmotívumok törvényszerűségeire visszavezethető vörös-sárga-zöld-fekete konstrukciójához hasonlókat már láttam. *Deák Klára* asszociatív absztrakt *Tájképét* lavírozott tusnak néztem, föl kellett tennem a szemüvegem, hogy meglássam — ez ceruzarajz. Vonásai annyira érzékenyek, lágyak az átmenetei és igenis annyira színes ez a fekete-szürke kép.

A Zuglói Kör szobrászai, Csiky Tibor és — a legfiatalabb — *Csutoros Sándor* már csak posztumusz szerepeltek az együttesben. A konstruktivista acél- és faobjektek Csikyje a fiatal korára jellemzően gyönyörű fakturával faragta nemes fába *sztéléjének* organikus absztrakt erővonalait, Csutoros kétszer csavart, kettős, fehér fa kónusza szerves is, geometrikus is.

A Helényi Tibor tervezte, 9,5x9,5 centiméteres, háromnyelvű katalógus megőrzi az összes nevet, a művek összes adatát és valamennyi festmény, szobor színhelyes reprodukcióját. Voltaképpen egy ilyen fontos kiállítás megrendezése egy előkelő, nagy tudományos apparátussal rendelkező múzeum kötelme volna. Tény, mi tény, az *avant-garde* — szó szerint —, az előharcos a No 5 Galéria marad.

DARVASI LÁSZLÓ: **Televízió**

Rágógumizva ne vegyen földet, madam!

Kálti Márk tanár úr meséli, hogy a magyarok népe bölcsen és alaposan fontolta meg a honfoglalás cselekedetét. A magyarok népe beható vizsgálat tárgyává tette az alapdolgokat, úgymint a földet, a vizet és a füvet. A vizsgálat tapintásból és ízlelésből állott. És amikor a földet a magyarok megízlelték, mindnyájan mosolyogtak, bizony finom ez a föld, egészen kitűnő állagú, legyen a miénk, magyar föld legyen most már, haladjunk tehát befelé. Mondjuk, a besenyő kutyák már ott ugattak mögöttük, úgyhogy vacakolásra nem sok idő maradt. Hajlítsuk értelmünket mégis a rege felé és mondjuk azt, azért jöttünk ide, mert itt finom a föld. Édes és zsíros föld ez, és sehol a világon nincs ilyen fekete. És ez a föld a miénk. Mi történtünk meg rajta, és ettől egyre finomabb lesz, a csudát, nem is finomság ez, hiszen az anyatej ízét se az ízéért szereti a csecsemőember.

Szóval a föld.

Május első napjaiban egészen meglepő módon aktuális dokumentumfilmet sugárzott a magyar televízió. Színhely: Kisújszállás. Időpont: ez év tavasza. Téma: a földárverés. Tisztelettel lejegyzem Zolnay Pál és Nádasdy László rendezők nevét is, mert igen fontos, szépen összevágott, sok-sok arcot, sorsot, a témát kísérő bizonytalanságot felmutató filmet csináltak. Úgymond a föld körbe lett járva.

Még mindig elöljáróban van egy megrázó történetem, ami arról is szól, hogyan szeretik azok a magyarok a földet, akik közvetlenül belőle élnek. Az tehát a történet, hogy egy parasztember birtokából le akartak kanyarítani egy kicsinykét. Tényleg nem sokat. De ez az ember nem hagyta. Bírósághoz fordult, perelt, fellebbezett, mindhiába tette. Vitték a földet. Aztán egy nap szemfehérig borult az ember tekintete. Fogta az ásót, sírt ásott a parcellán. A mérges üvegcsét meglötyögtette, jól meghúzta, nyelt, kortyolt, megint nyelt, aztán a sírba belefeküdt és csak bámulta a fekete göröngyök potyogását.

Valahogy túlélte.

Azon a május eleji vetítésen olyan embereket láthattunk a televízióban, akik visszavásároltak valamennyi földet. Az öreg parasztok

ZUGLÓI KÖR

WEHNER TIBOR:

A képek hatalmáról

Mindenféle alkalmas helyeket keresett — néha úgy érezte: egyikre-másikra valóban tévedhetetlenül rátalált —, és a megfelelőnek minősített, nyilvános közegekben — kínosan ügyelt (mert néhányszor már megverték) a magántulajdon szentségére —, szabadtéri környezetekben tárgyakat eszkábált, objektumokat alkotott és helyezett el, túlzás nélkül állíthatta: újszerű jelenségeket teremtett. Falmélyedésekbe állandónak tűnő biedermeier kapcsolószekrény-félét (anakronizmus!) illesztett, sarokba teljesen odaillő tartószerkezeteket (például derült időben nélkülözhetetlen kollektív esernyőtartót, hajmosótállal társított fodrász-ülőalkalmatosságot és presszóállófogast) állított, váratlan utcai teresedésekbe nagyméretű, optimistán sugárzó poliészter Bucimacit telepített, kerítésfalakra értelmetlen feliratokat, figyelmeztetéseket mázolt, a parkok fáira felnagyított, letűnt korszakokra utaló, politikai színezetű karácsonyfadíszeket aggatott. Itt-ott nagy-nagy halmokat hordott össze ódivatú prémgalléros télikabátokból és plüss háziköntösökből, a tágas, üres térségekre márkás fogyasztási cikkeket — többek között káddugókkal és franciakulcsokkal tömött fagyasztószekrényeket — telepített. A forgalmasabbnak ígérkező helyeken éjszakánként gödröket ásott, és a mélyedésekbe derékig földbe süllyesztett, bal karjukkal büszkén szalutáló kirakati bábukat ágyazott be. Csak semmi szimbolika, csak semmi direkt utalás, vagy átvitt jelentés — dörmögte az orra alatt, míg aprólékos gonddal kialakította emigyen egy-egy városrész új arculatát, szokatlan környezeti szituációját (hogy a forgalmi helyzet változásairól szót se ejtsünk). Bár nem dúskált az ötletekben, mégis úgy ítélte meg, hogy ténykedésével meghódította a di-

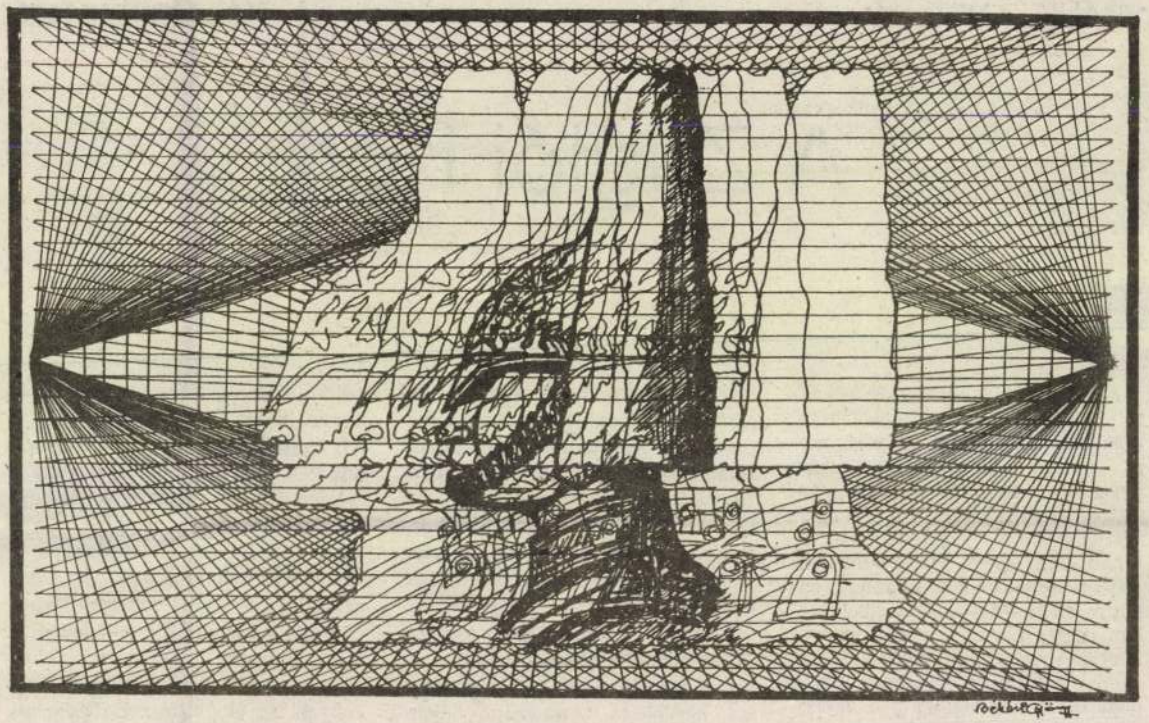

Békési György rajza

KOLTAI TAMÁS:

Színház

Színház az élet

Besiet *Körmendi János* a *Madách Színház* színpadára, összeüti a tenyerét, a csattanásra kitör

nője, *Varga Klári* pedig jó volt az Ibusár vizsgaelőadásán. Még idejében elmenekülhet.

a megperzselt intellektus, a színházi népség által körülrajongott nárcista művész, a bohém és a

ZUGLÓI KÖR

1958 - 1968

„ZUGLÓI KÖR"
1958–1968

Kiállítás a N°5 Galériában
1993. március 13.–április 3-ig

Ausstellung in der Galerie N°5
13.03–03.04.1993.
Exhibition at the Gallery N°5

A ZUGLÓI KÖR

A Zuglói Kör elnevezés a hetvenes évek végén bukkant fel a magyar kortárs művészettel foglalkozó szakirodalomban. Ez a lazább–szorosabb és tagjait is cserélő-bővítő képzőművészcsoport 1958–1968. között tartotta összejöveteleit Molnár Sándor festőművész Erzsébet királyné úti lakásán. Különösen aktív időszaknak számítottak az 1963–1965. közötti évek.

A Kör kollektív-önképző módszerrel dolgozta fel az egyetemes és hazai modern művészet forrásait; akkoriban hozzáférhetetlen szövegeket fordított le, műveket és stílustendenciákat elemzett és vitatott meg szabadon s egyszersmind szisztematikusan. Munkája kettős célt szolgált: felzárkózni a hatvanas évek szellemi és formai aktualitásához és helyreállítani az ötvenes évek kultúrpolitikája által megszakított hazai művészettörténeti kontinuitást. Tudatosan vette fel a kapcsolatot a magyar modern művészet nyilvánosságtól elzárt képviselőivel (Bálint, Gyarmathy, Kassák, Korniss, Lossonczy, Veszelszky), tagjai megismerték az egykori Európai Iskola tevékenységét és Vajda Lajos életművét.

A közös elméleti-gyakorlati program és platform kialakítása következtében – mely a napi szakmai munkára is kiterjedt stúdiumok és kölcsönös műterem-látogatások formájában – a Kör magját alkotó festők éveken át közös stílusban – a lírai absztrakció francia változatát követve – dolgoztak. Egy korszakról, több száz műről van szó, melyek csaknem teljesen publikálatlanok.
Bár a Kör egykori tagjai (több-kevesebb rendszerességgel megfordult Zuglóban Attalai Gábor, Bak Imre, Csiky Tibor, Csutoros Sándor, Deim Pál, Halmy Miklós, Hencze Tamás, Hortobágyi Endre, Molnár László és Nádler István) zömmel mai képzőművészetünk ismert személyiségei, a magyar avantgard negyedik generációjának képviselői, a számos, róluk megjelent publikáció és könyv ellenére a fenti periódusban folytatott tevékenységük még bemutatásra vár.

András Gábor

A N°5 Galéria kamara kiállítása és ez a katalógus a Kör tevékenységének megismertetéséhez kíván hozzájárulni, amit remélhetőleg több nagy tárlat követ majd.

THE ZUGLÓ CIRCLE

The members of the Zugló Circle, Gábor Attalai, Imre Bak, Tibor Csiky, Sándor Csutoros, Klára Deák, Pál Deim, Miklós Halmy, Tamás Hencze, Endre Hortobágyi, László Molnár, Sándor Molnár, István Nádler, István Pikler, used to gather together in the period between 1958 and 1968 at the Molnárs' home in Zugló, a district of Budapest.

The members of the one-time Circle are all well-known personalities of today's Hungarian art scene, and as they represent the fourth generation of the Hungarian avant-garde, a great number of books and articles have been published on them – nevertheless, most of their output in the above mentioned period is still to be discovered by the public.

The ever changing and relatively loosely connected members of the Circle attempted to assimilate the sources of Hungarian and international art by collective self-tuition. They also translated into Hungarian hardly accessible texts, and analysed and discussed works and styles in a free yet systematic way.

The Circle had two aims: it wanted to keep up with the new trends, both spiritual and formal, of the sixties and to re-establish the continuity of Hungarian art that had been broken by the cultural policy of the fifties. They kept in touch with some outstanding representatives of Hungarian modernism who were denied the freedom of expression (e.g. Endre Bálint, Tihamér Gyarmathy, Lajos Kassák, Dezső Korniss, Tamás Lossonczy, Béla Veszelszky), and they have also studied the works of the European School as well as those of Lajos Vajda.

Their mutual theoretical and practical programme, which sometimes arranged the members' daily activities (joint studying, visiting each other's studios etc), resulted in a common style which characterizes the works of the core of the Circle. The style resembles the French way of lyrical abstraction. The period produced hundreds of works of art of which only very few have already been exhibited to the public.

Gábor Andrási

Hence the exhibition of the Gallery N° 5 and the present catalogue is a significant contribution to promote the artistic achievements of the Zugló Circle.

DER ZUGLÓER ZIRKEL

Der Zuglóer Zirkel – Gábor Attalai, Imre Bak, Tibor Csiky, Sándor Csutoros, Klára Deák, Pál Deim, Miklós Halmy, Tamás Hencze, Endre Hortobágyi, László Molnár, Sándor Molnár, István Nádler, István Pikler – hielt seine Zusammenkünfte zwischen 1958 und 1968 in der Budapester Wohnung von Sándor Molnár.

Obwohl die ehemaligen Mitglieder des Zirkels überwiegend bekannte Vertreter der Mittelgeneration der ungarischen bildenden Künste von heute – und zugleich Mitglieder der vierten Generation der ungarischen Avantgarde sind, ist ihre im obengenannten Zeitraum entfaltete Tätigkeit trotz der vielen über sie erschienenen Publikationen und Bücher größtenteils unerschlossen.

Die mal lockere mal straffere Künstlergruppe, deren Mitglieder

in Person und Zahl wechselten, bearbeitete die Quellen der universellen und der ungarischen modernen Kunst mit einer kollektiven und seblstbildenden Methode. Sie übersetzte zu jener Zeit unzugängliche Texte, analysierte und diskutierte frei und zugleich systematisch Werke und Stiltendenzen. Ihre Arbeit diente einem zweifachen Zweck: einerseits zu den geistigen und formellen Aktualitäten der sechziger Jahre aufzuholen, anderseits die in den fünfziger Jahren unterbrochene ungarische kunsthistorische Kontinuität wiederherzustellen.
Die Mitglieder des Zirkels suchten bewußt den Kontakt mit den mundtot gemachten Vertretern der ungarischen modernen Kunst (Gyarmathy, Lossonczy, Kassák, Veszelszky, Komiss, Bálint) und machten sich mit der Tätigkeit der ehemaligen Europäischen Schule sowie mit dem Lebenswerk von Lajos Vajda vertraut.
Durch die Schaffung eines gemeinsamen theoretisch-praktischen Programms und einer Plattform – die sich auch auf die Alltagsarbeit in Form von Studien und gegenseitigen Ateilierbesuchen erstreckten – arbeiteten die den Kern des Zirkels ausmachenden Maler Jahre hindurch in einem gemeinsamen Stil, wobei sie der französischen Variante der lyrischen Abstraktion folgten. Es handelt sich dabei um eine Epoche, um mehrere hundert Werke, die fast ausnahmslos unveröffentlicht sind.

Gábor Andrási

Die in diesem Sinn erste Ausstellung der Galerie N° 5 sowie auch dieser Katalog möchte ein Beitrag zum Bekanntmachen der Aktvitiät des Zirkels sein.

1

2

3

4

5

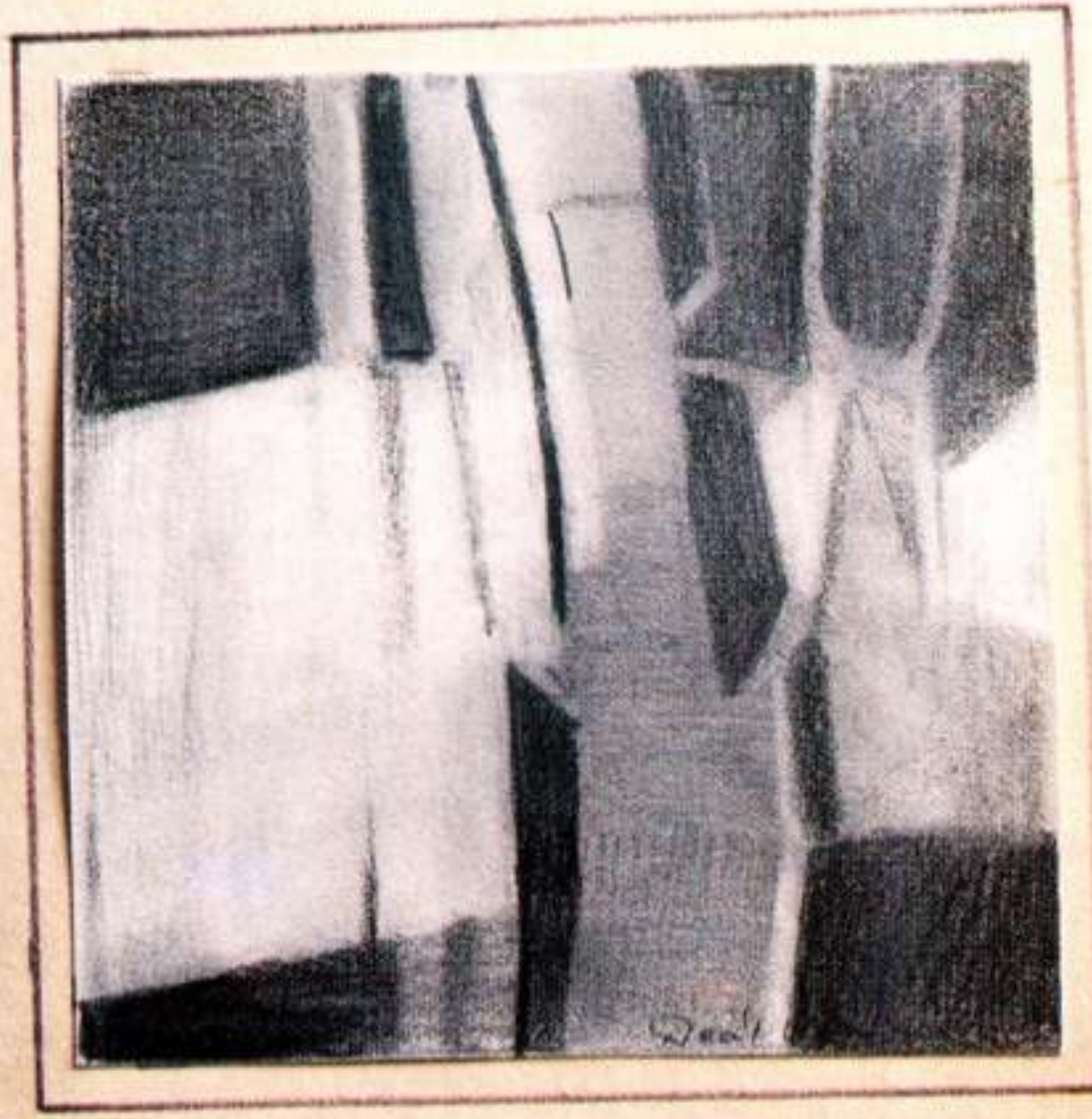

6

8

9

10

12

1.	**ATTALAI** GÁBOR	Kék kompozíció (1965) Blaue Komposition Blue Composition	o/v 79 x 90 cm Ö/L o/c MNG tul.
2.	**BAK** IMRE	Struktúra I. (1965) Struktur I. Structure I.	o/v 117 x 89 Ö/L o/c A művész tul.
3.	**CSIKY** TIBOR	Szobor (1963) Statue Sculpture	fekete dió 30 x 17 x 17,5 schwarzer Nussbaum black nutwood Csikyné Kiss Éva tul.
4.	**CSUTOROS** SÁNDOR	Női akt (1964) Frauenakt Nude	faragott körtefa 90 x 30 x 23 Birnbaum Pearwood Csutoros Gergely tul.

5. **DEÁK** KLÁRA	Táj (1965) Landschaft Landscape	ceruzarajz 11,5 x 11,5 Zeichnung drawing A művész tul.
6. **DEIM** PÁL	Triptichon (1966)	o/farost 66 x 128 Ö/Holzfäser o/woodfibre Csorba Simon tul.
7. **HENCZE** TAMÁS	Leírás (1965) Beschreibung Description	o/p 100 x 70 Ö/P o/p MNG tul.
8. **HORTOBÁGYI** ENDRE	Levezetés (1965) Ableitung Relax	o/v 140 x 74 Ö/L o/c Az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tul.

9.	**MOLNÁR** LÁSZLÓ	Kompozíció (1966) Komposition Composition	o/v 100 x 130 Ö/L o/c A művész tul.
10.	**MOLNÁR** SÁNDOR	Táj (1966) Landschaft Landscape	o/v 100 x 80 Ö/V o/c A művész tul.
11.	**NÁDLER** ISTVÁN	Cím nélkül II. (1968) Ohne Titel II. Without Title II.	o/v 100 x 120 Ö/L o/c A művész tul.
12.	**PIKLER** ISTVÁN	T–15 (1962)	o/v 31 x 44 Ö/L o/c A művész tul.

Köszönet a támogatásért és a segítségért
a Budapesti Tavaszi Fesztivál Igazgatóságának
a Magyar Nemzeti Galériának
az MTA Művészettörténeti Kutató Intézetének
a résztvevő művészeknek
Csikyné Kiss Évának
Csutoros Gergelynek
Csorba Simonnak
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítványnak

Tervezte: Helényi Tibor
Fotók: Szepsi Szücs Levente
Lugossy Lugo László (8)
Lévai Jenő (11)

NYOMDA
KOPINT-DATORG
NYOMDA

GALÉRIA

GALLERY

9/94

Budapest, V.,
Apáczai Csere János utca 5.
Telefon: (361) 117-05-41

A HOTEL INTERCONTINENTAL MÖGÖTT, AZ UDVARBAN BALRA
BEHIND HOTEL INTERCONTINENTAL, LEFT IN THE COURTYARD
HINTER DEM HOTEL INTERCONTINENTAL, IM HOF NACH LINKS

MEGHÍVÓ
NÁDLER ISTVÁN festő
és
BAK IMRE festő
kiállítására (étirajzok)
Nyitva: 1964. október 4—31-ig,
naponta 5 órától, péntek kivételével.
Cím: Budapest V.,
Vécsey u. III. 8. Tel: 317—066
Szabadság tétről.
A BEMUTATÓ MEGTEKINTHETŐ
BAK IMRE
FREY KRISZTIÁN
HENCZE TAMÁS
HORTOBÁGYI ENDRE
MOLNÁR SÁNDOR
NÁDLER ISTVÁN
TÓT ENDRE
FESTŐMŰVÉSZEK
BEMUTATÓ
AZ ADY E
MŰVELŐDÉSI OT
(Budapest, IV. Árpád ut. 66.)
A MEGNYITÓT TARTJA
1966. DECEMBER 22.-ÉN
ESTE 8 ÓRAKOR
PERNECZKY GÉZA
zuglói Kör "
zuglói kör "
CSIKY TIBOR & HENCZE TAMÁS
KIÁLLÍTÁSÁRA
gyarmathy tihamér
veszelszky béla
hencze tamás
komiss dezső
bak imre
tot endre
csiky tibor

A Zuglói Kör elnevezés a hetvenes évek végén bukkant fel a modern magyar művészettel foglalkozó szakirodalomban. Egy többé-kevésbé állandó "mag" köré csoportosuló, szabad-nyitott módon szerveződö,és 1962-65 között leginkább aktiv képzömüvész-társaságot jelöl, melynek tagjai nem kevesebbre vállalkoztak, mint hogy megtörjék azt a nyomasztó információs és szellemi zárlatot,mely a hatvanas évek hazai közállapotát jellemezte. Megismerni az egyetemes modern müvészet történetét,az avantgard klasszikusait és az aktuális törekvéseket; megvitatni egymás munkáit, ellátogatni a teljes elszigeteltségben dolgozó, tiltott magyar mesterek mütermébe, tájékozódni a szellemi hagyományok és a társmüvészetek terén; "visszazökkenni" az idöbe,helyreállitani a hazai progressziv müvészet megszakadt folytonosságát -ezek voltak azok a feladatok,melyeknek halaszthatatlansága (pontosabban a halaszthatatlanság közös felismerése) összetartotta az egyes konkrét kérdésekben gyakorta eltérö álláspontot képviselö müvészeket. Az egykori találkozások hangulata, a szellemi energiákat mozgósitó,inspirativ beszélgetések és a szenvedélyes viták légköre rendre visszatér a résztvevök emlékezéseiben. Voltak,akiknek csupán múló epizódot jelentettek a zuglói összejövetelek és voltak,akik életreszóló útravalót gyüjtöttek akkor; voltak,akiknek müveiben csak egészen áttételesen érhetök tetten a közös elemzések eredményei és voltak, akiknek életmüvében világosan elkülönülö, remekmüveket is termö periódussá terebélyesedtek a körben szerzett tapasztalatok. Nem hiszem,hogy ez a kiállitás a kedélyes-giccses "hatvanas-évek-nosztalgia" utóhullámaihoz illeszkednék. Az elszaladt évek során kinött tüskék miatt nosztalgiát talán csak az együttgondolkodás véglegesen szertefoszlott modusa iránt lehet érezni. Persze "höskor" volt ez,bizonyosan az; az illegalitás veszélyével és kitüntetettségével, Petri Gallával, betiltott kiállitásokkal, "csámpás-konok" világgal, küszködéssel "ál-uralom" és "gaz birság" ellenében,de mégis, leginkább is fiatalsággal , Tüzzel,"határtalan Élet"-tel.

András Gábor

Nyitva:		Geöffnet:		Open:	
Kedd-péntek:	11-17-ig	Di-Fr:	11.00 - 17.00	Tue-Fri:	11am-5pm
Szombaton:	10-13 -ig	Sa:	10.00 - 13.00	Sat:	10am-1 pm

GALÉRIA MOST GALLERY

Budapest, V.,
Apáczai Csere János utca 5.
Telefon: (361) 117-05-41

A HOTEL INTERCONTINENTAL MÖGÖTT, AZ UDVARBAN BALRA
BEHIND HOTEL INTERCONTINENTAL, LEFT IN THE COURTYARD
HINTER DEM HOTEL INTERCONTINENTAL, IM HOF NACH LINKS

" ZUGLÓI KÖR "

/ 1958 - 1968 /

... egy sosemvolt kiállitás rekonstrukciója

ATTALAI GÁBOR
BAK IMRE
CSIKY TIBOR
CSUTOROS SÁNDOR
DEÁK KLÁRA
DEIM PÁL
HALMY MIKLÓS
HENCZE TAMÁS
HORTOBÁGYI ENDRE
MOLNÁR LÁSZLÓ
MOLNÁR SÁNDOR
NÁDLER ISTVÁN
PIKLER ISTVÁN

Megnyitó: 1993.március 12-én,pénteken 4 órakor
Megnyitja: Andrási Gábor müvészettörténész

ZUGLÓI KÖR

Andrási Gábor

A ZUGLÓI KÖR (1958–1968) Egy művészcsoport a hatvanas évekből

„...ennek a korszaknak, a 60-as évek művészetének nagyobbik része még föltáratlan. Önről és kortársairól legendák élnek. Ilyen legenda például az IPARTERV, amely kiállítást úgy tartanak számon, mint a Zuglói Kör és a Lakner-kör nagy, közös jelentkezését. Mi volt a Lakner-kör? Volt-e egyáltalán Lakner-kör?
– Visszakérdezek: mi volt a Zuglói Kör? Ilyenről én sose hallottam. Ezek a meghatározások elmenetelem után születhettek."
(Gyárfás Péter beszélgetése Lakner Lászlóval, Mozgó Világ, 1986/9.)

A „zuglói kör" kifejezés először *Hajdu István Csiky Tibor*ról írott kismonográfiájában (Mai Magyar Művészet, 54. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1979.) bukkant fel az imént használt kisbetűs-idézőjeles formában. A csoport történetéről és az ott folyt munkáról önálló publikáció mindeddig nem jelent meg; a Kör neve azonban újra és újra előkerült a korszakkal kapcsolatos publikációkban, művész-interjúkban. E sorok írója 1985 őszén kezdte meg a feldolgozást, mely dokumentum-gyűjtésre és a Kör egykori tagjaival folytatott beszélgetésekre épült. Tisztában van azzal, hogy e „történeti" jellegű összefoglalás csupán „első megközelítés"; alapkutatás. Az igazi eredményt egy, a korszakban keletkezett, csaknem teljes egészében publikálatlan művekből álló, a Körben végzett közös munka hatásait bizonyító reprezentatív kiállítás megrendezése jelenthetné.

*

1956-ban, a Képzőművészeti Főiskola hallgatójának, *Molnár Sándor* festőnövendéknek egy antikváriumban sikerült megszereznie három könyvet: egy *Kandinszkij*ról, egy *Mondrian*ról és egy, a kubizmusról szóló művet, melyek hatására teljesen átértékelni kényszerült addigi ismereteit és művészetfelfogását, mely elsősorban az impresszionizmus és a poszt-impresszionizmus (*Renoir, Van Gogh, Cézanne*) tanulmányozásán alapult. Festői gyakorlatában megkísérelte rekonstruálni a kubista formateremtés gyakorlatát: a kezdetek látványt-felbontó analízisét, majd a későbbi (saját munkálkodásában azonban az előbbivel *párhuzamosan* zajló), az összefoglaló formákat egységben-láttató, nagy színfelületekkel és széles síkokkal operáló periódus eredményeit. Titokban, önmagának dolgozott, de e nyugtalanító és nap mint nap új szellemi izgalmat okozó tevékenység mellett, „álcázás"-ként a főiskolai penzumot is „letudta". Kandinszkijt és Mondriant megismerve merült fel benne, hogy bizonyára voltak (vannak?) Magyarországon is absztrakt festők. Még ugyanebben az évben kezdte felkutatni a teljes visszaszorítottságban élő és alkotó hazai absztrakt művészeket. A Rottenbiller utcában *Jakovits* megmutatta neki szobrait és *Vajda Lajos* műveit. Itt jutott egy címlista birtokába is, melyen zömmel az egykori Európai Iskola tagjai szerepeltek, és mely alapján megkezdhette műteremlátogatásait. Emellett igyekezett minél frissebb és színvonalasabb információkhoz jutni az időszerű művészetről. Ez az önképző módszer vált az alapjává a későbbiekben barátaival közösen folytatott munkának.

Az 1958–59-ben kialakult társaság – *Bak Imre, Deák Klára*[1], *Deim Pál, Molnár Sándor, Pikler István*[2], *Nádler István* – bizonyos rendszerességgel találkozott Molnár – végzősnek kijáró – epreskerti műtermében. 1962-től összejöveteleik színhelye Molnárék *zuglói* lakása (Erzsébet királyné útja 89.) lett. Innen származik a csoport utóbb elterjedt elnevezése.

A fentebb említett kollektív-önképző módszer három összefüggő tevékenységből állt. Az első feladatot a korszerű művészetre vonatkozó információk előteremtése jelentette. Az ötvenes-hatvanas évek fordulóján mindez számos nehézségbe ütközött. A művészettörténet oktatása – összhangban a korábbi (a hagyományból *Courbet*-t és *Munkácsy*t respek-

táló) szocialista-realizmus koncepció engedékenyebbé válásával – nagyjából a posztimpresszionizmusig követte az európai fejlődést. A könyvtárakban csak némi ügyeskedések árán lehetett a „zárolt" polcokról megszerezni valamit; a régi kiadásokat tulajdonosaik nem szívesen „vallották be" és még kevésbé szívesen adták ki a kezükből; az újak importja gyakorlatilag szünetelt. Friss folyóiratokhoz, katalógusokhoz jutni ezidőtájt csaknem lehetetlen volt, hiszen nyugat-európai utazásokra jobbára csak 1963–64-től nyílott lehetőség. A hazai kiállításokon az illusztratív naturalizmus mellett ugyan megjelenhettek az oldottabb látványfestészet képviselői, ám az is kétségtelen, hogy a „jóvátételi" tárlatsorozat[3] – melyben nagyrészt az egykori *Nyolcak* egyes tagjai és néhány, művészetében a konstruktív hagyományokra is építő idősebb mester kapott helyet – 1958-ban lényegében le is zajlott.

A Kör érdeklődése elsősorban az európai avantgarde hagyományra terjedt ki, centrumában az absztrakció különböző útjainak megismerése állott. Ehhez először vissza kellett nyúlniok a modern művészetnek az absztrakciót megelőző fázisaihoz is, ezért az impresszionizmus és a posztimpresszionizmus elemzésével kezdték meg a közös munkát.

Szövegekre és reprodukciókra vadásztak, könyveket, folyóiratokat, katalógusokat szereztek meg vagy kértek kölcsön. A megfelelő részeket – esetenként a teljes könyvet vagy tanulmányt – lefordították (lefordíttatták) és lehetőségeikhez mérten sokszorosították. A feladatokat megosztották: aki a fordításban nem vett részt, az a gépelésben segített. Az így keletkezett példányokat körbeadták, s mikor mindenki elolvasta, közösen megvitatták a felmerülő lényegesebb kérdéseket. Az évek során e sajátos „fordítás-szamizdatok"-ból több száz gépelt oldalnyi gyűlt össze.[4] Ma már csupán elenyésző töredéküknek azonosítható a fordítója.[5] Legtöbbjük – még egyes valóban nagyon komoly felkészültséget igénylő, tekintélyes terjedelmű szöveg esetében is – nem tartotta fontosnak (vagy egyenesen veszélyesnek hitte) saját személyét feltüntetni munkáján. Ez bizonyos fokig érthető, hiszen akkoriban a fordítás megjelentetése teljesen elképzelhetetlennek látszhatott. Meg kell jegyezni, hogy ezek a szövegek gyakorta „kijutottak" a Körből.[5a] Különösen a hatvanas évek közepén – mikorra Molnárék tevékenységének híre elterjedt – számos, a csoporthoz nem tartozó művész kért kölcsön ezekből és így, vagy egyéb – sokszor igen tekervényes – úton-módon; „közvetítők" segítségével az „olvasótábor" megsokszorozódott.

Ha végignézzük a fennmaradt olvasmányok jegyzékét[6], azonnal feltűnik, hogy az írások zömének szerzője maga is festő, aki saját (ritkább esetben kollégája vagy „elődje") művészetét értelmezi. A Zuglói Körben az önreflexiót igen nagy becsben tartották és általában hitelesebbnek fogadták el a művészettörténészek és kritikusok megközelítéseinél. Mindez nem véletlen – inkább a „rossz élmények" természetes következménye. A korabeli hazai kritika általános helyzete – hangneme, melléfogásai és az ötvenes évek változatlanul kísértő frazeológiája – érthetően szkeptikussá tette a Kör tagjait a művészet „ideológusai"-val szemben. Ezért közvetlen és elsősorban „szakmai" jellegű információk után kutattak. A kérdést azonban nem kezelték dogmatikusan s így számos kiváló szerző (*Francastel, Grohmann, Hofmann*) könyvéből fordítottak. Különös fontosságot tulajdonítottak az absztrakció meghatározó egyéniségei által írott elméleti műveknek. Olyan „alapkönyvek" lefordítása történt meg ekkor, mint Kandinszkij: *A szellemiről a művészetben* valamint *Pont és vonal a síkon*; Klee: *Pedagógiai vázlatkönyv*; Malevics: *A tárgy nélküli világ*; Mondrian: *Natural reality and abstract reality* című munkája.

Európán kívüli, elsősorban keleti kultúrák művészete iránti érdeklődésről tanúskodik a szövegek egy része. Ezek közül ki kell emelnünk a távol-keleti kalligráfiával foglalkozó írásokat,[7] melyek a Körben a háború utáni nyugati gesztusfestészet problémáival összefüggésben merültek fel. A keleti és a nyugati „írás" közötti szellemi és fizikai távolság – en-

nek leküzdése lehetett *Tobey* és *Michaux* utazásainak végső célja – és az ebből eredő szembeötlő formai különbségek kérdéskörének aktualitása következtében az amerikai és európai absztrakt expresszionizmus, az informel és a tasizmus képviselői (*Pollock, Kline, Tobey, Hartung, Michaux, Mathieu*) rendre felbukkannak az olvasmányok között.[8]

Különösnek tűnhetnek a túlnyomórészt „szakmai" jellegű szövegek környezetében *Jaspers* és *Jung* tanulmányai.[9] A korabeli marxizáló esztétika és determinista történetfelfogásra építő művészetszemlélet, valamint a pszichológiát eleve fenntartással kezelő elméleti álláspontok légkörében érthetővé válik e „legelhanyagoltabb" – ám a művészeket leginkább, közvetlenül-létükben-érintő – területre: az alkotás belső összetevőire, a művész-egzisztenciára és szellemi környezetére, művészet és lélek kérdéseire irányuló figyelem.[10] De érthető más szempontból is: a személyiség és a rehabilitált, létezőnek elismert lélek igényes megismerése valójában elengedhetetlen feltétele mindenfajta művészet „gyakorlásának".

Az önképző módszer második összetevője szorosan kapcsolódott a festők mindennapi munkájához. Lényege a különféle stílusoknak nem pusztán elméleti, hanem tényleges, gyakorlat útján történő megismerése és „művelése". A megszerzett reprodukciók (ritkábban személyes élmények[11]) közös analízise és megvitatása után a Kör tagjai megkíséreltek az elemzett stílusban dolgozni. E stúdiumokat utóbb megmutatták egymásnak és az eredményt ismét megtárgyalták.[12] Molnárék számára kezdetben a kubizmus szolgált a legtöbb tanulsággal. (E kérdésre a későbbiekben visszatérünk.) A módszer az egyes izmusoknak élő, belülről történő elsajátítására vezetett és emellett érzékelhetővé tette a festészet történetének immanens „logikáját". Azt ugyanis, hogy ez az egyes „régi" kérdésekhez visszavisszatérő, másokat magávalgörgető, egyféle originális szellemi „tömbszerűség"-ből újra és újra „időszerű" vonatkozásokat felszínrevető mozgás nem más, mint a festészet önmaga és hagyománya is egyben, hiszen „a festészet hagyományát mindenkor a múlt festészetéből reánk maradt, még megoldatlan problémák jelentik."[13]

Harmadik összetevőként a Kör tagjai műteremlátogatásokat szerveztek az idősebb generációhoz tartozó, a kiállításokon még szórványosan is csak elvétve látható hazai „absztraktok" művészetének megismerése céljából. Az évek során – változó összetételben és létszámban – felkeresték az *Európai Iskola* és a *Kállai Ernő* vezette *Galéria a négy világtájhoz*-csoport egykori tagjait, valamint néhány, e mozgalmakhoz nem tartozó festőt. Legtöbbjük teljes elszigeteltségben, régi sérelmek és fájó személyes ellentétek közé zártan élt és dolgozott ekkoriban. Jártak *Lossonczy Tamás, Gyarmathy Tihamér, Kassák Lajos, Vesszelszky Béla, Korniss Dezső, Bolmányi Ferenc, Magyarász Imre, Klie Zoltán* és *Monostori-Moller Pál* műtermében, fogadta őket *Gadányi Jenő* özvegye is és kapcsolatban álltak *Mezei Árpáddal* és *Szegedy-Maszák Györggyel*. Molnár 1961-től több esztendőn át évente felkereste *Martyn Ferenc*et Pécsett.

E látogatások jelntősége abban állt, hogy – miként a fordítások és stúdiumok útján a modern nyugati fejlődés megismerését, a szellemi aktualitáshoz történő felzárkózást kísérelték meg a Kör tagjai a hasonló, mindenekelőtt erkölcsi tekintetben „felvállalható" hazai törekvések felderítésével – a korszerű magyar művészet „tudatának" rekonstrukciójára, a művészetpolitika által megszakított folytonosságának visszaállítására tettek erőfeszítést.

Ma már látható, hogy a „kollektív önképző módszer" jelentősége túlnőtt a zuglói lakás falain. A hazai „művészeti élet" tízéves amnéziája idején induló generáció hátrányosabb helyzetbe került, mint az idősebb nemzedék, hiszen tagjai nem rendelkezhettek személyes élményekkel, tapasztalatokkal sem az egyetemes művészet huszadik századi fejleményeiről, de még a háborút közvetlenül megelőző, majd követő itthoni jelenségekről

(Vajda, Európai Iskola, absztraktok) sem. Ennek a „lemaradás"-nak felismerése és a megszüntetéséért végzett tudatos és szisztematikus munka vált egyik szakmai és erkölcsi bázisává a hatvanas évek végére – a konzervatív, hivatalos ill. álművészettel szemben – kibontakozó új-avantgarde mozgalmaknak. A Körből szerteágazó életművek esetében az oppozíció legfontosabb közös eleme az aktuális festői problémák ismeretén alapuló időszerűség-tudat volt.

* * *

1962–63-ban – nagyjából két év alatt – a Kör létszáma alaposan megnövekedett. Barátok, ismerősök közvetítésével Molnárék összejöveteleinek híre gyorsan terjedt, és egyre több – zömmel alkalmi – látogató kereste fel az Erzsébet királyné úti lakást. A kíváncsiskodók mellett akadtak néhányan, akik felismerték a közös munkában rejlő lehetőségeket, és csatlakoztak a csoporthoz. A fölbukkanó „új tagok" közül rendszeresen részt vett az elemzésekben és vitákban *Attalai Gábor, Csiky Tibor, Csutoros Sándor, Halmy Miklós, Hencze Tamás, Hortobágyi Endre* és *Molnár László.*[14] A Kör magját továbbra is a Molnár–Bak–Deim–Nádler négyes alkotta. A körülmények ennek ellenére megváltoztak. Az „újak" között túlsúlyban voltak az autodidakták,[15] akik mögött – némi „szakköri" múlttól eltekintve – egyénileg – más-más úton és színvonalon – megszerzett ismeretek állottak. A társaságot szervező Molnár Sándornak – a foglalkozások sikere érdekében – kisebb, alkalmanként változó összetételű csoportokkal kellett folytatnia a munkát, hiszen majdnem mindenki „másra" volt kíváncsi; máshol tartott és ezért más feladatokra, szövegekre, reprodukciókra volt szüksége.[16] Mindebből következik, hogy a Kör szervezettsége nem volt egyenletes; egymáshoz lazán kapcsolódó, „szektafegyelem" nélküli kisebb csoportokból állott. Az összejöveteleken mindenki szabadon, saját igényeinek megfelelően, más-más rendszerességgel és intenzitással vett részt.

1963-tól meglátogatták egymás műtermeit is, ahol a „vendégjog" a házigazda műveinek bírálatára is kiterjedt.[17] A közös munka nem járt konfliktusok nélkül. „Csak pár évig jártunk össze, de nagyon jó emlékeink vannak erről az időről. Mert ha sokat veszekedtünk is – voltak eltérő vélemények –, azért mindenkiben nyomot hagytak a művészetről, a művészetpolitikáról, az aktualitásról folytatott beszélgetések." – emlékezett vissza Deim Pál.[18] Önéletrajzában Csiky Tibor is felidézte ezt az időszakot: „A későbbi torzsalkodások és gyerekes személyeskedések ellenére a légkör rendkívül jó volt. Értem ezalatt azt, hogy mindnyájan eleve a legkorszerűbbre törekedtek, maguktól is előítéletmentesen igyekeztek tájékozódni az egyetemes művészetben és talán ez a legfontosabb: nem a pénzre és a szokványos művészkarrierre (befutásra) mentek."[19]

A Kör önképző módszeréről, a vitákról, a fordításokról és a látogatásokról a csoport egykori tagjai – a fentebb részletesen elmondottakkal és egymással is – nagyjából egybehangzóan nyilatkoztak.[20] Mégis, e ponton szükségesnek látszik tisztázni egy, az előbbiekkel szorosan összefüggő kérdést: a Zuglói Kör és *Hamvas Béla* viszonyát. Ehhez vissza kell térnünk az ötvenes évek legvégére. Ekkor került ugyanis először Molnár Sándor kezébe Hamvas-szöveg; egy valódi kézirat, mely olyan hatással volt rá, hogy lemásolta magának.[21] 1961-ben, a kecskeméti művésztelepen szerezte meg előbb Weöres Sándor, majd a költő útján Hamvas címét. Levelezni kezdtek, később személyes találkozásokra és kölcsönös látogatásokra is sor került. (Hamvas nyugdíjaztatásáig egy vidéki erőműépítkezésen dolgozott raktárosként és csak a hétvégeket tölthette Budapesten.) A barátság kialakulását segítette az a körülmény, hogy Hamvas Molnárékhoz igen közel – az Erzsébet királyné útja 11-ben – lakott. Mindennek következtében Molnár számos kézirathoz közvetlenül hozzájuthatott; a Hamvas-életmű pedig döntő szellemi élményévé lett. Ezek után érthető, hogy a Körben

Hamvas-szövegek is jártak kézről-kézre; alkalmanként pedig Hamvas és felesége, *Kemény Katalin* különféle fordításai segítették a csoport munkáját.[22] Látható, hogy Hamvas *közvetve* fontos szerepet játszott a Kör életében, azonban munkássága iránt ki-ki eltérő mértékben érdeklődött, így nem is lehetett egyforma hatással mindenkire. Inkább a lehetőség volt adott betekinteni Hamvas – térben és időben szokatlan távolságokat átívelő – kultúrtörténeti ismeretein alapuló életművébe. A Zuglói Kör azonban nem állt Hamvas Béla eszmei irányítása alatt;[23] nem is állhatott, hiszen tagjai mindenekelőtt képzőművészeti, „szakmai", a művészi gyakorlattal kapcsolatos kérdések megvitatására gyűltek össze. „Tény az, hogy Molnár a Zuglói Körben is népszerűsíteni szerette volna Hamvas gondolatait, sőt magát Hamvast is meghívta, találkozzék barátaival, ezek a kísérletek azonban nem voltak sikeresek.[24] A Zuglói Kör látogatóit legkivált szigorúan képzőművészeti problémák foglalkoztatták."[25] Hamvas közvetett szellemi „jelenléte" mégsem tagadható, s ez elsősorban a kultúra, a művészetek és az ember spirituális teljesítményei – és a legtágabb értelemben felfogható „valódi" hagyomány – iránt elkötelezett létmodell példája lehetett.

„A 'zuglói kör' mintegy az Európai Iskola szellemi gyermeke-örököse volt. Nem létezett ugyan egyértelműen tisztázott, vezérelvként elfogadott elmélete, de volt egy majd' mindenki által elismert közös nevező – mely egyben az Európai Iskola és a 'zuglói kör' közötti hidat is jelentette: a Molnár által interpretált Hamvas Béla-féle ismeretelmélet alkotáscentrikus, pszichológián alapuló művészetfelfogása." – írta Hajdu István.[26] Hamvas és a Zuglói Kör, valamint Hamvas és az Európai Iskola kapcsolata alapján – mechanikus logikával – elképzelhető lehetne a Zuglói Kör – Európai Iskola összefüggés is. A helyzet azonban ennél bonyolultabb. Kétségtelen, hogy tágabb értelemben – a korszerű nyugati törekvésekre (ezen belül elsősorban a francia művészetre) irányuló figyelem, a szellemi kapcsolattartás, az Európához-tartozás programja tekintetében – ez a folytonosság létezett. Mint erre már az idősebb mestereknél tett műteremlátogatások kapcsán utaltam, a Kör mindenekelőtt erkölcsi tekintetben kötődött a volt Európai Iskola-tagokhoz. A két csoportosulás közötti rokonság inkább egyféle szélesen értelmezhető művészetszemléleti beállítottságban: a formai aktualitásigényben és a provincializmus és konzervativizmus erőivel szembeni morális oppozícióban ismerhető fel, mint Hamvas „Európai Iskolától a Zuglói Körig" ívelő művészetelméletének interpetációjában.

Szűkebb, „szakmai" értelemben pedig a kapcsolódás igencsak problematikus, hiszen a Zuglói Kör magját alkotó festők (Molnár, Bak, Deim, Nádler; utóbb Hortobágyi és Molnár László) a közös stúdiumok révén a lírai absztrakció francia változatához, *Jean Bazaine* körének („A hagyomány fiatal francia festői") művészetéhez jutottak el. Az Európai Iskola stiláris megosztottsága – az a tény, hogy a látványfestészetté „szelídített", a látványfestészetben feloldott, és így sajátos módon asszimilált izmusok és a par excellence absztrakt művészet képviselőinek közös platformot kínált – magában rejtette a szakadást, az „absztraktok" kiválását. Az Európai Iskola művészete nem kevés szürreális reminiszcenciát hordozott; még – témánk szempontjából elsődlegesen fontos – absztrakciója is gyakorta mutat szürreális hatásokat.[27] Bazaine-ék festészete pedig éppen a szürrealizmus hagyományának tagadásán, és a poszt-szürrealizmus formavilágának kritikáján nyugodott. Lírai absztrakciójának gyökereit – Bazaine-ék nyomán – a Zuglói Kör is a kubizmus formafelbontó látvány-analízisében ismerte fel.

Az Európai Iskola és a Zuglói Kör művészeinél „közös" tehát – az egyébként éppen a szürrealizmus kérdésében egymásnak élesen ellentmondó alapon álló – „francia orientáció", mely a magyar művészetben a hatvanas évek elején már több mint félszázados hagyomány. Az egymást követő művészgenerációk első útja rendre Párizsba vezetett. Ám a Kör franciás igazodása nemcsak e hazai gyakorlatból, hanem az önképzés logikájából is – az

egymást felváltó izmusok megismeréséből – következett: Bazaine-ék absztrakciója „logikusan" épített a kubizmus eredményeire, s e lépés Molnárék számára is érthetőnek és követhetőnek bizonyult.[28]

Az a körülmény, hogy a csoport fentebb említett tagjai az absztrakciónak éppen e sajátos, érzelemgazdag és természethez-kötött változatát művelték, a modern magyar művészet egyik lényeges, „igazodáson" és stílusokon túlmutató, Kállai Ernő-felismerte vonására is utal: „új-romantikus" jellegére. Ez a közép-európai légkörben fogant, az *École de Paris* bármilyen tökéletes elsajátítása után is, annak elegáns-könnyed formáin is szakadatlan-átsugárzó *súlyosság* jelen volt már a két világháború közötti művészetünkben is; az Európai Iskola időszakában is és most a Zuglói Kör absztrakciójában is tettenérhető. E tragikus „súlyosság" a szelleminek mindig-máshogyan-ellenséges körülmények-szorította voltából, fenyegetettségéből, „a művek közös és legbelül időtlen vonása"-ként születik meg újra és újra. E „levegőtlen présben" (*Pilinszky*) világrahozott művek „olyan képzeletvilágoknak vagy temperamentumoknak adnak kifejezést, melyek távlataikban, 'élan vital'-jukban túllendülnek a természetszerű, az érzéki módon adott világ határain, de még a konstruktív értelem, vagyis a tisztán formailag és tárgyilag felfogott képi plaszticitás határain is."[29]

A francia lírai absztrakció talán legfontosabb elméleti műve – Jean Bazaine: *Jegyzetek a mai festészetről* (1953); fordította Kemény Katalin – mint „szamizdat" közkézen forgott a Körben s a csoport magja számára alapvető olvasmány volt, mivel belülről világította meg Bazaine szellemiségét és festői módszerét. Ez a kiváló alkotáslélektani esszéfűzér több szempontból is rokona Kandinszkij: *A szellemiről a művészetben* című 1912-ben megjelent könyvének (mely egyébként a Zuglói Kör egyik legelső és legalaposabban megvitatott olvasmányai közé tartozott). Mindkét szerző a fennálló szellemi és művészeti helyzet kritikájára építi elméletét; mindketten az absztrakció sokszor félreértett fogalmának tisztázását és elvi indoklását is feladatuknak tekintik és mindketten érzékletes képet adnak saját művészetük „működéséről": az „elvont" formát teremtő spirituális motívumokról és a festői munka léthelyzetéről. A leglényegesebb közös vonás Kandinszkij és Bazaine művében a nézőpont, melyet mindketten a témán „belül" helyeznek el – szemben a hagyományos művészettörténeti és esztétikai megközelítésekkel –; írásaikban a festészetről szólva sohasem válik ketté szemlélő és szemlélt; a festészet szemlélete számunkra mindenekelőtt önmaguk szemlélete.

Bármilyen tanulságokkal szolgáltak is Bazaine írásai, a Kör egészére nézve nem jelentettek „kötelező" stiláris igazodást. Külön úton járt Halmy Miklós, aki – egyedül a társaság festői közül – 1960–64 között határozottan szürreális jellegű, saját kifejezésével: ún. „szférikus-absztrakt" képeket alkotott. Az absztrakció más irányaihoz – angolszász törekvésekhez ill. konstruktív hagyományokhoz kapcsolódtak Attalai Gábor és Hencze Tamás korai munkái. A szobrászok – Csiky és Csutoros – ezidőtájt organikus-absztrakt műveket készítettek; Csiky 1964-ben faragja első „struktúráit".

E formai szempontból „külön utak"-tól eltekintve a Zuglói Kör festői 1960–67 között – ki-ki hosszabb-rövidebb időn át – mindnyájan dolgoztak lírai absztrakt stílusban. Mindnyájuk életművében határozottan felismerhető és jól elkülöníthető – s tegyük hozzá: igen termékeny – periódusról van szó. A korszakkal foglalkozó irodalomban mégis gyakran kérdésként merül fel: létezett-e a Zuglói Körnek „közös stílusa"?[30] Az *egész* Körnek – az imént láthattuk – természetesen nem. Ám lírai absztrakt képeket festő tagjai kétségkívül közös stílusban dolgoztak. Ez a stílus nem volt differenciálatlanul egységes; nem volt „egyenruha". Éppen a „festői hangvétel" különbségeiben mutatkoztak meg annak jelei, hogy „meglehetősen eltérő alkatú művészekről" volt szó.[31] A személyes különbözőségek – ugyanúgy, mint a franciáknál Bazaine, *Manessier* vagy *Le Moal* festészetének kü-

lönbözőségei – mégis megmaradtak „egyetlen stílustendencián" belül. Éppen a „rokon szemléleti orientáció és a közösen folytatott tanulmányok" eredményeképpen az „elvont forma" olyan elvi konszenzusa teremtődött meg a csoporton belül, mely nem pusztán elméleti, hanem gyakorlati téren; a formák létrehozásának mindennapos festői gyakorlata terén is megnyilvánult. Festészetük a látvány elemeinek, a természeti motívumoknak radikális felbontásán és az így keletkezett derivátum többértelműségén alapult, s olyan egymásbajátszó, egymást „átható" formagyökökből álló képmezőt eredményezett, mely – a közösen művelt absztrakciós metódusnak köszönhetően – a Kör tagjainál mind „szemléleti", mind formai szempontból rokon vonásokat mutat. A Zuglói Kör lírai absztrakciójának stílusa tehát a közös művészetelméleti felfogásra épülő festői formalátás és formateremtés hasonlóságában gyökerezett.

„...csupán sejtjük, hogy ezek a munkák inkább kordokumentumok, mint igazi művészi értékek, hiszen e franciásan festett képek nemcsak Nádler, hanem kortársai gyűjteményes kiállításairól is hiányoztak." – írja Sinkovits Péter.[32] Minden mű – jó és rossz egyaránt – „kordokumentum"; pontosabban egy személyiség szellemi állapotának tanúja, s e „dokumentumok" közül bizonyára a legkiemelkedőbbek (mint „igazi művészi értékek") lehetnek visszatekintve periódust-meghatározók. Frissen festett művek között is születhetnek puszta „kordokumentumok" és e kevéssé ismert időszaknak is – nemcsak sejthetően, de ténylegesen is – léteznek csúcsteljesítményei és remekművei (Hortobágyi Endre 1985-ös óbudai kiállítása).

Ha elfogadjuk, hogy a hazai új-avantgarde művészetben a hard edge, a pop art, a koncept stb. elsajátítása, az éppen-adott aktualitáshoz történő felzárkózás alapján vannak korszakok, illetve *korszakok vannak*, akkor miért éppen a franciás lírai absztrakció szellemi és formai birtokbavétele lenne ez alól kivétel és ne eredményezne – az előbbiekhez hasonlóan – „korszak"-ot? Ezt az analógiát persze nem lehet ad absurdum alkalmazni. A csoport munkájában a lírai absztrakciót megelőző analízisek és tanulmányok összes fázisára képtelenség volna kiterjeszteni, bármilyen kitűnő eredményekre is bukkanunk ezek között. A Kör magját alkotó festők számára 1963–64 körül Bazaine-ék művészete volt az a „művelhető aktualitás", melyben a stúdiumok természetesen összegződtek és melyben már saját festői problémáik megfogalmazása is megkezdődhetett. Ekkorra már úgy érezték, hogy a műtermekben összegyűlt munkák megértek a nyilvánosságra. „Ez az igen aktív periódus sok képet produkált, szerettük volna őket bemutatni."[33]

* * *

Absztrakt, vagy „absztrakt-gyanús" művekkel nyilvánossághoz jutni a hatvanas évek első felében – reménytelen vállalkozásnak bizonyult. Már az első próbálkozás kudarca szétoszlatta az illúziókat.

1963-ban a *Képzőművészeti Főiskola KISZ-klubjá*ban – tehát tulajdonképpen zárt körben – a végzős növendékek egy csoportja (*Bak, Deim, Nádler, Galambos Tamás, Gyémánt László, Simon Balázs*) kiállítást rendezett friss munkákból, melyek – szemben az aktuális művészetpolitikai elvárásokkal – a többé-kevésbé titokban folytatott stúdiumok eredményeit – az absztrakció és a korszerű figurális törekvések ismeretét – mutatták. A „zártkörű", mindenekelőtt szakmai jellegű bemutató „...váratlan botránnyal végződött. Bezárták a kiállítást, talán mert egy határozott formai akarást tükrözött."[34]

Ezek után a „hivatalos" kiállítóhelyek még a legmerészebb álmokban sem merülhettek fel. Létezett viszont egy kényszer-szülte hagyomány: a *műteremkiállítás* hagyománya, melyet hol a konzervatív művészeti élet, hol a szűkös anyagiak, hol mindkettő együttes szorítása hívott életre a modern művészetben. Vajda Lajos életében két alkalommal (1937-

ben és 1940-ben) rendezett ilyen kiállítást; korszakunkból pedig Gyarmathy Tihamér 1964-es Tanács körúti tárlatát említhetjük. A művészetpolitikai elvek alapján sterilizált intézményes nyilvánosságból kirekesztett szellemi erők a hatvanas években is létrehozták saját fórumaikat; így a képzőművészet „második nyilvánosságát" is. A hivatalos lehetőségek és a magánkezdeményezések, a lakás- és műteremkiállítások mellett – pontosabban ezek *közötti* szféraként – létezett még a „kvázi-nyilvánosság" jelensége is. A propaganda és publicitás nélkül, vagy ezek elemi-kezdetleges szintjén maradó, „zárt körben" (például egyetemi klubokban), vagy a körülmények folytán gyakorlatilag zárt körben (Isten háta mögötti művelődési házakban) zajló művészeti események *látszólagos nyilvánossága* a hazai avantgarde sajátos megnyilvánulási területévé vált.[35] A „tűrés" és „tiltás" finom fokozatainak módosulása; egy-egy irányzat, stílus, vagy művész megítélésének változásai jól érzékelhetők az iménti nyilvánosság-típusokban elfoglalt helyükből. A Zuglói Kör művészei számára a hatvanas évek első felében elsősorban a „második"- és (elvétve) a „kvázi"-nyilvánosság fórumai nyújtottak bemutatkozási lehetőséget.

„Mindnyájunknak ott voltak a műtermekben az addigra elkészített művek, de nem tudtunk felvonulni. (...) Mindig spekuláltunk rajta, hogy hol lehetne kiállítani, de nem lehetett sehol."[36] Ezt a helyzetet oldotta meg a Kör kapcsolatfelvétele *Petri-Galla Pál*lal, aki felkereste Molnárt és felajánlotta belvárosi lakását „műteremkiállítások" céljaira. Petri-Galla egészen különleges színvonalú és összetételű hanglemezgyűjteménnyel rendelkezett (klasszikus és kortárs-zenei felvételekkel egyaránt), Vécsey utcai lakásán közös zenehallgatások és irodalmi estek zajlottak. Írógéppel sokszorosított műsortájékoztatója szerint úgyszólván kultúrházként „üzemelt"; a zenei, irodalmi és képzőművészeti programok gyakran az egyetlen nagy szoba méreteit messze meghaladó tömegeket vonzottak. 1963–64-ben a Kör tagjai közül – hozzávetőleges sorrendben – Bak, Hortobágyi, Csiky és Nádler (ők közösen), Molnár Sándor, Csutoros, Halmy, Csiky (Veszelszky Bélával közösen) rendezett kiállítást Petri-Gallánál. Bármennyire „válogatott" szubkulturális közönség látta is ezeket a bemutatókat, mégiscsak közönség volt; a megnyitókon beszélgetésekre és vitákra is adódott alkalom. A fennmaradt vendégkönyvek bejegyzései között az idősebb pályatársak mellett írók, költők, zenészek, színészek neveire bukkanhatunk.[37]

Az 1963–64-es műteremkiállítás-sorozat – melyet a csoport első megnyilvánulási fórumának tekinthetünk – mellett ezekben az években a Kör tagjai (szórványos, főleg vidéki kollektív tárlatokon egy-két munkával történő egyéni részvételeket nem számítva) önálló kiállításhoz csak elvétve jutottak. Ha mégis megtörtént a csoda – mint Halmy esetében, aki 1963-ban a *Fiatal Művészek Klubjá*ban mutathatta be 1960 óta festett műveit – akkor a „kvázi-nyilvánosságon belüli nyilvános vitára" lehetett számítani, melyben a jelenlévők többnyire a modernizmus kíméletlen bírálatába csomagolták hűségnyilatkozataikat.[38]

Művésztelepi tartózkodása alkalmával Bak Imre 1964-ben *Barta Lajos* és *Szabó Ákos* társaságában szerepelhetett egy kecskeméti kiállításon. Bak hasonló „térítést" végzett a vele egyidőben Kecskeméten dolgozó művészek körében, mint ugyanitt három évvel korábban Molnár, akinek találkozása és beszélgetései Fajó Jánossal feltehetőleg hozzájárultak ahhoz, hogy Fajó felhagyjon addigi „szentiványis" stílusával. „Itt van Szabó Ákos és Bak Imre (aki eddig elképzelhetetlen eredménnyel megnyert az absztrakt festészetnek!). Ők a fontosak..." – írta Kecskemétről barátjának *Altorjai Sándor*.[39]

Különleges helyet foglal el a csoport tagjainak egyéni kiállításai között Deim Pál 1965-ben, a *Mednyánszky terem*ben rendezett tárlata. Ez volt az első „hivatalos" helyen megvalósult kiállítás, mely minden kellemetlen incidens nélkül lezajlott, sőt kedvező kritikai visszhangot keltett. Az előbbiekkel összevetve ez ellentmondásosnak tűnhet, ezért magyarázatra szorul. A tárlatot 1965 áprilisában rendezték, így azon csak az 1964 végéig – 1965

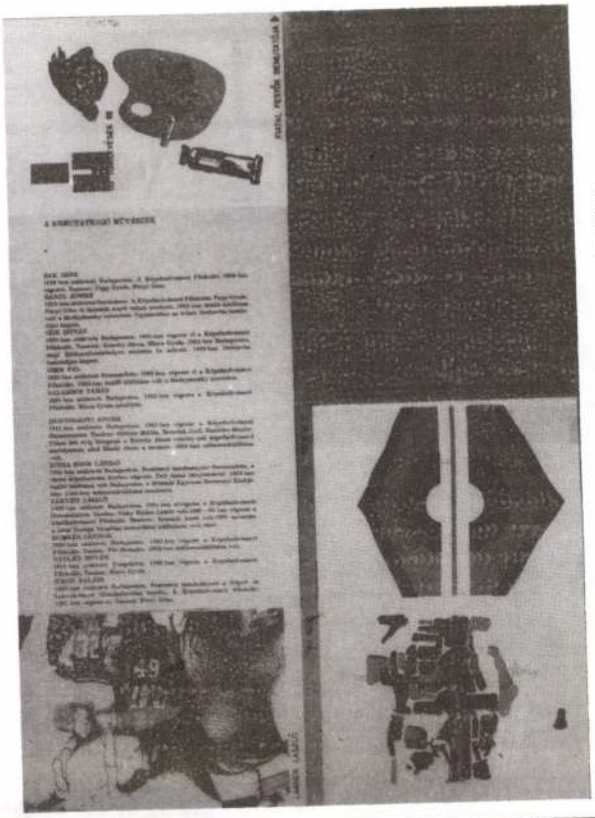

31–32. ÚT '66 c. kiállítás (MALÉV KISZ, Ferihegyi repülőtér) kiadványa, 1966

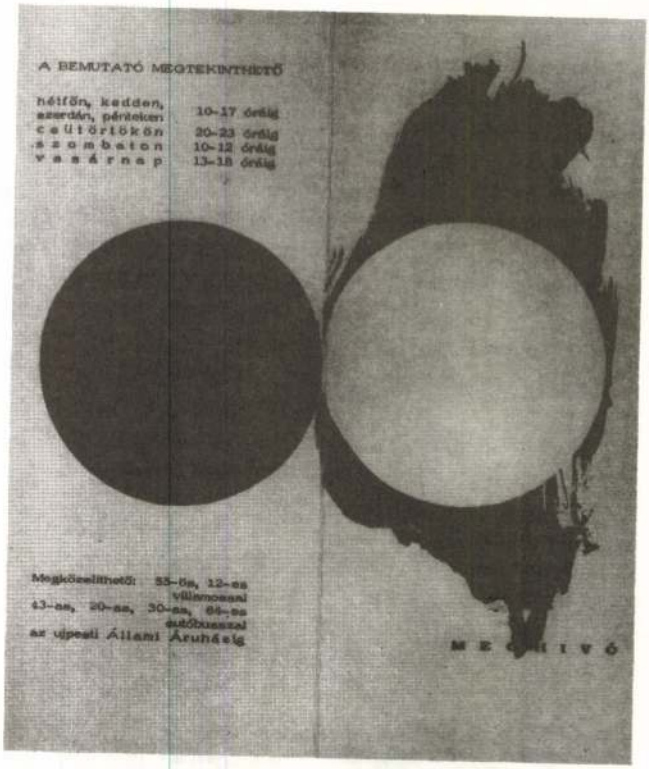

33–34. Kiállítási meghívó az Ady Endre Művelődési Otthonba. 1966

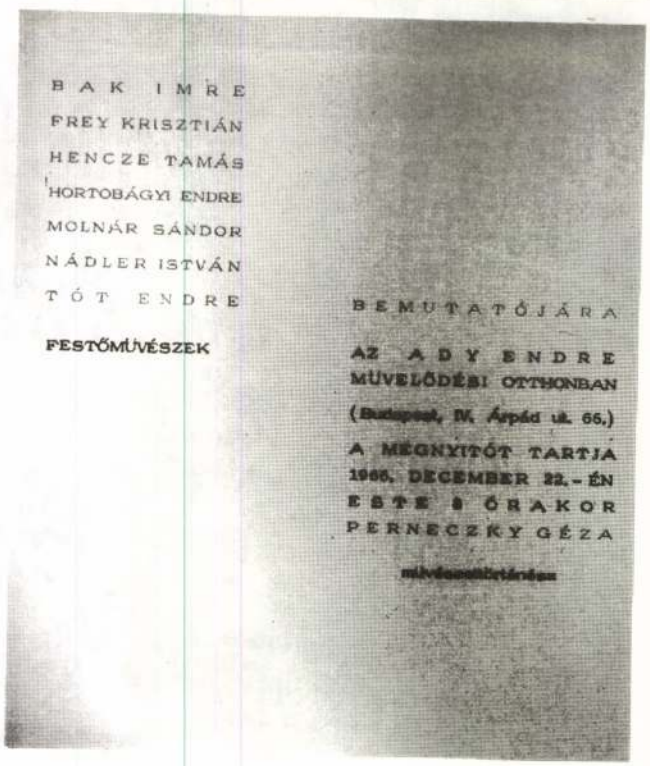

elejéig készült művek szerepelhettek. A festmények még Deim „absztrakció előtti", elsősorban *Braque* és *Gadányi* hatását mutató, lírai hangvételű és színvilágú, egyidejűleg a képi szerkezetet is hangsúlyozó, a tárgyi motívumok egységét megőrző felfogását képviselték. A grafikai anyag – apró tus- és diófapác-rajzok sorozata – már egy újabb, a táj, a természet élményét elemi formák nyüzsgő rendszereként láttató szemlélet jegyében született. Deim sajátos – a figurativitást maradéktalanul sohasem felszámoló – absztrakciója 1965–66-ban bontakozott ki, így 1965-ös kiállítása nem válthatott ki formalizmus-ellenes indulatokat.

Bak Imre szervezőmunkája eredményeképpen 1966 februárjában *ÚT (Új törekvések) '66* címmel fiatal festők műveiből rendezett „bemutatót" a Ferihegyi Repülőtér KISZ-klubja.[40] A résztvevők (*Bak, Bartl, Csik, Deim, Galambos, Hortobágyi, Kósza-Sipos, Lakner, Molnár S., Nádler, Simon*) többsége a Zuglói Kör tagjai közül került ki.[41] A „bemutató" megjelölést taktikai okokból hangsúlyozta az esemény prospektusa („Fiatal festők bemutatója", „a bemutatkozó művészek", „a bemutató megnyitása", „a bemutató nyitva", „a bemutató megközelíthető"), ugyanis az eredeti elképzelés szerint zártkörű és zsűrimentes „bemutató"-t – és nem különböző adminisztrációs feltételekhez kötött *kiállítást* – terveztek. A taktika nem vált be; a tárlatot – a mégiscsak összehívott zsűri pozitív állásfoglalása ellenére – a Lektorátus igazgatója a megnyitás napján betiltotta. A műveket így csak az időközben egybegyűlt megnyitó-közönség láthatta. Beszéd sem hangzott el, mert *Pap Gábor* nem érkezett meg időben külföldi útjáról.

A körülmények ellenére a repülőtéri vállalkozás elsőként érzékeltetett az új generáció új művészetének irányaiból néhányat és ezek csoportba szervezhetőségét. „ÚT '66 – ez a jelszó első megfogalmazásban azt jelenti: utat vágni a közöny és az előítéletek rengetegében, hogy szembenézhessünk korunk művészetével. (...) ...úttörő jelentőségűnek számít a kezdeményezés azért is, mert ha az adott keretek között meglehetősen szűkszavúan is, mindenesetre megpróbál tájékoztatást adni napjaink képzőművészetének néhány kevéssé ismert törekvéséről." – olvashatjuk Pap Gábor szövegében. Megfogalmazása némiképp rokon az *IPARTERV* I. katalógusának az „áttörés" szükségességéről és a „közegellenállás"-ról közzétett gondolataival: „Meg kellett honosítaniok a haladó művészeti áramlatokat olyan megkonstruált környezetben, ahol az újatmondást bizalmatlanság övezte." Azonban míg az IPARTERV már határozottan „a világ legjobb avantgarde irányzatai"-val történő „együtt lépés" mellett foglal állást,[42] az ÚT '66 három évvel korábban még óvatosabb, általánosabb megfogalmazással („korunk művészete", „napjaink képzőművészetének néhány kevéssé ismert törekvése") él. És míg az utóbbi szöveg – feltehetően a helyi rendezőket megvédendő – a „bemutató" közművelődési jellegével, „egy igényes, a művészetet érteni és értelmesen élvezni vágyó közönség" megszületésével, művész és közönség „egymásra találásával" érvel, addig az IPARTERV megnyitóján *Tölgyesi János* Kassákot idézve (és saját beszédében is Kassák verseinek és manifesztumainak, a tízes-húszas évek avantgarde-jának stílusát követve) a művészek „kegyetlen magárahagyatottságáról" és a „közömbös tömeg turista-rohanású pillantásai"-ról; a korszerű művészet és a konzervatív közönség között tátongó szakadékról beszélt.[43]

A februári repülőtéri kudarc után két hónappal, 1966 áprilisában Deim, Nádler és Kósza-Sipos újabb kísérletet tettek műveik bemutatására. Szentendrén, a *József Attila Művelődési Ház*ban rendeztek kollektív kiállítást.[44] A betiltás oka: „avantgardizmus", mely egyben a Deim munkásságában 1965 körül lezajlott változásokat is jelzi.[45]

Májusban, a STÚDIÓ '66 absztrakt és figurális „új törekvéseket" különterembe rendezendő „reformkiállításán" szerepeltek Deim és – a „különteremben" Bak, Molnár Sándor és Nádler művei is.

Molnár 1966 június-júliusban kapott lehetőséget önálló kiállításra a Mednyánszky teremben.[46] A tárlat Molnár lírai absztrakt munkáiból állt és egy kellemetlen epizódtól eltekintve – egy látogató rátámadt a falakon függő képekre – „rendben" lezajlott. Kritikai visszhangja teljes értetlenségről tanúskodott; a kedvező vélemények közzétételére a cikkíróknak nem nyílott lehetősége.[47] Molnár kiállítása valójában záróakkord; lírai absztrakciójának összegző bemutatása. Záróakkord kétszeresen is, mert egyben a Zugló Kör lírai absztrakciójának is végső, reprezentatív megnyilvánulása. 1966–67 a csoport magját alkotó festők számára szellemi és stiláris fordulópont; mindnyájan – Hortobágyi kivételével – szakítanak Párizsi Iskolás festésmódjukkal.

A stílusváltások ellenére a Kör még ebben az évben – 1966 decemberében – újabb közös „bemutatót" rendezett.[48] Újpesten, az *Ady Endre Művelődési Otthon*ban *Bak Imre, Frey Krisztián, Hencze Tamás, Hortobágyi Endre, Molnár Sándor, Nádler István* és *Tót Endre* – tehát a társasághoz szorosan és lazábban kötődő festők együtt állították ki munkáikat. A lírai absztrakciót – hazai kiállításon utolsó alkalommal – Hortobágyi és Molnár vásznai képviselték (bár Molnár ebben az időben már „üres" képein dolgozott); Bak és Nádler „átmeneti" periódusukra jellemző, az új-geometria felé mutató képekkel vettek részt. Hencze és Frey első bemutatkozásán előbbi konstruktív, plexivel applikált munkákkal, utóbbi a később általánosan ismertté vált, fehér faktúrájú „írott" képeivel, Tót pedig a kalligrafikus gesztusfestészet jegyében született műveivel jelentkezett.

A kiállítások betiltásának és engedélyezésének rapszodikus gyakorlata, a hasonló szellemben született művek megítélésének szeszélyessége művészetpolitikai bizonytalanságot árult el. Még korszakunk vége felé – tehát 1966–68 körül – sem zárult le végérvényesen az „absztrakt-vita"; a nem-ábrázoló művészet létjogosultsága még nem volt központilag eldöntött (?!) kérdés. A „három T"-ből – a pillanatnyi helyzettől (zsűritagok személye, hivatalnokok éberségének és elszántságának foka) függően egyaránt lehetett számítani a középsőre és az utolsóra is.[49]

A Kör több kollektív tárlatot nem rendezett, noha tagjai – változó összetételben, két-három-négy fős alkalmi csoportban, vagy más művészek társaságában – újra és újra feltűnnek együtt is a különféle avantgarde megnyilvánulásokon. Így 1968 februárjában, a Korniss Dezső-szervezte műegyetemi kiállításon[50] – mely az idősebb és a fiatal avantgarde generáció kapcsolatát és egymást-vállalását demonstrálta – Bak, Csiky, Hencze és Tót Endre Gyarmathy Tihamér, Korniss és Veszelszky Béla társaságában vett részt. Egy hónappal korábban ugyanitt Csiky és Hencze szerepelt közös kiállításon. 1964–65-től – együttes nyugat-európai utazásaik nyomán megváltozott szellemi és formai orientációjuk rokonvonásai következtében – Bak és Nádler is szorosabb munkakapcsolatot vállalt egymással, mely végül 1968 őszén Stuttgartban, a *Galerie Müller*ben rendezett közös hard edge-kiállításukban realizálódott. A két IPARTERV-kiállítás (1968 december és 1969 október) résztvevői között ismét együtt találjuk Bak Imrét, Frey Krisztiánt, Hencze Tamást, Molnár Sándort és Nádler Istvánt. Csutoros Sándor egyéni kiállításai (FMK, 1967 és Eger, 1968) után 1969-től a Csáji Attila-szervezte csoportokhoz („*Progresszív törekvésű festők és szobrászok*", József Attila Művelődési Központ, Budapest majd Rákosliget; később *SZŰRENON*, Kassák Klub, Budapest) csatlakozott.

Az utak tehát szerteágaztak, és a Zuglói Kör 1968-ban végérvényesen megszűnt. Tény, hogy a csoport „már korábban is mutatta a bomlás jeleit".[51] Az egymástól történt eltávolodás, majd elszakadás okai azonban csak részben magyarázhatók az évek során kiéleződött személyi ellentétekkel.[52]

A hatvanas évek közepétől olyan változások kezdődtek a politikában és a művészetpolitikában, melyek következtében a csoportkohézió egyik legerősebb összetevője – az in-

formációk beszerezhetetlensége, pontosabban az információk megszerzésének kollektív munkához, egyféle szellemi és „lokális" bázishoz-kötöttsége (mely a Kör legnagyobb vonzerejét jelentette) – rendült meg a híranyagok, könyvek, katalógusok, folyóiratok lassan meginduló szabadabb áramlásával. A másik ehhez kapcsolódó fejlemény: a nyugat-európai utazások, a „turistautak" lehetősége, melyek reprodukciók helyett eredeti művek tanulmányozására, a megkésett információk helyett friss és közvetlen tapasztalatok gyűjtésére kínáltak alkalmat. A Kör tagjai közül 1963-ban Molnár Sándor és Hencze, 1964-ben Bak és Nádler, 1965-ben Csiky, Halmy, Molnár S., Bak és Nádler;[53] 1967-ben Molnár László járt tanulmányúton Nyugat-Európában. Az utazásokon az egyénileg megszerzett információk, személyes benyomások a csoportkonszenzus felbomlását, az „érvényes aktualitás" eltérő megítélését eredményezték.

Ezzel párhuzamosan a Zuglói Kör teljesítette „szakmai" feladatát; végzett a modern művészetet elemző-feldolgozó stúdiumokkal; „ledolgozta" a sztálinizmus évei alatt felhalmozódott hátrányt és felvette a kapcsolatot a hazai avantgarde idősebb mestereivel is: betöltötte a „generációs hiátust".

A Kör magjának közös stílusa, a lírai absztrakció – mint szellemi és formai összetartó erő 1966–67-ben elvesztette vonzerejét. Bak és Nádler 1964-es, majd 1965-ös utazásán találkozik először a pop art és az új-geometria, a hard edge jelenségeivel, melyek meghódítani látszanak Európát. Megtekintik a *Velencei Biennálét*; Bak Imre Londonban látja a *Painting and Sculpture of a Decade 54–64* című kiállítást; 65-ben Stuttgartban megismerik *Lenk, Pfahler, Hauser* és *Quinte* új-geometrikus művészetét. Hazatérve tapasztalataik nyomán fokozatosan, lépésről-lépésre alakítják ki új stílusukat. Molnár Sándor 1966-ban szakít a lírai absztrakcióval; megfesti e korszakát összegző és lezáró művét, a 2x6 méteres „Sárkányölő"-t, s megkezdi „üres" képeinek sorozatát. Egyidejűleg művészetszemlélete is alapvető fordulatot vesz: „A korszerűség fogalma átértékelődött bennem. Arra a megállapításra jutottam, hogy önálló közép-európai művészetet kell létrehoznunk és ki kell lépnünk az utánzó szerepéből."[54] Elméletét ismertette a Kör néhány tagjával, de számukra nem hatott reveláció erejével; már alapvetően más úton jártak. Így volt a csoport többi tagjával is: „...mindenki egyéniségének-szellemiségének megfelelő útra lépett."[55] És viszont: Molnár számára az új-geometria nem jelentett közös platformot. Bár a találkozások ekkor még nem szakadtak meg,[56] ez az alapvető elvi és stíláris egyet-nem-értés, a különböző irányba haladó alkotói programok a Kör magján belül előrevetítették a teljes felbomlást.

A művészetpolitikai változások másik vonásaként az absztrakt művészet 1968 táján a „tűrt" kategóriába csúszott át. Ezt az egyre szaporodó kiállítási lehetőségek és az egyre ritkuló betiltások jelezték. A több lehetőség – a már elmondottak mellett – természetszerűleg hozzájárult az addig kollektív akciókban összekovácsolódott csoportok erejének megosztásához; az egyéni érvényesülésnek itt-ott kiszámíthatatlanul működő kiskapuk nyíltak. A mozgás kétirányú volt: egyrészt a nagyobb csoportok bomlottak fel kisebb, két-három-négy fős társaságokra; másrészt ezek a kis csoportok alkalmanként egy-egy nagyszabású vállalkozásban kumulálódtak (IPARTERV I–II., 1968–69 és *„R"-kiállítás*,[57] 1970 december).

Így történt a Zuglói Kör esetében is, melyben már 1964–65-ben, az érdeklődési területek differenciálódása, majd az egymással különösen összeegyeztethető művészetfelfogások vonzása révén – létrejöttek ezek a kisebb csoportok. Csiky és Hencze Korniss Dezsővel alakított ki kontaktust; Bak és Nádler közös új – amerikai és német – orientációjuk következtében került közelebb egymáshoz; Halmy Franciaországból 1967-ben hazatérve Váczy Lászlóval, Molnár Sándor pedig Hortobágyival és Molnár Lászlóval tartott szorosabb kap-

csolatot, Csutoros a SZÜRENON-csoport tagja lett; Attalai pedig rövidesen mint a hazai „új textil" egyik meghatározó képviselője vált ismertté.

A Zuglói Kör megszűnte után a társaság egykori tagjai közül azok, akiknek törekvése összhangbahozhatónak látszott – a zuglói foglalkozások mintájára és pótlására – ismét találkozókat szerveztek. „1969 januárjában Bak Imre megkeresett, hogy össze kellene jönni azokkal, akiknek legközelebb áll egymáshoz a koncepciója. – írta Csiky önéletrajzában. – Így kezdtünk rendszeresen összejárni közel egy évig: Attalai, Bak, Csiky, Hencze, Nádler, felváltva egymás lakásán. A fő cél szellemi és információs volt, még kiállításra sem törekedtünk. Problémáink: új geometria, hard edge, minimal art stb."[58]

1969 január. Mindez már a Zuglói Kör „utóéletének" eseménye.

(1986–90)

JEGYZETEK

1. Deák Klára, restaurátor; 1962 óta Molnár Sándor felesége.

2. Pikler István, szobrász, 1961 körül kivált a Körből.

3. Kiállítások 1958-ban: Márffy, Czóbel, Egry, Bene, Gadányi, Ámos (emlékkiállítás).

4. Hasonló munka folyt Végh László és Erdély Miklós körében. A Zuglói Körön kívül Gyémánt, Lakner és társaik is lefordíttattak és kézről-kézre adtak számos fontos művet (vö. Művészet, 86/1. 19–20.). A szövegek áramlása e különböző források között valószínűnek látszik.

5. Azonosítható fordítások: Bak Imre: Malevics; Pop Art; Hard edge. Deák Klára: Mondrian; Grohmann: Kandinszkij. Kemény Katalin: Bazaine (vö. Függelék).

5a. Példaként megemlítjük, hogy Korniss Dezső birtokában is jónéhány, minden bizonnyal a Zuglói Körből származó szöveg volt (vö. Függelék). A közvetítésben Csiky Tibor vagy Hencze Tamás szerepe valószínű. A Barta Évánál felejtett Korniss-féle dosszié tartalmára György Péter hívta fel figyelmemet.

6. Vö. Függelék.

7. Kobayashi, Shi Tao. L. Függelék.

8. Vö. még Jürgen Claus írásaival, l. Függelék.

9. L. Függelék.

10. Korszakunk közepén, 1965-ben jelent meg harmadik kiadásban Lukács György: Az ész trónfosztása című műve. (A kéziratot Lukács 1951 januárjában zárta le.) Jaspers munkásságát Lukács (Heideggerrel együtt) „A parazita szubjektivizmus hamvazószerdája" című fejezetben tárgyalja és összefoglalóan a „fasiszta irracionalizmus útegyengetői"-nek minősíti filozófiájukat. (I. m. 408.)

11. Az első, Kelet-Európa nagy múzeumai megtekintésére tett utazások 1958–62 közé esnek. (Molnár Sándor: Kiev – Leningrád – Moszkva, 1958; Bak Imre: Szovjetunió. 1962. Élmények: Matisse, Gauguin, Picasso, Léger, Kandinszkij.)

12. Az „analízisek eredményét" Molnár 1962-ben írásban is rögzítette. Az így született szöveget l. a „Dokumentum" részben. Általános-szellemi vonatkozásban Hamvas Béla „Egységlogikájá"-ra (vö. 21. jegyzet) épül; festészetelméleti fejtegetései pedig Kandinszkij és Malevics teoretikus műveinek ismeretét mutatják. Bak Imre hasonló munkáját – Vizuális alkotás és alakítás címmel – 1977-ben jelentette meg a Népművelési Propaganda Iroda. A kiadvány egyrészt a hetvenes évek rendszerelvű-strukturális-szemiotikai gondolkodásának, másrészt a hazai közművelődés rövid fellendülési szakaszának jegyeit viseli magán: ekkor a „vizuális nyelv" elsajátítása révén létrejövő minőségi „kommunikáció" és az új „médiumok" megismerése és elterjedése nyomán kialakuló művészet-közösség-környezetalakítás harmóniája elérhető közelségben látszott. Bak Imre könyve aforisztikus és racionális. Témánk szempontjából fontosabb a Függelék (Programterv képzőművészeti és tárgyformáló szakkör számára), mely képet ad a Zuglói Körben bevált módszerről és az egykori összejöveteleken folytatott munka jellegéről (az izmusok elsajátításáról az impreszszionizmustól az aktualitásig). A Feladatok között újra és újra olvashatjuk: „A megbeszélt anyag megvalósítása".

13. KARÁTSON G.: Hármaskép, 1975. 162.

14. Rendszeresen járt még a Körbe Kósza-Sipos László festő, Deák László és Vizi László építész. Winhardt Ferenc zenész (1974 óta külföldön él) és Nagy Károly antikvárius. Kósza-Sipos (aki Dabason népművelőként dolgozott), 1961-ben kereste fel Molnárt Kecskeméten, a művésztelepen. 1966-ban két kiállításon vett részt a Kör tagjaival. 1970-ben külföldre távozott. Deák László építész, D. Klára öccse, a Pécs Csoport tagja; 1970-ben Pécsre költözött. Ő hívta fel Molnár figyelmét Hortobágyi Endre és Vizi László „házikiállítására", melyet Pesthidegkúton, egy fészerben rendeztek. Hortobágyi és Vizi osztálytársakként végezték el 1961-ben a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumot. Utóbbi építésztanulmányai miatt maradt ki a Körből.

Alkalmanként megfordult Zuglóban Csáji Attila, Galambos Tamás, Tót Endre, Świerkiewicz Róbert és az utolsó években Szentjóby Tamás is; a művészettörténészek közül Pap Gábor, Tölgyesi János, Perneczky Géza és Sinkovits Péter. Nem tartozott a Körhöz, ám bizonyos rendszerességgel meglátogatta Molnárt és egyénileg végzett hasonló munkát Fajó János és Frey Krisztián. Utóbbi részt vett a Kör kiállításán Újpesten, 1966 decemberében.

15. Attalai Gábor 1959-ben fejezte be az Iparművészeti Főiskolát; Hortobágyi Endre képzőművészeti gimnáziumot végzett. A megjegyzés a többiekre vonatkozik.

16. „A csoportot túl nagynak tartottam; úgy gondoltam, érdemi munkát ennyi emberrel nem lehet végezni, ezért a hét más-más napján találkoztunk külön, kisebb csoportokban és mindenki megkapta az elvégzendő feladatát." (Molnár S.: Életrajz, 1980. kézirat)

17. „...úgy terjesztettük ki a közös munkát, hogy mindig más 'műtermében' találkoztunk, és annak az új munkáit elemeztük, ami mindenki számára tanulságos volt." (Beszélgetés Nádler Istvánnal, Művészet 86/1. 25.)
„Elkezdtünk többek között egy kurzust annak földerítésére, hogy mire is vagyunk képesek. Végigjártuk egymás műtermeit, elbeszélgettünk s megkritizáltuk egymás munkáit. Ez kb. egy évig tartott." (Beszélgetés Halmy Miklóssal, Művészet, 81/9. 32.)

18. Beszélgetés Deim Pállal. Művészet, 81/9. 36–37.

19. Csiky Tibor: Önéletrajz, 1971. Idézi Hajdu István: Csiky Tibor, 9.

20. „Összevetettük a külföldi és a hazai avantgarde törekvéseket. (...) Elemző cikkeket, tanulmányokat fordíttattunk. Összegyűjtöttük a külföldi folyóiratokat, hogy legalább reprodukciók útján tájékozódni tudjunk a különféle művészeti irányzatokról." (Beszélgetés Deim Pállal, Művészet, 81/9. 37.)

21. Magia Sutra (Egységlogika). Molnár Bothár Barnától kapta kölcsön. Az eredeti kéziratnak utóbb nyoma veszett. A Molnár által készített másolat – számos idegennyelvű idézet kihagyása következtében – hiányos. Molnár és Hamvas kapcsolatának körülményeiről l. Művészet, 86/3. 35.

22. Vö. Függelék.

23. „1962-ben találkoztam azzal a művészkörrel, amelyet Hamvas Béla gyűjtött szárnyai alá. (...) ...abban az időben elég sivár és primitív szellemi élet uralkodott nálunk és ez a zártság, lefojtottság számunkra az ő révén nyílt meg, tágult ki, nem is akármilyen dimenziókban." (Beszélgetés Halmy Miklóssal, Művészet, 81/9. 31.)

24. Hamvas egyetlen alkalommal (1964-ben) tartott a Zuglói Körben előadást, mely a „hiteles életmű" problémáját világította meg S. Exupéry, A. Schweitzer és Gandhi példáján.

25. Fábián László: Molnár Sándor, 10.

26. Hajdu István: Csiky Tibor, 9.

27. Barta Lajos, Jakovits József, Biró Iván szobrászata. Olykor még a „kvázi-geometrikus" absztrakció is szürreális hatású lehet (Lossonczy Tamás és Gyarmathy Tihamér). Más kérdés az egyes, „volt" Európai Iskola-tagok hatvanas évekbeli művészetének kapcsolata a Zuglói Kör alkotóival. Erről l. később.

28. A francia lírai absztrakció előítéletes minősítésének példája LUCIE-SMITH E. műve (Movements in Art since 1945. London, 1969.), melyben a szerző – nyilvánvaló angolszász elfogultságból – pusztán az amerikai absztrakt expresszionizmus európai hatásának (fauve-izmusból, kubizmusból és expresszionizmusból gyúrt „amalgám"-nak) tekinti Bazaine-ék festészetét. I. m. 71–72.

29. KÁLLAI E.: Új romantika (1944) in. „Művészet veszélyes csillagzat alatt" 324.

30. „A Zuglói Körnek volt egy jól elkülöníthető Párizsi Iskolá-s stílusa" (Sinkovits Péter in. Művészet 86/3. 35.)
„A rokon szemléleti orientáció és a közösen folytatott tanulmányok kitermeltek egy jellegzetesen közös festői hangvételt. Nem közös stílus volt ez, hiszen meglehetősen eltérő alkatú művészekről van szó, nem felzárkózás egyetlen stílustendenciához, – bár a francia lírai absztrakció mindegyikükre hatott –, hanem sokkal inkább egy szemléleti alap, melyről mindenki a maga útját járva indulhatott el." (HEGYI L.: Hortobágyi Endre kiállításához, 1985. kézirat.)

31. Az „eltérő alkat" nyilvánvalóan nem zárja ki a közös stílus lehetőségét. Gondoljunk pl. a kubistákra: Braque, Picasso, Gris, Gleizes, Léger igencsak eltérő alkatára.

32. Művészet 86/1. 30.

33. Művészet 86/1. 25.

34. Nádler István visszaemlékezése (Művészet 86/1. 25.). A részletekről Deim Pál beszélt: „Rendeztünk a klubban egy kiállítást, ami teljesen váratlanul érte a tanári kart. Domanovszky is csak este, otthon értesült róla. Valaki telefonált neki. Másnap berohant, és látta, hogy mindenféle szürrealista, absztrakt meg félabsztrakt képek vannak kirakva, amit a növendékek otthon maguknak festegettek. Persze azonnal becsukták a kis rendezvényünket." (Művészet 81/9. 36.) A kiállításon résztvevő Gyémánt László az esetre mint tudatos akcióra emlékezett: „Egyszerűen fullasztó volt a légkör. Gondold meg! 1963-ban a Nagyvilágban megjelent Hruscsov és Iljicsov közös nyilatkozata a polgári dekadens művészetek ellen. Akkor a főiskolai KISZ-klubban Galambossal, Nádlerrel, Bak Imrével, Simon Balázzsal, Deimmel... én is kiállítottam. Azért, hogy szellemi közösséget vállaljak azzal a mozgalommal, amely ezzel a gesztussal ellenezte az említett nyilatkozatban meghirdetett elvek vulgáris értelmezését. Az egész társaságot úgy, ahogy volt, majdnem kirúgták a főiskoláról." (Művészet 86/1. 19–20.)

35. Vö. Beszélgetés Csáji Attilával, Művészet 86/3. 39–40.

36. Halmy Miklós visszaemlékezése, 1981. kézirat.

37. A Petri–Galla-féle kiállítások idejéből származott a Kör tagjainak ismeretsége Károlyi Mihálynéval. Nem sokkal később – mikor nyugat-európai utazásokra nyílt lehetőség – a Franciaországban járó festők közül Bak, Nádler és Halmy is vendége volt Károlyiné Vence-i művésztelepének.

38. „A tárlat ideje alatt rendeztek egy ankétot, amelyen tüzes vita alakult ki arról, hogy így nem szabad festeni, ez nem az a magatartás, ami célravezető. Patay László és Kucs Béla – mint hangadók – például kategorikusan kijelentették: a szocialista realizmushoz ennek semmi köze, tehát ez nem olyan törekvés, amelyet bármilyen formában támogatni lehetne." (Halmy Miklós visszaemlékezése, Művészet 81/9. 31.)

39. Altorjai Sándor levele, Kecskemét, 1964. február 9. Közölve: A. S. kiállítási katalógusában, Óbuda Galéria. 1980. április 29.

40. Bak Imre egykori gimnáziumi osztálytársa, Pintér József grafikus révén vette fel a kapcsolatot a MALÉV KISZ-klubjával. Pintér tervezte a kiállítás prospektusát. (A közölt reprodukciók eredetijei Bak I. tulajdonában.)

41. Vö. 14. jegyzet. Lakner meghívottként (!) vett részt a kiállításon. Bartl és Csik Pap Gábor révén került a névsorba. Galambos és Simon már az 1963-as főiskolai kiállításon is szerepelt.

42. Az idézetek Sinkovits Péter Bevezetőjéből, ill. a katalógus angol nyelvű betétlapjáról valók. (Újraközölve: IPARTERV 68–80 kat. 21. és 22.)

43. Tölgyesi megnyitója közölve: IPARTERV 68–80 kat. 38–39.

44. Rendezte Kovalovszky Márta, megnyitotta Kovács Péter.

45. Deim a Kör későbbi kiállításain nem vett részt. „A helyzet a következő volt. Az induló avantgarde-mozgalmat nem túl jó szemmel néztek. Félő volt, hogy ha én továbbra is részt veszek ezeken a többnyire betiltott kiállításokon, akkor nem kapok műtermet Szentendrén. A legfontosabb az, hogy dolgozni tudjon valahol az ember. Elég rossz körülmények között éltünk, már család is volt, két gyerek. Nem fértünk el két kis szobában. Így végleg elmaradtam a tárlatoktól és a létszámban felduzzadt csoporttól." (Deim Pál visszaemlékezése, Művészet 81/9. 37.)

46. A kiállítást rendezte és megnyitotta Lossonczy Tamás.

47. Ezek: Hamvas Béla – eredetileg a katalógusba szánt – írása, valamint Bencze László és Kiss Dénes költő cikkei.

48. Megnyitotta Perneczky Géza. Az Újpesten szereplő művészek közül Csiky és Attalai 1966-ban közös tárlatot rendezett Göteborgban (Modern Nordisk Galleri), majd ugyanebben az évben Csikynek még egy kiállítása volt Krakkóban (Galeria Krysztofory).

49. „A kiállítások kritikái... még megpróbálták – néhány józanabb írást kivéve – kísértetiesen idézve-ismételve az 1957-es Tavaszi Tárlat után elhangzottakat, absztrakt-figurális ellentétre szűkíteni az ügyet, kimutatva, hogy az absztrakció idegen, talajtalan, hagyomány nélküli a magyar művészetben, vagy bizonygatták, hogy a nonfiguratívitás az ellenséges ideológia hajlékony eszköze." Hajdu István e megállapítását az 1968–70 között megjelent kritikákra vonatkoztatja. (In: Hajdu István: Csiky Tibor, 16.)

50. BME Vásárhelyi Pál Kollégiuma

51. Fábián László: Molnár Sándor, 18. – a Kör felbomlását az IPARTERV I. kiállításhoz köti. A kiállítás – az új törekvéseket elsőként összegző jellege folytán – valóban fordulópont a magyar új-avantgarde történetében. Az 1968 végére már gyakorlatilag felbomlott Zuglói Kör szempontjából azonban nem fűződik hozzá különösebb esemény, inkább a Kör „utóéletéről" tanúskodik.

52. „Annak ellenére, hogy viszonylag természetes úton jöttünk össze; most, hogy nagyjából megismertük egymás munkáit, s külön külön így megmérettünk, nyomban előjöttek azok a személyes és prekoncepcionális problémák, amik végül is megakadályozták, hogy egységes művészcsoport legyünk és amik miatt ez a társaság szét is porlott." (Halmy Miklós visszaemlékezése, Művészet 81/9. 32.) „A 'zuglói kör' – ahogy Csiky tapintatosan megfogalmazta – 'torzsalkodások és gyerekes személyeskedések' következményeképpen lassan felbomlott." (Hajdu István: Csiky Tibor, 10.)

53. Erre az utazásra Bak és Nádler – saját műveik mellett – Deim, Molnár S. és Hortobágyi-grafikákat is vittek magukkal „mutatványpéldány" céljából, galériák számára.

54. Molnár Sándor visszaemlékezése, Művészet 86/3. 36.

55. Molnár Sándor: Életrajz, 1980. kézirat, 8.

56. „Elméleti tevékenységem kettévált tehát; egyrészt a csoporttal foglalkoztam tovább a megszokott módszer szerint, másrészt magam számára új alapokon új utat kezdtem, amiről többet nem tettem említést." (Molnár Sándor: Életrajz, 1980. kézirat, 8.

57. „Új magyar avantgarde", BME „R"-klubja, Csáji Attila szervezésében.

58. Hajdu István: Csiky Tibor, 12. Mindezek tudatában nem lehet véletlen, hogy az itt felsorolt egykori Zuglói Kör-tagok 1970 áprilisában a pécsi Modern Képtárban a Mozgás '70 című kiállításon együtt szerepeltek Kornissal, Keserü Ilonával, Fajó Jánossal és a SZÜRENON egyes tagjaival (Bocz, Haraszty, Lantos, Pauer).

IRODALOM

Fábián László: Molnár Sándor, Képzőművészeti Alap, Bp. 1981.

Hajdu István: Csiky Tibor, Képzőművészeti Alap, Bp. 1979.

Bak Imre: Vizuális alkotás és alakítás, NÉI, Bp. 1977.

Molnár Sándor: Stúdiumok, 1962. (kézirat)

Molnár Sándor: Életrajz. 1980. (kézirat)

Sinkovits Péter: Az impressziótól a metamorfózisig (Beszélgetés Molnár Sándorral), Művészet, 86/3.

Menyhárt László: Axis mundi (Beszélgetés Halmy Miklóssal), Művészet, 81/9.

Lóska Lajos: A tárgyak csendje (Beszélgetés Deim Pállal), Művészet, 81/9.

Nagy Zoltán: Zenére forgó (Beszélgetés Nádler Istvánnal), Művészet, 86/1.

Menyhárt László: Az elgurult üveggolyó nyomában (Beszélgetés Gyémánt Lászlóval), Művészet, 86/1.

IPARTERV 68–80 (katalógus) Szerk. Beke L., Hegyi Lóránd, Sinkovits Péter.

A kibontakozás évei (A huszadik század magyar művészete), Székesfehérvár, 1983. kiállítási katalógus

Sinkovits Péter: Motívumvándorlás (Nádler István kiállítása a Műcsarnokban), Művészet 86/1.

Dátumok a magyar avantgarde művészet történetéből, 1966–1979. (Összeállította Beke László) Művészet, 80/10.

Hegyi Lóránd: Hortobágyi Endre kiállításához (megnyitó beszéd az Óbuda Galériában, 1985 szeptember), kézirat.

Lóska Lajos: A jelrácsoktól a lézerig (Beszélgetés Csáji Attilával), Művészet, 86/3.

Altorjai Sándor emlékkiállítása (katalógus), Óbuda Galéria, 1980. április.

Pap Gábor: „ÚT '66" (kat. szöveg), MALÉV KISZ-klub, Ferihegy, 1966.

Gyetvai Ágnes: A valóság rejtett arca (Hortobágyi Endre kiállítása), Magyar Nemzet, 1985. október 18.

Andrási Gábor: Hortobágyi Endre kiállítása, Művészet, 1986/1.

Gyárfás Péter: A festészet szabadságát keresve (Esseni beszélgetés Lakner Lászlóval), Mozgó Világ, 1986/9.

FÜGGELÉK

Olvasmányok a „Zuglói Kör"-ben*

Alquie, Ferdinand: Az ész magánya, 1946.
Appel, Karelról Lupasco: Orgia az űrben
Appel, Karelról Lupasco: Appel, az élet festője
Arp, Jean két verse
Atreya, B. L.: Az indián kultúra
Baziotes, William
Bazaine, Jean: A festő és a mai világ (előadás)
Bazaine, Jean: Fiatal festők kutatásai in. Formes et couleurs – arts d'aujourd hui, 1943/6.
Bazaine, Jean: Az absztrakt művészetről
Bazaine, Jean: Jegyzetek a mai festészetről 1953. (ford. Kemény Katalin)
Bazaine, Jeanról A. Maeght, Paris, 1953.
Bazaine, Jean beszélgetése George Bernier-vel: „Egy festő filozófiája" címmel
Bazaine, Jean műterme, írta Albert Gilou
Bazaine, Jean (ism. cikk)
BAUHAUS – a Bauhaus-tananyag
Baumesiter, Willi
Becket, Samuel: Bram Van Velde
Bertholle: A fény és árnyék dialógusa (beszélgetés)
Bertholle és régi mesterei – írta H. Galy Charles
Bill, Max
Birolli – önmagáról
Bissiére
Bonnard – aforizmák és gondolatok
Bonnard: A rózsacsokor (idézetek) 1943.
Bouleau, Charles: Szerkezetek – A festészet titkos geometriája, 1963. (Jacques Villon előszavával)
Brookes, Sam
Cioran, E. M. Paradoxonjai – beszélgetés Leonhard Reinischsel, 1967. (ford. Darabos Pál)
Claus, Jürgen: Informel
Claus, Jürgen: Az informel strukturálása
Daniélou, Alain: A hagyományos művészetek és helyük India kultúrájában (A kultúrák eredete c. 1953-as UNESCO-kiadványból.)
Daniélou, Alain: A hindu vallásos művészet törvényei és a szimbólumok tudománya, 1968.
Delaunay, Robert: Az impresszionizmusról
Doerner, Max: Régi mesterek technikája
Dorazio: A szín, mint technika és költészet
Dubuffet: Tárgy és tudat
Ernst, Max: Mi a szürrealizmus?
Estéve, Maurice: Az alkotás állomásai
Estéve, Maurice – írta P. Francastel
Fautrier, Jean: A festészet össze kell törjön
Filliozat: Misztika és önmegtartóztatás, 1952.
Francastel, Pierre: Maurice Estéve
Gadányi Jenő: A rajzról
Gadányi Jenő: Mozgás – ritmus
Gadányi Jenő: Naplórészletek
Ghyka, Matila: Az arányok esztétikája a természetben és a művészetben, 1927.
Gieure, M.: A szürrealizmus (A modern festészet c. műből)
Gorky, Arshile
Gorky, Arshileról Willem de Kooning
Gris, Juan: Önmagáról – levelek
Grohmann, Will: Kandinszkij (részlet)
Hamvas Béla: Logika és ellentmondás – Stéphane Lupasco
Hamvas Béla: Yantra és absztrakció (Lossonczy Tamás)

*Az itt felsorolt szövegek többsége cím, forrás és fordító megjelölése nélküli, gyakran töredékes gépiratmásolatban maradt fenn Molnár Sándor birtokában. A jegyzéket – nyilvánvaló filológiai pontatlanságai ellenére – a Körben folyt munka jellegének és irányultságának jobb érzékeltetése céljából adjuk közre.

Hard edge (ford. Bak Imre)
Heidegger, Martin: Mi a metafizika? 1929.
Hoctin, Luce: A modern festőművészet 1905–1940. Jardin des Arts, 1960. április
Hofmann, Werner: A művészetnélküliség művészete
Hofmann, Werner: Beszélgetés Hans Hartunggal
Husserl, Edmund: Bölcselet, melyben az emberiség tudomásul veszi önmagát
Itten, Johannes: A színek elmélete
Ismeretlen: Az absztrakció Bazaine-ig
Ismeretlen: A keleti és a nyugati művészet viszonyáról
Ismeretlen: A hindu szobrászatról
Jaspers, Karl: A pszichológiai megértés, 1923.
Jaspers, Karl: Korunk szellemi helyzete, 1931.
Jaspers, Karl: A nappal és az éjszaka ellentéte, 1932.
Jaspers, Karl: Ami rémületet kelt, 1949.
Jung: Jelen és jövő (48 oldalas munka)
Jung: Az analitikus pszichológia kapcsolatairól a költői alkotáshoz
Jung: Az archaikus ember (VIII. előadás a Hottinger Felolvasó Körben)
Jung: A modern ember lelki problémája (XIV. előadás a Hottinger Felolvasó Körben)
Kallós Pál – művészetéről
Kandinszkij: Pont és vonal a síkon
Kandinszkij: A szellemiről a művészetben, 1912. (teljes)
Kandinszkij – írta Will Grohmann (ford. Deák Klára)
Kandinszkij-biográfia ismeretlen szerzőtől
Kassák – Pán: Az izmusok története (részletek)
Klee, Paul: A modern művészet elmélete (részlet)
Klee, Paul: Pedagógiai vázlatkönyv (teljes)
Klee, Paul: Schöpferische Konfession
Klee, Paul: Művész alkoss, és ne beszélj!
Kitayama, Junyu: A kozmosz, mint a festészet tárgya, 1942.
Kitayama, Junyu: A technika
Kobayashi, Hideo: A japán kalligráfia
Koncz Sándor: Kierkegaard és a világháború utáni teológia
Kooning, Willem de: Arshile Gorkyról
Lanskoy: Gondolatok
Lapicque – önmagáról
Lapicque: Gondolatok
Lapoujade: A valóság a második látás színvonalán
Lapoujade – önmagáról
Léger: Önmagáról – és levelek
Léger – idézet 1945-ből
Léger – ismeretlen eredetű szövegrészlet
Leisberg, A.: Új tendenciák, 1961.
Lossonzcy Tamásról Hamvas Béla: Yantra és absztrakció
Lupasco, Stéphane: Orgia az űrben (Karel Appel)
Lupasco, Stéphane: Tudomány és absztrakt művészet
Lupasco, Stéphane: Appel, az élet festője
Maeterlinck: A térről
Major Máté: Művészetünk helyzetéről, Valóság 1962/2.
Malevics, Kazimir: A tárgy nélküli világ (ford. Bak Imre)
Malreaux: Meghalt-e az ember? 1946.
Manessier: írása a művészetről
Manessier – interjú-részlet
Martyn Ferenc: Jegyzetek
Martyn Ferenc novellája
Masson-Oursel, Paul: A yoga (ford. Bothár Barna)
Mathieu: A forma feladása
Mathieu: A hanyatlás fázisai
Mathieu: Az informel kettős eredete
Mathieu: A jelek embriológiájának vázlata
Mathieu: A gyorsaság esztétikája
Mathieu: Wols után
Mezei Árpád – Jean Marcel: A szürrealista festészet története

Mondrian, Piet: Natural Reality and Abstract Reality. An essay in dialogue form 1919–20. (ford. Deák Klára)
Mondrian, Piet: Az újplaszticizmus a festészetben, De Stijl N° 1, 1917. október
Oppenheimer, Robert: Egy bölcsesség új feltételei, 1955.
Persita, Alexander: A fantasztikus építészet (J. Joedicke, A. Guedes, B. Goff, E. Schulze-Fielitz)
Pignon: A realitás vállalása
Pop Art (ford. Bak Imre)
Prassinos, Mario – művészetéről
Redon, Odilon: Napló 1867–1915.
Redon, Odilon: Feljegyzések
Reinhardt, Ad: Művészet mint művészet
Roh, Julien: Ahogy ők rajzolnak
Rood, O. N.: A színek tudományos elmélete, 1880.
Rothko – P. Selz katalógus-előszava
Sartre, J. Paul: Egzisztenciális pszichoanalitika
Saura, A.: A festőaktus interpretációja, mint létforma
Saura, A.: Kép és realitás
Schmidt, Georg: A művészet és a természeti forma
Serpan, Jaroslav: Művészet és tudomány
Serpan, Jaroslav: A kép új organizációja
Serpan, Jaroslav: Nyílt forma
Severini: A neofuturista képzőművészet
Shi Tao beszélgetése a festészetről; Pierre Rykmens kommentárja az „Egységben a kalligráfiával" c. XVII. fejezethez
Sourian: Létezik-e úgynevezett francia paletta? (Art de France)
Stael, Nicolas de: Jegyzetek a festészetről
Stael, Nicolas de: Levelek (három kézírásos kötet)
Szenes Árpád – interjúrészlet
Taillandier, Yvon: A szem utazása (Az absztrakt művészet megismerése)
Tapies: Művészet dialógusban
Tapies: A művész és anyaga
Tzara, Tristan: Gáz – Szív
Villon, Jacques – művészetéről
Villon, Jacques: Színelmélet
Webern, A.: Megismerni a törvényeket
Weöres Sándorral beszélget Cs. Szabó László (Magyar Műhely, 1964/7–8.)
Wols: Versek
Wols – beszélgetés Wols-szal, 1947.

„Szöveggyűjtemények" – Fordítás-antológiák

I. (Egybeköttetve) Bazaine – Manessier – Capogrossi – Fritz Winter – W. Scott – É. Hajdu – K. Appel – V. da Silva – Afro – Soulages – Dubuffet – Tobey (interjú és levél) – Pán Imre: A modern művészet theológiája
II. W. George – Vasarely – Sonia Delaunay – Gromaire – A. Llhote – A. Maurois – J. Cassou – M. Seuphor
III. Manessier – Bazaine – Dubuffet
IV. Tobey – Klee – Bazaine – Bonnard
V. (Antológia) Malevics – Liszickij – Apollinaire – Delaunay – Marc – Klee – Tobey – Ernst – Kandinszkij – Klee: Pedagógiai vázlatkönyv – O. Redon – Kubin – Breton – Matisse – Beckmann – Rouault – Cézanne – Van Gogh – Gauguin – Höelzel – Braque – Gris – Gleizes – Léger – Chirico – Picasso

A „Zuglói Kör"-ből származó szövegek Korniss Dezső tulajdonában

Badings – de Bruyn: Elektronikus zene, 1957.
Barr, A. szerk. Georges Hugnet esszéi: Fantasztikus művészet, dada, szürrealizmus. New York 1947.
Bill, Max: Egy emlékmű
Ernst, Max: Mi a szürrealizmus?
Grohmann, Will: Max Bill és a szintézis. Werk 7, 1957. július
Kandinszkij: A szellemiről a művészetben, 1912. (részlet)

Kassák – Pán: Az izmusok története (részletek: Expresszionizmus, fauveizmus, absztrakt művészet)
Klee, Paul: Pedagógiai vázlatkönyv
Kitayama, Junyu: A kozmosz, mint a festészet tárgya, 1942.
Moholy-Nagy László: Mozgásban-látás (részletek: Festészet, Fényképezés, Szobrászat, Egy javaslat)
Mondrian, Piet: Visszaemlékezések és gondolatok a neoplaszticizmusról
Staber, Margit: A konkrét művészet kezdetei, Werk 10, 1960. október

Gábor Andrási: **Der Zuglóer Zirkel**

Der Zuglóer Zirkel – Sándor Molnár, Imre Bak, István Nádler, Pál Deim, Endre Hortobágyi, László Molnár, Tibor Csiky, Sándor Csutoros, Miklós Halmy, Tamás Hencze, Gábor Attalai – hielt seine Zusammenkünfte zwischen 1958 und 1968 in der Budapester Wohnung von Sándor Molnár.

Obwohl die ehemaligen Mitglieder des Zirkels überwiegend bekannte Vertreter der Mittelgeneration der ungarischen bildenden Künste von heute – und zugleich Mitglieder der vierten Generation der ungarischen Avantgarde – sind, ist ihre im obengenannten Zeitraum entfaltete Tätigkeit trotz der vielen über sie erschienenen Publikationen und Bücher größtenteils unerschlossen.

Die mal lockerere, mal straffere Künstlergruppe, deren Mitglieder in Person und Zahl wechselten, bearbeitete die Quellen der universellen und der ungarischen modernen Kunst mit einer kollektiven und seblstbildenden Methode. Sie übersetzte zu jener Zeit unzugängliche Texte, analysierte und diskutierte frei und zugleich systematisch Werke und Stiltendenzen. Ihre Arbeit diente einem zweifachen Zweck: einerseits zu den geistigen und formellen Aktualitäten der sechziger Jahre aufzuholen, andererseits die in den fünfziger Jahren unterbrochene ungarische kunsthistorische Kontinuität wiederherzustellen.

Die Mitglieder des Zirkels suchten bewußt den Kontakt mit den mundtot gemachten Vertretern der ungarischen modernen Kunst (Gyarmathy, Lossonczy, Kassák, Veszelszky, Korniss, Bálint) und machten sich mit der Tätigkeit der ehemaligen Europäischen Schule sowie mit dem Lebenswerk von Lajos Vajda vertraut.

Durch die Schaffung eines gemeinsamen theoretisch-praktischen Programms und einer Plattform – die sich auch auf die Alltagsarbeit in Form von Studien und gegenseitigen Ateilierbesuchen erstreckten – arbeiteten die den Kern des Zirkels ausmachenden Maler Jahre hindurch in einem gemeinsamen Stil, wobei sie der französischen Variante der *lyrischen Abstraktion* folgten. Es handelt sich dabei um eine Epoche, um mehrere hundert Werke, die fast ausnahmslos unveröffentlicht sind.

Die Studie sucht eine Antwort auf die Frage, unter welchen Umständen und unter der Wirkung welcher zwingenden Kräfte diese Gruppe entstand, behandelt die Ereignisreihe der ersten Ausstellungen, in denen die Mitglieder des Zirkels mit ihren abstrakten Werken Publizität zu bekommen versuchten, und ermittelt schließlich die äußeren und inneren Faktoren, die zur Auflösung des Zirkels führten.

MDK

Zuglinger Wolfgang

Magyar Müvészet 1931. 187.l.

Zugfestők templomi
kontárkodásáról

Lásd
Uj Magyar Sion
1871. II. évf 528. l.

amodványlapra való rávezetéséről
án az illetékes kar vagy főiskola
.

ományozásáról az ösztöndíjasok
k. Akik nem kaptak ösztöndíjat,
etnek.

kötelesek magukat kiutazásuk előtt
zsgálatnak alávetni s ösztöndíjas
glalhatják el, ha ezen megfeleltek.
rni az Országos Ösztöndíjtanács
ivatalában azt a *kötelezvényt* is,
ukat az ösztöndíjasok működéséről
sztöndíjas tanulmányaikról legké-
ember hó 1-ig részletes *jelentést*
z Országos Ösztöndíjtanács ügy-
lába.

díjat élveztek, később is tartoznak
n beállott fontosabb változásokat
zés, előlépés stb.) az Országos
ető igazgatoi hivatalának bejelen-

vi január hó 20-án.

ORSZÁGOS ÖSZTÖNDÍJTANÁCS
ELNÖKSÉGE

Akik sikerrel kilincseltek

Eljutni a tornaórára – olykor már ez is komoly testedzés

Debrecen (HBN – K. E.) – A sport nem dúskál az anyagi javakban. Ám az már tragédia, hogy az alapfeladatot ellátó nevelési-oktatási intézményekben is alig jut erre a célra.

Elkötelezett emberek talpalnak, kilincselnek, pályáznak célok megvalósításáért. Idén ismét lehet pályázni a Nemzeti Ifjúsági- és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Alapítványnál (NISZA) támogatásért. Múlt évi sikeres nyerteseket kerestünk fel.

Teremtelenül

A Jókai Mór Gimnáziumban Székely Ildikó testnevelő indokolja a kapott százezer forint rendeltetését.

„Fel a fára" Fotó: Kiss Erzsébet

– Két éve kerültem az iskolához. Akkor még a Tóth Árpád utcán volt a székhelyünk, ahol semmiféle sportolásra alkalmas helyiséggel nem rendelkeztünk. Bérelt tornatermekben, naponkénti többszöri ingázással tudtam az órákat megtartani. A nulladik órát a Békessy-iskolában, a következő négyet az Oláh Gábor utcai csarnokban, majd roboghattam vissza újra a Békessybe. A rendelkezésünkre álló heti órákat összevontuk, hiszen a tanulóknak is kellett idő a közlekedésre. Délutáni foglalkozásokra heti két órát tudtunk kigazdálkodni, pedig igény lett volna többre is. Atlétikai versenyeken indultunk, mivel erre szabadtéren is fel lehetett készülni. Múlt évben a leánynevelő intézetben végre egy helyen zajlottak a testnevelési órák. Az iskolavezetés kigazdálkodott egy uszodabérletet, heti két órára. Beindíthattam a kosárlabda-szakosztályt is a Medgyessy-gimnázium tornatermében. Két évvel ezelőtt öt labda volt összesen a szertári készlet, ami rengeteg utánajárás és „kuncsorgás" útján bővült némiképp. Időmet szeretném végre a tartalmi munkára fordítani: az ifjúság testi nevelésére, a szakosztályi munkára arányos heti elosztásban. Remélhetőleg új helyünkön, az Újkerti Általános Művelődési Központban kedvezőbbek lesznek a körülmények, mint eddig az „albérletekben".

– Napközi otthonos óvodánk udvari fajátékok készítéséhez és tartásjavító foglalkozások szereinek beszerzéséhez kért anyagi hozzájárulást – kezdte az ismertetést Kovács Mihályné vezetőóvónő a Széchenyi utcán. – A hozzánk járó 275 gyerek fele-fele arányban él a kertvárosban, illetve a lakótelepen. Mindannyiukra jellemző a fokozott mozgásigény. Szabadtéri lehetőségeink kedvezőbbek. Tágas udvar áll rendelkezésünkre: a megviselt vasszereket szeretnénk fokozatosan kicserélni faelemes mászókákra, játékokra. Egyik kolléganőnk férje, Bácsi Lajos asztalos kezdte meg a szerek gyártását, az anyagköltséget kell csupán biztosítanunk számára. Nevelési rendszerünkbe beépítettük az egynapos kirándulásokat. A gyerekek is szeretik, a szülők is támogatják törekvéseinket. Voltunk már a Hortobágyon, az erdőspusztai tájházban, a nánási struccfarmon, a Vekeri-tónál. Ezeket az utazásokat összekapcsoljuk a természet megismerésével, mozgással. Télen szűkösebb a mozgásterünk: 30 gyereket 50 négyzetméteren, bútorokkal zsúfolt helyiségben kellene tornáztatnunk. A pakolás rengeteg időt és erőt von el a tartalmi munkától. Ilyenkor is kivisszük őket a szabadba. Gokart, bicikli, roller áll még rendelkezésünkre a közlekedési minisztériumtól kapott hajdani kísérleti eszközként. A mobil KRESZ-park segítségével pillanatok alatt bárhol létre tudunk hozni közlekedési szituációt, ennek gyakorlását már óvodáskorban célszerű elkezdeni.

Adok-veszek

A Lokomotív Tömegsportegyesület a Raktár utcán működik. Elnökét, Vida Pétert a MÁV-igazgatóság épületében találtam meg.

– Többszöri gazda- és támogatóváltás után önfenntartók lettünk – ismertette a körülményeket. – Hat szakosztályunkban közel 200 tagot regisztráltunk. Legtöbben a kispályás focinak hódolnak. Négy csapattal szerepelünk a különböző osztályú bajnokságokban. Az Irinyi utcán lévő teremben a férfiak mellett a nők is szívesen gyakorolnak kondíciójuk javítása és testfelépítésük gondozása érdekében. A természetjáró-, sakk-, asztalitenisz-, lábtenisz-szakosztályainkban anyagi fedezet hiányában nem pezseg igazán az élet. Raktár utcai sportpályánkon játssza rajtunk kívül még néhány csapat bajnoki mérkőzéseit, pályahasználati hozzájárulás fejében. Szponzori és pályázati pénz jelent pluszbevételt: '92 óta pályázunk rendszeresen a helyi és országos szervekhez több, kevesebb sikerrel. Az utóbbi „nyeremény" a NISZÁ-tól nem kis bosszúsággal töltött el. Eddig készpénzben kaptuk az adományokat, utólagos elszámolási kötelezettséggel. Ezúttal a konditerem gépesítésére kiutalt 60 ezer forintot utalványban, úgy, hogy kikötötték a vásárlás helyét. Felkerestem a budapesti kft.-t, ahol jóval borsosabb áron juthattam hozzá a kiszemelt erőgéphez, mint Debrecenben. Reklamációmat a kuratórium képviselője udvarias levélben elutasította. Úgy jártunk tehát, mint régen az öreg paraszt Mátyás királlyal: kapott is ajándékot, meg nem is.

ZUGGÓ Gábor

Napló

TÁJ-KÉP 1995. szeptember 21.

Sosem késő újba kezdeni

„A fafaragás mindig a férfiak tevékenysége volt…"

Debrecen (HBN – H. S.) – **Ez év márciusában a Gábor Dénes-galériában rendezte meg élete első önálló kiállítását a hatvanéves Zuggó Gábor fafaragó népi iparművész. Olyan anyagot mutatott be, mely méltán nyerte el az érdeklődők és a szakma megbecsülését.**

Egy belvárosi panelház ad otthont a művésznek, s vegyészmérnök feleségének, Ildikónak. A lakók támogatásával a pincében alakította ki műhelyét, ahol egyaránt készít használati és lakberendezési tárgyakat. A lakás egyik szobája a galéria, ahol már a kész munkákban gyönyörködhet a látogató, de a többi helyiség is arra utal, hogy a benne élő emberpár a fából készült tárgyak szerelmese.

– Zalacsányban születtem, négygyermekes vincellércsalád harmadik gyermekeként – meséli Zuggó Gábor. – Fában gazdag vidéken nőttem fel, ahol a nép a maga alkotta tárgyak körében teljes anyagismerettel rendelkezett. Tudta, hogy miért használ szekrénynek bükkfát, ostornyélnek szilvafát, kapunak tölgyfát, tükrösnek jávorfát, botnak árvatölgyfát, sétapálcának szömörcefát, nyeregnek, kanálnak nyárfát. Édesapám Tersánszky Géza földesúr birtokán sok ember munkáját irányította. Az uradalomhoz asztalos- és kovácsműhely is tartozott, mint gyermek gyakran jártam esztergagépet hajtani, apróbb dolgokban segédkezni. Az uraság valamikor alezredes volt. Mindig megcsodáltam azt a fényképet, melyen huszárruhát viselt. Talán ez is közrejátszott abban, hogy 1953-ban katonatiszti iskolára jelentkeztem. Édesapámnak pályaválasztásom nem tetszett: a bevonulás napján felment a hegyen lévő borpincébe, el sem búcsúzott tőlem. Tizennyolc éves voltam, amikor Budapesten megkezdtem tanulmányaimat a légvédelmi tüzértiszti iskolán. 1956-ban hadnaggyá avattak. Polgárdiba kerültem radartechnikusnak, majd Börgöndre. Ezekben az években ismerkedtem meg a légvédelmi rakétatechnikával, s amikor 1973-ban Debrecenben légvédelmi kiképzőközpont lett, ide helyeztek. 1988-ban az épülő katonai szakközépiskola munkálatait felügyeltem, melynek igazgatóhelyetteseként alezredesi ranggal mentem nyugdíjba 1990. február 1-jén.

Fa és fénykép

– Mivel a fa megmunkálásának fortélya mindig is érdekeltek, úgy gondoltam, hogy használati és lakberendezési tárgyakat készítek. Legelső munkám a galéria falán látható két madár volt. Ezt még az

„A természet és az anyag összhangját találom meg ebben a munkában" – mondja Zuggó Gábor
Fotó: Halmos Sándor

erkélyen, a fát térdemre téve, vésővel, kalapáccsal készítettem. Akkor jöttem rá, hogy ehhez a munkához szerszámok is kellenek, és berendeztem műhelyemet, melyben a fa megmunkálásához szükséges eszközök mindegyike megtalálható. Munkáim többségét a hagyományos vájt technikával készítem. 1991-ben a református világtalálkozó alkalmából kiírt nemzetközi pályázaton második helyezést értem el. Kezdetben Nagy Imre fafaragó segített, aki nagyon szép esztergált dolgokat készít. Megkerestem a Kölcsey művelődési központot is, hogy iránymutatást kérjek. Alkotásaim közül egyre több nyerte meg a zsűri tetszését, ma 92 munkámnak van zsűriszáma. 1993-ban a megyei környezetvédő egyesület által kiírt pályázaton kiemelt első díjat kaptam. Napi négy-öt órát keményen dolgozom. E munkában megtalálom a természet és az anyag összhangját, szépségét. Minden egyes fadarab új kihívást jelent számomra. Anyagi elismerést az jelentett, amikor 1994. október 19-én fafaragó népi iparművésznek nyilvánítottak. A fafaragáshoz három dolog szükséges: tudomány, könnyű kéz és idő. Sajnálom, hogy csak nyugdíjaskorban kezdhettem el azzal foglalkozni, amire mindig vágytam. Harminchét évig voltam katona. A rend, a fegyelem, a követelménytámasztás magammal szemben nem ismeretlen dolog számomra. Műszaki emberként mindig vonzott a művészet. A laktanyákban sziklakerteket, virágládákat terveztem, s kiviteleztettem, miközben kedvenc szenvedélyemnek, a fotózásnak hódoltam. A fotóim által – tizenkét önálló kiállítással a hátam mögött – tán ismertebb vagyok, mint a fafaragással. Természetet ábrázoló felvételeim közül több jelent már meg a Hajdúbihari Napló hasábjain is. Mindenütt magammal hordom a fényképezőgépet, a lefényképezett alakzatok, formák újabbnál újabb ötleteket adnak a faragáshoz. Képes vagyok egy-egy tájat többször, különböző időszakokban megörökíteni. Feleségemmel természetjárók vagyunk, s mivel mindketten szeretjük a gombával készült ételeket, gombaismereti tanfolyamot végeztünk, rendszeresen gombászunk.

Nem eladó!

– Hatvanévesen optimista vagyok. Amíg erővel bírom a fafaragást és a fotózást, nem hagyom abba. Szeretnék kiállításokon bemutatkozni. Az általam létrehozott tárgyak közül egy darabot sem adok el, mindegyikhez külön élmény fűz. Azonban, ha barátok keresnek meg, szívesen ajándékozom meg őket. A zalai dombok közül kerültem Debrecenbe. Szülőhelyemre a munkáimban fellelhető formák és díszítőhagyományok emlékeztetnek, amelyeket génjeimmel hoztam magamban. A természet által kapott érzelmeket szeretném alkotásaimban mindenkinek átadni. A fafaragás mindig a férfiak tevékenysége volt. Örülök, hogy rátaláltam szépségére.

ZUCCARI, Federico

ZENTAI, Loránd: Portrait inconnu de Diana Scultori. - BullMusBA 62/63. (1984 43 - 51.p. ill. H

Federico Zuccari ~~fixxxxxi~~ rajza Diana Scultori rézmetszőnőről XVI.sz. I

Zuccheri

1848 – 1859

d.

Spezzoni 1929

32. 1

Zuccheri, Edmund

d.

Eperjessy 1929

3. l.

(2 ner is)

33. Leltározásra .....

34. Müemléki felmérésekre és felvétel

35. Biró József : A gernyeszegi gróf kastélyról szóló munkájának nyomó géhez való hozzájárulás .....

Zucchi, F.

T. 10804.

yekkel diszitett talapzatra helye-
ndör hosszú parókával és vértje fe-
s palásttal. Felirata:

GENIO
SAVOJA.

.2 cm.
Francesco Eugenio di Savoja, 3 ediz.

Jenő savoyai herczeg.

Mellig, jobbra hadiékitmén
zett tojásdad medaillonban, gö
lett vállon átvetett hermeline

FRANCESCO EV
PRINCIPE DI

alól balra: Fco Zucchi Feci.

Rm., mér. a vk. 20.9: 13
Vita, e campeggiamenti del
Venezia, M. DCCXLII.

H. D. K.

ZUCKNER András festő,
trinitárius szerzetes

Garas XVIII. 27. 264. l.

P. Zuckner Adrian

trinitarius szerzetes
festő
lásd Komárom XVIII
sz.

Fallenbüchl Trinit
122, 123. l.

teljes életrajza

Divald Horác – 1931.

~~Halavács~~ ?

~~Terey~~ ?

Rácz József ?

MDK

Zuchy Mihály

Petőfi Apotheosisa

Petőfi-Album. Vasárnapi Ujság 1898. 1o. sz.
158.1.

Zucker

M.D.K.

városi mérnö-
höt

bizta meg Eszér városa,
hogy a szinházépület átala-
kitási munkáit házi kere-
lésben hajtsa végre.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.

sz. 2. old.

jul. 24.

MDK

Zucker Frida

Bankótárca, repr.

Mükedvelők kiáll. Magyar Iparmüvészet 1913.
420.l.

ZUCKER Jacob M.D.K.

1922-ben Nagybányan dol ozott a habadiszo lóban

Réti: Nagybánya.... ,p. 1954. 335.1.

ZUCKER Jacob M.D.K.

1921-ben Nagybányan a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.....Bp.1954.335.l.

ZUCKER Jacob

1925-ben Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... 37.1.

M. D. K.

ZUCKER Jacob

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. l

k. D. K.

ZUCKER Jacob

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola
tagja

Réti: Nagybánya ... 336. l

Türschitz, Michael l. Türschitz

Mihály

Zucker Frida

szül. Budapest 1875
Agost. ev. 6 felsőbb leányiskola
1890/91 I–III. női osztály

~~Mur. és Kvt. Orn Ffsége~~

~~1913. évi költségvetési előirányzata~~

VI. 70.

Zucker Frida

nül. Budapesten 1875 jun.
22. ág. ev. felsőbb leányisk.
1912/13. I. hetedéves Nádler Róbert.
1912/13. II. " " "

Zucker Frida

Szül. Budapesten 1875
junius 22. ág. hitv. ev.
Felsőbb leanyskola 6 osz.
1909/10. I. ötödosztály-
beli rendes művesznő-
vendék –
Tanárai Wadler Róbert
és Erdössy Béla –
1909/10. II. ~~[illegible]~~ félév. 5. osztály
Wadler Róbertnél és Erdössy B.
1910/11. I. hatodosztálybeli
Wadler Róbertnél
1910/11. II. hatodéves
Wadler Róbertnél –

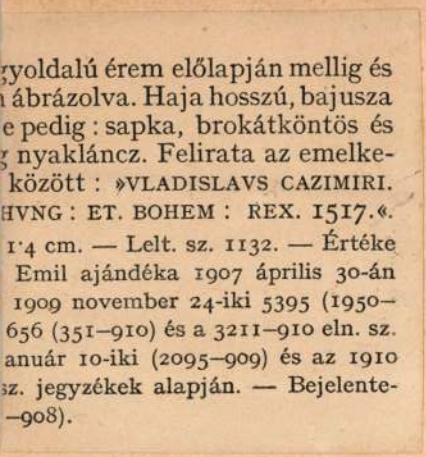

;yoldalú érem előlapján mellig és
ı ábrázolva. Haja hosszú, bajusza
e pedig : sapka, brokátköntös és
; nyaklánc. Felirata az emelke-
között : »VLADISLAVS CAZIMIRI.
HVNG : ET. BOHEM : REX. 1517.«.
1·4 cm. — Lelt. sz. 1132. — Értéke
Emil ajándéka 1907 április 30-án
1909 november 24-iki 5395 (1950–
656 (351–910) és a 3211–910 eln. sz.
anuár 10-iki (2095–909) és az 1910
sz. jegyzékek alapján. — Bejelente-
–908).

Zucker Frida

1890/91, 1905/6. II –
1910/11, 1912/13

Ferk pzomfoisk vk

150 l

Zucker Frida

Börtársoly, repr.-

Magyar Iparművészet

1911. 19-l.

AR
ÉSZET

ETI MÚZEUM ÉS ISKOLA
I TÁRSULAT KÖZLÖNYE

KTATÁS-
IISZTER
RKESZTI
LMÁN

Zucker Frida

Bankótárnok, repr.

Magyar Iparművészet

1913. 420. l.

Zuckermantel Zigmond

aranyműves

Pest

1860-as évek

Horváth Szentpéteri

257. l.

MDK

Zuckler Hermann

Alpár Ignác mesteriskolája. Épitő Ipar-Épitő Művészet. 1924. márc. 1.

Zudar Imre

Művészet 1907. 348. l.

ZUDAR IMRE. A kolozsmonostori konvent levéltárában egy 1388-ban kelt oklevelet őriznek. Az oklevelet Gergely érsek és tizenhat püspöktársa adta ki s úgynevezett búcsúlevél a kolozsvári Szent Mihály templom és Szent Jakab kápolnája javára. A búcsúlevelek sok esetben az egyházak építésével vagy restaurációjával kapcsolatosak s így okvetlenül ez okból is érdekelheti műtörténetíróinkat. Kezdő U betűjében Krisztus és a sárkánnyal küzdő Szent Mihály festett képe látható. Az oklevél sorai felett e név: Zudar Imre, akiben az oklevél scriptorát s illetve a miniatura festőjét sejtjük. Talán a Czudar-családnak volt egyik papi tagja s erdélyi lakos lehetett.

—221.

KEMÉNY LAJOS

NÉV

im szö

a 71.
esco 306
1.
70.

71.
16, 351.
73, 82, 86, 99, 412.
207, 279, 421, 422.
267.
98, 268.

Deák-Ébner Lajos 73—79, 74, 76—81, 85, 88—89, 92—93, 179.
Dékáni Árpád 70.
Deutsch Dávid 397.

Oldal

Gian Antonio Beltraffio: Madonna, Bassano da Ponte donátorral 400
Cesare da Sesto: Alvó gyermek Jézus . . 401
» » » nyomán: Szent család . . 401
Sodoma: Krisztus ostoroztatása 406
» Az oszlophoz kötött Krisztus . . 407

SZOBRÁSZATI MŰVEK

Telcs Ede: Anyaság 37
J. F. Willum Képmás 48
Telcs Ede: F t 105
Vik Ingebrigt: Fiatal leány 120
Gárdos Aladár: Hajléktalanok. 129
Gustav Vigeland: Abel matematikus emléke. 157
Auguste Rodin: A csók 221
» » Keresztelő János 224
» » A bronzkorszak 225
» » Balzac 228
» » Gondolkodó 229

Művészet 1907. 348. l.

ZUDAR IMRE. A kolozsmonostori konvent levéltárában egy 1388-ban kelt oklevelet őriznek. Az oklevelet Gergely érsek és tizenhat püspöktársa adta ki s úgynevezett búcsúlevél a kolozsvári Szent Mihály templom és Szent Jakab kápolnája javára. A búcsúlevelek sok esetben az egyházak építésével vagy restaurációjával kapcsolatosak s így okvetlenül ez okból is érdekelheti műtörténetíróinkat. Kezdő U betűjében Krisztus és a sárkánnyal küzdő Szent Mihály festett képe látható. Az oklevél sorai felett e név: Zudar Imre, akiben az oklevél scriptorát s illetve a miniatura festőjét sejtjük. Talán a Czudar-családnak volt egyik papi tagja s erdélyi lakos lehetett. —221.

KEMÉNY LAJOS

(ad Pap.) (ad 612. l.

P. 4. Domonkos, festő, szül. Kolozsvár 1894 máj. 2.

Zudar Imre. festő.

14. sz.

VI. 348.

Tartozik

9. T

1928 sept 30.	Pénztárnak	4.		78.9

Követel

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II. 346 l.

Név: Zudreli Carl

Foglalkozás: késmüves

Szárm.hely: Fürstenberg (Hohenzollern?)

Hitfelekezet: R. K. Csal.állapot: ____

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1786. VII 31

A polgárjogért fizetett összeg forintban: ingyen

Zudreli Carl, trostelfingeni /Fürstenberg/
pesti ötvösmester, 1780 kapott polgárjogot

Budapest régiségei, a történeti muzeum évkönyve
XVII. 1956. évf. 294 l

Zuellai gör. kath. templom

(Zemplén v.m.)

Épült 1795.

Misgörkath. 45. l.

ŠTÁTNE
VÝCHODOSLOVENSKÉ MUZEUM
V KOŠICIACH

V

Čís. jedn.: .....

Odpoveď k čís. ..... zo dňa .....

Prílohy: .....

Týka sa:

oc. D. U.

ZUG J. építész

Hejőcsaba. Cementgyár

Társtervező: Poddány J.

Simonfty Gy. Márton B.

Gerő László: Építészeti stilusok

Bu. 1957. 36. l.

Zug János

DETERT csónakház, Csepel. Építész: Kévés György, statikus Zug János. Képes ismertetés.

Magyar Építőművészet, 1969. 2. sz. 44.l.

Zug János, MDK

építész

Hejőcsabai cementgyár.

Tervezők: Foddányi István, ifj. Simonffy Gyula
Zug János, Márton Botond.

3 ff repr.

Magyép 1945-55.

Zug János, MDK

építész

Mályi téglagyár.

Tervezők: Forgács Ernő, Kovács Tibor
Folly Róbert, Zug János.

3 repr.

Magyép 1945-55.

Zug János

Mészöly András: Berentei polimer üzem. Épitész Mészöly András,,statikus Zug János. Ismertetés.

Magy.Ép.ip. 1971. 11-12.sz. 691-693.l.

21. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, MÁJUS 23.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5. *Kiadóhivatal:* IV. Egyetem-utcza 4. | Egyes szám ára 40 fillér. | *Előfizetési feltételek:* Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «*Világkroniká*»-val negyedévenként 80 fillérrel több. | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

MISTRAL.

Nagy ünnepet ülnek május végén Franciaországban és az ünnep még bensőbb, még lelkesebb a déli részen; a természet csodás szépségeivel tündöklő földközi tengerpartok által övezett Provenceban, hol a mithoszszal a görög és római emlékeken át kapcsolódik össze a középkor és a hol a Troubadourok lágy nyelve zengett.

Ritka ünnep! Élő költőnek állitanak szobrot és élő költő művének ötvenedik évfordulóját ünnepli nemzete! Ki ez a boldog halandó, kit élte alkonyán mint halhatatlant ünnepelnek?

Mistral, a Provence költőkirálya. Neki emelnek Arlesben emléket, az egykori római forumon és az ő epikai költészeti remekének, Mirèionak (francziául Mireillenek) jubileumát ünneplik.

Meghatva és a lelki öröm által felmagasztalva fogadja Mistral a hódolat és szeretet megnyilvánulásait. Örömét és boldogságát azonban nem az ünneplés, hanem az a tudat okozza, hogy a mi előtte, mint ifjú előtt álomkép gyanánt lebegett: az valóságra vált. Ujjászületett Provencenak elhanyagolt, lenézett, a nép alsó rétegeire szorítkozó nyelve és ujjászületett a nép, melyet hagyományainak, erkölcseinek, szokásainak, mint az ősöktől reá háramlott szent örökségnek megbecsülésére való tanításával lelkes költők és irók: élükön Mistrallal, nemzeti méltóságának polczára emeltek.

Mistral 1830 szeptember 8-án látta meg a napvilágot Maillaneban, Arlestól, a régi gall Rómától, hol nagy Constantin császár is szeretett lakni, nem messze eső faluban. Gyermekévei itt folytak le, a birtokát művelő atyának patriarchalis házában és a nép fiai között. Provence hagyományai, szokásai, erkölcsei, a köznép által beszélt nyelv szeretete annyira áthatották a fiú lelkületét, hogy azok közép és jogi iskolai tanulmányai alatt sem halványultak el, sőt a provençal költők közt előkelő helyet elfoglaló egyik tanára művének olvasása végleg felébresztette benne azt a lelkes elhatározást, hogy életét népe és szülői nyelve felvirágoztatásának szentelje.

Abban az időben, midőn a császárság hatalma a franczia köztársaságot a második alkalommal is letörte, kezdte Mistral annak a művének megirását, mely neki az örökhirt szerezte. Majd nyolcz évig tartott, mig lelke álmait életre keltette és 1859-ben Avignonban Mirèio czimű epikai költeményét provençal nyelven 12 énekben közzé tette.

Vajmi egyszerű ennek a műnek tárgya. Egy szegény kosárkötő fiának, Vinczének és a Falabrego-bértanya (mas di Falabrego) gazdája szép leányának, Mirèionak szerelme. A leány, kinek szülői ellenzik a szegény fiúval való házasságot, titokban eltávozik az apai házból, hogy Santes-Maries templomába menjen könyörögni a három szent Máriához, hol mint kedvese mondá, ha bánat éri, vigasztalást fog találni. Nem is csalódott. Craun, Provencenak ezen puszta, köves sikságán át vezette őtet utja, melyen napszúrás éri és félholtan érkezik a bucsújáró helyre, hot a Szent Máriák látományai között halálos ágyához sietö kedvesétől és szülőitől elbucsúzva, elnyeri az örökélet boldogságát.

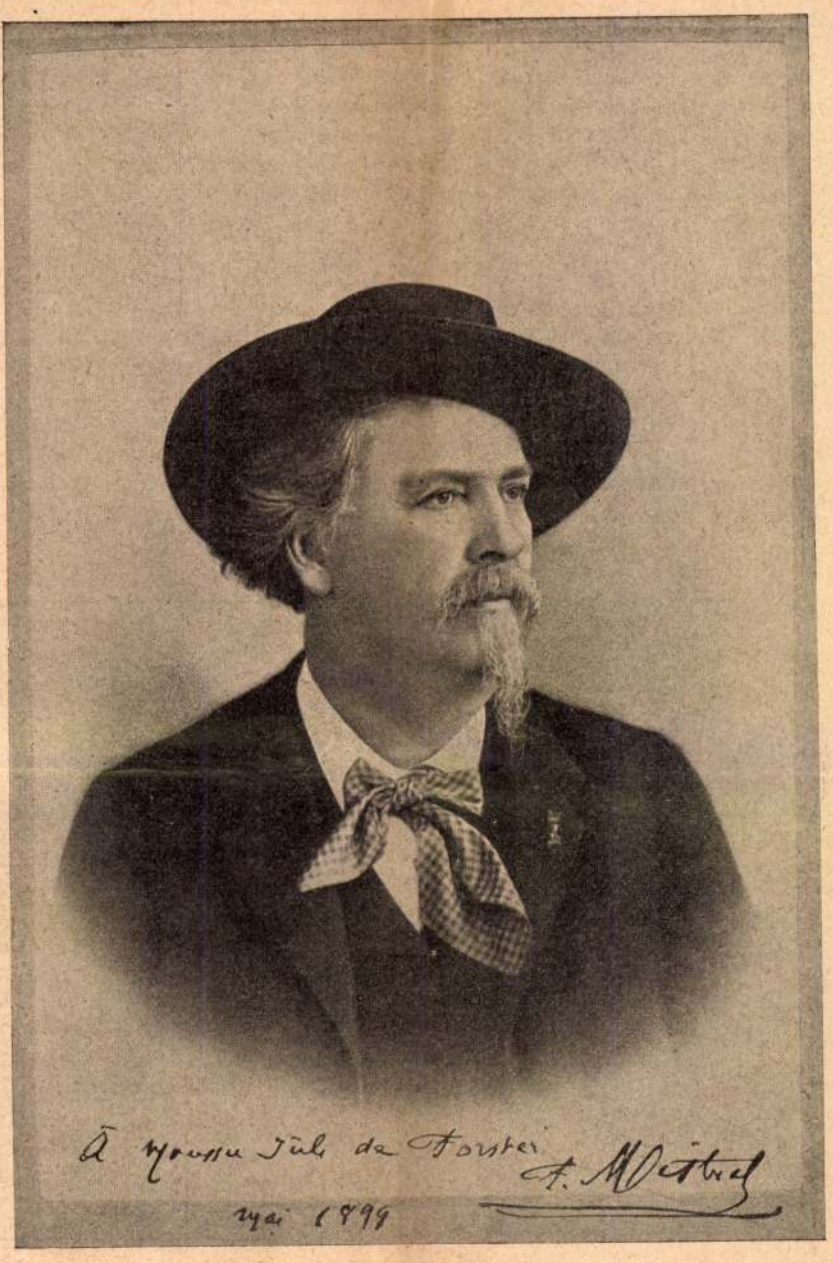

MISTRAL.

Ámde Mistral ez egyszerű történetéből hatalmas művet alkotott. Leszállt népe szellemébe, annak multjába és megelevenítette mindazokat a változó sajátságokat, melyeket hazájában a természet felmutat és mindazokat a tulajdonságokat, melyeket a néplélek magában rejt.

Műve egyszerre hiressé tette. Lamartine Provence Homerjének nevezte őt. Más iró azt mondja a műről, hogy abban «oly fényes, a lelket oly megragadó képek vannak, mint az Iliasban és az Odysseában.» Egyik kritikusa megjövendölte, hogy minden nyelvre le fogják fordítani. És csakugyan Mirèionak már 56 fordítása van részint — és legtöbb, mi természetes, — francziában, továbbá németben, magyarban, angolban, spanyolban, olaszban, lengyelben, románban, oroszban, svédben, csehben, sőt még a vakok számára való irásban is! Gounod, a francziák hirneves zeneszerzője pedig Mireille czimű operája által járult Mistral remekművének népszerűsitéséhez.

A legnagyobb dicséretek közt is

azonban bizonyára legkedvesebb és legkegyeletesebb Mistralnak az az emlék, mely anyjára vonatkozik. Meglepetésül mutatja be neki Mistral a könyvet és midőn a szerető anya azt kinyitja, a napsugár a könyv lapjaira oly vakító arany fényt vet, hogy édes anyját elkábítja. És ez a fény a szülői házból kiáradt az egész világra.

Nevezetessé váltak Ódája a Castalaniaiakhoz, az Ének a serlegről, a Grófnő czimű szatirikus költeménye, melyet az állami központosítás ellen irányzottnak és így a kormányzati körökben különösen gyanusnak tekintettek. Második nagy műve «Calendan» czim alatt 12 énekben 1867-ben jelent meg. Mig azonban Mireille a Crau, a Camargue-sziget, a Rhône Provencea, addig Calendan a hegyek, a tenger Provencea. Ez a költemény Cassis halász hőstetteit ünnepli, ki az utolsó Beaux herczegnőt szereti s meg akarja szabadítani kalandor férjétől.

Az Arany Szigetek (lis Isclod'or) czimű költemény-gyűjteménye 1875-ben jelent meg. Ezt követte a pápák avignoni tartózkodásának idejéből való történetet tárgyazó költeménye «Nerto» czim alatt. Majd kiadta bámulatos nagy művét, a provençal nyelv kincstárát: Le Trésor du Félibrige.

Tragédiát is irt, melynek hősnője Johanna, Nagy Lajos, magyar király öcscsének: Endrének felesége, ki közel 40 évig uralkodott Provence fölött. Ez a műve, mely 1890-ben jelent meg, teljesen ellentétes a magyar felfogással, mert a provençaliak Johannát bűntelennek tekintik Endre meggyilkolásában s mint a jóságos, szép Johanna él ma is a provenceiak kegyeletes és hálás emlékezetében.

A Rhôneról is irt Mistral nagy költői művet, mely 1897-ben jelent meg.

Azok a lelkes férfiak, kik a provençal nyelv megujítását és a népnek történelmi multjához méltó felemelését czélozták, véglegesen 1854-ben alakultak egyesületté, melyet mysticus szóval Félibrigenek neveztek el; önmaguknak pedig a féliber nevet adták. Ennek a szövetkezetnek nagymesterévé (capoulié) Mistralt 1876-ban, mig fiatal nejét a Montpellierben tartott Latin ünnepek alkalmával 1878-ban a Félibrige királynéjává választották.

A Félibrige erőteljes mozgalma, midőn a provençal nyelvnek a tespedéstől s a teljes elmerüléstől való megmentését tűzte ki czélul, rövid idő alatt nemcsak nyelvészeti, tudományos, hanem társadalmi, nemzeti mozgalommá vált, mely kifejtette a tulságba hajtott centralismussal szemben a provincialismus érdekeit és jogait és a vidéki központok mellett foglalt állást. De ezt félremagyarázták és a separatizmus vádját emelték ellene és keserűségeket támasztottak Mistralnak, kitől pedig ily felfogás a legtávolabb állott.

Jellemzi álláspontját az a szép kijelentése, mely az Arlesi provençal muzeum létesítésében őtet támogatókra vonatkozott. «Azok, kik

MISTRAL ÉS NEJE KERTJÜKBEN.

iparkodnak velem a kis hazát dicsőiteni, a nagy haza dicsőségét munkálják.»

Mistralt személyesen épen 10 év előtt, 1899 május havában üdvözölhettem ősi fészkében, a Maillane falu végén fekvő házában. Egyszerű emeletes villa, kis kerttel környezve, melyen áthaladva, a ház küszöbén egy nőtől épen kérdezősködni akarok, midőn egy kutya vállamon terem. Mistral fekete kutyája: Pani Perda (kenyérpusztító) fogadott ily barátságtalanul, min épen az elémbe sietö Mistral röstelkodett, kinek szavára a következő pillanatban már leugrott a bizalmatlan házőrző.

Mistral lelkesedéssel szólt a magyar szabadságharczról, Kossuthról, de azután a románok helyzetéről kérdezősködött.

Kérésem is volt hozzá. A párisi nemzeti könyvtárban az egyik Codexből megszereztem Peire Vidalnak, Imre királyunk menyasszonyát Constanciát kisérő provençal troubadournak Imre királyról irt dalát, melyet III. Béla emlékkönyvében fordításban is óhajtottam közleni. Kértem tehát Mistralt, hogy fordítsa le azt francziára. Jellemző Mistralnak az ő erős provençal költői felfogására az a kijelentése, melylyel kért, hogy ne kivánjam tőle: a provençal költőtől, hogy más idiomában verseljen. Barátjához Paul Meyerhez, a Collège de France igazgatójához és a levéltári iskola tanárához ajánlott Párisba, ki szivesen fogja Peire Vidal versét átfordítani, mit Meyer készséggel meg is tett.

Mistral, kinek sikerült népe nyelvét felemelni, nem felejtette azt sem el, hogy mily fontos a nemzet multját, gazdasági és társadalmi életét megörökítő emlékeknek megmentése a folyton változó körülmények és az előhaladás nivelláló hatása elől, melyben maga a provençal nyelv is már majdnem elmerült.

A zürichi nemzeti muzeum lebegett szemei előtt. Megpendítette az eszmét s buzgó pártolók támogatása mellett megvalósitotta azt az 1899-ben megnyitott «Museon Arlaten» által, mely Provence történetét és néprajzát igen becses tárgyak gyűjteményében tünteti fel.

Mistral, bár már majdnem 79 éves, ma is lankadatlan munkásságot fejt ki. Néhány hóval ezelőtt azonban aggódtak barátai, mert betegeskedett és a hirlapirók már a necrologokat készitették elő. Egyik barátja ekkor provençal verset intézett hozzá, hogy czáfolja meg a hírt, mire a költő szintén versekben így válaszolt: «Egykoron, ha valaki beteg volt, azt mondták: Nos! egészsége pihenőt tart. Most kedvesem, ha csak kissé is ismertek vagyunk és ha csak náthánk van: egy kicsinység, egy semmiség, ime valamennyi hirlap a halálharangot húzza és sírba tesznek bennünket még mielőtt végünket értük volna. Ezek a lapok! mily szép dolog!»

Párisban élő festőművész hazánkfia, Zubriczky Loránd tavaly járt Maillane-ban, hol több képet festett. Ezek közül kettőt a párisi 1908. évi őszi Salonban állított ki. Egyiket az agg költő kertjéről, melyben az ő alakja is látható. A másik azt a házat ábrázolja, melyben Mireille, Provence földjének az a leánya lakott, «kinek homlokán bár csak az ifjúság fénye ragyog; bár nem volt sem arany diadémje, sem damaskusi köpenye, azt akarom, — így énekli őtet Mistral, — hogy dicsőségben oly magasan álljon, mint egy királyné s megvetett nyelvünk őtet zengje, mert oh pásztorok és falvak lakói, mi csak nektek énekelünk!»

Mireille megnyerte e dicsőséget, de dicsőséget szerzett a megvetett nyelvnek és világhirt Mistralnak is, ki a mai időknek első epicus költője és a ki mellett jelenleg csak egy epicus lángszellem említhető és az is nő: a svéd Selma Lagerloef, ki szintén első művével: az 1891-ben megjelent Gaesta Berlings-Saga költeményével nyerte a hírnevet, ugyanaz, kit az upsalai egyetem azzal tüntetett ki, mire még eddig nem volt eset, hogy tiszteleti doktorrá választotta meg.

Ámde most minden tekintet Mistral felé fordúl. A világ mind a négy tájáról ünneplik Provencenak, Francziaországnak, a világirodalomnak azt a nagy költőjét, ki által népének szellemének jutott kifejezésre, nyelve új életre kelt és ő maga népét jelképező eszménynyé vált. Nem a Petőfi által megénekelt költő, ki

MISTRAL KERTJE MAILLANEBAN.

Zubritzky Loránd festményei.

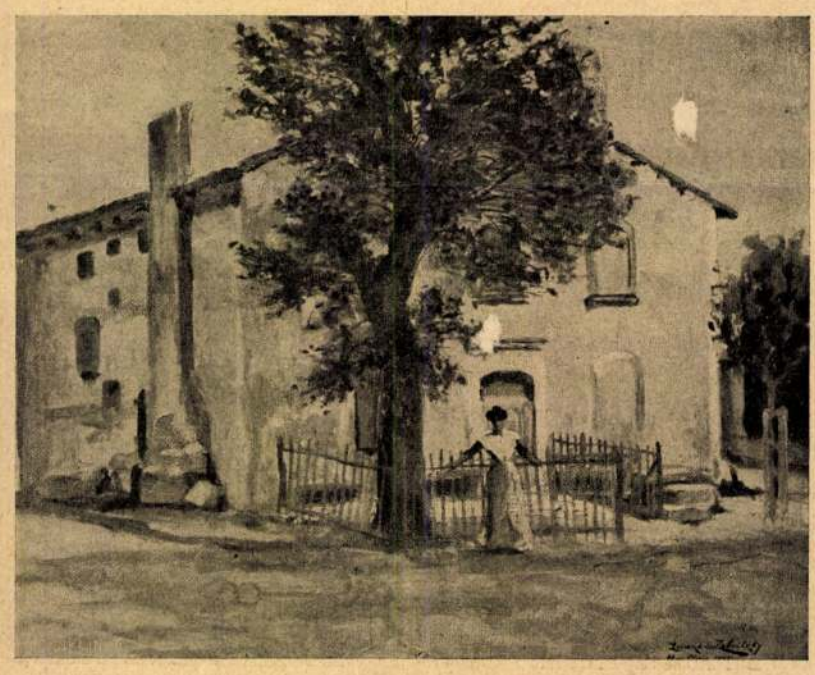

MIRÈIO HÁZA MAILLANEBAN.

kétségbeesve válik meg a világtól, hanem az eszméi győzelmét ünneplő költő, kire méltán illik Petőfi verse:

Neved ragyog, miként az ég
Csillagsugáros éjjelen;
Mely egykor árván hangozék,
Bámulja lantod a jelen.

F. Gy.

ÉLETKEDV.

Az Anakreoni Dalokból.

Virággal, ifjusággal
Tündöklőn elborítva,
Mit kaczérkodtok mégis
A rettentő halállal?
Jön az, jön az. S ha nem jön,
Hát mi megyünk elébe...
De addig is, mig egyszer
Kemény tusára szállunk
A zörgő csontlegénynyel,
És ökle erejétől
Gerinczünk összeroppan:
Itt a napfényes élet,
A küzdelmek világa,
A viharos hegyormok,
A rózsás földi mámor,
S tengernyi álom, eszme,
Melyért gyönyör csatázni.

Eh, bambák és bolondok
Vagytok! Nem tudtok élni.
Csak sírtok, nyöszörögtök
És gyáva lemondással
Borongtok a homályban,
Miközben elfeledtek
Örülni, felrepülni.

Nevem öreg legény már,
De vérem mindhalálig
Égő dacz, lázadás lesz,
És míg ti nyomorultan
Bujkáltok lenn az árnyban:
Én emelt fővel járok
A lejtők meredélyén,
És hittel nézek vissza
Az ormok magasára,
Hol diadalmasan leng
Az Élet lobogója!

Endrődi Sándor.

CHARON.

A Schelden láttam. Álltunk mozdulatlan
Tíz oczeáni, csüggedt nap után.
Ködkoporsó fölöttem és alattam,
A hajócsengő kongott szakadatlan,
Sirályhad rítt az árbocz oszlopán.

Közel a föld. De partra nem mehettünk,
Az apály mind elszívta a vizet.
A ködön át nem virradt meg felettünk,
Hajnalórán alkony lakói lettünk;
E nappalból a napfény elveszett.

És jött... Hollandi hajósok ruhája
Borította meggörnyedt termetét
Fekete sapka húzva homlokára,
Beléfujt olykor egy bús tombitába
Jöttét a vak ködbe jelezve szét.

Dereglyén állott; a vitorla vászna
Mintha a ködből duzzadt volna ki,
Álomnak tűnt csak mozdulatlan szárnya,
Jött a hajó, oly csöndben, mintha állna.
... Csak olykor a kürtbúgást hallani.

A hajón árnyak gyászos gomolyagja,
Mindnyájukat mély, néma köd fedé.
A lendületlen áron átsuhanva
Belévesztek a hajnal-alkonyatba
És eltűntek a sejtett part felé.

Pásztor Árpád.

MISTRAL HÁZA MAILLANEBAN.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY. **(Folytatás.)**

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Befogtak, kifogtak, átfogtak, a mi mind gyönyörködtető látvány a lókultusz országában, a született huszárok és kocsisok szemében. Ki tudja, meddig tartott volna a rögtönzött vásár ezer apró bohóságaival, ha a házigazda el nem szólítja, hogy: «most pedig már lássunk a közügyekhez», mire a született huszárok, kocsisok és kártyások egy karikacsapásra átvedlenek komoly tekintetes karokká és rendekké.

Görgey ugyanis a bátyját, Jánost várta, de miután ekkoráig sem jött, nem akarta az értekezletet *ebéd utánra* halasztani (tiszta fejekhez akart beszélni). A nagytermet ezalatt átalakították, kihordván a kártya-asztalokat, padokat rögtönöztek helyükre. Csak a középső zöld posztós asztal maradt a helyén. E körül telepedtek le a «négylovas» familiák. A többiek is elfoglalván helyeiket a padokon, Görgey rövid szavakkal üdvözölte az egybegyűlteket, kik télben-fagyban megjelentek az ő hivó szavára s kiket meleg szeretettel fogadott, mint vendégeit, most azonban arra kéri, hogy ne tekintsék őt házigazdájuknak, gondolják el az ő kedvéért, hogy semleges területen tanácskoznak, vegyék úgy, hogy nem vendégei.

— Mi az ördög? — lepődött meg hangosan az egyik Abhortis. — No, azt bizony nem teszszük.

— Hohó! — morogta Monoky Ferencz.

— Csak arra a félórára, a meddig a konferenczia tart, — tette hozzá az alispán, némi derültséget keltve.

— Az már más.

Egyben indítványozta az alispán, hogy a praesidiumot foglalja el Luzsénszky Péter uram.

— Miért nem az alispán? — mozgolódtak nehányan. — Hiszen ő a vármegye feje.

Az alispán közbeszólt és ámbár mosolygott, mégis baljóslatú volt, a mit mondott s lehangoló érzeteket keltett.

— Megengedem, de épen azért kezdjünk a dologhoz így. Mert bizony mondom kegyelmeteknek, hogy előbbvaló most fejet cserélni, mint lovat vagy egyebet. Kezdjük hát el a kicserélést apródonkint. Üljön csak felülre, bátyám uram! Úgy tudom, kegyelmed itt a legöregebb.

A nyolczvan éves Luzsénszky biczczentett a kedves galambfehér fejével.

— Nem vagyok én még öreg, — ellenveté vidáman, — csak épen az van benne, hogy a legrégibb idő óta tartózkodom itt ezen a rosz planétán. De ha mégis így parancsolja a Vicze Ispány uram, hát engedelmeskedem.

Ezzel beült a díszes karosszékbe, melynek támlányából két aranyozott hegyű lándzsa nyúlt ki, de nem lett volna magyar ember Luzsénszky Péter, ha dikczió nélkül üli meg a helyét, pedig hát ki lehetne akkor még magyar ember, ha a húsz sebbel borított aggastyán se volna az? Rágyujtott tehát a következő ósdi elnöki megnyitóra:

— Nemzetes és vitézlő nemes társaim! Európa kereszténységének végőrző serege! A Thököly-háborúk idején egy zászló alatt szolgáltam vala a pogánysággal, a kik egyébiránt derék ellenség voltak, nagy kár, hogy immár elfogytak. Volt ezek közt egy jó vitéz barátom, Hamen bég, a kit úgy szerettem, mintha testvérem lett volna. Ez mondta nekem egy-

MISTRAL MAILLANEI HÁZA ELŐTT.

A FŐHERCZEGI PÁR A FELAVATÓ ÜNNEPÉLYEN.

szer, midőn mindenféléről beszélgettünk: «Ti magyarok és keresztények okosabbaknak tartjátok magatokat nálunknál, pedig ti vagytok a legostobább emberek.» «Miért?» — kérdeztem Hamen bégtől. — «Azért, — mondá ő — mert ha ti valakit meg akartok tisztelni a lakomáitoknál, hát a legcsunyább, legöregebb asszony mellé ültetitek, holott a legszebb és legfiatalabb odaliszk mellett esik a legjobb, legcsiklandozóbb ülés.» (Élénk derültség.) Igazat kellett adnom Hamen bégnek, kinek mondása eszembe jön most, magamon tapasztalva egy másik ilyen különös szokásunkat, hogy a legkomolyabb, néha főbenjáró értekezleteink vezetésére rendszerint a leggyámoltalanabb, szellemi erejükben is megrokkant öreg embereket ültetjük az elnöki székbe. (Zajos ellenmondások.) Nem tudom, mi lesz a mai értekezlet tárgya, de gondolom, hogy Vicze Ispány uramnak nagy és fontos oka lehet, ha minket ilyen időben járhatatlan utakon mozdított ki csendes téli odvainkból. És bár csekélynek tartom magamat a tiszthez, mégis mert nemzeti szokás, elfoglalom a helyet, melyet nem érdemeim szereztek, de csupán öregségem.

Egyetlen száj lett az egész gyülekezet s dőlt ki belőle a Vivát. Egy patvariás diák behozta e közben az alispán rezes kardját, meg egy kis fadobozt, de csak a dobozt vette át s letette maga elé a zöld asztalra, a kardot ellenben nem kötötte fel, visszaküldé.

Erre felállt s lassú, nyugodt hangon, chronologiai sorrendben előadta, miképen keletkezett apró mustármagból a vármegye és a lőcsei nagyképű tanács közt az egyenetlenkedés, miként mérgesedett el apránként izzó gyűlöletté a megyei nemesek és a városi polgárok érintkezésében. Ecsetelte a személyes torzsalkodást is a lőcsei bíróval, mely később őt, szólót, erős lelki felindulásában egy sajnálatos tettre ragadta ennek a most folyó esztendőnek első napján, a mint talán hírből már hallották is.

— Tudjuk, hallottuk, — felelték innenonnan.

— Nem akarok mentegetőzni kegyelmetek előtt, — folytatá, — mert nem biráim. Főkép Isten elé terjesztem ügyemet, ott a legkönnyebb a védekezésem, mert ő adta ingerlékeny természetemet. Egyszerűen a tényeket sorolom elő, hogy azokból levonjam a konzekvenciát. Lőcse városa, a mint az előre látható volt, nem vehette közömbösen a megtörtént szerencsétlenséget, melyet szivemből szánokbánok, sőt annyira érzékenyen vette, hogy ez már meghaladja a természetes határokat. A helyett, hogy a felsőbb hatóságoknál emelt volna panaszt, ő maga akar biráskodni. Én pillanatnyi fölhevülésben estem bűnbe, ők a fölhevülésnek ezt a pillanatát mesterségesen akarják fentartani. A bosszút lihegő városi tanács az ősnémetek borzalmas, sötét eszközeihez nyúlt, levágatta a biró kezét és csak azután fogja eltemetni teste mellé, miután velem végeztek; addig mindig inteni fog nekik a közszemlére kitett, bebalzsamozott kéz, hogy még üres, hogy még nincs benne a válasz, mely a megtorlásról visz hírt a föld alá, — a porladozó testtörzsnek . . .

Szavának szárnya támadt, szemei lázban égtek, arcza ellenben egyre fehérebb lett, s a tömegben nyugtalan hullámzás támadt. Horánszky Dávid felkiáltott:

— Eb ijed meg a szásztól!

— Hogy mennyire körültekintő a tanács, az a rendelete mutatja, mellyel a bosszuállás gondolatát bele vitte a lakosság legszélesebb rétegeibe, gyászruhák viselését tévén kötelezővé . . .

— Valóságos fekete város, mint a mesékben — dünnyögte Kiss Jób — tegnap mentem arra, mikor a biró-választás folyt, a nép künn volt az utczákon gyászköntösökben.

— Majd elkopik az a fekete ruha, — vélte Sváby uram. — Láttam már én karón varjut.

Abhortis Sándor megrázta a hatalmas ökleit fenyegetőn:

— A fekte városból könnyen csinálunk piros várost, ha ugyan vér folyik a szászban és nem aludtej.

Az elnök elégedetlen fejcsóválással követelte a csendet.

— Ugyan ugyan! Hát hallgassuk meg viczeispány uramat. Minek raknak kegyelmetek holmi mellékleteket az előterjesztéséhez? Elég erős ember ő ahhoz, hogy bele tegye, a mi bele való.

Erre csakugyan megszégyenelték magukat és Görgey tovább mehetett egy mondattal.

— Ilyen körülmények közt, tisztelt értekezlet, könnyen föltehető, sőt valószinű, hogy engem előbb-utóbb valamely rendkívüli baleset ér.

— No azt szeretnénk mi látni — süvített közbe egy éles hang.

— Épen ez az — folytatta Görgey arra felé tekintve, a honnan a kiáltás jött — épen ez az, a mit a legerősebb indoknak tartok ahhoz a lépéshez, melyre elhatároztam magamat. Ha Lőcse városa megtorolja rajtam a sérelmet, a mely birájában érte, pedig alkalmasint megtorolja, a tekintetes vármegye sem lehet alábbvaló, majd a városon torolja meg a sérelmet, mely alispánjában érte. Kérdem most, hova fog mindez vezetni, tisztelt értekezlet? Kivált ha azután is folytatódik, mivelhogy a nagyobbra fölpiszkált tüzek nehezebben alusznak el, mint a kisebbek. Szomorú tapasztalataim vannak erre nézve a családi krónikákból, a viszálykodások, melyek a Berzeviczyek és Görgeyek közt folytak az Árpád-korban s a melyekben mind a két család elgyengült. Ám ez csak két család volt! De mi lesz, ha egy vármegye és egy hatalmas város tülekednek? Mintha már nem lenne elég rom és elég pusztulás ebben a szegény országban. Ilyen esetekben nem szabad

TÓT LÁNYOK A FŐHERCZEGI PÁR FOGADTATÁSÁN.

A PÖSTYÉNI KATONATISZTI GYÓGYPAVILLON FÖLAVATÁSA. — Jelfy Gyula fölvételei.

Zubriczky Loránd

Mucsarnok Páris

1894/95 - téli kiáll.

1905. tav. kiáll. 221, 222

Actiuni csata V. 248, 249.

1902. december.

A főtisztj a M. N. Múzeum 1901. évi jelentését megküldi (4/4/902.)

Zubriczky Loránd

Szül. Esztergomban 1869

Szül. 29. Rk 5 grim

1886/87 I. I osztály

1886/87 II " "

Flimpeller TV. 80, 81

Zubriczky Loránd

1905. őszi kiáll. Pozsonyi Képző-
művészeti Egyesület.

Szajnaparti részlet, olaff: 1200.–

Pereszlaszi — "
Nagy Sámuel — "
Marastoni — Detrich
Barabás — Dobsa
Chladek — Dolezalek
Barabás — Domby
Czetter — Donner
Strohmeyer — Doppler
Barabás — Dobrentey
Ehrenreich — Drasenovich
Czetter — Dugonics
Rohn Grund — "
Lehnhardt — Dusán

Pólya — Eckstein
Fálra — Éder
Rohn Grund — Egressy
Barabás — "
" — Egyed
Strohmeyer — Eggeni
Barabás — Elischer
" — Ellinger

Zabrierky Leonard

fest.

1905, Paris, rue Champagne

Première 9.

Zubriczky Lorant

fecho

[illegible]

Mücsarnok 1900 403

..... *mühely.*

yfőnökség!

év..... hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Zubriczky Lorant

1886/87

Ferk^pzomfoisk`vk

150.l.

1907.

egyoldalu érem előlapján,
issé jobbrafordultan van ábrázolva.
akálla ~~nem visel~~ nincs; öltözete nincs sapka,
gyöngyfüzérmag nyakláncz. Felirata
alkör között:

POLONIAE. REG: FILIVS. HVNG: ET. BOHEM:

~~sima.~~

ei 11.4:11.4 cm.-- Becsértéke 100 K.--
prilis 30-án (787-907-88).

189

1597

ZUBRICZKY *Loránd*, festő, * Esztergom 1869 júl. 29. Bpesten, Münchenben és Párizsban végezte tanulmányait s azután a francia fővárosban telepedett le. Mistral provencei költőről festett portréja az arlesi múzeumban van. A párizsi magyar egyesület részére festette gróf Széchenyi Miklós képmását, a bpesti-erzsébetvárosi plébániatemplomnak egy oltárképet, stb. A háború kitörésekor Genfbe költözött s jelenleg is ott él. Rendes kiállítója volt a párizsi Salonnak, a bpesti Műcsarnoknak, stb.

E. G II. 632 L

VINNEN, *Karl*, német festő, * Brémа 1863, † 1921. Düsseldorfban és Karlsruheban tanult és utóbb a worpswedei művészcsoporthoz csatlakozott. A berlini Nationalgalerieben és egyéb német képtárakban levő tájképei intim keresetlenséggel tükröztetik viszsza a worpswedei festők törekvéseit.

VIOLLET-LE-DUC (ejtsd: *lö dük*), *Eugène Emmanuel*, francia építész és építészeti író (1814—1879), a múlt század egyik elméletileg és gyakorlatilag egyaránt legképzettebb építésze. Különösen, mint restaurátor fejtett ki nagyobbszabású tevékenységet (Párizs: S. Chapelle és Notre-Dame, Vézelay, Carcassonne, Narbonne, Amiens, Sens, Châlons-sur-Marne, Pierrefonds, Laon); építésze volt a s. denis-i apátságnak s az ő műve a párizsi Notre-Dame új sekrestyéje. Kedvenc stílusa a román és a gót, s mint írónak is kedvenc témája a középkori építészet, amelynek legapróbb architektonikus és szerkezeti részletét is alaposan ismerte. Mint nagyszerű rajzoló is kitűnt; munkáit maga illusztrálta. — Irodalmi főműve: „Dictionnaire raisonné de l'architecture française du XI—XVI. siècle", 10 kötetben, a XIX. század építészeti irodalmának egyik leghíresebb terméke. Egyéb nevezetesebb művei: „Dictionnaire raisonné du mobilier français etc.", 6 kötetben; „Entretiens sur l'architecture", „Cités et ruines américaines"; „Chapelles de Notre-Dame de Paris"; „Habitations modernes"; „Histoire de l'habitation humaine"; „L'art russe". Halála után (1884) ad-

Zubriczky Loránd
festő
Párisi utcarészlet,
olaff.
200 kor

Nemzeti Szalon
1900. tav. kiáll.

134. ZUBRICZKY LÓRÁND: Az erdőben (olajf.) Ára 360 kor.

Zubriczky Loránd
festő

Törvényi Lapok 1895. ápr. 6., 1091. old.
(Műnézetek.)

Kalmár

ZUBRICKY LÓRÁND

/Esztergom, 1869 - /

Aukción:
Loradn Zubricky: Fjordlandschaft.
Öl auf Holz, 12x16 cm. Sign.

Wien, Dorotheum,
454. Kunstversteigerung, 1981 Apr.
Katalogus 506.sz., 61.old.

Zubritzky Béla

műveszmövendék

Rabadkéri rajzot tanult.

Iparrajziskola

1887 - 88. tanév

61. l.

Gömörvármegyei Kutatások VIII. 42–57.

Zubriczky Béla

festő

1907. Károly

VI. Aréna u. 36.

Címlap

Zsolnay Vilmos

U. 868

MDK

Zubriczky Ferenc
nyomdász

veste biztos kézzel a borítók lemez
anyagát

÷ mostani füzetünk borítéka s melléklete

Grafikai Szemle 1909 i 5 sz. 109 l

MDK

Zubriczky Ferenc
nyomdász

Tervezte a boritékot

÷ Mostani füzetünk boritéka s melléklete

Grafikai Szemle 1909 évf 8 sz 181.

MOK

Lubriczky Ferenc
nyomdász

Mäser metzetei a kiállitáson

Busay Balázs. A karácsonyi nyomtatvány
kiállitás.

Grafikai Szemle 1911 évf 1 z 14 l

Zubriczky L. MDK

A szorgalmasok, olf.

Szanaparti részlet, olf.

Műcsarnok 1905. tavaszi nemzetközi kiáll.

M.D.K.

Zubriczky Lóránd

"A kém" c. müvét emliti meg N. Istvánffy Gyula festőmüvész: "A Képzőmüvészeti Társulat kiállitása" c. kritikájában.

Magyar Salon, Bp. 1895. május hó, 230-254. lap 23. kötet.

Zubriczky Lorant

festő

festette a bpesti erzsébetvárosi sk. pléb-templom evangelium oldali keresztháj jának oltárképét 1900(?)ban

Horvtemplép

41. l.

MDK

Zubriczky Loránd, festö

Kubikosok. Olf.

MK.Seg.Biz.Mův.Kiáll. 1914 nov.-dec. Kat.B.1.
NMMZ. Szépm.Muz.

M.D.K.

Lubniczky Lóránd

307) Mellékoltár keresztházában Oltárkép.

Budapest ~~Székesfőváros~~ Székesfőváros Művészeti Tárgyainak Katalogusa
Sp 1913 43 l.

Zubriczky

Jestő

Az 1914.-ei világhá-
ború kitörésekor Párisban élt. Innen sikerült elmenekülnie Genfbe.

Pesti Napló

1914. szept. 26.

(Egy magyar nobran levele Párisból.)

Kombatheky
Egyhám. könyv-
nyomda
1906

M.D.K.

Zubriczky Loránd

A Mücsarnok téli tárlatán müveit először mutatta be a művész, -közli "A HÉT TÜKRE" c. rovat.

Képes Családi Lapok, Bp. 1894. dec. 2.
16. évf. 49. sz. 784. lap.

Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Zubriczky Lóránd

"Kém" c. festményét szigoruan birálja kritijában Rippl Rónai János.
A képet a "Tavaszi Kiállitás"-on mutatták be.

Képes Családi Lapok, Bp. 1895. juni. 2.
17. évf. 23. sz. 366-367. lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Zubriczky Loránd
Kubikusok, olaj

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Művészeti Kiállitás, 1914. 5 l.

Jellege: Gotikus.

Külseje: Haraszti-pusztán. K
Kisméretü, gotikus falusi t
és szentély,egyenes záródás
hatalmas kváderkövekkel.arm
dalfalakon délre két kis ab
tel, a szentélyen egyeneszá
keret, a szentély keleti old

Zubriczky Lóránd.

OMKT.1895.tav.

Zubriczky Lóránd festő.

A kém. Olajf.

OMKT.1895.tav.

MDK

Zubriczky Lóránt

Taligás lovak, of.

Árverési Közlöny 1932. 1.rk. sz.

MDK

Zubriczky Lóránt, Kubikusok, of.

Árv. Közl. 1929. jun. 4.rk.sz. 34 l.

MDK

Zubriczky Loránd

A Műcsarnok háborus kiállitásán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállitás.

Művészet,1914. 541-542.l.

Zubriczky Lóránd

MDK

A kém, olf.

Mücsarnok 1895. t aszi kiáll.

MDK

Zubriczky Loránd, festöm.

Taligás lovak. Olf. 100x75. J.l.b.

Árv. Közl. 1930. 4.rk.sz. 55.szám. 38.l.

MDK

Zubriczky Lóránt, festöm.

985. Taligás lovak.. Olf. 75x100 J.1.b.

Árv. Csarn. 1932.1.rk.sz. 61.sz.máro. 41.1.

M.D.K.

Zubriczky Lóránd „festő".

... is részt vett az 1907 évi párizsi Salon d'Automne tárlatán.

Bölöni György: Képek között. Bp. 1967. 72. lap.
/a cikk megj.: „Budapesti Napló", 1907. okt. 9./

Zubriczky Loránt MDK

Erdő szélén, olf.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

MDK

Zubriczky Loránt, festöm.

Taligás lovak. Olf. J.l.b.

Árv. Közl. 1931. 3.rk.sz. 71.l.

MDK

Zubriczky Lóránt

Taligás lovak, of.

Árverési Csarnok aukció kat. 1933.okt. /3.sz./

M.D.K.

Zubriczky Lóránd, festő

Két becsületesen megfestett képét" említi meg Majovszky a párizsi őszi Salon magas kiállítói körül, akiket általában besorol a „Gauguin és Cézanne utánzói irányzatos törekvésébe."

Majovszky Pál Párizsból 1908.IX.30-án K.Lippich Elekhez intézett leveléből, Közli: Koós Judith, Akseli Gallen Kalleláról irt tanulmányában, Művészettörténeti Értesitő, Bp.1967.1.sz.XVI.évf. 51. old.

Zubriczky Lóránd, Zubriczai

festő

1926-ban 58-éves volt. szül. Esztergomban. Tanulmányait Münchenben, Párisban végezte. Rendes kiállítója volt a párisi szalonnak, a jury tagja, az Officier de l'Academie és az Officier de l'ordre Nichan Iftikhar rendjelnek tulajdonosa, Mistral provencei költőről festett portréja az arlesi múzeumban van. A Párisi magyar Egyesületvizsére festette gróf Széchen Miklós arcképét, a bpesti erzsébetvárosi plébániatemplum nagy oltárképet stb. A háború kitörésekor Párisból Svájcba költözött s azóta Genfben él, meglehetősen szükös viszonyok közöttfordítás

Zubriczky Lorand
irodalmához

1) La Tribune de Genève
1925 okt. 22.

2) Galerie du Rhône
G. Lador. Genève.
Exposition .... Lorand
de Zubritzky. (Genf, 1919)

3) Pages d'Art. Genève.
Juillet 1922.

Zubritzky
12 III

tájak. segély Érvényé
tól Éurva
1926.

Zubritzky Loránd

MDK

A saint-cloudi erdőben, olf.

Micsarnok 1894/9[illegible]. téli kiáll.

Zuccaro Antal MDK

Dalmát nő

Műcsarnok 1877.nov.8.

Zubriczky Loránd

festő

Nemzeti Salon
1900. tavaszi kiáll.
Az erdőben, olajf.
360 kor.

Párisi utcarcsilet
olajf, 200 kor.

Vártúzér-egred, b. sz. cs. és kir.

X. 218

H i v a t a

a bélyeg utján közvetlenül f
felett.

1. A bélyegköteles irat tárg

2. A kiállitó neve, lakása:

3. Hatóság, melynél benyujtat

4. Mino intézkedés történt az

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Zuber Titusz festő-művész

KISALFÖLD
1981 SEP 26

1021

Zuber Titusz: TAVASZODIK

ORSZÁGJÁRÁS

A körmendi Batthyány várkastély

Színház a lovardában

Múzeum és cipőgyár

Jó ember volt az öreg Batthyány gróf, mondja *Pintér Pál*, a körmendi városi tanács művelődési osztályvezető-helyettese. Haláláig, 1933-ig harmincágyas *hospitát* működtetett a kastély egyik épületében. Szembetegeket gyógyíttatott, de csak szegényeket. És teljesen ingyenesen. Az akkori magyar hatóságok ezt nem hitték el: úgy megadóztatták, hogy rá-

tudnák foglalkoztatni őket a gazdaságok. A Dunántúlon különben ez volt az egyetlen ilyen jellegű intézmény.

A főiskolai kar épületeibe a Kölcsey Ferenc Gimnázium és Szakközépiskola költözött. A szak-

Zuber Titusz

Gyár /repr/
A győri II. országos rajzpedagógiai vándorgyülés alkalmából rendezett kiállitás anyagából.

Rajztanitás 1964. IV. 6.l.

Zuber Titusz Jenő

Kisalföld 1958 dec. 19. 4 oldal.-

MDK.

Zuber Titusz

Kiállitási kritika

Kisalföld 1966 okt. 23.

Zuber Titusz MDK

szerepelt a győri tárlaton/máj 12-22/.

b.s.: Pedagógus képzőművészek megyei tárlata. Kisalföld 1963. máj. 17.

gel.

Megyénk képzőművészeinek képviseletében *dr. Gáspárdy Sándor* és *Zuber Titusz* kapcsolódtak a vitába. Gáspárdy Sándor hangsúlyozta: nagyon fontos volna, hogy a területrendezés ne állítson

A javaslatterv megvitatása után Lusicza Sándor, a vidéki bizottságok titkára bejelentette az észak-dunántúli képzőművészeti szervezet hivatalos megalakulását.

—cz—

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Zuber Titusz

KISALFÖLD
1964 ÁPR – 2.

1021

Megalakult a Magyar Képzőművészek Szövetsége észak-dunántúli szervezete

Tegnap délelőtt tíz órakor Székesfehérvárott, a megyei tanács házában tárgyalták meg Fejér, Komárom és Győr-Sopron megyék tanácsai és képzőművészeti meghívottjai a Magyar Képzőművészek Szövetsége választmányának javaslattervét a több megyét összefogó területi szervezetek kialakításáról.

A tanácskozást *dr. Kis Péter*, a Fejér megyei Tanács végrehajtó bizottságának titkára nyitotta meg, majd *Lusicza Sándor* ismertette a javasolt változtatások lényegét.

zottságok titkára nem keresték fel a tervjavaslat összeállítását megelőzően a megyei tanácsokat, sem a képzőművészeti köröket. Helyeselte hogy Sopron különleges helyzete következtében Győr-Sopron megyét két területi megbízott képviseli az észak-dunántúli szervezetben, továbbá, hogy a területi megbízottak választásában nem csak a képzőművészeti alap tagsággal rendelkező megyei művészek, hanem az alaptagságra a közeljövőben esélyesen pályázók is részt vehetnek.

Zubitsch György

kardcsiszár

Sopron

1647. aug. 30.

polg. eskü

Házi

Museo storico topografico fiorentino

III. 157

Zubor Ákos
festő

M.D.Y

Miltaties

Szakács Béla: A festő halala
Dunantúli Napló, 1957. ort. 27 - 3 lap

mdk

Luborius de Feuldwar

1433 ban az összes pénzverdék legfőbb ellenőrévé nevezik ki

Huszár Lajos: A Budai Pénzverés Története A Középk.ban

1958.

72. L

Zubriczky Béla

festő

1883

Éimisk 1930

90-l.

ag für Denkmalpflege und Heimatsc
eschäftsstelle: Berlin-Schöneberg, Grunewaldstraß

An die

M.O.

Ungarische Lan

Kunstdenkma

Zuber Titusz:

„1919" c. festménye kapott díjat a Tavani Tárlat-on.

Salamon Sándor: Jegyzetek tárlatokról - grőrből

Rajztanítás 1969/4-5 56. old

Zuber Titusz MDK

A Győr-Sopron megyei KISZ-bizottság pályázatának biráló bizottsága / Alexovits László, Holly Tibor, Zuber Titusz/

kilenc müvész képét

600, 400 és 300

forintos dijazásra fogadta el.

—: AKISZ-bizottság foto- és képzőművészeti pályázatának eredménye.
Kisalföld, 1963. ápr. 7.

MDK.

Zuber-Titusz

Győri müködéséről

Népmüvelés 1966 dec.

Zuber Titusz

MDK

"Cséplés" és

"Almádi" /II/

c, művét vásárolta meg a győri megyei tanács.

--: Képek, szobrokat vásárolt képzőművészeinktől
a megyei tanács.
Kisalföld 1963.okt. 16.

Zuber Titusz

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD

1962 SZEP 9

1021

Iroda

Zuber Titusz:

Régi utca Plovdivban (Bulgária)

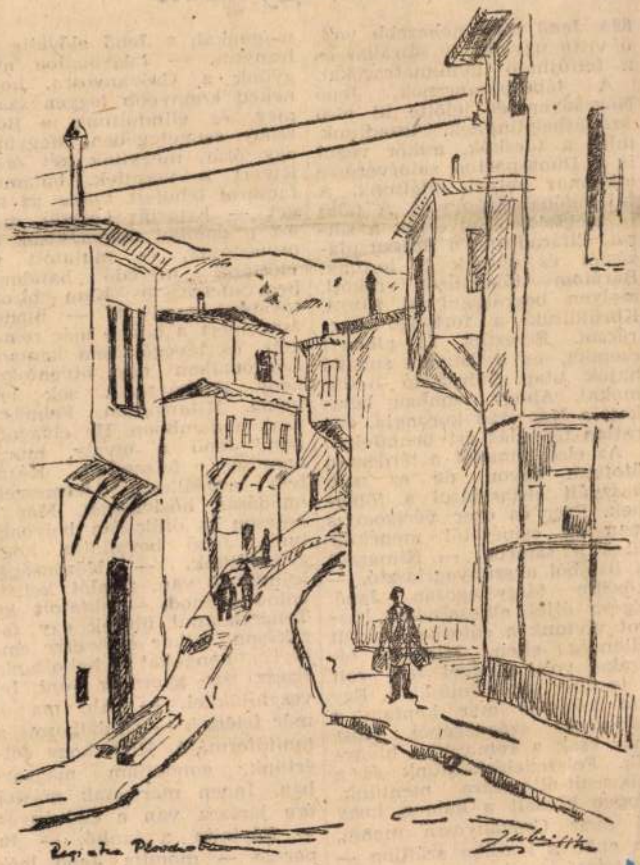

D A

orozni volum

ap a természet lágy ölén

82.) Jenő még nehezebb volt, ő vitte ugyanis a sátrakat és a felfújható gumimatracokat.

A táborparancsnok, Jenő Nógrádverőcét jelölte ki első szálláshelyünknek. Izzadtunk mint a tücskök, mikor végül is a Duna-parton sátorverésre alkalmas helyet találtunk. A táj valóban szép volt. A talaj is megfelelő. Felvertük a sátrat. Elfáradtunk a hosszú utazástól és éhesek is lettünk. Barátom tábortűzet rakott, melyen bográcsgulyást főzött. Körülültük a fortyogó bográcsot. Élveztük az alkonyi csendet, és a Dunán suhanó hajók után fodrozódó hullámokat. Ahogy azonban lebukott a Nap izzó korongja, váratlan támadás ért bennünket.

Az első támadót a térdemen ütöttem agyon, de ez nem használt elriasztásul a többinek. Ezer és ezer vérszomjas szunyog csípésétől menekültünk a sátorba. — Kimaradt a listából a szunyogriasztó, — közölte tárgyilagosan Jenő. Egész éjjel elkeseredett harcot vívtunk a sátorban rekedt ellenség ellen. Micsoda éjszaka volt! Reggel tele volt a testünk vörös foltokkal. Egy kis kóstolót már kaptam a táborozás szépségéből. Most már csak a romantika hiányzik. Felszedelőzködtünk és a kisvasút-állomásra mentünk. Éppen kiabált a kalauz, hogy ki akar Csóványosra menni, az ebbe a kocsiba szálljon — mutatott egy marhavagon szerű tákolmányra. — Ez a mi vonatunk — lelkendezett Jemagunkat, s Jenő elővette az iránytűt. — Légvonalba megyünk a Csóványosra, hogy neked könnyebb legyen szánt meg, és elindultunk a Borzsöny rengetegében. Megyünk egy órát, megyünk két órát. Kivert a verejték, hátamon facsarni lehetett volna az inget. — Kitartás öregfiú, még azt a dombot megmásszuk és ottvagyunk, — mutatott az előttünk meredő hatalmas hegycsúcsra. — Nem bírom tovább, hagyj itt — mondtam, mert a lábam már remegett, és levegőt sem kaptam. Légvonalban egy ötvenfokos hegy megmászása sok lett volna. Kitartottam. Felmásztunk a dombbon. Ha elvágódtam, Jenő a bivaly, mindannyiszor felsegített. Kezdtem csodálkozni természetimádását, hősiességét. Már a csúcson is órák óta bolyongtunk, Jenő bevallotta, hogy eltévedtünk. — Közönséges iránytűnk van, tájolót kellett volna hoznod — oktatott ki. Tanácstalanul ültünk egy farakáson, mikor egyszerre emberi hangokat hallottunk. Egész sor gyermek tünt fel vezetőjükkel. — Ah, maguk már felértek — csodálkozott a tanítóformájú. Hogy-hogy felértünk, gondoltam magamban. Innen már csak másfel óra járásra van a Csóványos — folytatta a tanító. — Ja persze — mondta Jenő leplezve meglepetését. Éppen pihenünk egy kicsit — folytatta és meghuzogatta kabátomat

Zuber Titusz MDK

Szerepelt az őszi megyei tárlaton.

"Táj fákkal"

Hamar Imre: Őszi Tárlat, 1964.
KISALFÖLD 1964 okt. 25.

Zuber Titusz festő

A III. Kisalföldi Tárlaton szere-
petnek művei, „Vörös hegy" c. fest-
ménye (említve).

Heitler László: III. Kisalföldi Tárlat.
Jelenkor, 1974. 12. 1111. old

Zuber Titusz
festő

Györött a Műcsarnok helyiségében május 23-án nyílt meg Zuber Titusz festőművész tárlata.

—: Kiállítása naptár
Művészet, 1975. május - 49 oldal.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Zuber Titusz

KISALFÖLD

1974 ÁPR 1

Képzőművészeti élet

A Magyar Képzőművészek Szövetsége Észak-dunántúli Szervezete ma délelőtt 10 órakor Székesfehérvárott tartja alakuló ülését. A szervezet Fejér, Komárom és Győr-Sopron megyék képzőművészeti életét irányítja. Megyénket a tanácskozáson Szaló Lajos, a megyei tanács végrehajtó bizottságának elnökhelyettese, Zuber Titusz és Alexovics László képzőművészek képviselik.

Neuberger 24, III. Roger 17.

MDK

Zuber Titusz

szerepelt a Győr-Sopron megyei művészek tárlatán, melyet Győr után Sopronban is bemutatnak.

lavirozott tusrajzai

Hárs György: Megyei képzőművészeink tárlata. Kisalföld 1963. máj. 5.

Zuber Jitka:

Olajképei egységes hangulatukkal tűnnek ki a márciusban megnyílt szegedi Pedagógus Galériában.

Salamon Sándor: Jegyzetek tárlatokról - gyűjtés

Rajztanítás 1969/4-5 56. old

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1979 ÁPR 7
KISALFÖLD

Zuber Titus festőművész

1021

Kiállítás az üzemben

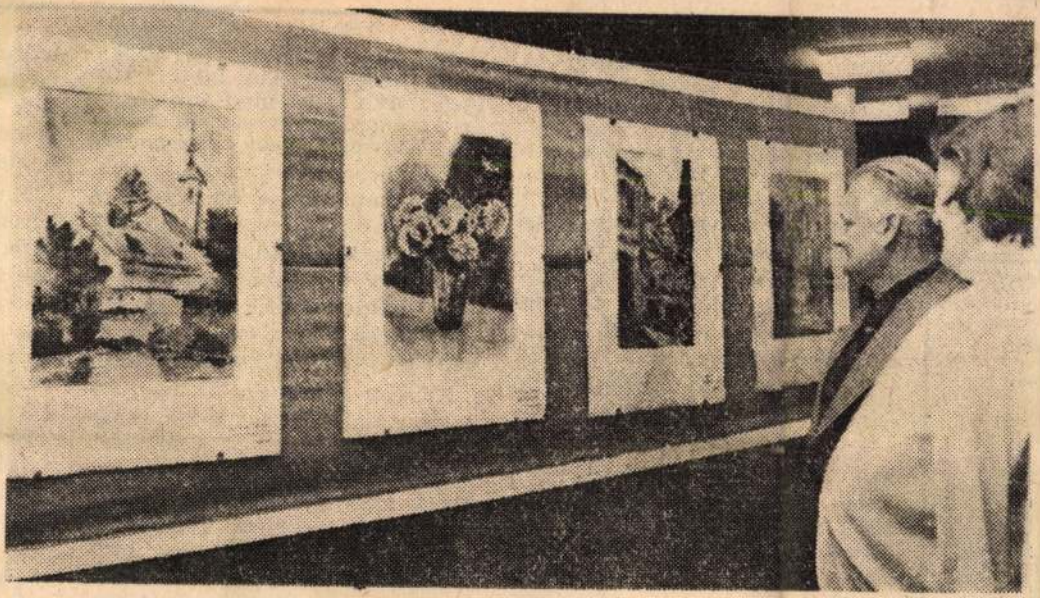

Színes csendéletek, győri utcarészletek, siklósi háztetők, népi eredetű mutívumok hangulata költözött be rövid időre a győri Mezőgazdasági Gépgyártó és Szolgáltató Vállalathoz. A HNF gyárvárosi bizottságának rendezésében nyitották meg tegnap *Zuber Titusz* festőművész *Sz. Vecsei Irma* és *Szabó András* pedagógus-házaspár kiállítását a vállalat tanácstermében. A paravánokon rézdomborítások, tusrajzok, akvarellek láthatók: tizenöt év termését mutatták be a művészek a gyár dolgozóinak. A házaspár első önálló tárlatának anyagát a város más kerületeiben is bemutatják: a mezőgazdasági gépgyár után Győrszigetben, Ménfőcsanakon, Győrszabadhegyen is megtekinthetik majd az érdeklődők.

Az új Bü

VI.

Korunkban világszerte a személygépkocsi válik a közlekedés fő eszközévé, s mind több autó — 1979 végén előreláthatólag már egymillió — lesz Magyarországon személyi tulajdonban. Amilyen örvendetes ez, annyira szomorú, hogy — az autók számának emelkedésénél nagyobb ütemben — szaporodnak a közlekedéssel kapcsolatos bűncselekmények. Mit mond a közlekedési bűncselekményekről a Büntető Törvénykönyv.

Első helyen szerepel ebben a fejezetben a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény. Szigorúan bünteti a törvény azt, aki rongálással, akadályok állításával, jelzések megváltoztatásával, közlekedési eszköz vezetője ellen erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával, vagy bármilyen más módon a vasúti, légi, vízi vagy közúti közlekedés biztonságát veszélyezteti. Ha a bűncselekmény következménye súlyos testi sértés, a büntetés 5 évig terjedhető szabadságvesztés. Maradandó fogyatékosságot, súlyos egészségromlást vagy tömegszerencsét-

Enyhébben minősül, ha valaki gondatlanságból okoz közúti balesetet. Nem szólva most arról, hogy ez az okozónak is életébe kerülhet — hiszen egy súlyos karambol, összeütközés következményei kiszámíthatatlanok — halálos végű közúti baleset gondatlan okozásáért 5 évig, kettőnél több ember halálát vagy tömegszerencsétlenséget okozó gondatlan cselekményért pedig 2 évtől 8 évig terjedhető szabadságvesztést ró ki a bíróság.

Külön szól a törvény az ittas járművezetésről. Köztudomású, hogy hazánkban a közúti balesetek igen jelentős részét okozza az ittasság. Maga az ittas vezetés akkor is büntetendő, ha nincs következménye: egy évig terjedhető szabadságvesztést, javító-nevelő munkát, vagy pénzbüntetést szabhat ki érte a bíróság. Amennyiben súlyos testi sértést, súlyos egészségromlást, illetve halált vagy éppen tömegszerencsétlenséget okoz az ittas vezető, a büntetési tételek eszerint emelkednek. A legsúlyosabb esetben elérhetik a 10 évi szabadság-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 APR 13

Kisalföld

Zuber Titusz

hosszan elnyúlt a szőlőkerten ... gében. Szent-Márton a monostor

szellők fogtak körül a violák illat-

szemük előtt pergett le, s Guz-

1021

Zuber Titusz: Szőlőhegy (olaj).

dt, őt várják. „Úgy ismeremet — mondja a fotós szép virágos utca nincs

nem ellenkeznek. Minek dvét? Sőt, még biztatják g mi nem idevalósiak vagis azt mondjuk, igaz ez. t változott a fertőhomoki n meggyfavirágos, patika-

olt itt — mondja a hetn, az utca egyik idős la-

en támadt tüzet. Leégett sel együtt pusztult a sok

mázsa sárgarépát termesztett. Mindennap h romkor ment dolgozni. Sokat dolgoztak a nyaink. Most hatott kell lerokkantositani... mondom, a régi meg a mai életünk tiz meg

A nehéz virágú fertőhomoki meggyfák sorakozik a gond, az öröm is. A szín ba, miniszoknyákba bújt lányok tov roznak, és nincs messze az idő, amikor végk rulnak ebből a képből. „A fiatalok nem váll szívesen ezt a munkát." „A krumpliültetésre zajön a gyerek". „Messze van már nekem a szer leültem, mire kiértem." Egy fiú meg az — Felmásztam a toronyba, gyönyörű a mi falunk!

Kattog a Holdat járt masina. De csak a virágot látja.

T. Pataki László

Nemsokára befejeződik
éven felüliek névsorának
szeállítása. Összehívjuk
s közösen megbeszéljük,
hez lenne kedvük.

Hárman a Kisalföldi Gépgyárból

□ **VISI NÁNDOR,**
az Egyesült Izzólámpa
és Villamossági RT
győri gyárának
egyik legjobb esztergályosa
a forgácsolóüzemben dolgozik.

A Május 1.
szocialista brigád tagja,
többszörös
kiváló dolgozó,
törzsgárdatag.

A Gépipar kiváló dolgozója
kitüntetést
nemrég kapta meg.

□ **KÓTI GYULÁNÉ** fúrós, a vasszerkezeti üzem Dózsa György szocialista brigádjának tagja, sokszor kapott példamutató munkájáért pénzjutalmat.

□ **BÁLINT ISTVÁN**
villanyszerelő
csoportvezető,
a tavalyi év
legjobb újítója,
kiváló dolgozó.

Az idén
már huszonhatodik éve
dolgozik a vállalatnál.

(Fotó: Szük.)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD

Zuber Titusz

1966 DEC 4.

1021

Zuber Titusz: Őszi táj

VIDÉKI IPARI NAGYVÁLLALAT

onnali
vételre

műszaki vezető I—II. és műszaki ügyintéző
besorolással

anyag
lolgozásban

ártas műanyagszakos VEGYÉSZMÉRNÖKÖKET
s SZERSZÁMGÉPGYÁRTÁS területén új profil
ialakítás és technikai bevezetéshez jó képesség-
el bíró GÉPÉSZMÉRNÖKÖKET keres.
s:
rásban részletes — az eddigi szakmai működést
leíró — önéletrajzzal „VEZETŐKÉSZSÉG"
eligére a Felszabadulás téri Hirdetőbe.

MOSSÁGBAN JÁRTAS
évi gyakorlattal rendelkező önálló
EREIŐT

A GYŐRI HÁZIIPARI TERMELŐ SZÖVETKEZET Mosonmagyaróvári részlege, MOSONMAGYARÓVÁR, MAGYAR U. 25.,

Vállal pulóverátszabást,

ALAKÍTÁST
és HARISNYASZEM-FELSZEDÉST.

A Csornai Gépjavító Állomás kéri a Győr-Sopron megyei termelőszövetkezeteket és mezőgazdasági vállalatokat, hogy az 1966. év végén

selejtezésre

kerülő mezőgazdasági gépeik beszállítását, a selejtezés jóváhagyása után az állomás bontótelepére fuvardíjtérítés ellenében minél előbb kezdjék meg.

ÉM VILLANYSZERELŐIPARI VÁLLALAT
(Budapest, VII., Síp u. 23.)
FELVESZ

segédmunkásokat
és
villanyszerelőket

budapesti, Pest környéki és vidéki munkahelyekre. Bérezés: megemelt teljesítménybér, kereset korlátozás nélkül, ehhez 15 százalék idénypótlék.

Egyéb járandóságok:
saját lakóhelyen kívüli foglalkoztatás esetén — a jogosultságtól függően — különélési pótlék, természetbeni szál-

Zuber Titusz, festő

Szerepel. (Vörösheg c. festménye kiemelkedő)

↓

Heitler Lánló: Két győri Kiállítás
– III. Kisalföldi Táclat 1110–1111.

JELENKOR, Pécs, 1974 december XVII/12.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 357-748, 348-726
1976 MÁJ 7
KISALFÖLD

Zuber Titusz
festőművész
1021

Zuber Titusz: Táj pincékkel. (L. T. felvétele)

TÁJAK FÉNYBEN

A soproni Festőteremben január második felében Zuber Titusz győri festőművész önálló kiállítása volt látható.

Zuber festészete az impresszionizmus és a nagybányai iskola örökségéből táplálkozik. Művészete, stílusa különben nem véletlenül kapcsolódik az impresszionizmushoz és a nagybányai festészethez. Valóságképének, művészi látásmódjának kifejezésére ugyanis láthatóan e két iskola stílusa mutatkozik a legmegfelelőbbnek.

Mindenekelőtt azért, mert Zuberben különös vonzódás él a természet, a természeti szép iránt. Alkotásra leginkább a természeti szép ösztönzi: egy-egy megragadó táj látványa, a tavasz ígéretes zöldje, a nyár izzó vibrálása, az ősz színpompája, a tél kékes-fehéres csillogása, a tájak csupaszsága. Képein: dombok lankái, erdőrészletek, folyó- és patakpartok, kanyargó ösvények.

Legsikerültebbek azok a tájképei, mindenekelőtt akvarellek, amelyeken a fény szikrázását, a levegő vibrálását, a hajnalok vagy az alkonyok színelményét tudja érzékeltetni. Ezeket az alkotásait a színek oldottsága, a kontúrok elmosódottsága, a kiemelt valóságrészlet esztétikai megszerkesztettsége, a célratörő forma szigorúsága jellemzi (Vízparton, Határon, Eső után Balatoni napiemente, Vihar, Sokorói emlék, Tél II.). A természet iránti vonzódásából adódik, hogy néha a társadalmi témát is a természet szimbolikus jellegű ábrázolásával fejezi ki („1944" című képe).

A szinte egyértelműen természeti tematika, minden gazdagsága ellenére, szűkre zárja Zuber művészi valóságképét. Alkotásaiból sok mindent megtudunk a természeti szépségről, egy-egy táj és a művész bensőséges kapcsolatáról, viszonylag keveset azonban jelenkorunk társadalmi valóságáról, a tudomány és a technika által egyre inkább meghatározott és formált környezetről. Az ilyen jellegű, konstruktivista ihletésű képei (Gyár kékben, Gyár vörösben és sárgában, Plakátragasztók, Vasgyár) nem tartoznak a kiállítás sikerült alkotásai közé. Valamiképpen hiányzik belőlük az az esztétikai gazdagság, ami tájképeit jellemzi és értékessé teszi.

A legnagyobb hiányérzetünk mégis abból fakad, hogy Zuber kiállított képeiről hiányzik az ember, akinek az ábrázolása által mégis csak a legtöbbet tudná elmondani a természeti és a társadalmi valóságról. Egyes képein megjelenik ugyan az ember (Táj öregasszonnyal, Magány, Táj pincékkel, Pincézők), de csak mintegy háttérként, a tájba belemosódva. Pedig az emberalakos ábrázolás tájképei derűjének, szépségének, minden bizonnyal mélységet, esztétikai gazdagságot adna és szélesítené valóságképének horizontját, gazdagítaná mondanivalóját.

(Kloss)

sban a házasság?

kevesebben váltak, akkor sem volt több jó házasság, de a nők — anyagi kiszolgáltatottságuknál fogva — kénytelenek voltak sok mindent eltűrni férjüktől. Az uralkodó álszent erkölcs ugyanis házasságuk mindenáron való fenntartására kényszerítette őket.

Kisebb nyilvánosságot kapnak azok a pozitív tanulmányok, amelyek napjaink házasságainak új vonásairól készülnek. A családszociológusok ezekben egyértelműen úgy foglalnak állást — hogy hazánkban nem válságban, hanem csupán változásban van a házasság intézménye. E határozott megállapításukhoz hozzáteszik azt is, hogy nem tartják elegendőnek a változások mértékét. Rögtön utalnak a családon belüli női és férfi szerep megváltoztatására, s ugyanakkor a családi munkamegosztás változatlanságára. A változtatást nem egyszerűen az olyan „helycserékben" keresik, amikor a férfi mosogat és a nő újságot olvas. Egyszerűen csak bebizonyítják, hogy az egyoldalú családi munkamegosztás mögött emberi viszonyok húzódnak meg, ez pedig egészen egyszerűen annyiból áll, hogy az egyik családtagé a fizikai munka, a másiké az irányítás joga.

A házasságok harmonikussá és tartóssá tételét a nő, a feleség szerepének és családon belüli helyzetének nagyobb megbecsülésében kell keresnünk. A tömeges női munkavállalás létezése történelmi tény, a családok egy részében azonban úgy tűnik, hogy ezt nem veszik tudomásul. Nem méltányolják eléggé, hogy a nők nagy része kenyérkereső is lett és görcsös igyekezettel akarják tartósítani a hagyományos családi „felállást".

Középiskolás lányok és fiúk körében végeztek vizsgálódást arról, hogyan képzelik el 10 év múlva a mai 16—18 évesek az életüket. A

Nagyon kevés nyilvánosságot kap az a megállapítás is, hogy amelyik nő munkája hivatássá válik, annak boldogabb a családi élete is, s inkább megvalósul otthoni egyenjogúsága. A nők családi megbecsülése sokat mutat a házasságok belső tartalmáról. Ahol nem tisztelik bennük az anyát, a feleséget, s a dolgozó nőt együtt, ott nem beszélhetünk igazi emberi megbecsülésről és a házastársak közötti összhangról sem.

Társadalmunk sokoldalúan segíti a házasságok, a családi élet korunkhoz igazodó fejlődését, belső tartalmának emberibbé válását. Sokat tehetnek emellett a nők önmagukért is. Túl sok asszony nyugszik bele ma még családi hátrányos helyzetébe, ahelyett, hogy apró változtatásokat kérne, mielőtt még zátonyra jut házassága.

Kocsis Éva

■ A kedvenc

GÉPEK

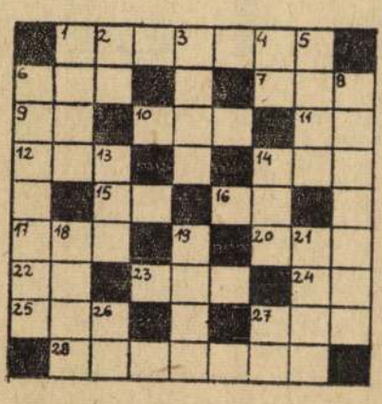

A vízszintes 1. és 28., valamint a függőleges 6. és 8. sorokban olyan gépek nevét rejtettük el, amelyeket megtaláltok a háztartásban. Megfejtésül a négy gép nevét kell beküldeni szerkesztőségünk címére február 5-ig, csütörtökig. A megfejtésekre írjátok rá: *hányadik osztályba jártok. A borítékon vagy levelezőlapon tüntessétek fel: gyermekrejtvény!*

Az ügyes megfejtők között szép ifjúsági könyveket sorsolunk ki.

Vízszintes:

6. Nem ez. 7. Menyasszony. 9. Olaszországi folyó (ford.). 10. Ke-

23. Kevert tej. 24. Igekötő 25. A bíróságon folyik. 27. Kevert dió.

Függőleges:

1. Város Veszprém megyében. 2. Csont — latinul. 3. Fontos belső szervünk. 4. Félig varr. 5. Időjelzők. 13. Erdei gyümölcs. 14. Becézett Ilona. 18. Ritka férfinév. 19. Testének része (ford.). 21. Csaknem redőny. 26. A tetejébe. 27. Zamat.

A megfejtés megkönnyítéséül közöljük, hogy hosszú és rövid magánhagzók között nem teszünk különbséget. A vízszintes 1. második vakbetűje: ZI, a vízszintes 28. első vakbetűje: VÉ, a függőleges 6. vakbetűje: Ó, a függőleges 8. vakbetűje: R.

Kik nyertek?

A január 24-i, szombati számunkban megjelent gyermekrejtvény helyes megfejtése:

— *Kolbász — A sonkák — Kelvirág — Káposzta.*

Az ügyes megfejtők közül könyvjutalmat nyertek: *Balogh Csilla* 6.

Zuber Titusz

Résztvesz a győri tárlatos

Egyéni értelet — megénjes egész

Kisalfalot, Győr. 1970. máj. 1.

Zuber Titusz

(marosi): Műtermében. Képre vitt indulat. (Zuber Tituszról). - Kisalföld, 1966. máj. 22

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

256. l.

Zuber ~~Tibor~~ Titus

Havas falu; Présházak; Tsz. udvar és grafikákkal
c. festményével (ent.) szerepel az
alábbi két tárlaton

Hamar Mihre: Téli tárlat és
grafikai kiáll. fyövött

Művészet 1969 IV. sz.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Luber Titusz
Grafikus

M.D.K.

Grafikáit al merepel a tárlaton.

Thomas Imre: Téli tárlat és grafika kiállítás Győrött
Művészet, 1969. április – 46 lap.

M.D.

Zuber Titusz
festő

A kiállitason bemutatta a „Havas falu", a „Préshárak", a „Tor udvar" ármű képét.

Hannai Imre: Téli tárlat és grafika kiállítás Győrött
Művészet, 1969. április – 46 lap.

ZUBER Titusz / Győr

Forrósáp tempera 45 x 56

Dunántuli Képzőművészek Kiállitása 1958.
Kat. bev. Cseh Miklós

/Székesfehérvár, István király Múzeum
közleményei D sor 14./

Zubek Titusz

Tsz. udvar; Havas falu és Préstázak
c. tépe (eml.)
szerepel a gyűri műszaknakban
az alábbi táblaton

M. I.: Nagyei őszi tárlat

Kisalföld 1908 XI. 12

M.D.K.

Zubriczky

"Tájképei igen figyelemreméltóak" -irja Mu-
rányi Iván: Téli Tárlat c. kritikájában.

Képes Családi Lapok, Bp. 1895.
17. évf. a 848. lap után következő mellék-
letben.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Zuber Titusz

festő

M.D.K.

Resit vett a tárlaton.

Szamar Imre: Művészeti élet Győr-Sopron megyében

Művészet, 1968. junius – 46 lap.

Zuber Titusz MDK

Szerepelt a Rippl Rónai Muzeumban rendezett kiállitáson.

Négy olajfestménnyel próbálkozik...

F.K.: A győri képzőművészek kiállitása.
SOMOGYORSZÁG, 1957. szept. 19.

MDK

Zuber Titusz

felszólalása az értekezleten.

--: A győri képzőművész csoport értekezlete.
KISALFÖLD. 1958. dec. 19.

M.D.K.

Zuber Titusz
festő

A győri találkozón részt vett.

Hamar Imre: A győri találkozó
Művészet, 1965. szeptember – 47 kép.

M.D.K

Zuber Tertus

festő

Akvarell tájképeit állította ki

a győri tárlatok.

Kovács Gyula: Megyei képzőművészeti tárlat: Győr

Művészet, 1964. április - 37 lap

Zuber Titusz

Üzemi ösztöndíjas képzőművészek kiállítása nyílt meg a győre Ifjúsági Házban. Az ünnepi megnyitás után a művészek és a gazdálkodó egységek képviselői aláírták a szerződéseket. – A művésszel a Mezőgazdasági Képgyártó és Szolgáltató Váll. kötött ösztöndíjas szerződést.

Kisalföld, 1976, máj. 22.

Luber Titusz

A Sopronban rendett IV. Kis-
alföldi Tárlaton szerepelt a
művész.

----:Kiállitási naptár.

MÚVÉSZET, 1976. január - 48. oldal.

Zuber Titusz, festő

ZUBER TITUSZ győri festőművész kiállítását csütörtökön nyitották meg a soproni festőteremben. A képek a kisalföldi tájat ábrázolják.

— : Hír

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 16.

Zuber Titusz

jan. 18.

ZUBER TITUSZ győri festőművész kiállítását nyitották meg csütörtökön a soproni Festőteremben. A képek a Kisalföld tájait mutatják be.

Magyar Hirlap 1976|13|6

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Zuber Titusz
KISALFÖLD
1963 JAN 6

1021

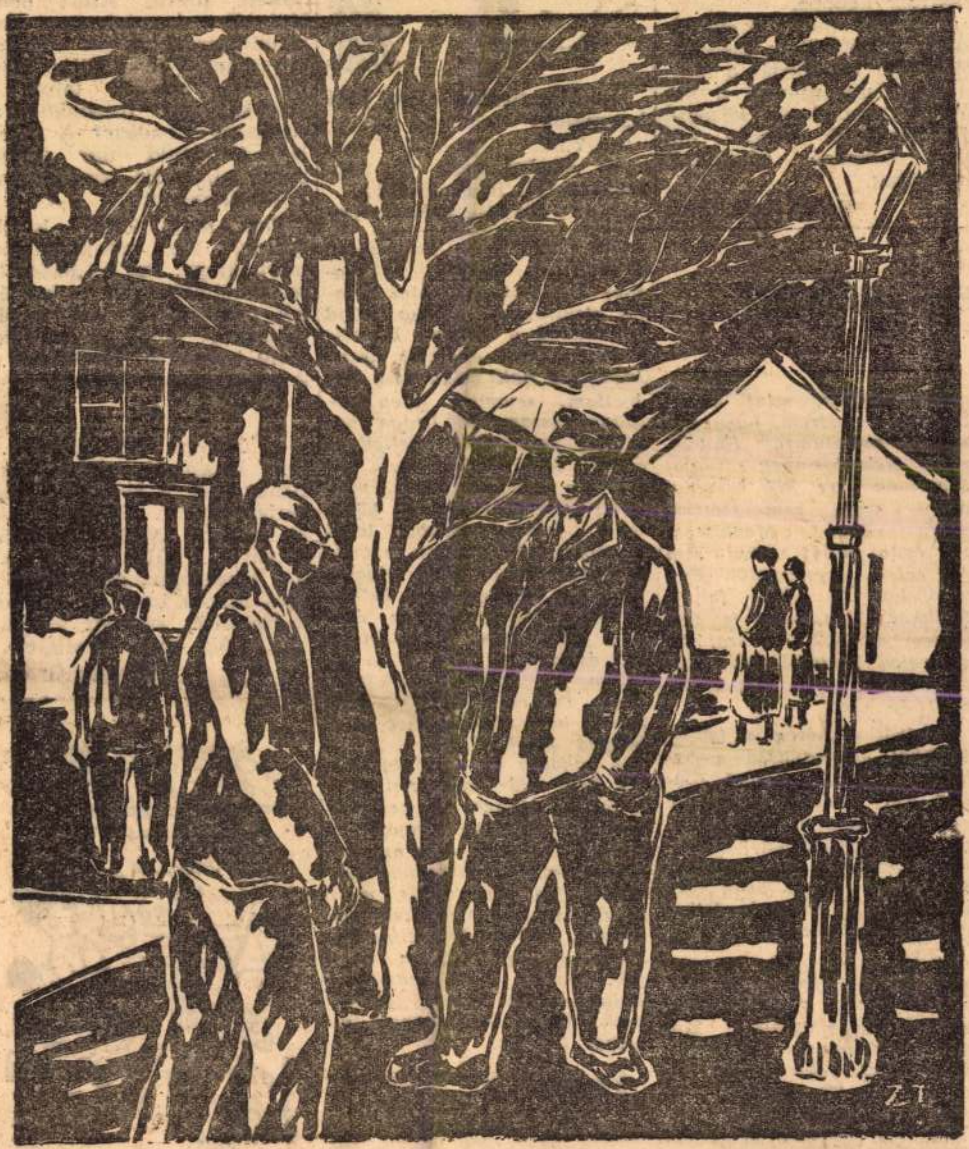

Zuber Titusz: — **„Munkanélküliség 1930"**

igérte.

A rendes ember búcsúzóul megint belecsípett a harcsakirály képébe.

A taxiállomáson majd eldőltek a sofőrök a nevetéstől, mikor a pobedás a lámpa alatt megmutatta a kezét. A mutató és középső ujj harmadik percén női ajkat formázó rúzsfoltok piroslottak.

Debreczeni Imre

— Álmatlanság ellen bort használnak!

— ???

— Aludni nem, de virrasztani jól lehet tőle!!!

(Domján József rajza)

...neghaltam

...gesebb vagyok, mint elevenen. Még megérem, hogy felterjeszt prémiumra! Hallom, amint feleségemnek súgja: „Szeretnék egy kis beszédet tartani, senki sem ismerte jobban nálam". Meghiszem azt, rajta kívül senki sem ütött el a prémiumtól. Épp tegnapelőtt írt rólam faltújságcikket. Még most is emlékszem az első sorokra: Mi van veled Elvtárs? Térj magadhoz! Így nem mehet tovább! Jó utat!

Zsebéből előhúzza a faltújságcikket és belekezd a beszédbe: „Mi van veled Elvtárs? Térj magadhoz, és ne hagyj bennünket vigasztalanul. Nem folytathatjuk nélküled életünket, mert eltűnésed fájó ürességet hagy osztályunkon. Jó utat, te felbecsülhetetlen kolléga!"

Körülöttem óriási a fájdalom. Mindenki sír. Egyesek diszkrétebben, mások fékezhetetlenül. Egy bedagadt szemű fulladozik. Bátortalanul tekint rám, és így suttog: „Te gazember, ki adja meg a százasomat?" Hadd csak, ne sírj. Majd találkozunk és törlesztem az adósságom. A szoba legtávolabbi sarkában kimerülten fekszik az egyedüli és legjobb barátom. Sír, mint valami elektronikus orgona. Majd megszakad a szívem. Elviselhetetlen látni eltorzult arcát. Inkább ő halt volna meg helyettem, semmint ilyen ziláltan lássam őt. Drága barátom, te igazán mellettem állsz! Maláriarohamhoz hasonlatos zokogás rázza meg egész testét. Félénken közeledik felém, csókot lehel homlokomra, leverten szorítja meg nejem kezét, vigasztalja, és fájdalmasan átöleli vállát, megsemmisülten átöleli, egyenesen a szemébe néz és kacsint. „Drága jó barátom, te igazán mellettem vagy. De csak most veszem észre, hogy feleségemet sem hagyod cserben".

A sokaság és a jajveszékelés kezd már fárasztani. Fáj a fejem. Sajnos a halottak nem vehetnek be Piramidont. Ez a sajnálkozás már az idegeimre megy. Szeretnék felugrani, de nem tudok, mert 24 óra múlva lefelé kell ugranom. Mindenki elfoglalt. Sírnak, zsebkendőjüket rágják. Mintha az ő kedvükért haltam volna meg. Nézzék csak, hogy belemásznak az ember lelkébe!

Ha nem lennék házigazda, kirúgnám őket. De azt hiszem, ezt meg is teszem. Mert még holtan sem hagyok magammal kitolni...

I. Avian

...van vádlija, mi? Nő ez, tetőtől talpig... Hogyan? Ki forgolódik a sírjában? Benczur? A Gyula? Mindenki úgy forog, ahogy akar! Én sem loptam a tehetségemet...

Van még kettő, kinek adjam? Ne tanakodjanak, mert elfogy. Ezt a „Keresztrefeszítettet?" Nem balhéból mondom, de szívemből csöpögött lábaihoz a vér, amíg keresztre feszítettük... Az asszonnyal ketten!

*

— Három deci tisztát... Hej Helénkém, Helénkém! Aranyat ér a kezed... Még három decit... Magának is, én fizetem! Művész vagyok kérem... Milyen művész? Ne kérdezzen bárgyuságot, édes csapos kartárs! Nézzen a hajamra, könnyű kitalálni... Az ecset mestere...

Vincze György

(Jáger Miklós rajza)

Zuber Titusz

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1969 SEP 1

KISALFÖLD
Győr

Az új tanév küszöbén

1021

A Hogyan? szeptemberi száma

Az iskolai év kezdete: Szeptember a címe *Pintér István* írásának, amely a gyerekek, tanárok, szülők közös és egyéni gondjairól, terveiről, feladatairól, az oktatásügy módszereiről és gyakorlati teendőiről beszél.

Fridli László cakóházi vezető tanító a tanév elejei ismétlés fontosságára és módszereire hívja fel a figyelmet.

„Az életünk másik fele" címmel *Medvegy Antal* sárvári igazgató adja közre őszinte gondolatait a pedagógus közéleti tevékenységéről: az ifjúság iskolán kívüli problémáiról, a család, a társadalom gondjairól — illetve arról, hogyan segíthet ezekben a pedagógus.

Rajk László szégyenteljes perének tanulságos és megrázó részleteire világít rá *Lónyai Sándor* főszerkesztő „Operation X" című, megdöbbentő és lelkiismeretet felrázó írásában. Érdekes és értékes könyvtári „leleteiről" számol be élvezetes stílusban *Pernesz Gyula* „Lírai mozaik három évszámból" címmel.

E számban olvasható *dr. Lengyel Alfréd* „Fejezetek a Győr-Moson megyei szabadoktatás múltjából" című tanulmányának negyedik, befejező része.

Kulcsár János, Göcsei Irén, Bertalan Zoltán versei és *Zuber Titusz* grafikái színesítik a Hogyan? szeptemberi számát.

lángok sárgásan vör
fénye csillogott a s
ház felé meredő szer

A következő pillan
asszony nekiiramodo
úgy látta, hogy feléj
A férfi elébe állt, ke
petróleumos kanna, a
gasra emelt, minth
kodtak volna, aztán
szony lehajtotta a
bement a házba.

Ezen az éjszakán
nem tudott aludni. V
erdő felé vonzotta. J
kezett. A szomszéd
ben égő máglya lángja bele-
kapott az ő erdejének első
bokraiba.

Sikerült eloltani a tüzet, de
elhatározta, hogy most aztán
véget vet ennek a játéknak.

Másnap mégsem ment be
a faluba a rendőrségre. Abla-
kából észrevette, hogy a len-

...tt van a pribékjeivel. Men-
gele meg akar ölni, mert ott.
Auschwitzban nem sikerült
befejeznie a művét.

Horn az asszonyra nézett.
Felállt. Lihegett. Nem értet-
te.

— Ne féljen, asszonyom
Ne féljen tőlem. Kiről beszél
asszonyom?

Most Kohrmann is felállt
Ránézett a férfira. És lecsuk-
ta egy pillanatra a szemét.
Mintha azt mondaná: „Meg
kell értenie uram, szegényt."

Következik:

ISTENÍTÉLET

Zuber Titusz

Mi tárak c. lovírozott tusrajza (eml.) szerepel az alábbi tárlaton gyűrött

Medve Imola: 1 magyar grafikai kiállításról

Kisalföld 1968 XII. 1

Zuber Titusz

gyárudvar; alkony (a mure /eml.)

szerepel az alábbi táslaton

M. I.: győri tarasci táslat

Kisalföld 1969 IV. 3

Zuber Titusz

A sopron-fertő neve említve

Mérleg és terminológ

Kisalföld, Győr, 1969. sep. 19.

MDK

Zuber Titusz

Kiállitási kritika

Kisalföld 1967 nov.18.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Zuber Titusz
KISALFÖLD

1021

Zuber Titusz:

A régi Nessebar

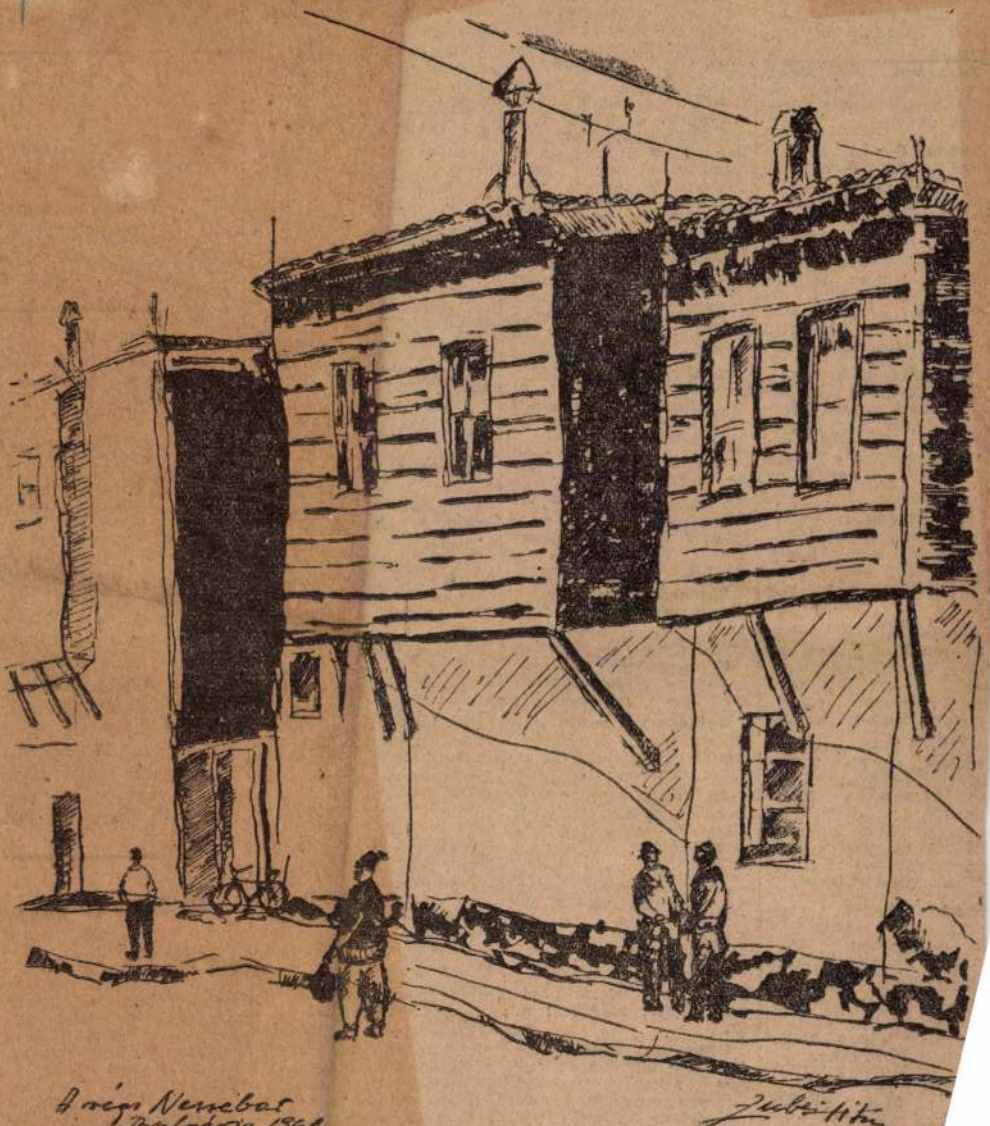

A régi Nessebar
Bulgária 1964

Zuber Titusz

Volkswagen, rádióval eladó, Sopron, Köztársaság út 23. Telefon este 7 után 12-82.

Pannónia, Csepel és Panni eladó. Győr, Árpád út 56. (N)

Építkezők figyelem. Pajta eladó, Farád, Petőfi u. 6.

Világos hálószobabútor sodronyokkal, matracokkal olcsón eladó. Győr, Ipar u. 83. Balázsné.

Jókarban lévő 250-es lemezvillás Jáwa olcsón eladó. Sopron, Kőszegi út 30.

Skoda Oktávia super 25 000 km-el újszerű állapotban eladó. Megtekinthető Győrött, Vörös Csillag Szálló parkírozó helyén június 3-án 13—16 óra között.

Skoda 1101-es gépkocsi jó állapotban eladó. Jankovits, Győr, Bacsó B. u. 29. VII. em. 1. Telefon: 21-98.

Kombináltszekrény, hálószobabútor, rekamiék, szekrények, jégszekrény, könyvszekrény, konyhabútor olcsón eladók. Győr, Lukács S. u. 12. Ujvilág térnél.

Generálozott D. K. W. furgon személygépkocsi sok alkatrésszel, motorral eladó. Érdeklődni: szombat, vasárnap, Némethné, Győr, Czuczor u. 24.

Rekamié garnitúra, tölgyfa hálószobabútor, kombináltszekrény, szekrény, sodrony eladó. Győr, Kisfaludy u. 25. Borsósné.

Építők, figyelem! Vörös terméskövet Vörös Csillag Tsz-től, Balatonszepezd. Falazókő: 80 Ft, ciklopkő lábazatnak 120 Ft tonnánként szegélykőnek 120 Ft tonnánként igénybevéve. Szállítás tíz napon belül.

Skoda-Coloniel személygépkocsi kifogástalan állapotban eladó. Győr, Dimitrov sétány 2. földszint 1.

-es négy ütemű motorkerékpár **-ria** motorkerékpár **-esnek** eladó. Ménmolnás, Ikker.

-ta Warex fényké**-p.** Biotar, Flek**-és** Triotár ob**-kal** eladó. Győr, 31—77.

Építtetők! Azonnal szállítunk vöröskövet. Falazó 90.—, Ciklopkő 120.— tonnánként vagonbarakva. Egyetértés Tsz, Zámka.

BMW 200-as motorkerékpár kitűnő állapotban eladó. Győr, Árpád út 38/b. Havasi.

Kombináltszekrény, rekamié garnitúrával, hálószobabútor, konyhaszekrény, sodrony eladó. Győr, Kisfaludy u. 13. Szabó.

Költözés miatt hálószoba, 10 darabból álló, francia ággyal, hármasszekrénnyel, kárpitozott karosszékekkel, vasszínűre dukkozott, igényesnek 7000-ért eladó. Érdeklődni: Győr, Lukács S. u. 9. (Ménfő V.)

350-es Jáwa motorkerékpár eladó. Győr, Domb u. 2.

Sötét hálószobabútor eladó. Daraboként is. Győr, Zrínyi u. 4/b., II. 6.

4 személyes motorcsónak, Sirály motorral eladó. Győr, Puskás T. u. 3.

6 orsós enyvezőbakok és enyvezőszorítók eladók. Győr, Festő u. 14.

Danuvia motorkerékpár jó állapotban eladó. Győr, Vörös Hadsereg út 157.

Wartburg, szánkrónos, eladó. Megtekinthető 4, 5, XII-es Autójavítóban, Szombathelyen.

6 személyes csónak, motorral eladó. ETO 2 vízitelepén, gondnoknál.

Épületnek való faanyag eladó. Érdeklődni, Győr, Stelczer L. u. 5. sz. Tóthéknál.

Jó állapotban lévő bécsi versenyzongora sürgősen eladó. Győr, Szabadhegy, Fehérvári u. 33.

Jó minőségű lábon álló lucerna kisebb tételekben is eladó. Győr, Bácsai u. 180. László Gyuláné.

Gyalupad, elsőrendű külföldi gyártmány eladó. Győr, Mártírok u. 54.

Ujdonság! Kislakásban kiválóan alkalmas újtípusú rekamié kapható és megrendelhető olcsó árban Balanek kárpitosnál, Győr, Bálint M. u. 2.

Skoda S- csi igén- Győr, Kü- 26.

Klubfot- adó, Győr, Árpád út 10., udvarban.

200-as DKW motorkerékpár prima állapotban eladó. Győr, Gárdonyi Géza u. 3. Kokai.

INGATLANELADÁS

Nádorvárosi családi ház kettőszoba beköltözhetőséggel eladó. Cím: Ingatlanközvetítő, Győr, Arali v. u. 6.

Révfalu elején, Szövetség u. 36. sz. telek eladó. Érdeklődni lehet: Boross, Damjanich u. 41. Győr.

161 n-öl telek Révfalun eladó. Győr, Kórányi F. tér 10. Kaszás. Érdeklődés du. 4-től.

2 szoba-konyha, spejz, előszobás családi ház eladó, gazdasági épületekkel, 450 n-öl gyümölcsössel. Érdeklődni lehet bármely időpontban, Szil, Vörös Hadsereg u. 82.

Belvárosi 3 szobás, fürdőszobás családi ház eladó. Érdeklődni: Győr, Bálint M. u. 30. Meilinger.

160 n-öl házhely eladó a Postás pályánál. Érdeklődni mindennap du. 6-tól, vasárnap délelőtt Győr, Bácsai u. 20/B.

Vennék beköltözhető házrészt némi kp. és életjáradékra, vagy egyedülállók gondozását vállalnánk lakásért. Ajánlatokat: Megbízható" jeligére a Hirdetőbe, Győr, Kazinczy u. 16. kérjük.

Nádorváros legszebb helyén lévő telek, házzal együtt eladó, amely megegyezéssel beköltözhető. Társas építkezésre alkalmas. Szabó, Győr, Zrínyi u. 14/a.

LAKÁSCSERE

Elcserélném nádorvárosi másfélszoba összkomfortos lakásomat belvárosi, vagy nádorvárosi kétszoba összkomfortosra. Érdeklődni: Ingatlanközvetítőnél, Győr.

16. Hirdetőbe.

HÁZASSÁG

Vidéki 49 éves, 167 magas, szakmunkás férfi, szép házzal, gyümölcsössel rendelkező, megismerkedne házasság céljából csak vidéki 33—38 éves jómegjelenésű szorgalmas lánnyal. Leveleket: „Jófindulat" jeligére a Hirdetőbe, Győr, Kazinczy u. 16.

VEGYES

Balatoni villa, szobánként is bérelhető. Strandhoz három perc. Horváth, Dimitrov s. 4. (N)

Felveszünk 1 fő fertőtlenítői képesítéssel rendelkező férfi föregírtót, 1 fő férfi üvegtisztítót, 4 fő férfi teleprendezőt és üttisztító dolgozókat. Győri Köztisztasági Vállalat, Győr, Kálvária u. 6.

Megérkeztek a leértékelt ballon anyagok az Egyenruházati Ktsz-hez, Győr, Árpád út 45. Megrendeléseket felveszünk hétfőtől. Férfi öltöny, külön nadrág, női ajra és kiskosztümre. Anyagárból 30 százalék engedményt adunk.

Áramszünet!

Az —ramszolgáltató Vállalat közli, hogy folyó hó 4-én, hétfőn 8—14 óra közötti időben Belvárosban, a Dimitrov sétányon, Nádvárosban, a Bartók Béla utcában a Lehel utcáig és a leágazó utcák, a Zrínyi u. és Bem tér környékén, valamint a Kálvária és Pápai u. és az ezekről leágazó utcákban áramszünet lesz.

onyhavezető

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD

Zuber Titusz

1963 MÁR 17

1021

ZUBER TITUSZ: A VÉNEKI RÉVNÉL

kezjegyet. Határozott, karakterisztikus ábrákat rajzol. Még ez a szerencsém, különben valami hóbortos, múltszázadvégi piktornak néznének. Így azonban? Legfeljebb azt gondolják: „Ez a pali belehülyült az absztraktba!"

Még mindig jobb, mintha Kicsipofi papája vonná kérdőre, amiért... De hiszen, tetszik tudni, tavasz van...

(racz)

Lekéssük

Népszerű lett a televízió Tell Vilmos filmsorozata. Igaz, gyerekeknek készült, de egyre több felnőtt is végignézi a folytatásokat.

Vasárnap este betértem egy falusi kiskocsmába. A szomszéd asztalnál két bajuszos parasztbácsi beszélgetett.

— Öregszünk, János! Úgy múlik az idő. A televízióban ma adják a Tell Vilmos tizedik folytatását. Pedig mintha csak ma kezdték volna. A másik hümmög, azután hirtelen előveszi a zsebóráját.

— Idd meg gyorsan a fröccsödet, Feri, mert lekéssük!

tása balesetet szenvedet
Kaput nyitott egy autónal
amely nekinyomta ujját
vasajtónak és eltörte. A
üzemi orvos sínbe tett
Másnap már jött is dolgoz
ni bebugyelált mutatóujjal.

János bácsit úgy kényez- veszíteni első helyét a bal-
eset miatt.

Természetimádó

— Csodálatos varázsa van az erdőnek Jucika. Másokat megrettent a magány. Bnne m minden lépés után erősebb lesz a bátorság...

győri műsor

- Bartók-hangverseny
- Budapesti Orfeum
- Cseh Tamás: Frontátvonulás
- Vendégünk: Rodolfó
- Az új városi könyvtár
- Kazal-est
- Tavaszi divatbemutató
- ELTE színpad

1981.
Április

ZUBER Titusz

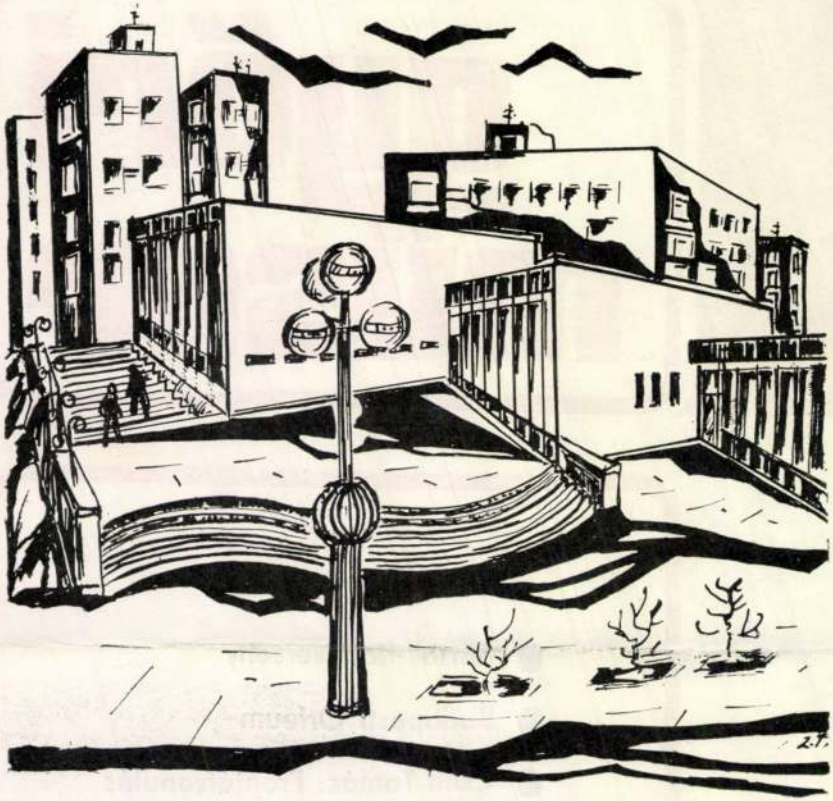

Zuber Titusz grafikája

Az új Városi Könyvtár

(Győr, Herman Ottó u. 22.)

ZSCHASCHKA, Albert, pozsonyi pallér

A. Z., bürgerl. Maurerpollier, 69 éves felesége meghalt.
(1808, 4491)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

ZSCHERNAY 1. CSERNAY

Stanislaus. l. Szaniszló.

Juan de Cremona

XVI. n

1.

Hadtört. Kösl

1933, B. l.

Tejsze köböl, neolithkori VIII. ~~129~~ 130.

Zuan de Trient

várépítő segéd

l.

Hadtört Kőrl

1933: 13. l.

Földmívelésügyi minisztérium

VIII. 131.

Juan Maria von Neapel

aronos

Giovanni Maria da

Napoli -val

lásd ott.

latt, a szenteknek 2/3-ad életnagy-
lottak, mig a mostaniak már a res-
ültek oda. Mihalik Sándornak az igen
ei közé tartozik, hogy felfedezte
ság a idejében azokat a szobrokat,
leg itt állottak.
a homlokzata a déli tornnyal jórészt
z a feltevés, hogy a déli torony ter-
i István. Feltevés az is, és azt hi-
hogy az ugynevezett Mátyás-lámpát
ín faragta. Kassai István elég sokáig
lóm épitésvezetője és müködése majd-
tolsó éveiig terjed. 1464-ből vannak
k, amiből tudjuk, hogy mikor dolgo
tt Mátyás számára és Budán, ahol pol-

ZUAN RUDOLF, cukrász

--

Miskolcon működött Jost János cukrász,mert 1833-ban Zuan Rudolf eperjesi cukrasz közöpte a tanaccsal,hogy Jost özvegyétől a mesterséghez való minden Készületeit mevásarolta. 248.old. 57.jegyz

RÓZSA MIKLÓS: Svájci cukrászok Miskolcon 241.old

A Herman Ottó Múz.Évkönyve, XIII-XIV. Miskolc, 1975

ZUAN RUDOLF, cukrasz

Zuan Eperjesen folytatta tovább tevékenységét. Egy szép barokk házban volt az üzlete, megbecsült, mint polgár és üzletember. A provizórium évének tavaszán halt meg, özvegye vitt tovább az üzletet. 248.old. 62.jegyz

RÓZSA MIKLÓS: Svájci cukrászok Miskolcon 241.old

A Herman Ottó Múz. Évkönyve, XIII-XIV. Miskolc, 1975

ZUAN RUDOLF, cukrasz

Miskolcon Zuan Rudolf "Czukor csemege készitő mester" nem egyedül folytatta tevékenységét, társul maga mellé vette mestertársát Silvestri Jakabot, akit néha Jost János boltjába 1833 augusztusában be is állitott. 248.old 58. jegyz

RÓZSA MIKLÓS: Svájci cukrászok Miskolcon 241.old

A Herman Ottó Múz.Évkönyve, XIII-XIV. Miskolc, 1975

ZUAN RUDOLF, cukrasz

Silvestri /Silveste / Jakab miskolci cukrász társas viszonyban állt Zuan Rudolffal. Közte és Zuan között a létrejött társasviszony 1874-ben még fennállott, de később megszünni készült, mig végül is felbomlott. 248.old 2. jegyz

RÓZSA MIKLÓS: Svájci cukrászok Miskolcon 241.old

A Herman Ottó Muz.Evkönyve, XIII-XIV. Miskolc, 1975

Johann Conradt Zuber,asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből,October 1692 Jahr utan:"Anno 1693 den 2 Augusti ist frembt gesezen Johann Conradt Zuber Von Wormbs am Rein". 108.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 91.old

Arrabona,9.- Antus János Múz.Győr,1967.- A Győri Múz.évkönyve

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Zuber J.C./Johan Conradt/.asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke származási hely szerint:"Worms:Zuber J.C." 12[illegible].old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 9[illegible].old

Arrabona,9.-Kantus János Múz.1967,Győr.- A Győri Múz.Évkönyve

U Zuber? Johann Conradt, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztaloslegé-
nyek jegyzéke: "Zuber, ? Johann Conradt, Worms, 1693.
VIII. 2". 120. old. 13. jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. szá-
zadban - Adatok Győr város asztalosmüvességének
történetéhez 95. old

Arrabona, 9 - Xantus János Múz. Győr, 1967, - A Győri
Múz. Évkönyve

ifj. Zuber József, mézeskoláts-készítő

L: Kozák Éva

5.

: Közművelők és népművének kitüntetése

Bp. 1979 aug. 18.

Nepszabadsag,

ifj. Zuber József, mézeskalácsos

L: Bartos Dániel

– Kitüntetések a Parlamentben 12

Esti Hírlap, Bp. 1979. aug. 17

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II. 346.

Név: Zuber Oszwaldt

Foglalkozás: Sárgaréstüves

Szárm. hely: Eper in Bölmen

Hitfelekezet: _____ Csal. állapot: _____

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1737 VI. 22

A polgárjogért fizetett összeg forintban: _____

Luber Titusz
festő

M.D.K

Megyei munkás csoport győri
kiállításon mutatta be munkás-
ságát.

-431.
Művészet, 1961. január – 1 szám

Zuber Titusz MNK

Szerepelt a győri képzőművészeti kiállításon.

"Pihenő vitorlázók."

Borbáth Sándor: Korszerűbbet, színvonalasabbat! Kisalföld 1962. nov. 7.

MDK.

Zuber Titusz

Kiállitási kritika

Kisalföld 1966 nov.27.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Zuber Titusz

KISALFÖLD
1964 MÁJ 7

Zuber Titusz: Falusi táj

a valódi gyümölcslé

Csepreg és vidéke Körzeti Földművesszövetkezet

SZIM Győri Célgépgyára felvesz

egyedi gyártásban jártas

forgácsoló szakmunkásokat

Jelentkezés a gyár

500-as Trabant Limousine személygépkocsi sürgősen eladó. Körzeti orvos, Mórichida.

Egy db 4 méter széles vaskapu eladó. Győr, Bercsényi liget 35. Petekovács.

Rövid páncéltőkés angolmechanikás zongora igényesnek eladó. Németh, Győr, Bacsó Béla 32/b., II. 1.

Tolóajtók, üvegfal eladó. Jakóné, Győr, Petőfi tér 8. sz.

Olcsón eladók szoba konyhabútor, rekamié, sezlon, ágybetétek, toalettek, ágyak, szekrények. Győr, Kisfaludy utca 34. Vörösné.

20 család méh olcsón eladó. Oravecz, Bony, Győr megye.

használt

páncélszekr

venne

Balaton part romszobás csal eladó, strand, v zelében. Szikora örs, Vörös Hads 16.

Nádorváros épülő közp fűtéses

társasház

elfogad

jelentkező

az Országos Ta pénztár, Győr,

Zuber Titusz

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD
1965 MÁR 14

— Ugyan, már. Valami gyerek? — Kérdezd meg tőle —

1021

Zuber Titusz: *Pékek*

dakinn a földe
(Endrődi Istv

T

— *Jobban van?*

— *Szörnyű... — lihegtem.*

— *No, keljen csak fel, fiatalember, még a főszerkesztőhöz is be kell mennie.*

— *Sajnos, nem tudok...*

Bevittek hordágyon.

A főszerkesztő egy kivilágított, tágas szobában állt gumikesztyűvel a kezén, köpenyben. Mellette a titkárnő, szintén talpig fehérben. Letettek. A főszerkesztő fölém hajolt... Rövid parancsok röpködtek:

— *Műtőkés!... Kámfor! ... Fogó!...*

A többire már nem emlékszem.

Amikor két hét múlva sápadtan és soványan elhagytam a szerkesztőséget, a szerkesztő erősen megszorította bepólyált kezemet és így szólt:

— *Gyenge költőnek bizonyult. Nehezen bírta. De adok egy tanácsot. Ezután csakis papírra írjon. Az többet kibír.*

Fordította:
Baraté Rozália

csődült a nép a partra. Nézegették az árukat.

A kereskedő az egyik zsákból kimarkolt egy csomó szöget, és megkérdezte az alkimistától:

— Mi ez?

— Szög.

— Hát most?

Az egyik vevő felé nyújtotta a kezét, és — szögek helyett mindjárt aranypénz csillant meg a tenyerében.

Az alkimista csak bámult.

A kereskedő rámutatott egy hordó borra.

— Mi ez?

— Bor.

— És most?

„Temetőnk megtelt!"

Az amerikai Borington városka előtt az országúton tábla hírdeti: „Kéretik városunk területén a közlekedési baleseteket mellőzni, mivel temetőnk már megtelt!"

A polgármester szerint a tábla fennállása óta a közlekedési balesetek száma sajátos módon csökkent.

Zvumetrky Derso

Hüvösvölgyi villa

Repr

Magy. Epitőművészet

1929. 1. n. 16-l.

2048-909-46
Vegyesek.

598. Létrák.

1. darab természetes szinű puha fa létra 12 fokkal, és oldalt vaskapocscsal.

Méretei: 324 cm. magas, 70 (34) cm. széles. 14·50

Becsértéke ~~per 14.50 K~~.....~~29~~ K

Régi leltári száma: 114.

Zrumeczky Dezső

Szód
z
Padányi Gyulyás Jenő
A háboru előtti évek
építőművészetének
tanulságai.
Bp. 1927. 17. l.
26 l.

II. [illegible] 23
IX. [illegible]
X. [illegible]
XI. [illegible]
XII. [illegible]

Zrumeczky [Dezső]

Erőd

=

Bierbauer Virgil:

Az épitészet. Magyar

Müvelődéstörténet.

D. k. Bp. é. n. 587-l.

ZAKCSOPORT

OR

IÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Zrumetzky Dezső

Erod

Sváb Gyula

Újabb állami népiskolák

MMÉE Közl

1914. 24 l

29 —

279. Faistenberger, Anton (osztrák festő ‡ 1663 – 1708): Tájkép. Vászon, olaj, 74 × 100 cm.

Jerevich: PA, 248 l.
Fäustenberg

—

Maszlagy II. 305 szám
Fäustenberg Antal. Jelezve lent balra:
Anton Fäustenberg.

—

Zrumecky Denö

ejs. Bjerl

vod

Magyar Épitömüvészet

1911. 9 sz. 1-4/1.

(Budapest, III. k. Rózsadomb, ts. Eola)

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta.

Kommode, Nussholz, mit Int

1456. FIÓKOS SZEKRÉNY, diófa,
Nussholz, mit Frauenbildniss

1457. EBÉDLŐBUTOR, diófa, far
karosszék. Olasz. — Speisezim
sechs Stühle, zwei Armstühl

1458. IRÓASZTAL, diófa, berako
Intarsia. Italienisch, A. XIX

1459. IRÓASZTAL, diófa, berakott
— Schreibtisch, Nussholz,
Louis XVI.

1460. BUTORKÉSZLET, egy kan
kárpitozással. Olasz, XIX. sz
Intarsia, grünem Stoffüberzu

1461. KANAPÉ ÉS HAT SZÉK, di
— Kanapee und sechs Stüh
Italienisch, XVIII. Jh.

1462. NYOLCSZÖGÜ ASZTAL, dió
holz, mit triposförmigem Fu

itozással. Olasz. — Zwei Armstühle, Nussholz, mit

ilus. — Zwei Stühle, Nussholz. Barockstil.

kkstilus. — Zwei Stühle, Nussholz, mit rotem Rips-

és piros damasztkárpitozással. Barokkstilus. — Zwei
d roter Damasttapezierung. Barockstil.

fa, piros damasztkárpitozással. Francia, Louis XVI.
goldet, mit roter Damasttapezierung. Französisch,

fa, virágos brokátkárpitozással és párnával. Louis
tzerei vergoldet, mit geblumtem Brokat tapaziert.

anyozott négy flamingóalaku lábbal. XIX. sz. —
det, mit vier flamingoförmige Füsse. XIX. Jh.

rakott diszitéssel. Olasz. — Kleiner Salontisch,

al és brokát kárpitozással. Velence, XVIII. sz. —
tzerei und Brokattapezierung. Venedig, XVIII. Jh.

03 —

Źrumetzky Dezső

szül. 1883. Ináros puszta

+ 1917. jan. 31.

Életrajza

Univerzit 1917. 39. l.

Kállay András: Utazás Nyíregyházára

Kőrút IX. 80.

Zrumeczky Dezső

vrod

Jakab, Desider =
Die Gefolgschaft Edmund Lechners.
A Mügyjtő - 1930.
8-9. 22.

247 l.

Zrumeczky Dersó

nincsi repr.

A Hár 1909 II. 9-10 sz

szeteser
szeti al
háttérb
rítőbbe

■■■

„A HÁ
bekötés
küldése
együtt

BUDAPEST ::
ATHENAEUM

Zrumeczky Dezső

épitész

vod

M. Iparmuvesets

1910, 158. l.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz : ..... Korona .....

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta-

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi .....

Zrumetzky Derso

terverte a Lipeski III.
Szemlőhegy-utcai elemi
fiu és leányiskolat.

Kabdebo Gyula: A fő-
varos uj iskolaépületei.
Guthi J. Főv. almanach
1913-15. 131. l.

mészárosok *közreműködésével maga* alakitson egy részvénytársaságot, olyképen, hogy a 2 millió K-ás alaptőkéből kb. 1,600.000 K-áig vett át részvényt, s a vezetésre igy teljes irányitást nyert. *„Budapesti állatvásárpénztár részvénytársaság"* cég alatt kezdte meg az uj intézmény müködését, még pedig a marhavásártéren 1907 dec. 20-án, a sertésvásártéren 1909 május 1-én. A részvénytársaság müködését a fővárossal az 1908 jan. 22-én 130. kgy. sz. a. kötött szerződés szabályozza.

A régi dijak mérsékelt leszállitásával, az intézmény reorganizációjával, müködésének a sertésvágóhidra való kiterjesztésével, a vásárpénztár által engedélyezett hiteleknek megkönnyitésével, olcsóbbá tevésével és a vidéki állatanyagnak külföld helyett Budapestre irányitásával tényleg javitotta ez az intézmény a helyzetet.

nem történt, másrészt a jéggyárak kötelező nyilatkozatot adtak, hogy nem fogják kizsákmányolni a helyzetet, végül pedig a magánvállalkozás is több uj jéggyárat létesitett, igy hát a veszedelem elmult. A marha- és sertésközvágóhidon a házi szükséglet ellátására szolgáló jéggyárakat azonban megbővitették annyira, hogy a husiparosokat is elláthatja mázsánkint egy korona ár mellett.

9. Fővárosi monopolium déligyümölcs árverésekre.

Az a harc, amelyet a főváros az Ausztriától és Triesztől Baross Gábor által függetlenitett déligyümölcs (narancs és citrom) kizárólagos aukció-jogáért a monopóliumot élvező magánvállalkozással szemben inditott, 1907-ben végre sikert aratott. Ekkor lejárván a Magyar Kereskedelmi részvénytársaság („Magyar

Zrumeczky Dezső †

U. 2006.

Pesti Hirlap. 1917.
febr. 2. (Halálozás.)

érvényesitett 3 drb.ut
80 f-t, azaz Egyszázha
adási csekkszámla terh
szeptember hó 24-én. A
Ervin s.k. miniszteri

A hivatalos másolat hi

min.irodatiszt

Zrumeczky Dezső

l.

MÉ. 1912. 4: 7.

22, 23, 24, 25

26, 27, l.

Zrumeczky

épitesz

vród

Padányi Gulyás Jenő

A háboru előtti évek
építőmüvészetének
tanulságai.
Bpest, 1927. 17. l.
26,

Zrumeczky Dezső †

U. 2004

meghalt 1917. jan. 31.
A kárpáti falvak ujjá-
építésénél erősen meghult
s rövid szenvedés után
meghalt.

Pesti Hirlap
1917. febr. 1.
(Halálozás.)

[signature]

irodatiszt.

s másolat hiteléül:

1. A miniszter rendeletéből: Dr. Iovag Ybl

azaz: Husz pengőt.

rhére:

Budapest, 1938. október hó 29.-én.

A miniszter rendeletéből:

Dr. lovag Ybl Ervin s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

min.irodatiszt.

Zrumetzky Dezső

Állatkerti pavillonok
Herczeg Ferenc villája

Lechner Jenő dr.
ajándéka

Zrumetzky Derio

wód

Petr Samtida

43.1.

Zrumetzky Derso

épitész

wód

Bevpestikavé

930, 1013. l.

KÖZGYULÉSRE

APLOMBAN DÉLELŐTT 10 ÓRAKOR
SZENTMISE.

—

DROZAT:

egnyitó beszéde: Az Apokalipszis történelembölcselete.

M. E. Ny.

Zrumeczky Dezső

l.

Bar Bpestbalys

30. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Zrumecky Dezső

Zebegényi templom

Bar Bpestbalp

139. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Zrumeczky Dezső

wod

Kertész Bouw

283. l.

Via Ricasoli (Firenze) VII. 210

Zrumeczky Dezső

Ivód

z

Nádai 60. l

64. l.

308

KARDOS GÁBOR KÉPKERET- és LÉCGYÁR

UJPEST, CSENGERI-UTCA 3. — TELEFON: 942-12.

Lerakatok: **Ujpesten, Árpád-ut 98.** — Telefon: 956—81.
Budapesten, VIII., Rökk Szilárd-u. 6. Telefon: 370—05. **VII., Wesselényi-u. 50.** Telefon: 344—58.
V., Báthory-utca 15. Telefon: 113—40. **V., Csáky-utca 31.** **II., Margit-körut 48.** Telefon: 579—94.

Budapest, 1935 XI. 12

ELISMERVÉNY

Ngs Ifj. Szentiványi urnak

mely szerint a mai napon fizetett 10 P — fill.,

azaz Tízpengőt pengőt

b. számlája javára köszönettel felvettem.

Kiváló tisztelettel

KARDOS GÁBOR.

felvevő.

„Attila"-nyomda, Ujpest.

Zrumetzky Dezső

1884 – 1917

wód

z

Ybl utolsó

18. l.

sto".

szt Pál.

evangelista szt János áll, kissé jobbra for-
tartott nyitott könyvbe az Apokalipszist
szú, bajusza és szakálla leberetvalt. Bokáig
d és palástja piros. Jobbról
Tekintete szt János felé irányozza és
lamizsnáj (a mellette térdelő koldusnak)
lapszt szakálla ősz. Bő újjú köntöse szürke.
icsfény vefzi körül. A háttér préselt diszítésű.

32·5 cm.
eumból.

Ás. Pápa 137

Zrumeczky Dezső

Ivod

Kertész K. Róbert

Neuzeti építőmű-
veszet. Bp. 1916.

13. l. 18. l.

Zrumeczky dezső

ivód

Müllépirod

588-l.

Zrumeczky Dezső

wód

z

Jblképrőm

324. l.

n y v

yi-utca 7 sz. alatt lévő épületének
és Közoktatásügyi Minisztériumnak az
épület egyes műemlékirészei ne ke-
megóvassék.
április 18.-án

Zrumetzky Dezső

l.

A Pesti Vasvasháza

1937. 9. 4. 13. l.

1930

Zrumeczky Dezsö

l.

Biró Erdmüv

161. l.

is mondhatjuk, hogy a toszkán építészetben új életre kelő antik elemek egynéhányát (mint például a boltívek alkalmazását) általában etruszkok hagyatékának tartják a római művészetben. Ha azonban a XI—XII. századi toszkán építészet antikizáló irányáról beszélünk s keressük azokat az elemeket, amelyek az antik művészetből szívódtak fel Firenze, Pisa templomépítészetében, úgy sokkal közelebbi mintaképekre akadunk a későrómai ókeresztény művészet emlékeiben.

A templomok alaprajzi elrendezése hasonló a nagy ókeresztény bazilikákhoz. Latin keresztalakú alaprajz, rendszerint három hajóval s keresztházzal, míg az egyetlen apszis a főhajó tengelyében fekszik. A mellékhajókat a főhajótól oszlopokon nyugvó árkádsor választja el, ami magában is antik örökség, méginkább a belső tér nyugodt ritmus

Z rumieczky Dersö

l.

Jaňszky 1929

43. l. 44.
45. l. 56. l. 85. l.
89. l. 92. l.

Zrumeczky Dezső

l.

Jánszky magyarforma

12. l. 28. l.

6 *szám.*

Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest.

~~VI. Állatkerti ut 1.~~

utána IX Rákos utca 10 sz

Zrumecky Oerso

wód

Lendl Adolf dr

Az új állatkert.

Magyar Építőmüvészet

1909. 6. szám

Zrumeczky Dezső

Schöpflin Aladár
Zrumeczky Dezső
Uzsgat: 1917 febr. 16

réclamation.

votre lettre du 2e courant et nous
tenu. Nous avons envoyé les
dus belle reliure et nous avons
our garder nos bonnes relations
nous donnons un rabais de 10%

nous serons d'accord, agréer
stinguées

Zrumeczky Dezsö

ród

Padanyi 179.

és Kör. II.

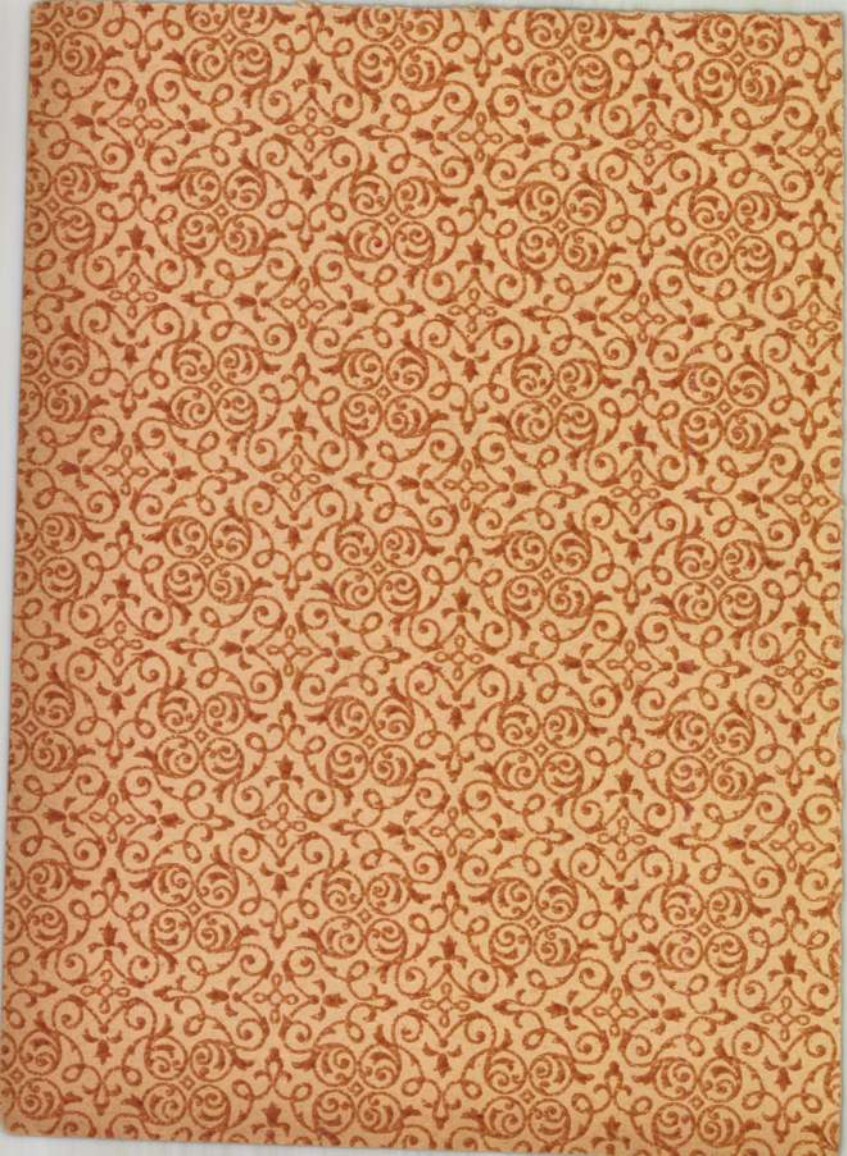

Zrumeczky Dezső

Magyar Múzeum
1926. 417

a. Homlokába fésült haja, szeme, szem-
a sötétbarna sála leberetvált. Ingének
nyakravalója felett piros szalagon az
fekete prémes tekecsén három sor ék-

ketei 56:47 c/m.

ró ajándéka 1846.

Zrumecky Dezső

épitéz

vród

Dr. Lendl Adolf. Az

uj állatkert.

Magyar Épitőmüvészet

1909. 6 szám.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

Endrényi Imre, Szeged.

Zrumetzky Dezsö

epitem

l. † 1917

Müvészet

1917. 39 l.

Silia Januaria VI. 210

Zrunieczky Dezsö

U. 2004

2006

l. dr

Galla Placidia mausoleum (Ravenna) V. 205.

Zrumeczky Dezső

Środ

Yblut. 18. l.

(– látképe IV. 99. –)

Érsekújvár visszafoglalása (rézmetszet)

IV. 97, 98.

— 1685-iki ostromának terv-
rajza (rézmetszet) IV. 97.

Zrumeczky Dezső

ivód

Biermodéptőrekv

532. l.
533. l.
534. l.
Áldás utcai elemi iskola a Rózsadombon.

935 OKT. 24.21

(Zrumeczky dezső)

Épülő Magyarország. Irta
< >. Kritika 15–16.

(Müvészet 1911. 96 l.)

7067

...szes kerétű tojásdad medaillonban. Rövid hajat,
...lleinye ki van vágva s lehajtott gallérú kabátja
...latt:

...5"

18.5 : 13.7 cm.

...életrajzai. Pest, Heckenast Gusztáv, 1857.
...VII.

294/95.

Krumeczky Dezső

építész.

Szül. Pusztainárcs 1883.
Oklevelet nyert 1907.

Műegyetem 22. c.

T. 6051.

.ól és várostól jobbra a Körös
térben kőfallal körülvett
yek hullámzanak. Felirata

. Vestung és befejezése: 5.

7 cm.

0-95

Zrumeczky Dezső

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 417

LEVELEZŐLAP

Feladó:

VILÁGOSSÁG RT.

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Z rumeczky Dersö

cód

Jánformtöreko 43 d.

A Műemlékek Orsz. Bizottsága

Tekintetes Elnökségének

Budapest.

VI. Aréna út 45,

Képművészeti Múzeum.

Zrumeczky

épitéz

l.

Bierbeptort

265 l

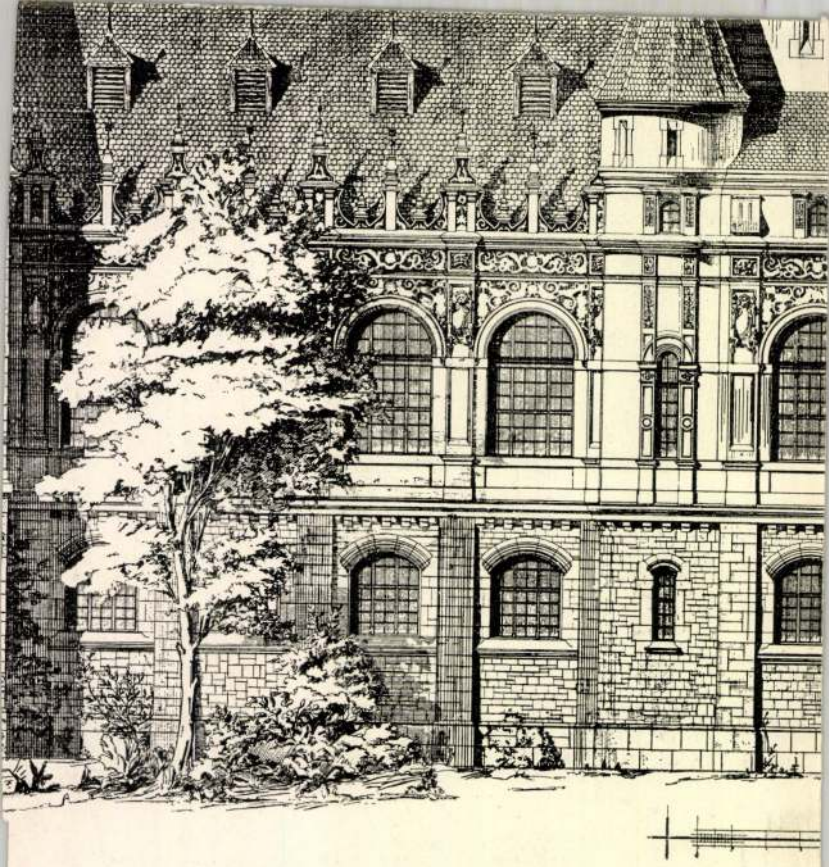

Az ezredéves országos kiállítás történelmi

Tervezte *Alpár*

1911 szeptember. Magyar Építőművészet IX. évfolyam, 9. szám.

A főváros építkezései. 3. ciklus 1912. év.

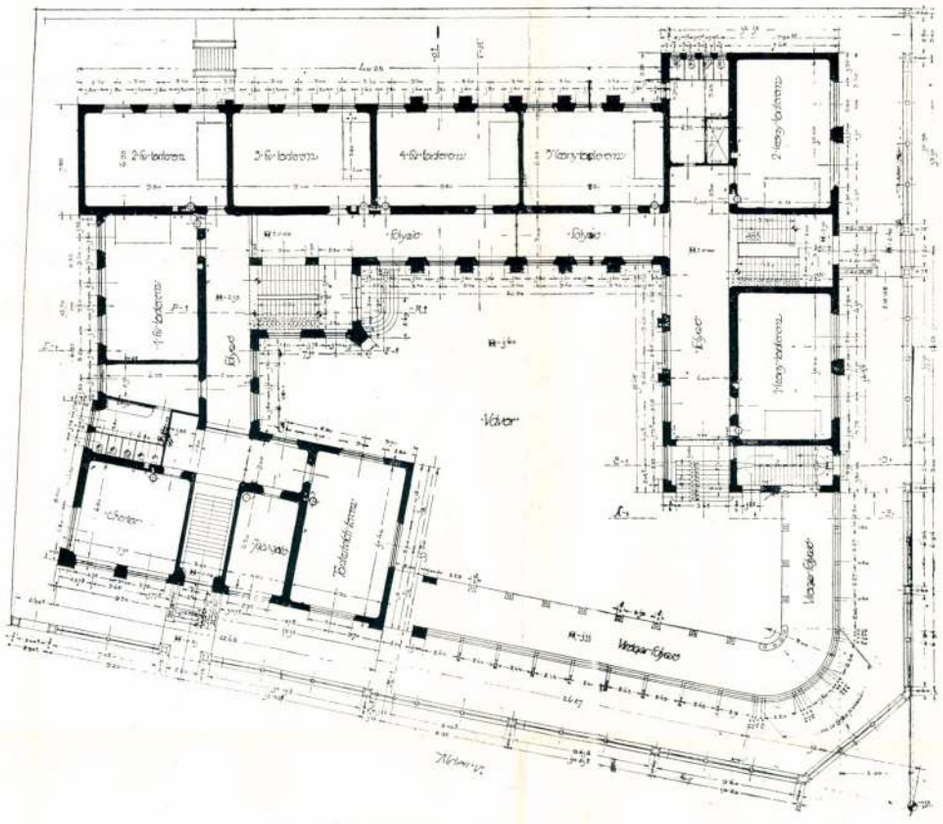

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

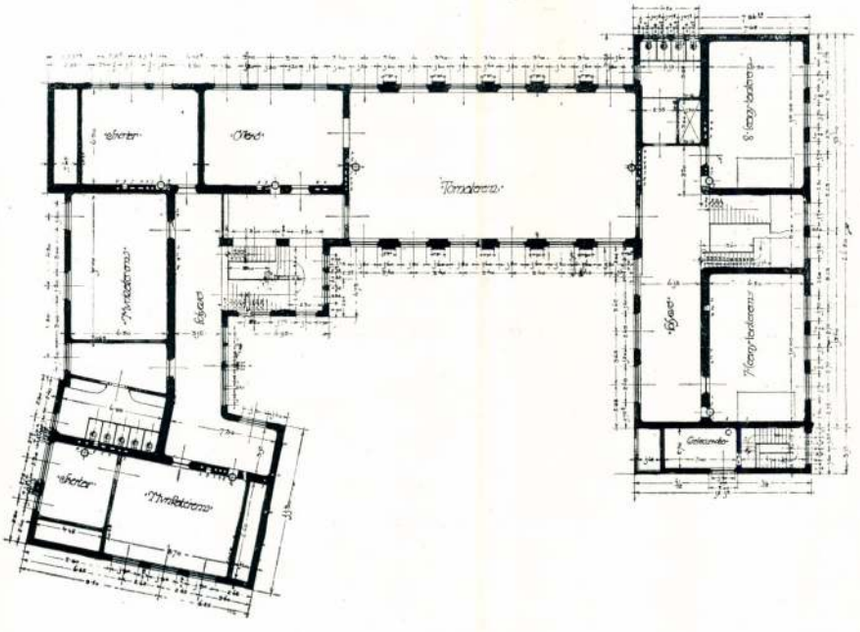

III. KER. RÓZSADOMBI ISKOLA. I. EMELETI ALAPRAJZ. ZRUMECKY DEZSŐ ÉPITÉSZ.

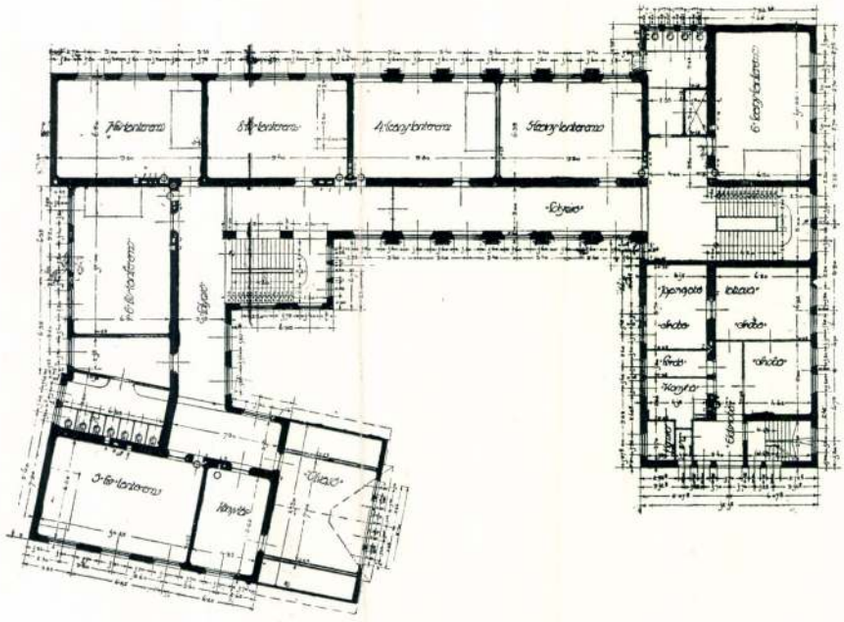

II. EMELETI ALAPRAJZ.

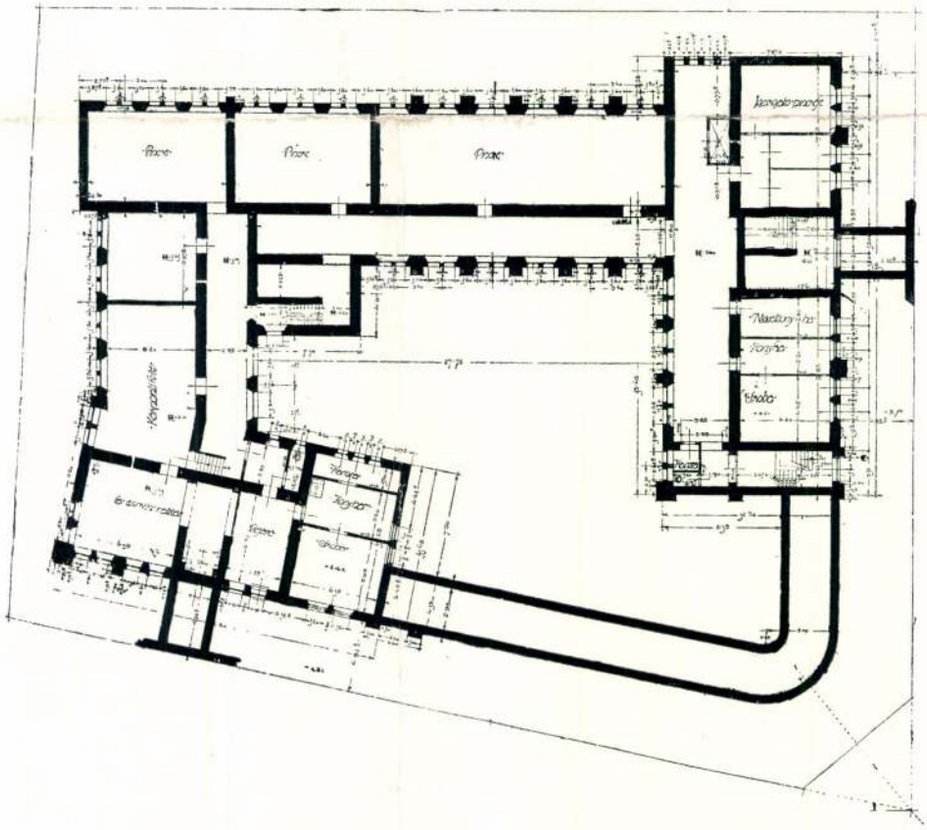

III. KER. RÓZSADOMBI ISKOLA. PINCEALAPRAJZ. ZRUMECKY DEZSŐ ÉPÍTÉSZ.

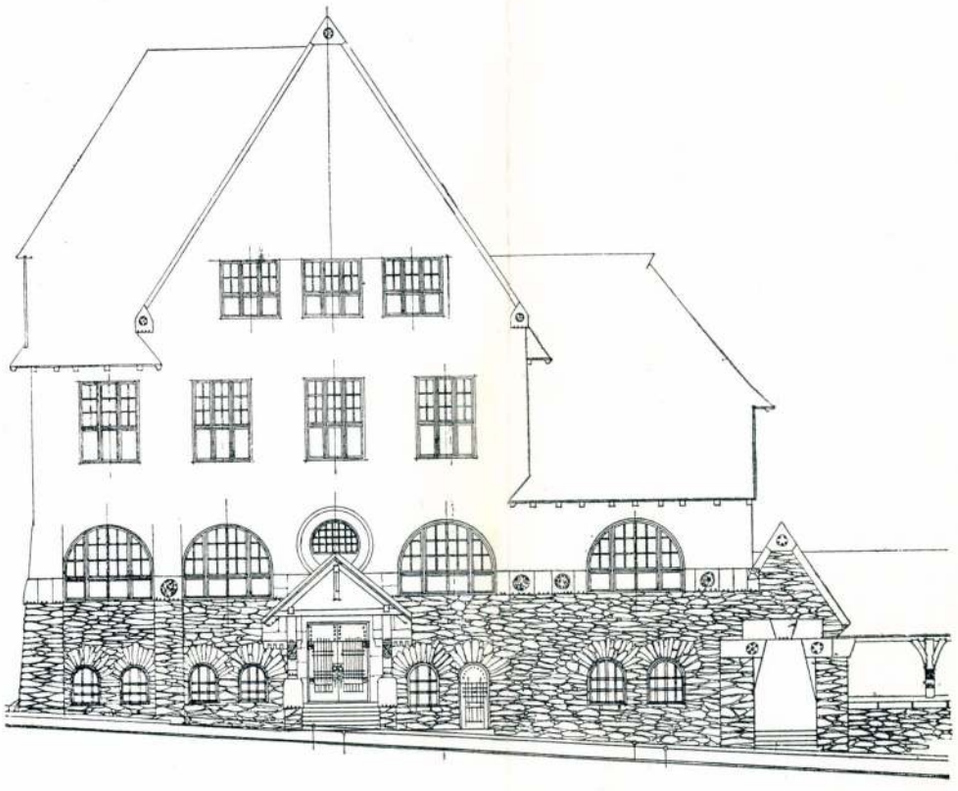

ÁLDÁS-UTCAI HOMLOKZAT.

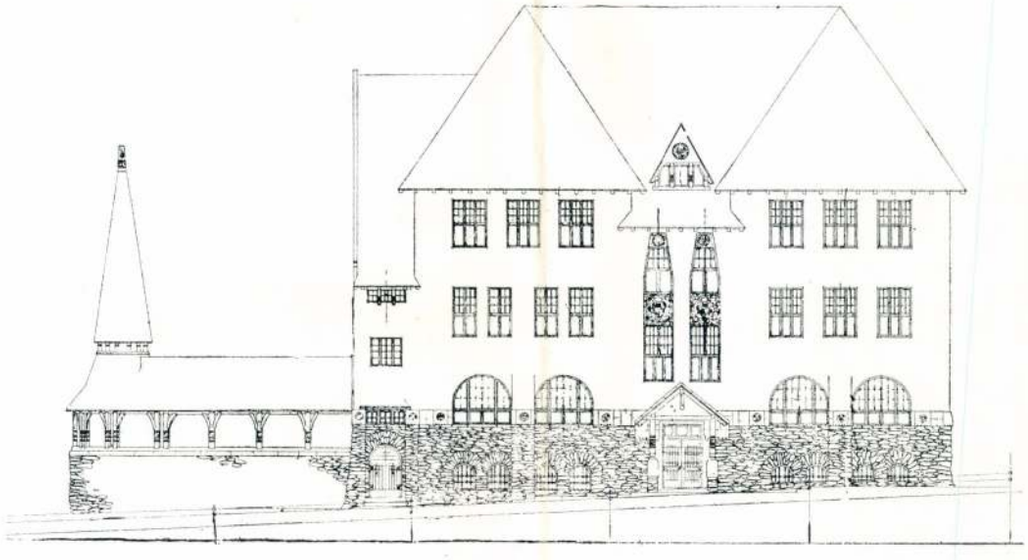

SZEMLŐHEGY-UTCAI HOMLOKZAT.

III. KER. RÓZSADOMBI ISKOLA.

ZRUMECKY DEZSŐ ÉPÍTÉSZ.

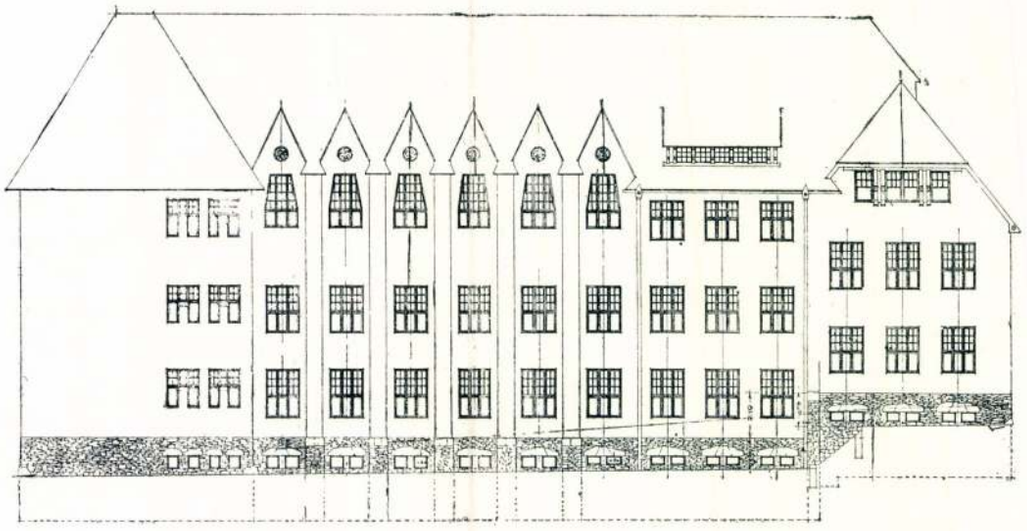

MELLÉKHOMLOKZAT.

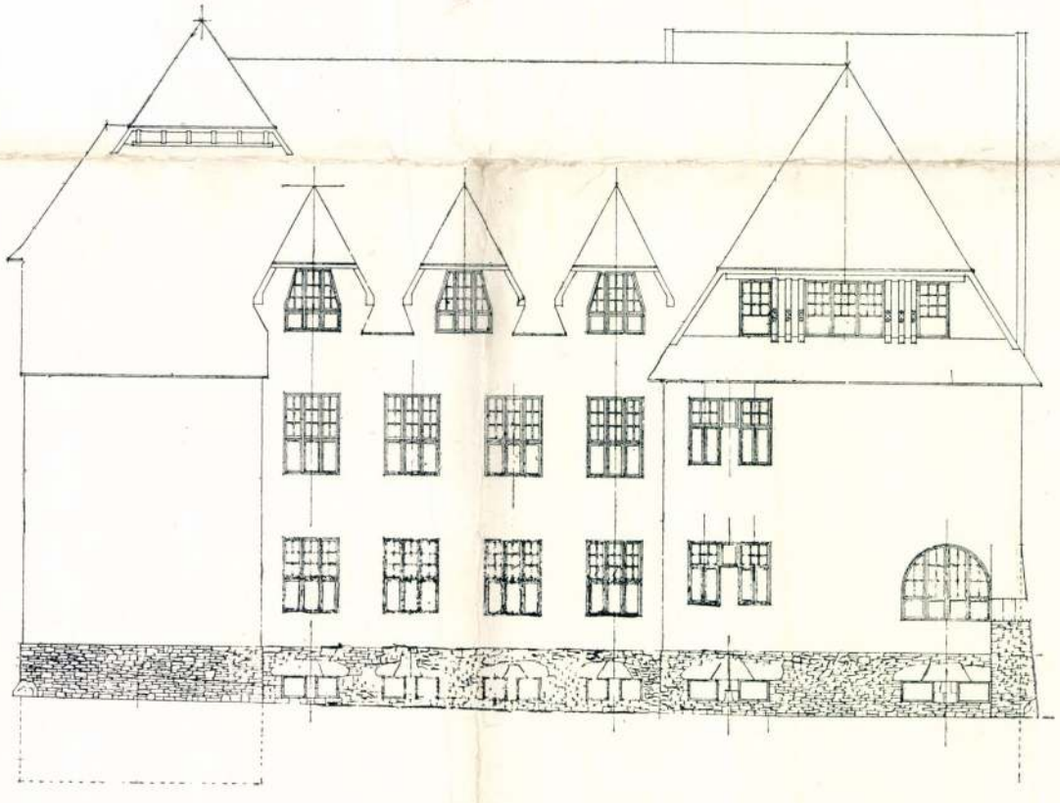

MELLÉKHOMLOKZAT.

III. KER. RÓZSADOMBI ISKOLA.

ZRUMECKY DEZSŐ ÉPÍTÉSZ.

Zrumecky Dezső

ZRUMECZKY Dezső (Inárcspuszta, 1883.VIII-17. Bp.,1917.I.31.)

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990
212-222.p. és ill.

SAKURA
CRAY-PAS
STABILO
DESIGN

ZRUMECZKY Dezső építész

NAGY Gergely: A Wekerle-telep rekonstrukciója. = Magyar Építőművészet, LXXXI.évf. 5.sz. 1990 34 - 39.p. ill. E.

Zrumeczky Dezső épitén M.D.K.

Falusi templom paphárzal terve repr.:

Debreczeni Lánló: A mi müvészetünk. Kolozsvár 1940 66

Zoumeczky Ede, építén

Kós Károly építéntársa volt.
(Óbudai ref. parókia. Állat kert

Czine Mihály: Hűség és szolgálat

28-37.

TISZATÁJ, Szeged. 1973. december XXVII/12.

Zrumetzky Dezső

MDK

építész,
~~szobrászok~~ az iskola v. növendéke

Iskolatörténeti kiáll. 1954. jun. 15. l.

Eötvös József gimn. 100 éves fennállása

M. D. K.

ZRUMECZKY Dezső építész

Bp. Hűvösvölgy, villák

Kubinszky Mihály: Gondolatok a századelejti magyar építeszettől

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 44. l

M. D. U.

ZRUMETZKY Dezső építész

Medgyaszay Istvánnal, Kós Károly-
lyal, Thoroczkay Wigand Edével
Zrumeczky Dezsővel
egyidőben lanulmányozta az erdé-
lyi népi építészetet

Gerő László. Medgyaszay István
Magyar Építőművészet 1959. 4/8. sz. 279 l.

Zrumeczky Dezső

tervezte a Bp. II. Áldás u. 1. sz.

iskola épületét 1911-ben

Gerle János: Elszámolás a századfordulós épületekről

Budapest 1981/11 17-21.o.

Zoumeczky Dezső, építész

Megemlítve.

Bakonyi Tibor: A necessitó ~~ép~~ negedi
építése: Magyar Ede

92-96

TISZATÁJ, Szeged. 1973. november

XXVII
9.

Trumecky Dezső

Méltatás.

Kocsogh Ákos: Hár a fellegvár oldalában
Művészet, 1978. augusztus – 8 lap.

Zrumecsky Dezső

tervezte a Bp. II. Szalonka u. 6/a villát 1911-ben

(eredetileg Tormay Cecil számára készült)

Gerle János: Elszámolás a századfordulós épületekről

Budapest 1981/11 17-21.o.

Zrumeczky Dezső, építész.

Megemlítve.

↓

Pomogáts Béla: Ktána és a nagyvilág
45–49.

TISZATÁJ, Szeged. 1973. december XXVII/12.

Zrumeczky Dersö

"A Lechner Ödön épületének és a Kós-Wigand-Zrumeczky iskolájának frontvonala itt húzódott át Kecskemét főterén, s ha már egyik a másik jelentőségét tömegével nem, ~~[illegible]~~ hát ~~[illegible]~~ huszártornyával igyekezett felülmúlni."

P.A.: Irodaház, Kecskemét /ismertetés/
Magyar Építőművészet, 1971. 1.sz. 37-39. l.

Zrumetzky Dezső

és Kós Károly 1911-12 építették az Állat-kert épületeit.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc

stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973

1335 l

Zrumeczky Dezső, építész

ZRUMECZKY DEZSŐ (1884–1917): építész. Munkásságára elsősorban Lechner Ödön hatott. Egyebek között a budapesti városligeti Gundel éttermet és a kispesti munkás bérházakat tervezte. Sok iskola is épült a tervei alapján. (A budapesti állatkert építészete)

– : Kislexikon

1314

Élet és Tudomány, Bp. 1977. okt. 21.

XXXII/42

Zrumeczky Dezső

tervezte a bp-i budai nyaralót. 113. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

60 l

Zrumeczky Dezső

és Kós Károly tervei alapján épült fel a rózsadombi iskola, valamint az Állatkert épületcsoportja.

Tóth Endréné: Budapest Encihlopédia, Budapest, 1970.

2881

Zsumeczky Dezső

tervezte a bp.-i Szemlőhegy-Áldás utcai elemi iskolát 1912. III. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

601

Zrumeczky

A XX. század első évtizedeiben a nyugati utkereső nagymesterek alkotó tevékenysége és tanulságai nyomán ill. a magyar épitőhagyományok és a nép sajátos épitőszemlélete alapján indult el a korszerü magyar épitészet keresése./Pogá ny,Málnai,Medgyaszay,Lajta, Wigand ill. Jánszky,Zrumeczky,Györgyi,Mende,Kozma, Kós/.

Koczogh Ákos:A modenr müvészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 55.old.

Zrumetzky Dezső

Az erdélyi hagyományt követve nem alkalmaz fölösleges díszítést. A homlokzatról hiányzik a szecessziós ornamentika.

A szecesszióról; Mügyűjtő, 1971/3. sz. 23. l.

Zrumeczky [ ], [épitéz]

L.: Lechner Ödön

Szij R.: Merényi Ferenc .... 498.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1971. aug. XXI/8.

Zrumeczky Dezső

Kós Károly - Zrumeczky Dezső
állatkerti épületei, a zebegényi
templom, a Városmajori iskola
épülete a szecesszió remekei.

Kathy Zuzu A magyar szecesszió épitészete.
Müvészet, 1975. december - 15.oldal.

Zrumeczky Dezső, építén.

L. Alpár Ignác

Pusztai L. A magyar építészeti múzeum – 35

Magyar
Építőművészet, Bp. 1983 83/2

ZRUMECZKY Dezső

Nagy Gergely: Kertvárosunk, a Wekerle.
Bp., 1994, F. Szelényi Ilonyi

48, 58, 62, 64

Zrumeczky Dezső

Munkája, ahol a bevezető oldal lépe és a betűelrendezés rýsztémája hasonlít Kozma Lajoséhoz – említve.

(A Ház (1909) 267.)

Koós Judith:Kozma Lajos munkássága Bp.1975.Akadémiai

35. old.

Zrumeczky Dezső, építész

L: Kós Károly

Balázs Balázs: Hogy kutatik meg egy regény ötlete 40-48

Mozgó Világ, Bp. 1983 aug. IX/8

MDK

Zrumeczky Dezső

Az Áldás-utcai főv. iskola, repr.

Évk. KMT. 1929. 175.l.

Zrumeczky MDK

épitész

Magy. Mérnök és Épitész Egylet Közlönye 1927. jul. 31. 176-183.o.
Padányi Gulyás Jenő: A háboru előtti évek épitőmüvészetének tanulságai.

ZRUMECZKY Dezső

M. Tud. Lexikon A-tól Z-ig.

Bp. 1997 896-897.

MDK

Zrumczky Dezső

Architectura /Hága/ 1930.N° 34. /aug.23./

Zrumeczky Dezső, építész (1884-1917)

Aki olyan otthonosan jár a Kós Károly és Zrumeczky Dezső tervezte állatkertünkben, vagy magyának tudja, az ugyancsak Kós tervezte kispesti Petőfi-téri munkás- és tisztviselőtelep házait, nem is gondol arra, milyen eleven kapcsolatot tartottak művészeink Gallen-Kallevával és barátaival.

Kocsogh Ákos: Gallen-Kallela kiállítása.
Zalai Hírlap, 1982. nov. 20.

ZRUMECZKY Dezső

Wekerle-telep

Pavilon 9(1994) 51. és ill. 54.

Archeológiai Értesítő, 100 ...épkori templom és rendház.
3. T. JUHÁSZ I.: A vészt... 73) 78–80.
A Békés Megyei Múzeum... solt-monostor faragott kövei.
125. ... Közleményei, 2 (1973) 117–
4. T. JUHÁSZ I.–KRISTÓ ...
korban. Vésztő története ...: Vésztő története a közép-
91–118; 1982. 85–110. (Va... ...erk. Szabó F. Vésztő, 1973.
5. T. JUHÁSZ I.: Csolt m... ...atlan utánnyomás)
mények Vésztő (Békés n... ...stor feltárásának eddigi ered-
18 (1974) 214–218. ...atárában. Műemlékvédelem,
6. JUHÁSZ I.: A Csolt m...
19 1978, 7. 4–5. ...stor faragott kövei. Művészet,
7. Árpád-kori kőfaragvá... Katalógus. Szerk. MAROSI
E.–TÓTH M. Bp.–Székesfe... ...vár, 1978. 115–117.
8. JUHÁSZ I.: Csolt mon...
9. JUHÁSZ I.: Vésztő, ...r. Múzsák, 1983, 2. 7–9.
terület. Bp., 1984. (Tájak, ...ori domb, természetvédelmi
172.) ...k, Múzeumok Kiskönyvtára,
10. ISTVÁNFI Gy.: Vészt...
helyreállítása. Műemlékve... ...ágorhalom, Csolt-monostor
11. Lapidarium hungaric... ...m, 29 (1985) 70–79.
Szerk. Feld I.–Horler M.–L... 1. Általános helyzetkép.
hász I.) ... P. Bp. 1988. 83–84. sz. (Ju-
12. JUHÁSZ I.: A Csolt n... ...etség monostora. Műemlék-
védelem, 36 (1992) 95–10...

Banner Zoltán

Zrumeczky Dezső

Munkásságának bemutatása szerepel a magyar képzőművészek egyesületének jubiláris kiáll.-án.

M.934.XII.8.

Zrumeczky Dezső

és Kós Károly tervezték a bp-i Állatkert bívaly házát. 1908-12. 108. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

601

Zrumeczky Dezső

és Kós Károly épitoltek 1912 - körül az Állatkert épületcsoportja

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3701

Zrumeczky Dersö, építész

L.: Kós Károly

1326-1329.

dr Kresz Mária: A budapesti állatkert építészete

Élet és Tudomány, Bp. 1977. X 21. XXXII/42

Zrumeczky Dezső

építész /1884-1919/

~ - Kós Károly: Állatkert /1908-1912/

~ rózsadombi iskola

Rados: Magyar építészettört. 321-322.

Műszaki Kiadó 1971.

M. D. K.

ZRUMECZKY Dezső építész

Koós Károly társaként, állat-
kert
Szinte pályája rezdetén pusztul el

Major Máté: „Negyven esztendő
Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 3. l.

Zrumecky Dezső

Zrumecky és Fehérkuti voltak az Állatkert épitészei,bár nem ők voltak az elsők akik az épitő- és iparmüvészetben a magyar népi artisztikumból elsőknem indultak el.

Bálint Lajos:Ecset és véső ,Szépirodalmi könyvkiad. Bp.1973. 21 .old.

M.D.U.

ZRUMECZKY Dezső építész

Bp. Állatkerti épületek (Repr.)

Társtervező: Kós Károly

Kathy Imre: Korszerűség, szecesszió, hagyomány

Magyar Építőművészet 1960. 3. sz. 34-35. l.

M.D.K

ZRUMECZKY Dezső építén

Bn. XIV. Állatkert épületei (1908-12)

Kós Károlyal

Gerő Lóvnló: Építészeti stílusok

Bn. 1967. 128. l

136. l

MDK

Zrumetzky Dezső

Uj Idők 1917. XXIII. 9. sz. 222.l.

Zrumeczky Dezső épitész M.D.K.

Bp. Állatkerti épületek

Társtervező: Kós Károly

Dr Kubinszky Mihály: A modern magyar épitészet kibontakozása /1890-1944/

Magyar Épitőművészet 1963/3. 12

M.D.K.

Zsumetzky Dezső, építész

állatkerti épületei (1911), um.: madárház, fácános, méhes, gazdasági udvar, tervekkel és fényképekkel szerepelt a XII. nemzetközi építészkongresszus Nemzeti Szalonbeli tervkiállításán. 1930. nov. 8-15.

Magyar Vilmos: A XII.nemzetközi építészkongresszus tervkiállításának mérlege,

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64.köt. 381.old.

Zrumetzky Dersö, építész

M.D.K.

Állatkerti épületeivel szerepel a XII. Nemzetközi Építészkongresszus alkalmából a Nemzeti Szalónban rendezett tárvkiállításon.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

szept. 6. sz. 1. old.

.

MDK

Zrumetzky Dezső

Kós Károllyal együtt tervezte a bpesti állatkert legtöbb épületét

Zrumetzky Dezső épitész. E.G. II. 632.l.

Zrumetzky Dezső épitész M.D.K.

A budapesti Állatkert pavilonjai

Társtervező: Kós Károly

Kampis Antal: A képzőművészetek története 689.1

A Kultura Világa Bp. 1963.

Zrumeczky Dezső

MDK

műépitész

Harminc évvel ezelőtt nyilt meg a Székesfővárosi Állat- és Növénykert.
Pesti Hirlap 1942. máj. 2o.

Zrumeczky Dezső épitész M.D.K.

Kós Károllyal közös munkája a bp-i állatkert pavillonjai,
óbuda, ref parókia épülete,

Magyar Épitőművészet 1 63/6. 43. 1.

M.D.K.

Zrumeczky [Dersö], építész

Kós Károllyal hőrösen tervezte az Állatkert különböző pavillonjait és a főbejáratot (1908), melynek hé-pét is hőrli a szerző.

Anna Zádor: Art Nouveau Architecture in Budapest

BUDAPEST, 1968. Bp. VI. évf. ápr. külön. sz. 15-16. old.
ang. ny.

Zrumeczky Dezsö és Kós Károly épitészeket dicséri a rágcsálók háza, s a többi egyes épület müvészi érzékkel és leleményességgel szerkesztett kivitelezése.

1864/5 tanévben a természetrajz tanára örömmel adta hirül tanitványainak, h.állatkertet skarnak létesiteni Budapesten. Nagy nehezen meg tudták csinálni 1865-ben .Az Állat és Növényhonosító Társaság ezt fenntartani képtelen volt, s igy a fövárosaga vette kezébe az állatkert dolgát.

P.A .: A budapesti uj állatkert.
EPIP. 30.sz. 1911.jul. 23. 303,304.1.

Trummerky Dezső, építész (1884-1917).

a budapesti állat- és növénykert épületeit Kós Károly tervezte Trummerky Dezső építész barátjával, 1909-ben.

M. H.: a Varjúvár lakója. Emlékkiállítás Kós Károly 100. születésnapjára.

Balaton Népe, 1984. jan. 28.

M.D.K.

Zrumeczky Dezső, épitész

Kós Károly és Vágó Gyula tervei szerint épitette újjá az Állatkert épületeit az 1910-es évek elején, mai formájukban, melyek a felszabadulás utáni helyreállitás is megtartott.

Dr.Anghy Csaba: A százéves Állatkert

"BUDAPEST", Bp.1966, IV.évf. jul.sz. 17-18. old.

MDK

Kós Károly és Zrumecky Dezső
müépitészek.

Képekkel.

Nem az ózdi muzeumok mintájára, hanem inkább a biológiai vonatkozások feltüntetésével ment vég be a tervezés./3 hónapig tartott.

Az utbálózat beosztása Végh Gyula munkája. Az épi tészek munkája ezután kezdődött. Sok eredetiséggel különböző stilusokban Kós Károly És Zrumeczky Dezs

Dr.Lendl Adolf: Az állatkeet....? terve alapj
magyar Epitömüvészet ?. nincs megadva évsz. s

7-16.1.

MDK

Zrumeczky

Meg kell irni Magyarország épitőművészetének történetét. Padányi Gulyás J. előadása a Mérnökegyletben. Nemzeti Ujság 1927. máj. 1o. 8.l.

MDK

Zrumeczky Dezsö, ép.

madárháza, fácánosa, méhese, gazdasági udvara-
minden egyénisége mellett, müvészi és magyar.

Magyar Vilmos: Kalotaszeg. MI-EM. 1931 febr.1. 55.évf.
5-6 sz. 22.l.

Zrumeczky Dezső

terveste a Bp. II. Vöröshadnereg útja 87. v.
villát 1912-ben (Herczegh Ferenc villája
volt, védendő épület)

Gerlatános: Elyámolás a vásadfordulás épületeiről
Budapest 1981/11 17-21.o.

MDK

Zrumecky Dezső

Bierbauer V.dr.: Válasz Vámos Ferenc "A magyar formanyelv épitészetünkben" c. cikkére. MMÉEKözl 1929. márc. 17. 75-78.l.

Zrumeczky MDK

építész

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata.
Bp. 1942. 25-36.o.

MDK

Zrumeczky

Magyar Művészet 1926. 7.sz. 417.l.

ZRUMECZKY Dezső építész

LEHNE, Andreas - PINTÉR, Tamás: Jugendstil in Wien und Budapest. Wien : Edition Wien, 1990 lol,lo8,114,131,132,133.p. és ill.

ZRUMECZKY Dezső

SZEGŐ György: Templomok,állatházak,'iskolák építője : Zrumeczky Dezső emlékezet. ='Magyar Nemzet, LV.évf. 26.sz. 1992. január 31. 10.p.

Zrumeczky Dezső

Magyarország iparművészete néhány név feltüntetésével szerepel a "Studio Year-book"c. a Studio idei évkönyvében.
Margitay Ernő: "A magyar iparművészet és a külföld" címmel keményen bírálja a könyv hiányosságát, melyből a többi kiváló magyar iparművész kimaradt.

A könyvben megemlitett művésznevek:
Kós Károly, Zrumeczky Dezső, Jánszky Béla, Thoroczkai Wigand Ede, Nádler Róbert, Lesznai Anna és Vágó József.

ÉLET, Bp. 1914. juli.26. VI.évf. 30.sz. 953. lap.

MDK

Zrumeczky Dezső

Jakab Dezső: Die Gefolgschaft Edmund Lechners.
A Mügyüjtő, 193o. 245-47 l.

8-9. n.

Zrumeczky

MDK

lakóházterveiről.

Cikk:Vámos Ferenc:A magyar építészet

Vállalkozók lapja,1929 márc.15.

M.D.K.

Zrumeczky Dezső, építész

nevét szerző, a saját magáéval együtt, a lengyel eredetű á, mégis az öszintén magyaros jellegű építészetért kürdők között anliti.

Jánszky Béla: A magyar formára való törekvések kritikai megvilágításban.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1939. 73. köt. 284. old.

K

Zrumetzky Dezső annak az építészeti «Nachwuchs»-nak volt tagja, amely vagy tíz-tizenkét évvel ezelőtt került ki a műegyetemről s hivatása útján szép előjelek közt, reményteljes lendülettel indult. Rajta kívül még oly tehetségekből állt, mint Tátray Lajos, Janszky Béla, Kozma Lajos, Kós Károly. A fiatal Tátray Lajos igen korán, alig hogy felvonta a vitorláit, örökre eltávozott társaitól. Most január 31-én Zrumetzky Dezső követte, még mindig inkább az elején állva egy sok bizakodást keltő pályának.

Veszteségnek ennyi idő alatt nagyon is sok az, amely így éri a magyar építőművészetet, ama törekvés sorsát, amelynek élén Lechner Ödön járt, s amelynek jövendő ügyét a fiatal építőgárda e nehány tagja magáévá tette. Aki ugyanis figyeli építészetünk alakulását, mérlegeli az erőket, amelyek közreműködése alatt formálódik, kénytelen konstatálni, hogy hasonló kaliberű képességeknek épen nincs bővibén. A fiatalok egyrésze külföldön tanul, dolgozik tovább, magával hozza egy-egy idegen mester építészeti frazeologiáját, s nem is igen erőlködik, hogy ennek kényelmes ismétlésétől szabaduljon. A másik rész — sajnos, a nagyobb, —

Művészet 1917. 39. o.

3)

Krón

gálta, amit az építőművészet magyarsága jelent. Ezen a ponton hite összekapcsolódik a felejthetlen és sokáig pótolhatatlannak látszó Lechner Ödön nagy és törhetlen hitével. Amit maga után hagyott mint tervező-asztaláról kivitelre került munkát, számra nézve nem ad bőséges sort, de hiszen alig is adhat többet, tekintve, hogy Zrumetzky még az elejéhez állt közelebb annak a pályának, amelyre rátermett, s amelyről úgy godolkodott, azzal az áhitattal, akár a dóm-építő barátok. Művei, amelyeket felemlíthetünk: a budapesti állatkert madárháza és fácányosa, Herceg Ferenc és Tormay Cecile villái, a rózsadombi iskola, a Wekerle-telep munkásbérháza. —

Művészet 1917. 39. 40. l.

komoly értelemben nem nevezhető alkotó építésznek, merőben üzletember, hivatalnoka az architekturának. Az igen könnyen megszámlálható harmadik rész az, amely az építészetet a magyar kultura szerves darabjának fogja fel, amelynek kvalitásaiban meg van az a mag, hogy itt oly építészet terebélyesedjen, amely független idegen mesterek értékeitől, a maga autonom erejéből is fejlődik s jellemző az éghajlatra, a magyar földön található anyagokra, viszonyokra, a fajtabeli érzésre, észjárásunkra és ízlésünkre. Zrumetzky Dezső idetartozott, oly kötésű tehetség volt, akinek jelentkezése nem puszta véletlenség.

Mindössze harminchárom évet élt Zrumetzky Dezső (született 1883-ban, Inárcs-puszta, Pest m.). A háború elejétől kezdve katonai szolgálatot teljesített, népfölkelő mérnök-hadnagy volt, az utóbbi időben oly munkát végzett, amelynél méltóbbat ma alig vállalhat magyar építő. Az elpusztult kárpáti falvak ujraépítésén dolgozott s itt szerezte baját is, amely gyorsan végzett vele. Erőteljes egyéniségnek igérkezett, abból a nemzedékből, amelyhez tartozott, már korán kitünt figyelemreméltó képességével. Nevét nagyszabású építkezés még nem tette ugyan széles rétegben országosan ismertté, de akik közel álltak hozzá, dolgoztak vele, látták egy-egy munkáját, tervrajzait, ezek tudták, hogy Zrumetzkytől sok várható. A Dunántúl s még inkább Erdélyben, a Székelyföldön végzett tanulmányokat, s kisérleteivel azt a célt szol-

<Zrumeczky Dezső>

épitéz cikke

U. 1459

<> Lechner Ödön

müveszete -

Budapesti Hirlap

1914. jan. 14.

HUNYAD 171/914. sz. alatt.

ZRUMETZKY *Dezső*, építész, Inárcspuszta 1884. † a harctéren szerzett betegségében 1917 jan. 31. Bpesten végezte tanulmányait s egyik legtehetségesebb tagja volt annak a fiatal építészgárdának, amely Lechner Ödön nyomdokain haladt. Kós Károllyal együtt tervezte a bpesti állatkert legtöbb épületét, majd egyedül a szemlőhegyutcai iskolát és több magyaros, sikerült villát, mint Herczeg Ferenc kis katelyát a Hűvösvölgyben és néhány érdekes vidéki lakóházat. Jeles grafikus is volt.

Ke-3 II. 632 l

igen jól megközelítettek. Nálunk ennek az iránynak úttörője és nagy művésze Roth Miksa, kinek Kőrösfői Kriesch Aladár, Nagy Sándor, Ripp-Rónai József szolgáltattak kartonokat. — Irodalom: H. *Oidtmann*, Die Glasmalerei (Köln, 1892—98). H. *Kolb*, Glasmalereien d. Mittelalters u. d. Renaissance (Stuttgart, é. n.). J. L. *Fischer*, Handbuch der Glasmalerei (Leipzig, 1914). *Payrné.*

ÜVEGHÁTLAPFESTÉS *(Unterglasmalerei)*, az üveg hátlapjának át nem látszó és be nem égethető színekkel való festése. Az üveg mögé, de magára az üveglapra van festve opakszínekkel, még pedig úgy, hogy először a fények, a sötétebb részek később vannak felrakva. Minthogy az üveg áttetszősége nem érvényesülhet, színes ablakul használni nem lehet, csak kép gyanánt, vagy bútorbetétekül. Sohasem volt elterjedt, inkább kuriózum gyanánt készítették. Egyes múzeumokban szép példányok láthatók, különösen a XVI. és XVII. századból.

ÜVEGKERETEK, tükörkeretek, melyek fúvott, köszörült, facettált, vésett üveg- és tükördarabokból vannak összeállítva, a XVII. század folyamán, talán előbb is Velencében készülnek. A rokokó korában igen kedveltek voltak. Legelterjedtebb formájuk a színtelen, fantasztikus virágokból és levelekből összerakott koszorúszerű Ü. volt. Újabban ismét gyártják őket.

ÜVEGSZEKRÉNY *(vitrine)*, üvegoldalakkal ellátott szekrény, mely annak köszöni keletkezését, hogy a törékeny porcellánszobrocskáknak olyan helyet keresnek, hol egyben látható és a töréstől védve van. Keletkezése tehát a XVIII. század elejére esik. XV. és XVI. Lajos alatt igen fontos díszítőeleme az interiőrnek. Formája a bútor stílusváltozásait követi.

Zrumeczky, ép.

MDK

a belvárosi reáliskola kiváló növendékeinek munkáiból összeállított kiállításon munkáival ő is szerepel. /Mesz. Szalon. Rend. Farkasfalvy rajztanár/.

A belvárosi reáliskola kiváló növendékei. Kp.Ip.-kp.Müv. 1932. 86.l.

Zrumeczky Dezső
épitész

archépe Tipary
Dezsőtől, eredeti
litográfia. 1921.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) díszteremében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) díszteremében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

ZRUMECZKY Dorsó

Erdei 1991. 53-54.

56 p. – Szemlő-hegy u. iskola
64-65

mére kötelesek a védelm
öt napnyi távolból is megi
Rómában azzal vádolták
földjét, rétjét, malmát
vizsgálatot tartat maga
Tandallo János győri szé
megvizsgáltatta az apátsá
tették, hogy a vád hamis.
miatt kevésbbé voltak h
halma közelében vagy i
lőket, halastavakat s Bu
jó, igen csendes helyen
hogy az új szerzeménye
ezekről is tudják, hogy

Zrumerky Dezső

arcképe Tipary De-
zsőtől. Litográfia.
Hirdeti a Táltos
kiadóvállalat
Bp. 1921.

A TÁLTOS KÖNYVEI

KÁRPÁTI AURÉL: *Három régi esztendő.* Artisztikus, pikareszk regény . . . . . 30.— 60.—

KÁRPÁTI—VAJDA: *Kőmíves Kelemen.* Színmű. Az ismert székely népballada dramatizálása. Koós Károly linoleummetszeteivel . . 30.— 70.—

Ugyanaz. Meritett papiron, félpergament kötésben . . . . . 130.— —.—

KRÚDY GYULA: *Szindbád ifjúsága és szomorúsága.* Két kötet. Kürthy György számos rajzával . . . . . 45.— 90.—

MARIAY ÖDÖN: *A Rákóczi-harang.* Színmű. Előadták a Nemzeti Színházban . . . 35.— 60.—

MIGRAY JÓZSEF: *Magasban.* Versek. Nagy Sándor rajzaival. Félvászon-kötésben 100.— —.—

Ugyanaz. Hollandi meritett papiron, félpergament kötésben . . . . . 200.— —.—

Zrumetzky Dezső épitész M.D.K.

Iskolaépületek a fővárosban.

Társtervező: Györgyi Dénes

Kampis Antal: A képzőművészetek története 689.1

A Kultura Világa Bp. 1963.

"rumeczky Dezső épitész M.D.K.

Népi ihletésü épitész

Gál István: Magyar-angol kapcsolatok az épitőművészetben
Magyar Építőművészet 1963/4. 59.l.

MDK

Zrumeczky Dezső

Herczeg Ferenc budai nyaralója, repr.

Magyar Épitőművészet 1913. 8.sz.

Zrumeczky Dersö, építész M.D.K.

nevét „a népművészet kincseinek feltárásában és a terverő építeszek ismeretkörébe való becsatolásában uttörő munkát végzőr" körött említi Kertész K. Róbert „A nemzeti építőművészetről tartott előadásában"

Vállalkozók Lapja, Bp. 1916. XXXVII. évf.

máj. 31. sz. 5. old.

Zrumeczky Dezső MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Műcsarnokban.
Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

M.D.K.

Zrumeczky Derső, építész

nevét a Lechner-utáni tehetséges fiatalok körött említi előadó, akiknek munkáiban - tudatos akarás nélkül is - van bizonyos magyar nemzeti vonás.

Kertész K. Róbert előad.: a „Nemzeti építő művészetről."

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1916. évf. 23. sz.
138. old.

Zrumetzky Dezső

Alkotásai, a XI[I].Nemzetk.Építészkongresszus alkalmából rendezett építészeti kiáll.-on.

N.U.930.IX.7.

MDK

Zrumeczky Dezső, festőm.

Az Áldás-utcai fővárosi iskola. Repr. 175.1.

Dr. Bierbauer Virgil: A háboru előtti Budapest építészete.
Evk. KMT. 1929. 175.1.

M. P. K

ZRUMECZKY Dezső építész

A Baross kávéház törzsasztalánál

tagja (1907)

Kárpáti Aurél: Emlékezés a „bal-

szélfogóra"

Magyar Nemzet 1961. márc. 5-8. l

Zrumetzky Dezső

Részt vett a nemzetközi tervkiállításon a Műcsarnokban

M. 930. IX. 6.

Zrumetzky Rezső MDK

Építészhallgatók kiállitása.
Vállalkozók Közlönye, 1907. dec. 25. 4.o.

MDK

Zrumetzky Dezső

Vázlat, repm.

Magyar Építőművészet 1908. 2. sz.
24.1.

Zrumeczky Dezső MDK

Főv. állatkerti épületek, Magánvillák.
/Építész/

Műcsarnok 1934. dec. 1935 jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Zrumeczky Dezső

Képzőművészet, 1935. 12. o. kép

MDK

Zrumeczky Rezső

építész

Állatkerti épületek.

104.o.

Borsos - Söder - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Zvonatzky Dersö-
Alkotásai a magy. építészek
kiáll.-án a Nemzeti Szalámban.

IV.V.930.IX.7.

Zrumeczky Dezső MDK

A városligeti állatkertben a kisebb faházakat Kós Károly és Zrumeczky Dezső tervezték székely népi stilusban.

THALY TIBOR: A 200 éves Városliget. Bp. 1958.

90.1.

M.D.M.

ZRUMECZKY Dezső építész

Rózsaaombi iskola

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 310.

MDK

Zrumetzky Dezső, III. éves

közkönyvtár

Építészhallg. kiáll. Magyar Pályázatok.
1907. V. évf. 1.sz.

M.D.K

ZRUMECZKY Dezső építész

Szolnok, hitelbank épülete

Bp. városligeti vendéglő

Kubinszky Mihály: Gondolatok a századelői magyar építészetről

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 44. l.

Lrumeczky Dezső

MDK

és Kós Károly tervei szerint

az Állatkert fatornyos épületei.

131.o.

Székely László /szerk/ : Budapesti zsebkalauz.

Bp. 1959.

Zrumetzky Dezső épitén M.O.K.

a népies törekvések egyik ~~p~~ képviselője
Az állatkert pavilonjainak egyik épi-
tője

Kampis, Mag. mův. Bp. 1960 478

M.D.M.

ZRUMECZKY Dezső építész

Állatkerti épületei (Rest.)

Társtervező: Kós Károly

Kubinszky Mihály: Gondolatok a századelői magyar építészetről
Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 44. l.

M. D. K

ZRUMECZKY Dezső építész

A Mor építészetének vizsgálatának nem bianyozhat értékelése

Kubinszky Mihály: A szecesszió értékelésére

Magyar Építőművészet 1961. 2. sz. 51. l.

MDK

Zrumeczky Dezső

1910 ben az állatkert pavilonjait
a müegyetemről alig kikerült épitészek
Kós Károly és Zrumeczky Dezső tervei szerint
épitik.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.
136.l.

Zrumeczky Dezső MDK

állatkerti pavilonokon kivül számos lakóházat tervezett. . Ő a tervezője a szemlőhegyi festői alakitásu iskolaépületnek.

D. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.
137.1.

Zrumeczky Dezső

A „Fiatalok" mozgalmával kapcsolatban említik nevét.

Bekе László – Varga Zsuzsa: Kozma Lajos (1884-1948)
Kézirat, 6. l.

Zrumeczky Dezső MDK

Repr:

Kós Károly - Zrumeczky Dezső:

A bivályház az állatkertben. 1910;

136.l. 95. kép.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.

Zrumeczky Dersö, építész M.D.K.

1917. jan. 31-én, alig 40 éves korában meghalt. Szép sikerrel működött közre az Állathert építésében több ujabb pesti iskola tervei is tőle származnak, valamint Herczeg Ferenc hűvösvölgyi háza és a kispesti Munkástelep legszebb bérházai. A kárpáti falvak újjáépítése körben szerzett betegségében halt meg.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1917. évf. 5. sz. 20. old., 6. sz. 35. old. és 7. sz. 37-38. old.

M.D.K.

Zrumeczky Dersö, épitész

tervei szerint felépült szemlő-hegy-utcai iskola, az állatkerti madárház, és a kispesti állami tumkáslakótelep egyik házcsoportjának képe.

Épitőipar - Épitőmüvészet, Bp.1917.évf. 6. sz.
31-33. old. 1-3. á

-3-

M.D.K.

Zrumeczky Derső, építész

elhunyta alkalmából tartott emlékbeszéd, melyet 1917. febr. 12-én, a jó barát és megbecsülő kolléga hegyeletes szavaival olvasott fel György Dénes, aki meghatottan emlékszik vissza a Lechner Gdön hatása alatt neki lendülő fiatal generáció népművészeti, főleg a székelyföldi építészetet kutató munkásságára.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1917.évf. 7. sz. 37-38. old.

Zrumecky József

a Thália Társaság tagja volt. Az elsők között volt, aki az építő- és iparművészetben a magyar népi artisztikumból indult el. Az állatkert építésze volt Kós Károllyal közösen.

Báliut Lajos: Két asztaltársaság. Látóhatár, Budapest, 1971. aug. 747. old.

Krumeczky építész M.D.K.

Áldás utcai iskola , Állatkert épülete

/1908-12

Társte vező: Koós Károly

Preisich Gábor: Bp. városépitésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964.

133.l.

Zrumeczky Dezső
építőművész

Munkáival 1909-ben „A Ház"
c. lap., 9-10. száma foglalkozott

Debreczeni László: Kós Károly, az építőművész
Korunk, Kolozsvár 1967. VIII.

MDK

Zrumeczky Dezső

Herczeg Ferenc budai nyaralója, repr.

" " " " "

" " " " "

Magyar Épitőmüvészet 1913. 8. sz. 27,28,29.l.

Zrumeczky, ép. MDK

a müegyetemről

A 10-12 évvel ezelőtt kikerült magyar építészek ama csoportjában tartozott, kik célul tűzték ki a hazai építészet megmagyarosítását. /1911-1909/

Azóta már lehiggadtak, tiszteletreméltó törekvésüket szelidebb formában fejezik ki.

Építészet.
Magyar Iparművészet. 1921. 58 .2.

Zrumeczky Dezső épitész M.D.K.

Szemlőhegy utcai iskola

Preisich Gábor: Bp. városépitészének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1954.

98.1.

Zrumetzky [építész]

MDK

Megemlítve.

Kerestúry Dezső: Milyen lesz az országod? 6.

Népszabadság, Bp., 1969. nov. 15.

M.D.K.

Zrumeczky Dezső, építész

nevét említi a szerző-
mint Kós Károly baráti kö-
rének kiemelkedő tagjáét.
Nevéhez fűződik az Aldás-utcai
iskola, Kós K.-val együtt tervezett óbudai
református paplaka és az állatkerti
épületek

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó

8. old.

M.D.K

Szumetzky Dezső
építész

Mörcz Zsigmond bárati köreher
tartozó építész volt, aki az első
világháborúban meghalt.

Vaniosferenc: Ady a magyar építészetről.
Művészet, 1969. junius - 8 kap.

Zrumetzky Degső

Lechner Ödön építészeti stílusának követője.

Gerő László: Nouveau Art in Hungarian Architecture. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966 24 sz. 190 l.

Zremeczky Dezső, építén

L: Kós Károly

Kónya Ádám: Kós Károly-épületek Sepsiszentgyörgyön 54-55

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/6

MDK

Zrumetzky épitész

Kárpáti A: Magyaros épitészeti...kiáll. a N. Szal.-ban. Magy. Iparmüvészet, 193o. 162 l.

-

Zrumeczky Dezső, építész (1884–1917).

Herceg Ferenc villája (repr.)

A hátsó borító belső oldalán: Zrumeczky Dezső: Herceg Ferenc villája

Magyar Építőművészet, 1986. 4., hátsó belső borítón.

ZRUMECZKY DEZSŐ

emlitve ld. Kós Károly

Székely András: Walter Gropius és Kós Károly

UJ TÜKÖR 1989. XX. évf. 51. sz. 18-19. old.

Zrumeczky Dezső, építész (1884-1917).

Kós Károly 1883. dec. 16.-án született Kolozsvárott.
Első munkája az óbudai református parókia épülete, amelyet jó barátjával, Zrumeczky Dezsővel közösen tervezett és művezetett 1908-1909-ben. (említve) – A főváros 1907-ben vette kezelésbe az állatkertet. Az új pavilonok tervezésére Kós Károly és Zrumeczky Dezső kapott megbízást 1909.-ben. Elképzelésük nyomán született meg a szarvas- a madár- a bivaly- és bölényház és még más épületek. A kavcsú tetőzetű madárház ma már védett és felújítás alatt áll. (említve).

Balogh Péter: Kós Károly centenáriumára.
Műszaki Élet, 1983. dec. 22. -6. old.

Zsumeczky [Dezső], építén

L: Tesl Trigyes

Movarányszky A: Nemzeti és népi es Tokkvésel.. 20-22

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 83/2

MDK

Zrumecky Dezső

Bierbauer V.dr.: A háboru előtti Budapest építészete. Évk. KMT. 1929. 171.l.

Trumbull Beard

1711.

Zrumeczky Dezső, építén

L: Árkay Aladár

Varga Lea: Árkay A. egy bp-i villájáról 34-37

Magyar Építőművészet, Bp. 1983 83/3

Zrumetzky Dezső, építész

M.D.K.

és Kós Károly nevét a Lechner Ödön utáni és fölég az erdélyi népi építeszettől ihletett új generáció tagjai körök említi a szerző. Mint közös, művüket, kiemeli a budapesti Allat. kert pavillonjait. Zrumetzky Györgyi Dénessel közösen néhány kangulatos iskolát is tervezett.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

229. old.

M.D.K.

Zrumetzky Dezső, építész

Thoroczkai Wigand Ede csoportjához tartozott. Erdélyi diszitésü hangulatos iskolaépületeket tervezett. György Dénes hasonlóan. 478.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film. Minerva. Bpest. 1960

MDK

Zrumetzky Dezső

Művészet 1917. 39,40.l.

M.D.K.

Zrumeczky Dezső épitész

A Müegyetemen Kós Károly évfolyamtársa

Neuschloss Kornél riodájában kezd dolgozni.

Pál Balázs: Kós Károly 80 vées. 46. l.

M.D.K.

Zrumeczky [Dezső] építész

Koós Károllyal és Wiegand Edével együtt az erdélyi népi építészet világából merítettek ihletet egy nem külsőségeiben, hanem lényegében magyaros építészet megteremtéséhez.

Podányi Gulyás Jenő: A háború előtti évek építészetének tanulságai
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1927. 61. köt. 29-30. sz. 181. old.

Zrumeczky Dezsö, épitész MDK

Magyarország a békében erösen istápolta és óvta Erdély müvészetét. -

Erdély tehetségei, kik a Bp.-i Müegyetemen nyertek kiképzésüket Kós Károly, Zrumeczky, Wigand s müvészetük az anyaország épitészetére is visszahatott. -A londoni "Studio" hasáb jain nagy méltánylásban részesültek az a bájos eredetiség, semmi máshoz nem hasonlitható harmóniát árasztó alkotások, amely Erdély bércei között fogant.

Palányi Gulyás Jenö: Erdély és Bizánc.
Magyar Szemle. 1929. V.k. 1.sz.
64-68.l.

MDK

Kós Károly és Zrumeczky Dezsö, ép.-k

Közös tervük: Reformatus parochia /Ó-Buda
Fénykép. 1909/.

Fiatal, tehetséges épitész, ki váratlanul elhun
Nagyvárosi környezetben emlegi Kós Károllyal a
magyar architekturát, Szérelyföldet, Kalotaszeget.

Kárpáti Aurél: Az uj épitömester.

Erdélyi Helikon. 1933. dec. 685-688.l.

Zrumaczky Dersö, építész M.D.K.

terverte Kósch Károllyal együttesen az óbudai ev. ref. új lelkészlakot, melynek 1908-évi építése folyamán Árpádkori építészeti emlékek kerültek elő.

Lux Kálmán dr.: Árpádkori építészeti emlékek Óbudán

A Magyar Mérnök- és Építész-Egyl et Közlönye, Bp.
1916. 50. köt. 193-199. old. 12 szöv. á.
és 202-205. old. 13-18. szöv. á.

M. P. W.

ZRUMECZKY

Jelentős epítész a szecesszió idején

Námas Ferenc: Szecessziótól szecesszióig

Magyar Építőművészet 1960. 6. sz. 54. l.

MDK

Zrumeczky Dezső

Magyar V.: Kalotaszeg. Épitő Ipar - Épitő Müvészet
1931. febr. 1. 22.l.

MDK

Zrumetzky Dezső

Présház, repr. /Épitészeti hallgatók tervpályázata I. dij./

Magyar Épitőművészet 1908. 2. sz. lo.l.

MDK

Zrumetzky

építőművész

Halácsi D: Az építőművészet ősz mestereinél.
Építők Lapja, 1958. okt. 7. 4.l.

MDK

Zrumeczky Dezső

Kós K.: Zrumeczky Dezső. Magyar Iparművészet 1917. 46.l.

MDK

Zumeczky Dezső, építész

Új építkezési eng. Építő Ipar, 1910. aug. 28.

347. 1.

Zrumetzky Dezső

épitész

Kabdebo Bp.

4. l. 146 - 148. l.

A miniszter rendeletéből: T

tanácsos.

A hiv

mini

ZRUMECZKY Dersó

Kós Károly: Életrajz. Bp. 1991

41, 51, 55, 64-65, 83, 87, 88, 92, 97, 111-112,
117, 124, 128, 132, 161, 166,

: a részek, amelyek az ő kezétől
kre vonatkoznak, csupán mint utó-
e került első levél, már a fent-
alamint a folyamatban levő könyv-
ilágositást ezek keletkezésének
ől. Lehet, hogy a későbbi kuta-
ágos magánleveleiből majd pótol-
mai kanonok nagy buzgalommal osz-
ési gondját és igyekezett nemcsak
em a kezére járt könyvek ajánlá-
gyakran a levelekből csak az de-
vagy régvárt könyv érkezett Gior-
ciméről nem történik emlités.
Milánéban keltezett első levél
könyvszállitás módjára és utjá-
dött könyvek szárazföldi vagy vi-

M. D. K.

ZRUMECZKY Dezső építész

~~ZSUMECZKY~~

Falusi templom, papházával terv.

(Repr.)

Falusi udvarház Repr.

Dekreczeni László. A mi művészetünk.

Kolozsvár, 1940. 66., 121., l.

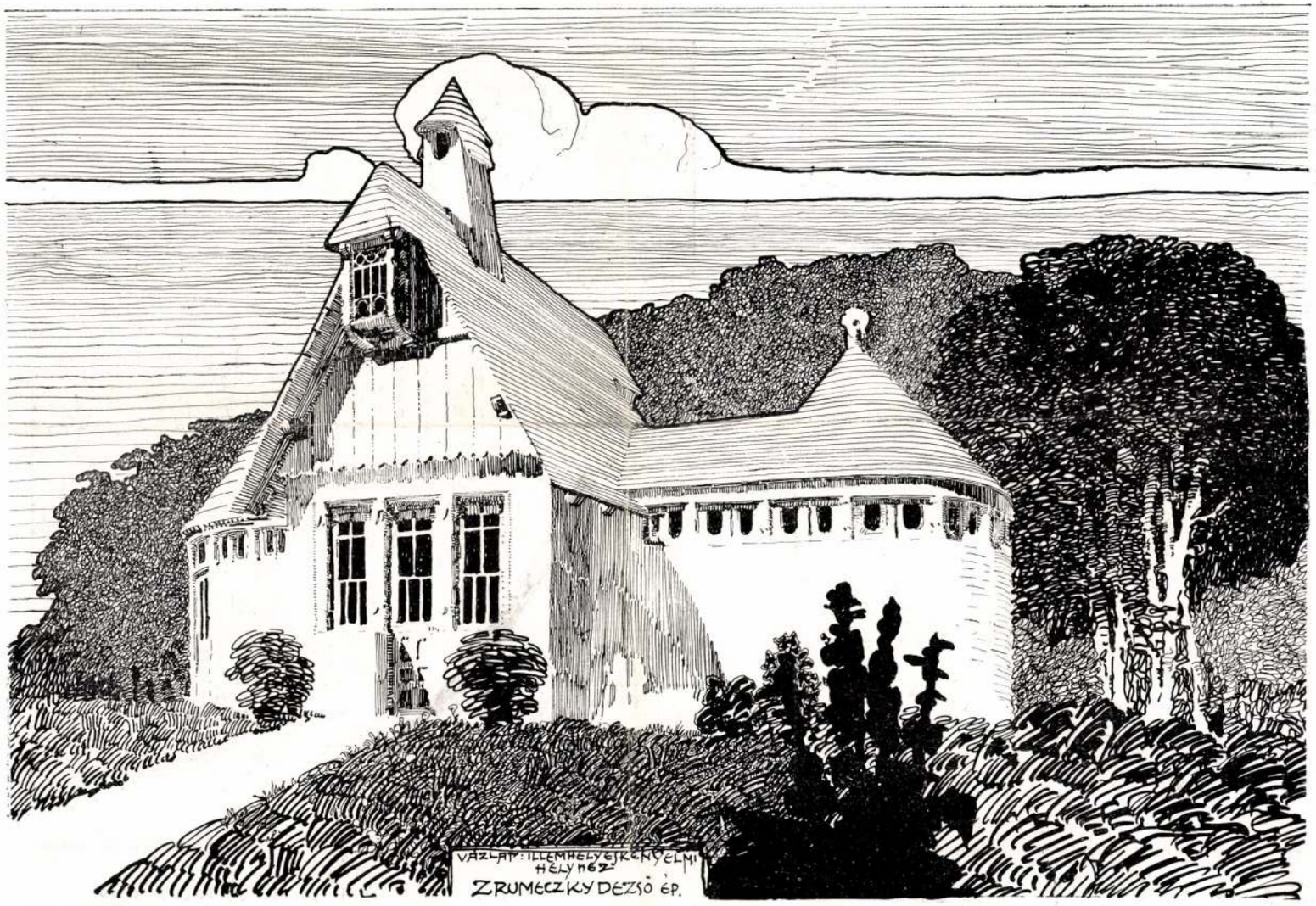

VÁZLAT.

ZRUMETZKY DEZSŐ, IV. ÉVES ÉPÍTÉSZ.

Magyar Építőművészet
1908. 2. 7.

FALUSI HÁZ.

WERNER FRIGYES,
IV. ÉVES ÉPÍTÉSZ.

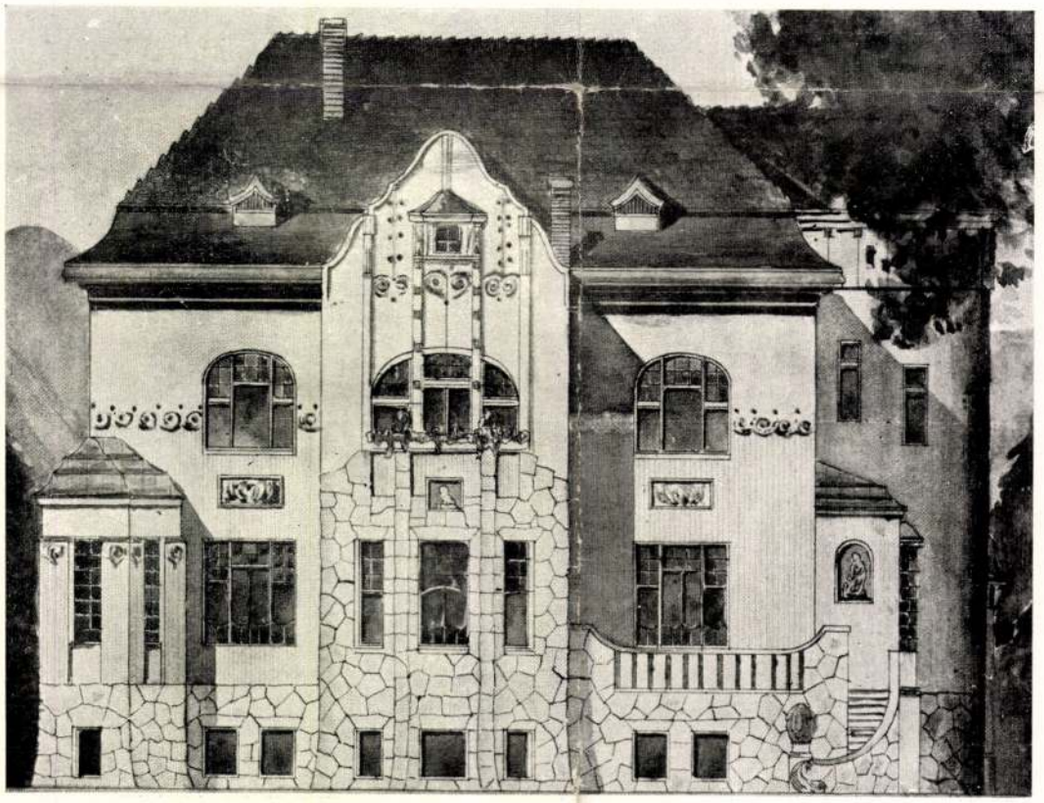

CSALÁDI LAKÓHÁZ.

WELLISCH ANDOR II. ÉVES ÉPÍTÉSZ.

PRÉSHÁZ.

ÉPÍTÉSZETI HALLGATÓK TERVPÁLYÁZATA.
(HAUSZMANN-PÁLYÁZAT.)

I. DÍJ. — ZRUMETZKY DEZSŐ,
IV. ÉVES ÉPÍTÉSZ.

Zrumetzky Dezső

Az emeletsorok összeegyeztetése megfelel a programm követelményeinek.

A főlépcső elhelyezése, valamint a folyosó mentén elhelyezett előterek létesítése célszerű.

A Batthyány-téri homlokzat architekturája túlságosan finomra és gazdagra van tervezve. Ezen finomítás idegen jellege ellentétbe jut a primási palota architekturájával és a városház-utcai régi épületrészszel is. Sajnos, hogy ez az egyébiránt szép architektura itt nincs helyén és ellentétben is van a programmal.

Az udvari összekötő szárny csatlakozását a primási palotával egy erősen kiképzett, toronyszerű tetővel fedett épületrészszel közvetíti, amelyre a primási palota architekturáját részben át is viszi, miáltal az úgy tünik fel, mintha a primási palota tartozéka volna. A primási palota architekturájának ezen meghosszabbítása a palota rovására van, mert túlzásba viszi annak tagoltságát.

A nagy udvari homlokzat közepének kitolása és a többféle stilus motivumainak felhasználása az udvar egységes jellegének ártalmára van.

Építési költség 303.000 korona.

A beérkezett tervek beható megbírálása után, mérlegelve a mutatkozó előnyöket és hátrányokat, a bíráló-bizottság legjobbnak találta és a 2000 kor. első díjat odaítélte a „Három udvar“ jeligéjű, az 1000 kor. második díjat pedig a „Pozsony“ jeligéjű pályaműnek.

A második díj odaítélésénél a bíráló-bizottságot az a szempont vezette, hogy dacára annak, hogy ez a terv is némi tekintetben a programmtól eltér, mégis a többi pályatervekkel szemben a legcsekélyebb módosításokkal közelíti meg a programmot.

A jeligés levelek felbontása után kitünt, hogy az I. díjjal jutalmazott pályamű szerzői *Hübner Jenő* és *Mészner Sebestyén* budapesti építészek, a II. díjjal jutalmazott pályamű szerzői *Schuldner Miklós* és *Wannenmacher Fábián* budapesti építészek.

Megvételre ajánlja a bizottság a „Primás“ jeligéjü tervet, — tervezték *Komor és Jakab* budapesti építészek — és az „Akreol“ jeligéjüt — tervezte *Lux Kálmán* budapesti építész — a Batthyány-téri épületszárny helyes építészeti kiképzésére való tekintettel.

TAKÁCS LÁSZLÓ mázoló-mester.
Budapest, VIII., Hunyadi-utca 39. sz.

Krisztián és Novák szobrászok Telefon 80-00
műterem: Budapest, VI., Kmetty-utca 20. sz.
Ajánlják magukat homlokzat, emlékművek és iparművészeti tárgyak kivitelére minden stílben.

RELLA VASBETON Telefon 69—77.
Budapest, VIII. Sándor-tér 3. szám.

KLOPFER JAC. cs. és kir. udvari üveges
Budapest, VII., Dohány-u. 10. Telefon 17-88.

BÁNYAY VIKTOR műasztalos
Mintatermek: V., Lipót-körut 20.
Gyár: V., Váci-út 74. Telefon 65—82.

RÁKOS MANÓ szobrász
Budapest, VII., Bálint-u. 7. saját ház.
Készít: mindennemű gipsz-, kő-, műkő-, stuccatur-, Rabitz-műmárvány-munkát. Telefon 52—52.

SOMLÓ JENŐ műasztalos
Budapest, VII., Amazon-u. 6,

Fűtés, szellőztetés, világitás, vizvezeték
Hoffman Miklós és Rohonci Hugó
magánmérnök Telefon 96—96.
Budapest, VI. ker., Podmaniczky-utca 14. sz.

HERZL L. M. épület üvegezési vállalat,
BUDAPEST, VII., Károly-körút 7. sz.

REITZER FERENC festő és mázoló.
BUDAPEST, VII., RÓZSA-UTCA 32. SZ.
TELEFON-SZÁM 11—81.

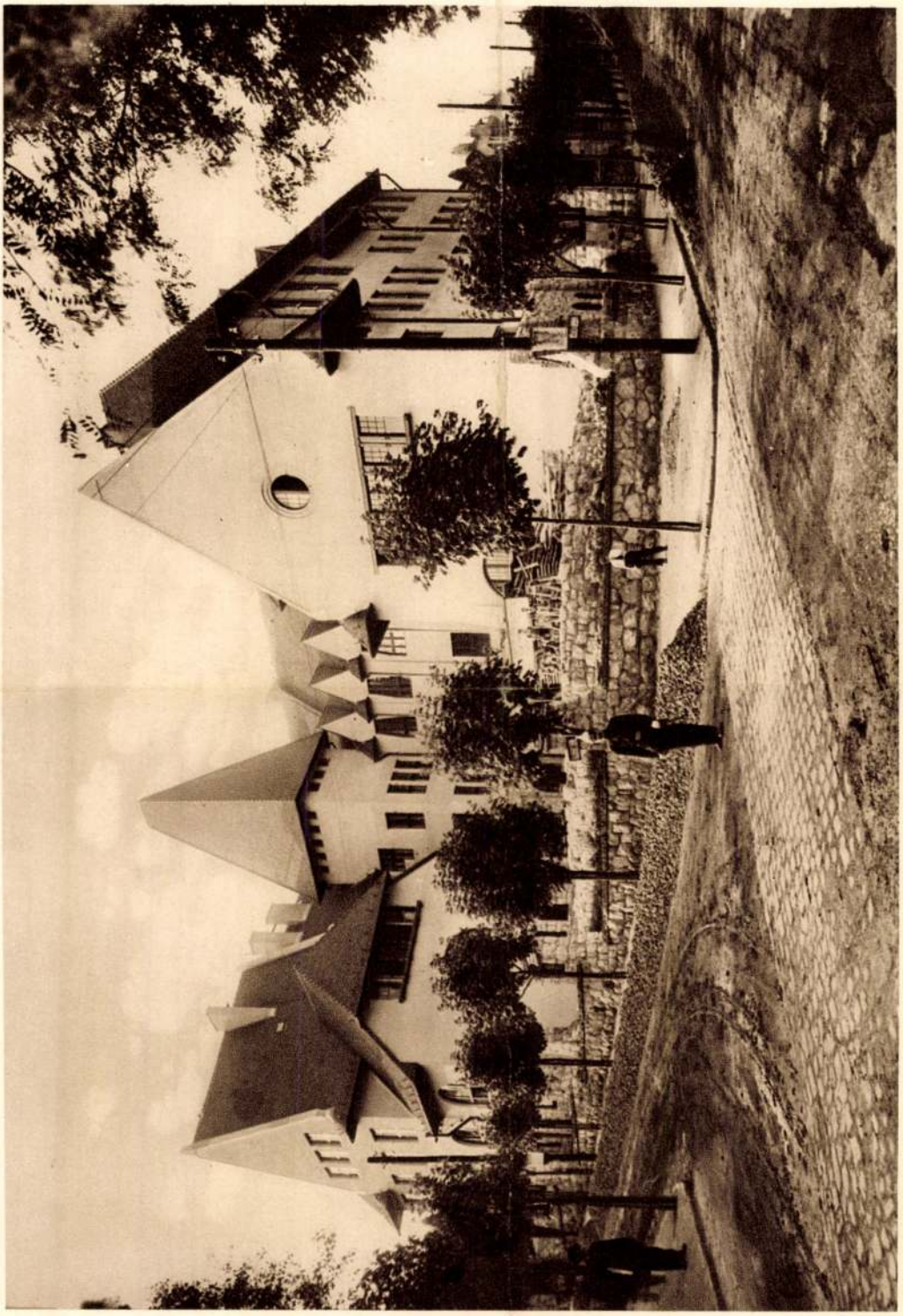

ZRUMECZKY DEZSŐ: AZ ÁLDÁS-UTCAI FŐVÁROSI ISKOLA.

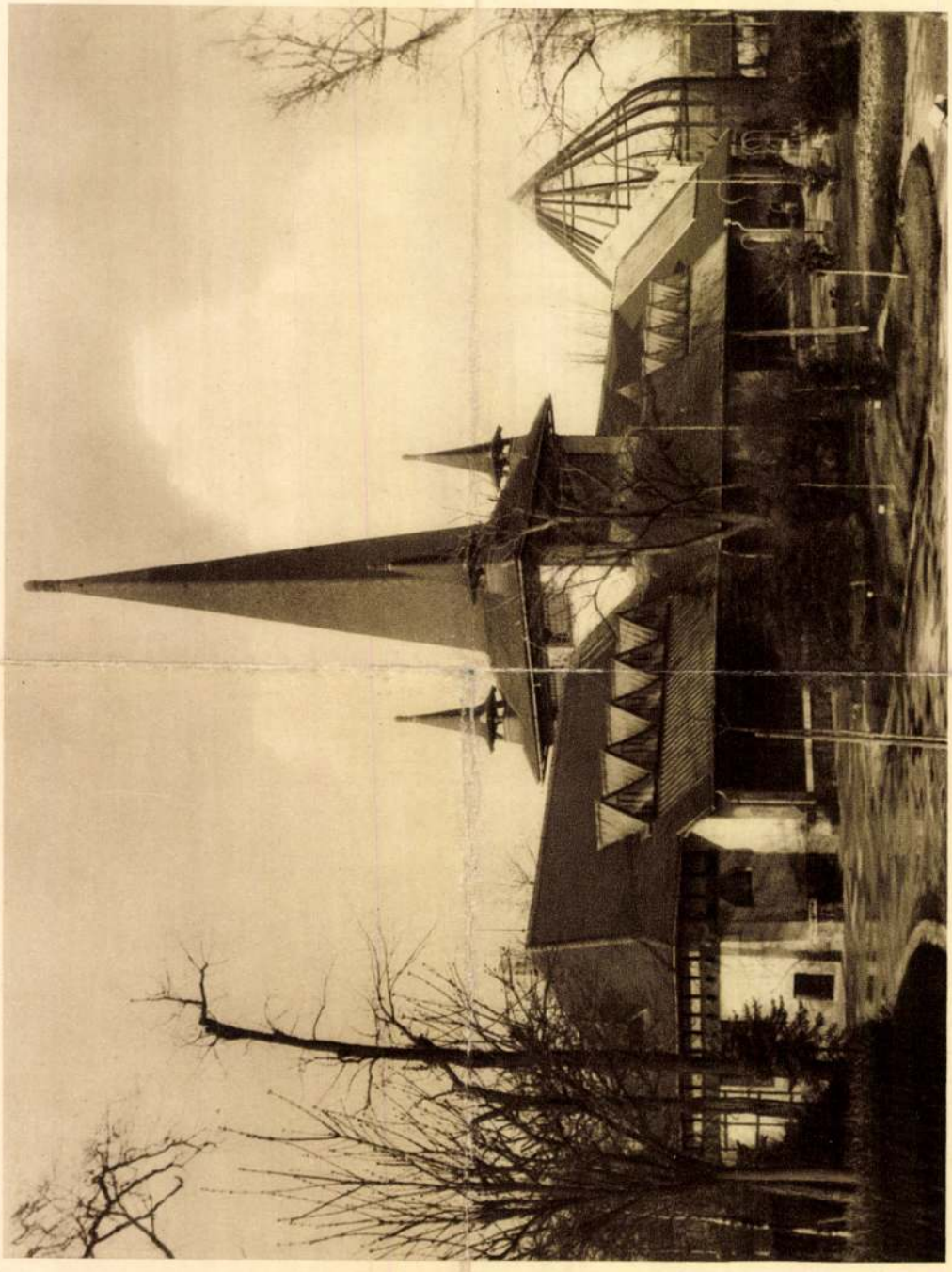

KÓS KÁROLY: A FŐVÁROSI ÁLLATKERT MADÁRHÁZA.
Photo Erdélyi.

Zrumecky Dezső emlék

EMLÉKKÖNYV

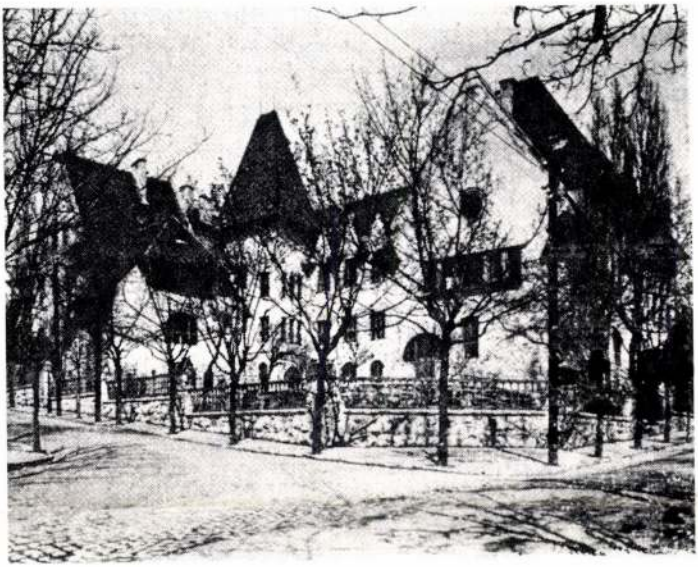

(Iskolánk az 1910-es években)

a Budapesti II. kerület Áldás Utcai Általános Iskola 80. évfordulójára 1912–1992

„A múltnak tudása világot vet a jelenre
és sejteti a jövőt,
mert valamint a múlt meghozza a jelent,
éppen úgy keblén hordja a jelen a jövőt."

(Markusovszky Lajos)
1815–1893

ELŐSZÓ

Tisztelettel köszöntjük az olvasót, és örömmel nyújtjuk át Emlékkönyvünket mindazoknak, akik érdeklődnek az 1911–12-es években épített és alapított Áldás Utcai Általános Iskola iránt.

A 80 éves épület ma is méltóságteljesen emelkedik ki a zöld lombok mögül. Régi, patinás iskola a miénk, amely külsejében is szimbolizálja a nemzet méltóságát, szépségét és örök értékeit. Fehér falainak komolyságát adja a piros-barnás tetőszerkezet, a gyönyörűen ívelt ablaksor és a fatornyos bejárat.

Iskolánk bizonyára „áldás" volt abban a korban is, amikor a főváros népesedésének fejlődése idején ide fel, a még szellős, alig lakott domboldalra építették. De „áldásos" ma is, mivel úgy érezzük, hogy az iskola jó hírnevén nem fogott az idő. Az iskola színvonalát, a tanári kar lelkiismeretes munkáját, az elért kerületi, országos tanulmányi és sporteredmények a művészeti területen kiemelkedő tehetséges diákjaink sikerei és a továbbtanulási eredmények minősítik legjobban.

Emlékkönyvünk összeállítását szorgos kutatómunka előzte meg. Iskolánk nyugdíjas és jelenleg is tanító tanárai, volt tanítványaink kutattak, emlékeztek...

Emlékkönyvünket szeretettel ajánljuk mindazoknak, akik úgy érzik, hogy az iskolához tartoznak. Emlékül... emlékeztetőül...

1993. április

HORVÁTH ATTILÁNÉ
igazgató

ADATOK AZ ISKOLA ÉPÜLETÉRŐL

Bárczy István (1866–1943): polgári politikus. Mint Budapest polgármesterének 1900–1918-ig szerepe volt a főváros városépítészeti, kulturális és közlekedésének fejlesztésében. A Tanácsköztársaság bukása után rövid ideig a Huszár-kormány igazságügy-minisztere volt. Ezután visszavonult a politikai élettől.

Zrumeczky Dezső (1884–1917): építész, Lechner Ödön nyomán Kós Károllyal s több más építésszel együtt a magyar népi építészet, különösen az erdélyi fatornyos építkezés sajátosságait kutatta. Kóssal együtt tervezte a budapesti Állatkert épületeit (1908–12), majd önállóan több iskolaépületet és villát.

ISKOLÁNK TÖRTÉNETÉBŐL

Pestváros 1868. december 12-én községinek nyilvánította az általa fenntartott iskolákat, hogy az egységes népoktatásról gondoskodhasson. Ekkor 17 iskola 91 tantermében kétezer kisdiák tanult, 78 pedagógus keze alatt. Egy tanító átlag 90 gyerekkel foglalkozott! A törekvés, hogy ezen a helyzeten javítsanak, eredményes volt, 1873-ban már csak 79 növendék jutott egy tanítóra, az egyesítést követő években 305 tanerő dolgozott 67 iskolában, 1894-ben pedig 1080, noha a beírt tanulók száma 30 ezerről mindössze 44 ezerre emelkedett.

A főváros rohamosan fejlődött. A századforduló után, az 1907–08-as tanévben már 282 községi iskolát működtetett, de még így is váltakoznia kellett 356 osztálynak. Az 1908–09-es tanévre 56 973 tanuló iratkozott be az elemi iskolába. Az 1379 osztályra 1169 tanterem jutott (és 1726 tanító), így hát a közgyűlés 1412/1909. sz. határozatával – Bárczy István polgármester javaslatára – 14, majd a 931/1910. sz. határozattal még 16 iskola építéséről döntött. Ezzel segített a bérházakban, barakkokban elhelyezett és váltakozó tanításra kényszerült iskolákon. Mint kiszámították, a termenkénti évi 1120 korona bérrel szemben az építési költség – az e célra felvett kölcsön 4%-os kamatával együtt – csak 1050 korona tantermenként. (Vö.: egy óvoda évi fenntartási költsége fizetésekkel együtt 11 000 korona volt.)

Ebbe az iskolaépítési programba került be a „III. kerületi Rózsadombi elemi iskola" építésének terve is a III., Áldás u. 1. sz. (15053. hrsz.) alatti 2953 m² területen. A telek értékét 41 050 koronára, az 1359 m²-nyi beépítés értékét 517 907 koronára becsülték. Az építésre 410 000 koronát, a felszerelésre 48 000 koronát fordítottak. 16 tantermet, egy tornatermet, igazgatói és altiszti szolgálati lakást építettek, valamint tantestületi szobát, 3 termes kisdedóvót és óvodai dajkalakást.

A sisaktornyos, érdekesen tagolt, népi építészeti elemeket idéző szép épületet Zrumeczky Dezső, Kós Károly munkatársa tervezte.

Az első tanévre (1912–13) 124 fiú és 110 lány tanuló iratkozott (50 filléres beiratási díj ellenében) az induló 4–4 osztályba. A kerület jelenlegi általános iskolái közül működött már a Margit körúti, a Medve utcai, a Lajos utcai iskola hasonló létszámmal. Hamarosan az Áldás utcai gyerekek is a Margit körútra kerültek, ott zajlott 1914–18 között a tanítás, mert a világháború alatt sebesülteket szállásoltak be iskolánkba.

A létszám alig ingadozott, a tanulók nem népesítették be a teljes épületet, ezért az 1927–28-as iskolaévtől az Irgalmas Nővérek leánygimnáziuma több tantermet használhatott, 1932-től pedig a felső szinten 75 férőhelyes diákszálló működött. A nyári hónapokban üdülő gyerekek vehették igénybe az épületet.

Varga Imre ny. igazgató, aki 1933-tól vezette az iskolát, a továbbiakról így számol be: „A II. világháború utolsó szakaszában hadikórháznak rendezték be iskolánkat, a tantermek bútorzata a pincefolyosóra és az udvarra került. Növendékeinkkel az Ady Endre (akkor Zárda) utcai gimnáziumba mentünk.

A hadikórház meg sem kezdte működését, elhagyta az épületet. Ezután azt katonai alakulatok vették igénybe. A főváros ostromának megszűnése után tantestületünk tagjaival hozzáláttunk elhanyagolt otthonunk rendbeszedéséhez. Az épület komoly sérülést szenvedett (alig néhány négyzetméteren sérült a fal), az ablaküvegek hasznavehetetlenek lettek, a légnyomás a tetőcserepeket megritkította. Az udvaron felhalmozott bútorok lomtalanítása volt az első feladatunk. Iparkodtunk csapadéktól védett helyre hordani a táblákat, dobogókat. Majd a tantermek ablakainak olajos papírral való beragasztása, a fűtési lehetőség biztosítása után megkezdhettük a tanítást.

Az épület nyugati szárnya és a sisaktorony azonban fedetlenül maradt. Ennek következtében nemcsak a padlástér, hanem az alatta lévő tantermek is áztak, le a földszintig. A födém helyreállítói a sisaktorony gerendáit elszállították más épületekre (nagy volt az épületanag hiány!), s a tetőcserepeket nem rendezték el célszerűen, ezért még évekig tartott a beázás.

Pedig most már szükség lett volna valamennyi tanteremre, mert a Rózsadomb magán, és bérvillái igen benépesedtek. Emelkedett a tanulói létszám, de a váltakozó tanításra nem kellett áttérni."

Miután általános iskolává alakulva megnyílt a felső tagozat (1950-ben), a létszám kétszeresre, majd 1954-re háromszorosra nőtt, 921 tanulónk volt a 23 tanulócsoportban. Ez az iskola történetében eddig a legmagasabb létszám.

Varga Imre igazgató visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy ez a fejlődés szükségessé tette az óvoda átköltöztetését a Bólyai utcába, az igazgatói lakás felhasználását és fizikai szertár és előadóterem létesítését.

Külön átalakításokat tett szükségessé a koedukáció bevezetése. Változott az udvar képe is: színpadi emelvény épült szabadtéri előadások céljára, planírozták az udvart, és fémkerítésre cserélték a régi léckerítést. „Az 50. éves évfordulóra befejeződött az iskola belső felosztása, ablakainak mázolása, festése, a padlók újraborítása, a bútorok átfestése."

Röviddel az 1960-as belső tatarozás után 1965-ben födémerősítésre került sor, majd 1972-ben külső-belső felújítás, tetőhéjazat, -szerkezet, bádogos-felújítás mellett felmerült az igény újabb födémerősítésre és homlokzatfelújításra. Megoldódott a beázások problémája is, Ódor Lászlóné igazgató sok utánjárással elérte, hogy megmaradtak az épület Áldás utaci frontján a tető jellegzetes, eredeti kúpos tetőcserepei, csak

a túlsó frontra kerültek új, más stílusú cserepek. Az átalakítások, felújítások tovább folytatódtak. 1985-ben Borbély Gáborné igazgatósága alatt az iskola fűtése végre megoldódott. A központi fűtést földgázra állították és kialakították a melegvíz-üzemű fűtési rendszert. Ugyancsak ezekben az években sikerült elérni az épület külső tatarozását is.

Az 1990-es évek elejétől a magas tanulólétszám miatt az épület belső átalakítását kezdeményezte az iskolavezetés a II. ker. önkormányzat támogatásával.

Új tanulói, tanári ebédlő és melegítő konyha készült el az épület alagsorában, amelyhez az önkormányzat közel 6 millió Ft-ot szavazott meg. A régi ebédlő helyén könyvtárat, új tantermeket alakítottunk ki.

1992-ben került sor az iskola elektromos hálózatának teljes felújítására, valamint az épület külső-belső szigetelésére. Ezeknek a munkáknak értéke közel 20 millió Ft volt, amelyet szintén a II. kerületi Önkormányzat biztosított.

Érdekesen alakult az iskola vagyoni állapota. A 40-es évek végén (60 Ft-os négyzetméterenkénti telekárral számolva) 6 615 860 Ft az ingatlan értéke, amiből 6 567 680 Ft az épületé. Az ingóságokat 81 396 Ft-ra értékelték. Ez néhány év alatt 117 272 Ft-ra, majd az 1953-54-es tanévben 205 033 Ft-ra emelkedett.

Érdemes összevetni a felszerelések gyarapodásának néhány adatát. 1948 és 1950 között nyilvántartanak 1 db vetítőt és 1 db Orion rádiót, 1970-ben 19 db dia- és 1 db filmvetítőt, 3 db rádiót, 1 db televíziót, 4 db magnetofont, 4 db lemezjátszót, 1 db sokszorosítót, 4 db írásvetítőt. 1980-ban 23 mikroszkópot, episzkópot, epidiaszkópot. 1985-ben már 12 db írásvetítő szerepel a leltárban. Ma (1993-ban) kisképernyős tévé 7 db, színes tévé 2 db, képmagnó 2 db, számítógép 7 db, mikroszkóp 20 db, égető kemence 1 db és még nagyon sok apró eszköz segíti a tanulókat napi munkájukban.

Hogyan alakult a tanulók száma és a tanulócsoportok száma 1912/13 tanévtől 1992/93 tanévig?

Tanév	létszám	tan. csop.	Tanév	létszám	tan. csop.	Tanév	létszám	tan. csop.
1912/13	234	8	1943/44	208	8	1973/74	663	25
1913/14	291	10	1944/45	145	6	1974/75	600	22
1914/15	293	10	1945/46	224	8	1975/76	578	21
1915/16	288	10	1946/47	270	9	1976/77	585	20
1916/17	249	10	1947/48	354	10	1977/78	642	20
1917/18	204	8	1948/49	408	13	1978/79	669	21
1918/19	233	9	1949/50	396	13	1979/80	696	22
1919/20	214	8	1950/51	473	13	1980/81	711	22
1920/21	210	8	1951/52	596	16	1981/82	719	22
1921/22	293	10	1952/53	758	18	1982/83	757	23
1922/23	249	9	1953/54	921	23	1983/84	801	24
1923/24	203	6	1954/55	840	23	1984/85	815	25
1924/25	173	5	1955/56	897	24	1985/86	829	25
1925/26	169	6	1956/57	817	25	1986/87	802	24
1926/27	182	7	1957/58	787	24	1987/88	781	24
1927/28	208	8	1958/59	767	24	1988/89	747	24
1928/29	225	8	1959/60	765	23	1989/90	729	24
1929/30	239	8	1960/61	762	25	1990/91	705	24
1930/31	237	8	1961/62	745	25	1991/92	712	24
1931/32	241	8	1962/63	716	25	1992/93	695	24
1932/33	256	9	1963/64	680	21			
1933/34	240	9	1964/65	673	20			
1934/35	234	8	1965/66	628	19			
1935/36	229	8	1966/67	689	20			
1936/37	234	8	1967/68	653	19			
1937/38	220	8	1968/69	585	22			
1938/39	221	8	1969/70	582	24			
1939/40	215	8	1970/71	611	26			
1940/41	216	8	1971/72	674	26			
1941/42	210	8	1972/72	668	26			
1942/43	215	8						

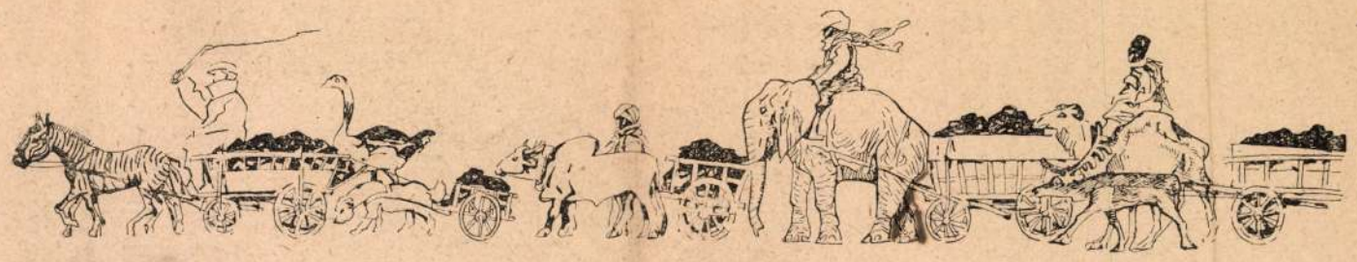

Az Állatkert szénfuvarozása

Mühlbeck Károly rajza

Apróságok Arany János ifjúkoráról

Aki felé e napokban minden művelt magyar ember gondolata hálával és szeretettel száll: Arany János is ismeretlen, szerényen elvonúlt ifjú volt egykoron. Kortársai közül, nem csoda, kevés akadt, aki már akkor megsejtvén Arany jövendő nagyságát, emlékezetébe véste mindazt, ami az ifjú Aranyról a későbbi nemzedékeket érdekelheti. Egy ily kortárs és szemtanú, Arany jó barátja följegyzéseiből közöl a „Magyar Figyelő" legközelebb megjelenő száma felette érdekes apróságokat, s mi e cikket a „Magyar Figyelő" szívességéből máris egész terjedelmében adhatjuk ki az alábbiakban.

Arany János ifjú éveire kevés a forrásunk. Pedig a nagy költő egyéniségének teljes megvilágítása szempontjából nem közömbös megismernünk fiatal korabeli életét, eszejárását, élményeit, amelyek későbbi munkásságában is nyomot hagytak.

Riedl Frigyes, Arany klasszikus életrajzának szerzője, a legnagyobb gonddal gyüjtögette az idevágó adatokat műveinek megjelenése után is. E fáradozásának köszönjük Rozvány György (1819—1902) Nagy-Szalonta főbírája, Arany ifjúkori barátja két, 1893-ban kelt levelét, amelyekben Riedl Arany ifjúkorára vonatkozó kérdéseire a legpontosabban válaszol. Riedl Frigyes szívességéből e két levél néhány közérdekű részét közöljük, oly részeket, amelyek alkalmasak a fiatal Arany egyéniségének megvilágítására.

Itt kapjuk az első képet a fiatal költő külső megjelenéséről. Rozvány szerint termete a középmagasságnál valamivel nagyobb, erőteljes, szabályos, egyenes, szilárd állású, csak a feje kissé előrehajlott a kora gyermekkori sok tanulástól, de ha akarta, — mint 1848-ban fegyveres nemzetőr — egyenes, katonás volt a teste tartása. Testmozgása kissé nehézkes, mert sohasem tornázott és sohasem táncolt.

Kedélye nyugodt volt, erős hajlammal az ártatlan tréfálkozásra, a kedélyes vidámságra. Hivatalában arca komoly és nyugodt, soha indulatosságot nem tükrözött. Rozvány ennek megvilágítására elmondja, mint csodálkozott egyszer a „nemzetes jegyző úr"-on egy esküdt, hogy sohasem tör ki a haragja.

— Haragszom, hallgatok, — magyarázta Arany.

— Hátha nagyon, nagyon haragszik?

— Akkor még jobban hallgatok, — volt a válasz.

Ifjúkori jellemét puritánnak, filantrópusnak mondja, hivatalában megvesztegethetlen volt.

A vallás dolgain nem sokat töprengett. „Éppen az atyám házánál laktában — jellemzi Rozvány, — Balogh Péter helybeli ref. pap kérésére Zschoke „Stunden der Andacht"-jából egy pár fejezetet magyarra fordított. Szépnek mondotta, minden pietizmus nélkül és benne csak a szép gondolatokat és ragyogó irályt dicsérte."

Hat órai alvásnál többet sohasem engedett meg magának. Naponkint hat órát volt az iskolában, azután két óra hosszat tanította Rozvány kis húgát, erre maga feküdt neki a tanulásnak s mindig ő volt az utolsó, aki a gyertyát eloltotta.

Derűs kedélyének megfelelően nagyon szerette az éneket. Jegyző korában hivatalos kötelességből az elüljáróságga együtt néha-néha elment az istentiszteletre és a templomban buzgón énekelte a zsoltárokat a többi hívővel. Hazajövet aztán mosolyogva szokta volt mondani, minden pietisztikus szemforgatás nélkül: Hej, de jól kiénekeltem magamat, ma az ebéd jobban fog esni.

Az érzékeken túl való dolgokkal nem sokat törődött, mert, úgymond, tudja, hogy az emberi véges elmének határa meddig terjed. Hisz azt sem ismerjük, ami körülöttünk van. János jelenéseit, Dante Divina Commediáját csakis nagy elmék képzeletműveinek tartotta. Rozvány

Zrumetzky Dezső, a napokban elhalt kiváló tehetségű építőművész

sohasem látta metafizikai könyveket olvasni.

A bibliát azonban jól ismerte, mert 8—9 éves korában olvasta el és nagy emlékezőtehetsége az olvasottakat híven megtartotta.

Rozvány, aki oly jól ismerte, benne látta a „legtökéletesebb emberstílt", nagyobbra tartotta benne az embert a költőnél, bár költőink közt is őt tartotta a legnagyobbnak.

„Nem az a morózusnak látszó ember volt Arany, kit Pesten ilyenül ismertek; hanem az a világot és az egész emberiséget szeretettel keblére ölelő, vidámkedélyű ember, kit mi Szalontán ismertünk."

Arany ifjúkori barátja néhány érdekes adatot nyújt Arany költészete jellemének megvilágításához is.

Rozvány teljesen egyetért Riedl abbeli itéletével, hogy Aranynál nem nyilvánul erősen a költői fantázia. „Az én tudomásom szerint ő nem is fektetett súlyt a fantáziára, hanem az általa tett megfigyelésekre, tanultakra és lelkületi deducciókra. Ezért ő mondható költőink közt a legrealisztikusabbnek és legmegfigyelőbbnek."

Annyira a megfigyelések embere volt Arany, hogy egy s más költeményének szólásformáit, kifejezéseit Szalontán történt eseményekre lehet visszavezetni. Két példát említ.

Az egyik a Nagyidai cigányokra vonatkozik, amely költeményben Süsü nevével kapcsolatban említi a bélyegzőre fordítva vésett P betűt. Hogy ezt Arany nem képzeletből, hanem a valóságból vette, arra nézve álljon itt Rozvány előadásában a fordított P betű története:

„Itt Szalontán 70—80 évvel ezelőtt volt egy leányok tanítója, Pap Mihály nevű. Takarékosan használta föl csekély fizetését. Már szolgálatának első évében egy üszö borjút szerzett. Ez következő tavaszkor az orosi gulyára volt menendő. Gondolta, ezt jó lesz „bilyog" alá venni. A cigánynak elébe rajzolta a P. M.-et, holott a mintát ekképp kellett volna adni „Mq". A cigány az első minta után készítette a bélyeget. Pap Mihály ennek helyességéről meg akarván győződni, a vasbélyegzőt a tűzben megtüzesítette s az első próbalenyomást az iskola ajtaján, mely a nyilt utcára nézett, kisérlette meg. Ez ekképp ütött ki: Mq. Lett ebből nagy röhögés a kis városban, s emlékezetét az iskola ajtaján levő visszás bélyeg évtizedeken át fönntartotta. Arany találta ki az abszurd

Uj Idők 1917. XXIII. 9. sz.

Don Juan három éjszakája

(Regény. Irta Biró Lajos. Singer és Wolfner kiadása. Ára 4 korona.)

Ez a regény nem csak szerelmek története, hanem egyúttal találó budapesti jellemrajz is. Összes szereplői a fővárosi társaság ama köréből valók, amely a mi zenei életünk támasza és talpköve. A főhős világhírű énekes. A hősnő színészvér, s annyi más ezer asszonynyal-lánnyal egyetemben rajongó imádója az énekesnek. A mellékalakoknak mind közük van az operához: az egyik zenekritikus, a másik „kultur-smokk", a harmadik színésznő. Egy nagy és fényesen megírt képben, amely a világhírű énekes operaházi bukását festi elénk, megkapjuk együttes jellemrajzát mindezeknek a szereplőknek s egyben a zene-közönségét is. Helyes és művészi fogás volt ezt a nagy és színes képet megfesteni, mert nem csupán magában véve igaz és szép, hanem mint egy reflektor rávilágít a regény szereplőinek jellemére is, akik az első percben egymástól eltérő karaktereknek látszanak, de e nagy együttesben, a közös fényben egyszerre kitünik, hogy valóban valamennyit egyazon motor heve fűti át, s e hév csak más-más alakban jelentkezik rajtuk és bennük.

A világhírű Aradi János megbukik. Pedig gyönyörűen énekelt. Pedig nagy művész. De megbukik azért, mert még többet vártak tőle. Várták a hihetetlent, a lehetetlent, a még soha nem látottat, nem hallottat. Valóban ilyen túlzó, ilyen féktelen, ilyen szélsőséges ez a Budapest. Itt csak óriási diadalt lehet aratni vagy csak óriásit lehet bukni. A régóta szűrődő kultúra finom fokozatait nem ismeri ez a közönség. Szertelenség és féktelenség az alapvonása. Valakiről azt mondani, hogy jó festő, derekas író, hasznos ember: szinte sértés. A fokozatokat jelentő jelzők kipusztúltak a budapesti nyelvből s a budapesti kritikából. Vagy „trotli" valaki vagy zseniális mester.

Ez a féktelenség és szertelenség, amelyet Biró Lajos valóban közvetlen erővel fest az operaházi bukás képében: nemcsak a közönség jellemvonása, hanem azoké is, akik e közönség számára írnak, énekelnek, akiknek valami közük van hozzá. Aradi, a nagy énekes, szakadatlan szaturnáliákat él át; ahol megjelenik, bomlanak utána az asszonyok, lányok, ő pedig a győztes gőgjével kihívón szedegeti őket magához.

Aradiba, a szertelen don Juanba, beleszeret a könyv hősnője, Ninette. Hát Ninette is ilyen szertelen és féktelen. Nem is úgy áll a dolog, hogy Ninette beleszeret a hősbe, mert hisz akkor a maga rendjén menne minden. Éppen a rendnek kemény, egyenes acélsinje az, amitől a gyermekleány borzadozik. Úgy tenni, mint a többi „liba" (ezt a szót használja néhányszor), hol maradna akkor az egyéniség? A tizenötéves Ninette pedig egyéniség, ami — ez egészen budapesti vonás — úgy ölt nála alakot, hogy másként irányítja cselekvését, mint a többi lány. Képes arra, hogy felkínálja magát a hirhedt Don Juannak, sőt egy éjjel beszökik a szobájába. Itt kezdődik aztán az a folyamatos lélektani rajz, amely a regényen végig vonul. Itt esik meg az a váratlan dolog, hogy Don Juanban szerelem helyett apai érzelmek törnek a felszínre s ahelyett, hogy szerelemről esnék szó, nagy pedagógiai problémának megoldásába fog.

Az éjjeli kaland, ez az „első éjszaka", a Tátrában történt, ahova Ninettet elkisérte a vőlegénye is, Hopfner úr. „Egy különös intellektuális bivaly", ahogy a zenekritikus jellemzi. (Egészen budapesti beszéd.) Hopfner szeszgyáros, időről-időre azonban tollat ragad és tájtékozó dühvel egy-egy hosszú ta-

B. Sándor Erzsi, az első magyar operaénekesnő, aki a kamaraénekesnői címet kapta a királytól. Kardos-műterem fényképe

nulmány keretében nekiront valaminek. Ez is bomlott idegzetű s nagyon szélsőséges. Az „első éjszaka" miatt persze meg kell verekednie Aradival s meg is sebesül. De minden követ megmozgat, hogy mindezekért a kellemetlenségekért áradozón hálálkodhassék ellenfelének. Mikor végre összekerülnek, hévvel harsogja Aradi felé:

„Én most megéreztem az élet tragikus forrásságát, megéreztem a nagy árnyékát, amely a létet leborítja... Én vagyok ennek a tragédiákat nem ismerő országnak legnemesebb és legbüszkébb szenvedője... ehhez öntudatlan eszközként ön juttatott. Térdre bukva... azt mondom: köszönöm..."

Ezt a szertelen tipust is ösmerjük, mi pestiek. (A néhai jó „félreismert lángész" modern kiadása, exaltált fejtegetések után erre a következtetésre szokott jutni: ki kell vándorolni ebből az országból!)

E mértéktartást nem ismerő alakoknak hol jellemző rajzát, hol szatirikus megvilágítását kapjuk a regényben, amelynek cselekményéről itt, azt hisszük, felesleges szólni, mert hisz e mű nemrégiben az Uj Időkben jelent meg, olvasóink jó része tehát ismeri. E pár sornyi jegyzet inkább arra való, hogy akik Biró e friss és érdekes irását olvasták, figyelmüket a regény itt vázolt sajátságaira is fordítsák. A szélsőség szomja és mámora, amelyet regénnyé stilizált Biró Lajos, valóban budapesti vonás. A szerző jó szeme észrevette, irodalmi alakot tudott neki adni s vele a túlfűtött budapesti életnek oly jellemvonásaiból komponált művészi képet, amelyet sok olyan ember sem vesz észre, aki naponkint e világban végzi sétáját.

A modern leány pompás karakterképét irta meg Farkas Pál az „Egy tanár jegyzetei" című új regényében. Ára 4 korona.

A tanács ennek megfelelően Fieber Henriknek a megbizatást megadta. Ismerjük a jeles esztétikus kiváló szakbeli képzettségét, tiszta ügyszeretetből fakadó lelkesedését és energiáját s ezért biztosan reméljük, hogy a hatáskörébe tartozó budapesti kath. templomoknak nem csupán jövő beszerzései nem eshetnek majd kifogás alá, hanem hogy ő bizonyára megtalálja módját annak, hogy az egyes fővárosi templomokban terpeszkedő, stílusba és ízlésbe ütköző kontár munkákat onnan eltávolítsák és megfelelőkkel pótolják.

IN MEMORIAM

ZRUMECZKY DEZSŐ (1883—1917) †. Mikor már tusakodott a kaszással, két nappal halála előtt hogy meglátogattuk, azt mondotta: „Szervusztok, fiúk. Jó, hogy eljöttetek, de... menjetek is el... Egyedül akarok lenni...“ Nem akarta, hogy lássuk nehéz vívódását az életéért. Amit pedig olyan nagyonnagyon szeretett. Úr volt; gőgös, dölyfös úr volt Zrumeczky Dezső; nem akarta, hogy sajnáljuk. Január utolsó napján meghalt. Megölte az az alattomos, gyilkos kór, mely a Kárpátokban, az elpusztult falvak újjáépítésének munkája közben lopta magát tüdejébe. Mikor temettük hullott a hó: csendes-szeliden, hang nélkül. Szép, méltóságosan szomorú fehér téli nap volt az. Koporsója letakarva a Munkácsi-lepellel, a ravatal lábánál koszorúk. Sárgán lobogó gyertyák és néma, könnyes arcú emberek, akik hirtelen halála hírére összeverődtünk temetni az embert, a katonát, a művészt: özvegy édesanyja, katonatársai, barátai, tisztelői és mi ketten-hárman viharvert, megviselt művésztestvérei... Hogy ki volt Zrumeczky Dezső? Egyszerű az élete folyása: született Inárcs-pusztán, ahol akkor édesapja földbirtokos volt, a vármegye virilistája. Aztán a magyar sors: apja tönkrement, a család a fővárosba került; kenyeret kellett keresni. Középiskoláit, a műegyetemet itt végezte; keményen kellett dolgoznia, mert hazulról nem támogathatták, sőt ő segítette öreg szüleit. 1907-ben végezte a műegyetemet, és ősszel végre teljesült régi vágya: elkerült Kalotaszegre. Lelke már előbb telve volt magyar vágyakkal, magyar álmokkal. Az idő is olyan volt ekkor: iparművészetünk reneszánsza volt az és architektúránk is vajudott: Lechner Ödön neve volt a jelszó és nemzeti architektúra volt a kitűzött cél. És már akkor egész csomó fiatal művészünk járta az országot, hogy lelkét megtermékenyítse népünk művészetével... Zrumeczky visszajött Kalotaszegről és azután jött az új állatkert építése. Azután a Gundel-féle vendéglő, a rózsadombi iskola, Herczeg Ferenc háza, a kispesti munkástelepen épült házai, a kultuszkormány megbízásából épült állami iskolák az ország különböző részein, legutóbb egy csomó szebbnél szebb terv a Kárpátokban újjáépülő falvak részére. Közben soksok szebbnél szebb rajz, terv, felolvasás, agitálás, gyönyörű magyar álmok... Fanatikusan, makacsul hitt művészetében és abban, hogy nemzeti architektúránk alapja népünk művészete lehet csak. Erre építette hitvallását, mint rendíthetetlen sziklára. És nem térítette ki útjából sem gáncs, sem gúny, sem anyagi okok. Nem alkudott, mert soha nem alkudott senkivel és semmivel. Pedig időközben mennyien alkudtak meg a sorssal és a... művészettel. Mert hogy olyan messzi a cél és olyan nehéz az út és olyan kicsiny a hitünk... Meghalt! Reszketve és sírva kísértük utolsó útjára Zrumeczky Dezsőt, a magyar építőművészt, aki úgy szerette művészetét, mint igaz művész szeretheti csak, aki úgy szerette magyarságát, ahogy csak kevesen, aki boldogan, büszkén járta a keresők úttalan, irdatlan útját. Ha jellemezni akarnám, így jellemezném: magyar művész volt és magyar úr és áldottan jó ember. Élt és meghalt a világfergeteg harmadik esztendejében. Örökül hagyta nekünk kettétört élete emlékét, egy marék színes, illatos magyar virágot: gyönyörűségét másoknak és temérdek sok ígéretet meg valóra nem vált álmot. De kinn a temetőben friss sírját már belepte a hó. És én emlékezem: régi vidám, fiatal napokra, sok keserűségre, nehéz munkára, rövid, kis örömökre és... és kicsordul a könnyem.

Kós Károly.

Magyar Iparművészet
1917. 46. l.

melegebb egyhangúsággal, mikor az erdélyi török szőnyegek összegyüjtésével és kiállítási katalógusának elkészítésével végzett műtörténeti fontosságú munkát. Mint művészeti író is vagy másfél évtizede tevékenykedik, főleg az építészet történetének és a régi magyar iparművészeti alkotásoknak búvárlatával, amelyre vonatkozó tanulmányainak egyrésze a mi folyóiratunkban jelent meg. Vele egyidejűleg a Múzeum c. és jell. őrévé léptették elő dr. Layer Károly segédőrt, akinek személyében szintén szakavatott és buzgó tisztviselőt ért a szép kitüntetés.

EGYHÁZI MŰVÉSZET

BUDAPEST SZÉKESVÁROS AZ EGYHÁZI MŰVÉSZETÉRT. Évek óta sürgetjük a művészi szempontoknak érvényesülését az egyházi felszerelések és díszítések megrendeléseinél és beszerzéseinél. Oly sokat vétkeztek és vétkeznek még ma is e téren, hogy igazán ideje már, hogy cselekedjünk s elejét vegyük a művészi és ízlésbeli eltévelyedéseknek. Örömmel értesülünk, hogy ismét székesfővárosunk hatósága az, amely okos körültekintéssel és szerencsés kézzel megtalálja erre is a megoldásnak helyes módját s ezzel jó példát ad patrónusoknak és egyházi hatóságoknak egyaránt. Csernoch János hercegprímás hozzájárulására megbízta ugyanis lapunk érdemes munkatársát, Fieber Henriket, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium egyházművészeti [illegible] mellett egyaránt kielégíthető a vallásos, valamint az esztétikai szükséglet is. Ugyanez áll a hívők által történő ajándékozásokra és rendelésekre vonatkozólag is.

Attól a meggondolástól vezéreltetve, hogy a vallásos érzületnek is egyik leghathatósab emelője a művészi szép, aminek örök tanui az olasz, németalföldi, német stb. festészet, szobrászat és iparművészet ilynemű klasszikus alkotásai s hogy ez a harmónia vallási és művészeti cél tekintetében kisebb dolgokban épp úgy létesítendő, mint nagy alkotásokban: nagyon indokoltnak látjuk, hogy ebben az irányban változás történjék, még pedig lehetőleg minden fővárosi egyház és felekezetre vonatkozólag. Ami elsősorban a róm. kath. templomokat illeti, a székesfőváros, mint a róm. kath. egyház kegyura által történő megrendelések, beszerzések stb. tekintetében nem látunk semmi akadályt, hogy azokra nézve az egyházművészeti szakszerű bírálat és irányítás érvényesíttessék.

Másként áll a dolog azon beszerzésekre és munkákra vonatkozólag, amelyek nem a székesfőváros költségére, hanem a róm. kath. templomalap, perselypénzek stb. terhére történnek, vagy egyes hívők által tett alapítványokból stb. fedeztetnek.

Ezekre nézve azt tartanók célravezető eljárásnak, ha a főmagasságú hercegprímás úr, mint a róm. kath. plébániák egyházi főhatósága kéretnék fel, hogy a székesfőváros álláspontjához hozzájárulva, hívja fel a budapesti róm. kath. plébániákat, hogy az előbb említett fedezeti alapok terhére történő beszerzéseknél, munkáknál, valamint az ajándékozások eseteiben előzetesen hallgassák meg az egyházművészeti szakértőt.

Hogy pedig az eljárás egyöntetűsége biztosíttassék, leghelyesebbnek tartanók és kérnők, hogy ezen egyházművészeti szakértő-előadói tisztet a főmagasságú hercegprímás úr a maga részéről ugyanazt az egyházművészeti szakférfiút bízná meg, akit a székesfőváros a maga részéről erre a tisztre felkérni kíván. Ez a szakférfiú Fieber Henrik úr, akit a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr is megbízott az egyházművészeti előadói tisztel."

A tanács hozzájárult az előterjesztéshez és ily szellemben fölírt a hercegprímás úrhoz, aki így válaszolt:

„Miután magam is mindig hangsúlyoztam, hogy a templomok részére történő beszerzéseknél gond fordíttassék arra, hogy a beszerzendő ruhák s egyéb szerelvények és általában a templomot érintő munkálatok művészeti szempontból is kifogástalanok legyenek, készséggel adom elvi hozzájárulásomat ahhoz, hogy a székesfőváros kegyurasága alá tartozó templomok részére történendő beszerzéseknél s mindennemű munkálatnál ezentúl mindenkoron előzetesen egyházművészeti szakértő hallgattassék meg. Örömmel értesültem egyben arról, hogy a székesfőváros ezen tisztséggel Fieber Henriket, a vall. és közokt. m. kir. miniszteriumnak egyházművészeti referensét kívánja megbízni, akit a magam részéről is teljes bizalommal látok el majd ez irányban a szükséges meghatalmazással.

A gyakorlati kivitelt illetőleg Fieber Henrikkel fogok tárgyalni, ha értesítést nyerek a székesfőváros részéről ez irányban történt megbizatásáról. Tárgyalásaim eredményéről s a teendő intézkedésekről lesz szerencsém majd a tekintetes tanácsot értesíteni."

ZRUMECZKY DEZSŐ

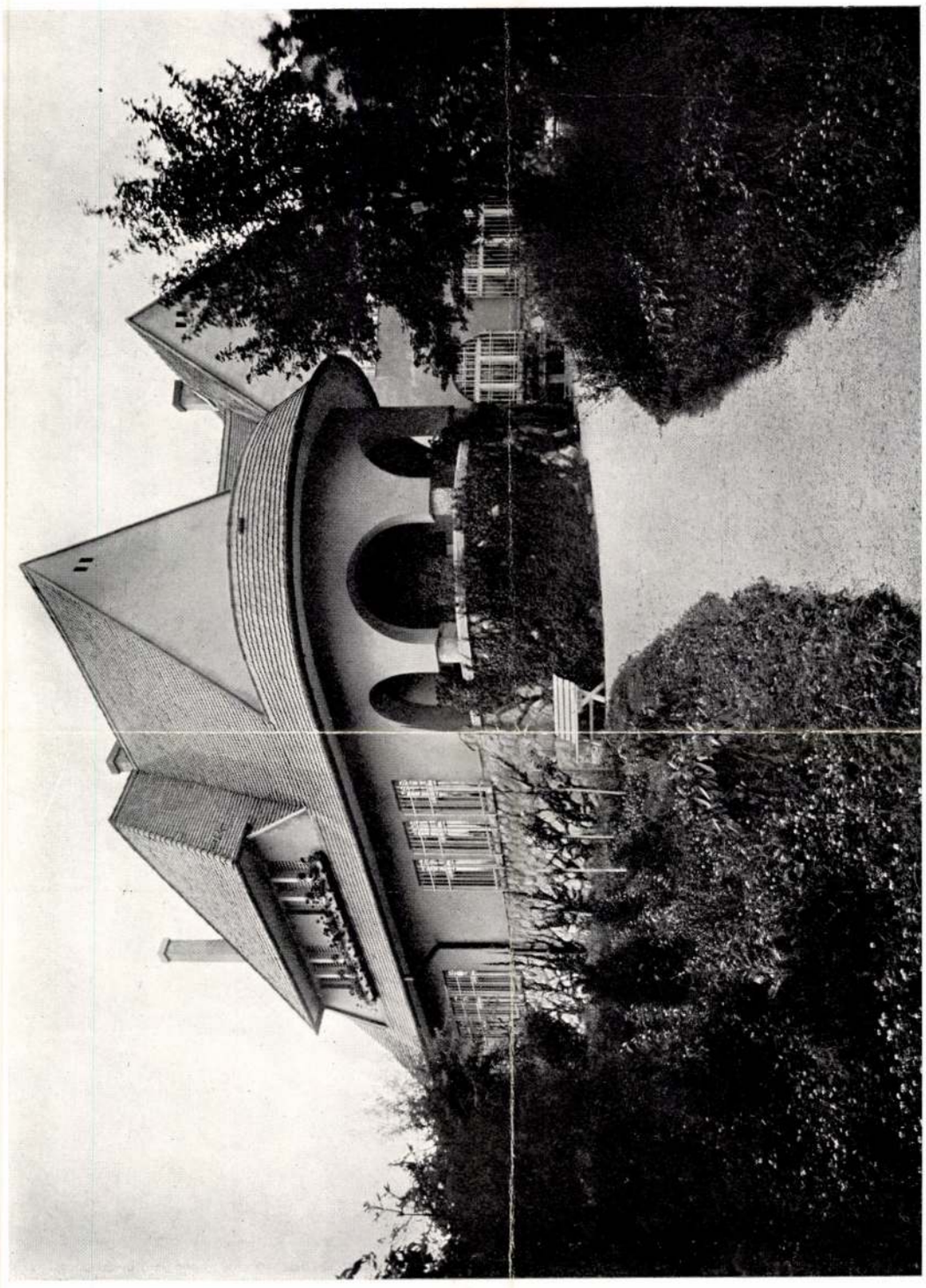

HERCZEG FERENC BUDAI NYARALÓJA

ZRUMECZKY DEZSŐ

HERCZEG FERENC BUDAI NYARALÓJA

ZRUMECZKY DEZSŐ

HERCZEG FERENC BUDAI NYARALÓJA

Tervpályázat Szabadkán építendő polgári fiúiskolára. Szabadka sz. k. város tanácsa a Zombori-uti „Szarvas“ korcsma helyén emelendő polgári fiúiskola vázlatterveire nyilvános pályázatot hirdet. A pályaműveket 1 : 200 léptékben jeligés levéllel ellátva ez év szeptember 15-én d. e. 11 óráig a tanácsi iktatóban Szabadkán kell benyujtani. A pályadíj 1200 K, 600 és 400 korona. Az építési programm, helyszínrajzok és egyéb feltételek a városi mérnöki hivatalban tekinthetők meg.

A szombathelyi állami főreáliskola terveire kiírt pályázat alapján beérkezett 42 terv fölött már döntött a bírálóbizottság és az I. 1800 koronás díjat Werner Frigyes budapesti műépítésznek, a II. 1200 koronás díjat Wälder Gyula műépítésznek, továbbá a III. 600 koronás díjat ifj. Gyenes Lajos és Vajda Andor budapesti műépítészeknek ítélték oda.

A nagymarosi gróf Hunyadi-féle termolit-aszbesztpalagyár megkezdte működését. Évi termelése körülbelül 2000 vagon. A gyár főképviselőségét *Pollák* Miksa budapesti cementgyáros vette át.

Tervpályázati határidők:

Szept. 6. Lugos város polgármestere: szálloda és vigadó tervezése. Díjak: 3000, 2000 és 1000 K.

Okt. 1. Orsz. M. Kert. Egyesület: a budapesti Baross-tér egy részének kertművészeti megoldása. Díjak: aranyérem és 100 K, ezüstérem és 50 K, bronzérem és 50 K.

Okt. 15. Szabadka város tánácsa: polgári fiúiskola tervezése. Díjak: 1200, 600 és 400 K.

Okt. 20. Orsz. Iparműv. Társ.: a budapesti központi járásbíróság bírói szobái bútorainak tervei; díjak: 600, 500 és 400 K.

Nov. 1. Bolgár közm. min.: Szófiában építendő kulturpalota tervei (20,000.000 fr.); díjak 4000, 2500 és 1000 fr. (nemzetközi pályázat).

Nov. 1. Bolgár kormány: királyi palota és igazságügyi palota Szófiában; díjak: az elsőre 10.000, 7000, 4500 és 1250 fr., a másodikra 6000, 4000, 2500 és 1250 fr. (Nemzetközi tervpályázat.)

Decz. 10. Konstanzi Rajna-egyesület: A Rajna hajózhatóvá tétele Bázeltől a Bódeni-tóig; díjak: 50.000, 35.000 és 25.000 frank. (Nemzetközi tervpályázat.)

1914. jan. 5. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet: a Balaton partján kaszinó- és hangversenyterem; díjak: aranyérem és 1200 K.

Jan. 15. Ferencz József jubileumi templombiz.: a budapesti Rezső-téren építendő templom tervei (1,000.000); díjak: 6000, 5000, 4000 és 3000 K.

Febr. 12. Képzőműv. Társ.: Munkácsy Mihály mellszobra (40.000 K); díj a megbízás.

Márc. Verona: a Piazza delle Erbe rendezése és ott a városi takarékpénztár épületének tervei (1,500.000 lira); díjak: 30.000 és 15.000 lira. (Nemzetközi tervpályázat.) Határidő f. é. augusztustól 8 hónap.

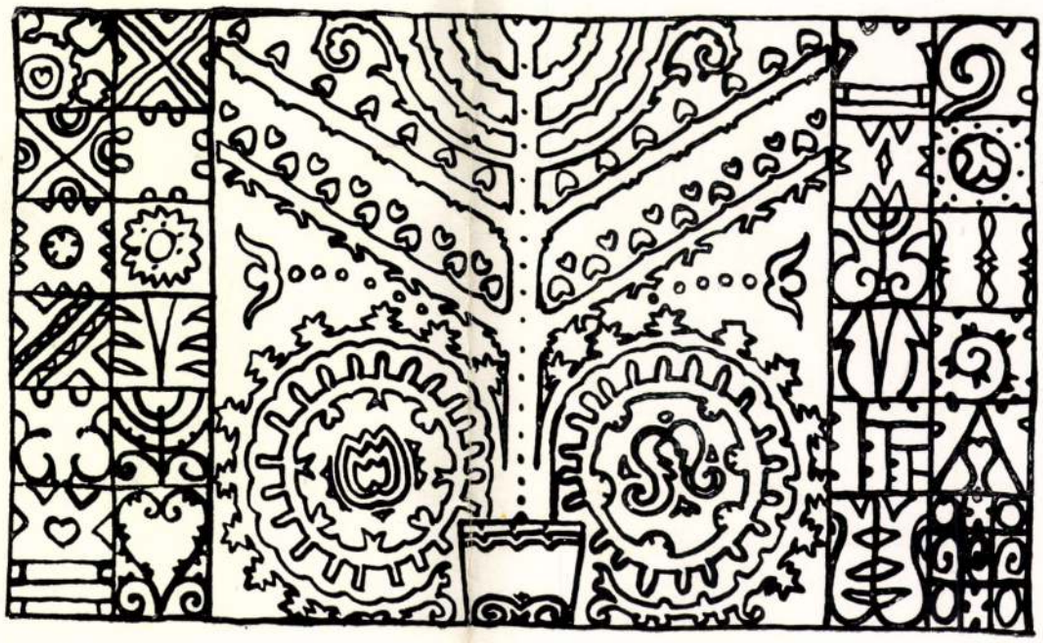

Thamás Antal

Zrínyi Miklós Nemzetségből

GÖMÖRI György: Amikor Zrinyi képét árulták Londonban.
- Magyar Nemzet, LIV.évf. 136.sz. 1991 junius 10. 10.p.

Chantry, John rézmetsző
Faithorn, William rézmetsző XVII.sz.

... good.

l facts of Peri's eventful life.
- living above a baker's shop;
Berlin in about 1920-21; settled
ists; married Mary Macnaghten, a
by the Nazis for disseminating
rs; arrived in England in 1933.
s of the jigsaw missing. I mean
icture of this remarkable man and

June 1991

MDK

Zrinyi Miklós

Zrinyi Miklós siremléke, Zala M. müve

Szépmüvészet 1943, 1.sz.

7.94	6o.16o.28	-	197.898.22
8.71	-	6o.16o.28	475.7o8.43
2.83	-	6.o84.9o	119.227.93
5.85	-	123.44	194.483.41

január 1.-én életbe léptetett uj
kaidő korlátozását felfüggesztő
amint a munkásokra vonatkozó kü-
steri rendeletek az üzemre olyan
kat nagy mértékben emelték.

[Zrínyicknek tulaj-
donitott cmlékek]

Szendrei János dr:
A [ ] 12 ábrá-
val. Arch. Ert
1905. 393–402. l.

ZRÍNYI Zsuzsa
Marosvásárhely, 1956. április 25.
IA Képz. Főisk. Kvár, grafikus

Banner Erdély

M.D.K.

Marin Zrivković, aranyműves

készítette, öt ragusai társával együtt, azokat az ajándékokat (aranyozott ezüst korsót, ezüsttányérokat, domborműves, fedeles, talpas poharakat), melyeket a dalmát köztársaság kátyás király ex nuvője alkalmából, 1476-ban Budára küldött.

Cvito Fisković: Magyarország és Dalmácia művészeti kapcsolatai a középkor és a reneszansz idején

Művészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf. 2.sz.

99. old.

ZRUBA János lakatosmester. Egerben 1827-ben a belvárosban irják össze, majd az 1845.évi városi adókönyvekben is szerepel.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

Zruba János, lakatos mester M.D.K.

Egerben 1827-ben a Belvárosban kerül összeírásra, majd az 1845-évi adókönyverben is szerepel.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 423. old.

Zmij - Miklušík J.

A 19. század kezdetén az eperjesi mű-
vészek egyike

Ladislav Sančin: Výtvarné umenie na východnom
Slovensku 1918–1938. Košice 1964. 18.

Zmij – Stiklusík J.

Rombauer-, Ginovský és Bodával kapcsolatban említi nevét.

Ladislav Sančin: Výtvarné umenie na východnom Slovensku 1918–1938. Košice 1964. 18.

RÉSZLET GRÓF ZRINYI MIKLÓS (†1664) A KÖLTŐ ÉS HADVEZÉR SZENTILONAI (ZALA M.) SÍREMLÉKÉRŐL.
Vom Grabstein des Grafen Nikolaus Zrinyi (†1664). — Particolare della tomba del conte Niccolò Zrinyi (†1664).

Szépművészet
~~1943~~ 1943. 1. 24.

SÜMEG
RÓM. KAT. TEMPLOM SZENTÉLYE MAULBERTSCH FALKÉPEIVEL, XVIII. SZ.
Fresken von Maulbertsch, XVIII Jh. — Affreschi di Maulbertsch, sec. XVIII.

MDK

ürletnek Zrínyi Miklós életnagyságu képét, 1851-ben a Mössmer-féle fehérnemü-ürlet-nek a „Menyasszony"-t. 1865-ben Wagner Daniel pesti gyógyszerésznek a „Nádor"-ispán" cégért készíti.

Hoffmann Edit: Barabás Miklós. Bp. 1950. 30. o.

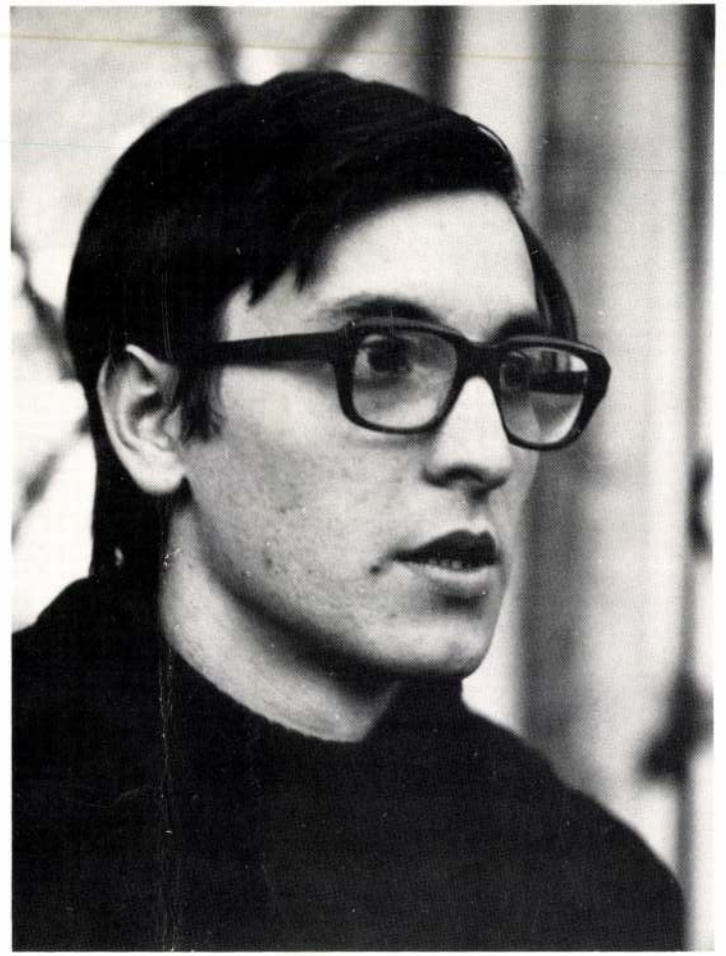

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
MŰVÉSZETI ALAPJA
ÉS A FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA
MEGHÍVJA ÖNT A STÚDIÓ GALÉRIÁBA
ZRÍNYIFALVI GÁBOR FESTŐMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGTEKINTÉSÉRE
NYITVA: 1982. FEBRUÁR 3-TÓL MÁRCIUS 7-IG

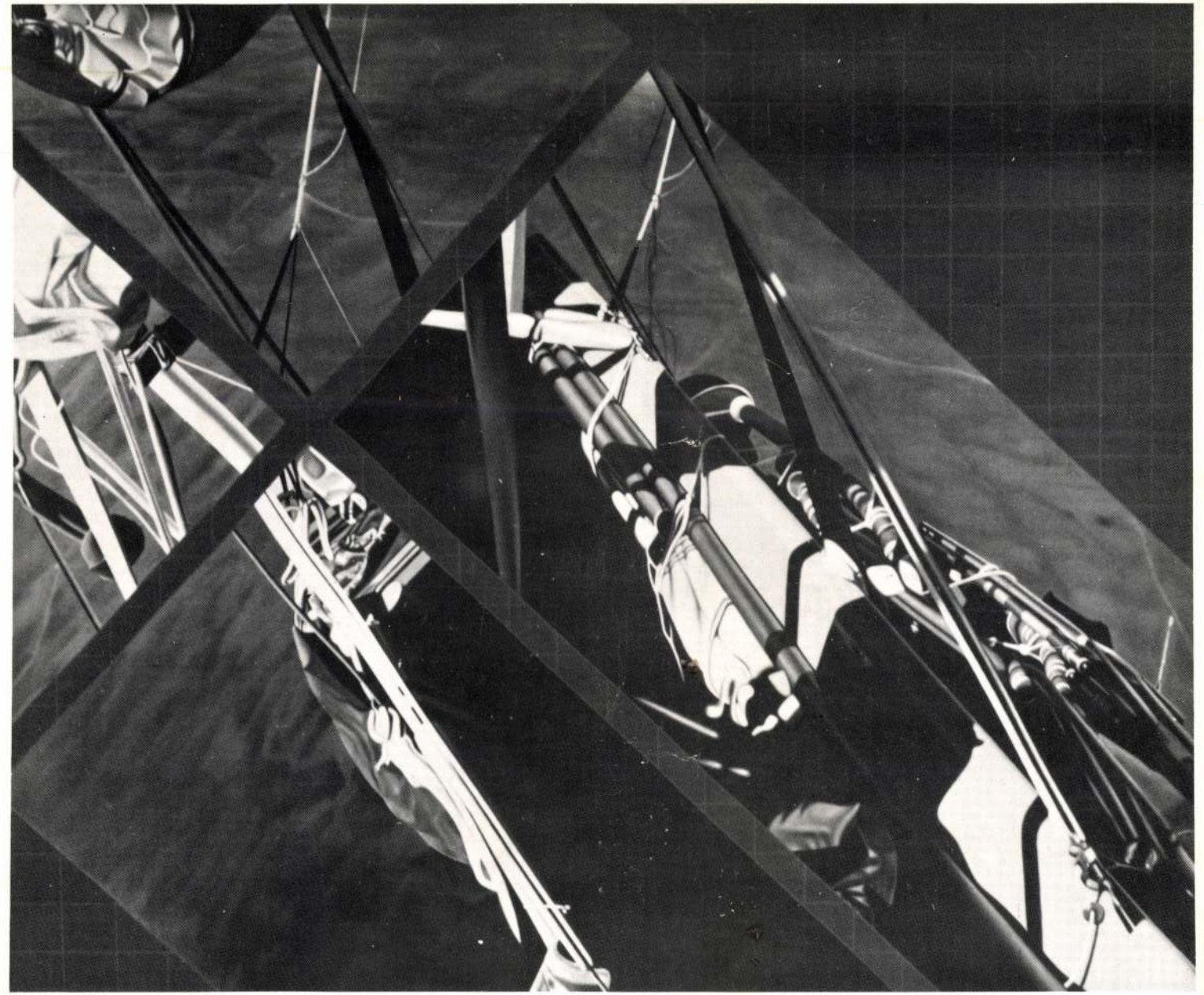

Katalógust tervezte: SZABADOS MARGIT
Felelős kiadó: Fazekas János
Készült: a Képcsarnok Vállalat dorogi nyomdájában — 82-0002
Felelős vezető: Németh György

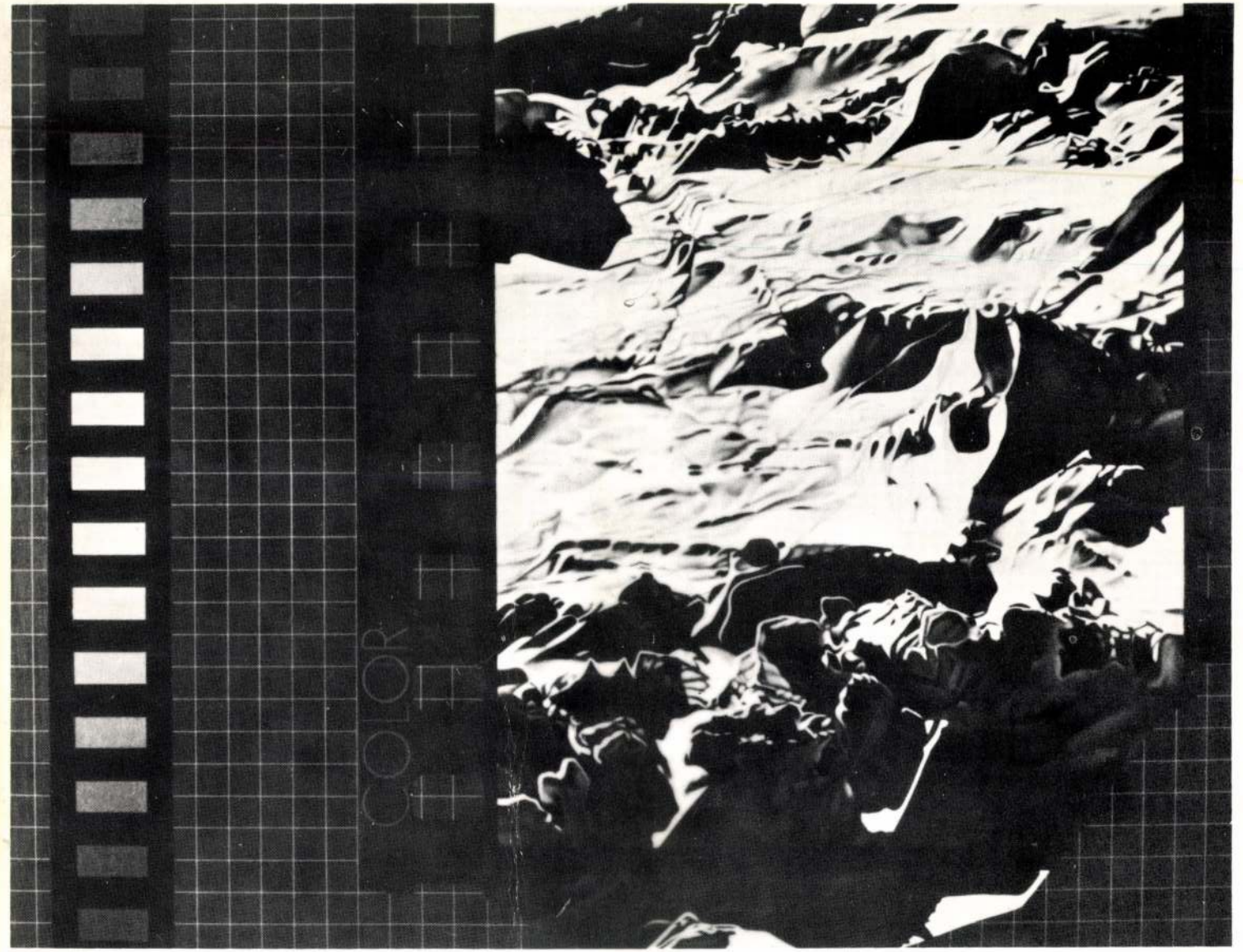

ZRÍNYIFALVI GÁBOR

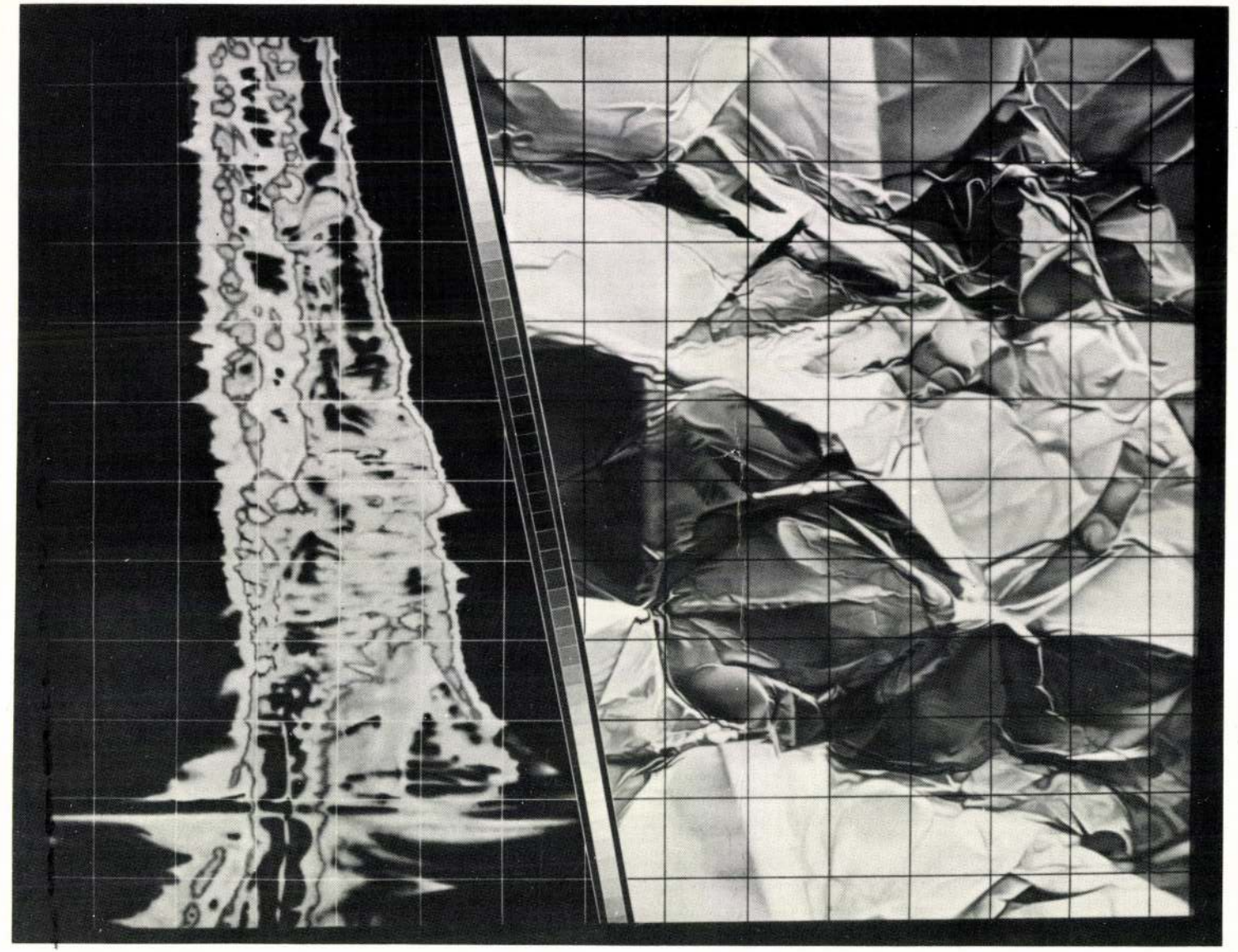

1. „COLOR" (Fotó: Brockó Tamás)
2. „HOBBY 1978 . . ." (Fotó: Szabó Mihály)
3. „ELTŰNÉSI FÁZISOK I." (Fotó: Romvári György)
4. „ELTŰNÉSI FÁZISOK II." (Fotó: Romvári György)
5. „+" (Fotó: Tahin Gyula)
6. (Fotó: Szabó Mihály)

Zrínyi Gábor

ugyanez a dallam megismétlődött a hegedűn, új minőségnek hatott. Kisebb volumennel szólalt meg ilyenkor kettejük előadásában (mivel a kíséret alkalmazkodott a hegedű természetes dinamikájához). Néha a zongoraszólam lehengerlően sok volt; a hegedű-pizzicatót például csak az vélhette hallani, aki *nézte* éppen a hegedűs mozdulatát. Az unisonóknál, párhuzamos dallammeneteknél nem mindig jött létre hangzásbeli egyensúly, és a válaszolgató apró melodikus fordulatok sem mindig váltak igazi párbeszéddé.

Érdekes és elgondolkodtató a tempóválasztásuk: a zárótétel mindig nagyon gyorsnak hatott. Néha elismeréssel adóztunk a briliáns teljesítményért (op. 30/3, G-dúr szonáta), míg máskor sajátos értelmezést éreztünk mögötte: az op. 23 a-moll szonáta zárótételében például ezért nem tudott tartalmilag súlyosnak, jelentősnek hatni az Adagio sóhaja, és ezért vált jelentéktelenné a korálszerű részlet.

Értékes tanulságokkal szolgált a koncertsorozat, a hallgatók megismerhették: milyen képet alkottak az előadók a hegedű-zongora szonáták Beethovenjéről.

FITTLER KATALIN

KÉPZŐMŰVÉSZET

Fiatal művészek '82

Jegyzetek a Stúdió kiállítás ürügyén

Meddig fiatal a fiatal művész? A magyar tolerancia szerint úgy 40—50 évig, a Stúdió szabályai és számos más szervezet, intézmény (Fiatal Művészek Párizsi Biennáléja, bizonyos ösztöndíjak alapítói) szerint valamivel a krisztusi kor után húzódik a határ: a 35 év. Ez a prolongált pályakezdési időszak elvileg jelent valamiféle védettséget, a fiatal művésznek „elnézik", ha kísérletezik. A Művészeti Alap támogatásával 1958-ban megalakult Fiatal Képzőművészek Stúdiója a maga szakmai és szociális lehetőségeivel rendkívül fontos intézmény volt már kezdetben is, bár akkoriban szakmai testület jellege kevésbé volt hangsúlyos.

Az elmúlt negyedszázad alatt a Stúdió „felnőtt" és szellemi energiát képvisel, bár — szerencsére — korántsem jelent homogén testületet. Együttes fellépésük pedig, amelylyel évente jelentkeznek, része a magyar művészet történetének.

Ha csak vázlatosan tekintjük át a Stúdió kiállítások történetét, a katalógusokat és sajtókritikákat, akkor megjelölhetünk néhány fordulópontot, mely a magyar képzőművészet egészére döntő befolyást gyakorolt. Ilyen esemény volt az 1968-as tárlat az Ernst Múzeumban, amikor először konfrontálódott a főiskolai hagyomány az újjal, először tört be a pop art, az újkonstruktivizmus, a nonfiguratív. Előtte is, utána is sok volt a konformizmus, a kényelmesség, a kitaposott utakon való biztonságos haladás, a főiskolai mesterek buzgó követése a könnyű társadalmi beilleszkedés reményében. Az akkori kritika ezt rendre felemlítette, számon kérve az újítást, a fiatalos kezdeményezést és bátorságot.

Újabb tíz év múlva, a húszéves jubileumi kiállításon a Magyar Nemzeti Galériában megint robbant a bomba. A Stúdió ugyanis koncepciót követett a „bokszok" és „placcok" kiírásával, teret adva az átmeneti műfajoknak, mindenekelőtt az installációnak. (A történeti hűség kedvéért meg kell még említeni az Iparművészeti Múzeumban rendezett friss szellemű kiállítást is, mely éppen a műfajhatárok problémáját vizsgálta.) A kritika ismét lecsapott a stúdiósokra és most már a nyugati művészeti lapok odaadó forgatását, a biennálékon és dokumentákon régen lefutott megoldások utánzását kezdte emlegetni. A hangnem azonban még ekkor is inkább joviális volt, rosszabb esetben vállveregető.

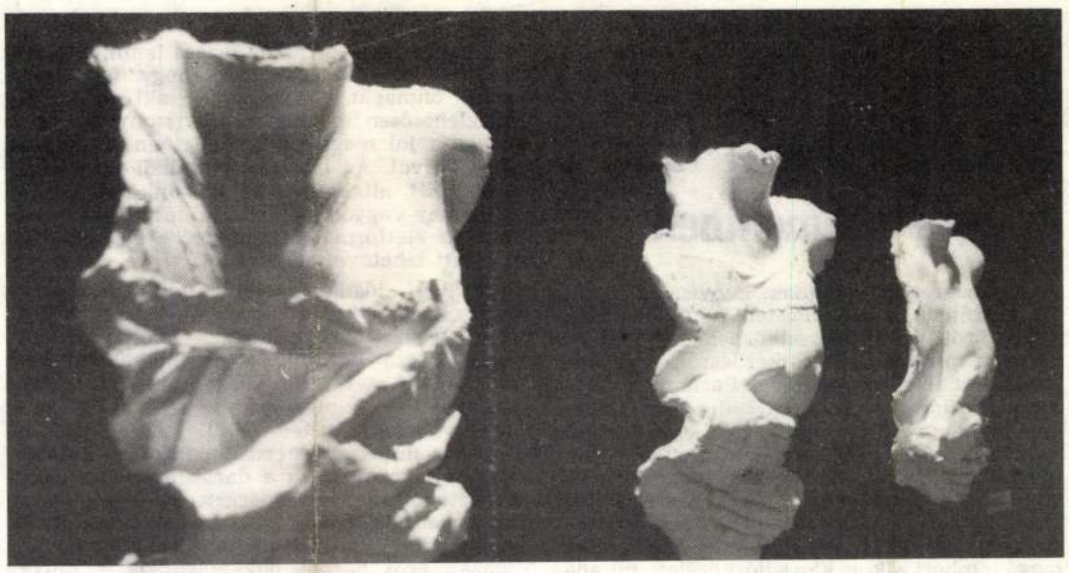

Bakos Ildikó: Rembrandt: Zsidó menyasszony

Ezt követően váltakozva rendezték meg a Stúdió kiállításokat Budapesten és vidéken (1979 Pécs, 1980 Műcsarnok, 1981 Szeged) elsősorban technikai megfontolásból, bár én ezt rendkívül egészséges kezdeményezésnek érzem. A stúdiósok következetesen haladtak a maguk választotta úton, a kritika is a magáén. „A kutya ugat, a karaván halad" — egyik sem figyelt nagyon a másikra. Ebben a belterjes harcban éppen a legfontosabbról feledkeztek el, akinek pedig mind a műalkotás, mind pedig a kritika készül: a közönségről. Helyesebben a közönség tájékoztatásáról. A fogyasztóvá degradált és megint csak homogénnak tekintett közönségről, amellyel a csintalan fiatalok most már csúnya tréfát űznek művészet címén. A kortárs művészet létező jelenségeihez meg sem kísérelték közelíteni a prekoncepcióval esetleg nem rendelkező közönséget. A kritika mint közvetítő kiment a divatból, nem csupán a fiatal művészek esetében, és maradt az intellektuális űr, amely a feleket elválasztja. A kritikus stopperrel a kezében szigorúan áll és azt figyeli, hogy a magyar avantgarde vonata hány percet késik a nemzetközi expresszhez képest.

Hiányolom tehát a szakszerű és tárgyszerű tájékoztatást és műelemzést. Meggyőződésem ugyanis, hogy százharminc kiállító kétszázhuszonöt kiállított munkáját nem lehet ezzel a fanyalgással elintézni.

Az idei kiállítás katalógus-bevezetője idézi Pierre Restany francia műkritikusnak, az újfiguratív művészet apostolának gondolatát arról, hogy a kortárs művészet elfogadtatásához a piac és a sajtó szentesítése kell. Nem hiszem, hogy nálunk erről a „szocialista milliomosok" felé kacsingató műkereskedelemről beszélni lehet, mint ezt egyik kollégám feltételezi azért, mert a művészek címe szerepel a katalógusban. (Ez egyébként általános szokás, nálunk sem először fordul elő.) Én őszintén szólva élvezettel tanulmányoztam a címeket, örülve annak, hogy a Stúdió nem Budapest-centrikus, feltűnően sok a vidéken dolgozó és mégis azonos hullámhosszon mozgó művész. A Stúdió abban sem soviniszta, hogy kereteit egészségesen kitágítsa az alkalmazott grafikusok, iparművészek, művészettörténészek és autodidakta alkotók irányában. Stílus tekintetében sem tűnik sovinisztának, mert mindenfajta megközelítésnek egyforma esélyt ad.

Leírom tehát, hogy én az idei Stúdió-tárlatot érdekes, sőt jó kiállításnak tartom. Ez nem jelenti azt, hogy csupa remekmű volt jelen, ez nem feltétele a jó kiállításnak. A kiállítás azért volt jó, mert sok komoly munka szerepelt, mert pontos helyzetképet vázolt fel és mert rendezése is pontosan orientáló, dramaturgiailag kifogástalan volt. Vettem a fáradságot és személyes emlékeimet, a katalógusokat és a sajtóanyagot elővéve összevetettem a tavalyi és idei kiállítást. Meglepődve állapítottam meg, hogy akkor is, most is igen kevés szó esett magukról a művekről, a kiállításon látható műfajokról, azok sajátosságairól. *El Kazovszkij* tavalyi nagy csendélete éppúgy nem ragyog ki a tavalyi írásokból, mint *Samu Géza* idei tollas oszlopa. El Kazovszkij megrendítő kacat-installációja azóta reveláció volt a Fiatal Művészek Párizsi Biennáléján — mint ahogy két esztendeje Samu Géza és Bukta Imre is az volt —, Samu Géza pedig eddigi pályája fő művét alkotta meg a mitikus tollas oszlopban, melyre már nem lehet ráhúzni a „népi szürrealizmus" irodalmi címkéjét, sokkal egyetemesebb annál.

Az idei műcsarnoki kiállításon a művek nem pusztán felvonultak, hanem „belakták" a teret, kihasználva az egyre ritkább impozáns teremmagasság lehetőségeit. Installációk készültek, melyek közül *Kalmár István Tanítványok*ját komoly, filozófikus műnek éreztem. *Kopek Gábor* vitorlaként lebegő vásznai drámaiak, a *Böröcz—Révész* duó harcoló gyufaamazonjai és *Dinnyés László* részecskegyorsítója nem elsősorban polgárpukkasztással, hanem látvány- és térproblémák kutatásával is foglalkozott. *Trombitás Tamás* neoncsövei is a valóságos és illuzionisztikus tömegről, fényről szóltak még akkor is, ha nem ő találta fel a neon képzőművészeti alkalmazását. *Zrínyifalvi Gábor* precízen megszámozott kavicsainál sem az a lényeg, hogy Long vagy Smithson elsőbbségét emlegessük, hanem arra a területre kell figyelnünk, amelyet itt és most kihasított magának.

A festészeti anyagban is akadnak új elemek, *Szirányi* vásznára, *Méhes Lóránt* és *Vető János* „újhullámos" képére gondolok, mely nem egy lefutott amerikai stílus utánzata, hanem éppen Európából indult ki a közelmúltban. *Nyári István* és *Sarkadi Péter* is hozzáadott a hiperrealizmushoz valamit a magyar valóságból. Ezeknek a műveknek — és sok másnak — a briliáns technikai, mesterségbeli színvonala sem mellékes. Szép volt *Ficzek Ferenc* vászonreliefje, *Barabás Márton* Kettős elmozdulás-a, *Fehér László* holdfelszínt idéző pászkája, *Záborszky Gábor* fakturális és tartalmi ellentétre épülő képe, *El Kazovszkij* kollázsa saját mitológiájának állandó szereplőivel.

Erős volt a grafikai anyag, különösen a fotóeljárások alkalmazása és az egyedi rajz (*Pócs Péter, Wahorn, Prutkay, ef Zámbó, Fillenz*) meg a háromdimenziós grafika (*Széchy Beáta, Romvári János*). Plasztikában értelmes volt a Kamaraterem együttese a paraszti kismesterségek logikájától a mítoszig (*Orosz Péter, Varga Géza, Samu Géza*).

Tetszettek a miniatűr plasztikák, objektek és képek (*Lugossy Mária* racionális érmei organikusak lettek a higanytól).

A Stúdió fiataljai között sok a kialakult, érett művész, van persze utánérzés is, de inkább egymásra hatnak, nem főiskolai mestereiket másolják (ez lehet tiszteletlenség is). A *fiatal művész* számomra nem a bizonytalan kezdőnek a szinonimája, nem is a csodagyereké.

NÉRAY KATALIN

KRITIKA
1983/3

Balla Demeter fotói a Parlamentben

Miniszterek fintorognak, képviselők suttogva beszélnek, ahogy Pesten mondják: „egymás között vannak", miközben tart valamilyen beszámoló országos kérdésről. „Civilben" közismert írók, művészek a Parlament folyosóin a szünetben, ismert és alig ismert tisztségviselők, vezérigazgatók és brigádvezetők, volt miniszterelnökök és mostani miniszterelnök-helyettesek, a kormány hivatalos és félhivatalos vezetői, vagy csak képviselői: őket ábrázolják Balla Demeter parlamenti portréi. Az országgyűlés intim pillanatai ezek, szinte magánemberi síkon kivetülő közéleti pillanatok. Szabálytalan országgyűlési tudósítások képei, olyanok, amilyenekről Mikszáth óta nemigen olvasott — itt szabatosan nem láthatott — a magyar nagyközönség, mert a Parlament az ország legmagasabb, mondhatni fennkölt hivatala, amelyről nem illik másként, csak emelkedetten beszélni. Fényképezni pedig különösen nem.

Balla Demeter fotói viszont arról győznek meg bennünket, hogy ezek a nagyon komoly, hivatalos emberek is — emberien vitatkoznak, súgnak egymásnak megjegyzéseket, fintorokat vágnak, néha szorongás tükröződik arcukon, indulatosan szónokolnak, odafigyelnek és elfáradnak, lelkesek és lelkiismeretesek, mert nem lehet feszített lelkiismeret nélkül országos ügyekben dönteni. Balla Demeternek van bátorsága hétköznapian intim portrékkal előhozakodni, amikor „honatyákat" fényképez. Balla sajátos fotós-látását már megszoktuk korábbi kiállításain. Itt a „különös" nem egyszerűen optika, perspektíva, blende és élesség, mint általában a fotóművészetben, hanem „politikum" is. Megszoktuk, hogy a Parlament csupa kristálycsillogás és komolyság. Ezen a kiállításon azonban embereket ábrázoló fényképek vannak, képek olyan emberekről, akik nehéz munkát végeznek, döntenek, vitatkoznak, törvényeket hagynak jóvá vagy változtatnak meg. Balla fotói a politika hétköznapi arcát villantják fel.

S. L.

Miroslav Krleža: Glembay-vér

Vajon miért lesz az Ltd.-ből vér? Első pillantásra természetesen a cím megváltoztatása ötlik szemünkbe, s könnyen hajlanánk is az előadás minden baját ebből levezetni. Csakhogy nem lehet. A rendező, *Emőd György* nyilatkozatából megtudhatjuk, nem azért változtatta meg a címet, „hogy a tettekben a származás meghatározó szerepét emeljem ki. Nem hiszek a predesztinációban. Jelen esetben a Glembay-vér azt a kicsinyes önzést fejezi ki, hogy békében éljen önmagával; azt az elpuhulásra való hajlamot, amely tönkretehet minden egészséges és tiszta törekvést."

Krleža kétségkívül pszichológiailag mélyen motiválja darabjának alakjait és helyzeteit, ugyanakkor — s éppen a Glembay Ltd. esetében a cím erre utal — nem kevésbé alaposan foglalkozott a lelki folyamatokat, torzulásokat, aberrációkat meghatározó gazdasági tényezőkkel is. Lényegében mindegy, hogy bizonyos tulajdonságokat származásból eredőnek vagy önmagában létezőnek tekintünk, ha azokat elszakítjuk az anyagi összefüggésektől. A rendező szavai szerint a vér mindenképpen bizonyos családilag öröklődő tulajdonságokat jelent, amelyekkel reménytelen szembeszállni. Mint a továbbiakban írja, Leone is hiába akart mássá lenni, a Glembay-vér fogva tartja. Csakhogy így Leone látja önmagát, az a Leone, aki mindvégig meglehetősen bizonytalan viszonyban, nem egészen jól megértett gyűlöletben él apjával, családjával. Az író Leone családi kötöttségének okát alighanem sokkal inkább látta a Glembay-vagyonhoz való kötöttségében, abban az életformában, amit ez a vagyoni háttér tett lehetővé számára.

A győri előadást azonban sajnos nem a félreértelmezett koncepció gyengítette meg. Hanem egyszerűen az, hogy a Leonét vendégként játszó *Bálint András* kivételével nem akadtak a szerepekre eléggé jelentős, eléggé szuggesztív színészegyéniségek. A társulat tagjai ugyan kivétel nélkül igen alapos, áldozatos munkát végeztek, pontosan, kidolgozottan játszanak. Ez a darab azonban elképzelhetetlen a személyiségek erőteljes sugárzása nélkül. Krleža ugyanis arról írta trilógiáját, hogy milyen lenne, ha létezne, egy igazán erős horvát nagypolgárság, s milyen lenne annak felbomlása. Realisztikusan, pszichologizálva, egyesek szerint naturalista módon írta meg. Helyes is, ha nagyjából ennek megfelelő stílusban játsszák, de akkor azt is meg kell tudni mutatni, hogy ez a képzeletbeli réteg valóban erős, hatalmas, pusztulásában is borzasztó.

— zappe —

Évkönyv az 1981–1982. színi évadra

Alpár Ágnes szerkesztésében vaskos kiadványt bocsátott közre a Magyar Színházi Intézet, ezzel a terjedelmesebb és gazdagabb — ezúttal első ízben, kissé tehát próbaképpen összeállított — évkönyvvel folytatva az évtizedek óta megjelenő kis füzetek sorozatát. Azok csupán az egyes évadok bemutatóinak legfontosabb adatait s egy-két egyéb információt tartalmaztak — ez már a színházépületek rövid történetét is ismerteti, könyvészeti eligazítást ad a dráma- és színházkultúra iránt érdeklődőknek, kitüntetésekre, évfordulókra, elhalálozásokra emlékeztet, és — talán legméltánylandóbb újdonságként — a *határon túli magyar színházakra* is kiterjeszti figyelmét. A kötet alighanem csak a szakemberek kezéhez fog eljutni, meg néhány könyvtár szabadpolcára. Köszönet illeti az évkönyvért a létrehívókat: hálásak lehetnek érte a kutatók, főként azok, akik majd esztendők távlatából lesznek kíváncsiak egy-egy, másként nehezen előbúvárolható adatra.

Sajnos, pontatlanság azért akad; ezeket jövőre jó lenne kiküszöbölni. Ne szerepeljen egy esemény két- vagy többféleképp (például Bölöni Sándor nagyváradi irodalmi titkár halála, 313. és 346. oldal); ne maradjanak ki olyan alkalmi, de rendszeres és sorozatszerű előadások, mint a Telepódiumé; lehetőleg ne vezessenek félre „értelmes" sajtóhibák (az *Ármány és szerelem*nek nemcsak Vas Istvántól, de valóban: Vass Istvántól is van egy fordítása, 1804-ből — 58. oldal); ne legyen se zavar, se hiányosság a színházi események fölsorolásában (a Déryné-gyűrűt elnyert Kulcsár Imre nem a Népszínház, hanem a miskolci társulat tagja; megtévesztő a Nivódíj fogalma stb. — 306. oldal). S a leglényegesebb volna, hogy a névmutatóba ne csupán az írók, hanem az előadás minden föltüntetett alkotójának neve bekerüljön, hiszen sokszor egy-egy rendező, tervező, fordító nyomában indulnánk el, s ez évek múltán — főleg a több színházban működők esetében — csak a mutató alapján történhet gyorsan, pontosan. E néhány javítással lehetne még inkább a szakma és a színházbarátok hasznára az Évkönyv.

(—más)

Zalai Béla: Allgemeine Theorie der System

Az Archívumi Füzetek 2. száma Zalai Béla emléke előtt tiszteleg, születésének 100. évfordulója alkalmából. Az első világháborúban fiatalon elhunyt magyar filozófus rövid alkotói korszakának német nyelven írott, befejezetlenül is legjelentősebb művét, melynek kiadását már Lukács György is szorgalmazta, először veheti kézbe — Bacsó Béla gondos szerkesztésében — az olvasó nyomtatásban. Hogy milyen rejtett értéke ez a magyar filozófiai gondolkodás történetének, azt nemcsak maga a mű, hanem azok a dicséretes szerkesztői elképzeléssel összegyűjtött méltatások és alapos, elemző tanulmányok is jelzik, melyek Zalainak a kortárs filozófiára tett hatását hivatottak bemutatni. Zalai sosem tartozott a széles körben ismert, népszerű filozófusok közé. Mint egyik méltatója mondja, „írásai annyi filozófiai képzettséget, annyi elmélyedést és önálló munkát követelnek meg, amelyre csak a filozófiával régi barátságban élő gondolat képes". Az értő kevesek azonban munkásságát, melynek középpontjában a rendszerezés problémája állott, már életében nagyra becsülték, több vonatkozásban alapvetőnek ítélték. Zalai Béla a pozitivizmussal szembefordulva, a kritikai újkantianizmus talaján állva új távlatokat nyitott a korabeli magyar filozófia előtt, s a provincializmusból a fejlett európai kultúrák szintjére emelte azt. Művének a szűkebb értelemben vett szaktudományos értéken túl ez a híd-szerep kölcsönöz eszmetörténeti szempontból is jelentőséget, s teszi megjelentetését igazolt és örvendetes ténnyé. *(MTA Filozófiai Intézet, Lukács Archívum)*

G. ZS.

Szikra

Van Budapesten egy bokormozi, szemben a Nyugati pályaudvarral. Nemcsak igényes választékkal kecsegtet, hanem koncepcióval is. Az egyik teremben, a kamarában, hetekig válogatást adott díjnyertes rövidfilmekből. Munkatársai a hetvenes évek közepéig nyúltak vissza, nemzetközi fesztiválsikereket kutattak, s csodák csodája, az éves összeállításokból egységes kép kerekedett a magyar rövidfilm-kultúráról. Az a néhány ezer rajongó akár a nagyváros végére zarándokol egy-egy jó filmért, holott ezek a díjnyertes válogatások éppen arról árulkodnak, hogy az egymást kiegészítő vállalkozások szélesebb érdeklődésre tarthatnának számot. Nézzük csak az általam látott utolsó összeállítást, az 1981-est! (Azóta egyébként bemutatták a 82-est is.) *Mi, büszke magyarok — Magyar József* történetszemléleti riportja itthon is derültséget keltett és elgondolkoztatott, mielőtt az egyik legjelentősebb kisfilm-fesztiválon hódított volna. *Moto perpetuo* — Vajda Béla rajzfilmje Cannes-ban kapott nagydíjat. *A légy — Rófusz Ferenc* rajzfilmje — alighanem a leghíresebb magyar mozidarab, az Oscar-díj gondoskodott ismertségéről. Az *Ebéd — Varga Csaba* rajzfilmje — két fesztiválon is díjat szerzett, öregbítve a magyar animátorok hírnevét. A *Szaltó — Csőke József* mozgáskombinációja — pedig nemzetközi sportfilm-fesztiválon aratott babérokat. Iskolákról vallanak ezek az alkotások, csakúgy, mint a korábban és később készítettek, jellegzetesen *magyar* filmiskolákról. Olyanokról, amelyeket meg és el lehet ismertetni a „csak" kikapcsolódásra vágyó nagyközönséggel is.

— zöldi —

Magyar Nemzet
Kedd, 1982. március 2.

Zrínyifalvi Gábor kiállítása a Stúdió Galériában

ZRÍNYI FALVI GÁBOR

A leginkább megragadó ezen a szerény tárlaton *egy sorozat*, a mostanában divatos *mindig-arrébb módosító* változtatásokkal: majdnem-alaktalan foltokból indul az egész, aztán képről képre jobban fölismerhető lesz egy portré, egészen kitisztul (szemüveges fiatal férfi néz velünk szembe); és ismét gyűrődni kezd a papír, a vonások egyre torzulnak megint, összefolynak, elmosódnak, hogy a végére újból szinte belesimuljon a kép az absztrakcióba. Mutatós „kockázás", akár a kinetikus művészetben, vagyis a filmen; és a néző örül is neki, mert — véli — könnyen érthető az egész, porból lettünk és porrá leszünk, csak közbül van egy rövidke pillanat, ami a miénk, a tisztán kivehető személyiségé. A cím, igaz, nem evolúciós félkört ír le *(Eltűnési fázisok)*, csak a leszálló ágra utal, de hát soha nem az a döntő, mit ír a mű alá, aki csinálta; segítségül meg ott van, egyetlen táblán, *egy másik sorozat*, a halott katonáké *(Időgrafikon B.)*: hasonlóképpen olvadnak bele a talajba emberalakjai.

Nem lehet csodálkozni, ha komor hangulat lengi be az ifjúsági kiállítótermet.

Vegyünk ,ehhez még két munkát. Az egyik *(1848—49-es vitrin)* a jelen idősíkjáról a történelembe néz: bal oldalán mintha cellulózszalag peregne, s megvillan egy hajdanvolt kék, ám gomolyfelhős ég, a jobb oldalán pedig, komor mozdulatlansággal és két kokárda közt, egy vérrel átitatott kötés, s az egészet az emlékezés mullpólyája fedi. Ugorjunk innét a *Kívül-belül* feltehetően önarckép-szériájához. Az ablakot idéző keretben egymás alatt öt „fotó", leragasztott napszemüveggel, mind szaporábban tekerőző szögesdróttal (a szájon, a szemen, az agyon), talán a József Attila-i „nincs bocsánat" szellemében, de az is lehet — hiszen a talányosság a közvetlen utalások ellenére is nyilvánvaló —, hogy ön- és világostorozó értelemben, tehát a szemrehányás hullámhosszán szólva. És ha e négy munkán, jószerivel a kiállítás összes figyelemre méltó munkáin át, most már meghúzhatjuk a művészi gondolat képzeletbeli egyenesét, kétségtelenül keserű és filozofálásra hajlamos alkatot fogunk ennek végén találni, az ifjonti borongásnak abban a fázisában, amely korábban Schopenhauer olvastán fogta el ezt a korosztályt, még régebben talán *Werther keserveinél*, az öneszmélésnek azon a drámai pontján, ahol a nyiladozó elme már felismeri az emberi kondíció drámáját, de nem tudja még (nincs is rá elegendő *megélt* tapasztalata), hogy csalóka dolog ez a gyászos világérzet, később megtanulja az ember, hogy a néki kiosztott évtizedekben nemcsak Bruckner-szimfóniákat kell hallgatni...

Egy pályakezdő komor tartalmain nem érdemes csodálkozni tehát, bár elgondolkodtató, hogy van valamelyes *önsajnáló*, saját magán elérzékenyülő felhangja is ennek a lírának. Mintha egy „vert nemzedék" pózát venné fel egy generáció, melyet igazából nem vert senki, békében és nyugalomban nőhetett fel végre, s ha serkentették valamire, elsősorban a kultúrával kapcsolatban tették, annak felismerése érdekében, hogy vegye észre, *minden* tanulási lehetőség nyitva áll előtte. E pontról tekintve önmagában is érthetetlen tehát ez az ellágyulás, saját bánatos életérzései ködében; és van valami *bágyadtság* is, mely a fiatalságról ismert feltételezéseket meghazudtolva, enged e különös rezignációnak. Ám, ha a *spleen* szakmai engedékenységgel párosul, már figyemeztetően kell szólni.

Úgy tetszik például, hogy Zrínyifalvi Gábor is hajlamos az olcsóbb megoldásra: munkáin, ami a kidolgozást illeti, látszik a műgond, csakhogy maga a megközelítés, valamint a megjelenítés *miként*je kényelmes mégis, ezekkel a szériákkal, ezekkel a *túl rövidre zárt* gondolati körökkel, ezekkel az illusztratív eszközökkel, melyek inkább publicisztikusak, semmint hogy elmélyülten művésziek lennének. Sorozat segítségével elmondani azt, ami tulajdonképpen egyetlenegy kép feladata volna: ez bizony megkerülése a kifejezési sűrítésnek, s a forma így alacsony rangú hordozója lesz *egyetlen* ötletnek, mely végül is tő. ondatot közöl, már-már megsúrolva a banalitást. Csak remélni lehet, hogy Zrínyifalvi esetében, ahol a szemlátomást jelen van a világ értelmezésének és benne saját helyünk megtalálásának igénye, és ki is kívánkoznak, másokhoz szólva, ennek tartalmai, a fiatal festő végül is belátja majd, hogy ércnél maradandóbbat, *széljegyzetek helyett*, annak a kultúrának a révén sikerül alkotni csupán, melytől idegen bármiféle *látványoskodás*.

Szabó György

Magyar irodalmi lexikon

Romániában a Kritérion könyvkiadó gondozásában megjelent a romániai Magyar irodalmi lexikon első kötete. Ebből az alkalomból az elmúlt napokban Nagyváradon, ahol a könyvet nyomták, irodalmi estet rendeztek, amelyen *Balogh* Edgar, a lexikon főszerkesztője és *Domokos* Géza, a Kriterion igazgatója mutatta be a szép vállalkozás első termékét. A háromkötetesre tervezett lexikon első kötetének előszavában Balogh Edgar írja: „A könyv a romániai magyar nemzetiség írásbeliségének címszavait foglalja magában 1919. január 1-től máig... A törzsét alkotó szépirodalom mellett sorra kerülnek a közirodalomnak, a tudományos irodalomnak, a művészeti irodalomnak, valamint a művészeteknek azok az alkotásai, amelyek tárgyuknál fogva kapcsolódnak az irodalomhoz."

A lexikonról hírt adva, a romániai magyar nyelvű lapok megállapítják, hogy a romániai Magyar irodalmi lexikon a Kriterion könyvkiadó egyik legfontosabb sorozatának számít.

Meghalt Szabó Gábor

Súlyos betegség után, 46 éves korában, Budapesten meghalt Szabó Gábor gitárművész.

A világ egyik legjobb dzsessz- és dzsesszrockgitárosaként számon tartott művész gyermekkorában került Amerikába. Az utóbbi években több alkalommal fellépett Magyarországon. Utolsó lemezfelvétele: a Femme fatale, decemberben került a hazai boltokba.

Mindennapok asztala címmel kiállítás nyílik meg március harmadikán a kőbányai Pataky Művelődési Házban. Az étkezési kultúrával foglalkozó iparművészeti kiállításhoz kapcsolódva március negyedikén, csütörtökön délután két órakor szakmai beszélgetést tartanak az érdeklődők bevonásával a tárlaton szereplő tervezők és művészettörténészek. A beszélgetést Győrffy Miklós, a Televízió Ízlések és pofonok című műsorának szerkesztője és riportere vezeti.

A színházak keddi műsora

Erkel Színház: Varázsfuvola (A bérl. 6. ea., 7) — **Nemzeti Színház:** Oresztész (Feln. bérl. B. sor. 3. ea., 7) — **Katona József Színház:** Boldogtalanok (7) — **Várszínház:** A vihar (7) — **Madách Színház:** Az ember tragédiája (7) — **az Egyetemi Színpadon:** Az öltöztető (7) — **Vígszínház:** Amadeus (Bródy S. bérl. 3. ea., 7) — **Pesti Színház:** Kőmüves Kelemen (II. bérl. 3. ea., 7) — **Mikroszkóp Színpad:** Zürhajó (de. 10) — Hogyan? Tovább!! (fél 9) — **Fővárosi Operettszínház:** Chicago (7) — **Thália Színház:** A szent kísérlet (7) — **Stúdió:** Ádám és Éva (fél 8) — **József Attila Színház:** Hálószoba komédia (7) — **Játékszín:** A kaméliás hölgy (7) — **Radnóti Miklós Színpad:** Az angyalarcú (7) — **Vidám Színpad:** Meddig lehet elmenni? (7) — **Budapesti Gyermekszínház:** Szépek szépe (du. 3) — **Állami Bábszínház a Jókai téren:** Toldi (de. 10) — **Ódry Színpad:** Kényeskedők. Képzelt beteg (7) — **Zeneakadémia:** Tátrai-vonósnégyes (Tátrai-vonósnégyes 12. fél 8).

Rövid tartalom és szereplőlista a Pesti Műsorban.

Magyar Nemzeti Bank

Árfolyamok

ÉRVÉNYBEN 1982. MÁRCIUS 2-TŐL

HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMOK

DEVIZANEM	Vételi árfolyam	Közép 100 egységre,	Eladási forintban
Angol font	6362,88	6369,25	6375,62
Ausztrál dollár	3736,20	3739,94	3743,68
Belga frank	79,87	79,95	80,03
Dán korona	436,76	437,20	437,64
Francia frank	577,74	578,32	578,90
Holland forint	1331,37	1332,70	1334,03
Japán yen (1000)	145,91	146,06	146,21
Kanadai dollár	2840,90	2843,74	2846,58
Kuvaiti dinár	12 123,81	12 135,95	12 148,09
Norvég korona	578,88	579,46	580,04
NSZK-márka	1459,17	1460,63	1462,09
Olasz líra (1000)	27,36	27,39	27,42
Osztrák schilling	207,93	208,14	208,35
Portugál escudo	50,17	50,22	50,27
Spanyol peseta	33,97	34,00	34,03
Svájci frank	1827,62	1829,45	1831,28
Svéd korona	602,40	603,00	603,60
Tr.- és cl.-rubel	2597,40	2600,00	2602,60
USA-dollár	3458,23	3461,69	3465,15

Az államközi megállapodásokon alapuló hivatalos árfolyamok változatlanul az 1982. február 9-i közlésnek megfelelően vannak érvényben.

VALUTA (BANKJEGY ÉS CSEKK) ÁRFOLYAMOK

PÉNZNEM	Vásárolható legmagasabb bankjegy-címletek	Vételi árfolyam	100 egységre, forintban Eladási
Angol font	50	6178,17	6560,33
Ausztrál dollár	50	3627,74	3852,14
Belga frank	5000	77,55	82,35
Dán korona	1000	424,08	450,32
Finn márka	100	746,18	792,34
Francia frank	500	560,97	595,67
Görög drachma	500	54,48	57,86
Holland forint	1000	1292,72	1372,68
Japán yen (1000)	10 000	141,68	150,44
Jugoszláv dinár	100	67,86	72,06
Kanadai dollár	100	2758,43	2929,05
Kuvaiti dinár	10	11 771,87	12 500,03
Norvég korona	1000	562,08	596,84
NSZK-márka	1000	1416,81	1504,45
Olasz líra (1000)	50 000	26,57	28,21
Osztrák schilling	1000	201,90	214,38
Portugál escudo	5000	48,71	51,73
Spanyol peseta	5000	32,98	35,02
Svájci frank	1000	1774,57	1884,33
Svéd korona	100	584,91	621,09
Török líra	1000	23,20	24,64
USA-dollár	100	3357,84	3565,54

Ítélet Atlantában

Washington, március 1.

Szombat este sorra szakították meg műsorukat az amerikai tévéállomások, jelentve a hírt: az atlantai esküdtszék bűnösnek találta a több tucat fiatal meggyilkolásával gyanúsított és kettőnek a megölésével konkrétan is vádolt Wayne Williams 23 éves fekete tévéoperatőrt és önjelölt zeneügynököt. Mivel a nyolc feketéből és négy fehérből álló esküdtszék csak péntek délután kezdte latolgatni a verdiktet, a hamar megszületett döntés jelezte, hogy túl sok kételyük nem lehetett. Viszont az ítélet atlantai visszhangja arra vall, hogy a majd két éven át gyerekgyilkosságokkal felzaklatott nagyvárosban továbbra sem hiszi mindenki — legfeljebb reméli: valóban az igazi tettest vonták felelősségre. A hatóságok azonban már megkezdték a különleges nyomozócsoport feloszlatását, vagyis a maguk részéről lezártnak tekintik az ügyet.

A Williams-per heteken át izgalomban tartotta Amerikát. Hiszen a vádhatóság csak közvetett bizonyítékokkal tudott előállni és — a védelem által többször is zavarba hozott — karaktertanúkkal. Viszont e közvetett bizonyítékok akkora halmazát tárták az esküdtszék elé, hogy merőben szokatlan módon péntek délután magának a tárgyalóteremnek az ajtóit zárták a tizenkét inkább szomorú, mint dühös emberre: egész kiállításra emlékeztetett az összehordott tényanyag. Közülük is a legfontosabbak, a valóban perdöntőek azok a textilszálaknak és kutyaszőröknek a kinagyított fotói voltak, amelyeket a két áldozaton találtak, és amelyek a szakértők szerint megegyeztek a Williams házában fellelhető szálakkal és ebének szőrével. Továbbá az autójában talált vérnyomok is egyeztek a két áldozat vércsoportjaival.

Az esküdtek döntése után a bíró azonnal két életfogytiglani börtönbüntetéssel sújtotta Williams-et, vagyis külön-külön mindkét áldozatért (ennek a későbbi szabadlábra helyezés szempontjából van jelentősége, bár az elítélt így is már egy évtizeden belül kérelmezheti kiengedését). Utolsó utáni szó jogán, tehát már az ítéletet követően Williams újra ártatlanságát hangoztatta, és — szítva az atlantai kedélyeket — sajnálkozott azon, hogy „az igazi tettes" továbbra is szabadlábon van. Mivel a különleges nyomozócsoportot feloszlatják, ha így volna, sok esély már aligha lenne egy másik gyanúsított előkerítésére. Nem bizonyítható erejű, de az esküdtekre láthatóan ható érv volt azonban, hogy Williams letartóztatása, tehát tavaly május óta nem történt újabb gyerekgyilkosság Atlantában (mivel ilyen szörnyűséget épelméjű ember aligha követ el, a megnyugodva elbújó és a gyilkosságokkal felhagyó bűnös lehetőségét logikailag majdnem kizárhatjuk). S bár a vád sorra bizonyított (szemtanúkkal) Williams és egy sor áldozat legalább egyszeri személyes kapcsolatát (ami Atlanta mérete folytán már egymagában is terhelő), a gyerekeiket féltő szülők még egy darabig nem fognak megnyugodni.

Az ügy azonban még korántsem zárult le. Bár erősen valószínűsíthető, hogy csakis egy feketének lehetett módja — és a gyilkosságsorozat előrehaladtával egyre inkább — elcsalni a néger tinédzsereket, a faji indulatok sem csillapodtak le egyelőre, lévén a bizonyítékok közvetettek és a védelem megabiztos Williams ártatlanságának hangoztatásával. Némelyek a hatóságok politikai okokból túlzott ügybuzgalmát vádolják, a mindenáron való bűnös-találás szándékát gyanúsítják, bár nyilvánvaló, hogy minden rendőrség siet lakat alá tenni egy ilyen tettest. Ebből még jogi bonyodalmak lehetnek a fellebbezésnél: bár Williamset csak két gyilkosságért vonták felelősségre, a vádhatóság nem titkolta az esküdtek előtt, hogy legalább további tíz áldozatra is vonatkoztathatók a közvetett bizonyítékok, amelyeknek ilyetén előterjesztését a bíró — a védelem kifogásait visszautasítva — engedélyezte. Ez pedig könnyen ok lehet az egész per megsemmisítésére. Mindenesetre az atlantai és szövetségi hatóságok azt állítják, hogy szerintük nem is csak tíz, hanem néhány híján mind a huszonnyolc gyilkosság közvetve rábizonyítható Williams-re, akit azonban e bizonyítékok e jellege folytán mégsem ítélt a bíró, mint Georgiában megtehette volna, halálra. Érzékeltetve ezzel, hogy azért maradtak kételyei, ha nem is ésszerűek.

Avar János

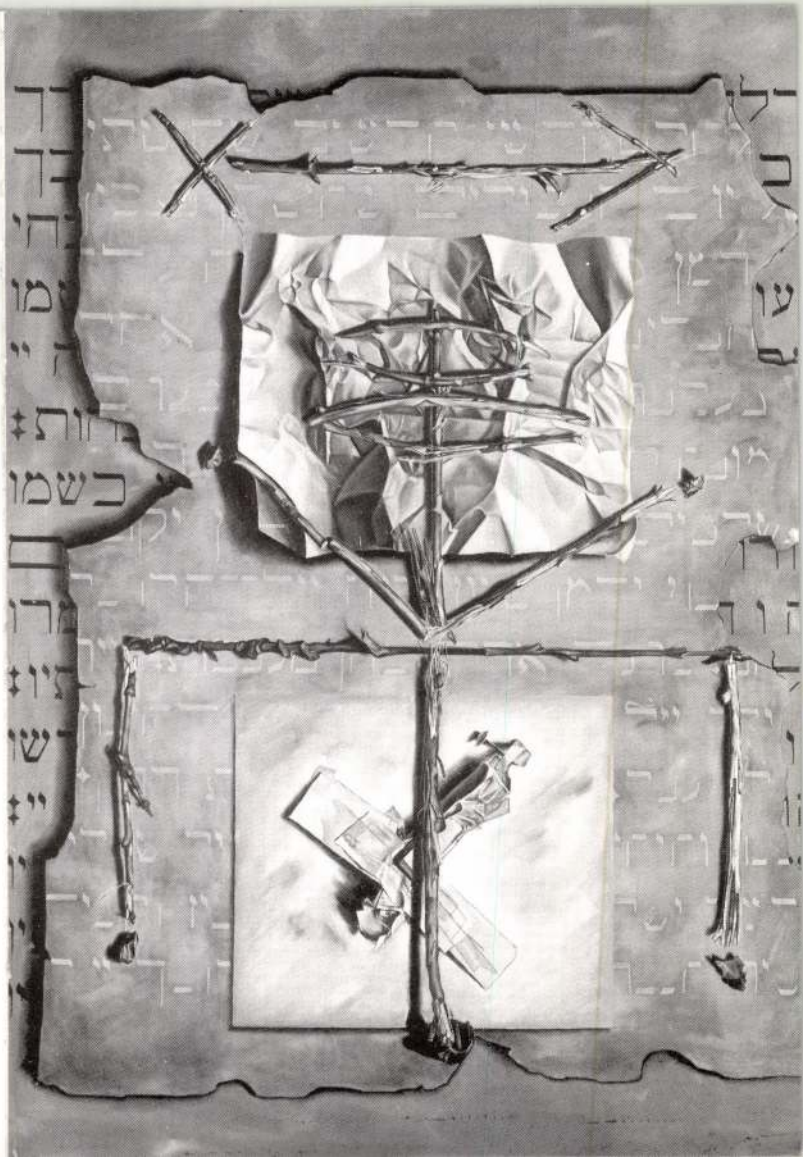

DUNA GALÉRIA

Magyar Alkotóművészeti Alapítvány

MT REKLÁMIRODA

Tisztelettel meghívjuk Önt

ZRINYIFALVI GÁBOR

festőművész

című kiállításának megnyitójára
1994. május 11-én 17 órára
a
DUNA GALÉRIÁBA
(Budapest XIII., Pannónia u. 95.)

A kiállítást megnyitja:

Bacsó Béla

filozófus

A kiállítás megtekinthető: 1994. május 11-től május 29-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

Zrinyifalvi Gábor

Nagy Zoltán: Nemzeti tárlatok – a közelmultban és ma

Művészet, 1982. augusztus

ZRINYIFALVI GÁBOR

emlitve ld. Romvári János

P.Szabó Ernő: Szin(tézis)próba.Dorottya utcai Galéria

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.30.sz.3-4.o.

ZRINYIFALVI Gábor

Noha Zrinyifalvi és Záborszky Gábor esetében ma még csak tüzetesebb érdeklődésről és Hu
kisérletezésről beszélhetünk, Kovács Péter korpuszos látomása azonban emlékezetes
alkotás volt: a panelházi vizsgálódások egyik legjobb darabja.

Irta:

Szuromi Pál: Mozdulatlan horizont. = Tiszatáj, 1983/11. 96. p.

ZRINYIFALVI GÁBOR

emlitve

Székely András: Derkovits-ösztöndíjasok. Miesarnok
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/15.sz.4.o.

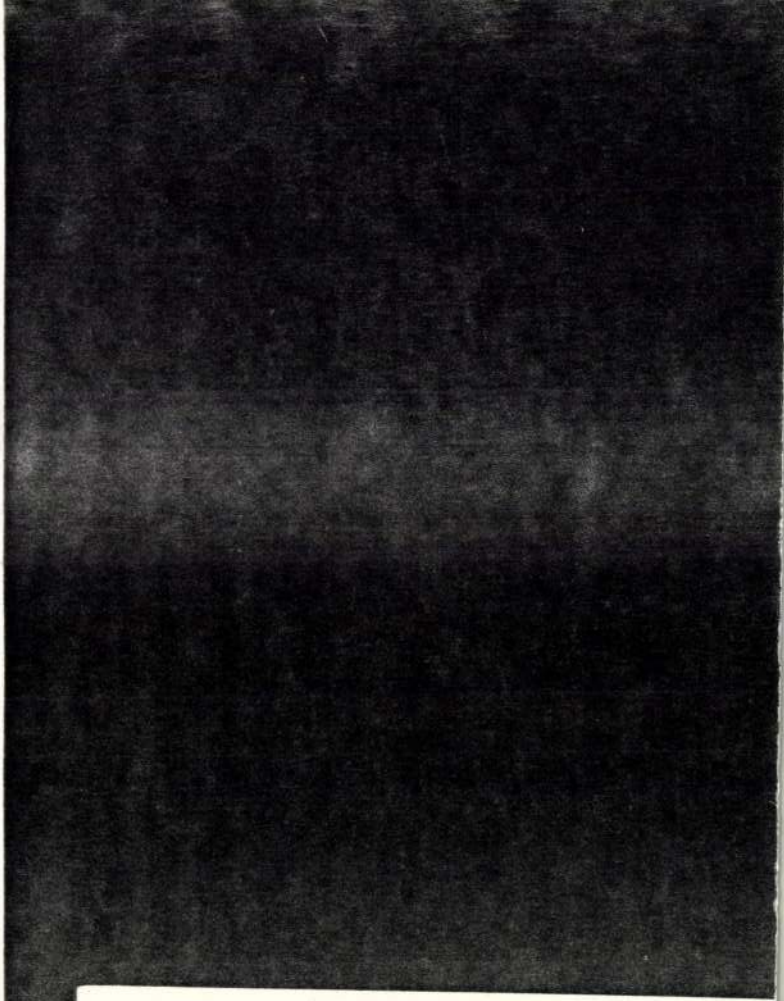

Rózsa FEUER-TÓTH

Szinyiffalvi Gábor, grafikusművész

a Dorottya u. i Kiállítóteremben „Szín/tézis/próba" c. kiállításon hat fiatal művész programsorozatában lép fel együtt: Barabás Márton, Fehér László, Molnár László József, Romvári János, Szabovszky Gábor, Szinyiffalvi Gábor.

a kiállítás 1983. aug. 6.-ig látogatható.

Műtermek és Kamaratermei, 1983. augusztus.

ZRINYIFALVI GÁBOR

STÚDIÓ '82

Műcsarnok

Az igazat megvallva, nekem leginkább a kiállítás tervezett — és ki nem nyomtatott — plakátjai tetszettek, bár a Műcsarnokból csorgó vérre túlzás minduntalan utalni; olyan véresen komolyak ezek Zrínyifalvi Gábor képei ...ügesdrót ...

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf. 48. sz

3.0.

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek m

3. A dijazás számitásánál alapulvett m

4. A jogviszony tartama:

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes

A kifizetésre kerülő dijból progressziv
levonásra.

Budapest, 197.....

.....

megbizott

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek megfelelő szem. alapbér: Ft.

3. A dijazás számításánál alapulvett munkaidő: hónap.

4. A jogviszony tartama: -tól -ig.

5. A feladat irányitója: ....

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

...

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv. adó és községfejl. hozzájár. kerül levonásra.

Budapest, 197.....

.....

.....

ZRINYI FALVI GABOR

emlitve ld. Kalmár István

...A kiállitás alapcélja: felvillantani néhány olyan törekvést, amely arra irányul, hogy ujszerü térképezéssel - idézéssel beszéljen a ma valóságáról, mert ennek megragadására a reneszánsz kidolgozta centrális perspektiva egyre alkalmatlanabbá válik. ....

P. Szabó Ernő: Tér-idézet. Fészek Galéria

UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 3. sz. 3-4. o.

Zrínyifalvi Gábor, grafikusművész

„Szín (tézis) próba címmel hat fiatal művész programszerűen lép fel együtt: Barabás Márton, Fehér László, Molnár László József, Romvári János, Záborszky Gábor, Zrínyifalvi Gábor. A kiállítás a Dorottya-utcai kiállítóremben, 1983. júl. 7. aug. 6.-ig tekinthető meg.

Műcsarnok és Kamaratermei, 1983. július

Zrínyifalvi Gábor, grafikus

Beszámoló a szegedi Stúdió 81 kiállításáról, melyet az Ifjúsági Házban rendeztek.
Zrínyifalvi Gábor vásott szórakozásban leli örömét, a lefényképezett, majd összegyűrt, majd gyűrten lefényképezett portrésorral. /említve/ ami a kiállításon szerepel.

P. Szücs Julianna: Hol a gazda?
Népszabadság, 1981. aug. 28. 7. old.

Zrínyi Ilona

Ujlaki Gabriella: Kortárs magyar művészet Franciaországban

Művészet, 1982. október

Zrínyifalvi Gábor

Nagy Zoltán: Derkovits ösztöndíjasok beszámoló kiállítása

Művészet, 1982. június

Zsinyifalvi Gábor

Ujlaki Gabriella: Zsinyifalvi Gábor kiállítása

Művészet, 1982. május

Zvingifalvi Gábor festőművész

Ujlaki Gabriella: Cagnes-sur-mer 1981

Művészet, 1982. január

Zrinjifalvi Gabór festőművész

Szuromi Pál: Triptichon,
Országos, tárlatok Szegeden
és Vásárhelyen

Művészet, 1982. január

Zvinjifalvi Gabor

Husz Mária: Derkovits ösztöndíjasok beszámoló kiállítása

Művészet, 1983. július

Zrinyifalvi Gábor

Maksay László: Merjük kimondani!

Művészet, 1983. november

Zrinyifalvi Jabor

B. K.: Szín(tézis) próba

Művészet, 1982, október

Zrinyifalvi Gábor, festő

L: Pál Zoltán

Vadas J: Tarkák és újvadak 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984 nov 9. XXVIII/45

Zrinyi polvi Gábor, [grafikus]

L: Gál Tamás

P. Kürs J: Hol a gazda 2 7.

Nirszabadság Bp. 1981 aug. 28

Zvinyifalvi Gábor
Kiállítás a Petőfi Irodalmi
Múzeumban

Magyar Nemzet 1984. VI. 19.

Zrinyifalvi Gábor

Szuromi Pál: Rezignáltan, kulturáltan

Művészet, 1983. november

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1980 JUL 12

ÉLET ÉS IRODALOM

Zrínyifalvi Gábor, grafikus

1071

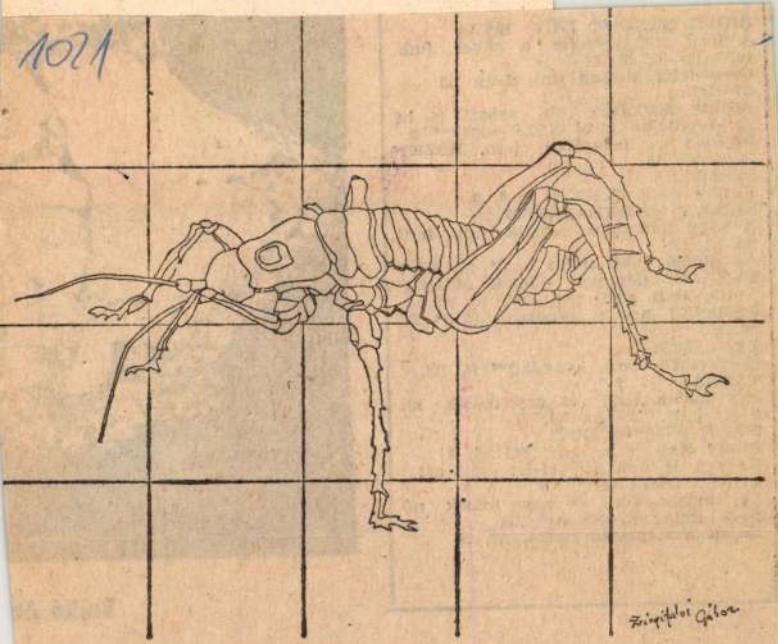

Zrínyifalvi Gábor rajza

RIDEG SÁNDOR M(
A férfi, aki szerette
fr)** 11—16, f5, 7
Gerolsteini kaland (
SPORT:
Júliusi találkozás (m
A kígyótojás (mb. N
Holttest a Temzébő
13-án de 10
SZIKRA:
Karate (jap) 10, 12, 2,
SZIKRA KAMARATEREM:
A vágy titokzatos tárgya (mb. fr)**
h9, 11, n2
Az utolsó előtti ítélet (m)** f4, h6, 8
TANÁCS: (Magyar Filmek Mozija)
Annie Hall (mb. am)* h9, 11, n2
Szabadíts meg a gonosztól (m)** f4,
h6, 8
TÁNCSICS:
Csendestárs (mb. kanadai)** f4, h6, 8
TÁTRA:
Egy másik férfi és egy másik nő
I—II. (mb. am—fr) h4, 7
TOLDI STÚDIÓ MOZI:
Annie Hall (mb. am)* f4, h6, 8
Kedves Michele (ol) 12-én éjjel n11
VÖRÖS CSILLAG:
Egy másik férfi és egy másik nő
I—II. (mb. am—fr) h10, h1
Kojak Budapesten (m) 4, n7, f9

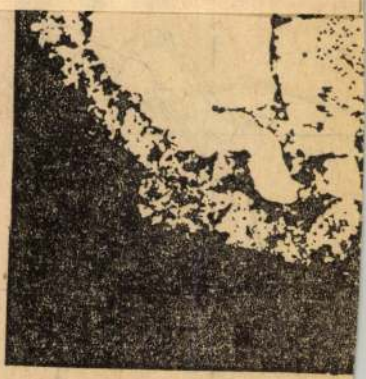

Bajkó An

Zrínyifalvi Gábor, grafikusművész

Radnóti Pályázatra beküldött grafikák a Tetőfi Irodalmi Múzeumban rendezett kiállításon láthatók. — Banga Ferenctől Zrínyifalvi Gáborig terjedően különböző szemléletű, de egyaránt „műveltséget teremtő" alkotók küldtek be műveket.

Székely András: Radnóti pályázat.
Új Tükör, 1984. júl. 1.

Zrínyifalvi Gábor, grafikus

az Országos Képzőművészeti Kiállítás ápr. 8.-án nyílt meg. – Szerepelnek Zrínyifalvi Gábor plasztikus művei.

P. Szabó Erzsi: Visszanézni a csillagokra
Magyar Ifjúság, 1982. máj. 28. 34. old.

Zrinyi Polvi Gábor [ ]

L. Bukta Imre

P. Kürs J. A pesszüttség kialdható 7.

Nepszabadság, 1980. dec. 31.

ZRINYI FALVI Gábor

Enigma 1994/2.

Bacsó Béla

KÉP-ÍRÁS*

Újlaki Gabriella emlékének

Az itt látható festmények jobb megértéséhez emlékeztetnünk kell arra, hogy a festői ábrázolás kezdetekor még nem állt egymással szemben *kép* és *szó*, *képi megjelenítés* és *szöveg*. Ilyen példaként szokás említeni a Vatikáni könyvtárban található *Józsué-rotulust*, vagy a későbbi, a VI. sz. elején keletkezett *Bécsi Genezis* kódex gyönyörű képábrázolásait. A *Bécsi Genezist* tárgyaló könyvében Karl Clausberg más elemzőkre utalva egyértelművé teszi, hogy kép és történetmondás viszonya a "kép-tekercsekre" jellemző *szövegközi* egyes-egyedi jelenet ábrázolásától fejlődött tovább a Franz Wickhoff által "kontinuáló stílusnak" nevezett ábrázolásmóddá. A késő*antik* komplettáló stílust, melyben a kép *kiegészítő*, az adott szöveghelyet meg-jelenítő jellegű volt, a korakeresztény könyvfestészetben felváltotta egy "szimultán ábrázolásmód" (K. Weitzmann), mely végsősoron előidézte a kép és szó fokozatos elkülönülését. A nyugati festői hagyományt Michel Covin szellemes megfogalmazásával élve úgy tekinthetjük, mint *a szónak színek által történő elfojtását.*

Amikor erre a történeti előzményre és annak súlyos következményeire is utalok, azt csak azért teszem, mert Zrinyifalvi Gábor festményei e kétezer éves képtradícióval való számvetésként is szemlélhetők. A kép válsága, mint azt talán a legerőteljesebben Florenszkij fogalmazta meg, éppen abban vált a számára felismerhetővé, hogy a kép a részévé válik a látszatnak, a földi világszínháznak. Ezzel állította szembe az ikont mint *eikon*-t, mely alapjaiban tekintve a Ki-nem-mondható "metafizikai realitásának affirmációja", ahogy erre Cacciari utalt Florenszkij képelméletét elemző írásában. Az itt látható képek ebben az erőtérben állnak előttünk.

A képeken ábrázolt a felégetett tradíció építőköveiből áll össze. Újrafelismerteti velünk a meg nem jeleníthető távollétét és hogy a felperzselés okozta pusztulás tradícióelemei között létezünk. Az Írás emlékei, az írás-kép, mint ábrázolt, nem egy archaikus kép-írást imitál, hanem a jelek, szimbólumok, a rituálé kellékei közé von, hogy egy kopt apokrif evangélium fordulatával élve látassa: "Minden írásjel, miként egy teljes könyv, az igazság teljessége". De az írásba foglalt, mégha "az írást abszolút értékű szövegnek" tekintjük is, miként ezt Borges fogalmazta, akkor is rászorul *az örök értelmezésre*. A kép ugyanis mint felperzselt és töredékes írásjelek együttese, a kép mint egymást átfedő és az olvashatóságot gátló kép-írások együttese *a megjelenítés utáni helyzetre utal*. Töredezett írásjelek és Isten emlékét őrző tárgyi leletek, maradványok, *a teret el- és bezáró* szövegfelületen a fennmaradt, de még őrzött, az aláhullt, a küzdelem emlékét visszahagyó relikviák. Maradványok – őriznek-e még valamit? Vagy sikerületlen utunk során már csak az eltávozott isteneket idézzük?

---

* *Elhangzott Zrinyifalvi Gábor kiállításának megnyitóján 1994. május 11.-én a Duna Galériában.*

"Mindig és megint új özönvíz
a kikínzott betűkkel
a horgon beszélő halak
a só csontvázában
a sebet olvashatóvá tenni-"
(N. Sachs – *Izzó rejtvények*
ford. Vas István)

Zrinyifalvi Gábor festményei a szó eredeti értelmében *hieroglyphikusak* (hieros = szent, glyphein = bevésni), a szent nyomát őrzik, mely nem követhető nyomon. S ha elfogadjuk Wittkovernek a korareneszánsz hieroglypháiról írt tanulmányának megállapítását, akkor itt egyben egy el- és odaveszett bölcsesség képbe foglalásáról is szó van. Hogy lássuk a töredékes betűk, a felperzselt szóösszefüggések és a képfelület nem-megnyíló jellegének jelentőségteljes egymásnak feszülését. Képek ezek, az odaveszett kép képei.

"Idő sárgítottan a kép már csak egy nosztalgiát közvetít: egy elveszett kép képét." – írta Edmond Jabes. De ne feledjük: ez a nosztalgia a görög szójelentést követve fájdalmas vágyakozás az otthon után.

II 16 Stoerb 42

- A Metro klubban ma nyilik Roisz György festőmüvész kiállitása. A Studio Galériában Zrinyifalvi Gábor festőmüvész kiállitását, láthatják.

102 f

- A Vigszinház fennállásának 30. évfordulója alkalmából albumot adott ki. És még egy hir a Vigszinházból. Az én memoriám, ő ir c. előadás a házi szinházból bekerült a nagyszinház Repertoárjába.

- Két könyv, amely az Európa Konyvkiadó gondozásában jelent meg. Mai amerikai elbeszélők és találkozások Jeszenyivel.

- A Katona József szinházban 19-én mutatják be Füst Milán Boldogtalanok c. darbját.

Zrinyifalvi Gábor festő-grafikusmüvész

Zrinyi Pálvi Gábor, [ ]

L. Kokas I.

Tandi L.: Ki állítási jegyzetek 108–112.

Tiszatáj, kegedi 1980-nov XXXIV/11

Zrínyifalvi Gábor

„– Zonkrét, ám precizségében is hűvös romantikát tükröző műrei." a Műszaróban dec.-jan.-i hóban.

Magyar Hírlap,
1981 jan. 22.

Molnár Zsolt
cikke

Zrínyi-falvi Gábor

Képzőművész

fiatal művészek Stúdió '82 Kiállítása

Kritika

1983 IV

Zrinyifalvi Gábor

Az 1980-as Studió tárlaton a Műcsarnokban alkotásaival szerepelt a művész

s a közhelyszerű témákat is tetszetős eleganciával megoldó *Zrinyifalvi Gábor.*

Magyar Hirlap 1981/1/616

Hegyi: A kiállítás tovább vándorol?

Zrinyifalvi Gábor festőművésa

Kiállítás Moszkvában

Magyar Nemzet 1983. XII. 10.

Zvingifalvi Gábor

grafikusművén

A Műcsarnok vándorkiállítása 1982 febr. –
júliusig Franciaországban

Művészet
1982 okt.

Zrinyifalvi Gábor festő

Losonci Miklós: „Magyarfestők kiállítása Moszkvában"

Fejér Megyei Hirlap és Napló (Veszprém
1984 I 7. 1984 I 13

Zrinyifalvi Gábor

A Vigadó Galériában a fiatalokat bemutató közös tárlaton szerepelt.

életen ... A nosztalgikus, lírai, érzékeny képekkel szemben áll *Zrinyifalvi Gábor* fegyelmezett, kemény, hűvös intellektusú, objektív idealista festészete erős színdinamizmusával.

Magyar Hirlap 1981/5/14/6

Kenessei: Fiatalok szeregszemléje

Zrínyifalvi Gábor

→ Marosi István

MŰVÉSZET 1985/2

15

Zrinyifalvi Gábor, grafikusművész

A magyar és a szovjet képzőművész-szövetség között ismert jó kapcsolat alakult ki régóta. A kapcsolat rendszeres kiállításcserékben is megnyilvánul. Ezúttal Moszkvában a magyar negyvenesek korosztálya mutatkozik be: Zrinyifalvi Gábor, Földi Péter – és még többen – vettek részt a kiállításon.

Losonci Miklós: Magyar festők kiállítása Moszkvában, Nógrád, 1984. jan. 5.

Zrinyifalvi Gábor, grafikusművész

10. „Mitosz", olaj. 152 x 212 cm, (repr.)

Művészet, 1984. júl. 18-old.

Zvingifalvi Gábor

grafikusművén

munkái a Dorottya u-i kiállítóterembe

1982 x-14-30.

Művének

1982 okt.

ZRINYIFALVI GÁBOR

repr."Color"

ld.Kokas Ignác

Sz.A.[Székely András]:Karácsonyi bőség a Műcsarnokban

UJ TÜKÖR 1981./XVIII/2.sz.28-29.o.

omnino non est necessarius. Licet
possint de se, tamen secundum quod
mam, impediuntur: materia enim pri
indifferenter secundum inductionem
propter incertitudinem materiae im
Quintus etiam necessarius aliquand
sam. Cum materia prima nata est p
te diversis vel infinitis modis, i
Et ideo Commentator /Averroes Meta
ex necessitate materiae contingunt
etiam dicit in XII. huius /Averroe
ta per accidens fiunt et non sempe
aliquando enim ad monstra agunt. E
tium.

Et tunc ad quaestionem dicam
quod omnia non eveniunt de necessi
illa quae fiunt semper a causis im
eveniunt; sed ista sunt huiusmodi;

Zrínyifalvi Gábor, grafikusművész,

A Magyar és a Szovjet Képzőművész Szövetség között a korpsolat a rendszeres kiállításcserékben is megnyilvánul. Ezúttal Moszkvában a magyar negyvenesek korosztálya mutatkozik be: Dienes Gábor, Galambos Tamás, Kocsis Imre, Szkok Iván, Nagy Gábor, Kárpáti Tamás, Zrínyifalvi Gábor és Földi Péter művei a realizmus határait igyekeznek tágítani.

Losonczi Miklós: Magyar festők kiállítása Moszkvában.

Hajdú-Bihari Napló, 1984. jan. 5.

Zrinyifalvi Gábor

P. Szücs Julianna: Mecs rozben,
A Studió '84 kiállítás
a BNV 23. pavilonjában

Népszabadság, 1984. XI. 17

Zrínyifalvi Gábor

festőművész

Képei a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának Tiállitásán Pécsett.

Dunaújváros Naplo
1979 dec. 10

Vörösi Pál
ciklus

DUNA GALÉRIA

Magyar Alkotóművészeti Alapítvány

MT REKLÁMIRODA

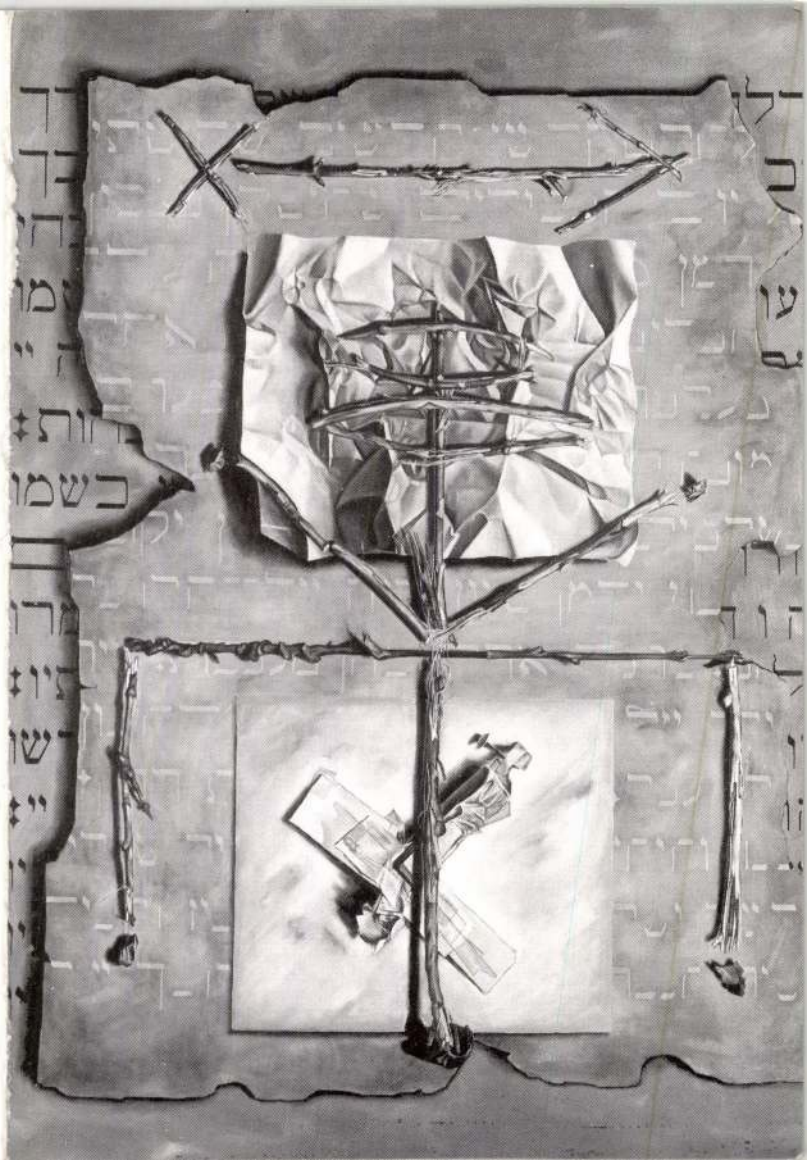

Tisztelettel meghívjuk Önt

ZRINYIFALVI GÁBOR

festőművész

PALIMPSZESZT

című kiállításának megnyitójára
1994. május 11-én 17 órára
a
DUNA GALÉRIÁBA
(Budapest XIII., Pannónia u. 95.)

A kiállítást megnyitja:

Bacsó Béla

filozófus

A kiállítás megtekinthető: 1994. május 11-től május 29-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

ZRINYIFALVI GÁBOR

Festőművész.
1954-ben született Budapesten. 1978-ban végezte el a Képzőművészeti Főiskolát. Számos egyéni és csoportos kiállítása volt külföldön és Magyarországon. Esztétikai tárgyú publikációi jelentek meg a *Művészet*ben, a *Nappali ház*ban és más lapokban.

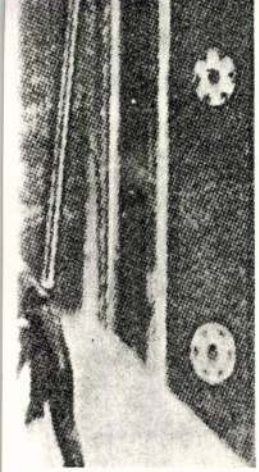

gnora (sec. XVI).

del sec. XIV aggiunse al margine della cronaca: « Comes de Rappenberg alias Lantgravius ».

Andò nel monastero di Kempten nell'Allgäu dove divenne amico del santo vescovo Ulrico di Augusta. Piú tardi il cavaliere Berengario di Arnach gli mise a disposizione un appezzamento chiamato *rubrum stagnum* (Rötsee, presso Wangen nell'Allgäu), dove si ritirò in seguito ad una visione di Ulrico e dove costruí una chiesa.

Il vescovo Warmanno di Costanza (1026-34) lo allontanò da quel luogo in seguito alle accuse di chierici invidiosi, ma il successore, il vescovo Eberardo, lo richiamò a Rötsee consacrando egli stesso la chiesa costruita da R. che a sua volta regalò il luogo ai vescovi di Costanza.

R. morí il 26 lugl. di un anno imprecisato e fu sepolto nella propria chiesa. All'inizio del sec. XII, i vescovi vendettero il luogo al monastero di Petershausen.

La fonte racconta anche alcuni miracoli del santo, ma le sue affermazioni sono da considerare

DUNA GALÉRIA

Magyar Alkotóművészeti Alapítvány

MT REKLÁMIRODA

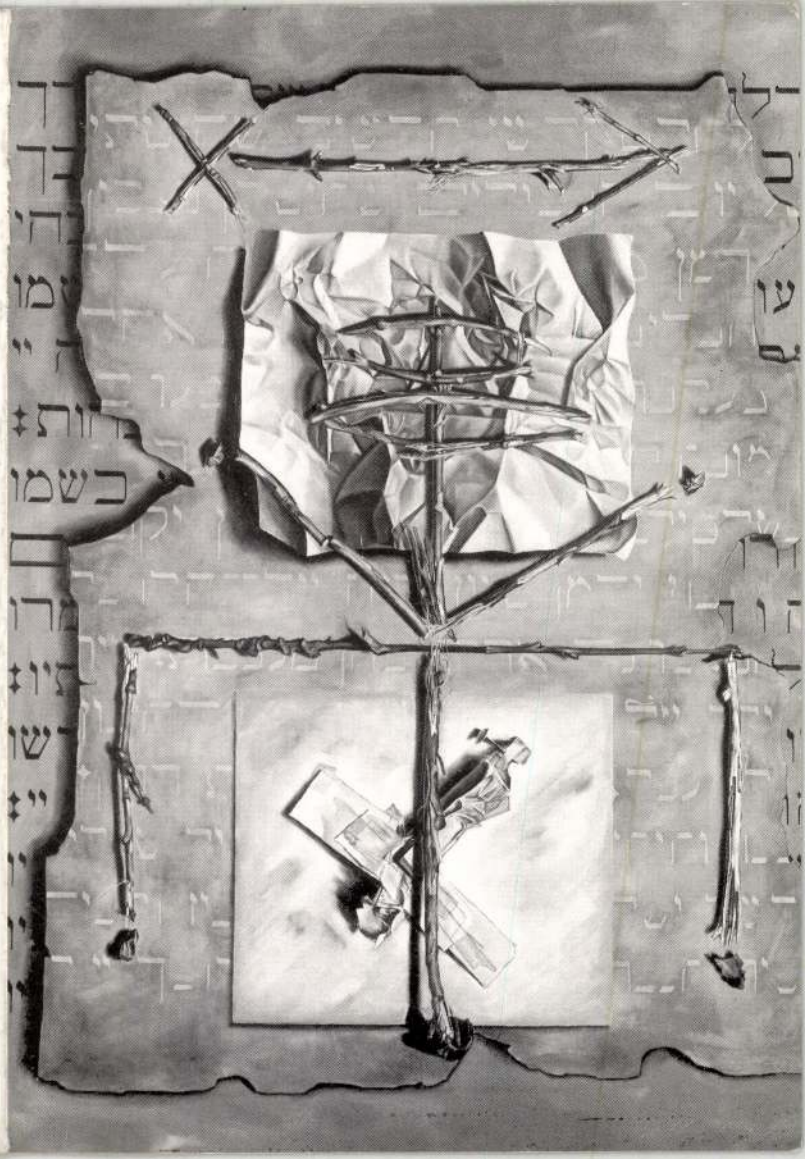

Tisztelettel meghívjuk Önt

ZRINYIFALVI GÁBOR

festőművész

PALIMPSZESZT

című kiállításának megnyitójára
1994. május 11-én 17 órára
a
DUNA GALÉRIÁBA
(Budapest XIII., Pannónia u. 95.)

A kiállítást megnyitja:

Bacsó Béla

filozófus

A kiállítás megtekinthető: 1994. május 11-től május 29-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

festőművész

Zrinyifalvi Gábor

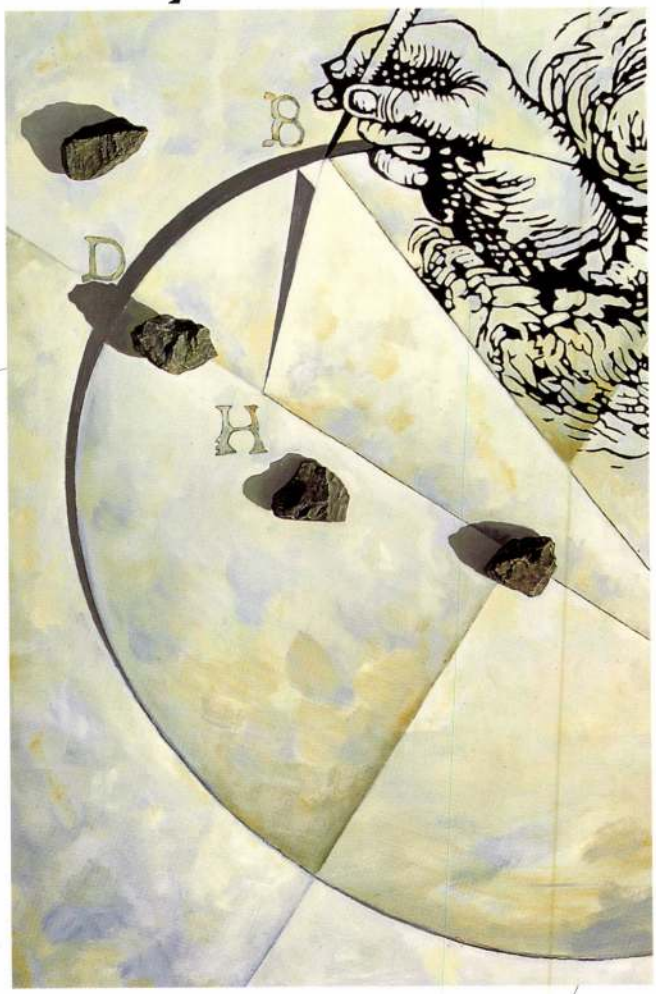

Ellipszisek / Ellipses

MŰCSARNOK
warmly invites you to the opening of

Gábor Zrinyifalvi
painter's

exhibition entitled

Ellipses

On 7th August 1998, Friday at 5 pm

The exhibition is open by

Béla Bacsó
philosopher

Dorottya Gallery
Budapest V., Dorottya utca 8.

The exhibition is open until 6th September,
Monday-Friday: from 10 am to 6 pm
Saturday: from 10 am to 2 pm

A MŰCSARNOK
tisztelettel meghívja Önt

Zrinyifalvi Gábor
festőművész

Ellipszisek

című kiállításának megnyitójára
1998. augusztus 7-én, pénteken 17 órára

Megnyitja

Bacsó Béla
filozófus

Dorottya Galéria
Budapest V., Dorottya utca 8.

A kiállítás megtekinthető 1998. szeptember 6-ig,
hétfőtől péntekig: 10–18 óráig,
szombaton: 10–14 óráig

ZRINYI PÁLVI GÁBOR

VÁLASZ EGY KÖRKÉRDÉSRE

ÚJ MŰVÉSZET 2000. MÁRC. 38-39

MTAK Kézirattár Ms 4592/64.

Autográf fogalmazvány.

Budapestre irt levél.

1 ar)—

Berinkey Dénes /1871-1948/ pol

dik Század egyik alapitója. 19

igazságügyminiszter, 1919. I.

I. 19- III. 2o. külügyminiszte

1/2)—

1. Ld. a 318. sz. levél jegyze

2. Mayer Guido.

3. Jekelfalussy √fiumei⌊ kormány

Fiuméből, helyettese Egan

4. Rejtő Jenő utóbb, 1921-től

Tájképzetek

Zrinyifalvi Gábor kiállítása a Dorottya Galériában

Megtekinthető: szeptember 6-áig

Rejtélyes piktúrát művel Zrinyifalvi Gábor. Mivel az, amit csinál, nem skatulyázható. Csupa konkrét dolgot szerepeltet a képein, mégsem látványfestészet ez: nem hasonlít ugyanis a valóságra. Mintha fikcióval volna dolgunk.

Csakhogy ez a merőben személyes komponálás nem a szubjektum – személyes élmények és érzelmek – kivetülése a vászon felületére olyanformán, ahogy azt az absztrakt expresszionisták vagy az újeklektikusok művein már megszoktuk.

Itt a ráció diktál: precíz, gondos munka szülötte Zrinyifalvi művészete, amelynek – újabb paradoxon – éppen ez az érdekessége, hogy szigorú kompozíciói csupán felidézik a világegyetemet az ész segítségével modelláló konstruktivisták mértani ábráit, rokonságot azonban nem tartanak velük.

Mit látunk hát?

Ha végigolvassuk az esztéta és filozófus Bacsó Béla katalógusba írott tanulmányát, s ha arra gondolunk, hogy Zrinyifalvi Gábor korábban maga is írt esszéket, sőt hosszabb időre – a nyolcvanas évek második felében – az ecsetet írógépre cserélte, akkor az ember gyorsan kiböki azt, ami kézenfekvő következtetés vagy annak látszik: ez itt maga a megfestett filozófia,

A képek is hasonló választ sugallnak. Úgy érezhetjük: Zrinyifalvi Gábor tételeket és eszméket illusztrál, teoretikus gondolatokat fordít át látványra, hiszen festményeinek egyik meghatározó motívuma az írás, amely mellett több más intellektuális asszociációt keltő elemre (körző, irón, kéz, ellipszis) bukkanunk a képletszerűen letisztult, ezáltal elvi tisztázottságot árasztó és végiggondoltságot mutató kompozícióiban.

Egyik elemzője szerint Zrinyifalvi Gábor munkái konceptuális – magyarul képzeletbeli – tájképek. A Stonehenge című vásznon például köveket, kört (ami itt – perspektivikusan – ellipszis), égboltot látunk. Nem a látványt jeleníti meg tehát a festő, hanem azt a képzetet, ami róla bennünk – részben a látottak, részben a róla tudottak alapján – él.

Ez a felidéző módszer ismerős. Az alkalmazott grafika világából, ahol – mivel ideológiai elvárásoknak ott nem kellett megfelelni – a szakma nagyjai nálunk már a hetvenes évektől folyamatosan hasznosították a kortárs festészet vívmányait. A legtehetségesebbek, akik par excellence képzőművészként is figyelemre méltót alkottak, olyan bravúros dolgokat csináltak, hogy munkáik szöveg nélkül, önmagukban is megállnak.

Zrinyifalvi mintha csak az ő törekvéseiket folytatná. Csupa okos gondolatot revelál nézőiben, de maguk a képek nem többek ízlésesigényes illusztrációnál. Inkább csak utalnak a nagy összefüggésekre és az alapigazságokra.

• Vadas József

ZRÍNYIFALVI GÁBOR

M. HÍRLAP 1998. AUG. 7.

A történet még egy rémregényben is sokkolóan hatna: figyelmeztetést kap a rendőrség, hogy bomba robban majd egy városka főutcáján. A békésen vásárolgató embereket – többségében nőket és gyerekeiket – a megnevezett helyről arrébb tessékelik, ám a pokolgép ott robban, ahol gyülekeznek. Ilyen szörnyű, gyalázatos merényletet csak őrült elmék képesek kiagyalni. Fanatikusok, akiknek semmi sem drága, akiknek a pusztítás a lételemük.

A 28 – és ki tudja még hány – ember életét kioltó bomba, amely szombaton egy békés északír kisvárosban, Omaghban robbant fel, egyértelműen a bosszúvágy megnyilvánulása. A békét elutasító szakadár katolikus gerillák nem tudnak belenyugodni abba, hogy egykori társaik, az Ír Köztársasági Hadsereg (IRA) tagjai a politikai megoldás keresése érdekében feladták a harcot. A „Valódi IRA" most a szemet szemért elv alapján bosszulta meg az ugyancsak fanatikus protestánsok legutóbbi akcióját: júniusban egy másik északír kisvárosban három kisgyermek halt meg, amikor lojalista szélsőségesek benzinbombát hajítottak házukra.

Pedig Észak-Írországban lenne esély a békére.

A megbékélés politikai kereteit a nagypénteki megállapodással sikerült megteremteni. Az alkut a két hónappal ezelőtt megrendezett népszavazáson az északírek 71 százaléka, az Ír Köztársaság lakosainak pedig 95 százaléka támogatta. Megalakult az északír parlament is, s habár a katolikus és a protestáns politikusok között éles nézeteltérések vannak, a problémákra párbeszéddel, és nem fegyverrel igyekeznek megoldást találni.

A szombati merénylet után két kérdés vetődik fel. Először is az, vajon a tárgyalóasztalnál ülő protestánsok megmakacsolják-e magukat, és az IRA politikai szárnyának tartott Sinn Féin kizárását követelik majd? Másodszor: revánsot vesznek-e ezek után a békemegállapodást ugyancsak ellenző szélsőséges protestánsok?

Mindkettő súlyosan veszélyeztetné a nehezen beindult békefolyamat jövőjét. Csak reménykedni lehet, hogy a józan ész győzedelmeskedik az erőszak és a gyűlölet felett.

DAJKA BÉLA

Albán testvérháború

Washingtontól kezdve Moszkván át Brüsszelig mindenki üdvözölte, hogy a koszovói albánok végre megalakították tárgyalóküldöttségüket. Még Belgrádban is jelentősnek nevezték a fejleményt. A szerbek és koszovói albánok talán ismét asztalhoz ülnek, csak az a kérdés, hogy két-, három- vagy még több oldalú tárgyalásokra kerül-e sor – ha lesznek egyáltalán.

Az első tárgyalási sorozat akkor fulladt kudarcba, amikor Szlobodan Milosevics jugoszláv elnök és Ibrahim Rugova koszovói vezető kézfogását követően egyik fél sem kívánt

miatt, nevez
leg páratlan
dozás helye
kényszerül
natúj társul
délyek látsz
tatott a szín
dása, találk
szavak hang
tő fotók jele
kezéssel.

Az újabb
pokban kez
beruházás á
e hó közepé
zétételét, v
értékelését.
számok vett
úgy röpködt
léggömbök
dikán a Dur
szállt, ame
összeg" volt

Hogy tud
be fog kerül
költségvetés

Ehhez jöt
kormány dö
mének felel
hogy vajon e
adófizetőkke
vőivel egy el
Operaházba
színvonala),
ezek ellenére
zött átadási
olyan lesz az
és nem bizto

Az, hogy
háznak fogjá

Őszintén
nagy részéve
vélem, húsz
százmilliárd
niszter a ne
időben jelent
is több a Po
állampolgáro
nem tette ho
het-e fogadt
és a családi h
ekkora össze
egyenetlen a
és rendre lef

Azért állju
a húszmilliár
lyamatosan

A szerző színil

ZRINYIFALVI GÁBOR

ÚJ MŰVÉSZET
2000/OKT.

P - 9765

24.o.

de van bőven triviális, sőt a r
van így, mert én egyrészt nem
ki, mi jó s mi nem, másrészt me
gesnek véltem az état actuel f
ségre.

Már most én a következőkre
mondjátok meg, kiadható-e, érde
kiválogatva az ormánsági monogr
külön, jól vannak-e igy leirva
hogyan kellene őket csoportosit
megtartani. - Szóval egy kis do
az a kérdés, érdemesnek tartját
fogjátok sajnálni a fáradságot.

S végül még arra kérlek, h
véleményed a dologról, légy szi

ZRINYIFALVI GÁBOR

ÚJ MŰVÉSZET

2000/márc.

P-9765

39.o.

Y - FÜLEP LAJOSNAK

(1m

[Párizs,] 1935. V. 15.

3, rue des S[ain]ts Pères

, hogy irt, igazán aggódtam, hogy
igazam volt.
J
ditásáv an véletlenül négy nap előtt
val, 3 - aki rövid időre itt van -
tán átviszik a határon. -
Ady könyvét /amelyben Önről is
elet, megkérvén, hogy adjon al-
válaszolt. Ha időm engedi, fel-

ecs semmi, mert tul drága az út.

ZRÍNYI TALVI GÁBOR

Új művészet

1999/ NOV

6.o.

3. Ld. 121o.sz.

4. Ignotus Pál tudomásom szerint nem

5. ÐL nem írt a Szép Szóba.

6. Ld. 1o19.sz. - Az itt említett levé

Zrínyi-Ujvár

Pleyer Jakab: Adalék Zrínyi Miklós és udvara jellemrajzához és Zrínyi-Ujvár történetéhez. Szárazdok

1900. 22 l.

Zrínyi ujvár

Mátay Gábor:

Zrínyi ujvár jelentősége

Zalai Közlöny 1917.

33. sz.

Zrinyi - Ujvár

kepe repr. -

Szilágyi: Magy. nemzet
tört. VII. 702. l. -

A MAGYAR TENGER ZRINYI MŰVÉNEK CÍMKÉPÉN

Flankeisz 100. l.

magunknak és másoknak, akik velünk együtt hajolnak feléje. A magyar irodalomban szakadatlan inger ösztönöz arra, hogy művészi tükröt tartsunk magunknak, mert önismeret nélkül nincs tudatos cselekvés és nincs egyéniségünknek megfelelő áldozat, nincs hivatásvállalás, nincs önbizalom. Már pedig a magyar líra s még inkább a magyar regény, de úgyszólván minden más műfaj is elsősorban azt célozza, hogy benne tükrözött képe a magyarnak olyan férfias és olyan vonzó legyen, hogy hasonlítani akarjon hozzá minden olvasó, ill. érezzen valamit abból a katharziszból, amit Aristoteles az igazi tragédia hatásaként észlel.

Végtelen csekély a magyar irodalomban az olyan hazafias költemények száma, amelyekben az önmagával hiánytalanul elégedett nemzeti hiúság szétterpeszkedik és sütkérezik az öndícséret fényében. De nagyon sok az olyan vers, amely a nemzeti érzést bölcseleti vizsgálat tárgyává teszi. Megkérdezi önmagától : mi történt és miért történt? Milyen jövőt lehetne építeni a multra? A mult dicsőségéből reményt formál a jövőre; de a jövő kedvéért alaposan kivallatja a multat és mélyen belemerül abba a szakadékba, amely a két korszak közé állt : a cselekvés és küzdés számára fenntartott jelenbe. Kölcsey Ferenc, a *Himnusz* szerzője azzal a nagyon jellemző, teológusi-jogászi érvvel mer Istentől boldogabb jövőt kérni, hogy

»*Megbűnhödte már e nép*
A multat s jövendőt.«

Hányszor ülteti szégyenpadra a »rút, szibarita vázakat« vagy a rideg, »márványkeblű szűzeket« ; hányszor veri fel a világ hatalmasainak lelkiismeretét más nemzetek érdekében! Másutt mutattuk meg, hogy Vörösmarty Mihály milyen világosan odakötötte hazája sorsát egyfelől a tiszta erkölcshöz és a buzgó eszményiséghez, másfelől Európa sorsához és a nemzetek szolidaritásához. A második nemzeti himnusz, a *Szózat* költője, elképzeli — amint az a romantika korában nem volt ritka gondolat —, hogy nemzete elpusztul a világ forrongásában. De nem tudja ezt a halált máskép elképzelni, mint úgy, hogy nemzetét a nemzettestvérek őszinte részvéte állja körül :

A MAGYAR ÍRŐ A LECSAPŐ ÁGYÚGOLYÓK KÖZÖTT DOLGOZIK

Zrinyi Miklós. Illusztráció Vörösmarty költeményéhez. Acélmetszet

Hankiss 92. l.

élet-halál kérdései. Széchenyi a Bécset meglakott, világot járt bölcs, reszket minden politikai átalakulástól, amelyet nem alapoznak meg gazdasági előzmények, az ország meggazdagodása. Kossuth csupa fiatalos energia : nem ismer kellemetlenebb akadályt, mint a túlzott óvatosságot ; meg van győződve róla, hogy egyszerre leküzdi a nehézségeket s a politika »tiszta viz«-e egycsapásra előteremt minden egyebet, így a gazdasági tényezőket is. Más szempontból nézve : ez a küzdelem az eszményi realizmus és a realista idealizmus harca. Mind a két oldalon ugyanaz az érem van a serpenyőben, de más-más lapjával felénk fordulva.

S ott van Eötvös József báró: nagyszerű politikai művekkel vesz részt abban a hatalmas nemzetközi munkában, amely a XIX. század európai politikájának eszményi alapja lesz. *A XIX. század uralkodó eszméi az álladalomban* : a humanitarizmus és a liberalizmus fénykorában is megérdemelte, hogy fordításban is megjelenjen; regényeiben s kisebb irataiban ugyanezt a gondolatkört bővíti s mélyíti el.

Eötvös elvezet bennünket a szépirodalomnak nem is a küszöbére, hanem a legdíszesebb fogadócsarnokába. Mert a magyar politikai irodalomnak és a magyarság jogainak legmaradandóbb kifejezései mégis elsősorban a művészi célzattal alkotott szépirodalmi remekek. Egyrészt azért, mert a világ minden irodalmában a szépirodalom formái az eszmék leghatásosabb s legvéglegesebb köntösei. Másrészt azért, mert a magyar nemzet, »az allegória nemzete«, annyiszor volt ráutalva arra, hogy költői jelképre bízza azt, amit elmondania nem volt szabad. A politikai költészeten kívül az irodalom csaknem minden fajában : regényben, lírában, hősköltményben, színdarabban megindító tökéletességgel tudta egyesíteni a közösség és az egyéniség érdekét. Tolla alatt a közösség életéért küzdő, csaknem emberi lénnyé vált, viszont az egyén mindig beleágyazódik a közösség — magyar és európai közösség — végzetének közepébe.

Ha a kristály tengelyeit el is vesztjük szem elől, a sugarak tobzódásából is következtethetünk rája. A fény még többet mond róla, mint a kristálytudós számítása. (Pedig az is művészmunka . . .)

Europa

Lapterjesztő vállalat

Budapest

V. Rothermere u. 12. III. 2.

Zrinyi Péter gróf

ikonográf.

l.

Horváth

16. 17. l.

Zrinyi Peter grif

ikonograf

l.

Hassaji

38. l. 60. sz.

Adalékok a Zrínyiek temetkezőhelyének történetéhez (II)

A romokból előkerült gróf Zrínyi Miklós hadvezér-költő valószínű síremléke

(Befejező közlemény.)

Ugyancsak a baloldali helyen előkerült még egy alapfal is, amely *vésett és faragott díszkövek törmelékein és maradványain épült fel.* Amidőn ezt az alapfalat eltávolították és a márványfaragványok napfényre kerültek, az ásatást végzők között a csodálkozás moraja futott végig. Az első napfényre került márványkőmaradvány egy dombormű volt, illetve az eredeti reliefnek összetört darabjai: mell és nyak, összetört kezek, testrészek a csípőtől a lábig, a kéz egy része, amely valamely tárgyon nyugszik, a zászló egy része a *Zrínyiek címerével,* a fej szakállas férfit ábrázol, lecsukott szemekkel. Az egész alakot páncélban, félig nyitott rostéllyal ábrázolta a válltól a művész. Megvan a balkéz az ujjakig, kardmarkolatra támaszkodik és egy kis része az egyik térdnek.

Miután az időjárás közben esősre fordult, a további ásatásokat be kellett szüntetni, a folytatólagos ásatások ugyanazon év október 17-én kezdődtek újra. Ez alkalommal legtöbb figyelem annak a helynek volt szentelve, ahol Bedekovics «Natale Solum» c. művének képe szerint a *Zrínyi-mauzoleumnak* kellett lennie; e mellett azonban tovább folytatódott a lebontott templom alapfalazatának a feltárása is. Itteni munkájuk folyamán megtalálták a templom belső tartó pilléreinek az alapfalait, ennek az alapfalnak az alján pedig a már említett márványrelief új törmelékei kerültek elő éspedig a Zrínyi-címer egy darabja, valamint a jobbkéz és a zászlórúd egy darabja.

Az ú. n. Zrínyi-kápolna (mauzoleum) alapfalazatának feltárása gyorsan ment végbe; megkezdődött a mélybe való ásás és rövidesen napfényre került egy földalatti üreg, vagyis sírbolt teljes kerete. A sírbolt hatszögletű alakban volt megépítve, a mennyezetnek csak maradványait találták meg, a többi része bedőlt, a padlózaton tégla volt, amelyet a mennyezet bedőlése után ott felhasználtak. Ásásközben napfényre került egy gyönyörűen kidolgozott nyaklánc töredéke valamely domborműről, továbbá kőből készült szenteltvíztartó darabja és más jelentéktelen törmelék. Az ásatás itt egészen a sírbolt fenekéig folytatódott; ez alatt zöldesszínű agyagréteg következett. A Zrínyi-mauzoleumot ilymódon teljes egészében feltárták, de csodálatosképpen sehol semmi nyoma sem koporsónak, sem csontoknak! Bejárat ebbe a sírboltba a *templomból volt* egy 90 cm szélességű ajtón át, mégpedig a ma is meglévő templommaradvány homlokzata közelében. *A sírbolt teljesen üres volt!*

Ha megfigyeljük a Zrínyi-mauzoleum kiásott alapfalait, azonnal észrevesszük, hogy ezek teljesen egyeznek azzal a képpel, amelyet részünkre Bedekovics páter munkájában lévő rajza megőrzött.

Ezek szerint a mauzoleum hatszögletűre volt megépítve, a falak vastagsága 1½ méter, amelyek belülről helyenként 3 m vastag mennyezettartó pillérekkel voltak megerősítve. A mauzoleum északi oldalával magához a templomfalához támaszkodott, a sírbolt templomban levő lejárata egy kőlappal volt befedve. A sírbolt mennyezete felett állott a képen is látható kápolna.

Ha szemügyre vesszük a relieftörmelékeket, akkor látjuk, hogy ezek a darabok egészükben egy vörösmárványból készült díszes síremléket alkottak. A dombormű egy páncélba öltözött vitézt ábrázol, a sisak rostélya fel van tolva, úgyhogy a vitéz arca a homloktól az álláig kilátszik; a fej vánkoson nyugszik. Jobb kezében egy zászlót tart, amelyen a Zrínyiek címere látható; a balkéz kardmarkolaton nyugszik. A páncél szép ornamentális rózsákkal van díszítve és alóla kilátszik a páncéling. A lábak alatt van a Zrínyiek kisebb címere és ezalatt egy vánkosforma, amelyre tulajdonképpen valamely *felírásnak kellett volna jönnie.* Még sok része hiányzik ennek a síremléknek; valószínű, hogy ezek valahol a templom ki nem ásott belső pilléreinek az alapzatában lesznek.*

Minden jel szerint ez a dombormű gróf Zrínyi Miklóst, a hadvezér-költőt ábrázolja és valószínűleg még az ő életében készült, a felirat ellenben már nem került a síremlékre!

Kérdések, amelyek feleletre várnak

Feltámadt a kérdés, hogy kerültek ezek a relieftörmelékek a templomalapzat különféle helyeire? Tény az, hogy ez a dombormű egykor a Zrínyi-mauzoleumban volt elhelyezve, hogy vajjon a falra erősítve-e vagy pedig mint koporsófedél, — nehéz eldönteni. Kétséget kizárólag meg lehet rajta állapitani, hogy az 1695. évi tűzvészben ez is megrongálódott, miután a márvány sok helyen mésszé változott, lehetetlen azonban, hogy a dombormű — tekintve tömörségét — a tűzben ennyire széttöredezhetett volna, sokkal valószínűbb, hogy emberi rosszakaratból *összetörték és felhasználták építkezési anyagul,* hogy ez oldalról is fátyol boríttassék a Zrínyiek dicső emlékére!...

Miután ennek a díszes síremléknek a maradványait csak a falak belső támasztékainak és a templomhajó pilléreinek alapzatában találták meg, arra a feltevésre kell jutnunk, hogy ezeket a márványdarabokat a nagy *tűzvész utáni újraépítés* alkalmával használták fel, hogy erősítsék velük a templom falait.

De hová lettek a Zrínyiek csontvázai, hová lettek érckoporsói? Ez egyelőre még titok! Nem lehetetlen hogy mindezt, mint hulladékot a sírboltból egyszerűen kidobálták, valószínűleg már a XVIII. század elején.

—o—

* E síremlék ügyét egyébként most már a Műemlékek Országos Bizottsága (Lux Kálmán egyet. tanár) vette kézbe. A mostani csáktornyai zarándoklat alkalmával a dombormű eddig megtalált darabjait a Zrínyi Csoport vezetősége átadta a Bizottságnak, amely ezeket Budapestre hozatta szakszerű összeállítás, majd pedig kiállítás végett.

József királyi herceg, tábornagy a bácsmegyei Országzászlóavatásokon

József kir. herceg tábornagy most látogatott el első alkalommal a felszabadult Bácsmegyébe, ahol nagy lelkesedéssel fogadták. Útjára elkísérte fia, vitéz József Ferenc kir. herceg is. József kir. herceg előbb Szabadkán állott meg, ahol résztvett a Légoltalmi Liga megyei alakuló gyűlésén és azon, mint a Liga országos elnöke nagy beszédet mondott. Innen kíséretével együtt, melyhez csatlakozott Deák Leó, Bács-Bodrog vármegye főispánja is, Cservenkára utazott, ahol aznap folyt le az Országzászlóavatás. Sokezren várták József kir. herceg, az Ereklyés Országzászló Nagybizottsága díszelnökének megérkezését az Országzászlónál. Felsorakozott a község nemzetiségi lakossága is, közöttük a túlnyomóan németajkúak tömege. Felébredt az öregebb, világháborút járt emberekben a közös mult, közös szenvedések és dicsőség emléke és végtelen szeretettel, fegyelmezett, katonás rendben járultak a világháború volt hős hadvezére, József kir. herceg elé. A kir. herceg az Országzászló Bizottság helyi vezetőinek jelentését fogadta, megszemlélte az Országzászlót, majd köszöntötte a lakosságot.

Innen a szomszédos Istenvelünk székely telepes községbe indult tovább József kir. herceg, akit székely lovasok kísértek a felavatásra váró Országzászló elé. A kir. herceg avatóbeszédet mondott, majd szemlét tartott az ünneplő székelyek sorai felett, akik között felismerte a még Bukovinából származó egyik volt katonáját, aki közben szintén az anyaország földjére telepedhetett vissza testvéreivel együtt. József kir. herceget ezután sokan emlékeztették arra, hogy 1917-ben, amidőn Erdély felől előnyomulva, Bukovinát visszafoglalta, az akkor még kint élő székely-csángó magyarok ügyét miként vette pártfogásába és sietett jelentős áldozattal a kintélők támogatására, hogy megrongált falvaikat újjáépíthessék.

Cservenka bácsmegyei község felavatta Országzászlóját.

Vitéz József királyi herceg tábornagy felavatta a bácsmegyei Istenvelünk székely telepes község Országzászlóját.

Az EONB elnöksége ugyanakkor még számos Országzászlót avatott fel az ország minden részében. Így a szolnokdobokai Nyires ősi népe körében, az udvarhelymegyei Óczfalván, ahol vitéz Mátéffy Zsigmond elszármazott ajánlotta fel a lobogót, Csikszentgyörgyön és Disznajó községben, ahol mindenütt ezrek tömörültek az Országzászló alatt. Szilágyi Ferenc, Bodnár Sándor orsz. gyül. képviselők, Bács megyében pedig dr. Nagy Iván és Koráni Elemér orsz. gyül. képviselők mondták az avatóbeszédeket; a honvédség erői mindenütt támogatták az előkészületi munkát és részt vettek az avatásokon.

Magyar hősök

Irta: Palasovszky Béla.

Magyarok voltak... Vészek árján szálfák,
A világ harcát rendületlen állták.

Magyarok voltak... Bátrak és kemények,
Szívükben hit, az ajakukon ének.

Magyarok voltak... Mentek, egyre mentek,
Legendák szárnyán szálló regimentek.

Egyfolytán napkeltétől napnyugtáig,
Mindig előre... Mentek mindhalálig.

Mentek, csak mentek... Soha meg nem álltak,
A vésszel és halállal cimboráltak.

Mentek, mentek és hulltak, egyre hulltak,
Idegen földre hangtalan borultak.

A csillagos ég volt a takarójuk.
Magyarok voltak, ennyit tudni róluk.

Magyarok voltak... Mindhalálig mentek...
Legvitézebb vitézek... Hősök... Szentek.

Fent: Tábori mise és ünnepség az Andrássy-laktanya hősi emlékművénél, amelyet annakidején vitéz nagybányai Horthy István avatott fel. Most emléktáblát helyeztek el a Kormányzóhelyettes hősi halálának megörökítéséül. Lent: A kivonult alakulatok.

Kitüntetett legénység arcképcsarnoka

Balról-jobbra: *Magyar Bronz Vitézségi Éremmel kitüntetettek: SCHMIDT MIKLÓS és CS. TÓTH LAJOS szakaszvezetők, KERTÉSZ VILMOS tizedes, FULEKI GYULA c. szakaszvezető, VÁGÓ GÁBOR, KÁVAY ILLÉS és CZABAI FERENC őrvezetők, TASSI ISTVÁN, MOLNÁR ANDRÁS és SOLTI JÁNOS honvédek.*

KIS-EMBEREK NAGY-HŐSÖK

Bátor fellépés

Márkus Lajos szkv. 1942 február 23-án és 24-én Á. községnél vívott ellenséges harckocsitámadásnál, ahol semmiféle páncélelhárítás nem volt, sebesült bajtársainak ellátása után, maga is fegyvert ragadott, majd egészségügyi járőrével együtt befészkelte magát az iskolaépületbe és puskatűzzel szorította ki a községből a betört ellenséget, miközben egymaga 30 ellenséget leterített. Bátor fellépésével nemcsak saját embereit, hanem az ott lévő német katonákat is kitartásra buzdította. Neki köszönhető, hogy a község a kezünkben maradt. (Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érem.)

Ragyogó példaadás

A kemény helytállás és a rettenthetetlen bátorság ragyogó példáját adta Sere János honvéd, aki 1942 március 19-én Gomoljsától keletre, mint oldalbiztosításra kirendelt járőrparancsnok, nagy túlerejű ellenséges kötelék meglepetésszerű támadásába került. Sere János golyószórójával akarta felvenni a küzdelmet, fegyvere azonban a nagy hideg miatt nem működött. A bátor honvéd nem vesztette el fejét. Az ellenség heves tüzelése közben kicserélte golyószórójának alkatrészét és kijavított tűzgépével az ellenséges támadást visszaverte. A vörösök látva, hogy nem bírnak Sere járőrével, három gránátvetőt és két páncéltörő ágyút vontattak tüzelőállásba, majd kemény tüzet zúdítottak rajunkra. Sere János járőrparancsnok az ellenséges tűzben bátran és öntevékenyen újabb és újabb tüzelőállásba vonult és jólirányzott elhárító tüzével megakadályozta az ellenséget abban, hogy a hátába kerüljön annak a szakasznak, amelynek oldalbiztosítását Sere János járőrére bízták. Feladatának önfeláldozó teljesítése közben a bátor honvéd fejlövést kapott és hősi halált halt. Példás magatartásáért a magyar nagy ezüst vitézségi érmet kapta.

Lélekjelenlét

Nagy Mihály Mátyás c. őrvezető 1942 március 12-én, mint felderítőjárőr parancsnoka, S. községet közelítette meg. Ott észrevette, hogy századát az ellenség erős oldalozó tűzben tartja. Az ellenséget oldalba támadta, tüzét magára vonta. Nevezett őrvezető e tettével a századot a teljes megsemmisüléstől mentette meg. (Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érem.)

Kimagasló tevékenység

Farkas Győző honvéd 1942 március 18-án egy ukrajnai község D-i szélére ellentámadást végrehajtó ellenséggel, rajával együtt, harcban állott, s ez alatt észrevette, hogy 6—7 főből álló ellenséges raj észrevétlenül megközelítette a szomszéd rajt és annak megrohanására készült. Mihelyt az ellenség kézigránátdobó távolságra ért, vakmerő bátorsággal az ellenség közé vágta kézigránátját, de közben gyorslövetű puskától több tüdőlövést kapott és hősi halált halt. Kimagasló bátor tettével a szomszéd raj honvédeinek életét mentette meg. (Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érem.)

Személyes bátorság

Kiemelkedő személyes bátorságával és katonai rátermettségével segítette osztagát győzelemre Szeleczky József honvéd, orvlövészbandákkal vívott küzdelem során. 1942 február 27-én a komarovka környéki erdők megtisztításakor egy túlerőben lévő orvlövészbandával kerültek szembe. A honvédosztag támadásának sikerét Szeleczky József golyószórós honvéd döntötte el, aki a terepviszonyok és tereptárgyak felhasználásával a legleleményesebb módon kereste ki új és új tüzelőállásait s mindig a legveszedelmesebb pontról vette tűz alá az orvlövészbandát. Utolsó tüzelőállásából az orvlövészek főfészkét is megtámadhatta és elnémította az onnan tüzelő több automatapuskát. Mindezeket az állásváltoztatásait és közbelépéseit igen erős ellenséges tűz ellenére hajtotta végre. Az orvlövészek főfészkének leküzdésével teljesen megbénította az ellenség zömének működését s lehetővé tette, hogy a túlerőben volt ellenséges banda megmaradt részét foglyul ejtsék.

EMLÉKEZTETŐ

a magyar katona dicsőséges napjaira

1916 november 15-én *haditengerészetünk az «L.138» jelzésű repülőgéppel a cattaroi öböltől 10 mérföldnyire légitámadást intézett az 550 tonnás «Foucalt» francia tengeralattjáró ellen, amelyet egyetlen bombatalálattal elsüllyesztett. E ritka fegyvertény az egész világháború alatt mindössze két esetben fordult elő; a másik tengeralattjáró ellen intézett támadást német haditengerészeti repülőgép hajtotta végre.*

1919 november 16-án *a Nemzeti Hadsereg — nagybányai Horthy Miklós fővezérrel az élén — a lakosság óriási lelkesedése közepett bevonul Budapestre.*

1704 november 17-én *a császári megszállás alatt álló Érsekújvár meghódol Bottyán János kuruc tábornok előtt. II. Rákóczi Ferenc kezébe került a hatalmas erősség, amely a kuruc szabadságharc végéig a dunántúli és a felvidéki hadműveletek kiindulópontja volt.*

1551 november 18-án *Fráter György csapatai Uláma pasa 5000 főnyi seregét megverik és Lippa várát visszafoglalják.*

1914 november 19-én *Przemysl hős védőrsége a vár déli arcvonala felé közeledő ellenséget visszaveri.*

1616 november 20-án *Bethlen Gábor, a nagy fejedelem és hadvezér Désnél leveri ellenfelének, Homonnay Györgynek II. Mátyás által támogatott seregét.*

1687 november 21-én *gr. Eszterházy János tábornok hajdúi és huszárjai a török kézen levő Várpalotát visszafoglalják.*

Csáktornyai napló

Mindenszentek ünnepe alkalmával *gróf Zrínyi Miklós hadvezér-költő* nyugvóhelyéhez zarándokolt el a *Vitézi Rend Zrínyi Csoportjainak* küldöttsége, hogy lerója kegyeletét vezérlő eszményképe iránt. A szorosan vett Zrínyi munkatársakon kívül az ország különböző részéből, de főleg Budapestről számos közéleti előkelőség jelent meg a két napig tartó ünnepségeken. Zrínyi Miklós halhatatlan szellemének tanítása — amit a Vitézi Rend Zrínyi Csoportjai intézményesen szolgálnak — ma már az egész országban megértésre talált, s azon az úton halad, amely a zrínyi-miklósi *magyar nemzeti és katonai szellem nemzetfenntartó* életszemléletéhez vezet. Ezt láttuk, illetve éreztük, amikor *Csáktornya* népével immár másodszor találkozhattunk. Mindenki részéről — a legegyszerűbb embertől a legmagasabb rangúig, a kis diákoktól a nagyobbakig — a hazafias lelkesedés őszinte megnyilatkozásának lehettünk szemtanui. Csáktornya népére valóban ráillik a megtisztelő jelző — *Zrínyi-népe.*

*

«Ne bántsd a magyart» — olvashattuk a Zrínyiek nyugvóhelyének ünnepélyes átvételekor a szentilonai kápolna homlokzatára elhelyezett, őszi virágfüzérrel díszített táblán. Mi, a fővárosból lezarándokolt Zrínyi-munkatársak úgy éreztük, mintha a két éve visszatért muraköziek még mindig nem felejtették volna el a sanyargatást és megaláztatást jelentő, több mint két évtizedig tartó idegen uralmat. Mintha a halhatatlan hadvezér-költő szavait akarták volna a lelkünkbe vésni, hogy nekünk nagy feladataink vannak: a szellem és az őserő fegyvereivel, önként és önzetlenül harcolni. Nagy-Magyarországért, s azért, hogy Zrínyi földje és népe mégegyszer ne kerülhessen idegen uralom alá. Biztosak vagyunk abban, hogy ez míg a világ áll, *nem is fog megtörténni!*

*

Szentilona község, ahol *Zrínyi Miklós* hamvai nyugszanak a legnagyobb áldozatkészséggel a Vitézi Rend Zrínyi Csoportjainak adományozta a történelmi nevezetességű szentilonai kápolnát a hozzátartozó 120 négyszögöles telekkel. A község nevében a Zrínyiek nyugvóhelyét *Okresa Rókus* községi bíró adta át lelkes beszéd kíséretében. Zrínyi népe, azonban nemcsak szavakkal, hanem tettekkel is kívánja szolgálni a Zrínyi kultuszt. *Önként és önzetlenül munkát vállaltak,* hogy Zrínyi Miklós hamvai méltó környezetben nyugodhassanak. Ezért felajánlották kétkezi munkájukat, lovaikat és kocsijaikat...

*

A csáktornyai *elemi iskola* egyik leánynövendéke rövid kis költeményt szavalt el a szentilonai ünnepségen. A kisleány csak két éve tanul magyarul. Beszédén még nagyon megérződött az idegen kiejtés. Mégis gyönyörűen elszavalta a költeményt. A hallgatóság — különösen a zarándokok — a meghatódottságtól könnyes szemmel hallgatták a kisleány szavalatát. Boldogító érzés volt hallani, mert a kis versből és ahogy azt elmondta, a muraközi nép huszonkétéves hősi erőfeszítését éreztük azért, hogy magyarok maradhassanak nemcsak lelkükben, hanem nyelvükben is.

*

A helybeli magyarokkal beszélgettünk. Elmondták az elszakítás utáni életüket és a nehéz küzdelmeket, amelyeket a szerb hatóságokkal vívtak, hogy a magyar életet Muraközben fenntarthassák. A beszélgetések során meggyőződhettünk arról, hogy *Zrínyi szellemе él* a muraközi népben. Zrínyi Miklós szavai jutottak eszünkbe: *«Vagy oltalmazzuk meg magunkat, vagy vitéz módra haljunk meg»* — amikor egyik magyar bajtársunk kijelentette, hogy *inkább meghalnának, mint mégegyszer végigszenvednék a hosszú elnyomatást.*

*

A muraközi magyar nép szívének dobogását benne éreztük az őszi napfény melegében, a természet pompájában, szavukban és erős, férfias kézszorításukban. Muraköz népének hitvallását jelentette a felejthetetlen két ünnepnap. Nemzeti hitvallás volt ez és erőteljes megnyilatkozás amellett, hogy: *Muraköz magyar volt és magyar marad!*

*

Évszázados fasor... Vonul az ünneplő közönség *az ősi sír felé.* S a vonuló menetoszlopban is feltűnnek *az ifjak, a leventék, fiúk-leányok egyaránt.* Szemük csillog, daliásan lépnek, s reng a föld a lábuk *alatt. Zrínyi fiataljai ők, a jövendő, magyar élet,* amely beteljesedést hoz a nemzet új, erős hajnalán.

Kapi:ánffy Kálmán.

Zrínyi Miklós id

ikonografiája

Fenti arcképe Jessichen
Boldvisártól (rézin)
1566-ból

Repr.
Magyarművelődtört
III. 220 l.

XXXV.

108.

Zrinyi Miklos

Sisakya

1550 Könic

Repr-

Gerevich-Genthon

A magy. tört. kepeskönyve.

Bpest, 1935. 110-l.

3

6

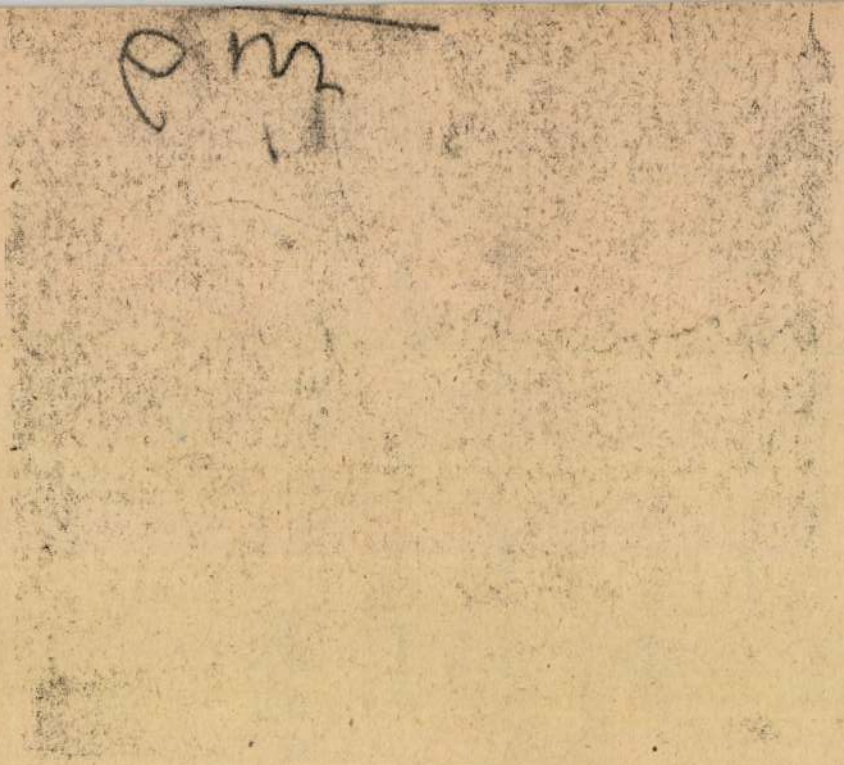

Zrínyi Miklós
kancsója.

Szárad ok
1869. 340. l.

Zrinyi Miklós hadvezér-költő síremléke

Magyar Katonaujság.

1942. nov. 7. ♀ (Adalékok a Zrinyiek temetkezőhelyének történetéhez; képekkel.

♀ és nov. 14.

Zrínyi Miklós

a Költő

ikonografiája.

Hertel F. fametszete repr

Nagy Magyarkép

I. r. 13. l.

Kat. Szalézi Sz. Fer.
Prot. Adél
Új-g. Ignác

CSÜTÖRTÖK

30

Kat. Martina sz.
Prot. Mártonka
Új-g. Három püsp.

PÉNTEK

31

Kat. B. Sz. János
Prot. Virgilia
Új-g. Cirus és János

SZOMBAT

1

A köztársaság kikiáltásának ünnepe

II. HÓ FEBRUÁR

Izr. S. Besalakh

Zrínyi Miklós gróf
a szigeti hős
ikonograf

l.
Harsányi
39. l. 72 sz
" 75 sz

42 VI. -4.18
B

069

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Zrinyi Miklós ikonograf.

2, M. a nigeti hős (1566)

Schrenck: Augustissimorum imperatorum c. imbiból Repr. Gaspdivat I. 152-l.

Azaz
Balaton
felső zá
sofral
Lyel, XVI
Kisf
Rózának

HELYSÉG
~~BADACSONY~~

VÁRMEGYE
~~Zala~~

MŰFAJ
~~Szegedy Róza háza.~~

A MŰEMLÉKKÉ
IRATOK SZÁMA

RMU 7,189 l.

Ádám Iván: A badacsonyi Pálos ko-
airól. AÉ, VIII-1888. 64-66 l.

Ádám Iván: Románkori pálos épület-
akony-Szent - Jakabon. AÉ, VIII-

Zrínyi Miklós, a Eltő

Monograf.

l. Harsányi

16. l. ~~17 l.~~

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Zrinyi Miklós a szigetvári hős ikonograf

l.

Harsányi

b. l.

E munkának egyik legfontosabb
gabb Kassa volt, ahol hat eszt
feltárások, uj muzeumok felálli
védelmi munkát. A székesegyház
köveknek kicserélést, a már él
tását. Három XV. századi fresko
helyreállitási elvek szerint r
gel biztositottuk a székesegyh
károi ellen. A székesegyház és

Zrinyi Miklós
a költő ikonogra-
tiája
Z. arcképe 1642 körüli
időből.
az Ernst gyűjtemenyben
volt, jelenleg is-
meretlen helyen
Repr.

Magyar Művelődéstort
III. k. 506. l. 652. l.

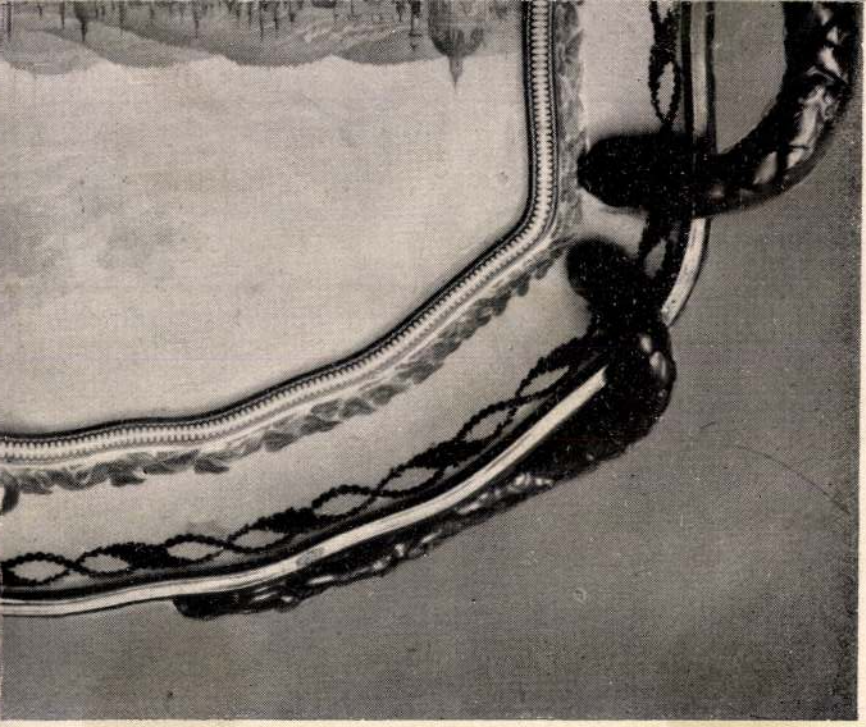

Zrinyi Miklós gróf

a szigetvári hős

ikonograf

Széchy Károly

Gróf Zrinyi Miklós.

1620 – 1664.

T – V. kötet

Magy. Tört. Eletrajzok

318.

M. kir. postatakarékpénztári csekkszámla
Filmkölcsönző osztály 7653. Egyéb 35.710

LM BUREAU A. G. ⁓ HUNGARIAN FILM AGENCY

YVES KÁLMÁN-KÖRÚT 15. TELEFON *146-346
EST, IV. POSTAFIÓK 19

TCA 5-7. TELEFON: *145-510, 56-os és 57-es m. á.
I-UTCA 25. TELEFON: *145-510, 60-as és 172-es m. á.
ERZSÉBET-KÖRÚT 45. TELEFON: 222-098 és 222-099
ST, VII, NYÁR-UTCA 7. TELEFON: 423-252

Budapest, 1943. dec. 6.

Számla száma F/1197.

ámla -másolat

országos Bizottságának,

Budapest.
Hőgyes Endre u.10.

alapján

Teljes tisztelettel
Magyar Filmiroda rt.
fényképosztály
Hiess István s.k.

	Egységár	Összeg	Összesen

Zrínyi Judit, gyermekrajzok

1964

Jó rajzai szerepelt az I. ker.-i

gyermekrajzkiállításon.

Turi András: A Vár — gyermekrajz-
körben elbeszélve 4.

ESTI HÍRLAP 1964. febr. 1.

Zrinyi Judit MDK

kiválóan szerepelt az I. ker. ált. iskolásainak művészi versenyén, melyen a vár egy részletét kellett ábrázolni.

Turi András: A Vár - gyermekrajzokban elbeszélve.

Esti Hirlap. 1964. febr. 1.

MDK.

Zrinyi Miklos
költö

könyvtára vól Toll Jakab duisburgi egyetemi tanár-mondta, hogy korának egyik legnevezetesebb magán könyvtára volt.

÷ Régi magyar könyvtárak

Grafikai Szemle. 1910 évf 8 sz 240 l

Adalékok a Zrínyiek temetkezőhelyének történetéhez (I)

A romokból előkerült gróf Zrínyi Miklós hadvezér-költő valószínű síremléke

A Zrínyi-munkatársak, de egyben minden igaz magyar ember számára fontos és kedves feladatot jelent, hogy vezérlő eszményképünk drága hamvainak sorsát megismerjük s így méltó megbecsültetésükről gondoskodjunk. Ezzel nemcsak a szorosan vett Zrínyi-kultusz ügyét mozdítjuk elő, hanem egyben a magyar hősi hagyományok illő tiszteletét és a katonanemzeti nevelés munkára való felhasználását is szolgáljuk.

Egyik lelkes csáktornyai Zrínyi-munkatársunk: Tárnay Mihály nagy szeretettel és szorgalommal megszerezte és horvát eredetiből átdolgozva lefordította a kérdésre vonatkozó feljegyzéseket. Alábbi cikkünket ennek alapján közöljük, nemcsak a multbeli kérdések tisztázása érdekében, hanem azért is, hogy a Zrínyi-sírhely rendbehozása és rajta méltó emlékmű állítása tekintetében alapul vehessük ezeket az adatokat.

Az a földterület, amelyen a szentilonai Pálos-kolostor épült, már régi időktől fogva Csáktornya várához tartozott. Csáktornya és egész Muraköz egykori urai, *Laczkfi István* erdélyi vajda és fiai a Csáktornyán 1376. év Bertalan-napja utáni szerdán kelt adománylevelükben pusztában lakó Szent Pálról elnevezett rend tagjainak ajándékozták a csáktornyai várhoz tartozó és «Várhely» néven megjelölt földeket attól a kívánságtól vezéreltetve, hogy a nevezett rend tagjai ottan kolostort alapítsanak Boldogságos Szűz Mária és Mindenszentek dicsőségére, nemkülönben elhunyt elődeik lelki üdvösségére és sírontúli nyugalma érdekében. Ezt az ajándékozást megerősítik 1384-ben Mária királynő és 1406. évben Zsigmond király.

Csáktornya Laczkfiak utáni ura *Cillei Hermán* 1420-ban a rendet Senkovecz faluval ajándékozta meg, ezt az ajándékozást 1553-ban I. Ferdinánd király is megerősítette, de történtek később is kisebb-nagyobb ajándékozások ájtatos hívők és Csáktornya birtokosai részéről.

I. Ferdinánd király 1546-ban Csáktornyát és Stridót, valamint egész Muraközt Zrínyi Miklósnak (a hadvezér-költő dédapja, a szigetvári hős) ajándékozta és így lett Zrínyi a szentilonai Pálos-kolostor patrónusa is. Zrínyi 1559-ben ajándékul kapta a monyorókeréki Pálos-kolostort és az ottani Pálos-rend tagjait Szentilonára telepítette, megajándékozván ez alkalommal a kolostort különféle javadalmakkal és birtokokkal.

Szentilona a Zrínyi-család temetkezési helye volt

Zrínyi 1543. június 17-én Ozaly várában házasságot kötött Frangepán Katalinnal. Frangepán Ferdinánd és neje, Brankovics Mária leányával. Muraköz birtokába jutván, családja részére *mauzoleumot építtetett a Csáktornya melletti Szentilonán levő kolostor mellé.* Eredetileg a Zrínyiek családi sírboltja akkori székhelyük, vagyis Zerin (Zrin) várában volt elhelyezve, de ez a vár akkoriban a török hadak közelsége miatt állandó veszedelemben forgott, később pedig ténylegesen is a törökök birtokába került. Mindenesetre érdekében állott Zrínyinek, hogy családi temetkezőhelye állandóan papi felügyelet alatt álljon, ezért és az említett okoknál fogva tehát a Zrínyiek mauzoleuma ez időtől fogva csakis Szentilonán lehetett, miután Zrínyiék többi várai mellett nem volt kolostor.

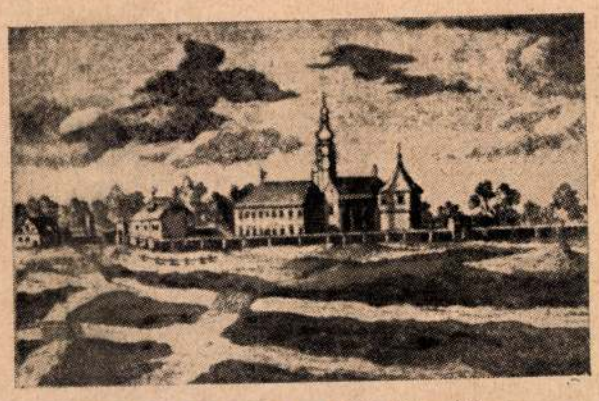

A Zrínyi-sírhely eredeti állapotában.

Bedekovics József 1752-ben kelt *«Natale Solum sancti Hieronymi»* című kéziratában megemlíti, hogy Zrínyi Miklós a szentilonai Pálosoknál állíttatta fel saját és családja sírboltját. Ezt a mauzoleumot Bedekovics Zrínyi-kápolnának nevezi, és ha Bedekovics fentnevezett *művéhez csatolt rajzát* behatóan tanulmányozzuk, akkor arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy ez a Zrínyi-kápolna csakis az a szegletes építmény lehetett, amelyet a kolostor templomának déli részéhez, vagyis az oltár felőli oldalához építettek hozzá. Ezt a mauzoleumot — amint Bedekovics állítja — később kápolnává alakították át.

Pontos évszám arra nézve, hogy ez a sírbolt mikor épült, nem ismeretes, azonban határozottan állíthatjuk, hogy 1561-ben már fennállott, mert ez évben halt el Zrínyi neje, Frangepán Katalin, akit már ide temettek el. E sírboltban helyezték el *Zrínyi Miklós fejét is,* amelyet a törökök Szigetvár eleste és Zrínyi hősi halála után törzsétől elvágtak. Zrínyi holttestét Musztafa pasa, banyalukai lovaskapitány temettette el, fejét pedig, amely egy ideig póznára tűzve a török táborban volt közszemlére kitéve, Mehmed pasa bátyjának, Musztafa budai pasának küldte el, aki azt selyembe takarva, a császári táborba küldte, ahonnan azután Batthyányi Boldizsár Zrínyi fiaival Csáktornyára hozta és itt a *szentilonai sírboltban — egy ércedénybe zárva — helyezték el.*

Kétségkívül ebben a sírboltban voltak eltemetve Zrínyi többi gyermekei is, férjezett leányai kivételével, mégpedig János már 1559-ben, György 1603-ban, Miklós 1605-ben, Kristóf 1605-ben. Zrínyi György fiai közül itt vannak eltemetve Miklós 1625-ben és György 1626-ban. Az utolsóra nézve *Forstal* azt mondja, hogy Szentilonán temették el *«elődei mellé».* Az utolsó Zrínyiek közül még itt van eltemetve *gróf Zrínyi Miklós a hadvezér-költő,* akit 1664 november 18-án vadászat alkalmával a kurzsanecci erdőben halálra sebzett egy vadkan. Történetírója, Forstad azt állítja róla, hogy ugyanazon év december 21-én temették el nagy pompával a szentilonai mauzoleumban egy díszes érckoporsóban.

Amidőn Zrínyit 1664-ben elhelyezték a családi sírboltban, nem volt határozottan állítható, hogy ő az utolsó és mögötte bezárult a családi kripta. Öccsét, *Pétert* családjával együtt idegen földben temették el (kivéve Judit Petronella nevű apácát), míg Zrínyi Miklós leányáról, Mária Terézia Katalinról nem tudjuk, hol van eltemetve. Tudjuk róla, hogy 1669-ben még életben volt, nincs kizárva, — ha 1670 előtt halt el, — hogy őt is a családi sírboltban temették el. Ismeretes ugyanis, hogy Zrínyi Miklós özvegye, *Löbl Mária Zsófia* bárónő férje halála után ennek birtokain lakott. Miklós fia, *Ádám,* 1691. aug. 19-én elesett a Zalánkemény melletti ütközetben; hogy hol van eltemetve, nem tudjuk.

A megtalált síremlek-maradványok.

A szentilonai kolostort 1695. április 29-én katasztrofális szerencsétlenség érte. A kolostor kéményében tűz keletkezett, amely csakhamar átterjedt a tetőzetre is, úgyhogy a *kolostor épülete a szomszédos épületekkel együtt teljesen leégett.* A tűz belekapott a templom tetőzetébe, valamint a Zrínyi-kápolna bádogtetőzetébe is, elégtek az oltárok, szószék, orgona, zászlók és a nemesek sírjai is, akiket az idők folyamán ide temettek el; megsemmisült a templom egyéb díszítése is.

A kolostornak — a tűzvész után történt — újjáépítése körül nagy érdemeket szerzett *Weinacht András* páter, aki ezért később zárdafőnöke lett a kolostornak. Az ő gondoskodása folytán és a patronus bőkezűségéből a kolostor teljesen újjáépült, a templom szintén új tetőzetet kapott, a mennyezet is megépült, hogy a jövőben hasonló szerencsétlenségnek a templom könnyebben állhasson ellen. *Szelisevics István* zágrábi püspök 1800 frt. költséggel gyönyörű oltárt emeltetett. A kolostor nyugati részét is saját költségén elkezdte építtetni, de ennek befejezésében megakadályozta 1703-ban bekövetkezett halála.

A «Zrínyi-kápolnát», amely teljesen el volt hanyagolva, miután újjáépítéséhez nem állott semilyen alap rendelkezésre, az ott összegyült törmeléktől és szeméttől megtisztogatták, a Zrínyiek törökök elleni számtalan harcából származó győzelmi jelvényeket, mint: zászlókat, dobokat, nyilakkal töltött tegzeket, lándzsákat, stb. állítólag eltávolították, mert «falról történő leesésükkel valakit megölnének, avagy megsebesítenének»...

Hová került mindez, nem tudjuk, — mindenesetre bizonyosra vehető, hogy a *Zrínyiek emlékének szándékos üldözésével állunk szemben* és nincsen kizárva, hogy földi maradványaikat is ez alkalommal a sírboltból eltávolították.

A kápolnát kimeszelték, Páduai Szent Antal képével ellátott öreg oltárt állítottak beléje, jobbról és balról Szent Borbála és Nepomuki Szent János képeit függesztették ki, azonkívül odakerült a Boldogságos Szűz Mária egy régi képe is a kisded Jézussal. Ez a kép később — különösen Carusi Ferenc páter buzgolkodása folytán — nagy tiszteletnek örvendett, a nép csodatevő hatalmat tulajdonított neki és a kép tiszteletére 1744-ben új, aranyozott oltárt kapott a kápolna, pápai bullával *búcsújáróhelynek nyilvánították* és évenként négyszer, nagyon látogatott búcsúk színhelye volt az egykori «Zrínyi-kápolna».

A kolostor 1738-ban ismét sokat szenvedett egy *földrengés* következtében, főleg azért, mert a falak nem voltak kötővasakkal ellátva.

Ez időtől kezdve egészen 1786-ig úgy a kolostor, mint a templom és a Zrínyi-kápolna történetében semmi említésreméltó esemény nem történt. Ez évben II. József császár ismeretes rendeletével a szentilonai Pálos-kolostort is megszüntette, a vagyonelkobzást és felbecslést Kovacsóczi Ignác kir. biztos végezte, a kolostor és a hozzátartozó birtokok kezelésével pedig Riegelsperger Ignácot bízták meg. A kolostor birtokát a vallásalaphoz csatolták, 1787-ben Riegelsperger jószágigazgató előterjesztést tett a császári Kamarának a templom és a Zrínyi-kápolna kijavítására, mert a tetőzet rongált állapota miatt a menynyezet sokat szenvedett az esőzések alkalmával.

A császári Kamara nagyon gyengén gazdálkodott a szentilonai kolostor birtokával, ehhez járult még, hogy a *francia háborúk idején* a kolostorban raktárakat rendeztek be, a *templomban pedig katonai pékséget!* Minden el volt hanyagolva, amint azt báró *Knezevich* Vince feljegyezte, amidőn idejött, hogy a szentilonai birtokot lássa.

Ezt ugyanis a kir. Kincstár cserébe ajánlotta fel neki és testvéreinek ősi birtokukért, *Grácsászért,* amelyet a határőrvidéki granicsárok között osztottak szét.

Knezevich Vince elhalálozása után ennek egyetlen fia, János örökölte a birtokot, ennek halála után pedig a *Festetics család* birtokába került, akik a kolostor helyén majort rendeztek be. Miután minden rémesen elhanyagolt állapotban volt, nem csoda, hogy az 1880. évi újabb földrengés nagy pusztítást végzett. Mindent le kellett bontani, *kivéve a templom oltárkörüli részét,* amely ma is fennáll, nyugati része homlokfallal ellátva. A nagy egyemeletes gazdasági épületet, amely a templom északi oldalán emelkedett, 1924-ben bontották le.

Milyen volt az eredeti kolostor és sírhely? Az ásatások eredménye

A szentilonai kolostor ma fennálló maradványából nagyon nehéz volna a kolostor egykori képét visszaállítani. Itt nagy segítségünkre van a kolostor egykori ábrája, amely a már említett Bedekovics-féle művet díszíti. Ezen a képen látható a templom egy magas toronnyal, a déli oldalon melléje épített hatszögletű Zrínyi-kápolna vagyis Zrínyi-mauzoleum, a templom mellett látható a kolostor és a többi gazdasági épület. Ma mindebből csak a templom oltárkörüli része maradt meg a régi formájában és magasságában, a bejárat ajtaja az eredeti régi templom bejárata volt. Az oltártól balra van egy beépített sír, amelyen két kőtábla jelzi, hogy itt van eltemetve báró Knezevich Vince Horvátország volt vicekapitánya, meghalt 1832. III. 11-én. Mindjárt az ajtó mögött látszik egy sírbolt nyitott lejárata; ide temetkeztek annakidején a pálosrendi atyák, később ezt a sírboltot a báró Knezevich-család saját részére rendezte be. A sírboltban közvetlen az oltár alatt van egy érckoporsó, rongált állapotban, csontvázmaradványokkal. Tovább az oltár felőli része ennek a sírboltnak be van falazva: hogy e fal mögött mi van, azt nem tudjuk. Amint Bedekovics leírásából látjuk, a templom eredetileg közönséges gerendázott mennyezettel volt ellátva.

A *«Horvát Sárkány Bajtársi Szövetség»* 1924-ben — megszerezvén ehhez a «Szlavónia» fakitermelő rt., mint a volt Festetics birtok akkori tulajdonosának engedélyét, valamint a hatósági beleegyezést — megkezdte e becses sírnak feltárását. Az ásatások 1924. szeptember 23-án kezdődtek meg. Mindenekelőtt a lebontott templom alapfalait tárták fel, különösen gondot fordítván az oltár baloldali részére, miután régente szokásban volt az előkelő halottakat ide temetni. Csodálatosképen nyoma sem volt ezen a helyen valamely befalazott sírboltnak; a koporsókat a templom alapzata alá, egyenesen a földbe temették, sok helyen égési nyomokra akadtak, amely nyomok az említett tűzesetből származtak. A templom padlózata hatszögletű téglákból épült, ugyanilyen téglák láthatók a sekrestyében is és csak a templom jobboldali részének egy helyén volt a padlózat közönséges téglákkal kövezve.

Balról a templom külső falazata közelében találtak egy teljes épségű női csontvázat, arannyal és ezüsttel átszőtt brokát maradványaival. A csontváz már régóta lehetett a földben, a csontok könnyű súlyúak. Ugyanezen a helyen volt a földben még néhány koporsó és csontmaradvány is, de mindez nem az eredeti fekvésében. Balról lejjebb még egy csontvázat találtak, jelentéktelen vastárgyak maradványaival, néhány csontváz közelében csipkemaradványok is voltak. Jobbról 1½ m mélységben egy agyagból készült díszes füstölő is előkerült a földből. (Folytatjuk.)

Az ünneplő közönség megtekinti a Zrínyi-sírhelyet.

Kitüntetett legénység arcképcsarnoka

Balról-jobbra: *Magyar Kis Ezüst Vitézségi Éremmel kitüntetett: VÖRÖS LAJOS őrmester. Magyar Bronz Vitézségi Éremmel kitüntettek: SZILÁGYI SÁNDOR, KOVÁCS LAJOS, vitéz PONTOS KÁROLY és BÁN DEZSŐ szakaszvezetők, MARX LŐRINC, KOCSISCSÁK JÓZSEF tizedesek, VAVRA VILMOS, IMRE IGNÁC őrvezetők, LÁSZIP ISTVÁN honvéd.*

KIS-EMBEREK NAGY-HŐSÖK

Önfeláldozó magatartás

Fábián Gyula tizedes 1942. március 18-án Ukrajnában egy magaslatra — harc közben — feljutott, ott egy ellenséges golyószórósfészekre bukkant, amelyet nyomban megtámadott. E közben őt is oldalazó ellenséges támadás érte, amelyet azonban kézigránátdobásokkal megállított. Majd fától-fáig előrekuszva, a végsőkig védekező ellenséges fészket kézigránátdobásokkal és szuronnyal megsemmisítette. Harc közben, robbanólövedéktől, tüdőlövést kapott és hősi halált halt. (Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érem.)

Személyes példa

Németh Antal tsz. őrm. 1941. március 3-án S. községtől D-re lévő szalmakazalba rejtett géppuskafészket, személyesen vezetett rohamjárőrével, megsemmisítette; a szalmakazlat felgyujtotta, miáltal lehetővé tette, hogy a zászlóalj másnapi támadá-ánál ezen oldalozó géppuskásfészek tüzébe nem kerü't bele. 1941. március 5 én szakaszát, erős harckocsi támadás ellenére, ellentámadásra vezette, az elveszett támpontot visszavette, jóllehet e támadásnál a zászlóaljnak semmi harckocsi elhárító fegyvere nem volt. Személyes példájával hatott beosztott legénységére. Ez alkalommal súlyosan megsebesült. (Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érem.)

Olvasóink rovata

Fekete Sándor (Kardoskút) írja:

Alig várom a vasárnapot, amikor kezembe vehetem a «Magyar Katonaujság» legfrissebb számát. Minden fiatal ismerősömnek megmutatom a «Magyar Katonaujság»-ot, amelyet a legalkalmasabb lapnak tartok az ifjúság nevelésére.

*

Csorba László (Alsóbogát) írja:

Október elején szeretett lapom előfizetési ideje lejárt. Ugyanekkor én is bevonulok katonának, de ezután még nagyobb szeretettel és ragaszkodással leszek a nagyon kedvelt lapunk iránt...

*

Leveleikből a Magyar Katonaujság iránt őszinte szeretetet és ragaszkodást éreztünk. Kérjük, hogy azt a szellemet, amelyet lapjainkban kívánunk szolgálni, igyekezzenek az ismerőseik körében terjeszteni.

EMLÉKEZTETŐ

a magyar katona dicsőséges napjaira

1916 november 8-án *az egyesült orosz-román haderők ellen vívott győzelmes gyergyói csata befejeződik.*

1431 november 9-én *Rozgonyi Miklós csapatai Illava és Bán trencsénmegyei községek között szétverik a Vág völgyében fosztogató cseh husziták garázda seregét.*

1561 november 10-én *Székely Antal erdélyi serege Sándor oláh vajda csapatait Moldvában, Szucsava mellett megsemmisíti.*

1347 november 11-én *Nagy Lajos első nápolyi hadjáratára indul el Visegrádról. A derékhad a nádor vezetése alatt már októberben előrement; most a király válogatott vitézeivel — mintegy tíznapi járóföld távolságban — követte a derékhadat. A hadjárat a magyar hősiesség számos epizódjával gazdagította hadtörténelmünket.*

1604 november 12-én *Bocskai István fejedelmi pompával bevonul Kassára, miután seregével átkelt a Tiszán és Belgiojoso császári tábornok hadait visszaszorította.*

1843 november 13-án *honvédcsapataink Lippát (Temes vm., a Maros mellett) megrohamozzák és győztesen bevonulnak a városba.*

1741 november 14-én *Nádasdy Ferenc tábornok magyar huszárokból és horvát határőrökből álló különítménye Neuhausennél szétugrasztja a francia-bajor sereg lovasságát, gyalogságát pedig foglyulejti.*

Iván megtérése

Iván Murajov fáradtan, bágyadtan feküdt a géppuskája mellett. Igaz, meleg nap is volt a mai, kétszer is támadtak odaátról a magyarok, de olyan pokoli nekilendüléssel, hogy egyedül csak a sziklafedezékek tudták megtörni a rohamot. A sziklák úgy látszik még a magyaroknál is erősebbek. Vagy talán mégsem? Talán a legközelebbi rohammal pozdorjává zúzzák a kősáncokat is. Lehet. Mit bánja ő?! Olyan mindegy minden! Húsz évig nem latolgatta az eshetőségeket, húsz évig nem törődött az Istennel, az élettel, a halállal, húsz évig nem gondolkozott, miért gondolkozzék éppen most?! Pedig ma délután történt valami. Valami, ami olyan furcsán, olyan kínosan belemart elkérgesedett szívébe. Hiába igyekszik elűzni, hiába szamarazza le magát, hiába önti le a torkán deciszámra a rumot, a vodkát, nem használ semmit. Az az érzés csak visszatér, mindig erősebben és mindig követelőbben.

Délután két magyar foglyot hallgattak ki, egy fiatal hadnagyot és a tiszti legényét. A szerencsétlenek éppen szabadságra mentek volna haza, dehát nem sikerült. Elfogták őket. A kihallgatásuk röviden ment, a zsidó tolmács kíváncsi kérdéseire a hadnagy únottan, fásultan válaszolt, néha csak a vállát vonta, nem is szólt semmit ilyenkor a bizalmi átkozódva, szitkozódva megfenyegette, de a foglyok nem törődtek vele. Öt percig sem tartott az egész, azután két vörös katona töltött puskával arrébb taszigálta őket. Fáradtan tettek pár lépést s ekkor a tiszti küldönc ezt mondta:

— Na hadnagy úr, a keservit, mi sem látjuk többé a szentmiklósi jegenyesort!

— Nem látjuk többé János — hagyta rá tompán a hadnagy és amint ment tovább, egy csillogó könnycseppet dörzsölt ki a szeméből. Két perccel később pár éles puskalövés jelezte, hogy igazuk volt a foglyoknak. Iván a távolból hallgatta végig a kihallgatást, nem érdekelte. Hallott, látott már hasonlót éppen eleget. De amikor a szentmiklósi jegenyesort megkönnyezte a hadnagy, úgy belevágott valami a szívébe, hogy megszédült. Istenem, jegenyesor, fehérre meszelt kicsi házak, kedves falusi kúria, a templom az iskolával és a községházával, Istenem, Istenem, ilyen is van a világon!

Iván ledobtá magát a géppuskája mellé, azóta iszik, marja a körmeivel a kemény földet, már vörös a szeme, véres a keze, de megnyugodni nem tud. Mindig újabb és újabb képek tünnek fel lázban égő lelke előtt. Képek, amelyeket húsz évig nem látott. De most úgy érzi, hogy mindig látta őket. És a háttere mindegyik képnek a jegenyesor. Mint az őrült, bámult bele a levegőbe. Asszonyok járnak a jegenyesorban. Az egyik idősebb asszony könnyezve panaszolja, hogy a hadnagy fia már több, mint egy hónapja nem írt. Vigasztalják, bizonyára szabadságra jön haza, talán már úton is van s egyszerre csak váratlanul betoppan. Ekkor egy öreg nénike topog oda a síró anyához, Iván pattanásig feszült idegekkel figyeli az anyókát, lesi a szavát, az anyóka meg így szól:

— Sose sírjon a tekintetes asszony, majd megsegíti a jó Isten a fiát. Az én fiam húsz éve nem írt, nem tudok róla semmit, de azért minden nap imádkozom érte és minden, minden este hazavárom.

Iván holtsápadtan mered bele a semmibe és felszakad a melléből egy szó, egy szó, ami húsz éve nem használt, most magyarul hörgi, suttogja: *Anyám!* Hirtelen riadt üvöltés csap végig a lövészárkon, újra támadnak a magyarok! Ideges gyorsasággal vágódik mindenki a helyére, Iván is nekidűl a géppuskának, talán ebben az örjöngő pokolban sikerül majd elfelejteni sok mindent. Széles vonalban hullámzanak előre a magyarok, mintha zúgó tenger vágódnék a sziklás partnak. Iván beletüzel a közelgő sorba. Ketten-hárman felbuknak, fel-feljajdulnak kínjukban, mintha valami jegenyesort emlegetnének, Iván ráhajol a géppuskára, hogy ne hallja a kattogástól a haldoklók utolsó szavát. Hiába minden! Mennél többen hullanak el, annál erősebb a zúgás: Jegenyesor, jegenyesor!!! Ta-ta-ta-ta — jegenyesor — je-ge-nye-sor!!! És a jegenyesorban, a szentmiklósi és a többi sok-sok magyar jegenyesorban egyre több és több asszony jelentnik meg, valamennyien feketében, imádságos könyv a kezükben és mennek a templomba imádkozni valakiért. És a szeme mindnek olyan nagyon könnyes.

Iván nem bírja tovább. Abbahagyja a tüzelést. És íme többé nem nő a jegenyesorban a gyászruhás asszonyok száma. Lassan eltünnek a templom irányában. Most már csak egyetlen egy öreg anyóka tipeg lassan, nagyon lassan. Iván megismeri, belerándul a fájdalomba, azután húsz évnek minden gonoszsága, istentelensége, minden szennye egy mozdulatban törik meg, egy mindenért kárpótló, mindent megengesztelő mozdulatba: villámgyorsan az orosz állások felé fordítja a géppuskát. A cső már izzik, nem törődik vele, már az oroszok is észrevették az árulást, nem bánja, csak tüzel, tüzel, tüzel, most nincs többé Iván Murajov, csak Murai Iván van, aki védi az otthont, a földet és a jegenyesort. Az oroszok között borzalmas pusztítást visz végbe, oldalról, fedetlenül kapják a tüzet, a magyarok már el is érték a lövészárkot, nincs menekvés Az egyik orosz végső elkeseredésében odavágja Iványhoz a kézigránátját, hatalmas robbanás, Iván tíz méterrel odébb dobban a földre szétszaggatott tagokkal, de most már igazán nem törődik semmivel. A magyarok, az övéi győztek!

Még látta, amint a töpörödött öregasszony eltűnik lassan a jegenyesor végén. Hosszan nézett utána, még szólítgatta is, hogy «anyám», de az anyóka már nagyon messze járhatott. Nem hallotta. Aztán már csak az üres jegenyesort látta... Két könnycsepp buggyant ki a szeméből és ebben a két könnycseppben eltűnt a jegenyesor is örökre.

Dr. vitéz Majoros József.